

**NOTICES
OF
SANSKRIT MANUSCRIPTS**

Sharada Oriental Series No. 1 : XII

**NOTICES
OF
SANSKRIT MANUSCRIPTS
Vol. XII**

**RAJA RAJENDRALALA MITRA
MM. HARAPRASADA SASTRI**

Biographical Sketches
SATKARI MUKHOPADHYAYA

Sharada Prakashan
DELHI-110052
1990

S
016.019
N 912 m
V. 12

First Published : 1871 – 1911
Reprinted : 1990
ISBN : 81- 85320 - 11 - X (Set)

THE ASIATIC SOCIETY

CALCUTTA-700016

ACC NO. S 3007
DATE 24.9.91

Published by :
SHARADA PRAKASHAN
E-239, Shastri Nagar,
DELHI - 110052, Ph: 7231820

Printed at :
NEW GIAN OFFSET PRINTERS
495, D.D.A. Complex, Shahzada Bagh,
Inderlok, DELHI - 110035

SL no. 83292

PREFACE

The present volume contains descriptions of 422 MSS. taken during the years 1891-92, from East Bengal, the district of Bankura, the city of Benares, and from the immediate neighbourhood of my residence at Naihati in the 24 Parganas. The MSS. are mostly written in Bengali character and the authors of most of them are Bengalis, Brahmans and Vaidyas by caste. Vedic works are absolutely rare unless one calls ritualistic works such as, No. 46, *Kaṇvaçakṣīyaçrāddhaprayoga* and No. 253, *Brahmasaṃskāramafījarī* as vedic works. Original Smṛti works are not to be found in this volume but there are plenty of modern compilations, commentaries, dissertations, and monographs not only on Smṛti but on Tantra, and Medicine also. As these compilations, etc. are extremely useful in giving an idea of modern Hindu thought and experience on these subjects, I have tried to give their contents in full, in order to enable Orientalists, both in Europe and India, to judge of their merits, without looking into the MSS. themselves. It would be extremely interesting to know the locality in which the authors lived and the circumstances under which they wrote, but with the exception of very few cases the curiosity of the learned world must for the present remain unsatisfied. It would not be out of place to mention here that a study of the geologies of the Brahman and Vaidyas -- a taste for which is just dawning - may lead to many important discoveries about the authorship of most of the Sanskrit works written in Bengal.

Besides the works noticed above, the present volume contains a large number of dissertations on particular points of modern Nyāya philosophy, the sole occupation of the Brahmanic mind, in Bengal, with any tendency towards metaphysical speculation. Of other schools of Hindu philosophy, we have but very few works and these not of much worth.

How the Brahmanic mind moved may be gathered from the fact that in this volume alone there are five commentaries newly discovered, on the Amarakośa (nos. 6-10), four on the Ānandalaharī (Nos. 175-186); almost all of them by Bengalis.

Bengal is perhaps the only province in which the various Grammatical Schools may be said to be still flourishing. The second revival of the School of Pāṇini under the leadership of Maharashtra Brahmins like Bhaṭṭoji Dīkṣita and Nāgoji Bhaṭṭa have expelled the various other schools from other provinces in India and compelled them, so to say, to take refuge in Bengal where the Marhatta influence was the least felt. For these reasons, I impressed on my travelling pundits the importance of the search and discovery of the MSS. on works of the various grammatical schools, and their work in this direction is satisfactory as the following analysis will show.

Kātantra School.... As this is perhaps the first one that the MSS. in East Bengal have been thoroughly examined and we have, as expected, a very large number of works on the Kātantra School of Sanskrit grammar. The word Kātantra means an abridgement; - a hand book in which the niceties of Pāṇini have been discarded for the benefit of beginners. It is most probably of Buddhistic origin, as it was largely used in Buddhistic countries. One thing is sure : it was a popular as opposed to a scholarly work. But gradually commentaries, appendices, notes, annotations, and various sorts of dissertations grew around it and made it a school by itself. Some of these dissertations were by Buddhist and others by Hindu authors. The Buddhist Katantra works have generally been pushed aside in Hindu countries, but some on account of their special merits, still survive. One of these, Ṣaṭ-kārakabodha, No. 380, commences with an invocation of Buddha who destroyed the army of Māra, who conquered the bondage of transmigration and who ascended Nirvāṇa. It is said that Durga Siṃha, the great commentator of Kātantra Sūtras, was himself a Buddhist, nay, some even go so far as to identify him with the great Buddhist lexicographer, Amara Siṃha, but this is disproved by the fact that he commences his

Uṇādivṛtti, No. 34, with an invocation of Īiva which cannot be twisted to yield a Buddhist meaning. The title Uṇādivṛtti requires some explanation. From the early dawn of grammatical speculation in India, some thought that every word had a derivation from roots; others differed from them in holding that there was a large number of words that could not be so derived. Pāṇini himself held the latter opinion, and so he never wrote anything on suffixes like Uṇ, as opposed to ordinary verbal suffixes, know as Kṛt. The work on Uṇādi in Pāṇini's School is by a different author, namely, Ćakatyaṇa. Following Pāṇini's example the authors of the Kātantra Sūtras did not write anything on the Uṇādi's. The Sūtras on this subject and the vṛtti on them have been supplied by others. The Vṛtti is by Durga Siṃha. Probably he wrote the Sūtras too. It would not be out of place to mention here that though Durga Siṃha, the author of the vṛtti of the Uṇādi, was not a Buddhist there was another Durga Siṃha, the author of the ṭīkā who was certainly a Buddhist. His invocation speaks of his faith. Numbers 41-43 are dissertations on various parts of Kātantra by Rāmachandra, the son of Harihara, belonging to the family of Kanji whose later residence was the village Uttaracaiva and whose ancient residence was Ćivapuratapāka. He appears to have been a Maithila Brahman who invariably mentions the names of two residential villages, one ancient and another recent, in giving a description of his family. These three works treat of Sandhi, Kāraka and the appendices. The first is an examination of Trilocana Dāsa's work entitled Pañji or Sandhi; the second and third are expositions of the commentary by Gopinātha Tarkācārya on the appendix.

Aṣṭamaṅgalā, No. 17, by Rāmkiṣora Cakravarti is a commentary on the eighth section of Durga Siṃha's vṛtti on the chapter of conjugation.

Ākhyātaṭṭkā, No. 29, and Ākhyātapañjikāvykhyā by Narahari, No. 20, are works of this School of conjugations, No. 20 being a commentary on the Pañji by Trilocana Dāsa.

Kātantra Kaumudī by Gaṅgeśa Ṣarmā, No. 47, attempts to justify various ungrammatical expressions in classical Sanskrit literature according to the rules of Kātantra grammar. He seems to have been very proud, for he says that neither Candragomī, nor Durga Siṃha, nor even Kātyāyana knew so much as he did, he had looked into all Ṣāstras and he was an authority in determining difficult points in Kātantra. His invocation is mysterious. After saluting Ṣiva he invokes a Dvijaṇmā, brāhmaṇa, whose fame is known in the Vedas, who is a source of salvation, and who is the author of lost tantras. Kātantracandrikā by Rāmadās Cakravartī, No. 48, is a commentary on a portion of the supplement of Kātantra. The author acknowledges his obligation to Gopinath specially. The same Gopinath had a most appreciative commentator in Ṣaṅkara Ṣarmā who, in Kātantra-pariṣiṣṭa-prabodha-prakāṣikā, No. 49, compares grammar to surgarcane and logic to the machine which extracts the juice from it and recommends his readers to drink plentifully the juice extracted from grammar by logic. Vidyāsāgara is a revered commentator of the Kātantra School. His work the Kātantrapradīpa, No. 50, describes him as the son of Mahāmahopādhyāyā Crikānta Paṇḍita and gives his proper name as Puṇḍarikākṣa Bhaṭṭāchāryya. Kātantravṛtti, No. 51, is attributed to Vararuci. It is vṛtti commentary on the whole of the Kātantra Sūtras. The vṛtti seems to have undergone a revision in hands a Yaṣomāna, but there is a suspicious look about it; the invocations identical with that of Durga Siṃha, though comparison shows that this is an entirely different work. No. 52 is a commentary on the Vṛtti by Hariṛāma. The vṛtti on which this is a commentary is most likely

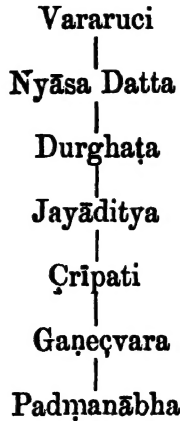
he Gayaghaṭa Banerjis is a work on Sanskrit syntax according to this school.

Supadma School.—The Supadma grammar is current in Central Bengal, that is, in Jessore, Khulna and the 24-Parganas. The author is Padmanābha Datta who traces his ancestry from Vararuci one of the nine gems in the Court of Vikramāditya and the contemporary of Kālidāsa. The Maithila Brahmans consider this very Vararuci to be the founder of their most influential family. They consequently claim Padmanābha as their own. In the work entitled *Prṣodarādivṛtti*, No. 228, Padmanābha gives the date of the composition in the following chronogram :—

Çake Çailanavāditye caitre māsi rabeḥ sthitau.

Dvijena Padmanābhena bhāṣā sūtramidaṃkṛtaṃ.

This means 1297 of the Çaka era that is 1375 A.D. Padmanābha thus traces his genealogy from Vararuci.

This genealogy seems to be very defective.

Rāmanātha Siddhānta in his commentary, No. 223, on the *Paribhāṣāvṛtti* by Padmanābha, says that Padmanābha was an inhabitant of Bhoragrāma in Mithilā, that his father was Dāmodara Datta. Padmanābha, in that work, is said to have written twelve works—1 *Upādivṛtti*; 2 *Dhātucandrikā*; 3 *Jaṅluk-vṛtti*; 4 another work; 5 *Paribhāṣāvṛtti*; 6 a poem named

Gopālacarita; 7 a commentary on Anandalahari; 8 on Māgha, 9 on another work; 10 a work on Prosody; 11 a work on Veda and Smṛti named Acāracandrikā; 12 a lexicon named Bhūriprayoga.

Kāraḥaraḥasya, No. 58, by Rupaṛāma Nyāyapañcānana is a work on Syntax, according to this school.

Mugdhabodha School.—Mugdhabodha was composed by Vopadeva, a friend of Hemādri, by the middle of the thirteenth century in the Marhatta country then ruled by the Yādavas of Devagiri, and had a wide currency for some centuries in various parts of India. With the rise of the Mahratta power in the seventeenth century and the revival of Pāṇini, Mugdhabodha was pushed into a corner of Bengal, that is in the neighbourhood of Nadiyā where it is still assiduously studied. Its extensive currency in the fifteenth and sixteenth centuries is evidenced by the fact that Bhaṭṭoji Dīkṣita in his Manoramā has taken great pains in refuting the opinions of the author of Mugdhabodha. Three works of this school are noticed in this volume; a commentary by Kārtikeya Siddhānta, No. 288; a supplement by Nandakiṣor, No. 289; and Paribhāṣāvṛtti, No. 222, by Rāmaçandra Vidyābhūṣaṇa composed in Çaka 1610 that is 1688 A.D.

Sārasvata School.—The Sārasvata grammar was written by Anubhūtisvatrūpācāryya and it has extensive currency in Orissa and Tipperah. Sārasvata-pradīpa, No. 404, by Vidyābhūṣaṇa, is a commentary on this grammar.

Pāṇini School.—There is only one doubtful work in this volume of this school. It is Sāranirṇaya, No. 403, by Ramā kānta Çakravartī, son of Madhusūdana Tarkavāgīṣa. It explains a very large number of Sūtras of Pāṇini with a view to supplement the knowledge obtainable by a study of the works of the Kātantra School.

Kalāpasāra, No. 44, is an unsuccessful attempt at the foundation of a new school. The author Rāmakumāra Nyāyabhūṣaṇa, son of Rāmagati Vācaspati belonging to the Banerji family, resident of Pāccara, composed it at the

command of Rājā Gopīmohana by combining the Sūtras of Mugdhabodha, Śārasvata and Kalāpa.

This would be the proper place to treat of two works on spelling; one, Nakāravāda, No. 135, by Puruṣottama Deva and the other, Varṇaprakāṣa, No. 328, by Kaṇrapūra, the minister of Amaramāṇikya, Rājā of Tipperah, at the request of Rājya-dhara, the Rājā's son.

Smṛti.—There are no original Smṛti works in this volume. The modern compilations described in it are mostly written by Bengalis from eleventh century downwards. These compilations may be broadly divided as ancient and modern, Raghunandana's huge work in twenty eight parts being the land-mark of the two. It is therefore necessary to fix the date of this great writer. Tradition makes him a contemporary of Caitanya, who died in 1533. The evidence of the genealogies tends to the same direction, but he quotes Haribhaktivilāsa by Gopāla Bhaṭṭa, a disciple of Caitanya, who survived that great reformer by many decades, and it is said that the Haribhaktivilāsa was completed in 1562. Raghunandana's activity therefore may be said to range over the second and third quarters of the sixteenth century. Works written before him and quoted by him will be termed ancient, and those written after him, modern. These modern works are not of much worth. They are mostly either commentaries on various parts of Raghunandana's works, or, handbooks based on these parts. But the ancient works before Raghunandan are of great value. Dānasāgara, No. 165, by Vallālasena, the famous king of Bengal, has been described by others, but the MS. belonging to Bābu Nagendranātha Vasu seems to be more complete and written in a more ancient hand; therefore I have taken pains to have it described again. From the preamble and the epilogue of this long work running over eleven thousand couplets on the subject of making gifts, we learn that Vallāla was the son of Vijaya Sena, the brother of Hemanta Sena, that by his own merit he made himself the lord of Gauḍa; that though he crushed in the battle-field the king of Gauḍa

who belonged to an invincible ancient family, Ballāla spared him in mercy ; that his spiritual guide was Aniruddha a man of deep scholarship and irreproachable character and a resident of the Vārendra country. This Imperial compilation is perhaps the forerunner of the huge work entitled *Dāna-khaṇḍa* by Hemādri. As the balance of evidence tends to prove the starting point of the Lakṣmaṇa era to be also the starting point of the Sena dynasty, we can safely place this work in the second quarter of the twelfth century.

According to the settlement of the Brahmanic hierarchy made by Vallāla Sena, the family which hailed from Sāhuḍi were degraded to a very low position, but the great ancient law-giver of Bengal, Mahāmahopādhyāya Çūlapāṇi was proud to call himself a Sāhuḍiyāna, hence he may be said to have belonged to a period anterior to Vallāla Sena, that is the eleventh century. Çūlapāṇi's quotations are authoritative, his language lucid and his arguments forcible. His *Prāyaścittaviveka*, in spite of Raghunandana's work on the same subject, still holds its own and is regarded as authoritative. In the present volume are noticed four works by Çūlapāṇi, namely, *Ekādaśiviveka*, No. 37, *Tithiviveka*, No. 152, *Vāsantiviveka*, No. 331, and *Vratākālaviveka*, No. 347. Nos. 152 and 347 describe him as Sāhuḍiyāna Mahāmahopādhyāya Çūlapāṇi, while the other two mention him as simply Çūlapāṇi.

Bhavadeva Bhaṭṭa shares with Guṇaviṣṇu the honor of settling the vedic rituals of the Brahmans professing the *Sāmaveda* in Bengal. He was a Rādhiya Brāhmaṇa whose original progenitors settled at the village Siddhala from which the family derived its name. An inscription by him has been discovered in Orissa with a date belonging to the eleventh century. In this volume have been described two works by him, namely, *Prāyaścittaprakaraṇam*, No. 240, where he has been described as hailing from the village of Vālavaḍabhi, and with Bhujayga as his other name; and *Sambandhaviveka*, No. 399, which mentions him simply by name.

Rāmārcana Candrikā, No. 318, by Anandavana, the disciple

of Mukundavana may be called a *Tāntrika* work, as, it begins with a dissertation on the relations between the disciple and his preceptor, and, as, it is divided into *paṭalas*; but as Raghunandana quotes it, it has been placed amongst the *smṛti* works. It is a sectarian work of great value, and the sect to which it is a standard hand-book is still to be found in Bengal.

Çrikara and his son Çrīnātha belong to a period anterior to Raghunandana. The father has not written much, but the son is the author of a long series of *smṛti* works ending with the compound word Tattvārṇava. Raghunandana was at great pains in refuting many of his theories. In the present volume is noticed a commentary on the Çrāddhahiveka, No. 376, by Çūlapāṇi, which may be said to be a joint work of the father and the son, because though the work is given to the world in the name of the son, yet the author says that he is simply putting down what he has heard from his father.

There are in this volume three works ending with the word Kaumudī, namely, Dāna-kaumudī, No. 163; Çuddhi-kaumudī, No. 367; and Çrāddhakriyāprayoga-kaumudī, No. 373, all of which belong to a series entitled Kriyā-kaumudī by Govindānanda Kavikaykaṇācāryya, the son of Gaṇapati Bhaṭṭa, at whose command the series was written. There is another work, however, entitled Mantrapuraṣcarāṇaṁ, No. 271, attributed to Govinda Kavikaykaṇācāryya who appears to have been a very different person from the author of the Kriyā-kaumudī.

Çrāddhapradīpa, No. 375, by Pradyumna Çarmā hailing from Sylhet is a MS. copied in the Çaka year 1448 that is 1526 A.D. The book was written with a view to supersede a larger and more difficult work entitled Çrāddhaprakāṣa current in that part of the country. Pradyumna was the son of Çrīdhara Çarmā, who had jurisdiction over Hākādidī (jurisdiction perhaps as a judge or as a Dharma Çāstrī, who decided cases against Hindu religion, Hindu rituals and Hindu customs).

Çūdrāhnikācār, No. 371, by Jādavendra Çarmā is a work on the daily duties of a Çūdra composed under the order of

Rāja Raghudeva who is given the proud title of Gauḍa-mahimahendra and whose capital was sanctified by the holy Ganges; whose father was Vāsudeva, the brother of Vāṇeṣvara apparently the founder of the family.

Gopāla Bhaṭṭa was an inhabitant of Seringam in southern India, who became an ardent admirer of Caitanya; who in his tour round India visited that city of temples in the year 1509. Gopāla Bhaṭṭa renounced the world and embraced the doctrine of Caitanya. He was ordered to live in Vṛndāvana and to settle the rituals of Caitanya's followers, and he wrote the Haribhakti-vilāsa. Another of his work Satkriyāsāra-dīpikā, No. 395, quotes from Aniruddha, Bhīma Bhaṭṭa, Govindānanda, Nārāyaṇa Bhaṭṭa and Bhavadeva Bhaṭṭa for the purpose of the preservation of the purity of Vaiṣṇava religion. He was very unwilling to give his name as author, but he could not help it, because the elders of his sect demanded that his name should be associated with the work.

Ṣrāddhadīpikā, No. 374, is by Mahāmahopādhyāya Ṣrī Bhīma belonging to the Kañji Gāñi amongst the Rāḍhīya Brahmanas of Bengal. The MS. looks very old.

There are six works in this volume attributed to Raghunandana of which two Svarga-sādhana, No. 419, and Dolajātrā-pramāṇatattva, No. 187, do not speak of Raghunandana as the son of Harihar and belonging to the Banerji family, and are undoubtedly by a different author of the same name. The invocation in these works does not end with the classical words "Vakti Ṣrī Raghunandanah." The Tirthatattva, No. 153, and Grahayāgaprayogatattva, No. 108, contain all the signs of their being written by the great Raghunandana, though they are not to be found in the list of the orthodox twenty eight.

Of the commentaries on Raghunandana noticed in this work Prāyaścitta-tattva-tikā, No. 239, by Rādhā-mohana Gosvāmī deserves a special notice, as the author is said to have been a friend of Colobrooke. He was an inhabitant of Ṣāntipura and a descendant of Advaita, the great associate of Caitanya. His scholarship was vast, as it

embraced Nyāya, Smṛti, Vyākaraṇa, Chandaḥ, Sāhitya and Vaiṣṇava literature. It is said that Colebrooke often went to Čāntipura to have matters relating to Sanskrit scholarship discussed with him.

Numbers 150 and 238 are commentaries on Raghunandana by Kācīnāth Tarkālaṅkāra, who has also written an abstract on atonements, No. 237. Another commentary on of Raghunandana's works is No. 368, by Guruprasāda Nyāyabhūṣaṇa.

Of the Smṛti works subsequent to Raghunandana, the most important is Vivādārṇavasetu, No. 335, by eleven Pundits from various parts of Bengal, under orders of Warren Hastings when he was Governor of Bengal, and not yet Governor-General. It took a year to compile the work, and the compilation is one of the most valuable that ever appeared on Vyavahāra, or the law of law courts in India. As there was no Sanskrit scholar to translate it into English, it was rapidly translated into Persian, and from Persian into English by Mr. Halhed. The translation was published in England under the title of a Code of Gentoo Law. The names of the Pundits are :—

1. Vāṇeçvara Vidyālaṅkāra.
2. Kṛpārāma Tarkasiddhānta.
3. Ramagopāla Nyāyālaṅkāra.
4. Kṛṣṇajivana Nyāyālaṅkāra.
5. Vireçvara Pañcānana.
6. Kṛṣṇacandra Sārsvabhauma. ;
7. Gaurikānta Tarkasiddhānta.
8. Kālīçaykara Vidyāvāgiçā.
9. Çyāmasundara Nyāyasiddhānta.
10. Kṛṣṇakiçora Tarkālaṅkāra.
11. Sītārām Bhet.

They consulted Caṇḍeçvara, Viçveçvara, Viçvarūpā, Vijñāneçvara, Halāyudha, Çrī Kṛṣṇa, Vācaspati, Jīmūta-vāhana, Çrīkara, Çūlapāṇi, Govinda, Lakshmidhara, Raghunandana, Çrīnātha and Bhaṭṭa.

It would not be out of place to mention here of the other two works on Hindu Law, compiled under the auspices

of the East India Company during the early years of their rule in Bengal. One was the *Vivādabhangārṇava* by the great Jagannātha Tarkapañcānana, helped by his pupils, Rādhākānta, Guruprasāda, Rāmamohana, Rāmanidhi, Ghaṇaṇyāma and Gaṅgādhara, to whom he acknowledges his obligations. This was a huge work embracing all the different topics on Hindu Law, two of which have been translated in 1797 by Colebrooke in four volumes, and formed the basis of Hindu Law of Inheritance and Contract as administered in British Courts of Justice in Bengal. The entire work in Sanskrit is to be found in the library of the Judges of the High Court. The other work related to the Maithila School of Hindu Law, compiled by Suberu Miṣra and never translated.

Smṛtisārvasva, No. 417, by Nārāyaṇa Banerji, of Kṛṣṇanagar, near Khānākul in the district of Hughli, known as Banerji Thākur, is a hand-book of Smṛti for the use of the family in strict accordance with the Code of Raghunandana. Nārāyaṇa also wrote a number of works in verse or Kārikās on the same subject. He belonged to the early part of the eighteenth century, and his descendants were till lately much respected for their scholarship.

Raghunandana's work ending with the word *Tattva* embraced as a rule the duties of householders, Brahmans and others, but he was absolutely silent about those who renounced the world and became mendicants, so a necessity was felt about two hundred years ago for a work on the duties of Bhikṣus. And a work was written by Çrikanṭha Tirtha, the disciple of Paramahansa-parivrājākācāryya Çri Mahādeva Tirtha. This Çrikanṭha before he renounced the world was named Kālicaraṇa, and was the descendant of Kāmadeva Pundit, who held the highest place among the Rādhiya Kulīna Brahmans of Bengal. The work is *Bhikṣutattva*, No. 263. The Codex Archetypus of this work and another small work by the same author belongs to my family collection, copies from which are to be found in various libraries, both in Europe and India.

Of the other works on Smṛti, No. 242, by Kṛṣṇadeva

Smārtavāgiṇa, No. 248, by Yādavendra Vidyābūhuṣaṇa, and No. 241 by Mohanacandra Vidyāvācaspati relate to the atonement of sins. The last author has a work, No. 366, on purification, in the form of Kārikās. He was a Banerji. Numbers 160 to 162 by Harinātha Miṣra, Ananta Bhaṭṭa and Vardhamāna, respectively, are on adoption. Numbers 166 to 168 by Mohanacandra, Acyuta Cakravartī and Raghurāma Ćiromaṇi, respectively, are on inheritance. Numbers 15 and 16 by Ćyāmasundara and Caturbhuja are on aṇauca or impurity owing to births and deaths in the family.

Numbers 415 and 416 by Rāmabhadra and Narottama, respectively, are short abstracts of Smṛti in general. Kāṇi-tattvaparakāṇikā, No. 65, by Raghunāthendra Ćivayogi deals with the sanctity of various holy spots in the city of Benares, and quotes various Purāṇas, Upaniṣads and Tantras as his authority. Rāmaratna Banerji of Cātrā, near Serampur, retired in his old age to Benares. He was one of the companions of Ćyāmācaraṇa Banerji, a retired zemindar, who took delight in talking about the sanctity of Kāṇi. To please him, Rāmaratna collected together a large number of facts about Kāṇi, which was put into Sanskrit by one Kālacandra. This work is entitled Kāṇibhāṣyāmṛta, No. 66. This is a very modern work, and it extends to eight thousand five hundred Ćlokas. Number 38 is a treatise on the process of making the gift of a cow. Number 88 treats of the religious ceremonies to be performed at Gayā. It is by Raghunātha Bhaṭṭa, the son of Mādhava. Number 107 treats of the propitiation of the planetary deities. For the deliverance of the soul of the deceased, a bull is branded at his Ćrāddha with a certain mark and allowed to roam at large. This is known as the Brahmini bull, which is held sacred in almost all Hindu cities. In the case of the death of a woman leaving her husband and children behind her, the gift of a cow marked with sandal-paste is regarded as conferring great merit on the deceased, and the branding of the bull is discarded. Numbers 110 and 111 by Vācaspati Miṣra and Ratnanātha Bhaṭṭācāryya

respectively, treat of the process of making such a gift. Number 172 gives the process of purifying any reservoir of water defiled by a corpse or a carcass. Number 277 treats of the process of lighting lamps on the new moon in the month of October.

Darṣana.—Of the six schools of Hindu Philosophy, Bengal developed the Nyāya system under the auspices of Vāsudeva Sārvabhauma and his distinguished student Raghunātha Ćiromaṇi in the sixteenth century of the Christian era, and Navadvīpa School has since then held the most prominent place for the study of this system of philosophy. Before the advent of Vāsudeva, the Bengalis studied very little of philosophy, and that little was confined to the handbooks of *Mīmāṃsā*. *Sāṃkhya* and *Vedānta* was little studied and *Pātañjala* less. *Vaiṣeṣika* was considered as identical with or supplementary to the Nyāya system. Indeed, what goes by the name of Navadvīp School of Nyāya is simply a happy amalgam of the two systems, Nyāya and *Vaiṣeṣika*.

In the present volume we have several works by Mathurānātha Tarkavāgiṇi, a distinguished pupil of Raghunātha, who had the rare gift of really elucidating the text he commented upon without burdening his work with theories and dogmas of his own. He commented upon not only the whole of the *Tattvācintāmaṇi* and *Dīdhiti*, but also on several ancient works. Number 18 deals with the relation of words in a sentence. A collection of words cannot by itself give any meaning unless all the elements for the completion of the sense are present. If any element is not present, there is an *Akāṅkṣā* for it, that is a want is felt. In the present treatise Mathurānātha deals with the *Akāṅkṣā*. In No. 21 he attempts to give the meanings of the verbal terminations and their relation with other terms in the sentence. In No. 25 he deals with the question of the mind which is regarded as an atom and an internal organ of sense coming in contact with the *Ātmā*, which is regarded as infinite. In No. 356 he deals with the evanescent character of articulate sound. The *Mīmāṃsā* School thought that

articulate sound was eternal. It only manifests itself at certain times. The Nyāya School held the opposite theory that articulate sound is produced and destroyed. In No. 857 is refuted the theory that Çabda or authority is no testimony. The Vaiçeṣikas thought that the testimonies were two, perception and inference, while the Naiyāyikas thought that analogy and authority were as good testimonies as the other two, and Mathurānātha held the latter view. All these five treatises are but parts of one great work, namely, Mathurānātha's commentary on the Tattvacintāmaṇi.

In the seventeenth century the Navadvīpa School was represented by two men—Jagadīça Tarkālāṅkāra, a Pāçcātya Vaidika Brāhmaṇa and Gadādhara Bhāṭṭācāryya, a Vārendra Brāhmaṇa. The latter never completed his studies and got no title. He is therefore known simply as Bhāṭṭācāryya. On the death of his professor he thought there was nobody at Navadvīpa who could teach him, and so he never completed his studies. But he wanted to be a professor himself. No student, however, would come to a man who never completed his studies and got no title, and he began to teach the flower trees of his garden on a public road. His teaching gradually attracted the attention of students, who in a short time deserted other professors and flocked round him. Thus he became a great professor and wrote a complete commentary on the Dīdhi of Raghunātha. A portion of this work is represented in No. 229.

Jagadīça was an elder contemporary of Gadādhara. He wrote a very large number of treatises, mostly commentaries, but there were some original works of great merit. None, however, of greater merit than Nyāyādarça, No. 213, which deals with the most abstruse doctrines of the Navadvīpa School, such as the doctrine of causality and its three different aspects. The material cause and the efficient cause are well known, but the Naiyāyikas believe in another thing, the Asamavāyikāraṇa, that is, the attributes of the material cause producing similar attributes in the material effect. The

great Jagadīṣa of Navadvīpa is, however, to be distinguished from another Jagadīṣa known as Jagadīṣa Pañcānana, the commentator of the *Bhāṣyavatgītā*, No. 257, of *Anandalahari*, No. 29, and of *Mahimnastava*, No. 281.

Sabdaçaktiprakāṣikātippanī, No. 352, is a commentary on one of Jagadīṣa's most important and widely-known original works on the application of Logic to Grammar by *Kṛṣṇakānta Vidyāvāgiṣa*, the son of *Kālicaraṇa Nyāyalaṅkāra* of Navadvīpa, who flourished during the latter end of the last century, and wrote commentaries on *Nyāya*, *Smṛti* with equal facility, and composed a few poems of merit.

A commentary, No. 280, on the first chapter of *Dīdhiti*, was written by *Kṛṣṇadāsa Sārvabhauma*, who does not seem to have been an inhabitant of Navadvīpa, though belonging to the Navadvīpa School. A MS. of this work, dated *Çaka* 1576, has been examined at *Bhāṭpādā*.

Kaṇāda was a contemporary and a fellow-student of *Raghunātha Çiromaṇi*, the founder of the Navadvīpa School. They were both students of *Vāsudeva Sārvabhauma*, who for the first time taught *Nyāya* Philosophy at *Nadiyā*, at the commencement of the fifteenth century. *Vāsudeva* was a student of *Mithilā*, but was not very loyal to his alma-mater. *Kaṇāda* was one of the first batch of his students. *Kaṇāda* went to *Mithilā* to complete his education, but came back, impressed with the idea that if a scholar of superior merit goes to *Mithilā*, he can rise superior to the Pundits of that country. Acting under this impression, he induced *Raghunātha*, belonging to the next batch of his Professor's pupils, to visit *Mithilā*. *Raghunātha* defeated the best of the *Maithila* Pundits in argument and renounced the allegiance of *Mithilā* and started a new school. It was not known if *Kaṇāda* wrote any work on *Nyāya*. Number 14 of the present volume is a work by him. It deals with the various terms of syllogism.

Indian philosophers are unanimous in making the mind a sixth organ of sense and an internal one as opposed to the

external organs. Well, asks someone, in that case why should inference be regarded as a different testimony from perception. Should it not rather be regarded as a perception by the internal organ, *i.e.*, mind. Number 4, an anonymous work, tries to refute this argument and to establish the position of inference as a separate testimony.

These are the works belonging to the Navadvīpa School. But there are many representatives of the older school of thought. Tarkapradīpa, No. 141, by Rāmahari, attempts to establish the sixteen categories of Gautama. Guṇaprakāṣa, No. 93, by Vardhamāna, the son of the great Gaṅgeṣa, is a commentary on Udayana's great work entitled Guṇakiraṇāvali, dealing with attributes that inhere in the substance but are not essential to it. Number 94 is a commentary on the second remove on the same work by Udayana. Tarkasaṅgrahacandrikā, No. 143, appears to be an anonymous commentary on Tarkasaṅgraha, but it traverses the whole field covered by the amalgamated Nyāya-Vaiśeṣika School. Padārthasaṅgraha, No. 217, by Bijayīndra Bhikṣu, though belonging to the amalgamated school, seems to differ from it to a very great extent. It believes in ten categories instead of seven, the additional three being Viśiṣṭāmsī, Çakti and Sādrçya, *i.e.*, the particular, power, and similarity.

Tarkabhāṣāsābhāvārthadīpikā, No. 142, by Gaurikānta Bhaṭṭācāryya, is a commentary on a work entitled Tarkabhāṣā by Keçava Miçra, dealing with the technical terms of the amalgamated School of Philosophy. Mukativicāra, No. 287, seems to be a distant echo of Jagadīça Tarkālaṅkāra's well known work, the Muktivāda. Ratnakoṣavicāra, No. 305, by Ratneçvar Nyāyālaṅkāra attempts to establish a peculiar theory that under certain circumstances an inference in the form of a doubt is possible, and so inference may not always be positive knowledge. Lāghavajñānam, No. 326, is an anonymous work on a most abstruse and difficult point on the chapter of inference in the modern School of Nyāya Philosophy. Number 336 also deals with a very abstruse point.

Vyutpatti-vicāra, No. 846, is an application of logic to grammar. Çabdaratna, No. 351, by Rāmaçaraṇa, is a much easier work on the same subject. Sāpekṣavāda, No. 402, is a very short treatise on a most important subject, relating to the analysis of compound words. No words should be compounded together which demands another word beyond the compound to complete the sense. Siddhāntadīpa, No. 405, is an application of logic to grammar.

Mīmāṃsā.—There are only three works of Mīmāṃsā in this volume. The first is Jñānādvayarahasya, No. 128; 2nd, Dharmadīpikā, No. 192; and 3rd, Svaprakāçarahasya, No. 418. Number 2 was written by Candraçekhara Vācaspati, a Vārendra Brāhmaṇa who settled at Navadvīpa in the beginning of the eighteenth century and wrote many works on Smṛti. His grandfather was well versed in all the six systems of philosophy. His Dharmadīpikā is a short treatise on the application of Mīmāṃsā doctrines in the illucidation of Smṛti texts. Number 3 is an anonymous work for the purpose of establishing the theory that knowledge is self-evident; and for refuting other theories on the subject, namely, knowledge is super-sensual and that it is evident only by a subsequent perception that I know this, &c.

Vedānta.—Kāçirāma Vidyāvācaspati of Vākudā, a Paçcātya Vaidika Brāhmaṇa who flourished about the beginning of the eighteenth century, and whose great great grandsons are still living, is well known to the Pundits of Bengal, simply as the earliest commentator on the twenty-eight works of Raghunandana. That he wrote treatises on the Vedānta system of philosophy is very little known. In this volume, however, we find two works by him on Vedānta: one, No. 24, is a commentary on the Vedānta treatise entitled Atmaprakāça; the other, No. 393, is a commentary on a work entitled Saṃkhyāprakāça. In No. 24 the author says that he obtained from Gopāla Siṃha, the king of Mallabhūma, now in Bankurah district, four betels and sandal paste in the presence of a large assembly of Brahmans; that his father was

Nyāyālaṅkāra, who was the crest jewel of the Pundits of Bengal; that he wrote a commentary on a work by Budhavarā i.e., the author of the text, Nandarāma. The other commentary is also on Nandarāma Tarkavāgīṇa's work. It relates to the knowledge of spiritual truth, and is not confined to Vedānta system alone. Both these works are stamped with Kācīrāma's peculiar signature, namely :—

Ṣri Ṣrijāne dayādihāne caraṇābjatale tava.

Ṣri Kācīrāmakṛtinā kṛtiresā samarpitā.

Avadhūtānubhava, No. 13, is attributed to Aṣṭāvakra, one of the great sages of ancient India. Though a short work, it is divided into twenty-one prakaraṇas and six saṃgrahas. It relates to the attainment of indifference to the world and to emancipation from bondage. Vādamālā, No. 329, by Jayatīrtha, is an exposition of the theories of Mādhvācāryya. Vādi-bhūṣaṇa, No. 330, by Puruṣottama, refutes the theory that bondage is unreal, and thereby attempts to establish the authority of the Vedas. This also belongs to the same school of thought. The author bows to Pūrṇaprajña Yogī. The only work on Yoga in this volume is Yogakalpalatikā, No. 299, by Rāmagati Sena, belonging to the Vaidya caste, and resident of East Bengal. His descendants are still living, to the sixth remove. The author quotes from various tantras and traverses the whole field of the Yoga praxis from the very first dawn of spiritual knowledge to the attainment of liberation in life through the various Proceṣsas of Yoga postures, restraining breath, &c., &c.

Jyotiṣa.—Of the Jyotiṣa works Nos. 82, 83, 120 and 121 relate to the casting of Horoscopes: Nos. 233, 234 and 235 deal with fortune-telling by means of questions; Nos. 80 attributed to Nikaṣā, the mother of Rāvaṇa, and 81 to the Kerala method of fortune-telling by questions. Lauhityavarasena belonging to the Vaidya caste and to East Bengal is a voluminous writer in this department of Jyotiṣa. He is the writer

of Nos. 120 and 235 and the commentator of No. 234. *Aykanirṇaya* No. 2 by an author, who modestly hides his name and says he is the son of *Vidyācandra*, is, though short, a useful work, because it gives the value of figures in words. *Adbhutadarpaṇa*, or mirror of omens, No. 3, by *Mādhava Ṣarmā* the son of *Raghunātha*, belonging to the family of *Budhavāṇa* and the elder brother of *Mahāmahopādhyāya Govinda*, deals with celestial, terrestrial, and atmospheric omens and the method of propitiating planetary deities. He quotes very old authorities such as *Vṛddha Garga*, *Mayūracitraka* and others. *Kālotṭara*, No. 63, deals with untimely death and other mishaps by observing the signs of the Zodiac and the asterisms. Nos. 132, 133, 134, 169, 388 and 394 are works which deal with astrology in general. No. 144 represents the Arabic system of astrology in Sanskrit. It deals with *Varṣaphala* or the consequence of the influence of the various Members of Zodiac on a man's fortune during a year. *Bhāsvati* is a well known work on astrology by *Ṣatānanda*. No. 262 is a commentary on that work by *Kuvera*, who hails from *Kāñjivilva* a Bengali *Brāhmaṇa* of *Rāḍiya* distribution. *Viṣṇusiddhānta-grantha*, No. 338, is perhaps one of the old *Siddhāntas* or works on astronomical science. The interlocutors are *Viṣṇu* and *Lakṣmī*. The sun is the great progenitor of the world. He is *Brahmā*, he is *Viṣṇu*, he is *Ṣiva*, and above all, he is *Brahma*. *Viṣṇu* taught this science to *Lakṣmī* when 1555200017064000 years of *Brahmā* had already passed. What the duration of a year of *Brahmā* is, is well known to orientalists. The *Ṣaka* king who has given his name to an era current in India will flourish says *Viṣṇu* after 1955883179 years from the creation of the earth. The work declares that in the matter of propitiating planets, the *Grahavipras* are supreme. These are *Ṣakadvipi* Brahmins who hold a very low position in Hindu Society. They are to be treated as Brahmins only when they hold the calendar in their hands. Brahmins should not even be seen on occasions of *Grahayajñas*. Almost all these works are by Bengali authors either *Brāhmaṇa* or *Vaidya*.

Vaidyakas.—The Vaidyaka (medical) works are mostly by learned men belonging to the Vaidya caste, generally hailing from East Bengal. *Ayurvedasārāvali*, No. 31, by Dhanvantari Kara, a Vaidya by caste, appears to be a modern compilation. The MS. though incomplete runs through nearly nine thousand verses. It deals with the preparation of medicines and with the symptoms of diseases. *Cikitsāratna*, No. 113, by Jagannātha Datta, a Vaidya by caste, and *Cikitsāsāradīpikā*, No. 114, by Harānanda Dāsa are works of the same class. The writer of the latter work says “the original works on medicine were short, Jagannātha Datta wrote rather a large work. Kavicandra made it larger. His work is *Sāradīpikā*, I have expanded it into an ocean.” No. 122 is a short work on digestion, or rather on certain combinations of eatable things that are easily digested. The combination of cocoanut and rice; that of thickened milk and jack fruit; that of ghee and lemon juice are easily digested. *Dravyaguṇasaṅgrahatīkā*, No. 189, by Ćiva Dāsa Sena, a Vaidya by caste, who belonged to the thirteenth century, is a commentary on *Dravyaguṇasaṅgraha*, *i.e.*, medicinal properties of herbs written by Cakrapāṇi Datta, who flourished about 1060 A.D. There was a medical man named Lāusena at the Court of the Rājā of Ćekharabhūma. He defeated Vāṇivilāsa Kavisārṇvabhauma. His son was Kākuts-tha Sena and grandson Lakṣmīdhara Sena, great grandson, Taruṇa, and great great grandson, Ananta. Ananta obtained from the Muhammadan sovereign of Gauḍa great marks of distinction. Ćiva Dāsa was Ananta’s son. *Nāḍīprakāṣa*, No. 201, is a work on feeling the pulse attributed to Kaṇāda. Kaṇāda in the preamble says *Ayurveda* is the fifth Veda which was known to none but Ćiva. From him Brahmā learnt it, from Brahmā Indra, from Indra Kaṇāda himself. *Madhumatī*, No. 266, by Nṛsiṅha Kavirāja, belongs to the same class as No. 31, *Yogāvali*, No. 302, appears to be a Tāntrika work on medicine, as it is in the form of a dialogue between Ćiva and Durgā. It deals with Yoga or mixing up of various medicinal substances. *Rasaratnākara*, No. 308, is an ancient

work on Chemistry by Nityanātha, one of the Nāthas or mendicants supposed to have been possessed of superhuman power who played so important a part when Buddhism was fast degenerating into a man worship. There is a small temple dedicated to Nityanātha at the Svayambhū kṣetra in Nepāl. Rasasāra, No. 309, by Govindācāryya is a very recent work on the same subject. Rugviṇṇaya-tikā, No. 320, by Rāma Kṛṣṇa Bhaṭṭa is a commentary on Mādhava Kara's Nidāna. Vaidyavallabhā, No. 342, by Çrikānta Dāsa, a Vaidya by caste, though short, is a very interesting work, as it gives directions for keeping up good health and other useful information for the benefit of those who cannot read the Çāstras extensively, who are poor or who are otherwise unable to protect themselves from diseases.

Tantras.—Any system of worship other than that sanctioned by the Vedas goes under the general name of Tantra or Agama. The great object of the Tāntrika works is the saving of the soul of women and Çūndras who have no access to the Vedas. The word Tantra, if I am permitted to hazard a conjecture, means shortening, abbreviation, *i.e.*, reducing in something like algebraical forms, Mantras or formulæ that would otherwise run to scores of syllables. The question of the origin of Tantras will be discussed elsewhere.

The Tāntrika works may broadly be divided into original works and compilations. The authorship of original works is attributed as a rule to Çiva who at the earnest solicitation of his dearly beloved wife, Pārvatī reveals to her in small dozes the mysteries of various occult worships. Sometimes the interlocutors are not Çiva and Pārvatī but some Bhairava, terrible attendant of Çiva, and his wife. The language is Sanskrit, always ungrammatical, sometimes outrageously so. The subject varies from the attainment of Salvation to the meanest fetish worship. Sometimes the directions of worship are plain, open, fervent, and beautifully impressive, at other times they are filthy, obscene, obscure, dark and mysterious. The distant object is always emancipation of the soul from

the bondage of the world, but the nearer object is often of a less spiritual character. The *Ṣaṭkarma* or the six great objects are *Māraṇa*, killing ; *Akarṣaṇa*, attracting ; *Vaçikaraṇa*, subjugation or bringing under complete control ; *Vidveṣaṇa*, generating malicious feeling ; *Uccātana*, uprooting ; *Stambhana*, stupefying.

The Yoga system developed by Patañjali and his school, has undergone a mysterious modification in the hands of the *Tāntrikas*. They have given it a grim and terrible aspect scarcely contemplated by the originator of the Yoga system. In imitation of the Vedic sacrifices in the Vedic system of worship, the *Tāntrikas* have their *Homa* and their system of worship, and there is nothing under the sky which is not resorted to for the purposes of attaining their mysterious ends. Curing of diseases, attainment of longevity, good health, &c., are objects for which *Tantras* are often resorted to. Consequently we have *Tāntrika* works on medicine and *Tāntrika* directions for the preservation of health, which differ materially from the current Hindu science of medicine.

It is generally considered to be the third system of religion and worship, the *Paurāṇika* being the second. But the *Tāntrika* works specially the more ancient of them, place themselves in juxtaposition with the Vedic system alone and but rarely mention the *Paurāṇika* system, and if the *Paurāṇika* system is carefully analysed, it would seem to be purely Vedic in its ancient and almost purely *Tāntrika* in its modern form, though throughout the *Purāṇas* there runs a vein of Vedic culture.

The *Tāntrika* compilations in India are generally by *Brāhmans*, who have drawn their materials from the original *Tantras* and systematized them often mixing them up with a small modicum of Vedic culture derived from *Smṛtis* and *Purāṇas*. It is not yet possible to say when these compilations began to be written, and which is the most ancient of them, but it would not be out of place to throw out a conjecture, that the most ancient compilation on the Bengal side, at

least, is not much older than the Mahomedan conquest. We have got a large number of these compilations in the present volume. One of the most recent and at the same time most extensive of them, enumerates 160 works from which it had drawn his materials, including original Tantras and compilations. In this list there are only three works which may be regarded as outside the Tantras, namely, *Nṛsiṃhatāpaniya*, *Matsyasūkta*, and *Viṣṇudharmottara*, though the position of the last is rather doubtful. This work is entitled *Āgamatattvavilāsa*, No. 22, by Raghunātha Tarkavāgiṇi, an inhabitant of Napādi perhaps in East Bengal. The author must have flourished some time after Kṛṣṇānanda Āgamavāgiṇi of Nadia from whose work he quotes and whose descendants are still living. The work extends to more than thirteen thousand śloka.

Kaulāvalinirṇaya, No. 85, by Jñānānanda Paramahansa deals mostly with obscene and terrible rites. The Cakra or circle in which votaries male and female drink together and indulge in all sorts of excesses, is prescribed as one of the most meritorious things for a Kaulika, i.e., one who follows the family of Kali or Vāmācārins or the left-handed worshippers. Some of these practise their meditations sitting on dead bodies, at midnight, others on the cremation ground, some on the heads of five animals. Jñānānanda though he is called a Paramahansa, gives detailed directions for these terrible and obscene rites.

Tattvaparakāṣa, No. 137, by Jñānānanda Brahmācārī is also another work on Vāmācāra or left-handed worship. The present codex however contains only one part out of twelve of this work said to be in existence. The work was composed in the 1730 year of the Saka era at Jinārddi on the western bank of the Brahmaputra. *Tantradīpakā*, No. 138, a work in nearly 20,000 śloka is by Gopāla Pañcānana, the grandson of Kṛṣṇānanda Āgamavāgiṇi and the son of Harinātha. It treats fully of the right-handed and very shortly of the left-handed form of worship.

Kālisarvvasva-samputā, No. 60, by **Çrī Kṛṣṇa Vidyā-
laṅkāra**, the son of **Nyāya-vagiça Bhaṭṭācāryya** is a **Tāntrika**
compilation, running to 4,000 **çloka**s. The authorities con-
sulted are mostly original **Tantras** nearly a score and half
of which have been mentioned by name in the preamble. The
subjects treated of are identical with those in No. 22.

There is a hymn to **Kālī** in which are given one thousand
of her epithets all beginning with the letter "**KA**." It is
one of the most solemn and awe-inspiring hymns ever heard
in India. The hymn has many commentaries but the most
popular one in Bengal is by **Pūrṇānanda** who flourished in
East Bengal during the last half of the sixteenth century.
There is another commentary on the same noticed in No. 62.
The name of the Commentator is not given. The hymn is
attributed to **Mahākāla**, a ferocious form of **Çiva**, who is also
called here the **Adinātha**, the first of the **Nāthas**, human
beings with superhuman powers, belief in whom because
very common about six centuries before the present time.
This belief gave rise to **Lamaism** in the North and the
System of Gurus or **Tāntrika Spiritual Guides** in Bengal.
This **Mahākāla** is to be differentiated from the **Mahākāla** of
Ujjayinī who was a form of **Çiva** not at all ferocious so
far as can be gathered from the works of **Kalidāsa** and
others. This is rather the **Mahākāla** of **Nepāl** feared by
Hindus and **Buddhists** alike. The two epithets of the hymn
commonly met with are **Medhā-sāmrājya** and **Sundarī**
Çaktidāna or **oVaradāna**. The meanings are obscure. The
first means perhaps "having an Empire over memory"
because the solemn hymn once heard can scarcely be forgotten
and the second means perhaps "the giver of power over the
beautiful," that which leads the mind to the beautiful or to
beatitude.

Kuladīpikā, No. 71, appears to be a compilation through-
out in verse; it has no interlocutors like the original **Tantras**;
the author says that he has consulted many works on
Kulaçāstra. Now-a-days the word *kula* with its derivatives

Kaula and others have come to mean, in the month of a Tāntrika one who revels in the five *M's* namely, *Madya* (wine), *Māmsa* (meat), *Matsya* (fish,) *Mudrā* (delicious food), *Maithuna* (sexual intercourse.) But when this book was compiled *kula* does not seem to have acquired this degraded meaning.

In every Pūjā there is a “*dhyāna*” or meditation. The votary attempts to realise in his mind some form of the deity worshipped. That form is given in the formula called “*dhyāna-mantra*.” No. 159 contains a commentary on the *dhyāna* formula of the *Dakṣiṇakālīkā*, the goddess who is propitious. The formula consists of 9 verses. But in these a complete and vivid picture of the goddess is given.

Kramadīpikā is a well-known Tāntrika work on the worship of Kṛṣṇa or Viṣṇu written in long verses in flowing poetic style. No. 86 is a commentary on that work by an anonymous author.

Numbers 96 and 97 are commentaries by Anantarāma and Raghunātha Nyāyālaṅkāra respectively on *Gurupādukā Stotra*, or a hymn addressed to the foot-prints of the spiritual guide. The word *pādukā* means the shoe, but in Tantras it means foot-prints which are often worshipped under the names of *Carāṇa*, *Pādapadma* and so on. These prints are as a rule carved on hard stones and placed in conspicuous positions. The foot-print of Viṣṇu forms the great object of worship at Gayā. The Hymn is in five *Indravajrā* verses with solemn and awful accents.

Govinda-kalpa-latā by Samīrācāryya, No. 100, is a Tāntrika compilation on the worship of Viṣṇu. It uses all the paraphernalia of the Çakti worship, but, still the author is a bigoted sectarian and asks his readers never to take the work or read it at a place where Çakti is worshipped and Çakti worshippers live.

Japa-rahasya, No. 119, gives directions for counting the beads (*i.e.*), repeating the name of the divinity worshipped.

Pūrṇānanda was a great Tāntrika compiler of the sixteenth

century. He was a Vārendra Brāhmaṇa born in the district of Rajshahi, left an orphan at a tender age. Brahmānanda, a great Tāntrika writer of his time, brought him up and initiated him in the mysteries of Tantra. The place where he obtained siddhi or success is still known as siddhinagara. Purnānanda became the guru or spiritual guide to a number of influential Brahmans in the North and East Bengal and his descendants are still to be found in many places, working as spiritual guides. Kāṭihar in Maimensing appears to be the great stronghold of his descendants. Tattva-cintāmaṇi his great work runs through several thousands of śloka. The influence which he and his Guru still exercises over the Brahmans of Bengal is very great. He was devoted to the left-handed worship.

Tantrapradīpa is a compilation by Jagannātha Cakravartī belonging to the Kāñjī gāṇī of the Rāḍhiya Brahmans of Bengal. His work is over 4,000 śloka in extent and gives general rules for worship.

Tantrarātna, No. 140, is by Anandānandanātha the son of Sahajānandanātha on the left-handed form of worship. What the Brahmans call the right-handed worship is not much to be found among the Buddhists. The Brahmans say that the Virācāra or the left-handed worship is not confined to Brahmans alone as the others are, even the Atheists (*i.e.*, Buddhists) can be votaries under this system. I have elsewhere shown that the Nāthas are the remnants of the Buddhists in Bengal. They are called Yogis but are as a caste considered out of the pale of the four castes, *i.e.*, Hindu Society. They live by weaving, but there were and still are men among them learned in Sanskrit. I believe the present author is one of them.

Tārāhasya, No. 148, by Brahmānanda, the spiritual guide of Purnānanda and the disciple of Tripurānanda deals with the worship of Tārā. She is repeatedly represented to be identical with, or, better to express the idea, she is never to be differentiated from Ekajāṭā, Kālīkā, and Nīla Sarasvatī.

There are five regions one above the other all called Çūnyas or void. Tārā's abode is in the fourth Çūnya and Kālī's in the fifth Çūnya. On the forehead of Tārā is Akṣobhya. Virocana, Māmaka Pāṇḍara are Āvaraṇa devatās or divine guards. Mahāpratisarā is a goddess who is often mentioned in this work. The worship it enjoined should be conducted in strict accordance with the customs of Mahācīna or China Proper. Fasts, &c., are not congenial to the goddess Tārā. All prohibited meat might be used in the worship of this goddess. These facts confirm the idea that Tārā was a Buddhist Tantrika diety grafted into the Hindu system. Brahmānanda was not, however, the first to graft, as he quotes a number of Hindu works on Tārā.

Tarīṇyaṣṭaka, No. 149, is a hymn to Durgā in her name Tārīṇī written by one Rāmajaya in Tūṇaka Metre.

Tripurāsārasamuccaya by Bhaṭṭa Nāga, No. 157, is written in long and flowing verses, the grandeur of language concealing many things that are obscene and unspeakable. It gives the processes of bringing Kings, ministers, handsome women, and even goddesses under the power of the worshipper.

Number 158 is a short Hymn to Kālī in her right-handed form to be used by the *Vīras*, i.e., by those who are not under any moral restraint in the fervency of their devotion.

The next work No. 159 is a commentary on another Hymn to the same form of Kālī to be used by the Paçus, i.e., those worshippers who keep themselves within the restraints of social and moral obligations. This Hymn is said to emanate from Mahākāla this time not represented as Adinātha as in the other Hymn, already noticed. The present Hymn contains 22 verses in Çikharīṇī Metre and is very sonorous and charming to hear.

Cintāmaṇi tantra, No. 115, appears to be one of the shortest as well as the simplest of the original Tantras treating of mysteries of Mantras, their vivification or blooming up in vigorous life and of the posture of the fingers resembling

the female organ. The last is called *Yoni Mudrā*. This is again treated as a deity and amulets sacred to this deity are worn. The work seems to treat of some of most elementary Tāntrika conceptions such as Kuṇḍalinī, Maṇipura, &c. The former means the coils of a vein in the midst of which the soul is said to reside and the latter the jewelled room in which it lies.

Caitanya-kalpa (from the Brahmayāmala), No. 116, is a most recent work written with the view of proving Caitanya, the great Vaiṣṇava reformer of the sixteenth century, to be an incarnation of Viṣṇu. It is said to be a part of Brahmayāmala, one of the six yāmala Tantras, treating of obligatory mysterious nocturnal ceremonies productive of great merit to the worshippers.

We have got only one chapter of the Jñāna-tantra, namely, the tenth in the codex examined as No. 124. The chapter treats of the qualification of the Preceptor, the manner of initiation, and cognate topics. The last śloka is significant. It says that mendicants alone should adopt the system of left-handed worship with five M's., namely, *Matsya* (fish), *Māṃsa* (meat), *Madya* (spirits), *Mudrā* (delicious food), and *Maithuna* (sexual intercourse) while the householders are to adopt the right-handed system without any one of these. The chapter is called a *pariccheda*, and not a *paṭala* and the interlocutors are Ćiva and Nārada and not Ćiva and his consort.

Codex No. 125 contains only the sixth chapter of the Jñānabhairavi-tantra which treats of the worship of Trijaṭā, which has, says the speaker Mahādeva, already been described in the work entitled Brahmacintāmaṇi.

Jñāna-mārjanī-tantra, No. 126, is a short but very curious work as it adopts the Vedantist line of thought as opposed to the Sāṃkhya line which the majority of Tāntrika works accepts. Though professing to be an original Tantra and keeping up all the forms of one, it differs from the rest in having a Maṅgalācaraṇa or invocation, of the Supreme

Brahma. The subject matter treated of are more of a Paurāṇika than Tāntrika character, such as creation, destruction, the indestructibility of the knowledge of Brahma, and so on. It ends with an impressive description of the last moment of the world, namely, all void, all Čūnya, the fulfilment of the Vedānt ideal. The work would be completely a Vedānt treatise but for the representation of the great world in the person of the worshippers, the Macro cosm in the Micro cosm.

Jñānārṇava, No. 129, is an original Tantra of some length and it is full of Tāntrika technicalities. The consonants which cannot be pronounced alone are Čiva while the vowels and the dots which are pronounced without the aid of others and which help in their pronunciation are Čakti. The whole alphabet, the combination of Čiva and Čakti, is the supreme Brahma. The letters of the alphabet, therefore, are Mātṛkāḥ or mothers. They lead to Brahma who is manifested in sound or rather in articulate sound but who is beyond the reach of sound. The deities represented in this work are Tripurā and Bālā, and details are given of their worship and attempts have been made to co-ordinate the various details of their worship to the Vedic forms of worship. For instance, to every Vedic Mantra there is a ṛṣi, a devatā, and a chandaḥ, so the Tāntrika Mantras though one or two syllables only have been made to have all these three.

Tārātantra, No. 146, contains only 180 ślokas, but its historical importance cannot be overrated. It is professedly Veda-vāhya or outside the Vedas, i.e., non-Hindu; but it should be heard and studied from a Preceptor. Pārsvatī, who is aware of Buddha and Vaçiṣṭha being great Bhairavas of the left-handed worship, is anxious to know by means of what Mantras did they attain the position of Bhairavas which is fully equal to that of Čiva. Čiva says the Mantra is Tārā. Buddha who is another form of Viṣṇu was initiated in the Mantra of Ugratārā and attained the position of a creator and an immortal. Vaçiṣṭha by following him became a fixed

star. It is well-known that Tārā is simply a Çakti of Buddha or she is a manifestation of Prajñā which again is nothing else but Dharma, one of the Buddhist triad. So this is an adaptation of a Buddhist Tāntrika worship in Hinduism. A latter and more developed form of Tārā worship is to be found in Tārārahasya (see *supra*). Tārātantra which is old enough refers to Cīna-tantra and Kālī-tantra. Vaçiṣṭha brought the knowledge of Tārā from Cīna, directly from the mouth of Buddha. He could not find Buddha in India and even in Tibet. So the adaptation of Tārā in Hinduism must be referred to a period when Buddhism was supposed to have been lost in India. This would be in the early centuries of the Muhammadan Conquest. The lower limit is the sixteenth century in which Brahmānanda wrote his Tārā-rahasya.

After hearing much about the various forms of worship Pārsvatī had her doubts and the codex No 206 is called Nirut-tara-tantra, because, by hearing it all her doubts were removed and she could not give any answer. So it appears to be one of the latest and it often refers to Mahācīna krama, *i.e.*, the Chinese method of worship with the five M's. It gives a clue to the derivation of the work *Kaula* as applied to the votaries of the left-handed worship. The word *Kula* applies to the Family of Kālī. There are two such families of the Goddesses, Kālī-kula and Çrikula. Both are worshipped with the five M's. Exhaustive details are given of this worship. The worshipper of these families are called *Kaulas* or *Kulinas*. Though the forms of worship are dark and indelicate in the extreme, yet it speaks of Çiva and Çakti being *Saguṇa* and *Nirguṇa*, *i.e.*, with form and without form, phenomenal and transcendental. The light is without form and the world is with form. The stars represent the *Nirguṇa* and the rest of matter, *Saguṇa*. This reminds one of the *Rūpa* heavens and *Arūpa* heavens of the later Buddhists. The *Arūpa* heavens are without form. There are many doubtful and abstruse points explained in the work. The explanations may not always satisfy critical minds, yet

it is a relief to find some sort of explanation given in matters which are kept intentionally secret and given the appearance of a mystery.

Nirvāṇa-tantra, No. 208, is to be carefully differentiated from the Mahānirvāṇa-tantra, the great work which enjoys a popularity next perhaps to the Bhagavadgītā. This work is more methodical than the works previously noticed. It treats of Nirvāṇa as the highest aim of Tāntrikas. It gives the details of the macro cosm and places Nirvāṇa which is attainable by the worshippers of Mahā-Kālī alone in the highest heaven the *Satyaloka*. It praises the Avadhūta, namely, the brāhmaṇa votary of the left-handed worship who renounces the world, as the only being who attains Nirvāṇa. The description of satyaloka, of the avadhūta and of many other things in this work are very impressive. The antiquity of this work cannot go very far as it speaks of Rādhā as the consort of Viṣṇu in the Vaiṣṇava heaven, *i.e.*, the sixth or Bhuvan-loka. The conception of Rādhā is as old as the present recension of the Brahma-vaivartapurāṇa which cannot be placed earlier than the eleventh century.

The Phet-kāriṇī-tantra, No. 244, differs materially from the work of the same name published in Calcutta. It is doubtful whether the printed work should be termed an original Tāntrika work at all, as on the face of it, it bears the stamp of a compilation. It has an invocation, it enumerates the works consulted, it quotes from previous works and so on. The codex under notice, however, is an original Tantra devoted to the glorification of Dakṣiṇā Kālīkā in her various forms. The interlocutors are Īśa and Pārvatī.

Numbers 248, 249 and 250 are said to be larger recensions of the works of the same name, but in certain cases the Bṛhat recension and the ordinary recension are so widely different that they cannot be said to be the same work. This is evidenced by the Rudrayāmala and Bṛhadrudrayāmala, by Yonitantra and Bṛhadyoṇi all of them noticed in this volume. Bṛhad-gautamīya, No. 248, begins like a Purāṇa, the interlocu-

tors are R̥ṣis, the scene is laid on the peaks of the Sumeru. It is a Vaiṣṇava work devoted to the worship of Gopāla, i.e., that particular form of Kṛṣṇa in which he tended kine at Vṛndāvana. It would be hard to describe the Yoni and Bṛhat-yoni Tantras, even in a scientific work like this. The Bṛhat treats of the Bṛhat-yoni of Durgā while the smaller work considers that of every woman to be an object of worship. The Rudrayāmala is a large work which attempts to explain Tāntrika technicalities. The larger recension, however, is a work of a very different character. The interlocutors are Nārada and Kṛṣṇa and the work partakes the character of both a Purāṇa and a Tantra. It opens with the birth of Pañcānana the youngest of Gods and the son of all the Gods. Born in the Himalayas he became the lord of new born children and so his worship soon spread all round. He is represented by a number of stones under huge trees. He does not much like images. At the present moment he stikes mere terror in the hearts of Bengali mothers than even cholera and small-pox, for he plays all his pranks within the first year of a child's life. The present codex contains only the first part of the work, the story of Pañcānana's birth.

Mahāmokṣa-tantra, No. 278, is a large work thoroughly brahmanic in character and tolerably free from disagreeable rites which disfigure other Tantras. Mahāmokṣa means the highest form of salvation, the 'Nirvāṇa. This work treats of Mahāmokṣa as opposed to other forms of salvation such as Sālōkya, residing in the same region with the Supreme Spirit, Sārūpya, having the same form with him and, Sāyujya, to be united with him. Keeping Mahāmokṣa as the great object in view the work treats of the cosmogony, the various regions one above the other, the bibliography of the Tāntrika literature, and various other topics. This work also treats the universe as the macro cosm and the human body which is simply a miniature of the universe as micro cosm, the terms used are exact translation of the Greek terms, viz., Bṛhat Brahmāṇḍa and Kṣudra Brahmāṇḍa.

It has hymns to all the eighteen forms of Çakti, giving one hundred names in each hymn, each name having the initial letter of the deity concerned.

Mahīṣamardini-tantra, No. 282, treats of the consecration of temples to Kālī. Mahodḍiça-tantra, No. 283, in Sanskrit and Hindi treats of propitiatory ceremonies as well as ceremonies for the purpose of destroying, entrapping, stupifying armies, attracting females, and so on. All these, however are to be done not so much with Mantras as with drugs and herbs.

Māṭṛkābheda-tantra, No. 284, refers to the following Tantras, namely, Cina-tantra, Kālī-tantra, Yoni-tantra, Viratantra and Toḍala-tantra. It cannot be very old. It prescribes mystic processes for making gold, silver, &c., praises wine as even superior to the Ganges water in sanctity, asserts that drinking wine is no sin for an initiated Brāhmaṇa, and ascribes various degrees of merit in worshipping the phallic emblem of Çiva made of various metals. Mercury is the semen of Çiva; it is greatly praised and a process half chemical and half mystic is given for burning it into ashes.

Māyā-tantra, No. 285, is a short work treating of subjects peculiar to the *Tāntrika* literature. It gives some directions for reciting Caṇḍī. Meru-tantra, No. 294, is a most recent work on the left-handed form of worship and treats of the *Mantras* or formulae of worship of various deities. In page 252 of the MS. there is a curious passage in which Iggrejā, *i.e.*, Englishmen and Landrajā *i.e.*, born in London are mentioned as Cakra-varttinaḥ, *i.e.*, holding Imperial sway and the destroyers of Hindu religion. They will acquire great power by means of Mantras in Phairinga-bhāsā, *i.e.*, English language. The passage is not only curious but very obscure.

Yogāvali, No. 303, begins with an exposition of the *Tāntrika* ideas on the Science of Midwifery and ends with a process of concentration of mind by stopping respiration.

Virabhadra-tantra, No. 339, begins with questions and

answers which are beautifully vague, and treats of the mystic processes of destruction, attraction and so on.

Çakti-tantra, No. 348, treats of the worship of Çakti in all her terrific forms and terrific associations. She is to be worshipped on cremation grounds, deserted houses, sitting either on the head or on the chest of a corpse, with five M's and with hemp. The codex under notice is defective. It has lost the first 7 Paṭalas.

Çāvara-tantra, No. 359, in Sanskrit and Hindi enumerātes the twelve Kāpālikas, namely, Adinātha, Anādi, Kāla, Atikāla, Karāla, Vikarāla, Mahā-Kāla, Kāla-bhairava-nātha, Vaṭuka, Bhutanātha, Viranātha and Çrikanṭha. Their disciples are also twelve in number, *i.e.*, Nāgārjuna, Jaḍa-Bharata, Hariṣ-candra, Satyanātha, Minanātha, Gorakṣa, Carpaṭa, Avaghaṭa, Vairāgya, Kanthādhārī, Dhalandharī and Malayārjuna. These are founders of sects among the Çāvaras or Kāpālikas. The work then goes on with the enumeration of various terrific Mantras and deals with ghosts, demons, witches, serpents, and so on; also of various mystic Mantras for destruction, attraction, stupifaction and so on.

The last work under this head, Sammohana-tantra, No. 400, is a dialogue between Akṣobhya and Tārā. Akṣobhya is one of the five Dhyānī Buddhas and Tārā is the general name of the Çaktis of the five Dhyānī Buddhas. These have been accepted as forms of Çiva and Durgā in the Hindu Tantras. The work enumerates the different Tantras current in different countries and the twenty head quarters of the Çaiva sects with the language and character they use.

Miscellaneous :—Under this head their are Purānas, Koṣas, Poems, Anthologies, and Vaiṣṇava works. Of these the most important is a poem entitled Pavana Dūta by Dhoṛī Kavi, No. 225. It is written in imitation of Kālidāsa's celebrated work, the Meghadūta or the Cloud Messenger. The heroine in this case is Kuvalayavatī, the daughter of the Prince of Gandharvas, or celestial Musicians, who lived in the Malaya Mountains in Southern India. She saw Lakṣmaṇa Sena who

with an army, led a conquering expedition to her part of the country. She fell in love. He knew nothing of it. He returned to his capital and she became anxious to send a messenger to Lakṣmaṇa Sena. It was the beginning of the spring season and she found the Southern breeze blowing to the North. Her fancy took this to be her fit messenger and she entrusted him with her amorous message. In imitation of Kālidāsa the poet describes the route to be taken. There are geographical blunders in the description of the route, but the description is full of vivid images and glowing scenes. Bengal is described as a garden. The Brahmaṇa beauties were fond of ornaments made of palm-leaves. The Banks of the Hugly are described from the parting of the three rivers at Trivenī to Bijayapura, the capital of the Sena family. The favourite pastime of the ladies of the capital, which had beautiful orchards, was NĀGAR DOLA, a machine which revolves vertically and takes the riders up and down. The poet says that the celestial damsels, the Apsarasah, were very proud of their personal charms and so Madana, the god of beauty, in order to curb their pride wanted to take the Bengali damsels up in heaven and so the Nāgar Dolā was simply a device to accustom them to a journey upwards.

The poet lived at the Court of Lakṣmaṇa Sena who honoured him greatly and gave him many elephants and a chawry with a golden handle. The genealogies point him out to be a Rāḍhīya Brāhmaṇa of Pālādhi Gāñi and Kāçyapa, Gotra. There were five poets in Lakṣmaṇa's Court, of these, the works of Jayadeva, Govarddhana, and Umāpati are known. Dhoyi's work was not known. Pavana Dūta is, therefore, a discovery of some importance.

The Dūta Kāvya, *i.e.*, poems written in imitation of Kālidāsa's Megha Dūta seem to have flourished greatly in Bengal. The Padāṅka Dūta by Kṛṣṇa Çurmā, Uddhava Dūta by Rūpa Gosvāmī, Haṃsa Dūta by the same author, Pavana Dūta, just mentioned, are poems of considerable merit. The Kīra Dūta or Parrot messenger by Rāmagopāl, No. 67,

is a message from Rādhā to Kṛṣṇa. The work is dedicated to a Rājā of Bengal who subjugated many Rājās and whose fame spread all over the earth. From the meagre information given it is difficult to fix the date of the poet and his patron. But I may here hazard a conjecture that Rāmagopāl was one of the compilers of the Vivādārṇavasetu described above and his patron was Rājā Kṛṣṇacandra of Navadvīpa.

Vṛindāvana Kāvya by Mālāṅkaraja, probably, a king of Kaçmīra, is a short poem in praise of Kṛṣṇa in double-entendre. It is accompanied by an anonymous commentary. The MS. belonged to Kāçirāma Vācaspati.

Kautuka-Ratnākara is a drama by the priest of Lakṣmaṇa Māṇikya who had the sounding title of Kavi-tārkika. Lakṣmaṇa Māṇikya flourished about the time of the Mogul conquest of Bengal at Bhulua in the District of Noākhālī. He was one of the Bārobhuñās or twelve chiefs who had almost independent powers. The king brought a number of Maithilā brāhmaṇas in the Rāj and his *purohita* was one of these.

Sūryya-çataka by Mayūra-Kavi is well-known as the commentaries of Kavyaprakāça, the celebrated Rhetorical work by Mammaṭha, adduce this poem as an instance of *Civetarakṣaaye*, i.e., of getting over misfortune by means of writing poems. Mayūra Kavi was a leper. He was cured of his infernal malady by writing this hymn of one hundred verses. The present codex is accompanied with a commentary by Jagannātha Çarmā who gives some interesting particulars of the poets' life. From him we come to learn that Mayūra lived at Benares, that he was an antagonist of the mendicants, that he had a large number of pupils, that he defeated all his contemporaries in arguments, that he suddenly caught leprosy, that he went to the Temple of the Sun-god, that he could not stand even with the help of his friends before the narrow entrance of the Temple, and that he sat behind the Temple and successfully prayed for deliverance from the disease.

Rāmālīlāmṛta, No. 317, by Kṛṣṇmohana is a curious work full of CITRA Kāvya or Accrostics. He seems to have been a

voluminous writer, who wrote poems in praise of almost all the gods of the Hindu Pantheon, who made a Tāntrika compilation, namely, Āgamacandrikā in which mystic formulæ have been explained, the mode of worship settled, and Pura-
 çaraṇa inunciated. His Ānandasindhu explains the causes of diseases by the merit and demerit of work done in previous existences. He wrote a Dhyānāvalī the formulæ of meditation of various Hindu deities. He wrote another work in which Prakṛta, Sanskrit, and Persian words were freely mixed up.

Rādhācarita, No. 313, by Rāmacandra of Viṣṇupura written at the command of Vīrasimha, the local Rājā about three centuries ago, is a poem of considerable merit.

Harikelikalāvati. No. 421, by Kavikeçari, is a poem on the early adventures of Kṛṣṇa ending with the fall of Kāṁsa. It is written throughout in toṭaka metre, the number of verses is 120. The writers language and versification are unexceptionable.

There are about a dozen of works belonging to Vaiṣṇava sect founded by Caitanya in the sixteenth century ; of these the commentary to Ujjvala Nīlamanī by the author of the work, Rūpa Gosvāmī had not yet been described (see No. 33). Sanātana, Rūpa and Ballabha were three brothers whose father settled at Candradvīpa to be away from the sight of the Muhammadans. The first two brothers, however rose high in the service of Alauddin Husain Shah (1494 to, 521 A.D.) Sultān of Bengal. They embraced Chaitanya's religion and settled at Vṛndāvana where they wrote many Sanskrit works and are regarded two of the six Gosāiṇs.

Kīrtana Cintāmaṇi, No. 68, has a curious Colophon. See page 64.

Bhaktijayārṇava, No. 254, by Raghunandana Banerji extols the merits of Kṛṣṇa worship. Bhaktiprakāça by Raghunandana, a Vaidya by caste, and Kṛṣṇabhaktiprakāça, No. 77, are works of the same nature.

NAIHATI,
 Nov. 20, 1900. }

HARAPRASAD SHĀSTRĪ.

NOTICES OF SANSKRIT MSS. 1892.

No. 1. अमरसंहिता । Substance, country-made paper, 8×4 inches, Folia, 232. Lines, 3 on a page. Extent, 7,958 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, Mayamansing, Babu Harendra Candra Caudhuri. Appearance, not very old. Verse. Correct.

Beginning. श्रीरामो जयति ।

अमरस्यो नाम देवर्षिः सप्तमो गीतगीतडे ।

कदाचिद्विद्वत्कारणे दुर्नीक्षणस्याश्रमं ययौ ।

प्रत्युज्जगाम तं भक्त्या गन्धपुष्पाक्षतोदकैः ।

पाशार्थाद्यर्चबाधने तस्मै ब्रह्मविदे मुनिः ।

दुर्नीक्षणं प्रशम्याद् दुष्काशीनं तपोनिधिम् । इत्यादि ॥

End. अस्मिन्मन्त्रे शेषो नास्ति ।

विषयः। तामसप्रकृतीनां मुक्तपाथः । ईश्वरस्य साकारत्वे प्रमाणप्रदर्शनम् । तपसां माहात्म्यकथनम् । श्रीरामाराधनादिनिरूपणम् । तुलसीमाहात्म्यवर्णनम् । नारदोक्तपूजाविधाननिरूपणम् । व्यासादिनिरूपणम् । तपस्तट्टास्तिक्येश्वरााराधनासूत्रादानमतिनपोव्रतादीनां प्रत्येकं लक्षणनिरूपणम् । श्रीरामप्रतिमाविधानादिनिरूपणम् । श्रीरामगोपालादिप्रतिष्ठाचारतिथिसमयादिनिरूपणम् । श्रीराममन्त्रपूजापुरस्चरणादिनिरूपणम् । श्रीरामस्तोत्रकवचादिकथनम् ।

No. 2. अङ्गनिर्णयः । By विद्याचन्द्रात्मजः । Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 2. Lines, 5 on a page. Extent, 35 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Aṇḍijyā, Mayamansing, Babu Ananda Kiṣora Rāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः ।

प्रथम्य श्रीरामचन्द्रं ब्रह्मचक्रगदाधरम् ।

विद्याचन्द्रात्मजेनैव श्रियतेऽङ्गानिर्णयः ॥

सप्तमं योगमाकाशं विद्यद्भगवद्गुणम् । इत्यादि ॥

End. पञ्चाशिवाद्याग्निमयत्पञ्चविंशत्यक्षया ।

Colophon. एति श्रीविद्याचन्द्रात्मजविरचितः अङ्गनिर्णयः समाप्तः ॥१॥

विषयः। संख्याबोधकसाङ्केतिकशब्दानां पर्यायवचनः ।

No. 3. अद्भुतदर्पणः । By माधवशर्मा । Substance, palm-leaf 18x1½ inches. Folia, 189. Lines, 4 on a page. Extent, 4,252 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1683. Place of deposit, Viṣṇupur, District Bāṅkuṣā, Paṇḍita Rāma-ballabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ कृष्णाय नमः ।

संख्याने हरिषाहते कुतुकिना जीवीं करेण स्रष्टां
 धत्ता मुद्रितवासवाङ्मलतया चावेष्टा वचःस्थलीं ।
 किञ्चित्कुञ्जितमध्यवञ्जुलतरं पश्चाद् व्रजन्त्याः शनै-
 रादोलायितचक्षुषोऽम्बुधिभुवः काकूतयः पान्नु वः ॥
 कन्यादातरि संप्रयोक्तारि तयोरन्योन्यवैल्लविधे-
 र्मघे देवपुरोधसा मुखविधौ देव्याः समुद्गीहिते ।
 क्षन्तः कन्दलितस्पृहं दिविषदासभ्यर्णमित्याकुलं
 प्रेम्णा पक्षविताः पुनन्नु शिवयोत्रोद्भावलीढा दृशः ॥
 दैतेयेष्वसिबल्लयः स्मररिषोः इद्वारपुण्यसजे
 भक्तानां सुरधेनवो दिविषदामुर्गसरत्नलिषः ।
 यज्ञप्राप्त्यधियां फलप्रतिभुवोऽनङ्गस्य जीवातवो
 विद्वान् घ्नन्वधमर्षणा ऋष इवादेयाः(?) कटाक्षोन्मयः ॥
 खलुना रघुनाथस्य बुधबाणकुलोद्भूतेः ।
 श्रीलक्ष्म्याराधनव्यपसतिनाथानुजन्मना ॥
 महामहोपाध्यायस्य मोविन्दस्त्रायजन्मना ।
 क्रियते माधवेनासी संक्षिप्याद्भुतदर्पणः ॥
 अप्रामाण्यस्य ब्रह्मणि नेच कार्या सुधीजनैः ।
 यथा सामरसाक्षोक्त्य बल्लन् यस्यान् विलिख्यते ॥
 दिव्यानां स्त्रिचनं पूर्णमिह सम्यक् वितन्यते ।
 नाभक्षानां ततः पश्चात् भोमानाम् ततःपरं ॥
 किञ्चित् पौष्टिकमप्यथ समारोमाभिधास्यते ।
 ज्ञानिके पञ्चपूजादिपद्धतिः प्रथमं कृता ॥
 मयूरविषलिखितं नवप्रपञ्चसाम्प्रितं ।
 किञ्चिद्भुमसाक्षिण्य खर्यादीनां ततः क्रमात् ॥
 पञ्चाद्भुतनिरूपणम् ॥ दृढमर्गः ॥

अभूतपूर्वं प्रत्ययं जायते वा ततोऽन्यथा ।
 तद्दभुतमिति प्रोक्तं नैमित्तिकं स्यान्नैमित्तिकं ।
 बाह्यस्थिते । अभूतपूर्वं यज्ञोक्तस्य पूर्व्यं भवति पूर्व्यं यदन्यथा भवति
 तद्दभुतमिति नैमित्तिकमनैमित्तिकम् । केतूपादादिना नैमित्तिकेन यज्ञ-
 पत्यदभुतं तन्नैमित्तिकं । तच्च शुभाशुभस्वरूपं । इत्यादि ।

End.

पञ्चाद्विपाकः सूर्य्यस्य पाकः सोमस्य मासिकः ।
 मासद्वये स्मृतौ राज्ञोर्विपाको नात्र संशयः ।
 अथ चेदयं कुर्यात् वटसु मासेषु पच्यते ।
 त्रिभिर्मासे विपाकस्तु नियतं भूमकेतवे ।
 संवत्सरविपाको तु त्रयो सूर्य्यवृक्षस्यते ।
 बाष्पाविकस्त्वोशनसः सौर्य्यस्तथ पच्यते ।
 त्रिभिर्मासेषु भौमस्य उल्कापाकस्त्रिमासिकः ।
 अष्टभिर्भूमिकस्य तु निर्गतः पच्यते त्रिभिः ।
 घृततैलवसावर्षैः सद्यः फलमुदाहृतम् ।
 इतः परं वटं च तत्तत् प्रकरण एव लिखितमस्ति । अतः पुनः संक्षिप्यते ।
 यदान्ते न पच्यन्ते यथाकालं प्रचोदिताः ।
 तदा द्विगुणकालेन फलं विद्याच्छुभाशुभम् ।
 मयूरचित्रे यदि स्यात् संशयो देवान् वटसु मासेषु पच्यते ।
 इति सूर्य्यादिविषयम् । तत्रैव
 यदा स्येते न पच्यन्ते यथा शास्त्रमुदाहृताः ।
 तदा द्विगुणिते काले द्विगुणं स्याच्छुभाशुभम् ।
 अवचादीनां पाको
 भूतार्थवाग्निब्रह्माश्विसुदधवाः ।
 भूतशतपच्यवसथो
 द्वाविंशद्वेति तारकामासम् ॥
 यथासक्तं माससङ्ख्या पाकसमया बोध्याः । इति पाकसमयः ।
 द्विषात्तरीचभौमाद्भुतविज्जः
 सामरादितिसङ्क्षिप्तः वस्तुतस्तुतिविकारः ।
 आतमोतु सतां मोदं सम्पूर्वोऽद्भुतदर्पणः ।
 अन्यथा यदि कुत्रापि संशोधं तत् सुधीजनेः ।

Colophon. इति बुधवारकुलोदभूतमहासदुपाध्यायीरघुनन्दनात्मजनीमाधवशर्माविर-
चितोऽदभुतदर्पणः सम्पूर्णे । शकाब्दा १९८१ ।

विषयः । अदभुतनिरूपणम् । अदभुतविचारदिनिरूपणम् । सामान्यशान्तिनिरूपणम् ।
अदभुतपाकशालादिनिरूपणम् । आदित्याद्यदभुतनिरूपणम् । आत्मनस्यचिह्नादिनिरूपणम् ।
वर्षफलानिर्निरूपणम् । द्विस्र्यादिफलपाकशालादिनिरूपणम् । संक्रान्त्यदभुतादिनिरूपणम् ।
चन्द्रादभुतचन्द्रप्रदक्षिणफलानिर्निरूपणम् । कुजादभुतबुधादभुतादिनिरूपणम् । पञ्च-
विहारादिनिरूपणम् । मासविशेषे पञ्चफलानिर्निरूपणम् । आग्नेयादिमण्डलपञ्चफलानिर्-
निरूपणम् । उदयास्तपञ्चफलानिर्निरूपणम् । राशिवर्षफलानिर्निरूपणम् । पञ्चकालकर्तव्यम् ।
केतुद्वयपूर्वनिमित्तादिफलम् । भूमकेतुलक्षणानिर्निरूपणम् । अगस्त्यादभुतादिनिरूपणम् ।
पञ्चयुगादिनिरूपणम् । रक्षादीनाम्पराज्यफलानिर्निरूपणम् । पञ्चाशं नक्षत्रचारमार्गचार-
फलानिर्निरूपणम् । क्षतिकादीनां फलपाकशालादिनिरूपणम् । देशानां कूर्मचक्रविभागादि-
निरूपणम् । दिनरात्रौसारकादर्शनादर्शनफलम् । तारानक्षत्रपरिवेशफलानिर्निरूपणम् ।
रश्मिदशादभुतादिनिरूपणम् । विद्युदादिफलम् । उल्कावज्रादभुतादिनिरूपणम् । देश-
विशेषे शुभाशुभफलानिर्निरूपणम् । वायुआग्नेयसंयोगफलानिर्निरूपणम् । नागाविधुत्यानादि-
निरूपणम् । भूकम्पफलानिर्निरूपणम् । सकलादभुतशान्तिः । गृहदाहादिशान्तिः । देवताद्यद-
भुतादिनिरूपणम् । मानुषादभुतादिनिरूपणम् । अदभुतशान्तिनिध्यादिनिरूपणम् । वज्राद-
भुतादिनिरूपणम् । अविज्ञातादभुतशान्तिनिरूपणम् । पाकसमयादिनिरूपणश्चेति ।

No. 4. अनुमितिमानसत्वविचारः । Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 9. Lines, 7 on a page. Extent, 378 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhánuká, Post Office Pálang, District Faridpur, Paṇḍita Rajanikánta Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । लिङ्गपरामर्शानन्तरं विस्तृतानुमित्यात्मकप्रमित्युद्धान्
तत्कारयतया तस्य विस्तृतप्रमितेरेवासिद्धत्वात् कुतो लिङ्गज्ञानस्य प्रमाणा-
कारता न च सन्निकर्षं विना तदुज्ज्वलप्रत्यक्षासम्भवात्
अनुमित्यात्मकप्रमित्यन्तरलोकार्वाचक इति वार्थं परामर्शश्रुतिमानु-
मितिसामग्र्यीकाले साध्यादिभाषकज्ञानसन्निकर्षस्यावश्यकत्वात् । न चेतरेषा-
पञ्जीभूताभाषप्रतियोगिप्रतियोगिनी । प्रतियोगित्याकारकाप्रतिषेधाध्यक्षपरा-
मर्शदेशायां इतरभेदादिरूप तादृश-
परामर्शान् प्रमित्यन्तरलोकार्वाचक इति वार्थं तादृशपरामर्शदेशायां

इतरभेदादिविषयकज्ञाना तच्चाभावत्वादिसामर्थ्यधर्मे-
ज्ञानावश्याभावात् सामान्यसत्त्वसाधकत्वादेव इतरभेदादिगोचर
सम्भवादिति चेत् न । इत्यादि ।

End.

अथैवं साध्यविशेषकानुमितिर्विलीयतेति चेत् विलीयतां कियानपचयः । एवञ्च
साधकविरहात् अनुमितिलस्य प्रत्यक्षलयाप्यले साधकविरहः बाधाभावा-
दिति कार्यतावच्छेदकतया सिद्धे अनुमितिसाधारणपरोक्षलाक्षाणामिति विशेष-
णैव प्रत्यक्षलस्य सङ्कररूपबाधकञ्च । साङ्ख्यैश्च परस्परव्यभिचारिणोः प्रत्यक्ष-
लपरोक्षलयोरनुमितौ समावेशात् अनुमितिपरिशिष्टानुमितिसामग्रीप्रति-
बध्नातावच्छेदकतया सिद्धेनानुमित्यन्यज्ञानवृत्तिजातिविशेषेण सङ्करप्रसङ्गात्
परोक्षलजातिरेवाप्राप्तापेक्षीति चेत् तर्हि अनुमित्यन्यज्ञानवृत्तिजात्या
सङ्करप्रसङ्गेवैवानुमितिलस्यैव प्रत्यक्षलयाप्यलानुपपत्तिस्तथाहि तादृशजातिः
शब्दबोधस्मरणवादौ तत्र न प्रत्यक्षत्वं तच्चानुमितौ । भवन्ते न तत्र तादृश-
जातिस्तान्नुपादौ च द्वयोः समावेश इति । तस्मादनुमितिलस्य प्रत्यक्षलवि-
रहत्वं निष्प्रत्यूषमेवेति सिद्धमनुमानस्य श्रयक् प्रमासत्त्वमिति ।

Colophon. समाप्तोऽयमनुमितिमानसलविचारः ।

विषयः । प्रत्यक्षादि चतुर्विधमेव प्रमाणं न्यायसम्मतं तच्चानुमानं न प्रमाणं मानसप्रत्यक्षे
तदन्तर्भावः सम्भवतीत्यादिविचारः ।

No. 5. अन्यथाख्यातिरहस्यम् । Substance, country-made paper, 17 × 3 inches. Folia, 21. Lines, 6 on a page. Extent, 693 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhánukā, Post Office Pálang, District Faridpur, Paṇḍita Kāli-kiṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. प्रमासत्त्वपोदुघातसङ्ख्या अन्यथाख्यात्यादिविचारमवतारयति नन्विति ।
सर्वज्ञानानां तत्प्रकारकसर्वज्ञानानां याथार्थ्यात् तत्त्वविशेषकत्वावच्छिन्न
तत्प्रकारत्वात् विशेषणस्यादृष्टेति तत्त्वविशेषकत्वावच्छिन्नत्वविशेषणव्यावर्त-
नीयेत्यर्थः विशेषणवैयर्थ्यमिति तत्त्वविशेषकत्वावच्छिन्नत्वविशेषणवैयर्थ्यमि-
त्यर्थः ननु तदभाववत्त्वाच्च तत्प्रकारकज्ञानस्यैव तत्त्वविशेषकत्वावच्छिन्न-
प्रकारकत्वविरहाद् व्यावर्तनीयत्वमित्यत आह अन्यथाख्याताविति । ख्यातौ
ज्ञाने अन्यथासाधकप्रमासाधभावादित्यर्थः अन्यथात्वं तदभाववद्विशेष-
साध्यतया सिद्धसाधनासम्भवाच्च । इत्यादि ।

End.

नन्वेवं विसम्बादिप्रतिष्ठासीत्येवं रजतमित्यादिज्ञाने कथमवधार्यत्ववप-
देशतेत्यत्र चाह व्यवहारमात्रमेति । भेदाप्रत्ययान्वयेऽपि स्वरूपतोऽप्युच्यते-
भेदकप्रमाणान्वयेऽपि स्वरूपतोऽप्युच्यतेभेदेति धर्मलेनाज्ञातलक्षाभावे स्वरूप-
कथनं । तस्य व्यवहारस्यातएव विसम्बादिप्रतिष्ठजनकत्वस्यावधार्यत्ववपदेश-
नियामकत्वादेव उच्यं जलमित्यत्र जले परम्परासम्बन्धेन उच्यत्वप्रकार-
कज्ञानमित्यर्थः तस्य विसम्बादिप्रतिष्ठजनकत्वादिति भावः तदुच्यतेत्यात्
विसम्बादिस्वरूपयोग्यत्वात् ।

Colophon.

इत्यन्यथास्यातिपूर्वपक्षरहस्यम् ।

विषयः । “सप्रसङ्ग उपोद्घातः चेतुतावसरस्तथा ।

निर्वाहकैककार्यार्थं षोडश सङ्गतिरिष्यते” इति नैयायिकसंज्ञता सङ्गतिस्तपोपोद्घात-
रूपायाः सङ्ख्याः प्रमालक्षणे इतिस्वरूपैवान्यथास्यातिरिच हि तस्या एव विचारः ।

No. 6. अमरकोषटीका, अधिधानप्रकाशिका । By रघुनन्दनन्याय-

प्रगल्भः. Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 218.
Lines, 5 on a page. Extent, 4,360 ślokaś. Character, Bengali. Date, ?
Place of deposit, Serpur, Mayamansing Paṇḍita Candra-kānta Tarka-
laṅkāra. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो नमेशाय ।

प्रथम्यं ब्रह्मं रामं पदविद्याविशारदम् ।

प्रगल्भस्तनुते सम्यग्गन्धिधानप्रकाशिकां ।

हे धीरा भवद्भूमिः खेयतामित्यर्थः । इत्यादि ॥

End.

परलिङ्गलक्ष्यं प्रवर्तते तथा च मनुष्यादयः

इति लिङ्गादिसंप्रष्टः ।

Colophon.

इति रघुनन्दनन्यायप्रगल्भविरचिताभिधानप्रकाशिका समाप्ता ।

विषयः । अमरकोषस्य व्याख्या अथ च शब्दानां व्युत्पत्तिरपि सम्बद्धता दर्शिता ।

No 7. अमरकोषटीका । by रत्नेश्वरचक्रवर्ती. Substance, palm-leaf,

8×1½ inches. Folia, 240. Lines, 5 on a page. Extent, 7,375 ślokaś.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Pañcasār Vikrampur,
Dháká, Paṇḍita Mahendra-náth Kávyatīrtha. Appearance, old. Prose.
Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो मन्त्रेशाय नमः ।

भवानीचरणाभोजं नत्वा गुह्यपदं ततः ।

टीकाममरकोषस्य वक्ति रत्नेश्वरः सुधीः ॥

पण्डितैर्ज्ञायते सर्वं तदर्थं न च मे श्रमः ।

जानातन्त्रं समाप्तोक्त्य बालकार्यं नमोद्यमः ॥

तत्र ग्रन्थारम्भे शिष्टाचारपरिप्राप्तयाशेषविघ्नविनाशयाभिमतदेवतानम-
स्कारकीर्तनेन परोपदेशेन च पुण्यमर्जयन् ग्रन्थकृदाह यत्येति । अत्र
पर्यन्तं आधत्ते इति अगाधो विष्णुः हे धीराः स विष्णुः सेवतां । अन्यैस्तु
धीरा इत्यत्र च इति प्रसिध्य व्याख्यायते । यस्य अगाधस्य विष्णोर्लोकपा-
लनादयो गुणा अनघा निष्पाया निर्मला इति यावत् । ज्ञानं ददातीति
ज्ञानदा सरस्वती तया विशिष्टस्य । यद्वा ज्ञानदा सरस्वती तया सज्जिता
ईश्वरीज्ञानदे तया विशिष्टस्य वा । सिन्धुरपि तया विष्णोः सागरशायिनात्
तत्पद्मोलनावस्थितिः । किन्तुतस्य सिन्धोः सदृशस्य अनवगाह्यत्वात् । इत्यादि ।

End.

वरस्य आमातुर्ये खिग्धास्तत्पक्षा वयस्यास्ते अन्यः उच्यन्ते । जनीं वधूँ
वदन्तीति यत् । ईकारलोपो जनस्य । नित्यं वडवचनानामिति वर्द्धमानः ।

अन्यो नववधूश्चातिप्रियभृत्यहितेषु च । इति विश्वदर्शनात् ।

नवोदाज्जातिभृत्येषु वत्सलेषु वरस्य च ।

जनके जननीये च अन्यं निष्पादयुज्योरिति सुभूतम् ॥

Colophon.

इत्यमरसिंहटीकायां ब्रह्मवर्गस्य विवरणं समाप्तं ।

विषयः । अमरकृतनामलिङ्गानुशासनस्य ब्रह्मवर्गानं व्याख्यानम् ।

No. 8. अमरकोषटीका, ज्ञानदीपिका । By श्रीपतिचक्रवर्ती. Sub-
stance, country-made paper, 17×6½ inches. Folia, 80. Lines, 10 on a
page. Extent, 6,000 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of
deposit, Gábtali, Post Office Vaidyer bázár, Parganá Sonárgá, Dháká, Āri
Mahánanda Cakravartí. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ।

उनेश्वरेशविघ्नेशान् प्रणम्य श्रीपतिर्द्विजः ।

तनोत्यमरकोषस्य टीकां ज्ञानप्रदीपिकां ॥

सङ्क्षिप्यपि भूयांस उपायाः परिकल्पिताः ।

तथापि सारमाहृत्य बालकार्ये परिश्रमः ॥

धन्याएणे निषिद्धविघ्नविघातार्थेनिहरेयतामुपसङ्गीर्तनवाजेन परचितोपदे-
 शेन च सम्बन्धः पुष्कलुत्यादयश्चात्र यथेत्यादि चे अत्रवाः भीराः स मुचः
 सेवता भवद्भिरिति शेषः । आश्रयि कर्माणि पञ्चमी । न विद्यतेऽत्र पापं
 वेदां तेजसाः निष्पायाः धर्मैश्च पापमपनुदतीति मुतेः सुकृतिन इति
 यावत् सुकृतिन एव मुचं सेवितुं प्रभवन्ति त एव सम्बोध्यते । धियं प्रज्ञा
 राति इराति “अतो मन् कनिष्कं वनिष्कं विष्कः” इति विष् । भीराः
 भीरोज्ज्वलप्रदो मुचरित्यात्मनः । प्रबोजनमनुद्विज्ज न मन्दोऽपि प्रवर्तते इति
 मुचसेवायाः फलमात्रं विद्ये चावताय चेति अत्रताय मोक्षाय तादर्थ्यं
 चतुर्थीं शुक्तिशुक्तिप्रतिभूर्सेवतातो भवति । ननु मुचसेवातः श्रीः कथं प्राप्यते
 इत्याशङ्क्यात्र यथेति अस्मिन् गुरोरो कर्माणि मुचाश्च सन्ति लक्ष्मीवाचकस्य
 ईश्वरस्य अख्येत्यकारपरं यत्ने यथेति रूपं । मुचा यथा सत्यं श्रीचं दया
 कानिश्चान्नः सन्तोष आर्ज्यं । श्रमो इमक्षयः साम्यं तितितोपरतिः नृत्तं ।
 ज्ञानं विरक्तिरैक्यं तेजो $\times \times$ वलं क्षुतिः । सातन्त्र्यं कौशलं कानिर्धैर्यं
 मार्गमेव च । इत्यादयो मुचाः । अस्मिन् निष्कृतस्य ज्ञानदयासिन्धोः ज्ञायतेऽनेन
 करणे क्षुद्रं ज्ञानं श्रावं । निष्कारणपरदुःखप्रवासेष्वा दया श्रावसम्पन्नान्
 दयापूर्वमात्रं तयोः सिन्धोरिव तस्य स ज्ञानवानपि किमर्थं दास्यति अतो
 दयाकुलमुक्तं दयाशोरसमर्थस्य दुःखयैव दयाकुलेत्यतो ज्ञानवत्समुक्तं ।
 पुनः कौशलस्य अनाथस्य न विद्यते गात्रलक्षणाभेदोऽस्य परैरनभिमतान-
 लक्षणेति यावत् । इत्यादि

End.

पट्टिका चाख्याऽस्य पट्टिकायाः रत्नकोशे तु पट्टिका इति वाच्यमिति ।
 पठति जर्जरातपठितसुरतालाद्येति ककारात् क्तः पट्टोऽस्यास्तीतीन् पट्टी-
 ज्ञानः पुमानिति सामिजातक... ईदम्येयमिति केपीति सर्वसं पट्टीति कि-
 यामीदृश्या चेति साक्षाः पट्टी ललाटभूषणं पट्टी लाक्षाप्रसादन इति चान्ते
 विद्मः । पट्टिकाचाप्रसादन इति दर्शनदिदमोऽपि । लाक्षा प्रसादयति
 मन्द्यादिर्युः लाक्षा प्रसाद्यतेऽनेन करणे युक्तिं चतुर्भुजः । लाक्षाप्रसादनः ।
 चत्वारि पाद्व्याने इति ज्ञानस्य रत्नकोशस्य । मुदक्षिति मुदतिनायु-
 पपलक्षणात् कः नृपते यत्कर्णे कः इति खामी वाङ्मयादीर्घः चातुर्य
 दीर्घवर्णित्येव ब्रूः । पूष हवी पूषति नाक्षुपधान् कः पूषी दीर्घादिह-
 र्थेक्ष्वान् यूषीपयुक्तकाहलाद्यूषश्च पाठ इति खामी । अक्षुक् उक्तः ।
 अक्षुषि वैदिके कर्माणि साधुः अक्षुष्यः अक्षुष्यो ब्रूे साधौ व्याद्वनक्षुष्यश्च
 अनेचरः इति विद्मः । अक्षुजानीयमाद्वनक्षुष्याद । यूलनिष्कर्णे नाक्षुपधान्

कः दूषं पुंसिद्वयं पिडी दूषः जीवश्च ब्रह्मदायसीति वदः । वद् अचक्षा-
कारश्च ब्रह्मदायश्चक्ष । बीषेति नीयदेशो व इत्यादि ।

Colophon. अक्षितयेवमादयन् सप्तमिस्तुल्यकवाक्यं नास्ति ।

विषयः । अमरकोषाभिधानाख्यानम् । धृतज्ञाप विवरूपप्रवृत्तिकोषमनं वाचस्पतिस्त्रासि-
प्रमुखायन्यस्तनश्च । अस्ति च वनोपधिवर्गीयकतिपयस्योकावधियाख्यानम् ।

No. 9. अमरकोषटीका (त्रिकाख्यचिन्तामणिनाम्नी) By रघुनाथसक्कवर्ती.
Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 176. Lines, 9 on
a page. Extent, 9,118 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1625.
Place of deposit, Purápárā Soṇáránga Post office District Dháká, Paṇḍita
Jagadbandhu Tarkavágiṇa. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ वनो गयेभ्यः । अन्वारणे निष्कसिद्धविप्रविधातायाभिमतदेवतासङ्कीर्तनेन
धर्ममुपादयन् श्रेयवैश्यावबोधान् प्रवर्तयितुं शिष्यशिष्यायै चादौ विनम्रानि
यच्छेति । हे धीर । सः सः विष्णुः सेवता । अकारो वास्तुदेवः
स्यादाकारश्च पितामह इत्येकाक्षरकोषः । यद्वा हे धीराः स सिन्धुर्विष्णुः
सेवता । सिन्धुः समुद्रोज्ज्वलो च सिन्धुर्नद्या मज्जानवे इति धरणिः । यस्मात्
सिन्धुर्मुखा जगद्भवदुःखविचारसादयोऽज्ज्वा अपापाः । अमघोऽपापहृत्स-
योरिति धरणिः । कौटिल्यस्य ज्ञानद्वयासिन्धोः ज्ञानं वस्तुतत्त्वावबोधः विद-
पधिपरदुःखप्रहरणेभ्यः इया ताभ्यां तयोर्वा सिन्धुरिव सिन्धुः । अतस्तस्य
सेवैवोचितेति भावः । यद्वा ज्ञानं ददातीति ज्ञानदा सरस्वती तथा
सचिता ईर्ष्योन्नीतवदेः मध्यपदलोपी समासः तथा विशिष्टस्य लक्ष्मीसरस्व-
तीयुतस्येत्यर्थः । “लक्ष्मीरीकार उच्यते” इत्येकाक्षरकोषः । अमाशस्य अम-
वमाशमन्त्रिणः । कौटिल्योऽस्यः न विद्यते अयो विनाशो यस्य नित्यमात् ।
सेवाफलमात्र “श्रिये” इति । श्रिये विवर्गसम्पत्तौ तथा च याद्विः, लक्ष्मी-
सरस्वतीविवर्गसम्पत्तिविश्रुतिशोभास्वरूपकरचक्षेभ्यः समुच्चयेऽपि श्रीः प्रशि-
तेति । अक्षताय मोऽशयेत्यर्थः । अक्षतं यज्ञज्ञेये स्यात् पीयूषे सखिसे हृदे
अयाचिते च मोक्षे च वा धम्मपरिदेवयोरिति विश्वः । अतस्तस्य सेवया
सकलपुत्रपार्थसिद्धिरिति । यद्वा हे धीराः स बुद्धः सेवता । इहानुक्तोऽपि
बुद्धो विशेषेण स्यादं प्रतीयते इति प्रसादनामायमलङ्कारः । तदुक्तं
कण्ठाभरणेन “यत्र प्रार्थार्थमर्थस्य प्रसादः सोऽभिधीयते” इति यथा अक्ष-
मुदयति
... .. बौद्धविद्देशिणां प्रहणये कथितो

बुद्धीपादानमद्वैतं शेषेण शोक उक्तः । दानं वा ज्ञानस्य वा ज्ञानदा
तस्या ईर्ष्योः सन्त्यत् तथा ज्ञानदानसम्पत्तिवेत्तुभूतया सिन्धुरिव सिन्धुः
वेत्तुकथकनामायसकङ्कारः यथा माषीर्योश्च सनुजोऽसीत्यादि ।

End.

पङ्क्तिरिति । उक्तुवाचकानां प्रकारान्कारानामां कतिग्रन्थस्य च संज्ञा ।
तथाच पङ्क्त्याः पङ् कति चेति परस्परं । ये विपु सभामन्त्रिद्वन्द्वतविशेष-
रचिता इत्यर्थः । तथा युक्तद्वन्द्वतविपु सममित्यर्थः । तथा पङ्
पङ् कति वा कतिः पुत्रयाः कुलानि च । जनसं वा लो पुमान् कुलस्य
इत्यादि ।
रसमन्त्रद्वन्द्वं । नूतनतां परिहरति शेषमिति । इह प्रत्यगोरवभवाद्वा
लिङ् नाम च नोक्तं । तच्छिष्टानां पूर्वोक्तार्थानां प्रयोगादवगम्यं ।
लिङ्गस्य लोकात्मयत्नादिति । यथा लज्जापर्यायत्वेन श्रीकाश्यपस्य लोकात्म
प्राप्ते तु श्रीकाश्यपस्य देवमुदीक्ष्य मन्त्रे
विन्यस्यदेवः क्षयमेव काम इत्यादि प्रयोगाच्च पुंस्त्वमित्यादिकवृत्तं ।
मत्तं नृकथां प्रविचार्य यत्नादाहोक्ष तन्माहि च कोविदानां ।
सतां मुदे श्रीरघुनाथप्रसादां विद्याविद्यामन्त्रिमाततान् ।

Colophon.

इति सामन्तसारवामनिवादिश्रीरघुनाथप्रसादवर्तिनस्तत्रिकाविद्यामन्त्राव-
मरकोपनिषत्स्य नामलिङ्गादिसंयमवर्गविवरणं समाप्तम् ।
मन्त्रा श्रितं सुमतिविदमुक्तानवे वाचस्पत्यारिचमनिते शक्येऽवचे ।
पुलिं नुरोः स लिङ्गनिवात्मनः हवे श्रीमन्मन्त्रादि हि नीलकण्ठकः ।

विवरणः । समरसिंहकृतमरकोपस्य व्याख्यानम् । काण्डवदेन व्यवस्थितं व्याख्यानमात्रं
विकाख्यविद्यामन्त्रिरिति नाम । लिङ्गितस्य कविनामेन प्रत्येककाण्डशेषे एकैकः साङ्ख्य
कर्मपातालवर्गान्तके प्रथमकाण्डशेषे ।

सामन्तसारवामनिवादि श्रीरघुनाथप्रसादां कर्मादिकाख्यविहितं रचयाम्भूत् ।

माहोक्ष सम्यग्निच वे प्रथमवर्गवर्गा वेभ्यो मनोऽसु मन तान् प्रति नैव रोचः ।

भूमि-पुर-वनौषधि-सिंहादि-व-वृक्ष-वृक्ष-वैद्य इत्यवर्गान्तके द्वितीयकाण्डशेषे

सामन्तसारवामनिवादि श्रीरघुनाथप्रसादां कर्मादिकाख्यविहितं रचयाम्भूत् ।

भूकाण्डविहितः सम्यगुपदिष्टा सतां मुदे ।

प्राचि-विशेष्यनिष्ठ सङ्कीर्ण-लिङ्गादिसंयमवर्गान्तके तृतीयकाण्डशेषे

मत्तं नृकथामित्यादि ।

केचिदस्य प्रत्यकारक्षेत्रं परिचयं इदं यथा यत्किं दक्षिणविमलपुराचरे इदिकपुरा-

अनरे सामन्तसाराख्यौ ग्रामस्तव (ममाजहार)समदाराख्याः ग्रामस्तवर्णनानीताः वैदिकवेदीय-
कुलीनब्राह्मणा निवसन्ति । तद्वत् एव समजनि रघुनाथनामायममरकोषटीकाकृद्भिः ।

No. 10. अमरकोषटीका (पदमञ्जरीनाम्नी). By लोकनाथः । Substance, country-made paper, $20 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 127. Lines, 10-11 on a page. Extent, 8,557 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Vikramapura, Vajrayoginī, Paṇḍita Dvārakānāth Tarkabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

यशोदागुपयचोजकनकाचलचरिषम् ।

अपूर्वजलदं वन्दे नन्देनाम्ने निवेशितम् ।

प्रत्यक्षद्विप्लविनाशाय हतमिष्टदेवतास्तवमादौ निवध्नाति । यस्मेति । हे
घोराः स भगवान् खेदतां आराधयतां । धैर्यशालिन एव तमुपासितु
मीयते । अथ चित्रपदं घोरा इति । यस्य निर्गुणत्वेन विश्वनिर्मापस्थिति
निधनस्त्रीहारसिकतया स्त्रीकृता गुणाः सत्त्वरजस्तमांसि अदोषाः । तस्य
नैरलिप्तत्वात् मैत्रीमर्यादादयोऽपिमादयो वा गुणाः । इत्यादि ।

End. एव विश्वरभयार्थं लिङ्गं नाम च मोक्षं । तच्छिष्टानां पूर्वाचार्य्यदीनां
प्रयोगादवधेयमिति शिवम् ।

लिङ्गादिसङ्कुचवर्गः ।

विद्वज्जनानां विधनक्रवर्जं फलोन्म्विश्वरितगूढभावं ।

निधाय कर्षे पदमञ्जरीमिमांस्तरक्तु शब्दाभ्युधिसप्रसादम् ।

Colophon. इति श्रीलोकनाथशर्मानिर्मितविकाशविवरणं समाप्तम् ।

विषयः । अमरकृतनामलिङ्गानुशासनस्य व्याख्यानम् ।

No. 11. अमरकृतकटीका (कामदाख्या) By रविचन्द्रः । Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 1,125 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1746. Place of deposit, Viṣṇupura, Kādākuli, District Bāṅkurā, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Beginning. नमः श्रीकृष्णाय । विश्वा वितरति मुक्तिं शुक्तिमविद्याया शुजिज्ञानः ।

या च रमाचरयति सा नः शिवं सदा दियतु ।

तदुभयरसपरिपाटीपरिहरणमिमां रम्यां ।

कुर्वते ऽमरव्रतकटीकां ज्ञानाद्भनः कलाधारः ।
 योऽसौ भाग्यवता विभक्तवनिजज्ञानाद्यतानन्दमु-
 र्यो वात्स्यायनकामतग्रविहसत्केलिक्रियाकौशलः ।
 आचष्टेऽव रसद्वयं कविकुसुमहारचूडामणिः
 श्रीलक्ष्मीरविचन्द्र एव पिशुना मातृसर्व्यमुत्पद्यमानां ।
 यदि स्यात् परमानन्दे कामानन्दे च वासना ।
 तदा संवेद्यतां धीराष्टीकेयं कामदा सदा ।
 क्व चातिकर्षणः शान्तः क्व चातिललितः शुचिः ।
 रक्तच वाक्चे वात्स्यायुक्तावहो कौशलं कवेः ।
 निर्विघ्नं प्रारिखितव्रतककामी पन्थकदिहदेवतां कीर्तयन्नाह । चेति ।
 अम्बिकायाः पार्श्वत्याः कटाक्षोपाङ्गदर्शनं तां पातु रक्षतु अथ सम्बो-
 धमपदेऽप्यनुक्ते युष्मच्छब्देनापेक्ष्यते । इत्यादि ।
 चे सुखे माये मानिनि अङ्गारिणि मुष्ठापं मिथ्याज्ञानं मुच । कथमित्याह
 रामो जगदीश्वरः मुचं चुम्बति सर्वथा रामरामेति अरामि एकेनाद्विती-
 येन अतएव दशनैरिति (?) मिथ्याज्ञानं मुच इति समेराधन (?) पदानि
 सुगमानि एतेनैतदुक्तं भवति । नामाविधानाभावात् चर्म्मन् निरूप्य
 रामस्य अरण्यमेव सर्व्वगरिहमिति सूचितम् ॥

End.

Colophon.

इत्यमरव्रतकटीका समाप्ता । रामचन्द्रदेवशर्म्मा लिखितमिदं । शकाब्दा
 १०४६ ।

विषयः । अमरव्रतकस्य व्याख्यानम् ।

No. 12. अलङ्कारवादार्थः । Substance, country-made paper, 18×3
 inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 1,290 ślokaś. Character,
 Bengali. Date, ? Place of deposit, District Bākurā Viṣṇupur,
 Rūparām Bhaṭṭācāryya Appearance, new. Prose. Generally correct

Beginning. ॐ रामचन्द्राय नमः । दर्पणकारस्य । पन्थारम्भे इत्यस्य छद्मविहित इति
 व्यायात् आरभ्यपन्थ इत्यर्थः । निरूपकत्वमव आधारत्वं तथाच आरभ्य-
 पन्थनिरूपकनिर्विघ्नेन प्रारिखितपरिसमाप्तिकामी वाङ्मयाधिष्ठिततया वाग्-
 देवतायाः साम्मुख्यं आराधनेन स्वार्थसाधनानुकूलत्वसाधने करोति । तथाच
 आरभ्यपन्थनिरूपकसरसत्याराधनेन स्वार्थसाधनानुकूलकृतिमान् पन्थक-
 दित्यन्वयधीः । इत्यादि ।

End.

पूर्वार्धे दीर्घसमावेनेन बोधनाद्बोधः । सुकर्षेतिन्द्राजित(?)कुक्कलोक्तसत्कपी-
ल्लोनाल्लकमण्डितानामित्यहमे । नन्वप यद्दामराधीन आरुढबोधे किमर्थं
कर्षपदप्रयोगः कथम्मा मार्कण्डेयपुराणे श्रीरोदयामलं चारमजरे च तथान्वरे
चुड़ामणिं तथा दिवं कुण्डले कटकानि च इत्यप आरुढबोधः । उ ।
सुधीभिर्भावं । केचित्तु दानादावारुढबोधप्रयोजनाभावात् मार्कण्डेयपुराणे
न दोष इति वाच्यम् । न च समसाल्लक्षितुं चेत्यादिदर्शनात् आरुढप्रकरण-
त्वाद्ग समीचीनम् । * ।

Colophon.

इत्यल्लकारवादार्यः समाप्तः । * । श्रीरामचन्द्राय नमः ।

विषयः । साहित्यदर्पणाल्लकारपद्यल्लकाराध्यायस्य विचारः ।

No. 13. अवधूतानुभवः । Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 14. Lines, 7 on a page. Extent, 343 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hálisabar Khásvāṭī, Mahádeva Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परमात्मने । जनक उवाच ।

कथं ज्ञानमवाप्नोति कथं मुक्तिं भविष्यति ।

वैराग्यस्य कथं प्राप्तं तत्तत्त्वं ब्रूहि मे प्रभो ।

अष्टावक्र उवाच ।

मुक्तिमिच्छसि चेत् तात विषयान् विषवत् त्यज ।

समार्जवदयातोषसत्यं पीयूषवद्भज । इत्यादि ।

End.

अष्टकं चाक्षविश्रान्तो जीवन्मुक्तश्चतुर्दश ।

षट्संख्यात्तमविज्ञाने पथ्यैकात्म्यमतः परम् ।

विंशत्येकमितैः अष्टैः श्लोकैरात्मग्रिमध्यस्थं अवधूतानुभूतैश्च श्लोकसंख्याः

क्रमेण समी । (?) संयच्छ्लोकमादाय संख्येयं मनिमन् सदा ।

इति श्रीमदष्टावक्रप्रकरणं संयच्छषट्कं एकविंशतिप्रकरणं समाप्तम् ।

Colophon.

इत्यवधूतानुभवः समाप्तः ॥ ॥

विषयः । ज्ञानमुक्तिवैराग्यादिनिरूपणम् ॥

No. 14. अवयवटिप्पणी । By कणादतर्कवागीशः । Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 21. Lines, 8 on a page. Extent, 735 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Bākurā Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. শ্রীচরিত্রঃ শরৎষষ্ঠম্ । পরার্থানুমানপ্রযোজকত্বেন স্মৃতস্য ন্যায়াদেবপেজ্ঞানং
তথা প্রসঙ্গসঙ্কল্য তদ্বিকল্পয়িতুমাচ্চ তদ্বশেতি । পরার্থং পরপ্রতিপাদ-
দ্যিবাপ্রযোজ্যং পরো ঽথ বিপ্রতিপন্নঃ ন তু মীমাংসকমাত্রং । তেনাপ্তেন
পরপ্রতিপাদদ্যিব্যবহৌরিতেপি ন্যায়ত্বমিত্যবধেয়ং । ন্যায়সাধ্যমিতি ন্যায়-
জন্যজ্ঞানপ্রযোজ্যমিত্যর্থঃ । অবয়বান্ বিভজতে প্রতিজ্ঞেতি যস্যপ্যবয়বসামান্যং
নিকৃষ্যৈব তদ্বিভাগো যুক্তস্তথাপি ইत्याদি প্রতিজ্ঞাदिपञ्चावयवोपेतस्यैवात्र
लक्ष्यत्वं ।

End. মনু কণ্ডকোদ্ধারবাক্যে বাক্যত্বসম্বন্ধস্য ন্যায়ত্বং স্খ্যাদতঃ কণ্ডকেতি তথাচ
তেনাপি ন্যায়ত্বপথ্যাপ্তাধিকরণত্বস্য তদ্ব্যতিরকেণ সত্বাঙ্গ তস্য ন্যায়ঘটক-
ত্বমিতি ভাবঃ । অত্র প্রতিজ্ঞাপক্ষে চেতুর্দাহরণমাত্রকো ন্যায় ইতি মীমাংসকাঃ ।
উদাহরণোপনয়মাত্রমিতি বৌদ্ধাঃ । প্রতিজ্ঞামাত্রমিতি নৈয়ায়িকৈকদেশিনঃ ।
অসাধকতানুমানৈ প্রতিজ্ঞাচেতুর্মাত্রমিতি কেचित্ । তদেবোপনয়মস্বিতমিত্যা-
চার্য্যাঃ ॥ •

Colophon. ইতি কণাদতর্কবাসীশ্রমহাচার্য্যকৃতঃ অবয়বটিপ্পনী সম্পূর্ণা ॥ * ॥

বিষয়ঃ । অনুমানলক্ষণান্তর্গতাবয়বব্যাখ্যা ।

No. 15. অশৌচদীপিকা । By শ্যামসুন্দরঃ. Substance, country-
made paper, 10×2½ inches. Folia, 17. Lines, 5 on a page. Extent,
300 ślokaś. Character, Bengali. Pate, ? Place of deposit, Serpur,
Mayamansing Paṇḍita Candra kanta Tarkālaṅkāra. Appearance, old
Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ নমো গণেশায় । অথ শ্রীশ্যামসুন্দরভট্টাচার্য্যকৃতশৌচদীপিকা
লিখ্যতে ।

অথ গর্ভত্রাবাশৌচসংক্ষেপঃ ।—

যে জ্যৈষ্ঠ গর্ভস্ত্রাব হয় তাহার ঐক্সম মাসেতে এক দিন বিত্তীয় মাসে
২ হুই দিন তৃতীয় মাসে ৩ দিন দিন । ইত্যাদি ।

End. ভিন্ন গোত্রপোষাপুত্রের জনক জননী এবং জনক সপিও মরণে অর্শোচ
নাই সপিও পোষাপুত্র হইলে পরম্পর সপিওর সহিত জনক মরণে
সম্পূর্ণাশৌচ হয় ইতি ॥ * ॥

বিষয়ঃ । গর্ভত্রাবজননমরশাশৌচনিকল্পণম্ ।

No. 16. अशौचप्रकाशः By चतुर्भुजः . Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 17. Lines, 6 on a page. Extent, 325 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpārā, Rāmātāraṇa Thākur. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । यत्नादाववनादिकं परिचितीं कृत्येषु कृती
भट्टाचार्य चतुर्भुजोऽष्टुपदद्वन्द्वारविन्दं मुदम् ।
वन्दित्वा ससुमानसस्य सुहृदोऽशौचप्रकाशं करो-
त्युग्रपासकुलोद्भवो भवजनोद्भूतोद्भवश्चित्तं ॥ (?)
अग्निहोत्रादिविहितब्राह्मणादिचतुर्वर्षेषु जननमरणे चैव यथाक्रमं ज्ञातीनां
दशाहं पक्षदशाहं मासमेकमशौचम् ॥ इत्यादि ।

End. अष्टितत्वात् शेषो नास्ति ॥

विषयः । जननमरणादशौचनिरूपणं । दाहादिनिरूपणम् । मङ्गमरणादिनिरूपणम् ॥

No. 17. अष्टमङ्गला । By रामकिशोरचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 18. Lines, 10 on a page. Extent, 540 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ćāktā, District Dhākā Paṇḍita Trilocana Tarkālaṅkāra. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

शिवं रामकिशोरेण प्रणम्यार्थः प्रकाशते ।

आख्याताष्टमपादीयदौर्गन्धर्त्येयमिति ॥

पदान्ते । पदान्ते वर्त्तमानानामिति । नन्वन्तशब्दोऽवयववचनः । तथाच
पदान्तानामवयवा एव ध्रुवः । तत्कथं ते पदान्ते वर्त्तन्ते इति । सत्यमन्त-
शब्दोऽयं धर्मैरन्तिस्तेन पदान्तत्वे वर्त्तमानानां ध्रुवमित्यर्थः । तथाच
आदिमध्यान्तशब्दा धर्मिणि धर्म्ये च वर्त्तन्ते इति मतमिति गोपीनाथः ।
इत्यादि ।

End. प्रतिषेधस्तु अर्थनिवद्भावादेव न पदान्त इत्यादिना परिभाषायाऽनित्यत्वं
मन्तव्यमिति तेनाभ्यासं प्रतिषेधार्थं न वक्तव्यमिति ॥

Colophon. इति श्रीरामकिशोरचक्रवर्तीकृतयाष्टमङ्गलाऽष्टौकायामियत्नाविष्णुस्मृत्येना-
ष्टमः पादः समाप्तः ।

विषयः । कान्तन्त्राख्याताष्टमपादीयदौर्गन्धर्त्येयं गूढार्थप्रकटनम् ।

No. 18. आकाङ्क्षापूर्वपक्षरहस्यम् । By मथुरानाथः. Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 294 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhánuká, Pálang Post office, District Faridpur, Paṇḍita Rajanī kánta Tarkaratna. Appearance old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । प्रसङ्गादाकाङ्क्षां निरूपयितुं शक्नोति अथ केयमिति आकाङ्क्षादिकं सप्तकारौति यदुक्तं तत्राकाङ्क्षा केत्यर्थः अविनाभाव इति । भावः सत्त्वं तदभाव इत्यर्थः तथाच तत्पदार्थे तत्पदार्थाभाव-वृद्धित्वाभावस्तत्पदार्थे तत्पदार्थाकाङ्क्षेति भावः । अस्ति चायं घट इत्यादौ इदम्यदार्थे घटपदार्थाभाववृद्धित्वाभावः इति इदम्यदार्थे घट-पदार्थाकाङ्क्षा । एतिलं तादात्म्यमन्वेन बोध्यं अन्यथा चैवः पचति रथो गच्छति इत्यादौ चैवपदार्थस्य पचति पदार्थाकाङ्क्षता न स्यात् चैवादौ पदार्थाभाववृद्धित्वाभावाभावात् । इत्यादि ।

End. अजनितेत्यादेरुक्तप्रयोजनं दूषयति त्रयाणामिति राजपुत्रपुरषाणामित्यर्थः । तुल्यवत् एकदा प्रथमं अजनितान्वयबोधद्वयायां यतः तात्पर्यधीविरहितः अपि अजनितान्वयबोधद्वयायामपि पुरुषेण अर्थमिति नोक्तप्रयोजकमित्यर्थः यथाश्रुतम् सङ्गच्छते घटमानयेत्यादौ धारावाहिकशब्दबोधवारणायाजनितान्वयबोधकत्वं स्यावश्यक-तया वैयर्थ्याभावात् । नव्यास्तु धारावाहिकप्रत्यक्षस्यैव धारावाहिकशब्दबोधस्याभ्युपगमात् वैयर्थ्य-मिति भावः अत एव सिद्धान्तलक्षणे अजनितान्वयबोधेऽभिव्याप्तिवारणाय विशेषणं कथ्यते पश्यतुता नोक्तमित्याहुः ।

Colophon. इत्याकाङ्क्षापूर्वपक्षरहस्यम् ।

विषयः । शब्दबोधे शब्दज्ञानं यदि निरपेक्षकारणं भवति तदा घटः कर्मत्वमानयनं कृतिरिति शब्दात् घटकर्मताकबोधं कथं न जायते अतः आकाङ्क्षाज्ञानस्य शब्दज्ञानसह-कारित्वमवश्यमेव बाष्पमित्यादिविचारः ।

No. 19. आख्यातटीका । Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 72 Lines, 7 on a page. Extent, 2,520 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, Mayamausing Paṇḍita Candra kánta Tarkálangkára. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. श्रीमत्परमात्मने नमः । अथ परस्मै । इह यद्यपि प्रज्ञानान्वयमहा-
धिकारेणैव शब्दो वर्तते तथापि ज्ञानान्वयार्थे एव दृश्यते ।

ननु भीमपूर्वञ्च इति माघस्य स्तुतितमिति । केचित्तु (अर्चयमाणा)
भीष्मादि () संप्रयुक्ता इत्येवार्थो विवक्षित इत्याहुः । * । इत्यादि ।

Colophon. इति तृतीयपादः समाप्तः ।

विषयः । कलापोक्तधातुरूपादिनिरूपणम् ।

No. 20. आख्यातपञ्जिकायाख्या । By नरहरिः । Substance, coun-
try-made paper, 17 x 4 inches. Folia, 83. Lines, 7 on a page. Extent,
1,162 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa.
District Tippera, Paṇḍita Çaraccandra Vidyālaṅkāra. Appearance, old.
Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो भगवते ।

मला गौरीपदद्वन्द्वं श्रीमन्नरहरिः सुधीः ।

आख्यातपञ्जिकायाख्यां तनोति धाम्निशाक्ये ।

टी

अथ । ननु अद्येत्यादि दृष्टिपथः कथं संगच्छते तथाहि । इत्यादि ।

End. पुरादेशेत्यत्र प्रपञ्चितमिति ।

खण्डितशेषत्वान् समाप्तिरूपकं वाक्यं नास्ति ।

विषयः । कान्तन्याकरणस्य बिलोचनदासकृतपञ्जिकाया व्याख्यानम्

No. 21. आख्यातवादटिप्पणी By मथुरानाथतर्कवागीशः. Substance,
country-made paper, 16 x 3 inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page.
Extent, 2,304 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Vajrayoginī, District Dhaká, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa Smṛitiratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ शिवो जयति ।

कुक्षिताधरपुटेन पूरयन् बंशिकां प्रचलदङ्गुलिपङ्क्तिः ।

मोक्षयन्नखिलवामलोचनाः पातु कोऽपि नवनौरदश्वविः ।

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।

आख्यातशक्तिवादस्य क्रियते विवृतिः शुभा ।

आख्यातशक्यं निरूपयति आख्यातस्येति । आख्यातं यमलावच्छिन्नशक्य-
ताकमित्यर्थः । तेन वक्ष्यमाणहेतुर्न वैयधिकरणम् । आख्यातत्व

सङ्केतविशेषसम्यग्मेवाख्यातपदवचनं न तु जातिः । इत्यादिना साङ्ग-
य्यात् मानाभावात् । शक्यतावच्छेदकम् न तत् किन्तु प्रत्येकं इत्यादिक-
मेव । अन्यथा व्याख्यातलप्रकारेणाज्ञानदशायां कक्षापद्याकरणमभिज्ञानां
इत्यादिनाज्ञानात् शब्दबोधमात्रस्य शक्तिरसमन्वयप्रसङ्गात् । इत्यादि ।

End.

कर्माख्यातस्य फलमेवार्थः । तादृशेति । वर्तमानत्वादिविशिष्टस्येत्यर्थः ।
अनुभवस्मारिसिक्त्वेन विशेषणीयः । तेन लक्षयया तच्चानुभव इति निरसं ।
रदमुपलक्ष्यं । यत्तत्त्वमपेक्ष्यान्वयत्वादेर्गुणत्वादित्यपि दृष्टव्यमिति संक्षेपः ।

Colophon.

इति श्रीमथुरानाथतर्कवागीशविरचिताख्यातवाङ्मयिणी समाप्ता ।

विषयः । व्याख्यातशक्तिवादाख्यग्रन्थस्य विवृतिः ।

No. 22. आगमतत्त्वविलासः By रघुनाथतर्कवागीशः Substance,
country-made paper, 19 x 4 inches. Folia, 427 (the first page is wanting).
Lines, 8 on a page. Extent, 13,237 ślokas. Character, Bengali. Date, ?
Place of deposit Mājpara, District Dhākā, Babu Rāsavihārī Rāya. Ap-
pearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning.

ॐ गुह्यो नमः ।

ॐ नमः श्रीमते तस्मै गुह्यदेवाय योगिने ।

अथेवासारसंसारसाराय शिवकपिशे ।

स्वगुरोश्चरचमरोजं

शिरसि मरुतिजे स्मरन्मुहुः श्रीमान् ।

आगमतत्त्वविलासं

रचयति रघुनाथतर्कवागीशः ।

तत्र यतिब्रह्मनिबन्धमुबोद्धराधा

ये तान् स्वमध्यमखिलान् सम देवतानि ।

मदूयद्विबद्धमिह संविहितं ममाक्षे

तत्तद्विशोधयत धीरतमा नमो वः ।

स्तनम्बतन्त्रं फेन्कारीतन्त्रमुत्तरतन्त्रकम् ।

जीकृतन्त्रं वीरतन्त्रं कुमारीतन्त्रमुज्ज्वलम् ।

कालीनारायणीतन्त्रे तारिणीतन्त्रमुत्तमम् ।

कलानन्त्रं ममयातन्त्रं भैरवतन्त्रकम् ।

भैरवीचिपुरातन्त्रे वामदेवतन्त्रकम् ।

कुङ्कुटेश्वरतन्त्रश्च मातृकातन्त्रमेव च ।
 सनत्कुमारतन्त्रश्च विश्वेश्वरतन्त्रकम् ।
 सन्मोहनाष्टतन्त्रश्च गौतमीयश्च तन्त्रकम् ।
 बृहद्गौतमीयतन्त्रं भूतभैरवतन्त्रकम् ।
 चामुण्डापिङ्गले तन्त्रे वाराहोतन्त्रकं तथा ।
 मुष्ण्डमाष्टाष्टतन्त्रश्च योगिनीतन्त्रमुत्तमम् ।
 मालिनीविजयं तन्त्रं तन्त्रं स्वच्छन्दभैरवम् ।
 महातन्त्रं शक्तितन्त्रं तन्त्रं चिन्तामणिं परम् ।
 उन्मत्तभैरवं तन्त्रं वैलोक्यसारतन्त्रकम् ।
 विश्वसाराङ्ग्यं तन्त्रं तथा तन्त्राष्टताभिधम् ।
 महाफेन्कारोतन्त्रश्च वायवीयश्च तोडलम् ।
 मालिनीललितातन्त्रे विशक्तितन्त्रकं तथा ।
 राजराजेश्वरीतन्त्रं महाभोगेश्वरोत्तरम् ।
 गवाक्षतन्त्रं ब्रह्मर्ष्यं तन्त्रं वैलोक्यमोहवम् ।
 चंभमाङ्गेश्वरं चंभपरमेश्वरतन्त्रकम् ।
 कामधेन्वाष्टतन्त्रश्च तन्त्रं वर्षविस्त्रामकम् ।
 मायातन्त्रं तन्त्रराजं कुलिकातन्त्रमुत्तमम् ।
 विज्ञाबलतिकां लिङ्गागमं कालोत्तरं तथा ।
 ईशानसंहितां तद्वत् त्रैविद्यायकसंहिताम् ।
 अगस्त्यसंहितां पुण्यां नन्दिकेश्वरसंहिताम् ।
 बशिष्ठसंहितां दक्षसंहितां मनुसंहिताम् ।
 ब्रह्मणः संहितां दिव्यां सनत्कुमारसंहिताम् ।
 कुलानन्दसंहिताश्च वैशम्पायनसंहिताम् ।
 ऋषिसंहितापनीयश्च दक्षिणाधूर्तिसंहिताम् ।
 ब्रह्मयामलकश्चादियामलं वदयामलम् ।
 बृहद्दयामलकं सिद्धयामलं कल्पसूत्रकम् ।
 मत्स्यसूत्रं कल्पसूत्रं कामराजं शिवागमम् ।
 उज्जैश्च कुलोज्जैश्चमुज्जैश्चवीरभद्रकम् ।
 भूतढामरकं तद्वत् ढामरं यक्षढामरम् ।
 कालिकाकुलसर्व्वस्वं कुलसर्व्वस्वमेव च ।
 कुलचूडामणिं दिव्यं कुलसारं कुलायवम् ।

कुलप्रकाशं वासिष्ठं सिद्धसारस्ततं तथा ।
 योमिनीकुक्ष्यं काशीकुक्ष्यं मातृकार्यवम् ॥
 योमिनीजातकुलकं तथा कच्छीकुलार्थवम् ।
 नारायणं चन्द्रपीठं मेघचन्द्रं चतुःशतीम् ॥
 तन्मन्त्रोपमं मन्त्रोपमं सन्मन्त्रसारसङ्ग्रहम् ।
 नारायणदीपं सङ्केतचन्द्रोदयमतिस्फुटम् ॥
 यद्विंशतस्तत्कं सप्तविंशयं त्रिपुरार्थवम् ।
 विष्णुधर्मोत्तरं मन्त्रदर्पणं वैष्णवाद्यतम् ॥
 मानसोक्तासकं पूजाप्रदीपं भक्तिमञ्जरीम् ।
 श्रवणेश्वरीपरिजातं प्रयोजसारमुत्तमम् ॥
 कामरत्नं क्रियासारं तथैवात्रमदीपिकाम् ।
 बुधश्रीमन्संज्ञकं तथा नीलमन्त्रकम् ॥
 नवरत्नेश्वरं योमशुक्लमावलिचञ्चकम् ।
 सिद्धान्तेश्वरं चन्द्रं तां श्वेश्वरविमर्षिणीम् ॥
 मन्त्रमुक्तावलीं तन्मन्त्रोदयीं तन्मन्त्रोदयीम् ।
 मन्त्रतन्त्रप्रकाशाख्यं नीरामार्चनचन्द्रिकाम् ॥
 शारदातिलकं ज्ञानार्थं सारसमुचयम् ।
 कल्पद्रुमं ज्ञानमाहा पुरश्चरचन्द्रिकाम् ॥
 ज्ञानमोत्तरकं तन्त्रसागरं सारसङ्ग्रहम् ।
 देवप्रकाशिनीं तन्त्रार्थवत्तमदीपिकाम् ॥
 नारायणं ज्ञानमाया रचयं तन्त्ररत्नकम् ।
 तन्त्रप्रदीपं नाराया विद्यासं विद्यामातृकाम् ।
 प्रवक्ष्यारं तं तन्त्रसारं रत्नावलीं तथा ।
 एवं बहुतरङ्गनं ग्रन्थात् स्फुटमात्रमे ॥
 कल्याणं कुमारीकल्याणीं मुनीश्वरविमर्षिणीम् ।
 ज्योतिःकृतिपुराणानि वासिनीयादिकौस्तुभम् ॥
 मुक्तपदेष्टुक्तिभ्यां विविङ्गुष्यावच्छेद्य च ।
 मुक्त्याद्य मत्तं ज्ञाना सप्तकानां मत्तं तथा ॥
 मुक्तं नन्वा मुक्तं नन्वा मुक्तं नन्वा सप्तविधि ।
 संक्षिप्तं सर्वतन्त्राणां सारमात्रकं निर्वर्णनः ॥
 नीलाक्षविद्यासौम्यं वरीवर्णं श्वेश्वरं श्वेश्वरं ॥

कृत्स्नमोऽत्र दीक्षाया लक्षणं दक्षिणाविधिः ।

दीक्षाया नित्यकाव्यत्वे दीक्षार्थो योगकृद्भिः । इत्यादि ।

End.

रतेन शिवप्रणीततया आगमशास्त्रस्य निःसन्देहफलकत्वेन सर्वदर्शनापे-
क्षया समुत्कर्षः ।

— — — — — ।

शिवप्रणीतेऽत्र दुरुद्धशास्त्रे गुरुपदेशाद्विज्ञानुदितोऽपि ।

मया समाकृत्य यदत्र बवं तस्मिन् सुधीरा मुदभावयन् ।

अस्मिन्नस्मद्विनिर्मिते ग्रन्थरत्ने यत्नेना + नैपुणं सम्प्रणीयम् । (?)

भूयसाव धानिसन्मानशास्त्रेणः सन्तः सन्तु समोऽवनाः ।

Colophon.

रति नपाङ्गीयनीरघुनाथतर्कवागीशभट्टाचार्यविरचिते आगमतत्त्वविज्ञाणे
पद्यमः परिच्छेदः । ॐ तत् सत् ।

विषयः । अत्र प्रमाद्यतया उल्लिखितानां तन्त्रादीनां नामकथनम् । अथ गुरुपदेशादिवि-
धिः । मन्त्रविचारविधिः । दीक्षाविधिः । तत्र कालाग्र्यह्यादिनिरूपणम् । चक्रभेदकथनम् ।
ग्रन्थमन्त्रविचारः । मन्त्रस्य दशसंस्कारविधिः । अक्षरनिर्णयः । मन्त्राभिधानकथनम् । लक्ष्मी-
बीजाभिधानकथनम् । लक्ष्मीबीजाभिधानकथनम् । वर्णाभिधानकथनम् । वर्गाभिधानकथनम् ।
बीजनिर्णयव्यवस्था । छट्टिप्रकरणम् । प्रलयवर्णनम् । बीजार्थाभिधानम् । नाडीनिरू-
पणम् । शरीरस्थवायुनिरूपणम् । दीक्षापदार्थनिरूपणम् । अथ गुह्यलक्षणकथनम् । सप्त-
लब्धमन्त्रनिरूपणम् । दिव्यलक्षणकथनम् । लक्ष्मीग्रन्थोद्दीक्षायां मन्त्रव्यवस्था । पञ्चाङ्गशुद्ध-
दीक्षानिरूपणम् । देवपर्वकथनम् । राशिचक्रनक्षत्रचक्रादिव्यवस्था । अरिमन्त्रत्यागव्यवस्था ।
मन्त्रविद्यानिर्णयः । मन्त्रोपासनाविवेकः । उपासनाफलकथनम् । मन्त्रदशसंस्कारप्रकरणम् ।
माहकामन्त्रक्रमकथनम् । दीक्षाप्रयोगकथनम् । मन्त्रचैतन्यप्रकरणम् । दीक्षान्तरप्रयोगकथनम् ।
संक्षेपदीक्षाप्रकरणम् । सर्वतोभद्रमण्डलविधिः । गुह्यशिष्ययोः कृत्यनिरूपणम् । अथ कर-
माहकानिरूपणम् । मालाभेदक्रमः । मालासूत्रनियमादिकथनम् । मालाधारणे अङ्गुलिनियम-
कथनम् । मालासंस्कारादिकथनम् । विशेषतोऽत्राक्षमालाविधिः । भस्माशङ्कुमालासंस्कारादि-
कथनम् । कपालपात्रशुद्धिनिरूपणम् । अथ यन्त्रसंस्कारविधिः । त्रिकोणीसुत्राक्षमकथनम् ।
बलिदानक्रमकथनम् । तत्र लग्नाक्षरधिरदानव्यवस्थादिः । पूजास्थाननिरूपणम् । अशौचादौ
वर्णावर्णव्यवस्था । अताशौचव्यवस्थादिः । क्षौरादिकर्माविशेषव्यवस्था । देवताभेदेन वाम-
दक्षिणाचारव्यवस्थादिः । अथ प्रातःकृत्यनिर्णयः । तत्र कालनिर्णयः । ज्ञानविधिः ।
सन्ध्याविधिः । तत्र सन्ध्याविधिविषयकम् । विष्ण्वादिदेवतागायत्रीकथनम् । शक्त्यादिदेवता-
गायत्रीकथनम् । गायत्रीध्यानप्रकरणम् । अथ बलादिपरिधानविधिकथनम् । विपुलव्यवस्था ।
पादप्रक्षालनविधिः । कुशविधिः । आचमनविधिः । पुनराचमनविधिः । अथ आसनदि-

विधिः । सस्त्रिने आसननियमः । पूजादौ मुचनियमः । भूतशुचिनियमः । मातृकाव्या-
 सादिविधिः । प्राचायासविधिः । अर्थादिस्थापनविधिः । प्राचप्रतिष्ठाविधिः । अष्टादशोप-
 चारनियमः । षोडशोपचारनियमः । दशोपचारनियमः । पञ्चोपचारनियमः । ब्रह्मादि-
 निवेदनकालविवेचनम् । आसननियमः । पाद्यादिपाचक्रमकथनम् । भूपनियमः । दीपप्रमा-
 कथनम् । नैवेद्यनियमः । उपचारपरिभाषा । पूजाकाले गन्धादिद्रव्यदाननियमः । प्रदक्षिण-
 विधिः । नमस्कारविधिः । अथ गृह्यादिक्रमकथनम् । वाद्यनियमादिः । अथ योगाङ्गासनादि-
 विधिः । यन्त्रधारणविधिः । यन्त्रलोचनद्रव्यनियमः । संक्षेपतः सर्वदेवमित्यपूजाविधिः ।
 पञ्चायतनीयपूजाविधिः । मैमिनिकपूजाविधिः । काव्यसोमद्रव्यनिर्ययः । अथ तर्पणविधिः ।
 अथ मारणविधिः । आकर्षणविधिः । वशीकरणविधिः । विद्वेषणविधिः । उच्चाटनविधिः ।
 क्षाधनविधिः । अभिचारविधिः । षट्कर्मक्षेत्रकथनम् । अथ भूतोदयविधिकथनम् । भूत-
 मच्छलविधिकथनम् । अपनिकपणम् । कुल्लुकादिक्रमकथनम् । अथ दशमहाविद्यामन्त्रादि-
 कथनम् । जिह्वादिशोधनविधिः । योनिमुद्रादिमन्त्रार्थनिकपणम् । मन्त्रस्यैतन्मनिकपणम् ।
 भूतलपिविधिः । युग्मभेदेन जपादिनियमकथनम् । पुरश्चरणविधिः । कूर्मचक्रनिकपणम् ।
 पक्षपुरश्चरणविधिः । पुरश्चरणप्रयोगकथनम् । रत्नस्यपुरश्चरणविधिः । नीरसाधनविधिः ।
 चितादिसाधनविधिः । श्वसाधनविधिः । योगिनीसाधनविधिः । मनोहरायोगिनीसाधन-
 विधिः । कनकावलीयोगिनीसाधनविधिः । कामेश्वरीयोगिनीसाधनविधिः । रतिसुन्दरी-
 योगिनीसाधनविधिः । पद्मिण्यादियोगिनीसाधनविधिः । योगिन्याकर्षणमुद्राक्रमकथनम् । शङ्खटा-
 किन्नरीसाधनविधिः । यक्षकन्यासाधनविधिः । पिशाचादिसाधनविधिः । योगिन्यादिसाधन
 कालनिकपणम् । दृष्टिसिद्धिनिकपणम् । मन्त्रसिद्धिलक्षणान्निकपणम् । मन्त्रदोषादोषकथनम् ।
 मन्त्रदोषशान्तिविधिकथनम् । बालकमन्त्रसंस्कारविधिः । शिवावलिविधिः । अथ आचारनिक-
 पणम् । तत्र कुलाकुलवारादिकथनम् । पीठस्थानादिनियमः । सयम्भुकुसुमादिविवेचनम् ।
 तत्तत्कुसुमरत्नविधिः । यन्त्रनियमादिकथनम् । भावरत्नकथनम् । अन्यागकथनम् ।
 अथ कुमाठीपूजादिविधिः । अथ दूतीयागविधिः । कुसुपूजाक्रमः । तत्र मदिरादिशोधन-
 विधिः । शक्तिशोधनविधिः । नीरपुरश्चरणविधिः । तत्र पानाधिकारनिकपणम् । मांसादि-
 ववस्था । अथ वामाचारानुक्रमकथनम् । यन्त्रपाषादिनिर्ययः चक्रपादोदकमाहात्म्यादि-
 कथनम् । यन्त्रादिनाशप्रायश्चित्तकथनम् । तत्तत्पूजाधारनिकपणम् । लिङ्गद्वयादिपूजाविधे-
 कथनम् । पङ्कशुचिनिकपणम् । कुण्डनिकपणम् । स्त्र्यलिविधिकथनम् । सोमविधिकथनम् ।
 तत्र सुकुसुमादिलक्षणकथनम् । सोमद्रव्यनिकपणम् । वक्रिस्थापनादिविधिः । संक्षेपादिहोम-
 प्रयोगकथनम् । अग्नेर्नामकरणादिविधिः । अथ शान्तिविधिः । अथ शान्ताभिषेकविधिः ।
 अथ मन्त्रपूजाविधिः । सूर्यपूजादिविधिः । मार्तण्डभैरवपूजाविधिः । इन्द्रादिपूजाविधिः ।
 विष्णुपूजाविधिः । तत्र नीरामपूजाविधिः । नीलकण्ठपूजाविधिः । तत्र रत्नाभिषेकविधिः ।

वाङ्मोपाङ्गपूजाविधिः । वासुदेवपूजाविधिः । दधिवामनपूजाविधिः । वराहपूजाविधिः । शिवपूजाविधिः । हरगौरीपूजाविधिः । हस्त्युद्धयपूजाविधिः । सर्वनाथीश्वरपूजाविधिः । नीलकण्ठपूजाविधिः । चण्डेश्वरपूजाविधिः । चण्डाग्रशूलपाणिपूजाविधिः । मङ्गुशेषपूजाविधिः । अथ आचारनिरूपणम् । आचारस्तवकथनम् । अम्बकपूजाविधिः । अतसङ्कीर्णनी-
विद्याकथनम् । शेषपालपूजाविधिः । बटुकपूजाविधिः । लक्ष्मीपूजाविधिः । महालक्ष्मी-
पूजाविधिः । धनदापूजाविधिः । वागीश्वरीपूजाविधिः । भुवनेश्वरीपूजाविधिः । अन्नपूर्णा-
पूजाविधिः । त्रिपुठापूजाविधिः । नरितापूजाविधिः । नित्यापूजाविधिः । वक्त्रप्रहारिणी-
पूजाविधिः । शूलिनीपूजाविधिः । दुर्गापूजाविधिः । जयदुर्गापूजाविधिः । महिषमर्दिनी-
पूजाविधिः । कालीपूजाविधिः । तत्र नाममन्त्रभेदकथनम् । मुखाकालीपूजाक्रमकथनम् ।
भद्रकालीपूजाक्रमकथनम् । महाकालीपूजाक्रमकथनम् । श्मशानकालीपूजाक्रमकथनम् । तारा-
पूजाक्रमकथनम् । अष्टतारामन्त्रभेदकथनम् । अथ प्रचण्डचण्डिकापूजाक्रमकथनम् । विघ्नमहा-
पूजाविधिः । भैरवीपूजाक्रमकथनम् । त्रिपुरसुन्दरीपूजाक्रमकथनम् । त्रीविद्यापूजाक्रमकथ-
नम् । शङ्खटादिपूजाक्रमकथनम् । वगलापूजाक्रमकथनम् । मातङ्गीपूजाक्रमकथनम् । उच्छिष्ट-
चाण्डालिनीपूजाक्रमकथनम् । धूमावतीपूजाक्रमकथनम् । कर्षपिश्याचीपूजाक्रमकथनम् । अथ
कात्यायनीपूजाक्रमकथनम् । अथ मण्डमन्त्रादिकथनम् । मण्डस्तवकथनम् । विषहराग्रिमन्त्र-
कथनम् । अथ हनुमन्तस्तवः । अथ आर्द्रपट्टीविधिः । मण्डेशस्तवः । हरिद्रामण्डेशस्तवः । सूर्य-
कवचम् । सूर्यस्तवः । श्रीरामस्तवः । रामकवचम् । श्रीकृष्णस्तवम् । गोपालस्तवः । श्रीकृष्ण-
कवचम् । दशिंशकवचम् । विष्णुनामाष्टकस्तवम् । नारायणोपनिषत् । अपामार्जनस्तवम् ।
विष्णुस्तवः । सरस्वतीस्तवम् । प्रचण्डचण्डिकास्तवम् । वगलामुखीस्तवम् । अन्नपूर्णास्तवम् ।
भुवनेश्वरीस्तवः । त्रिपुठास्तवः । दुर्गाशतनामस्तवम् । त्रीविद्यास्तवम् । किङ्किमादिस्तवम् ।
लक्ष्मीस्तवम् । तारास्तवम् । षोडाशकवचम् । महिषमर्दिनीस्तवम् । भैरवीस्तवः । शिवस्तवम् ।
बटुकस्तवम् । मुद्रानिरूपणम् । विघ्नेश्वरी योगलक्षणदिकथनम् । षट्षत्रनिरूपणम् । इति श्रम् ।

No. 23. आचारसारतन्त्रम्, वा समयाचारतन्त्रम् । Substance, country-made paper, 19×5 inches. Folia, 6. Lines, 10 on a page. Extent, 202 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májpárá Vikrampur, District Dháká, Babu Rásavihári Ráya. Appearance, fresh. Mostly verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो जगन्नाथे ।

ममाम कालिका देवी भक्तानां भक्तवत्सलाम् ।

वाङ्म + + + + + शेषेण च कृतं मुदा ॥

अथ समित्स्त्रीकारविधिः । नीदेसुवाच ।
 देवदेव महादेव यत्र कावचिक प्रभो ।
 कुक्काचारका माहात्म्यं यद् मे कवचाभिधे ।
 कुक्काचारकाहादेव महाभीष्टः प्रजायते ।
 तत्त्वं शोधितं देव मम प्राप्तेष्वर प्रभो ।
 योनिना किं सदा देवं किमाचारो महेस्वर ।
 मन्वाद्यस्त्राचारं किं समाधिफलप्रदम् ॥

चौश्रिय उवाच ।

शुभं देवि प्रवक्ष्यामि रक्षकमतिशोभनम् ।
 अकथं ते तु चार्हति देवास्तुरगरेभ्यः ।
 कथयामि तव प्रीत्या मुञ्चाद् मुञ्चतर् मयम् ।
 पुनः मयापि शोधितं यत्नेन यशुसङ्कटे ।
 समिदा चासमन्त्रेण काककुडच पूरयम् ।
 मिम्वपचमक्षिपेनं तरिता तारिता तथा ।
 समिदा स्नापिद्वीनां कारवं परमं पदम् ।
 पैलोक्मविजयाज्ज्ञानमेतत् पैलोक्मदुर्लभम् ॥ इत्यादि ।

End.

इत्यनर्थजनं कृत्वा साक्षात्प्रसन्नयो भवेत् ।
 सप्तजन्माभिनतं पापं तत्कृपादेव मञ्जति ॥
 योनिस्तन्महिम्नाद्यतं शरीरा पापे संख्याय दूषणमन्महोत्तरभतं ज्ञात्वा
 बुद्धेनेहं भवतिहास्यतममुष्मै नमः । ततः शीघ्रे मतिं कृत्वा जयेत् ।

Colophon. इति प्रजननविधिः ॥

विवरणः । कौटिकानामाचारनिरूपणम् । तथाहो समिदास्त्रीकारविधिकथनम् । तन्मो-
 धनमन्त्रादिकथनम् । कुम्भादिच्युतसमिदापाने फलविशेषकथनम् । पिकङ्गादिचूर्णमिश्रितसुत-
 भर्जितविजयापानफलमाहात्म्यकथनम् । पञ्चमज्जविधिकथनम् । मन्वादिशोधनविधिकथनम् ।
 सुराभ्यामादिकथनम् । कवचपूजुपुनःशोधनविधिः । पुनःविधिकथनपूर्वकं मुपलोपकथनम् ।
 पापसंख्यानिरूपणम् । पुनःकाकं विना पानविशेषकथनम् । पापवन्दनादिविधिः । यज्ञे
 वर्णवीचकथनम् । मतिं विना पानविशेषकथनम् । पापपरिणासादिकथनम् । कौटिककथन-
 कथनम् । मतिशोधनविधिः । रक्षकपुरस्सरविधिः । इति ।

No. 24. **आत्मप्रकाशव्याख्या ।** By **काशीरामवाचस्पतिः**. Substance, country-made paper, 14x3 inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 900 ślokaś. Character, Bengali. Date, Śāka 1770. Place of deposit, Viṣṇupur, District Bāṅkura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. चौचरिः नरचम् ।

नीलोत्पलदलप्लवङ्गं राधिकाकेलिहाराचम् ।

नमामि शिरसा श्रीमद्भक्तनन्दनमहेशम् ।

भट्टाचार्य्यश्रीरोषार्य्यन्यायालङ्कारकमुना ।

आत्मप्रकाशकव्याख्या काशीरामेण तन्मये ॥

सत्यज्ञानानन्दालम्बनद्वितीयं ब्रह्मेण श्रुतसम्प्रधानमाद्योपाधिकं ईश्वर-
भावं मलिनसम्प्रधानाविद्योपाधिकं जीवभावं जनाम् । तथाहि
मायाभावेन जीवेशो करोति माया चाविद्या च स्वयमेव भवतीति युतिः ।

End.

पितृत्वादि तथाचोक्तम् । पिताहमस्मि जनतो माता चामा पितामहः
जमस्य पूज्यश्च नृप मंरीयाम् । ब्रह्मेति परमात्मेति भगवानिति श्रव्यते ।
सनातनस्य प्रवचो मतो मे इत्यादि । ह्यसमिति । एतत् ह्यसं त्रिषं प्रकथितं
यत् एतज्ज्ञाना सङ्गटात् संसारात् दुःखाद्वा मुच्येत इत्यर्थः । तथाचोक्तं
य आत्मानं विजानीयादयमस्मीति पुरुषः । किमिच्छन् कस्य कामाय
संसारमनुसंरेदित्यादि दुःखेनात्मनं विमुक्तसरतीत्यादि च । किमिच्छन्नि-
त्यनेन खेप्स्या कस्य कामाय इत्यनेन च परकीयेष्ट्या संसारानुसरणं
परिहृतमिति भावः ॥ इत्याहो विश्वरः ॥

ताम्बूलानां चतुष्कं सदुद्दिशिरतरं चन्दनञ्च द्विजानां
श्रीराचामपतो यो नरपतिनिष्ठकात् श्रीमोपासविंशत् ।

जेभे मन्त्रावनीशात् बुधवररचितपञ्चडीकां महार्घीं

भट्टाचार्य्यार्थ्यबुद्धामलम्बनचिमुकुटस्यात्मजः स भवतानीत् ।

श्रीश्रीजाने दयाधाने चरचाकृतसे तव ।

श्रीकाशीरामकृतिना कृतिरेषा समर्पिता ॥

Colophon.

इत्यात्मप्रकाशकव्याख्या समाप्ता ॥

लिखिता श्रीरामरामेण शकाब्दा १७७० ।

विषयः । आत्मप्रकाशकनामकवेदान्तग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 25. **आत्मनोयोगविचारः** By **मधुरानाथः**. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 2. Lines, 9 on a page. Extent, 82 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmṇa-maṇḍali, Paṇḍita Ráma-náráyāṇa Bhaṭṭácáryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो विमलिरिक्त्यायै । आत्मात्मनोयोगश्चरीरमकृमनोयोगः ज्ञान-
सामान्यहेतवः । तत्तत्तत्ता उभयाधिकारवद् । आत्मनोयोगश्चासमाधि-
कारवद् । इत्यादि ।

End. मयापि संयोगसम्बन्धेनैवात्मनेन प्रतिपन्नकर्मकल्पवया उक्तगौरवान्वयका-
श्रदित्युक्तं पञ्चविदेन ।

Colophon. इत्यात्मनोयोगविचारः ।

विषयः । आत्मना सह मनसो योग एव ज्ञानमुत्पद्यते ज्ञान्यतेत्यादीनां विचारः ।

No. 26. **आनन्दलहरीटीका** By **गोपीरमलक्ष्मणपञ्चावधः** । Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 29. Lines, 6 on a page. Extent, 661 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Çubhāḍhyā, Dháká, Paṇḍita Káli-candra Vidyálaṅkára. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो नमोभ्यः ।

यत् पादपद्मयुगलं विधिविष्णुभर्तुः

वेत्तुं सदा पुण्डितपात्रिभिस्तमनाम्भिः ।

सङ्क्षिप्तिप्रलयकारण + + प्रयत्नै-

कस्मिन् मनः प्रविष्ट आचिन्तकार्यहीनम् ॥

जीमदानन्दलहरीटीका सा प्रवितन्यते ।

मन्त्रादियसो यथासौ गोपीरमलक्ष्मणोवा ॥

शिव इत्यादि । के शिवे मां सोऽतुं प्रयत्नं वा कथमकृतपुष्पः प्रभवति ।

चर्यादिभिरप्याराध्या कथमित्याह शिव ईश्वरः शक्त्या युक्तो यदि भवति

तदा प्रभवितुं शक्नो मैवं देवदेवोऽपि शिवः सम्पितुमपि न कुशलः ॥

इत्यादि ।

End. तेन हीनं प्रकाशितं मञ्जीरेष श्रीभितं चरणं यस्मात्तथा । इति ।

यत्पुष्पं पद्मनिर्माद्यकौशलेनार्जितं मया ।

तेनार्पितेन पद्मयोः प्रीयतां परमेश्वरो ॥

Colophon. एणि नम्राणोपाध्यायनीमोवीरमचनकंपद्यानवभहाचार्यकृतावन्द्यहरी-
टीका समाप्ता ।

विषयः । ब्रह्मरचार्यकृतावन्द्यहरीनामकरेणोपज्ञ बाष्पावम् ।

No. 27. आनन्दशहरीटीका, समूला । By जगन्नाथचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 14½×3 inches. Folia, 51. Lines, 5 on a page. Extent, 1,131 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Prānimaṇḍal, Post office Mājparā, Tháná Ārinagar, District Dháká, Bábu Kṛṣṇa-kumār Caṭṭopādhyāya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. शिवः परमात्मस्वरूपः शक्त्या प्रकृत्वा युक्तो भवति यदि तदा प्रभवितुं
अनदुत्यादने प्रभुर्भवितुं शक्नो भवति । तदुक्तं वामदेवचरतन्त्रे ।

परोऽयं शक्तिरहितः शक्तः कर्तुं न किञ्चन ।

शक्तस्तु परमेशानि शक्ता युक्तो भवे यदि ।

न चेदिति । शक्ता युक्तो न चेदेवः शिवः सन्धितुं किञ्चिदाकृतितुमपि न
कुशलः न समर्थः । अनदुत्यादने वा का कथा । अतः कारणात् शक्तिरविरि-
त्यादिभिरप्याराध्या त्वां क्रीतुं प्रबन्तुं वा कथमकृतपुण्यो जवः प्रभवेति ।
अकृतपुण्यनामदीक्षितानामधिकारिता नास्तीति भावः । तदुक्तं वामदे ।
अत्र विहासमं तेषां अलं वृत्तमं यतः । इदानीमेव मन्त्रोऽपि केनचि-
द्वाख्यायते । यथा शिवः शकारः शक्तिः सकारो विसर्गविन्दुरप्यत्र बोधः
तेन युक्तो यदि भवति तदा प्रभवितुं सर्वमन्त्रावासाद्यो भवितुं शक्तः एवं
न चेत् अगुणारविसर्गयोर्विज्ञमं न चेत् तदा सन्धितुमपि न कुशलः तदुक्तं
नोरचसंचिन्तायै ।

सङ्कोचपरमः शक्तिर्विकाशपरमः शिवः ।

सङ्कोचश्च विकासश्च इदमेवाचरद्वयम् ।

यदा शिवः ककारादिशकारात्मवर्गः शक्तिः वीङ्गुलसराः तथा युक्तो यदि
भवति तदा प्रभवितुं वेदादिविद्यादिरूपैव ब्रह्मार्थकृतिं सङ्कीर्तुं शक्नो
भवति एवं न चेत् सन्धितुमपि उच्चारणविक्रयीभवितुमपि न कुशलः ।
इत्यादि ।

End.

विमलवीधरश्च विमलेश्वरश्च कल्पकालेनाप्या संज्ञा यद्य तादृशं पार्श्वेती-
संज्ञकं इदं आतिर्भवावीत्यर्थात् कीदृश मङ्गीरेव शोभनमं चरत्वं अथ

वलिभिः शोभमानं मध्यं यच्च चारुबाभिरामौ मनोजौ कुक्षौ यच्च वज्रमु-
हानि पद्मानौवायतामि दीर्घांशुषीषि यच्च लोलाबिलासविशिष्टा
वल्लकासूर्यकुन्तला यच्च ज्ञानस्य प्रदीपं प्रकारकं ईश्वरः शिव एव दीपकोन
दीप्तं प्रकाशितं कल्पितमिति यावत् । या मनोहीनम्यस्य कोतीरूपस्य पर-
ब्रह्मणः पार्वतीसंज्ञानेन साकारतया प्रकारः शिवेन ध्यानार्थं कल्पितः ।
तथाच निर्गुणस्याशरीरिणः साधकाणां चित्तार्थाय ब्रह्मणो रूपकल्पनेति ।

Colophon.

इति श्रीसामन्तसारनिष्ठयजमन्नायचमर्षिहृतानन्दलक्षरीटीका समाप्ता ।

विषयः । ब्रह्मराषार्थ्यलतानन्दलक्षर्या व्याख्यानम् । अथ च प्रत्यकारेण प्रसङ्गात् वानके-
श्वर-वीर-सिद्धेश्वरतन्त्र-वशिष्ठसंज्ञिता-गोरक्षसंज्ञिता-कालिकापुराण मन्त्र्य-
मालिका यामल-शारदादिभ्यः प्रामादिकपद्येभ्यः समुद्भूतानि कतिचित्
प्रमाणवचनानि ।

No. 28. आनन्दलक्षरीटीका, तत्त्वदीपिका । By गङ्गाहरिशर्मा. Sub-
stance, country-made paper, 14 x 2 inches. Folia, 38. Lines, 8 on a page.
Extent, 1,216 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Dhākā, Vikramapurā, Vajrayoginī, Paṇḍita Dvārakā-nātha Tarkabhūṣhaṇa.
Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गवेशाय ।

मत्ता गुहं गवपतिं देवीं विपुरस्तुन्दरीम् ।

तन्त्राख्य समाख्येण ज्ञाना मुचमनं ततः ।

युक्ता च खयमारोष्य नीमहाहरिधीमता ।

आनन्दलक्षरी-तत्त्वदीपिका क्रियते मुदा ।

इह कलु मक्तिव्ययमं विकुर्वन्तः श्रीब्रह्मराषार्थ्यस्य सर्वाशीन्द्रियाणि विकु-
स्थितान्यासन् पुनरपि कावण्वारानिधेर्जगद्विन्कायाः क्षयया दन्ततडूपा-
नेकलब्धसंभावः सर्वं ब्रह्मधीनमेवेति निश्चित्य तां खीति शिव इति । अथ
युष्माक्यदीयद्वितीयानपद्यनपदयोरादौ सम्बोधनानपदं विना स्थिते-
रभावात् सम्बोधनानपदमाचिष्यते । हे शिवे इति । इत्यादि ।

End.

ईश्वरदीपदीप्तं ईश्वर एव दीपः प्रकारकः तेन दीप्तं प्रकाशितं शिवं विना
जन्माद्यात्म्यं न कोऽपि जानातीत्यर्थः ।

इदं कृता मया वीर दीपिकेव प्रकाशिका ।

इह्यु सम्यग् यथाव्यायमध्यापय यथास्तुतम् ।

Colophon. इति नीलहावरिविरचिता नन्दोपिका समाप्ता ।

विषयः । ब्रह्मराचार्यज्ञानानन्दचरौनामकदेवीकोषस्य बाष्पानम् ।

No. 29. आनन्दनन्दचरौरहस्यप्रकाशः By नन्दोपपञ्चाननः । Substance, country-made paper, 20×4 inches. Folia, 41. Lines, 6 on a page. Extent, 1,845 ślokas. Character, Bengali. Date, Śaka 1570. Place of deposit, Naihati, Paṇḍita Haraprasāda Čāstrī. Appearance, old. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नन्देभ्यः । ब्रह्मरचरचरौ नमो नीलनदीप्रद्विजो नमः ।

ब्रह्मरचरिवरकृतौ सरसररहस्यं प्रकाशयति ।

नीलब्रह्मराचार्यः ब्रह्मिप्राधान्यं व्यवस्थापयन् नीलनिपुरदुन्दरौलवमारभते शिवः ब्रह्मेत्यादिना ।

End. चरचमारभ्य देवचरौ नन्दनीयमित्याह्वारिकाः लोकार्क्या चरुहारस्य तनीनामकं ईश्वरदीपदीप्तं ईश्वररूपो यो दीपः स एव दीपः प्रकाशो यस्याः ईश्वरोऽपि तथा प्रकाशते इति वाक्यार्थ इति शिवम् ।

Colophon. इति नीलनदीप्रपञ्चाननभट्टाचार्यविरचिता आनन्दचरौरहस्यप्रकाशः सम्पूर्णः ।

ग्रन्थस्य सकाब्दा १५० तारिख ११ वैश । । नीलोपासकस्यैवः साधर-
मिदं । हरये नमः ।

विषयः । ब्रह्मराचार्यज्ञानानन्दचरौनामकदेवीकोषस्य टीका ।

No. 30. आनन्दहृन्दावगमसूत्रम् By कविकर्णपूरः । Substance, country-made paper, 10½×7½ inches. Folia, 371. Lines, 10 on a page. Extent, 10,202 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tippera, Mahārāja's Library. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. वन्दे हृन्दावगमसूत्रं यस्मिन् कुरङ्गीहर्षा

वचोऽनप्रचयीकृते विरचति क्षिप्रोऽङ्गराजः सतः ।

काशीरं तल्लोचिनीपरितनं कक्षूरिकाबीक्षिता

नीलस्यं मन्त्रचन्द्रकानिलचरी निर्व्याजमातन्वते । इत्यादि ।

End. क्षिप्रो हृन्दावगमे सततमपि ताभिर्मेधुपुरीं

मतस्यासां तद्वद्विरहवज्रमथारचितवान् ।

अतोऽनर्क्यैश्चर्यैर्मुचमहिमनि श्रीभगवति

वन्देऽर्थ्याः सूनो न किमपि विषयं विरचति ।

वैतन्मन्त्रकवचोदितवाग्बिभूति
 कल्पावजीवनधनस्य जनस्य पुत्रः ।
 चीनाक्षपादकमलकुतिशुभदुहि
 सन्मभिर्मा रचितवान् कविकर्षपूरः ।

Colophon. इत्यामन्त्रहन्दावने कैशोरलीलासनाविसारे दीप्तोरुषो नाम द्वाविंशतिः
 श्लोकः । समाप्तसायमानमन्त्रहन्दावनाभिधो मन्त्रः ।

विषयः । हन्दावनादिवर्णनं श्रीकृष्णस्य वाक्सीलावर्णनं, श्रीकृष्णस्य कैशोरलीलादि-
 वर्णनम् ।

No. 31. आयुर्वेदसारावली By धन्वन्तरिकरः । Substance, country-
 made paper, 16x3 inches. Folia, 619. Lines, 4 on a page. Extent,
 8,975 ślokaś. Character, Bengali. Date, P Place of deposit, Kelomāl
 Tamluk, Babu Sārādā-prasanna Ghoṣa. Appearance, fresh. Verse.
 Generally correct.

Beginning. नमः शिवाय । मुरीश्वरपङ्कजं हृदि निधाय वराहसि-
 मंमामि मन्मनायकं तदनु देवचन्द्रद्विषं ।
 मुरारिचरचाम्बुजं परदमदृक्पुर्णिं शिवं
 शिवापदसरोवचं दुरितहारि भक्त्या नतः ।
 आयुर्वेदमिलासिभिर्विरचितानादाय वैद्येविके-
 रंजयान् वरुणाक्षतो वरधिया शास्त्राणि सङ्गिः पुरा ।
 तान्वास्तोत्र निबध्यते परहितोपादानकौतूहलैः
 श्रीधन्वन्तरिणा करिष्ये भिषजायुर्वेदसारावली ।
 स्त्रीश्रीवध्यादिपरिचामविनिर्णयाद्या
 पौष्पादिकासङ्गतलक्षणलक्षणचयेयं ।
 शरीरपथ्यसनिदाननिदानबन्ध-
 सारावली खदुल्लभकुलवाचसिङ्गा ।
 मातृज्ञानं समावेश रोमसाधनकारणं ।
 तमोज्यलक्षणं दृष्ट्वा चिकित्सासाधयेत् भिषक् ।
End. देवदायकपायस्य पिदेन्मूत्रेषु मानवः ।
 विद्यायमादये चापि स्त्रीश्रीवध्यादिज्ञानो हितः ।

कुलवीरवपिभ्यामपिष्टेयस्योपमाहनम् ।

भोजनं कटु तीक्ष्णोष्णं क्षेपहृदिमुपाचरेत् ।

Colophon. अतःपरं कथितमात् समान्निवाक्यं नोपलभ्यते ।

विषयः । शरीरोत्पत्तिनिरूपणम् । नाडीव्यवस्थादिनिरूपणम् । सप्तधातुजनननिरूपणम् ।
 अरजजकेसरनिरूपणम् । कफजरादिरूपणम् । पाठोष्मादिपाचननिरूपणम् । मन्त्राजराकुम्भा-
 दिनिरूपणम् । वातक्षेपलक्षणादिनिरूपणम् । मेघमादरसादिनिरूपणम् । द्वादशाङ्ग-पाचना-
 दिनिरूपणम् । राजाक्षेपहररसादिनिरूपणम् । सन्निपातचिकित्सादिः । और्ध्वपरलक्षणादिः ।
 विषमज्वरान्नालक्षणीयादिनिरूपणम् । असाध्यलक्षणादिकथनम् । पथ्यापथ्यादिनिरूपणम् । सुष्ठि-
 योनादिनिरूपणम् । मुनिमण्डकपात्रेरोहतादिनिरूपणम् । विट्मल्लक्षणादिनिरूपणम् । विट्-
 त्तिद्वयधाररसादिनिरूपणम् । लौघाश्रयतादिनिरूपणम् । पुनर्नवादिनैलनिरूपणम् । वासाहृ-
 द्वासाहृतादिनिरूपणम् । चन्द्राश्रयतरसादिनिरूपणम् । कमलकुम्भररसादिनिरूपणम् । चन्द्रक्षे-
 रसादिनिरूपणम् । विदोषपदार्थलक्षणादिकथनम् । कल्याणोपचिकित्सादिः । अजीर्णपाचनविधमा-
 दिनिरूपणम् । दमस्तुल्यलक्षणाहृतादिनिरूपणम् । मन्त्रोपमाधिकहृतादिनिरूप-
 णम् । कुम्भाहृतादिनिरूपणम् । बुधपञ्चमलक्षणाहृतादिनिरूपणम् । चयोदत्राहृताहृतादि-
 निरूपणम् । बुधद्विज्युनैलादिनिरूपणम् । महासुग्मलक्षणीविलासुनैलादिनिरूपणम् । वाता-
 मयचिकित्सादिनिरूपणम् । वातरक्तचिकित्सादिनिरूपणम् । अच्युतार्धपतैलादिनिरूपणम् ।
 मानवकान्तैलादिनिरूपणम् । मन्त्रद्विज्युनैलादिनिरूपणम् । उपलक्ष्यचिकित्सानिरूपणम् ।
 सामवातचिकित्सादिनिरूपणम् । शुक्ररोगचिकित्सादिनिरूपणम् । उदावर्गचिकित्सादिनि-
 र्णयः । रक्तोद्भवमुष्णचिकित्सादिनिरूपणम् । अच्युतमाहृतादिनिरूपणम् । क्षेपोदरलक्षणा-
 चिकित्साविधिः । बुधमोक्षीतकहृतादिनिरूपणम् । वातिकमोक्षलक्षणादिः । शुक्लरुक्ता-
 नैलादिनिरूपणम् । दद्यान्महविमर्षचिकित्सादिचेति ।

No. 32. उज्ज्वलनीलमणिः, सटीका । By जीवगोखामी. Substance, coun-
 try-made paper, 16×8 inches. Folia, 152. Lines, 20 on a page. Extent,
 6,080 śloka. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Benares
 city, Khālisapurā Paṇḍita Priyanātha Tattvaratna. Appearance, new.
 Generally correct.

Beginning. बीजव्याय जनः । नाकाहृदरसः शीलेनोदीपयन् सदानन्दं ।

निजकपोलपदावी समानमात्रा प्रभुर्जयति ।

कुम्भारवेण सुपुच्छः संक्षेपोदितो रक्षमान् ।

हृदयेव भस्मिदरसः सविस्मरिषोऽप्येव मधुरः ।

टीकाया नीराधामोविन्दो जयतां । क्षियन् इमन्वपसाक्षसौमितोऽपि
 सुभन् सकामिनमरान्तरासितोऽपि ।
 दृश्यन् मुहुः क्षितसुधापरिपायितोऽपि
 नीराधया प्रथमयन् प्रमदं हरिर्नः ।

End. अयं उज्ज्वलनीलमणिमन्त्राद्योपसामरप्रभव भजत नवमकरकुण्डल-
 परिसरमेवैषितिं देव ।

Colophon. इति नीसम्भोजभेदः सम्युक्तोऽयं उज्ज्वलनीलमन्त्रिण्यः ।

विषयः । बलहारपन्थोऽयं । अथ च भगवद्भक्तिविषयकमेवोदाहरणं प्रदर्शितं ।

No. 33. उज्ज्वलनीलमणिविहतिः, By बल्लभः. Substance, country-
 made paper, 12×4½ inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 432
 çlokas. Character, Bengali. Date. ? Place of deposit, Kāthālpārā,
 via Naihāṭi, Rāmatāraṇa Thākūr. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. नीराधाक्षसौ जयतां । सनातनसमो यस्मात्प्राधान्यं नीमान् सनातनः ।
 नीबल्लभोऽनुजः सोऽयं नीरूपो नीबसङ्गतिः ।
 नीभक्तिरसाद्यतसिन्धोजातिं प्रवाह एव लोके ।
 उज्ज्वलनीलमणौ मम लोचनरोचन्यसौ विहतिः ।
 तथाहि स एव रसाद्यतसिन्धुप्रकाशकः । पूर्वं पूर्वाद्यायपूर्वमुज्ज्वलाक्षं
 रसं किञ्चिदेव विहृत्य कृतकृत्यतां मन्यमानः सम्प्रति पिबत भागवतं रस-
 मिति न्यायेन अद्वयज्ञकयोरभेदं अज्ञयमुज्ज्वलनीलमणिनामानं पन्थं
 विधाय तं रसमतीव विहृष्टन् नीमल्लिजदैवतमपि नीमनं निजगुरुमपि
 तन्मेव सुबन् प्रार्थयते । नाकाकृतेति । तत्र निजदैवतपक्षे नाम्ना नाम-
 मापेक्षाकृष्टाकाशद्वतारावतारिभक्तिरसिका येन सः । तथा श्रीजेन
 सुलभावेन सदा नित्यमेव नीमल्लिजनामानं क्षपितरमुदीपयन् उदीप्तभावं
 कुर्वन् तथा निजेन रूपेण लोच्योऽयं सर्वेभ्य एव उत्सवदायी तथा सना-
 तनो नित्यः आत्मा नीबिपक्षो यस्मात् सः । प्रादुर्भावमात्रेण लब्धलब्धादि-
 व्यवहार इति भावः । इत्यादि ।

End. अखितमातृ सेवो नास्ति ।

विषयः । उज्ज्वलनीलमणिनामकाबलहारपन्थस्य टीका ।

No. 34. उवादिहतिः By दुर्गसिंहः Substance, country-made paper, 15×2 inches. Folia, 31. Lines, 5 on a page. Extent, 562 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dháká, Váḍḍánagar, Post Office Pilkháná, Paṇḍita Kailása-candra Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

नमस्तस्य शिवं भूरिशब्दसन्तानकारणम् ।

उवाद्यो विधास्यते वासुदेवनिर्देशने ।

ह-वा-पा-जि-मि खदि-साध-शु-दू-सनि अनि-चरिभ्य उष् ।

रभ्य उष् परो भवति । हु ह्रस्वकरणे करोतीति काः शिष्यी । वा गति-
गन्धयोः वायुः समीरणः । इत्यादि ।

End. अमोभोक्तव्य । अस्मादसुन् परो भवति । भस्मान्तमग्नः सलिलं । आशुचः ।
अस्मादसुन् परो भवति । उवादेशः । उरो वचः ।

Colophon. इति दौर्गसिंहा हनो उवादी चतुर्थः पादः समाप्तः ।

विषयः । कान्तानुक्तानामुवादिप्रत्ययानां विधानकथनं । प्रयोगादिश्च ।

No. 35. उत्तरतन्त्रम् । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 22. Lines, 7 on a page. Extent, 500 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Váḍari Mayamansinha, Rāma-kamala Bhaṭṭ-
ácáryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः परमदेवतायै । देवुवाच ।

वचःस्थलसमासीना देवी पप्रच्छ शङ्करम् ।

भगवन् साधकानाञ्च कथयस्व क्रियाविधिम् ।

व्रतानि सर्वतन्त्राणि यामलादीनि वै प्रभो ।

कुचापि न श्रुता नाद्य क्रियाया विधिसुप्तम् ।

End. यक्षीयकावसम्भूते चन्द्रे वापि सुन्दरि ।

पातयेच्छेषितं देवि बीजमन्त्रैर्निवेदयेत् ।

बलिप्रकार उद्दिष्टो वाराहीसंहिताक्रमान् ।

रतते कथितं देवि बलिदानं सुशोभनम् ।

तत्र क्षेत्राभवादेव किमन्यत् कथयामि ते ।

Colophon. इत्युत्तरतन्त्रे देवीचरसम्भादे बलिदानप्रसङ्गे षोडशः पदसूः ।

विषयः । प्रयोगविधादिनिरूपणम् । शास्त्रनिष्ठादिदोषकथनम् । महाविद्यादीनां पूज-
नादिनिरूपणम् । भगवद्गीतादिग्रन्थकथनम् । ज्ञानादिकर्मनिरूपणम् । गृह्यसाधारानि-
निरूपणम् । कर्मकाण्डादिनिरूपणम् । प्रज्ञोत्तरपद्धतिरूपणम् । भावनिरूपणम् । पुरश्चरणादि-
निरूपणम् । बलिदानादिनिरूपणम् ।

No. 36. उद्भवसन्देशकाव्यम्, By रूपगोखामौ । Substance, country-
made paper, 12×4 inches. Folia, 12. Lines, 11 on a page. Extent,
395 ślokas, Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇu-
pura, District Bākurā, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीश्रीराधाकृष्णः ।

साम्प्रोभूतेर्नवविटपिनां पुथितानां वितानै
संस्त्रीवर्णा दधति मधुरापत्तने दत्तनेवः ।
कृष्णः श्रीश्रीभवनवद्विभूतिं विद्योतमानो
दधौ सद्यस्तरसद्दयो मोकुलारण्यमौचित्यम् ॥

End

मोपेन्द्रस्य व्रजमुनि सखे केवलं याचया ते
नाथः सिध्येन्मम वज्रमतः किन्तु वाटं तवैव ।
प्रमोक्षासं परिकल्पयता मोषसीमन्निनीनां
स्वार्त्तया मे सपदि भवता भारतीसारतेयं ।
मोहनीक्रीडितमनसो न बलीकानुरामात्
कुर्व्याचस्य प्रथितमधुरामखले तापवानि ।
भूयो कृपावयपदसरोजमग्नः स्वामिनोऽयं
तस्योद्गारं वचतु हृदयानन्दपूरं पुरन्ध्रः ॥

Colophon. इति श्रीमद्रूपगोखामिना विरचितं उद्भवसन्देशं नाम काव्यं समाप्तं ॥

विषयः । मोकुलविरचविधुरेव कृष्णेव दीत्यकर्मकरसाय मोकुले प्रेरितस्त्रीवद्वय मोषिकानां
वज्रीपे कृष्णोत्तरसन्देशकथनम् ।

No. 37. एकादशीविवेकः, By मूलपाणिः । Substance, country-
made paper, 13×3 inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 76
ślokas. Character, Bengali. Date, Sk., 1763. Place of deposit, Brāhmaṇa
Maṇḍali via Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance,
old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ ह्य्याय नमः । अथैकादशीविवेकः ।
 नोपोषा द्वादशीविदा सदैवैकादशी नरेः ।
 तामुपोष्य नरो ज्ञात् पुण्यं वर्णसमुद्भवम् ।

End. अथ पूर्वा तु कर्त्तव्या ददौ कार्यां तिथिः परा ।
 षष्ठ्युक्तार्त्तापि सत्यव्या या तिथिः स्यगामिनी ।
 त्रिमुक्तार्त्तापि कर्त्तव्या या तिथिः दंडिगामिनी ॥ ० ॥

Colophon. इति शुक्लपाणिनिरचित एकादशीविवेकः समाप्तः । शके अग्निरसाम्बुधि
 शुक्लमाने । १०६१ ।

विषयः । एकादशीव्यवस्थादिकथनम् ।

No. 38. कपिलादानम् । Substance, country-made paper, 13×1½, inches. Folia, 2. Lines, 3 on a page. Extent, 14 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa, District Tripurā, Bābu Kedāranātha Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो मधेशाय । अथ कपिलादानम् । कपिलां धेनुं प्राङ्मुखीभव-
 क्षाय पठेत् ॐ या लक्ष्मीः सर्वभूतानामित्यादि ।

End. इमां साप्तादनां कपिलां धेनुं विष्णुदेवताकां अमुकगोत्रायामुक्तदेव-
 र्त्तये ब्राह्मणाय तुभ्यमहं सम्रददे । परार्थहेतुं ददानीति विशेषः ।

Colophon. इति धेनुतर्गः समाप्तः ।

विषयः । धेनुतर्गविधानकथनम् ।

No. 39. कर्पूरादिस्तवटी का, By नन्द रामः । Substance, country-made paper, 13½×3 inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page, Extent, 201 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk., 1766. Place of deposit, Hāṭiyā, Post Vaidyerbāzār, District Dhākā, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै ।

ज्ञात्वा कर्पूरादिभूता विषमा कालिकास्तुतिः ।

जीमन्दराममुद्रती तस्या नि इतीः ।

तत्र प्रथमं काशीबीजोद्धारमात्रं कर्पूरमिति अनुसारात्तं नाम तम् कीदृश

मध्यमान्तरपररहितं मध्यमौ च चकारोकारी चम्यच चकारः वे च वे
 सराचेति पक्ष रक्ष परौ ततः वे च परौ च ताभ्यां रक्षितं तेन म्रं पुनः
 चेन्दु इन्दुना नादेन सक्षितं वामाक्षियुक्तं ईकारसहितं रतेन काक्षीवीज-
 माकोदारः सर्वसम्मतः रतहीजस्य चम्यत् सुममं । ननु सरापेक्षया
 सरस्यादिमध्यान्तता न चञ्चमापेक्षया तस्यान्ते मध्यमः सरः जकारः चम्य-
 सरस्य रेकाद्विहरकारः चमयो राक्षित्ये कथमकारान्ताया ककारस्य परवर्त्तेन
 युक्तता सम्भवति चञ्चनवर्त्तयैव परयुक्तत्वात् इत्याह मध्यमान्तेति रतम्-
 ध्ये च तद्रक्षितं तेन मध्यपदेनाद्यवर्त्तयं चित्ता यावत् सरपरित्यागः । मानस्य
 इति विन्दुरूपी मकारः । तदन्ते इति तेषां मुञ्चकुचरादाश्च एव मस्य-
 पद्यानि च उल्लसन्ति वाङ्मात्राण्येव मस्यपद्यमयानि भूमा मिःसरानि ननु
 देवी वाम देवतानामेव इत्याह सर्वसिद्धिं व्रतानां सर्वा चक्षिमाया चक्षी
 सिद्धयो यस्या स सर्वसिद्धिर्मेहेमक्षं प्राप्तानां । इत्यादि ।

End.

ये मातर्बशी जितेन्द्रियः सन् चविष्यभोजनरतः कृत्तं मन्त्रं दिवा प्रजपति
 कीदृशः युष्मत्परचयुनल्लधानमिषुषः भवत्परवर्षितमानसः क्षितितले सुर-
 चरसमानः स्यात् । पुनः प्रकारमाह परं नक्तमिति नक्तं चक्ष्मीचतुर्द-
 क्षादिशुभरात्रौ मग्नो दिव्यम्बरः मिधुवनविमोदेन शृङ्गारावेगेन मनुं कृत्तं
 जपन् चरसमानः । ये मातरिदं तव स्त्रीषं मनुसमुद्धारचमनु-
 मनुनां समुद्धारचस्य अनुजंम यष तत् पुनः स्वरूपायां स्वरूपाख्यानसिद्धं
 न तु लदुमुद्योत्कर्षेण मात्तायां मुद्योत्कर्षाभावादेव स्वरूपाख्यानं स्वरूपा ...
 चटयन्नाह पदाम्बुजयुनल्लपूजाविधियुतं मान्त्रदधिकमिदं स्त्रीषं
 निश्रान्तिं वा पूजासमयमद्यवा यस्तु पठति तस्य प्रह्लापि मिथ्या
 कात्यायनतथारा प्रभवति प्रक्षर्षेण निःसरति । सम्प्रति स्त्रवपा-
 ठस्य फलमाह कुरङ्गाक्षीदम्भमिति । दिव्याङ्गमादृष्टं तत्प्रापकं अनुमन्यति
 प्रेमतरुणं तव प्रेम्णा तरुणं चक्षुषं उत्कण्ठायमानं वा तस्य क्षीवी-
 पतेः कुवेरप्रतिनिधि । यद्वा स कुवेरप्रतिनिधिर्भवति ।
 तत्क्षेत्रिकल्लया केक्षीनां षोडशभागेकभागेन रिपुः कारान्तरं कल्लयति
 ज्ञापयति स भक्त इह चिरं जीवन् चाप्रकृतं विहरन् तदन्ते जनुं प्रति
 पुनजन्मपक्षं प्रति मुक्तः वर्जितः प्रभवति प्रभुर्भवति ।

Colophon.

इति श्रीमहाकाष्ठविरचित कर्पूरदिशोपस्य टीका समाप्ता । श्रीगुरुः ।
 श्रीचरिः । श्रीनाथः ।

अथङ्गते प्रभाकरे अथाकराक्षिणे परा-
 भिद्यानिवारणाक्षिणे अथादिपाक्षिणे मते ।
 गुरोर्दिने शिवेऽक्षिणदुर्भवत्पदाम्बुने त्रिया-
 भिषावदे मुञ्जर्दिनो विगत्य अथाचन्द्रकः ॥ १७१ । १ । ११ ॥

विषयः । कर्पूरादि-कालिकास्तवस्य व्याख्यानम् ।

No. 40. कर्मोपदेशः, By शिवरामतर्कपञ्चाननः । Substance, country-made paper, 11×2 inches. Folia, 37. Lines, 6-8 on a page. Extent, 874 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk., 1728. Place of deposit, Vivandigrāma, District Dháká, Bhaṭṭācāryya's House. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

प्रथमं सूत्रं अगदेकनाथम्
 ज्योतिर्बिम्बामिष्टफलं ददाम् ।
 संक्षेपतः श्रीशिवरामशर्मा
 कर्मोपदेशं तनुते निबन्धम् ॥
 सद्विद्या विगतोद्यमा भगवती श्रीप्रभा भारती
 भूपाळाः अलु नीचकर्म्मरसिकाः कालो बलीयान् कलिः ।
 इत्याशङ्क्य गुणाङ्गने विमनसः पाण्डित्यविद्वेषिणो
 ये बाला अपि ते भवन्तु कृतिनस्तेषां कृते मत्कृतिः ॥
 नास्ति व्याकरणादरो न च पुनः सत्कायवन्ते रसो
 नास्ति हारकुटुम्बलं श्रुतिकथा प्रक्षीप्तभावं गता ।
 तर्कादावपि नैव सा रसिकता पौराणिकी सत्कथा
 नो कीर्त्येति कलौ समादरकरी विद्या भवेज्ज्योतिषी ॥
 विप्लवान्यन्यशास्त्राणि विवादक्षेपु केवलम् ।
 सफलं ज्योतिषं शास्त्रं चन्द्रार्कौ यत्र साक्षिणौ ॥
 शास्त्रप्रशंसा ।
 मुञ्जर्गतिधिनश्चक्षुस्तवद्यायमानि च । इत्यादि ।

End.

कतीयवेलायाम् ।
 पौराण्यं ब्रह्मणं कलहं सुधोरम्
 शरीः कथां प्रवक्ष्यारवन्ध + + ।

नानाप्रकारपिशितं मुचद्दर्शनम्
 काको भयं कथयतीह किमपि चिपम् ।
 चतुर्थवेष्टायाम् ।
 अचोर्भयं किमपि कार्यमतीव कष्टम्
 निर्धार्यमाप्तमनं विविधाद्युक्तानाम् ।
 यानं सन्नेष्टमनं इविषं तथैव
 भाग्यं वरं हिरति वायस + + + + ।

Colophon. इति शिवरामतर्कपञ्चाननभट्टाचार्यविरचिते कर्कोपदेशे चतुर्थोऽध्यायः ।
 समाप्तोऽयं ग्रन्थः । शकाब्दाः १७९८ ।

विषयः । ज्योतिषशास्त्रप्रश्नसंकथनम् । दैन्यप्रश्नसंकथनम् । राशिकल्पनियमादिकथ-
 नम् । राशिवाचकनामकथनम् । मेघादीनां वर्षकथनम् । राशीनां द्विपदादिकथनम् । राशीनां
 घाट्यारखादिविभागकथनम् । तेषां विप्रादिसंज्ञाकथनम् । अभिजिह्विकल्पम् । मन्त्रनिरूप-
 णम् । मन्त्रवदन्तःनिरूपणम् । मन्त्रवचनस्य भुवादिवचनकथनम् । मन्त्राणां देवनरराक्षसादिग-
 णकथनम् । नित्ययोगकथनम् । विष्कम्भादियोगसंज्ञाकथनम् । करणविवरणम् । तिथिनिरूपणम् ।
 काष्ठवेष्टाकथनम् । वारवेष्टाकथनम् । यामार्जाधिपकथनम् । दण्डाधिपकथनम् । योगिन्युदय-
 कथनम् । मन्त्रप्रश्नाणां नामान्तरकथनम् । प्रश्नाणां वर्षकथनम् । वेदाधिपकथनम् । दिक्पति-
 प्रश्नकथनम् । दिग्बल्लिप्रश्नकथनम् । प्रश्नाणां ज्ञानवल्लकथनम् । प्रश्नाणां नैसर्गिकभोगकथनम् ।
 प्रश्नाणां नैसर्गिकमिषामिषकथनम् । समप्रश्नकथनम् । पापप्रश्नकथनम् । शुभप्रश्नकथनम् । प्रश्ना-
 णां दृष्टिकथनम् । प्रश्नाणां केन्द्रकथनम् । विकोणसंज्ञाकथनम् । उपपत्त्यादिहोराकथनम् ।
 तन्त्रादिद्वादशस्थानकथनम् । नाक्षत्रनिरूपणम् । मन्त्रवाच्यतयोकथनम् । सिद्धियोगकथ-
 नम् । दिनदण्डाकथनम् । मासदण्डाकथनम् । पापयोगकथनम् । अश्वताक्षयोगकथनम् । अश्वता-
 क्षयोगकथनम् । उत्पाठादियोगकथनम् । करकचादियोगकथनम् । चन्द्रशुद्धिनिरूपणम् । अश्व-
 मदिननिरूपणम् । अश्वसंज्ञकथनम् । संज्ञान्निरूपणम् । रविसंज्ञमन्त्रमन्त्रविधिकथनम् । अश्व-
 नाश्रजसंज्ञान्निरूपणम् । समराशिन्दिक्काष्ठकथनम् । द्विपदमानकथनम् । राशिमानकथनम् ।
 अष्टुलिमानेन द्विवारानिदण्डज्ञानोपायकथनम् । पुष्यनामादिना दण्डज्ञानोपायकथनम् । सप्तमा-
 नकथनम् । शेषकथनम् । होराकथनम् । मन्त्रादिद्वादशस्थानां रविश्रंशकथनम् । रविशुद्धिकथनम् ।
 चन्द्रशुद्धिकथनम् । चन्द्रस्य वर्षादिकथनम् । चन्द्रशुद्धिविवेचनम् । ताराशुद्धिकथनम् । वर्षा
 प्रश्नाणां शुद्धिकथनम् । अष्टमं प्रश्नसंकथनम् । प्रश्नाणां वैकुण्ठे शीघ्रधादिधाराविविधिकथनम् ।
 तारावैकुण्ठोपायमन्त्रविधिकथनम् । नाक्षत्रनिरूपणम् । प्रश्नदर्शनफलकथनम् । यो-
 गकरणहोरापञ्चमनविधिकथनम् । संज्ञान्निरूपणम् । मन्त्राविविधकथनम् । उप

रायचक्रकथनम् । इतिहायनचक्रकथनम् । अमिहसंज्ञानिपलकथनम् । नाडीनक्षत्रे वायव-
 चसंज्ञनचक्रकथनम् । भौमचक्रकथनम् । भुवचक्रकथनम् । अग्निचक्रकथनम् । राक्षसचक्रकथनम् ।
 जन्मतिथिविधिकथनम् । नक्षत्रविशेषे रोमोत्पत्तिपलकथनम् । मरचयोमकथनम् । विवाह-
 कथनम् । द्विरागमनकथनम् । गर्भाधानकथनम् । पुंसवनकथनम् । पञ्चावतकथनम् । सीम-
 न्नोद्गमनकथनम् । नामकरणकथनम् । निष्क्रामकथनम् । अन्नप्राशनकथनम् । पूजाकर-
 कथनम् । सामान्यतः और्विककथनम् । कर्षवेधकथनम् । विद्यारम्भकथनम् । उपनयनकथनम् ।
 समावर्तनकथनम् । अग्निहोत्रकथनम् । सप्त्यासप्रवृत्तकथनम् । धनुर्विद्यारम्भकथनम् । राश्या-
 भिषेककथनम् । रत्नादिधारकथनम् । खड्गादिधारकथनम् । नवग्रहाद्युपयोगकथनम् ।
 नवयानाद्यारोहकथनम् । राजदर्शनकथनम् । सेवाचक्रकथनम् । देवताघटनकथनम् । देव-
 विषयनिर्माणकथनम् । सामान्यतः देवप्रतिष्ठाकथनम् । नौकागठनकथनम् । नौकापालनक-
 थनम् । परीक्षाकथनम् । औषधकरणादिकथनम् । आरोग्यज्ञानकथनम् । वास्तुभूमिरूपकथनम् ।
 नामकरणकथनम् । गृहकारकथनम् । गृहप्रवेशकथनम् । जलाशयविधिकथनम् । वस्त्रप्रवाह-
 कथनम् । वीजवपनकथनम् । गोचारकथनम् । धान्यादिहोदनकथनम् । नवाग्रकथनम् ।
 धान्यादिहोदिहानकथनम् । ऋषयिज्ञयादिषु नक्षत्रादिकथनम् । यात्राविधिकथनम् । कश्चिद्युगा-
 दिहोदकाथनम् । राजादिपलकथनम् । मेघाधिपादिकथनम् । आढकपरिभाषादिकथनम् ।
 भूमिकल्पज्ञानकथनम् । तत्र समयविशेषे फलभेदकथनम् । काकचरित्रकथनम् । इति ।

— —

No. 41. कलापतत्त्वबोधिनौ (प्रथमखण्डः), By रामचन्द्रः । Substance,
 country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 79. Lines, 4 on a page.
 Extent, 1,382 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Pūḍāpādā, District Dhākā, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkavāgiṇa. Appear-
 ance, old. Prose. Incorrect. ;

Beginning. ॐ नमो नमोभय ।

त्रैनाथचरणाशोभं नमो भूयो दिनन्दिनम् ।

क्रियते रामचन्द्रेण कलापतत्त्वबोधिनौ ।

तत्रादौ समाप्तिश्लोकौ मङ्गलमाचरेदिति प्राचीनमतं । समाप्तिप्रतिबन्धकी-
 भूतविभ्रध्वंसश्लोकौ मङ्गलमाचरेदिति नवीनमतं । समाप्तिस्तु शास्त्रस्य चरम-
 वर्णोत्पत्तिकथा कष्टतात्वादिकरचरैव जायते । तत्र निष्ठोचनः प्राचीनानु-
 यायी यद्वदति धर्मोभाषयत्यस्य शास्त्रान्तरप्रसिद्धेरिति तत्र शिष्यशिष्या-
 नमस्कारो धर्मजनकोऽपि शिष्टक्रियमात्रत्वादित्यनुमानकूलशिष्टाचारपरि-
 ग्राहेऽदेवताममस्कारप्रवृत्तेः सम्बन्धप्रयोजनज्ञानाधीनत्वान् सम्बन्धप्रयोजन-

चादौ निबध्नाति प्रथमेति । सर्वं महादेवं यन्माहौ प्रथम्य दुर्मेधिनीस्त-
कातन्महतिदुर्मेयदामि अथं विद्वद्योमि इति भविष्यत्सानीये वनमानना
विवरिष्यामीत्यर्थः । इत्यादि ।

End. तस्माद्वाङ्मनसप्रसवसर्वसरे निषेधापत्तिवारणार्थमिति कविराजनाम्यर्थम् ।
पूर्वस्वरिक्तं दृष्ट्वा यदथ लिखितं मया ।
कविराजविषयं तद्विषयं दुर्मेधीभिः ।

Colophon. इति शिवपुरतपाक्षीय उत्तरचार्दवधामनिवासिकाञ्चीकुलसमुद्भवचरित्तरा-
जनीरामचन्द्रप्रसङ्गनाया कलापतत्त्वबोधिन्यां द्वितीयः पादः समाप्तः ।

विषयः । कातन्महतिदुर्मेधिनीलोचनकृतपञ्चिकाया व्याख्यानम् ।

No. 42. कलापतत्त्वबोधिनी, (द्वितीयखण्डः) By रामचन्द्रः । Substance,
country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 81. Lines, 5 on a page.
Extent, 3,000 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Puṇḍāpāḍā, Dhākā, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkavāgīḥa. Appearance, old.
Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो ब्रह्मेभ्यः ।

मत्मा मुमुक्षुदाम्नीजं नीरामचन्द्रप्रसङ्गा ।

कलापतत्त्वबोधिन्यां कारकायौ निबध्नाते ।

तत्र क्रियानिमित्तं कारकमिति लोकोपचारादेव कारकव्यवहारः । परि-
शेषरूपे ह्येति सम्बन्धे परस्परया क्रियानिमित्ततास्य अतिशयानिवार-
णाय लोकोपचारावयवस्यावश्यकत्वात् । तत्र पञ्चविधं जातिप्रत्ययसंक्रिया-
स्वरूपभेदात् । तद्व्यथा, दृष्टः, कृष्टः, ग्राह्यः, पाकः, देवदत्तः । पुनश्च षोडश
अपादानादिभेदात् । इत्यादि ।

End. न प्राकृत्यै । चातुयोनि उपसर्गप्राप्ते निषेधः स्यात् । कथमित्याह इति
अनुमतिविषयो चामर्थसद्व्योतकोऽपि पुनरिति । अपिना क्रियायाम-
नुमत्तमपि ।

Colophon. इति शिवपुरतपाक्षीय उत्तरचार्दवधामनिवासिकाञ्चीकुलसमुद्भवचरित्तरा-
जनीरामचन्द्रप्रसङ्गनाया कलापतत्त्वबोधिन्यां कारकव्याख्या सम्पूर्णा ।

विषयः । कातन्महतिदुर्मेधिनीपरिशिष्टस्य लोपोपायतत्त्वार्थकृताया व्याख्याया व्या-
ख्यानम् ।

No. 43. कक्षापतनबोधिनौ (द्वतीयखण्डः) By रामचन्द्रः । Substance, country-made paper, 18 × 1½ inches. Folia, 125. Lines, 6 on a page. Extent, 4,125 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purápárá, Dháká, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkaváḡiḡa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो नवेनाय । -

प्रथम्य नीनायपाडावन्वि-

मन्नामसकौचननोभिदायदम् ।

कक्षापत्रेपक्ष च तन्त्रबोधिनौ

कुर्वे कृती श्रीहरिरामचन्द्रः ।

उपायाः सन्ति यस्य नोपीनायादिनिर्मिताः ।

विबुद्धिबोधनायोय तथाप्येव समोद्यतः ।

तथाहो शिष्टाचारतयानुमानतः समाप्तिकामो मङ्गलमाचरेदिति प्राचीना ।

तद्वति नवीनाः । तथाचि समाप्तियेयस्य चरमवर्णोत्पत्तिः । सा च ख्याये

वायुसंयोगादेव उत्पद्यते । तन्मयं समाप्तौ मङ्गलस्य कारयता । अतः समा-

प्तिप्रतिबन्धकीभूतविप्लवसंक्रामो मङ्गलमाचरेदिति नवीनमतं । विप्लवाद्ये

समाप्तिस्तु वायुसंयोगादेव जायते इति मतमवलम्ब्य सच्यते । एव चतु

सकलविद्वज्जनमचकुञ्जरसम्पत्तिपरिप्राप्तविशिष्टविद्वद्वन्द्योत्पारसकारचप्रारम्भ-

कर्मोपकारकहरिमन्त्रारपुरःसरं प्रहतेः सम्बन्धप्रयोजनाद्वतया च सम्ब-

न्धप्रयोजनाभिधानपुरःसरं प्रन्वसारभवाच्चः शिष्टप्रतिपादनीयस्त्रोक्तमाहो

निवर्तानि संसारंति ।

End.

तथादेवमङ्गला-संयोगस्य कोप इति विदधानि । तदधिकारार्थोऽयमित्याद्य

अधिकर्तव्यमिति । अतएवावयवसम्बन्धे बहो वक्ष्यमाचरेन्मयार्थं । अन्ये तु

संयोगो कोप्य इत्यभेदाकरणादधिकारोऽयं वक्ष्यमाचरेन्मयार्थमवयवसम्बन्धे

बहोत्याहुः ।

Colophon.

इति शिवपुरतपाकीय-उत्तरचारवयामनिवासि-काञ्चीरकुलसमुद्भव-हरिच

रात्मज श्रीरामचन्द्रप्रकृतनाया कक्षापतनबोधिन्यां परिशिष्टं समाप्तं ।

विषयः । नोपीनायतर्काचार्येकतन्त्रपरिशिष्टकाव्याया व्याख्यानम् ।

No. 44. कक्षापसारः By रामकुमारन्यायभूषणः । Substance, Foolscap paper, 6½ × 8 inches. Folia, 101. Lines, 12 on a page. Extent, 6 A. S. B.

1,212 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Grīnagara, Dhākā, Babu Kālīnātha Basu. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो नरेशाय ।

इदं चने विधुं वो हि वल्लभा।९..... ।

ममहृदये ममाभिहृदायिनेऽभिहृदसिहृदये ।

शिवं प्रथमं पन्थापे वास्तवज्ञानहेतवे ।

वक्ष्ये कथापसाराख्यं व्यासभूषणसंज्ञकः ।

बद्धारादि बद्धारान्ता वर्धमाणा प्रकीर्तिता ।

नषादो ननुर्दम सराः । न न इ ई उ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ।

[illegible]

उपयोगी । अ वा इ ई इत्यादि । अ इ उ ऋ ऌ ।

इदादिह्रारः ... । इ ई उ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ ऋ । ए ऐ

ॐ ॐ सन्ध्याकरं । आदिमानं यज्ञं । यज्ञः यज्ञमां । आदिमानं ।

वर्गप्रथमद्वितीयतृतीय चोपाः । क ख ग घ इत्यादि । चोपान्ये चोपाः ।

न व क इत्यादि । क ज ह न मा यनुनासिकाः । व र ल वा यन्मात्राः ।

अथ च च्वाः शिष्टः । विभक्त्यनं पदं । ते यजन्ते । इति संज्ञापादः । समाप्तः

सर्वेषां दीर्घः । इच्छायां साज्जता इषोहं मधुपमं पिबुषं । सर्वेषां इवर्षेण

४ । तपोज्ञा सेयं । अथर्व अथर्वेन चो । तपोधनं महोदधं । अथर्व च

वर्येण वर । तवकांक्ष । अथ-प्र-वसन्-वसुनर-कामस्य इह-पर्यन्तामावृत्ते

..... । अथार्थ' इत्यादि । अथे अजीवाद्यमाद्येऽपि दोषः । जीवेन अजः

जीमार्जः । इत्यादि ।

End.

वभर्षः सामीप्ये समर्षः नर्षः नर्षस्य ददः दपितः दृढः दृपितः दूर्यः

पुरितश्च तूर्यः ज्वरितश्च चास्त्राणां चास्त्रमितं दान्तः दमितः ब्रान्तः ब्रमितः

पूर्वः पुरितः दक्षः दक्षितः स्यदः स्यादितः जज्ञः जादितः जज्ञः जपितः ।

इते निपाताश्च । उक्ता ह्यप्रत्यया अव्यक्तोऽव्ययापि भवन्ति । वारि वरनीति

वाचो वंसः निरो सेवे इति निरिहः रतो निधानो । इति कद्रुपसर्व्ववत् ।

Colophon:

आग्नेहदेवतां च नीरामयुजं: कुमारः

वाक्यं सुखबोध-सारसंग-वहायकम् ।

तदा बलापवाराणां हृदये वायुबोधकम् ।

आश्रित्या जीह्वोपीमोदयदूषणेः ।

आदेयात् पापरत्नामनिवासी नन्द्यमन्त्रः ।

कुवीर-वीरामन्त्रि-वाचस्पति-कुतो जनः ।
 चन्द्रेक्षिन् वाचिकारोऽक्षि च मुन्धेदिविचारणं ।
 क्षयसन्देहभङ्गश्च प्रयोदेवैव जायते ।
 चन्द्रेर्विकल्पना क्षये विभक्तेवैव क्षुब्धं क्षयिन् ।
 चनेकमेकवचनं क्षयस्यावित्यता क्षयिन् ।
 प्रयोदेरनुनासया क्ली रोषविहृतये ।
 निपातमादन्यसिधिरिति ब्राह्मण निर्वचः ।
 जनाक्षरिणं याचे विवृता यः क्षयानवाः ।
 क्लृप्तं चन्द्रेणैव रोषितं चन्द्रेणैव ।

विषयः । कुन्ववीरसारसूक्तकायादिवाच्यारोहः सारनामकं सङ्कलितं कथावचाराणां
 संचिह्नं वाच्यरत्नम् । सति याव सञ्ज्ञा-सन्धि-सुवन-कारक-समास-तुलित-अक्षर-वाङ्-सङ्घ-
 प्रकरणाणि यथाक्रमं सन्निवेशितानि ।

No. 45. कविरत्नाकरः । Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 5. Lines, 12 on a page. Extent, 135 plokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bráhmāṇamaṇḍaligráma, Ráma-nárāyaṇa Bhaṭṭá-cáryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ क्ली त्रयेऽक्षयः । वाचयोवाचयै वाचि वाचयोवाचयौ क्षुदि ।
 क्षरणि वाचयः चन्द्रे चन्द्रेणैव वाचयन् ।

End. य एव तातः य एव पुत्री य एव योमः य एव वीरः ।
 यदेव चेत्तु यदेव कर्मे य एव लोभः य एव चर्मे ॥ ० ॥

Colophon. इति राजाज्ञोऽयं पन्थः ।

विषयः । नीत्युपदेशसङ्कलनपद्योकाः ।

No. 46. काव्यप्रशिक्षमाहप्रयोगः । Substance, country-made paper. 13×2½ inches. Folia, 21. Lines, 5 on a page. Extent, 252 plokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rájpur, Post Office Sonárpur, Rájendranárāyaṇa Bhaṭṭá-cáryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ क्ली त्रयेऽक्षयः । यथाचन्द्रेणैव विवृतिः । अतश्चानं ज्ञाना पुषादि ज्ञाना
 ज्ञाना जायते । क्ली अतश्चानं ज्ञाना ज्ञाना चन्द्रेणैव विवृतिः ।
 जीवन्मृतायां क्ली इतिवदितं जायते ।

End.

ततः पिच्छं गोऽजविप्रेक्षो दद्यात् । जले वा विधेत् । ततः चयेत्यादि चतु-
 र्गोचकं चतुर्गदेवशक्यं च । ततः दद्यात्कोटिद्वयादकर्मोत्तिष्ठन्तु चक्षिति-
 प्रतिवचनं । ततो वैश्वदेववह्निकर्मोत्तु क्रियात् ॥

Colophon.

एति यजुर्वेदिकास्तशाखिनामाष्टिकोद्विद्यादप्रयोगः समाप्तः ॥

विषयः । कास्तशाखिनामन्योद्विपदतिः । तथा कास्तशाखिनामाष्टिकोद्विद्यादादप्रयोगः ।

No. 47. कातन्त्रकौमुदी, By गङ्गेप्रशम्भा । Substance, country-
 made paper, $13\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 7. Lines, 4 on a page. Extent,
 85 çlokas. Character, Bengali Date, ? Place of deposit, Kṛṣṇa-
 pura, Post Office Vaidyerbázár, District Dháká, Paṇḍita Kálikṛṣṇa
 Vidyávinoda. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय .

शिवं प्रचक्ष्य सर्वेशं सर्वज्ञानप्रदायकम् ।

कातन्त्रकौमुदी शेषा कृता गङ्गेप्रशम्भा ।

जयति पुनरहः तु मुनन्त्रकौमुदीशेषेः

श्रुतिपरिमतकीर्तिः कश्चन श्रीहिमन्ता ।

प्रथितमुच्यतेराख्यो

यथाश्रुतिः सर्ववर्त्मना ॥

न चन्द्रमोमी न च दुर्जसिंहः कात्यायन न वेद ।

यथाहमाद्योक्तिसर्वशब्दाः कातन्त्रतन्त्रार्थविनिश्चयाः ॥

शब्दज्ञानसुखानुसन्धेये विपरीतपदस्य विविक्तताया । शिबो सर्वसमाकाश
 इत्यत्र सिद्धपदवात् नवभ्यामिति संख्यावाचकशब्दस्य वाङ्मार्थोऽपि हि-
 वचनं ।

कृता च वङ्गं युवं प्रविश्य शिविरं पुनः ।

कुरवोत्पन्नं मन्त्रं सभायास्तन्निरे मिथः ॥

अस्मार्थः कुरवो वङ्गं युवं कृता पुनः शिविरं प्रविश्य मिथो निर्जने
 सभायां चात्पन्नं मन्त्रं चत्तिरे । “उमकारयोर्मन्त्रे” इत्यत्र मध्यपदवात्
 चाकारयोरपि मध्ये विभर्गस्योकारः ।

पुनोऽव मङ्गलं मन्त्रे एनर्भागीरथीतडे ।

न पुनर्मङ्गलं मन्त्रे रामचन्द्रदेवे ज्ञात्वात् ॥

रप्रकृतिरनामिपरोपीत्यत्र चपि पचवात् पुनोऽपेति पदे रेचं वाचिना
विचर्नकोकारः । इत्यादि ।

End.

वारिमध्ये खिलं पद्यं कल्पयेत् किं चेमुना ।

चेतुमेत्यत्र “बडौ चेतुप्रयोगे” इति बडौच प्राप्नोति । सत्यमुत्तरत्र नित्य-
पचवादनित्यमपि प्रकरणेऽस्तिप्रतिपत्तिरिति ज्ञेया ।

चट्टयाच्च नुरोर्ध्वेति शिष्यं चपि चतुर्दशौ । इत्यत्रापि ।

सत्यानुरक्ता नरकस्य जिह्मवः मुषैर्नृपाः शार्ङ्गिचमन्त्रयायिषुः ।

नृपाः ... मुषैः शार्ङ्गिचं कथं चतुर्मतवन्तः, नृपाः जिह्मताः नरकस्य
जिह्मवः “न निहादिषु” इत्यत्र नजोऽनित्यमात् नरकस्येति बडौ ।

Colophon.

इति महेन्द्रशर्माकृता कातन्मन्त्रोद्गीतमात्रा ।

विवरणः । मन्त्रोद्गीतं तत्रभवता महेन्द्रशर्मणा “षेच दामरचौ रामः षेच राजा
बुधिदिर” इत्याद्यसंस्कृतपद्यानां कातन्मन्त्रोद्गीतस्य उद्गीतपद्यविशेषवर्तिमानभिर्द्वादिभिः
समाधानानि कृतानि ।

No. 48. कातन्मन्त्रिका. वा कातन्मन्त्रिखिलचन्द्रिका By रामदास-
चक्रवर्ती । Substance, country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 97
Lines, 11 on a page. Extent, 5,643 clokas. Character, Bengali. Date,

? Place of deposit, Pancasāragrama, District Dháká, Paṇḍita
Mahendranātha Kāvya-tīrtha. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो नन्दराय ।

नामाढीका समाहोक्त मोदीनामवचनका ।

निर्मिता वल्लतः पुत्री मन्दोभिः सुष्टुतनाम् ।

अपादानं । अथ वक्ष्यमाणं सम्प्रदानमपादानसंज्ञं भवति इति कथं न
मन्त्रवे कर्तुं । इत्याद्य संज्ञाकरमिति । युक्तिः पुनरियम् ॥ अथापादानका-
नम्नरं सम्प्रदानमित्युक्तम् ++ संज्ञाकरमिति मन्त्रादायामवधीभावः ।
इत्यादि ।

End.

सुष्टुदुःखं सुष्टुदुःखे चन्द्रवर्णा विरोधिनाद्य इति समाचारः । इतरतरत्र
टीकाकृता दधितः । अथैव विनिवृत्ता-रयामभिधानवचनका । भाष्येऽन्य-
क्षितिनयोऽनित्यमुक्तं ।

दुर्जटीका समाहोक्त सुष्टुचन्द्रादिसंयचान् ।

रचितन्यासकाराणां अवाहित्यस्य संनिधिम् ।

जिनेन्द्रवद्रदासार्वा सागरका च सप्तद्वाम् ।
 सादाय धीमतः सख्यम् नीरामदासवर्धनम् ।
 कातन्मपरिश्रितस्य विद्वन्मोक्षं कृतो मया ।
 साह्यं सुखेन वे धीराः कातन्मार्चविनिचयम् ।
 तेषां पात्रं मत्प्रसीतद्विषयीयाचरस्थिता(?) ॥

Colophon. रति नीरामदासवर्धननिष्ठतो कातन्मपरिश्रितस्य निष्ठायां समाप्तप्रकरणं
 समाप्तम् ।

विषयः । कातन्मपरिश्रितोपकारकसमाप्तप्रकरणयोर्वाङ्मयम् ॥

No. 49. कातन्मपरिश्रितप्रबोधप्रकाशिका, By शङ्करवर्मा Substance, country-made paper, 20x5 inches. Folia, 24. Lines, 10 on a page. Extent, 1,395 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sáhávázipur, District Tripurá, Pandita Kálinátha Tarkaratna. Appearance, new. Prose. Generally Correct.

Beginning. ॐ नमो नरपतये ।

प्रथम्य मातापितरौ पिता शङ्करवर्धनम् ।
 गोपीनाथका कियती वाङ्मयवाहोः प्रकाशये ।
 अक्षं नतवति मुपतरसौ चन्द्रार्चोपदेशभागुना सज्जिते ।
 अक्षरसङ्गप्रबोधचन्द्रिकेयं श्रमयतु तयः काष्ठापचारायाम् ।
 वैशिष्टिदुष्टमं ज्ञातं शास्त्रं आकरणादिकम् ।
 तर्कं चन्द्रसमं ज्ञेयं तैरवच्छं रसार्थिभिः ।
 यथा यत्नं विनेच्छुर्वा न रसः प्रच्युतो भवेत् ।
 तथा तर्कं विनायोर्वा मार्थः कथितो भवेत् ।
 चन्द्रारणे विद्वन्निमाश्रयं कृतमिदं देवनागरीचार्यकृपमङ्गलनादौ शिष्य-
 शिष्यार्चनाचचारः शिष्यावबोधाय प्रतिजानीते यो जात रति । इत्यादि ।

End. (अक्षितम्) ।

विषयः । गोपीनाथकृतकातन्मपरिश्रितटीकायाः शङ्करकृतवाङ्मयम् ।

No. 50. कातन्मप्रदीपः By विद्यासागरः । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent, 2,253 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamansihā Serpur, Paṇḍita Candrakānta Turkālankār. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो नारायणाय ।

विकल्पं ननुकुतुभाहो

मम हृदि हरिपादपारिजातम् ।

राक्षसयादिव पिबुना

कायचुतो विभिर्भितो विपतिः ।

नमयति हितिसुततिमिरं

तिमिरकिमरोक्षः कोऽपि ।

कल्पयति यत्र कलशो

मनुकरमिषुनाह्वये कलशे ।

धातुः सं रूपमिति व्यापादाच्च भूषणतय इति । इत्यादि ।

End.

सामान्यानिदेशे विशेषज्ञाननिदेश इति वीपनिर्णयः । सामान्यं च विशेषभावात् । व्यादावित्युक्तमादित्याहः ।

Colophon.

इति मन्त्रालयोपाध्यायचौकान्तपञ्चिताम्रविद्यासागरप्रहाचार्यपुस्तरीकाचन्द्रे कातन्मप्रदीपे चतुष्टयस्य तृतीयपादः समाप्तः ।

विषयः । कातन्मसागरस्य व्याख्यानम् ।

No. 51. कातन्मदर्पणः By वरदक्षिः । Substance, Palm leaf, 13×3 inches. Folia, 85. Lines, 9 on a page. Extent, 2,151 ślokas. Character, Bengali. Date, S. K. 1553 ? Place of deposit, District Faridpura, Post, Office Pálang, Village Dhánuká, Paṇḍita Jagadbandhu Vidyábhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नरेशाय ।

देवदेवं प्रवक्ष्यामि सर्वज्ञं सर्वदर्शिनम् ।

कातन्मस्य प्रवक्ष्यामि व्याख्यानं सार्वभौमिकम् ।

कुमारनारायण नरेन्द्रराज्यम्

कलापतन्त्राक्षमिदंकार यः ।

अनेकप्राणप्रतिबद्धवृद्धे

मनोऽसु तस्यै भुवि सर्व्ववर्षाये ॥

येन आकरवार्ध्वं सोपानमोर्णाङ्गुलं

पातुपाद-समास मन्त्रकुटिलं सर्व्वं मयत् ।

आलोच जगतो विनाय सद्युतः सौसर्व्ववर्षा कविः

विदो वर्षं इतीह स्रपमकरोत् ज्ञानाय तस्यै नमः ॥

अस्याचरमसम्बन्धं सारवद्गुणमिर्षयम् ।

निर्दोषं चेतुमत्.....स्रपमित्युच्यते दुषैः ॥

संज्ञा च परिभाषा च विधिनिर्णय एव च ।

प्रतिषेधोऽधिकारश्च पद्विधं स्रपस्रपयम् ॥

संज्ञानिमित्तं कर्त्तारं परिमाणं प्रयोजनम् ।

प्रागुक्ता सर्व्वतन्त्राणां पञ्चादुक्तानुवर्षयेत् ॥

इदं पुनर्विधिसूत्रं । सिद्धो वर्षसमाख्यायः सिद्धः स्रपु वर्षाणां समाख्या

वेदितव्यः के पुनश्चे वर्षा अक्षराणि तेषां समाख्यायः स्रप-

सिद्धवचनमन्त्रानुपदेशार्थं अक्षरसमाख्यायस्य सर्व्वविग्रहविहिता

अक्षरानुहनेरक्षिरकात् । सिद्धो वर्षसमाख्यावचनं सुवादिपञ्चावि-

धानार्थं कः पुनरसौ वर्षसमाख्याय सिद्धकल्पाद्कारादि

वकारपर्य्यन्तं इत्यादि ॥

End.

न य्योः पदास्योर्द्विरागमः । यकार वकारयोः पदास्योः समीपस्वरस्य द्बिर्न

भवति तयोश्चादौ द्बिरागमो भवति स न तद्विधे परतः । आकरणं वेति

अचीते वा वैयाकरणः

... .. द्वारादीनाञ्चेति वक्तव्यं द्वारे नियुक्तः दीवारिकः द्वारपाक्षौर्द्वं

दीवारपाक्षं

सर्व्वतन्त्रमन्त्राद्यौ सौवर्षममनिकः शुभ इदं शीघ्रं

स्वागतं चरति स्वागतिकः सुदारेण चरति सुदारिकः अङ्गुष्ठापत्यं आङ्गिः

अवधारणं चरति आवधारिकः रवमाद्योऽन्ये च द्रव्याः ॥

Colophon.

इति वरवचिकतायां ... स्रप ... कायां यज्ञोमानमोक्षितायां ह्यो चतु-

ह्यप्रकरणं समाप्तम् ॥ नाम्नि चतुह्ये पदः पादः समाप्तः । यथाहृत्यादि

मनो भगवते वासुदेवाय ॐ नमो गोपाकाय ।

বিষয়: । সম্মেলিত সর্ববর্ণাধার্য্যক জনী কাতন্যহতিচন্দ্রিকা বরবিশিষ্টোভিতায়া হণৌ
নাম-করক-সমাস-তথিতপ্রকরণাককক কতুহয়ক হনিরতি ।

No. 52. কাতন্যহতিচন্দ্রিকা By হরিরাম: । Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 47. Lines, 6 on a page. Extent, 1,022 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala, Mayaman-sinha, Kálicandra Bhaṭṭácáryya. Appearance new. Prose. Correct.

Beginning. ॐ নমো নবেশায় ।

বিশ্বনাথপদ্বর্গং নমো মুখপদং ময়া ।

মমদে হরিরামেচ যাক্ষাচারং সমাসত: ॥

সম্ব্যাক্ষে শিষ্টাচারপরিপাক্যর্থং নিষিদ্ধবিদ্বিষাভ্যর্থক শিবনমস্কারং
নিব্রাতি দেবদেবমিত্যাदि ।

End. অক্ষমদে সংযুক্তজাতীয়নামকস্থানেকক্যোচারং প্রতি ভেদো নাশি ইত্যনৌ
যোমবিভাগেণ বক্তব্য: ।

Colophon. ইতি কাতন্যহতিচন্দ্রিকায়াং সম্বৌ পছম: পাদ: সমাপ্ত: ॥

বিষয়: । কাতন্যহতিচন্দ্রিকায়াং । অথ চ সম্বিপাদপার্থ্যনমসি ।

No. 53. কাতন্যোত্তরপরিশিষ্টং, By ত্রিজোচনদাস: । Substance, country-made paper, 13½×5 inches. Folia, 178 (without 1st to 28th). Lines, 6 on a page. Extent, 2025 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vāsál, Post Office Rasuniá, District Dháká Paṇḍita Abhaya carāṇa Vidyáratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. (অখিত) হৈমকাদা তলুক্ চ । অক্ষাশ্বেবেষ্ স্মাত্ তলুক্ চ বা ।
হৈমকং হৈমকং পক্ষে হৈমকিকং ॥ প্রাটচ রক্ষ: । অক্ষা রক্ষ: স্মাত্ প্রাটবেক্ষী
মেচ: । প্রাটবেক্ষ্যং পযৌবাচমিতি রঘু: । সাথং চিরং প্রাক্লে প্রমেস্বযেভ্যকনড্ ।
সাযাদে: স্বচমিপাতনাত্..... রম্য: কালীম্য: শ্রেণে তনড্ স্মাত্ । সাযকনং ।
সাযকননৌ নিষিপ্রম্য: পঙ্কজনাং দ্বিবাভনীমিতি মহি: । চিরকনং প্রাক্লে-
তনং প্রমেতনং অক্ষবাতিবাভনং ইদং নক্কনং । পৌষমেতদিগাতনং তি মহি: ।
পূর্বাঙ্কাপরাঙ্কাম্বা বা । অাম্বা শ্রেণে তনড্ স্মাদা । পূর্বাঙ্কতনং পৌষাঙ্ক
অপরাঙ্কতনং আপরাঙ্কিকং । চিরপচপরাটিম্যক্: । রম্য: শ্রেণে শ্রৌ বা

आद् । शिरसं शिरसायं वयसं । तस्युद् येति कश्चिद् । वयस्यं वरा-
रितं । केचित्पुनरुपविष्यामीति चेन्निति । पुरो नः । पुराणस्याप्येव न आह ।
पुराणः पुरातनः । कसं फलाद् । पुराणि श्रेयसिधयः । इत्यादि ।

End.

[illegible]

Colophon.

इति सद्देशमाधवदासकवीन्द्रतनयकविषिखोचनदासकवीन्द्रविरचितायां का-
तम्बहतावतारपरिमितं समाप्तम् ॥

विषयः । नीचनिदनेन हनं कान्तप्रकारस्य परिश्रितसम्पूर्णमिच्छासुखपरिश्रिते
कान्त-नित्य-प्राप्तप्रकारानि सम्पूर्णानि निश्चितानि विद्वानि ।

No. 54. কামাখ্যানন্দ, By দ্বিঃ । Substance country-made paper, 14x4 inches. Folia, 36. Lines, 6 on a page. Extent, 480 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mājpāṭā District Dhākā, Bābu Rāsa viharī Rāya. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Begining. ॐ नमः परदेवतायै ।

नीदरल्याण्ड ।

भक्तवत्सल सर्वधर्मात्मा सर्वविद्याप्रिय प्रभो ।

सर्वदात्मन्दसुखं सर्वानन्दप्रकाशक ॥

एतानि सर्वमन्त्राणि साधनानि च मूर्तिः ।

विद्यायाः सकला देव सपत्नानि प्रसादतः ॥

वाराह्वारतमं तर्ह्यं हि जानासि वद श्रुती ।

चतुर्वेदं रचयानां वेमार्यं वयसोयता ।

वीरह्वार उवाच ।

श्रुतु देवि सुदा भजे मदीयप्राचवज्जने ।

योनिरूपा महाविद्या कामाख्या वरवर्षिणि ।

वरदानन्ददा मित्वा महाविभववर्धिनी ।

सर्वेषां जननी सापि सर्वेषां तारिणी मता ।

रमणी चैव सर्वेषां सुखसुखतमा शुभा ।

तस्मात्तन्मं प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ।

विद्यायु सकला देव्या वे वे सिध्यन्ति साधकाः ।

यत्र कुवापि केनापि कामाख्या सकलदायिनी ।

कामाख्याविमुखा लोका निम्दिता भुवनत्रये ।

विना कामाक्षिकां चापि न दात्री सिद्धिसम्पदाय् । इत्यादि

End.

कामाख्यास्त्रमहापूजा विनु लोकेषु दुर्लभा ।

सत्यं सत्यं महादेवि सत्यमेतद्ब्रवीमि ते ।

भैरवेण पुरा प्रोक्ता कामाख्या पु + + खिता ।

पीतपुष्पेण श्रीमेन रात्र्यं भवति निश्चितम् ।

रत्नप्रखलश्रीमेन वश्येदक्षितं जनन् ।

सद्यः प्रलयमायाति सद्यः शेषरतां प्रजेत् ।

Colophon.

इति वीकामाख्यातन्त्रे चरपार्ष्णीतीर्षवादे पञ्चदशः पटलः समाप्तः ।

विषयः । कामाख्याया उपासनेनैव साक्यरूपमीश्वराभिः । तस्या मन्त्रोच्चारदिविधिः ।

तन्त्रमन्त्राद्यादिः । तस्याः पूजाक्रमः । तस्यै जवादिकुसुमदानमाहात्म्यादिकथनम् । पञ्च-

तन्त्रविधिः । लवणकुसुमादिविधिः । शक्तिं विना कसौ चक्रानुष्ठानदोषकथनम् । योनि-

पूजादिविधिः । कलासाधनादिविधिः । मुद्रतन्त्रादिकथनम् । द्विजवीरपद्मभावनिरूपणम्

वेद्यामाधारादिकथनम् । काष्ठिकादिमन्त्रदीक्षितानां वीराधारस्यावश्यककथनम् । लवण

श्रुतिनामप्रकारकथनम् । दूर्वाभिवेकविधिः । अभिवेकाधिकारनिरूपणम् । लवण शक्ति-

तन्त्रनिरूपणम् । तत्र साक्षीक-साक्य-साधु-मित्रावकथनश्रुतिविधिश्रुतिकथनम् । लवण

शिवलक्षणसाधनविधिः । कामाख्यारक्ष्य पूजनविधिः । कामाख्यातीर्थमाहात्म्यादिकीर्तनम् ।

काशीदुर्गेश्वरभेदनिरूपणम् । तयोः ध्यानादीनां गुणमकथनम् । इति श्रुत् ।

No. 55. कारकचक्रतत्त्वम् । Substance, country-made paper, 17×2½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 343 çlokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Viṣṇupura, Kādākuli, District Bānkurā, Rāmāprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमोभगवते ।

प्रथम्यं कर्मसाकान्तं वागीशं वाक्पतिं गुह्यम् ।

कारकचक्रस्य तत्त्वं तस्यैव वेगं केनचित् ॥

क्रिया नित्येत्यादि षड्याः कार्यत्वमर्थः । तथाच क्रियावृत्तिकार्यत्वानिरूपितं कारकतत्त्वमर्थं । देवदेवस्य सुखं पश्यतीत्यादौ कनिरूपितस्यापत्यमपत्यत्वेन तत्पुत्रनिष्ठक्रियावृत्तिः । (इत्यादि)

End. अस्मिन्मन्त्रेणोपायः ।

विषयः । कारकचक्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 56. कारकपादटीका, By सर्वविद्यालङ्कारः । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 82. Lines, 10 on a page. Extent, 3,382 çlokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Telivino Post Gadvetā Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Prose. Generally. Correct.

Beginning. श्रीरामः । विहिततद्वितापि नामः कर्मादिसंज्ञाविधानपूर्वकं प्रथमादिवि-
भक्तिविधानार्थं तद्विपादानन्तरं कारकपादसारभसाचः कारकेषु मुख्यत्वात्
कर्तुंलक्ष्यं प्रथममभिदधाति । क्रियाप्रकृतिप्रत्ययविभाजपरिकल्पनया शब्द-
साधुत्वप्रतिपादकशालस्य आकरत्वे कथं संज्ञास्वरूपस्य आकरत्वं । कर्मादि-
संज्ञाविधानेन सुप्रत्ययान्तस्य प्रकृतिप्रत्ययविभाजोऽपि क्रियते इत्युच्यते ।

End. षडौ । एतत् प्रयोगप्राचुर्यादुक्तं अर्थान्तरेऽपि ह्येव विभक्तिदर्शनात् पाठे
वार्तिकदेशे वार्तिकानोपचारः । षड्गुणपाठस्तु सम्यगेव भावकर्माचोरिति ।
एवञ्च षडौ कश्चित् भावकर्माचोरात्मनेपदमिति पाठो विधिकरप्रसादादेव ।
भावकर्माचोरिति वाच्यमिहैव शास्त्रेण इत्यस्याभावात् अनुदात्तजित् शास्त्रेण
पदमित्यादि ।

Colophon. इति मयहठकुलीकृतसर्वविद्यालङ्कारभट्टाचार्यविरचितायां कारकचक्र-
पादः समाप्तः ।

विषयः । कारकचक्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 57. कारकरत्नं, By दुर्गसिंहः । Substance, country-made paper, 19 × 6½ inches. Folia, 7. Lines, 10 on a page. Extent, 350 ślokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Alágán Mayamansinha Govindadása Kṛtiratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning. नमो गणेशाय । वर्जशब्दाऽयमत्यन्ताभाववचनं ततो धातुविभक्त्यन्ताभाव-
वदर्थवक्तिवमिति कविराजः ।

End. श्रुताय परिकृतञ्चाय तदर्थेनैव सिद्ध्यति असनीति क्रियायोगे (श्रुतेन)
काल उच्यते ।

Colophon. इति दुर्गसिंहविरचितं कारकरत्नं सम्पूर्णम् ।

विषयः । षट्कारकाणां विचारः ।

No. 58. कारकरहस्यं, By रूपरामन्यायपद्माननः । Substance, country-made paper, 17 × 3 inches. Folia, 14. Lines, 8 on a page. Extent, 616 ślokaś. Character, Bengali. Date, S.K. 1709 ? Place of deposit, Brámaṇa maṇḍali Rámanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः सरस्वत्यै ।
छन्दं प्रथम्य संसारदृष्टिस्थित्यन्तकारकम् ।
छन्दं त्रीरूपरामेश रचस्यं कारकस्य हि ॥
पैयस्य पद्मासाद्य भक्तियुक्तेन चेतसा ।
शिशूनामवधानाय सुपद्मस्थानुसारतः ॥
अथ कारकनिर्णयः । तथाहि ।
कर्ता कर्म च कारणं सम्प्रदानमतः परम् ।
अप्रादानञ्चाधिकरणं कारकाः षट् प्रकीर्तिताः ॥
एतेन षट्कारकनिरूपकेषु क्रमनिरूपणं सिद्धम् ।

End. अचोच्यते द्विनिकवादिमते उक्ते कारकेऽव्यतिरिक्तं प्रातिपदिकार्थस्य कल्पित-
मात् । अतएव पञ्चकवादी यत् लौकरोति तदेतदभिप्रायेण अनुक्ते तु
कैरपि न लौकतः । अतएव सप्तमावे अव्यतिरिक्तप्रातिपदिकार्थमावनिमित्तं
वाचका भवन्तीति व्याख्यानं सङ्गच्छते ।
तथाचोक्तं यस्मिन् वाच्ये विधीयन्ते त्यादि तथादि तद्विनाः ।

সম্বোধী বা ভবেচ্ছ্যৎ বা ভক্তঃ প্রবন্ধা ততঃ । ত্বাদিচ্ছিত্ ত্বাদিঃ ॥
 তেবা বিমলিচ্ছিত্ ততদ্ব্যাকরণেভ্যুপল্যেবা ॥

Colophon.

তনি বৌদ্ধপরামহাযযস্বামনমহাচার্যবিরচিত কারকরচন্য সমাপ্ত ॥ • ॥

নবম্বাভিযিযুপ্রমিতাভ্যন্তরে যুগ্মিযস্বাকরণনিরবৌ ।

প্রিবরাস ইদং কচ্ছিত্ পঠিতু প্রচিপত্য রচনতবাননকস্ ।

বিষয়: । বিচারভূতেন কারকাদিবির্যয: ।

No. 59. কাকৌধ্যানটীকা । Substance, country-made paper, 18×5 inches. Folia, 3. Lines, 9 on a page. Extent, 101 *çlokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varasikurá Mayamansinha Ananda-mohana Cakravartti. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ নমঃ কাকৌ । করাস্বদনা ঘোরা ইত্যাদি । ইচ্ছিতা কচ্ছিতা জায়েত্
 সাধকৌশলঃ ইত্যম্বয়: ।

End. পুনঃ ধেরজীপত্ বিকশিতমাননসরৌষস্বমাননপদং বজা হাং স্বাননং সরৌ-
 ষস্বমিবেতি স্তোত্রোপমা । ॥ • ॥

বিষয়: । করাস্বদনানিত্যাদিকক তন্মোক্কক কাকৌধ্যা:ক বাস্ক্যানস্ ।

No. 60. কাকৌষল্যসমুট, By কাকৌষল্যবিদ্যাসঙ্ঘার । Substance, country-made paper, 19×5 inches. Folia, 134 (without one leaf). Lines, 8 on a page. Extent, 4,256 *çlokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májpará District Dháká, Bábu Rása Bihári Ráya. Appearance, new. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ নমঃ কাকৌষল্যে ।

সামান্য পরামরতরা ব্রহ্মী: সদা নীহিনী

ব্রহ্মাধৌমিহদ্যৈ: সদাধিতপদা দিহৈ: সদা ধৈয়িনা ।

ব্রাহ্ম জ্ঞান + + + ব্রহ্মনস্ব + না বিস্বকপালিকা

কন্দে ইচ্ছিতকচ্ছিতা ভবম্বাভিচ্ছারকারা ত্রিণা ॥

নবানি কাকৌ কচ্ছিতকলপত্রা

ব্রহ্মাধিহি: ধৈয়িনসাদবদা ।

ভক্তপ্রবাদপ্রমিতাদিহিণী

ইদে সদামন্যবিদ্যাসঙ্ঘাণী ॥

अथैवं चेषयाच्छ्रुतं योनिनीं वदुर्न तथा ।
 नीमुदस्य पुनर्नमा ज्ञानमोक्षप्रदायकम् ।
 न्यायवागीश्वरपुत्रेण नीनीकृत्येन योमता ।
 श्रित्यते विदुषां प्रीत्यै काशीचर्मकसम्पुटम् ॥
 अलीधमाशोकं विहाय मत्पुत्रं

पुत्राः सर्वेऽहं परिहारकम् ।

कथं यदाभीष्टविधानम्

भूयोऽपि वाचे करसम्पुटेन ॥

अथ च ।

काशीतन्त्रं नीरतन्त्रं भैरवं तन्त्रसंज्ञकम् ।

भैरवी च महातन्त्रं तन्त्रस्य नीरभद्रकम् ॥

वाग्वैद्यरमहातन्त्रं तन्त्रं सम्यक्संज्ञकम् ।

येनार्त्तं योनिनीक्षेप मन्त्राच्छ्रुतं यामकम् ॥

शामरं भूतसंज्ञकं विद्वत्परित्तं तथा ।

योनिनीक्षद्वयस्यै काशिकाहृदयं तथा ॥

काशिकाकुलसर्वसं कुमारीतन्त्रमुत्तमम् ।

कुशावलिमहातन्त्रं यामुक्तातन्त्रमुत्तमम् ॥

सुखमाशानमहातन्त्रं नीरतन्त्रं तस्यैव च ।

कुलसारं विद्वत्सारं हतन्त्रं शारदां तथा ॥

ज्ञानार्थकं भूतेषां कुलिकातन्त्रमुत्तमम् ।

काशीकल्पमहातन्त्रं तथा भान्नेषूक्तमपि ॥

दीन्योक्तं यत् तन्त्रं यदन्वयस्त्रितन्त्रकम् ।

काशिकोपनिषत् स्तुतं मुदवाक्यप्रभातः ॥

एतान् निश्चित्य यत्नेन उच्यते प्रत्यसंपद्यः ॥

तथाहो प्रसङ्गादात्मप्रसंगसामाज्यं यत्रयामले ।

वाग्वैद्यविधानेन कश्चो देवान् यजेत् सुधीः ।

न हि देवाः प्रसीदन्ति कश्चो चान्यविधानतः ॥ इत्यादि ।

End.

अथ निवेद्यमात्रं यामले ।

मुदप्रत्याचर्तं यामं पादुकोपायत्प्रीडकम् ।

कर्मोदकं तथा शार्दां कङ्कवेद्यं कदाचन ॥

आसनं शयनं वापि न तिष्ठेदपती गुरौ ।
 अनुज्ञां प्राप्य तिष्ठेत् नैवं श्रापं समाप्नुयात् ॥
 वामे वा दक्षिणे वापि तिष्ठत्यथ न चान्यतः ।
 अनुज्ञां गृहीत्वा गच्छेत् न च सेव्यामयं तथा (?) ॥

Colophon. इति न्यायवागीशभट्टाचार्यात्मज श्रीबीरब्रह्मविद्यालङ्कारविरचितः काशी-
 सर्वसंस्कारो ग्रन्थः समाप्तः ॥

विषयः । अथ दीक्षाप्रसङ्गकथनम् । अष्टविधकाशीभेदकथनम् । तत्र कालिकाग्रन्-
 निर्वचनम् । मन्मन्त्रोद्धारः । प्रातःकृत्यविधिः । गुह्यशोषादिः । कुलशयनमन्त्रादिकथनम् ।
 शौचादिविधिः । स्नानविधिः । सन्ध्याविधिः । सूर्य्योपस्थानविधिः । पूजाविधिः । जप-
 पूजनयोस्तुल्यकथनम् । पञ्चमूर्तिकथनम् । आचमने मुद्रानियमः । कुलशयनमविधिः ।
 आसनविधिः । प्राचायामविधिः । भूतशुद्धिविधिः । प्राचप्रतिष्ठाविधिः । आद्यादिव्यासविधिः ।
 अङ्गन्यासकरन्यासयोः विधिः । मातृकान्यासविधिः । वर्चन्यासविधिः । बीरकन्यासविधिः ।
 तत्त्वन्यासविधिः । बीजन्यासविधिः । गुह्यबीजान्यासविधिः । शिवशक्तिन्यासविधिः । नव-
 पीठन्यासकथनम् । अमर्यागविधिः । वहिर्यागविधिः । तत्र अर्घ्यादिविधिः । ध्यानादिप्रयोगः ।
 प्राचायामादिविधिः । महाकाशपूजाविधिः । आबरुपूजाविधिः । यादोदकमावाह्याकथनम् ।
 महाविद्यापूजनादौ सूतकादेरप्रतिषेधकताकथनम् । रश्मिद्वन्द्वपूजाविधिः । कांक्षादृक्शोष ।
 कर्पूरादिकोष । दक्षिणकालिकाशोष । चरपरशुरामशोष । ब्रह्ममायाकथनम् । कालिको-
 पनिषत् । कालिकाया जगन्मङ्गलकवचम् । कालिकायाः सर्वाधेयसंस्कारकवचम् । काशीकवच-
 कथनम् । काशीकुलुककवचकथनम् । वैद्योक्तमङ्गलकवचकथनम् । सर्वाधेयसाधनकवचम् ।
 अष्टशक्तिस्तवः । वैद्योक्तमोचनकवचम् । काशीसप्तशतनामस्तवः । महाशङ्खादिमाहाविधिः ।
 माहासंस्कारविधिः । वज्राक्षमाहादिशोधनविधिः । मन्त्रसंस्कारादिविधिः । मन्त्रसिद्धिस्तवम् ।
 कुलकादिज्ञानोपायकथनम् । शिवावलिविधिः । कामादिवलिविधिः । पुरश्चरवलिधिः ।
 नीरपुरश्चरवलिधिः । मित्यशोभविधिः । विशेषशोभपद्धतिः । शोभप्रत्यपरिमाणादिकथनम् ।
 कामनाभेदेन शोभप्रत्यविशेषविधिः । कूर्मचक्रविधिः । पञ्चपुरश्चरवप्रयोगः । सूर्य्योदयपुरश्च-
 रवप्रयोगः । भरत्कालीनपुरश्चरवप्रयोगः । रक्षस्यपुरश्चरवप्रयोगः । मन्त्रसिद्धिप्रसाधकथनम् ।
 भूतशुद्धिविधिः । विष्णोर्होमशुद्धादिशोधनम् । कुलाचारमावाह्यादिकथनम् । कुमारोऽ-
 पूजाविधिः । हूतोपायनिकपचम् । योगिपूजादिविधिः । पञ्चमकारविधिः । विजयाकल्पः
 कथनम् । मांसशोधनविधिः । मत्स्याशोधनविधिः । सुद्राशोधनविधिः । मैथुनशोधनविधिः ।
 मत्स्यदेव्य पीठनिकपचम् । जयधूमकुसुमादिशोधनविधिः । शोचितादिकथनम् । जयधू-
 कुसुमादेरनुकल्पकथनम् । नीरसाधनविधिः । तत्र श्रवणकथादिकथनम् । विविधेन प्रकारेण

श्रवसाधनविधिः । योगिनां नित्यस्त्यक्तयनम् । अथ षट्कर्मकयनम् । तत्र चन्द्राटनविधिः ।
विद्वेषविधिः । क्षमनविधिः । अदर्शनक्रमकयनम् । आकर्षणविधिः । वर्गीकरणविधिः ।
मृगचरणचिन्तनप्रकारकयनम् ॥

No. 61. कालीसहस्रनामस्तुतिरत्नटीका, By पूर्णानन्दः । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 40. Lines, 6 on a page. Extent, 990 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur Mayamansiñha, Mahámahopádhyaýa Candrakánta Tarkálanjkára. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः काल्यै ॥

प्रथम्य कालीचरणारविन्दं ब्रह्मादिभिर्ध्येयमनन्तपुण्यं ।
सहस्रनामस्तुतिरत्नटीकां तनोति तत्पादतलैकचित्तः ।
कैलासशिखरे देवी शङ्करं पप्रच्छ कैलासे किम्भूते रम्ये नानारत्नविभूषिते
नानावस्त्रलताकीर्णे व्याघ्रे नानापश्चिरवैर्युते चतुर्मण्डपसंयुक्ते चतुर्मण्डलेति
कचित् पाठः ।

End. यद्वा पाठयेत् पठेच्चति दिवस बन्धं न चरेत् अथान्यं दिवसं कुर्यात्
इत्यर्थः ।

इति गदितमद्येषं कालिकावर्णरूपं
प्रपठति यदि भक्त्या सर्वसिद्धीश्वरः स्यात् ।
अभिनवसुखकामः सर्वविद्, भ्रामो
भवति सकलसिद्धिः सर्ववीरा समृद्धिः ।
सर्ववीरा सर्वश्रेष्ठा सर्वार्थिका वा समृद्धिर्भवेदिति ॥ ० ॥
इति संक्षेपतः प्रोक्तं किमन्यत् श्रोतुमिच्छति ।

Colophon. इति पूर्णानन्दपरमहंसविरचिता सुन्दरीवरदानाष्टमेधासाधनाश्रयनामकाली-
सहस्रनामस्तुतिरत्नटीका समाप्ता ।

विषयः । कालीसहस्रनामस्तुतिरत्नाष्टम्य कालीस्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 62. कालीसहस्रनामस्तोत्रटीका । Substance, country-made paper, 10×5 inches. Folia, 48. Lines, 8 on a page. Extent, 608 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1744. Place of deposit, Kānthálpārā, post office Naihati, Paṇḍita Rámatáraṇa Thákura. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै । नमः काशीसहस्रनामटीका ।
 काशीं कक्षाचक्रीं करकलितकरां कम्बदूर्णिं कक्षाङ्गीं ।
 (.....) नमः परमकारुणिकः परमशिवो मुक्तातिमुक्ततरां परविद्यां
 कलिकलुषकरां नीमदादिनाचमदः काशीकलसन्धिनायां काशीकलसन्धादे
 प्रकाशयति कैआस इत्यादिना ॥

End. महाकाशसन्धिना काशीकाशसन्धादे सुन्दरीक्रियाविशेषवृत्तिं बाष्पाव
 तथा पठन्ति तदि भावमिति ।

Colophon. इति नीमदादिनाचमदः काशीकलसन्धिनायां काशीकाशसन्धादे
 सुन्दरीक्रियादिनाकाशकलपककाराकाशकसहस्रनामखोपटीका समाप्ता ॥
 शकाब्दा १०४४ ॥

विषयः । महाकाशसन्धितान्त्रिकमहाकाशीसहस्रनामखोपटी बाष्पावम् ।

No. 63. काशोत्तरम् । Substance, country-made paper, 11 x 2 inches.
 Folia, 9. Lines, 4 on a page. Extent, 81 çlokas. Character, Bengali.
 Date, ? Place of deposit, Usthi Mayamansiñha Kálicandra Nyáýá-
 lañkára. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो नमोऽय ।
 काशोत्तरं प्रवक्ष्यामि राशिमाम्बित्य केवलम् ।
 येन विज्ञानभाषेन सर्वज्ञत्वमवाप्नुयात् ॥
 लभावो लक्ष्मणैव अपस्तुत्युक्तैव च ।
 काशस्तुत्युक्त सर्वेषां काशोत्तरः प्रकाशकः ॥
 भावविज्ञापस्तुत्युक्त महास्तुत्युक्तैव च ।
 राशिराशमेव विज्ञेया यत्र काशोत्तरो हि यः ॥

End. परे चाप्ययमे साधि नवम्यां पितृपक्षके ।
 मुरोऽहिरा वेददृष्टे मूलरोमेव नमस्मति ॥

Colophon. इति काशोत्तरं समाप्तम् ॥

विषयः । राशिनवचादियोनत्रमेव महाकाशमर्यादितिरूपम् ॥

No. 64. काव्यप्रकाशविवारिका, By परमानन्दचक्रवर्ती । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 43. Lines, 7 on a page. Extent, 1429 ślokās. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, Paṇḍita Haraprasāda Ḡāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. (अस्य ग्रन्थस्यास्यपञ्चमं नास्ति तेन प्रारम्भवाक्याभावात् अष्टादशपञ्चलिन
द्वितीयोक्तास्य प्रारम्भवाक्यं लिख्यते)
अथनाट्यनिरूपणोद्देश्यत्वशब्दात्प्रकविभानपरं द्वितीयोक्तासं यावत् तत्-
क्रमेणेत्यादि प्रथमं शब्दस्य ततोऽन्यस्येत्याद्यर्थः क्रमश्च ।

End. (अस्य शेषांशश्चिह्नितत्वात् जनकत्वारिंशत्पञ्चलिनद्वितीयोक्तास्य समाप्तिवाक्यं
लिख्यते)
इति सप्तकारिचोद्भूतशक्तिमत्त्वेन तादृशशब्दस्यैवान्वयव्यतिरेकान्वयविधानात्
अतएव शब्दबुलत्वपदेन इति भावः ।

Colophon. इति श्रीपरमानन्दचक्रवर्तिर्निर्मितो काव्यप्रकाशविवारिकायां द्वितीयोक्तासः ॥
विषयः । काव्यप्रकाशनम्कालङ्कारग्रन्थस्य व्याख्या ।

No. 65. काशीतत्त्वप्रकाशिका, By रघुनाथेन्द्रशिवयोगी । Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 41. Lines, 6 on a page. Extent, 645 ślokās. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Ġrinagara, District Dhākā, Babur Rajanikānta Guha. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणपतये । मत्स्यपुराणे ।
यथा नारायणः श्रेष्ठो देवानां पुद्गलोत्तमः ।
यथेश्वराणां गिरिशः स्थानानामेतदुत्तमम् ॥
वायुपुराणे ।
मत्स्यः पुद्गलो नास्ति तत्त्वमा नास्ति चाङ्गना ।
अविसृज्यसमं ज्ञेयं न भूतं न भविष्यति ।
ब्रह्मपुराणे । मार्कण्डेय उवाच ।
एकमेव जगन्नाथ इच्छेयं तत्प्रसादनः ।
लोकानाञ्च चितार्थाय नामाभारप्रशान्तये ॥

श्रेयभानवतानाञ्च वेदार्थप्रतिषेधकम् ।
 अस्मिन् चेषवरे पुच्छे निर्मले पुषपोत्तमे ।
 शिवस्त्रायतनं देव करोमीति परं मद्यत् ।
 प्रतिष्ठेयं यथा तत्र तत्र स्थाने च मङ्गरम् ।
 ततो ब्राह्मणि लोकेऽस्मिन् एकवर्ती चरीचरी ।
 प्रत्युवाच जगन्नाथः स पुनस्तं मन्त्रानुमिम् ।
 यदेतत् परमं देवं कारुणं भुवनेश्वरम् ।
 लिङ्गाराधनायाय यस्य ते मतिरौदरी ।
 मम हृदये विप्रेन्द्र कुत्र शीघ्रं शिवालयम् ।
 तत्प्रसादात् शिवलोके तिष्ठसे त्वं तथाप्ययम् ।
 शिवे संस्थापिते विप्र समस्तस्थापनं भवेत् ।
 नावयोरन्तरं किञ्चिदेकभावो द्विधाकृतौ ।
 यो ब्रह्मः स स्वयं विष्णुर्यो विष्णुः स भगेश्वरः ।
 • उभयोरन्तरं नास्ति पदनाकाशयोरिव ।
 मोक्षितो नाभिजानाति स एव गणकृष्णः ।
 हृष्यन्नः स एवेति त्रिपुरव्रजविक्रमः ॥

End.

पराशरोपपुराणे ।
 अथैवोत्क्रमसाधस्य जन्मसाधस्य केवलस्य ।
 वेदवेदान्तसारस्य प्रथमाध्यायस्य पार्श्वेति ।
 ब्रह्मसूत्रार्थभूतोऽहं संसारहावकश्चिरात् ।
 हृदया मामकं रूपं परिपूर्णं परावृतम् ।
 ज्ञानन्दं सत्यचिद्रूपं तावकं तमसः परम् ।
 स्वयं भूतं निराकारं दास्यामि ।
 अथैव मरणं सम्यक् यस्य सिध्यति देविनः ।
 विज्ञानमाधनं तेन सर्वं पूर्वमनुहितम् ।
 सेवया ... विनश्यन्ति पापानि सकलानि तु ।
 सेवयास्य समं नास्ति प्रायश्चित्तं न संशयः ।
 तस्मात् सर्वं परित्यज्य चेषमेतत् समाश्रयेत् ।
 त्वया मया च देवेशि सेवितञ्च मन्त्रिभिः ।
 चेषस्यैवास्य माहात्म्यं मया ब्रह्मं न शक्यते ।

जावालोपनिषत् साक्षात् स्वर्यं जानाति वा न वा ।

पन्थसंख्या पुराणानि सादरं तस्य पार्थ्वेति ।

वदन्ति लोकरक्षार्थं महाख्यानस्य भैरवम् ।

Colophon. इति शिवयोगिरचनाद्येन्द्रविरचिता काशीतन्त्रप्रकाशिका समाप्ता ।

विषयः । मत्स्यपुराण-वायुपुराण-ब्रह्मपुराण-पराशरोपपुराण-कूर्मपुराण-कालीपुराण-पद्म-पुराण-स्कन्दपुराण-महाभारतीयवनपर्व-हरिवंश-दृष्ट्यावास्यनुति-लघुजावालि-चेताचतरोपनि-षद्भेदतन्त्र-काशीसूक्तप्रभृतिभ्यः प्रामाणिकग्रन्थेभ्यः काशीसेवस्य माहात्म्यसूचकानां वचनानां संपद्यः प्रसङ्गतयाच कपर्दीश्वर-धर्मेश्वर-केदारेश्वर-हनिवासेश्वर-श्रीरेश्वर-वीरेश्वर-दुर्गा-मणिक-र्षिकादीनां माहात्म्यकीर्तनञ्च ।

No. 66. काशीभाष्यामृतं, By रामरत्नवन्द्योपाध्यायः । Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 355. Lines, 8 on a page. Extent, 8520 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala Mayamansiñha, Paṇḍita Harinātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः काश्या ।

काशीविश्वेश्वरनारायणगणपमुखान् मर्त्यदेवान् प्रणम्य

नत्वा गोस्वामिनं श्रीगुरुमतिविनयैः श्रीधरानन्दसंज्ञं ।

काशीं ब्रह्मैव साक्षादात्तं हृदयमुखं तत्सदाज्ञानमारात्

काशीभाष्यामृतं संविरचयति मुदा रामरत्नाख्यवन्द्यः ॥

चातराग्रामवास्यादौ काशीवासौ ततः परम् ।

श्रीरामरत्नवन्द्यः स कालचन्द्रद्विजार्थदः ॥

श्रीश्यामाचरणाख्यवन्द्यव्रतपतेः काष्ठां सभा सत्प्रभा

तस्यां काशीकथा सदा समुचिता तत् काशीभाष्यामृतं ।

यत्कील्य तदाज्ञया प्रमुदिनः श्रीरामरत्नो द्विजो

वाक्यानां रचनाहृदयं च मुदा श्रीकालचन्द्रो द्विजः ॥

विश्वेशं माधवं दुष्टिं दृष्टपाणिञ्च भैरवं ।

वन्द्ये काशीं गुप्तं गङ्गां भवानौ मणिकर्षिकाम् ॥

इति अक्षयन्दवा । मुनिस्तुतिपुराणेतिहासप्रसिद्धा काशीमुक्तिरनुत्तमा-
इति ।

End.

मुक्तिमेवादि सर्वादि यत् संवेद्योदितं पञ्च
 पञ्चरायानद्वयात् निवेद्य मयिकर्तृकम् ।
 प्रयान्नायपुष्पं यत् पुष्पं क्षाण्डियप्रदम् ।
 काशीदर्शनमात्रेण तत् पुष्पं यदवाक्षिणम् ।
 यत् पुष्पमद्यमेधेन यत् पुष्पं राजहस्यम् ।
 काष्ठां तत् पुष्पमाप्नोति विराजन्नयनादुदयी ।
 तुष्टापुष्पदानेन यत् पुष्पं सम्यगाप्यते ।
 काशीदर्शनमात्रेण तत् पुष्पं यदवाक्षिणम् ।
 इति विष्णोर्वचः शुक्ला देवदेवो जगत्पतिः ।
 उवाच च प्रसन्नात्मा तत्राद्य मधुसूदनम् ।

Colophon. इति काशीभाष्याख्येऽष्टाशीतितमः परिच्छेदः :

विषयः । काशीभाष्यकरप्रयोजनकथनम् । ज्ञानाद्यभिमानभङ्गनावश्यककथनम् । भव-
न्परादिनिरूपणम् । दिवोद्दोषोच्चाटनवर्णनम् । वारवाचतमाद्यात्म्यादिकथनम् । शिमाद्यवपारै-
क्षितसौम्यकाशीमाहात्म्यम् । पार्वत्या रक्षावचनमनादिवर्णनम् । हरिहराभेदनिरूपणम् ।
पद्मपुराणोक्तकाशीमाहात्म्यादिकथनम् । सर्वसम्मतकाशीसुक्तिनिरूपणम् । पुनश्चर्चनिरूपणम् ।
वासभिवावारवादिकथनम् । काशीसर्वोत्तममादिनिरूपणम् । काशीप्रादुर्भावादिकथनम् ।
कपाद्यमोचनतीर्थमाहात्म्यादिकथनम् । ब्रह्मवत्यादिपापनिष्कृतिनिरूपणम् । ज्ञानोपदेशादि-
निरूपणम् । काष्ठाग्रयवननिरूपणम् । निर्वाचपरोष्वादिनिरूपणम् । काशीकृतपापप्रायश्चिन्ता-
दिनिरूपणम् । निपुष्टोर्बुपुष्ट्रधारवादिनिरूपणम् । शिवाधराद्यभङ्गनादिप्रकारकथनम् । गङ्गा-
माहात्म्यादिनिरूपणम् । ब्राह्मणमाहात्म्यादिकथनम् । शिवप्रसादमाहात्म्यादिकथनम् । शिव-
पूजाविध्यादिः । काष्ठाग्रितसर्वतीर्थनिरूपणम् । तारकोपदेशकथनम् । काशीकृतपापयात-
नादिवारवप्रकारनिरूपणम् । शिवविष्वैषम्यभावभङ्गनादिकथनमेति विहारः ।

No. 67. কীরদুত, By রামজোষাণ : Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 238 çlokas. Character, Bengali. Date, S. K. 1778 Place of deposit, Dhánuká, Post office Pálanga, District Faridpura Paṇḍita Jagadbandhu Vidyábhúṣaṇa. Appearance, old. Verse. Generally correct

Beginning. ॐ नमः श्रीगणेशाय ।

विद्युद्गोरोज्यसन्निवसर्ग श्रीरघुपादारविन्दं
वर्द्धोत्तमं नवजलधरप्रणाममभ्युदयाच्च ।

कूजदंशीविलसदधरं सुन्दरं खेरवक्त्रं
 पूर्वाग्रहं किमपि ललितं चोतिरासौकयानि ।
 हृन्दारण्ये चगमकुलाङ्गाद्गुण्ये तटान्ते
 भास्वत्युषा दयितविरहोत्तापमनापितानां ।
 गोपक्रीडां इमां मण्डले दुःखिनीनां
 चाचेत्युषैः नर्भभित् सन्दासीत् ।
 मध्ये तासामपि च गुण्ये तत्रकांक्षराज्ञी
 सुलोषीनां कमलजदलसालसत् कश्चिदेव ।
 दीना सीषा सजलनयना नीरसा..... कण्ठी
 सत्यं नैर्द्धिरचदधनोतापतत्रा तदा किं ।
 काचिद्गोपी विनयवचनैः सान्त्वयित्वा मृगाक्षीं
 भर्तुर्वाताममनसुलभं जीवनं सानुमेने ।
 इत्थं चिन्ताकुलितहृदया पण्डितं कीरमारात्
 प्रीत्यापण्यत् सुरसिकमनोहारिणं विम्वचसुं ।
 प्रत्युषे तं सुमधुरमिरा प्रीत्ययित्वा वराज्ञी
 कीरास्राकं लमतिकुशलो दौत्यकर्णश्रुताश्रिन् ।
 वन्यक्रीडां विविधवचनं लम्बुषोऽङ्गीतहृदयं
 श्रोत्येव प्रसुहितमना माधवो यादवाधः । इत्यादि ।

End

काचं कोवा मम तु दयितो नैव किञ्चित् स्मरामि
 श्लोकः कोऽपि स्फुरति हृदये श्यामलान्नोऽग्निरूपः ।
 कस्मादेतोर्दहति स च मां निर्दयः किं करोमी-
 त्युक्त्वा भूमौ न्यपतदिव सा संवतास्पन्दनाक्षी ।
 लक्ष्म्यायावेदयितुमपि तां दुर्दशां तत् प्रियाया
 चत्यौत्कण्ठ्यात् भक्तिं मधुरां नानराय प्रियाय ।
 हृन्दारण्याद्बधितहृदयो व्यक्तरूपः प्रतप्ते
 कीरो धीरः सुसदुपकृतो दौत्यकर्णैकदहः ॥
 राधादेवौविरचसचितोपेन्द्रलौखारचसं
 ... नेदं कृतमपि मया कीरदूताप्लाकावस्य ।
 प्रभवकविना रामनोपासकेन
 प्रेमाप्लावितमिव सदा सक्त आस्तादयम् ।

दीर्घैश्च वरीकृताः विनिभुजो वक्षेच वहावनी
 वक्ष्यायेचमुचप्रदीप्तवक्षसा प्रश्नादिमं ज्ञातकम् ।
 वर्णेनो परिचरुतु वक्ष कवचः श्रीकाङ्गिदासोपमाः
 काचं कोरवचोचरं वितनुते तत्कैकसम्भो युधः । समानोऽयं वन्द्यः ।

Colophon.

ग्रामे वक्षभिर्मैकविमिपरिचरिते मार्जरीर्षे कृष्णाये
 तारिकाः वादपञ्चं करहरहृदि भाषमानं सुनीमैः ।
 नमा कीराकाङ्क्षुतं सुमधुरवचः कीवपाठार्थमेतत्
 काकोकीदुरामनाथो वदुरिच च गुरोः संकरन् श्रीयुताङ्गिम् ।
 कीदुर्माचरये सदा भवतु मे भक्तिः पदाङ्गं नता ।

विषय । कीरमुच्येन मधुराननं श्रीकृष्णं प्रति कीरापाद्याः सन्देशप्रेरकम् ।

No. 68. कीर्तनचिन्तामणिः, By रघुनाथमठः । Substance, country-made paper, 8×5 inches. Folia, 8. Lines, 11 on a page. Extent, 176 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Agartala Viddhanagara Paṇḍita Mineçvara Śārbabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीश्रीरविपुञ्जयति ।
 वच कीर्तनचिन्तामणिकवचम् ।
 श्रीवाल्मीकपुराणे यथा ।
 श्रीमद्रूपमोक्षामिषदायिन्दुचिन्ताया ।
 शीतचिन्तामणि संन्यः श्रीरघुनाथेन निर्मितः ।
 चरितं यथा ।

निमग्नबाधिवासादिभावकानाञ्च मायकाः ।
 मान्दपरिचिरामाणां यत् यत् कीर्तनकवचम् ॥ इत्यादि ।

End.

सर्वत्र करवसेव(?) श्रीराज्ञः सदयो भवेत् ।
 पार्श्वेदं तच्चारुपेक्ष प्रतिजन्मस्तु सङ्गमम्(?) ॥

Colophon.

इति श्रीरामाकृष्णमिपुराणे भरद्वाजं प्रति श्रीवाल्मीकमुनिं तदुद्युतः संपद्यः
 श्रीरघुनाथभट्टमोक्षामिरचितः कीर्तनचिन्तामणिकवचमिति रक्तमाचपकपीकः
 सन्पूर्वम् । (?)

विषयः । कीर्तनका कवचादिकवचम् ।

No. 69. कुमारिकाखण्डः स्कन्दपुराणोऽयः । Substance, country-made paper, 12×4½ inches. Folia, 182. Lines, 10 on a page. Extent, 7,025 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1724. Place of deposit, Calcutta. Cŷāmapukur Viśvakoṣa Office. Bābu Nagendra Nātha Basu. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीमशेशाय नमः । मुनय ऊचुः ।
 दक्षिणार्चवतीरेषु यानि तीर्थानि पञ्च च ।
 तानि ब्रूहि पिशाचाश्च सर्वयन्थानि तानि च ॥
 सर्वतीर्थफलं देषु भारद्वाजा वदन्ति च ।
 देवां चरितमाज्ञात्वां नोतुमिच्छामहे वयम् ॥
 उच्यतेवा उवाच ।
 शृणुध्वमद्भुतं पुच्छं तत्कथां कुमारनाथस्य महाप्रभावम् ।
 द्वैपायनो यन्मम चाह पूर्वं चर्वाभ्युतोमीदृमचर्चितान् ।
 कुमारजीता माज्ञाच नूयतां मुनिसत्तमाः ।
 या सर्वदेवैर्मुनिभिश्च पूजिता ॥
 साध्विचारस्त्वतीर्थं यो निवेदेत मानवः ।
 नियतं तस्य वाचः स्यान्मम लोके यथा मम ॥

End.

इति वो वर्णितः पुच्छो महीसामरसम्भवः ।
 शृणुन् संकीर्तयन्ते सर्वपापैः प्रमुच्यते ॥
 य इदं श्रावयेद्दिदान् महीमहात्मासम्भवम् ।
 सर्वपापविनिर्मुक्तो ब्रह्मलोकमवाप्नुयात् ॥
 मुन्येष्वस्य सकलं माज्ञात्वां श्रावयेद्यदि ।
 सर्वैश्वर्यमवाप्नोति ब्रह्मचर्या व्यपोहति ॥
 दुर्लभमखिलं खण्डं ब्राह्मणाय निवेदयेत् ।
 यथाशक्त्वा सुवर्षेषु मां भूमिं प्रयतः श्रुष्विः ॥
 सन्नुहे ब्राह्मणे तुष्टो मदेशी जायते भुवम् ।

Colophon.

इति श्रीस्कन्दपुराणे कुमारिकाखण्डे मुन्येष्वमाज्ञात्वां । अत ऊर्ध्वं कपिलाः
 ज्ञानोपायज्ञानं यस्यायमाद्यलोकः । शौनक उवाच ।
 कृत माज्ञात्मानुलं मुन्येष्वस्य कथितं ।
 ज्ञानस्य कापिलस्यापि माज्ञात्वां ब्रह्ममर्हसि ॥
 श्रुतमस्य ॥ श्रीसंवत् १८३६ ॥ शकाब्दा १७९४ ॥

विषयः । पक्षतीर्थादिनिरूपणम् । दानप्रशंसादिकथनम् । युगाद्यादिनिरूपणम् । भारद्-
 प्रज्ञानप्रतिष्ठादिः । महीप्रादुर्भावदिकथनम् । कुमारेशमाहात्म्यादिकथनम् । तारकविजयादि-
 वर्णनम् । पक्षलिङ्गोपाख्यानादिः । भूषंस्त्रियादिनिरूपणम् । वर्णरेखरमाहात्म्यादिकथनम् ।
 महाकाशप्रादुर्भावकथनम् । युगव्यवस्थादिकथनम् । महाकाशमाहात्म्यादिकथनम् । भवादित्य-
 माहात्म्यादिकथनम् । दिव्यवर्णमादिकथनम् । जयादित्यमाहात्म्यादिकथनम् । महाविद्या-
 साधनादिकथनम् । वर्णरीकोपाख्यानादिश्च ।

No. 70. कुञ्जचूडामणिः । Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches.
 Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent, 504 ślokas. Character, Bengali.
 Date ? Place of deposit, Hālisahar Khāsvāī Mahādeva Bhattā-
 chāryya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो नरोत्तम । भैरव उवाच ।
 चसंख्या निपुरा देवि चसंख्याता च कालिका ।
 बाजीश्वरी तथासंख्या तथा तदन्तं कुलाकुला ॥
 भातस्त्रिनी तथा पूर्वा विमला च सुनायिका ।
 निपुरैरजडा दुर्गा याचन्त्या कुलसुन्दरी ॥
 वैष्णवं गच्छपत्यक्ष महासौरभतं तथा ।
 श्रेयं ब्रह्मरजातक्ष दन्तिक्षितं भूतसम्भवम् ॥
 चतुःपङ्क्तिश्च तन्त्राधि साहका मुग्धमानि च ।
 महाभाषा (सम्भवश्च) योमिनीयामलसम्भवम् (?) ॥
 (तद्वसुधरकम्भाम्) भैरवाष्टकमेव च ।
 (वन्देस्वपाष्टकं ज्ञानं) आमलाष्टकमेव च ॥ (?)
 तन्त्रज्ञानं वासुकिश्च महासम्भोचनं तथा ।
 महाभक्तं महादेवं वातुलं वातुलोद्भवं ॥
 चरचेष्टं मोचनेनं विष्णुदेवरमेव च ।
 स्वमेतानि तन्त्राधि तथान्यदपि कीदृशः ॥
 शुभा देवि न कुवापि यातानन्दाधि भैरवि
 मत् कथं वद सुत्रोचि मयि तस्याद्वर्णिनि ॥

देवुवाच ।

शुभु देव परानन्द परमार्थाविभारद ।
 योमिनीसुलकाक्षक उपायं कथ्यते मया ॥

End.

भूतशुद्धिं प्राप्तायामहं बीजं बहुलं विधाय विस्वपते रतम्भनं विशिष्य
चदसोद्भवा युवतीं समानीय तस्या योनौ भगमाज्ञां सम्पूज्य तत्र यन्त्रं
संस्थाप्य ध्यायेत् ।

चलज्जलेन्दुमंकाशां तवषावचविषयाम् ।

चिन्तयेत् योनिनां योनौ चोभयेत् परमेश्वरीम् ॥

इति ध्यात्वा गन्धादिभिरभ्यर्च्य पुनः शक्त्यै दद्यात् ।

किं पुनर्मानसं देवि वैलोक्यमपि मोक्षयेत् ।

प्रकारान्तरमपि । भूतशुद्धिं प्राप्तायामहं विधाय युवतीमस्यै यन्त्रं
संस्थाप्य ध्यायेत् ।

रत्नवस्त्रां स्त्रियं ध्यात्वा तदीयमहसा ततः ।

तस्यां मुक्तिं स्मरेद्विद्यां सवत्पीयूषवर्षिणीम् ।

विषयः । मुचनिरूपणम् । स्थानादिकरूपणम् । कुलदेवतापूजादिकरूपणम् । कुलाह-
नादिकरूपणम् । यन्त्रादिलेखनोपायकथनम् । कुलाचारादिकरूपणम् । समयाचाररचस्यादि-
निरूपणम् । मद्यपानादिविधिः । वेतास्तादिसिद्धिप्रकारः । कुलाचारसङ्केतनिरूपणम् । प्रयो-
गादिचेति ।

No. 71. कुलदीपिका । Substance, country-made paper, 15 x 7 inches.
Folia, 47. Lines, 10 on a page. Extent, 940 ślokas. Character,
Nāgara. Date ? Place of deposit, Kāçidhāma Vindhyaçvari-
prasāda Dube. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । अथ कुलप्रदीपिका लिख्यते । ॐ परापरायै नमः ।

नमामि प्रथमां देवीं चादिसृष्टिं समातनीम् ।

चिन्तयौ परमानन्दं विज्ञानज्ञानरूपिणीम् ।

विष्णोश्च कुलशासकं सम्प्रदायवयं मम ।

कौलिकानां चित्तार्थाय क्रियते कुलदीपिका ।

अथ सृष्टिक्रमे शक्तिप्रक्रमे शिव उवाच ।

रचस्यातिरचस्याहं कथ्यते ऽष्टषु साम्प्रतम् ।

आदिनारायणः साक्षात् परं शशुः स एव हि ।

End.

आधारविद्यावट्कं पुनरंघ्रिद्विषं क्रमात् ।

सूक्तविद्या परा चैव रचस्यायोगिनी तथा ।

गःश्वेतु हृदयेना समयापरबोधिनौ ।
 कुलपञ्चकरो पञ्चदशभ्यर्चा मुनरात्मिकाः ॥
 कौलविद्या तथा प्रोक्ता गुह्यतमविमर्षिणौ ।
 समानःस्थितिसङ्केता विद्वानुरागपूर्विका ॥
 बागवादिनौ ततः पश्चात् प्रोक्तःमुनरञ्जकरो ।
 षोडशी वृत्तिविद्या च विद्युर्भिः पुरसुन्दरी ॥
 सप्तविंशतितन्त्रानां मौक्तिकमुकलात्मिका ।
 अष्टमिदं दिव्यं वदन्त्यमर्षितं क्रमात् ॥
 ऊर्ध्वं त्रीपादुका पूर्वं चरत्तानं क्रमाद्न ।

Colophon. इति श्रीकुलदीपिका समःप्रः ।

विषयः । दशमहाविद्यामन्त्रानुष्ठानादिनिर्णयः ।

No. 72 कुलपञ्चिका, By महेशः । Substance, country-made paper, 19×5 inches. Folia, 533. Lines, 11 on a page. Extent, 27,797 ślokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Kolāgrām, District Dhākā, Śrī Hariścandra Ghāṭaka. Appearance, new. Generally Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ कुलपञ्चिका लिख्यते ।

वाक्कालां चितार्थाय निर्दोषकुलपञ्चिका ।
 क्रियते श्रीमहेशेन कुलनम्यपकारिका ॥
 षट्त्रिंशद्वन्द्वमास्तोत्रं निर्दोषस्तन वक्ष्यते ।
 निर्दोष इति पदमिति द्वन्द्वभग्नविषयकः ॥
 द्वन्द्वशब्देनाव मुनिवक्ष्यते ।
 फुल्लिया अष्टद्वयैव वक्ष्याम्य रत्नोत्करः ।
 आचारङ्गस्तथा ज्ञातः सुराद्वन्द्वमेव च ॥
 बाणोऽथ श्रेष्ठरश्मिः श्रीविद्याधरकस्तथा ।
 राटे वडे समष्ट्याता निर्दोषकुलयूथकाः ॥

इत्यादि । यूथं द्वन्द्वं मेळ इति पर्यायः । तन्मेळनावच्छिन्नस्य यूथं निर्दोषकपम् । तत्तद् युथादि प्रकरवभेदेन कथ्यते । इत्यादि ।

End. राजवक्त्रभक्त्या कथ्या वं कीर्तिनारायण प्रं तन्मन्त्रराममोहनकुलभूषणः अथ

कन्या विं मुं रामसन्तोष प्रं वं चर्यनारायण प्रं तत्पुन रामनतिविद्याभूषणः
 वष्य चे मुं रामसन्तोषः प्रं तत्पुनताः निमचौद लोकल वंमिबदनाः ।

Colophon. (अतःपरं न लिखितं ।)

विषयः । बङ्गीयराष्ट्रीयकुलीनानां वंशावलीकीर्तनम् । वेषामानिर्घेय्यादिजीर्तनम् ।

No. 73. कुलसंहिता वा नवरात्रादि कुलसंहिता । Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 30. Lines, 8 on a page. Extent, 768 çlokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, District Dháká, Vikramapura Májpádá Bábu Rásavihári Ráya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

कालीतन्त्रं समाख्येयं यामलं भूतढामरम् ।

कुलिकान्तराजस्य खेचरीसाधनं तथा ।

कालीतन्त्रं बीजतन्त्रं विविच्य परया मुदा ।

कथ्यतेतिप्रथमेन साधकानां चिन्ताय च ।

मन्दरस्य महादेवं भगवन्तं महेश्वरम् ।

पप्रच्छ भक्तिमयुक्ता प्रेमविकलमानसा ।

वचःश्रुत्वा समासीना विपरीतरतातुरा ।

श्री पार्वत्युवाच ।

केनोपायेन देवेश कृतं सिद्धिर्भवेन्नृचाम् ।

तन्मे वद दयासिन्धो भक्तानुग्रहकारक ।

कौलाचारं विद्येद्येव श्रवादिसाधनं तथा ।

वदस्व गिरिजानाथ यदि स्त्रियोऽस्ति मत्पति ।

इति देव्या वचः श्रुत्वा भगवान् शङ्करोऽब्रवीत् ।

कौलभावोऽतिदुर्लभो योगिनामपि सुषते ।

लक्षवारसङ्ख्यासि वारितासि मया प्रिये ।

तथापि तव आपस्यं वारितुं नैवमीश्वरः ।

तवस्नेहेन भाव्या च प्रेम्णा च गिरिचम्बरे ।

दासोऽहमिति ते कृत्वावश्यातिदुर्निर्वासम् ।

वदामि अजनां मातः शृणु सावधिता प्रिये । इत्यादि ।

End.

सुखदं मोक्षदं चैव महेत्यर्थप्रदायकम् ।
 नवरात्रं मिदं देवि गोपनीयं त्वया प्रिये ॥
 यथा जारो जनन्याय यथान्यस्य च सङ्गमः ।
 यथा जारो गोपनीयो भर्त्तरि प्राणवज्रभे ॥
 तथेदं गोपनीयञ्च न प्रकाश्यां त्वया पुनः ॥

Colophon.

इति महाराष्ट्रस्थे शिवपार्ष्णीतौमबादे नवरात्रादिकुलसंहिता समाप्ता ॥

विषयः । तत्र कौलधर्मनिरूपणम् । अथ साधकलक्षणव्यादिकथनम् । साधिकालक्षणव्यादिकथनम् । कौलानां पूजाक्रमविधानम् । तत्फलव्यादिकथनम् । पञ्चतन्त्रनिरूपणम् । मत्स्यादि-
 शोधनविधिः । बलिदानविधिः । पावपक्ष्यादिविधिः । अपविधिः । तपश्चविधिः । कलौ
 वीरभावस्य प्राशस्त्यकथनम् । साधनविधिः । तप्तदेशादिनिरूपणम् । कौलानां कर्मव्याकर्षण-
 विधानम् । कौलगुरुलक्षणव्यादिकथनम् । कौलाचारधिकारनिरूपणम् । गुरुप्रशंसादिकथनम् ।
 कौलरक्षकथनञ्च ।

No. 74. कुलसाम्भवी । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 6. Lines, 7 on a page. Extent, 283 ślokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Hāhsahar Khāsavāṭi Mahādeva Bhaṭṭā-
 chāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीगुरवे नमः ।
 नमामि यत्तत्पुत्रं परं ब्रह्म च सर्वदा ।
 शब्दस्य शङ्करपरमगुणकारविवर्जितम् ॥
 साधकानाञ्च चिह्नानां रतद्देहं तद्वद ।
 हृदिपल्लवमञ्जरं तन्मते तृतीयोऽयम् ॥ (?)
 प्रथमं सर्वलोकानां सर्वराज्यसुखप्रदं ।
 प्राचीनावस्थमयत्तं शिवकारन्वनामयम् ।
 कैलासशिखरामीनं देवदेवं जगद्गुणम् ।
 शृण्वत्यग्निन् उमा देवी ब्रूहि ज्ञानं महेश्वर ॥

End.

अनुपमं निरङ्कारं निशब्दः शब्द उच्यते ।
 अचलं निमलं चैव शून्यथापि निरञ्जनम् ।
 वेदात्मसारसम्बलं उमायै शिवभाषितम् ।
 मिहिदं सर्वयोगानां नाव कार्या विचारणा ॥

Colophon. इति योगशास्त्रे उग्रनामचरित्रसम्भादे कृष्णनाम्नी समाप्ता ।

विषयः । आध्यात्मिकज्ञानसुशान्तीर्थादिनिरूपणम् ।

No. 75. कृष्णकर्णामृतटीका (सारङ्गरङ्गदा) By कृष्णदासः । Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 36. Lines, 11 on a page. Extent, 1,188 ślokas. Character, Bengali. Date ? Place of deposit. Vāṅkura Kameekol Bābu Yogindranātha Sīṅha Deva. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीश्रीकृष्णाय नमः ।

यद्भावभावितधियोऽद्य वाचां मुद्रामि दुर्गमतमामुनिपुङ्गवानां । (?)
 राघोत्सुकं मदनमोहनमन्युतं तं राधाममेषितरमोज्ज्वलितं नतोऽस्मि ॥
 कृपासुधास्रिद् यस्य विश्वमाश्रावयन्त्यपि ।
 निचलेव सदा भाति तं श्रीचैतन्यमाश्रयम् ॥
 वसन्तो कृष्णमाधुर्यंकेलिसौन्दर्यमप्यदम् ।
 कैश्चिद् भावजा सम्यग् ज्ञेया लीलाश्रयकस्य गीः ॥
 मन्दोऽपि कश्चित् श्रीरूपपदाम्भोजमधूनादः ।
 कृष्णकर्णामृतव्याख्यां विद्वेष्टोति यथामति ॥

End. अक्षुषे पयि मेऽन्यस्य सखसत्पदगतैर्मुकुटः ।

खलुपायद्विदानेन सक्तः सन्धवलम्बनम् ॥

Colophon. श्रीरूपचरणालानि कृष्णदासेन निर्मिता ।

कृष्णकर्णामृतस्यैषा टीका सारङ्गरङ्गदा ॥

विषयः । कृष्णकर्णामृतनामकस्य भक्तिग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 76. कृष्णनामाग्रप्रकाशः । Substance, country-made paper, 12×4½ inches. Folia, 16. Lines, 9 on a page. Extent, 468 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura Kṛiṣṇaganja Ṣaṣibhūṣaṇa Gosvāmi. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः श्रीकृष्णनाम्ने ।

श्रीचैतन्यमुखोज्जीर्वा चरेककथेति वर्षकाः ।

मज्जयन्तो जगत् प्रेक्षि विजयकां नदाङ्गयाः ॥

कृष्णचैतन्यमद्वैतं नित्यानन्दं सभक्तकम् ।

नत्वा तन्नोमि तन्प्रीत्यै तन्नामार्थप्रकाशकम् ।
 युग्मेषु धर्मपादानां नियमलोपे साधनम् ।
 कस्यो तु चरितनामैव केवलं गतिरित्यपि ।
 नामिनाम्नोरभिन्नत्वं तस्यादाधिक्यामित्यपि ।
 नाम्नां साधनरूपत्वं सर्वसाधनगौरवम् ।
 देशकालादिपाषाणां नियमाभाव इत्यपि ।
 वज्रजम्बुगोविन्दसेवास्तथ्यत्वमेव च ।
 सर्वार्थसाधनविधिर्निन्दकानाञ्च दूषणम् ।
 कृतार्थत्वं तत्पराणां अतिरेकेण गर्हणम् ।

End.

सहस्रनाम्नां पुष्पानां विराट्स्था तु यन् फलम् ।
 रकाट्स्था तु क्षणाय नामैकं तन् प्रयच्छति ।
 पद्मपुराणे ।

नारकं रामनाम स्थात् क्षणनाम च पावकम् ।
 नारकाज्जायते मुक्तिः प्रेम भक्तिश्च पावकान् ।
 युगलनामसाहाय्यम् । भविष्योत्तरे नारदं प्रति भगवद्भजनम् ।
 मङ्गलमलङ्कारेण यत्फलं लभते नरः ।
 तत्फलं समवाप्नोति राधाक्षणेति कीर्तनान् ।
 क्षणेति द्वाचरं नाम राधया सह यो वदेत् ।
 चाकृत इव तस्याहं वसामि हृदि नारद । * ।

Colophon.

इति क्षणनामार्थप्रकाशः समाप्तः । * । श्रीराधाक्षणेय नमः ।

विषयः । युग्मेषु धर्मपादनियमयुगसाधनादिनिरूपणमुक्तेन चरितनामसाहाय्यादिनिरूपणम् ।

No. 77. क्षणभक्तिप्रकाशः ! Substance, country-made paper, 17 × 3½ inches. Folia, 33. Lines, 9 on a page. Extent, 1,225 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1696. Place of deposit, Viṣṇupura District Bāñkurā. Babu Rānavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीक्षणाय नमः ।

श्रीक्षणाचरणाभोजं प्रपद्य चरया मुदा ।
 नानापुराणवाक्येन तस्या भक्तिः प्रकाशयते ॥

अज्ञानमिदमर्थं वरमात्रप्रकाशः ।

अज्ञानमिदमर्थं प्रमोदाय सतां सदा ।

अथ प्रारब्धितत्त्वपरिचयान्निकारं चोक्तव्यमस्मात् मङ्गलमाचरति
बीभानवतपद्येव ।

बीभीषवेऽथ वपुषे तदिदं वराच

मुक्तावतंसपरिपिच्छसन्मुखाय ।

वन्द्यमे कवचवेचमिच्छावेपु-

च्छन्निये स्रुपदे पद्मपात्रजाय ।

तथैव वन्द्यप्रतिपाद्यं चोक्तव्यमस्मात् मङ्गलमाचरति । बीविष्णुयामल-
संवितावचनेन ह्यर्था ।

इह स्रुप स्रुपस्रुपवार्धमर्धमामानान्मुपायममुसरतां बीभानवकुलमेव
परमोपायमेव सतः पुत्रवार्धमेव बीभानवदे परमरक्षकं बीवेदवास उप-
निषवन् । अथनिकपद्यन् भक्तिनिकपद्योपकरणमेवेत्याशयेन तत्परस्त्रीकायां
तदर्थप्रतिपादकामात्र नामापुरासोक्तस्त्रीकायां संवदेवास्मिन् चोक्तव्यमि-
प्रकाशके पद्ये प्रथममुद्देशः । तत्र प्रथमकाये चोक्तव्यमिप्रकाशः ।
तदभ्युत्थितम् । चोक्तव्यमभ्युत्थितम् । सर्वकारिकनैयम् । अधिकारिमियमा-
भावः । भक्तिनिकपद्यम् । यतामि प्रकरणाभि । द्वितीयकाये विज्ञान-
भक्तिनैयकपद्यम् । भक्तिनैयकपद्यम् । स्रुपस्रुपवार्धमर्धमामानान्मुपायममुसरतां
कयांस्रुपनिकपद्यम् । स्रुपनभक्तिनिकपद्यं तथाधिकारिमिकपद्यम् । नामा-
विषयभक्त्यादिषु पाद्यान्वयकपद्यम् । चरचनिकपद्यम् । कीर्तननिक-
पद्यम् । माभापराधाः । तदने तत्त्वमापद्यम् । अरचनिकपद्यम् ।
पादवेचनिकपद्यम् । तथैवार्चनिकपद्यम् । तथैव वेवापराधाः । तदने
तत्त्वमापद्यम् । वन्द्यनिकपद्यम् । दास्यनिकपद्यम् । तथैव दासभेदाः ।
सञ्ज्ञनिकपद्यम् । तथैव सञ्ज्ञभेदाः । आत्मनिवेदननिकपद्यमित्यादि । अथो-
द्देशमेव यथैकत्र प्रकरणाभारमभाषी भक्तिप्रवृत्तार्थं बीभानवकुलप्रमंशानाम् ।
बीभानवदे भानवदासा यव सर्वतः सतायां इत्याह ।

मङ्गलमनुतिमात्रेण पुनाम् भवति निर्मलः ।

तथा तीर्थपदः किम्वा दासानामवनिष्यते ।

पुनामिति सामान्यपदेन सर्वोपकारकम् ॥ इत्यादि ।

अथीं चि द्विषा मन्द्यस्य पथिनैवपपद्यते ।

देहाद्यं तत्तदं वैशिष्ट्यः कश्चिन्नममभाज् ।

End.

तत्र देवी । यथा यासुनाचार्यकोषे ।
 वपुरादयोऽपि केऽपि मुचदोषान् यथाविधि ।
 तद्यं तत्र पादपद्मयोरसाद्यैव(?) मया समर्थितः ॥
 देवी यथा जातिविवेके ।
 चिन्तां कुर्यात् नरनरैर्विज्जीतस्य यथा पद्मोः ।
 तद्यार्थं चरौ देवं विरचेद्दङ्गरचयान्(?) ॥
 भक्तिरसाद्यतसिन्धौ ।
 दुष्कारत्वेन विरक्तो वै सञ्ज्ञात्मनिवेदने ।
 केचास्तिदेव धीराणां लभेत साधनार्थताम् ।
 इति भक्तिरसाद्यतसिन्धौ ।
 शान्तो...प्रवक्ष्यामि भक्तमर्यादयान्विता ।
 वैधी भक्तिरियं केषिन् मर्यादामार्गं उच्यते ॥

Colophon. इति श्रीलक्ष्मभक्तिप्रकाशे द्वितीयकाण्डे साधनभक्तिर्नाम पञ्चमप्रकरणं
 सम्पूर्णम् ॥ चरलक्ष्म ॥
 रसाङ्गबद्धिन्दुमितशालके बालेखि कृतिना श्रीहरिरामेण ॥

विषयः । प्रथमकाण्डे—

लक्ष्मभक्तिप्रकाशः । लक्ष्मभजन तदभक्तानां निम्ना च । सार्वकालिकनैयत्यकथनं चधि-
 कारिण्यमाभावः । भक्तिकारणनिरूपणम् ।

द्वितीयकाण्डे—

निष्कामभक्तेर्नैयत्यकथनम् । भक्तिलक्षणफलदादिः । मुचपादादयश्चरलक्ष्मनिरूपणम् । कर्मा-
 न्निरूपणम् । साधनभक्तिनिरूपणम् । साधनभक्त्याधिकारिनिरूपणम् । नानाविधभक्त्यादिषु
 लक्ष्याः प्राधान्यकथनम् । त्रयचक्रीर्भनादिः । नःमापराधादिनिरूपणम् । अरचपादसेवा-
 र्थनादिनिरूपणम् । सेवापराधभन्दनाद्यादिनिरूपणम् । दासभेदादिकथनम् । सञ्ज्ञासचि-
 भेदादिनिरूपणम् । आत्मनिवेदनादिष्वेति विस्तरः ।

No. 78. लक्ष्मयामलतलम् । Substance, palm-leaf, 18 × 2½ inches.
 Folia, 73. Lines, 5 on a page. Extent, 1,460 ślokas. Character,
 Bengali. Date, ? Place of deposit, Usthi, Mayamansiñha. Paṇḍita
 Navakiçora Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः श्रीलक्ष्माय ।

सदाशिव-नृपाविष्णु-विष्णु-नन्द-शिवदासः ।

यथैवाशकसाक्षौ नमः क्षणाय चेतवे ॥

इत्येवं द्वादश नमस्काराः । ॐ नमो देव्यै सरस्वत्यै दश नमस्काराः ।

एकदा मुनिभिः सार्धं व्यासः सत्यवतीपुत्रः ।

पिबासने वसन् श्रीमान् श्रीमद्दरिकाग्रमे ॥ इत्यादि ।

End.

नवकमलदलार्चं तप्त

निजचरचसरीजानन्दमत्तं प्रशान्तं ।

सरसमधुरभावा स्नेहनाभाय दीना

निजपतिमतिदीनं प्राञ्च दीनानुरक्ता ॥

Colophon.

इति क्षणायामस्तमज्ञानन्ते मुचुकुन्ददर्शने नारदमन्त्रावबन्धम् ॥ * ॥ समाप्त-
चायं पन्थः ॥

विषयः । व्यासनारदप्रश्नः । शम्भुप्रश्नप्रश्नः । क्षणरक्षस्ये शिवप्रश्नप्रश्नः । चाराधेश्वरनिर्णये
नक्षत्रविष्णुप्रश्नः । चाराधेश्वरनिर्णये विष्णुमहाविष्णुप्रश्नः । उन्मादमारोचयनिरूपणम् । विद्या-
धरादिप्रत्यागमनम् । विद्याधरीं प्रति क्षणस्य शपः । विद्याधरेण सञ्च नारदनिर्याचम् ।
क्षणकिङ्करोत्पतिः । मदाक्षसोपाख्यानादिः । ऋतध्वजपिङ्गपुरप्रवेशः । कालयवनभक्षादि-
कथनम् ।

No. 79. केदारखण्डः (स्कन्दपुराणीयः) । Substance, country-made
paper, 16 × 4½ inches. Folia, 118. Lines, 9 on a page. Extent, 4,115
ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Ćyāma-
pukur, Viçvakoṣa Office. Bābu Nagendrañātha Vasu. Appearance, fresh.
Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

यस्याज्ञया जगत्स्रष्टा विरिद्धिः पालको हरिः ।

संज्ञतां कालचक्राक्षो नमस्तस्मै पिनाकिने ॥

तीर्थानामुत्तमं तीर्थं चेबाणां चेतनुत्तमम् ।

तत्रैव नैमिषारण्ये शौमकाद्यास्तपोधमाः ॥

दीर्घसप्तं प्रकुर्वन्ति सचिदां स्तमतेन च ।

तेषां सम्प्रर्जनोत्सृज्यादागतो हि महातपाः ॥

वासशिष्यो महाप्रज्ञो सोमशो नाम नामता ।

तथागतं ते दृष्ट्यर्जुनयो दीर्घसचिदः ॥

उत्तमसु सुमनसु सर्वे सार्वभौमाः सुकुमुदमाः ।

इत्यार्षेयसमसङ्गत् सुमहो गीतकलायाः ।

नं वप्रक्षुर्मेवाभावाः त्रिवर्षेण क्षुण्डितम् ।

ବୁଦ୍ଧାୟ ଜୟଃ ।

कवयस्य महाप्रज्ञ रेवरेवस्य श्रुतिना ।

महिमानं महाभाज आनार्जनसमन्वितम् ॥ इत्यादि ।

End.

अपचोऽपि वरिष्ठाः क्षुः प्रमादान् पुनरपि य ।

तस्मात् सर्वप्रयत्नेन पूजनीयो हि शङ्करः ।

पद्मनां जम्बूनामने द्विदे भक्तिः प्रजापते ।

ज्ञानिनां क्षातपुद्गेनां जन्मजन्मनि महारः ।

किं भया ब्रह्मलोकेन स वेद्यो हि सदा तमिः ।

पूजनीयः सदा श्रेयो वन्दनीयः सदा मित्रः ।

अथैषोदाहरणमिति वाचं पुरातनम् ।

किरादेन ज्ञातं यच्च व्रतं परममद्भुतम् ।

वेनेय भावितं विद्यं जगद्देतच्छरावरम् ।

Colophon.

इति खण्डपुराणे वेदार्थवत्ते रीवशास्त्रे त्रेतीयाध्यायः ।
 वचनाश्लेषं पश्यः ।

विषयः । प्रथमाध्याये त्रिविधमन्त्राद्यादिकथनम् । १ । १ । ४ । ५ अध्याये दश-
क्यादिवर्धनम् । १ । ७ अध्याये छिन्नमात्राद्यादिकथनम् । ८ अध्याये त्रिविधमन्त्राद्यादिक-
थनम् । त्रिविध छिन्नरूपने शारदविरूपपत्रम् । ९ अध्याये चत्वारश्चतस्रश्चकथनम् । १० अध्याये
त्रिविध मन्त्राद्युक्त्यादिकथनम् । ११ अध्याये त्रिधाविषयपूर्णादिनिरूपणम् । १२ अध्याये धन्यमर्च-
न्यादिकथनम् । १३ अध्याये देवाद्युत्तुवादिनिरूपणम् । १४ अध्याये ब्रह्मविष्णवादिनिरूपणम् ।
१५ अध्याये कर्षोप्रमंशदिः । कर्षोपक्यादिनिरूपणम् । १६ अध्याये हवीषेयमाह्वानम् ।
१७ अध्याये हवाद्युत्तुवादिनिरूपणम् । १८ । १९ अध्याये वस्तुपाह्वानादिः । २० अध्याये
पार्श्वत्युत्तुवादिनिरूपणम् । २१ अध्याये पार्श्वत्याद्यस्य उद्योगादिनिरूपणम् । २२ अध्याये पार्श्वत्या-
दिनिरूपणम् । २३ । २४ । २५ अध्याये ब्रह्मोर्विवाद्यादिनिरूपणम् । २६ । २७ । २८ ।
२९ अध्याये तारकपुत्रादिनिरूपणम् । ३० अध्याये तारकाद्युत्तुवादिनिरूपणम् ।

No. 80. केरलशास्त्रोक्तसूत्रम्, (सटीकम्) । Substance, country-made paper, 6×4 inches. Folia, 40. Lines, 7 on a page. Extent, 245 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Paṇḍita Candrakānta Tarkaratna. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Incorrect.

Beginning.

चौदुर्गा ।

सिद्धान्तोपनिषद्ं शुद्धानां परमेश्वरः ।

श्रीवाचनं सप्तः किञ्चित् श्रीवाचनमुपास्यते ।

उत्तमि नक्षत्रदशाप्रकारे विद्वज्जने ।

यत् पारमरीं चोरामनुकृत्य यथावति ।

अथ टीका,—

सिद्धान्तेति किञ्चित् सप्तःशतकं लेखः परस्मैतेति यावत् तस्यापि विभिन्न-
भात् उपास्यते भज्याः । इत्यादि ।

End.

चर्ककक्षाधिनेनारायणोन्मादयसंज्ञितौ ।

राजयोगाविति प्रोक्तं विज्ञानो विजयी भवेत् ॥ (?)

प्रतिष्ठान् समावीक्ष्य पूर्वोद्दिष्टान् विषयान् ।

तत्तदुपपन्नकथाभि क्रमेणैव विद्वज्जने ॥

Colophon.

एति निकषाराचपीठतकेरलशास्त्रोक्तसूत्रं समाप्तम् ॥

चौदुर्गा । अथ टीका,—

यथासमाप्तिक्रमेण मेधादीनां उत्तमि नन्वादिसौख्येयको प्रतिष्ठान्
समावीक्ष्य इत्यादि । एति केरलशास्त्रोक्तसूत्रस्यास्मात् समाप्ता ॥

विषयः । पारमरीमतानुसारेण नक्षत्रदशाप्रकारनिरूपणमुक्तेन राजयोगादिनिरूपणम् ॥

No. 81. केरलिः । Substance, country-made paper, 16×1 inches. Folia, 40. Lines, 4 on a page. Extent, 526 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1732. Place of deposit, Pañcasār, District Dháká, Paṇḍita Mahendracandra Kāvya-tīrtha. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः श्रीकृष्णाय ।

ज्ञानदीपकमाहाय वर्णोक्त्य दशाक्षरैः ।

सरस्वतेन संयुक्तिं वक्षिज्ञानोत्तराधरैः ।

अ ए क ष ड त प य ज्ञा वर्गाः । उक्ताः शुभाशुभाक्षराः । इभिश्च ।
जगत् सर्वं ज्ञातुमशक्येति । अ ए क ष ड त प य ज्ञाः प्रथमवर्गाः ।
आ रे ष ष ड व फ र वा द्वितीयवर्गाः । इ चो न ज ष ह व छ साः
तृतीयवर्गाः । ई चो ष भ ड व भ व वाचतुर्थवर्गाः । इभि र्देवं + +
चरैर्वर्गस्थापनं । इदानीं सरभेदा भाष्यम् । इत्यादि ।

End.

प्रथमेन द्वितीयम् द्वितीयेन तृतीयकम् ।

उभये पक्षे सङ्गच्छमववा तृतीयमक्षरम् ।

एते केरलिना बुद्ध्या चातिविशारदैः (?) ।

Colophon.

इति लीचारादिज्ञानात्मकेरलिः समाप्ता । शकाब्दाः १७११ ।

विषयः । प्रज्ञकर्तुः प्रज्ञाक्षरविशेषपर्यालोचनेन तत्तत्प्रज्ञोत्तरकथनप्रकारः ॥

No. 82. कोटीनिर्णयः, By गोपाजन्यायपञ्चानन । Substance, country-made paper, 16×3½ inches. Folia, 113. Lines, 5 on a page. Extent, 1,712 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1792. Place of deposit, Açujiyá, Mayamansiñha, Bábu Anandakiçora Ráya. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः श्रीगुरुभ्यो नमः ।

लीलाम्बररत्नामौजमकरन्दनपुत्रतः ।

न्यायपञ्चाननो विद्वान् कुरुते कोटीनिर्णयम् ।

आदित्यादिपक्षाः सर्वे नक्षत्राणि च राशयः ।

दीर्घमासुः प्रकुर्वन्तु यक्ष्मेनं जगत्पाथका । इत्यादि ।

End.

इदं रा ३ भागः ॥ १० दिवः चपप्रसादनमुक्तं लीलाभं रीत्यभूवचम् ।

Colophon.

इति लीलोपाख्यान्यायपञ्चाननविरचितायां(?) कोटीनिर्णयो नाम सहस्रो-
ऽध्यायः । शक १७८१ ॥

विषयः । कोटीकरचदर्शनाद्युपायनिरूपणम् ।

No. 83. कोडीसारावली, By रामगोविन्दः . Substance, country-made paper, 14×2 inches. Folia, 65. Lines, 8 on a page. Extent, 1,744 ślokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Čáktá, via-Keráṇṇigañja, District Dháká, Paṇḍita Trilocana Tarkálañkára. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो नवेभ्याय ।

गुणश्च ज्ञानदातारं देवीं स्नेहां तथैव च
नवपञ्चानुगां वाचीं नमामि शिरसा भुवि ॥

सुरान् नमस्कृत्य विलोच्य शास्त्रं
श्रुतिः सदा कोविदरञ्जनीया ।

श्रीरामगोविन्दद्विजेन कोडी-
सारावली चास्य वितन्यते वै ॥

न सत्त्वं वर्षबोधाय पाठार्थं बालकस्य च ।

श्रुतिःशास्त्रोद्भूतः सारः संक्षेपेन मनोभवते ॥

आदौ सप्तनिर्णयः ।

रामोद्भवेद्दे (१ । ४० ।) जलधिस्तु मित्रे- (४ । १०)

वाची रसैः (५ । १) पञ्चसामरैश्च (५ । ४०) ।

बाहः कुवेदे (५ । ४१) विषयोऽङ्गयुयैः

(५ । १८ ।) क्रमोत्क्रमान्नेषतुलादिमानम् ॥

सप्तं दृष्टपक्षं द्विष्टं तत्संख्यं क्रमतः पक्षम् ।

विपक्षश्च रवेर्भोग्यमेवं कल्पमेकमे ॥

चतुस्त्रिंशदशीतिश्च शतस्यैव पुनः शतम् ।

अशीतिश्च चतुस्त्रिंशत् वृद्धिं वृद्धिं समादिशेत् ॥

नाववादी दिवाचानिर्मावादी वर्षते दिवा ।

इति ऋषादिनिर्णयः ॥ इत्यादि ।

End.

चामिर्दुःखं मद्यत्क्षेत्रो धननाशश्च जायते ।

मरणं चातपादादि तद्दिने जायते भुवम् ॥

तस्मिन् दिने च यो रोमो जायते पुत्रपत्न्य च ।

असाध्यः स भवेन्नोमो अत्युक्तोशादिदायकः ॥

Colophon.

इति कोडीसारावलीमुद्रितादिदशमवर्षं समाप्तम् ॥

[illegible]

No. 84. কৌতুকাবলী : Substance, country-made paper, 14½ × 3½ inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 502 ślokaś. Character, Bengali. Date ? Place of deposit, Tripurā, Mahārāja's Library. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो महादेवाय ।

शुनिराक्षयकाशुरधि करधमिं कुर्मन्तोमानताज्ञीं
 दग्नेर्दृष्टा रक्षतां जघनमुपतथा प्रसक्तज्ञीं दग्नीम् ।
 पक्षिणां दक्षपक्षीमिति सुदधिरिना जप्स्ये शीपचार्यं
 नां वीक्ष्य क्षेरवज्रः सपदि जतभिराः पातु यः पक्षवज्रः ।
 इत्यादि ।

End.

अथ एव तत्त्वमन्त्रावाप्ति इति शरीरं चक्षुसीत्याद्य तत्त्वविधानस्य एव
राजपत्तिर्यो प्रथितः ।

Colophon. इत्येतावदसि कौतुकरजाकरस्य । नीहरिः । वीरानन्दहरमहोदयः काचरमिहं
द्रुल्लभम् ।

विषयः । भूकुशा-इतिप्रसिद्धराजधानीवाक्यस्य नमस्त्र्यंसाधिक्यपुत्रस्य लक्ष्मणाधिक-
बाणः आपदेः कविताकिंसापरनामधेयेन पुरोधसा विरचितः प्रहसनविशेषः ।

No. 85. कौलावलीनिर्णयः, By ज्ञानानन्दपरमहंसः । Substance, country
made paper, 19×5 inches. Folia, 37. Lines, 10 on a page. Extent,
1,277 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Májpadá,
District Dháká, Babu Rásavihári Ráya. Appearance, new. Verse.
Incorrect.

Beginning. कौतुरदे नमः ।

नमा कौतुरपादपद्मयुगलं सिद्धेः सदा सेवितं
ज्ञातानां परिभाषमोक्षजनकं कौलावलीनिर्णयम् ।
वक्ष्येऽहं कुलवर्धनं सुकृतिभिः सेवं सदा कौस्तुभे
भविरेव मनोहरै + + + + प्रसादाक्षयम् ।
प्रातस्तयाव शिरसि सदासदसपङ्कजे ।
नक्षत्रादित्यकिञ्चिन्मे विधोर्मन्त्रसंयुते ।
ध्यायन्निजमुखं धीरो रजताक्षसन्निभम् ।
वीरासनसमासीनं दृष्ट्वाभद्रभूषितम् ।
दृष्ट्वासायान्तरधरं वरदाभयपाषाणिकम् ।
बालोदरशक्तिसहितं काचख्येनावलीकृतम् ।
प्रियायाः सख्यद्वयेन धृतपादकलेवरम् ।
बालेकौतुल्यधारिणा रक्तभरपभूषितम् ।
ज्ञानानन्दसमायुक्तं स्मरेत् तन्नामपूर्वकम् ।
ज्ञानसैव्यचारैश्च सम्पूज्य कल्पयेत् सुधीः ।
त्रयं भूष्योत्तमं दद्याद्वावपुण्यं ततः परम् ।
भूषं वायुत्तमं दद्यात् तेजसा दीपमेव च ।
निवेशनमयं दद्यात् दद्याच्च सुकुलं तथा ।
चामरं पादुके चर्चं तथासहस्रभूषणम् ।
नक्षत्रद्वाराविधानेन सम्पूज्य वायुर्न तथा ।

यथाशक्ति कथं कृत्वा समर्थोऽयं क्षुतिं पठेत् ।

इत्यादि ।

End.

अथ कामकला शक्तिः साधको रत्नमन्दिरे ।

रत्नाक्षरारसंयुक्तो रत्नमन्त्रानुक्षेपनः ।

रत्नवक्त्रो रत्ननेत्रो रत्नकामकलात्मकः ।

रत्नपुष्पैश्च विविधैर्नैवेद्यै रत्नसन्निभैः ।

मानोपचारवासिभिः कुङ्कुमादिविज्ञेयैः ।

कलादिप्रक्षुरन्त्रान् स्फुर + पनवपिबौम् ।

बन्धूककुसुमाकारकाञ्चीभूषितभूषणम् ।

इक्षुकोदण्डपुष्पेषु वरदाभययुक्तराम् ।

उद्दीप्तकान्तिसिन्दूरभूषितां नयनोन्मेषाम् ॥

Oolophon.

इति ज्ञानानन्दपरमहंसविरचिते कौशावलीनिर्णये दशमोऽङ्काः ।

विषयः । अथ कौलिकानां प्रातःहृत्यनिरूपणम् । कुलमुच्यं कलादिकथनम् । कुलदृष्ट-
वंश्यादिकथनम् । प्रातःहृत्याकरणे होपकथनम् । ज्ञानविधिः । उन्मेषाविधिः । तपश्चविधिः ।
पट्कर्मनिरूपणम् । तत्र कर्मभेदे वस्त्रभेदकथनम् । पूजास्थाननिरूपणम् । द्वारादिप्रवेशपूजा-
विधिः । कूर्मचक्रनिरूपणम् । अर्घ्यस्थापनविधिः । आसनादिविधिः । पूजाद्रव्यादिनिरूपणम् ।
द्रव्यापनस्थानादिकथनम् । फलपुष्पपदानविधिः । पुष्पविशेषनम् । शक्तियुक्तेन पूजा कार्थ्येति
कथनम् । चक्रमध्ये कौपुत्रयोरुपवेशनादिव्यवस्था । पूजादौ विजयादिलोकारविधिः ।
विजयादिशोधनविधिः । तत्र अनुपानविधिः । भूतशुद्ध्यादिज्ञानकथनम् । अनर्थजनविधिः ।
तत्र दशपुष्पकथनम् । अथ वाङ्मपूजाविधिः । तत्र यन्त्रद्रव्यनिरूपणम् । यन्त्रपुष्पनिर्णयः ।
यन्त्रकारविधिः । यन्त्रद्रव्यशुद्धिकथनम् । अर्घ्यपात्रादिविधिः । चोदशोपचारविधिः । शक्ति-
विषये धूपनिरूपणम् । दशाङ्गबोद्धशङ्खधूपादिविधिः । कुण्डलाक्षिकादिविधिः । शोमद्रव्य-
निरूपणम् । अथ विविधपानसल्लसकथनम् । अन्नपूर्वाध्यानादिकथनम् । अन्नपूर्वामन्त्रादि-
कथनम् । कौलिकसल्लसादिकथनम् । पानविधिः । सुरादेवीध्यानादिकथनम् । अन्नमध्ये
वज्रार्वावर्णकथनम् । ततः शान्तिहोत्रम् । तिलकादिविधिः । आत्मसमर्पणविधिः । पञ्चहृत्य-
निरूपणम् । तत्र शक्तिशोधनादिविधिः । ज्ञानविशेषे पूजायां फलाधिक्यकथनम् । वाताचार-
भावेन पूजनोपदेयताकथनम् । पूजास्तनकथनम् । शिवावलिप्रकारकथनम् । कुलवारादि-
निरूपणम् । मन्त्रान्ननिरूपणम् । कुलाटककथनम् । मङ्गलाटककथनम् । शक्तिपूजाप्रकारः ।
अथ कौलिकसल्लादिकथनम् । मुदोरपतो निषिद्धकर्मकथनम् । मुदशिवयोर्मिथिवकर्मकथ-
नम् । शक्तिप्रशंसाकथनम् । अथ भावननिरूपणम् । अथ कामकलाध्यानादिकथनम् । वीरभाव-

कथनम् । तत्र चित्तासाधनादिविधिः । बहिर्दानविधिः । गौरसाधनविधिः । श्रवसाधन-
विधिः । श्रवणकथनादिकथनम् । पञ्चमुज्जीसाधनविधिः । अथ पञ्चपुरस्सरविधिः । अथ
मरणास्तीनपूजायाः कर्मयत्ताकथनम् । तत्र कुमारीपूजनादिविधिः । समवाचारविधिः ।
ग्रन्थादिदर्शने नमस्कारविधिः । तन्मन्त्रादिकथनम् । ब्रह्मपुण्यादियज्ञविधिः । काम्यपूजा-
विधिः । रत्नपूजाविधिः । त्रिपुरागौरसाधनविधिश्चेति ।

No. 86. ज्ञानदीपिकावृत्तिः । Substance, country-made paper, Folia, 45. Lines, 6 on a page. Extent, 1,215 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1691. Place of deposit, Kānṭhālpāḍā, Post office, Naihati, Paṇḍita Rāma-tāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो ब्रह्मेश्वर ।

नमोऽस्तु गुरवे तस्मै केमवाय मन्त्रायने ।

ब्रह्मावतारः सर्वेषामपमर्जान्निषाधनम् ।

तत्र तावत् प्रथमतः प्रारिखितस्याविज्ञेन परिसमाप्तार्चनितृष्टाभाय बन्धकारः
अभीष्टदेवताकारवाक्यकमाशीर्षादुक्तं मन्त्रमन्त्रं समन्वादिषु कथयति
प्रथमस्तोत्रेन तस्य प्रयोजनं निःशेषदुःखनिवृत्तिः । इत्यादि ।

End.

अनन्तरादिशक्तिनत् निरतिशयप्रकाशानन्दविभूषं परं ज्योतिः सत्
प्रकृतिं विद्यते स्वेष्टास्तीकृतविराट्कृपाधिष्ठानतया तिष्ठति । ऊर्ध्वं गौडि
प्रकीर्तनं (?) करोति सदेवादिस्त्वोचदारेण तन्मय एव भवामि ।

Colophon.

इति ज्ञानदीपिकावृत्तावृत्तम् पठ्यते ॥ १६९१ ॥

विषयः । ज्ञानदीपिकावृत्तवृत्तम् ब्रह्मवृत्तम् ।

No. 87. ज्योतीर्ध्ववर्णनम्, (ज्ञानपुराणकाशीखण्डोपम्) । Substance, coun-
try-made paper, 14x8 inches. Folia, 19. Lines, 6 on a page. Extent,
342 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaṇḍol,
District Mayamansīṅha, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appear-
ance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ विश्वेश्वर भवः । अमरं उवाच ।

इदम् भविष्यं युगात्तं वाचसं शिवनन्दन ।

राक्षसैर्भाजनं जातस्तोत्राणि कथयामुना ।

आनन्दकाननं यानि यत् भूनि वृक्षानन ।

तानि लिङ्गस्वरूपाणि समाचक्ष्य समायतः ॥ इत्यादि ।

End

इति नन्दिवचः श्रुत्वा देवो देवोसमायुतः ।

दिश्य रथं सभाबद्धं निजंगाम विपिष्टपात् ॥

Colophon

इति स्कन्दपुराणे काण्डौल्लङ्घं सेवतीर्थवर्णनं नाम सप्तमवतिसप्तोऽध्यायः ॥

विषयः । काण्डोऽख्यतन्त्रैर्यनिचयनिरूपणमुखेन तन्त्रलोचनानां माहात्म्यादिकथनम् ।

No. 88. गयापद्धतिः, By रघुनाथभट्टः । Substance, country-made paper. Folio, 19. Lines, 11 on a page. Extent, 440 ślokas. Character, Nāgari. Date, Sam. 1886. Place of deposit, Gobardhanasarāi, Benares, Pandita Vaidhyāçvariprasāda Dubē. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning

श्रीगणेशाय नमः ।

अथ गयापद्धतिलिख्यते ।

गदाधरं प्रथम्याथ विष्णुद्वयः परदेवताः ।

रघुनाथो मयाऽकृत्यं याचारश्चादि भाष्यते ।

अथ याचारपद्धतिमकल्पमयाकृत्यप्रयोगः । इत्यादि ।

End.

मालोपन्यासनामारे(?) रघुनाथेन निम्नितं

परानुष्ठेयसूक्तोद्यप्रयोगसंग्रहः ॥

श्रीयतां पितरस्तेन देवस्यादिगदाधरः

अन्तव्यस्य प्रसादं क्षेत्र्यः कश्चिदिह मे भवेत् ॥

Colophon

इति श्रीमन्-माधवात्मजभट्टरघुनाथकृतः मयानुष्ठेयपद्धतिः सम्पूर्णा । गद.

धरापर्वसप्त सूक्तं १८८६ मंगेश्वर्यक द्वापारवर्गे पञ्चसमाप्तिः ॥ शुभ

भट्ट आचार्येण लिखितं स्थाप्यं परार्थम् ।

विषयः । मयानुष्ठेयं याचारश्चादिनाम् तत्र कर्तव्यस्य पिण्डदानादिकस्य प्रयोगकथनम् ।

No. 89. गयाप्रकाशः । Substance, country-made paper. 10x5 inches. Folio, 21. Lines, 12 on a page. Extent, 315 ślokas. Character,

Bengali. Date, ? Place of deposit, Kānṭhālpāḍā, Post office, Naihāṭī, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. अथ प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।
मयायां पिण्डप्रदानेन वनादिमौचे ?
मोक्षायितौ तीर्थवल्लप्रभावाद्बौधिसंज्ञं नरकं जनौ तौ ।
पिण्डं पितामहाश्चैव तथैव प्रपितामहान् ।
ग्रीवयामीति यत्तु यं नया दत्तमरिन्दम ।
तेनास्त्रद्वयगपद्वयोऽगो जातो वाक्येन सप्तम । इत्यादि ।

End. आद्यं ईश्वरीकुण्डे चकाराद्रुक्मिणीकुण्डे च आद्यकर्तुः सिद्धो भवतीत्यर्थः ।
मोरी चेति तत्र मधेश्वरकुण्डे मतङ्गलाभः पूजनात् सर्वसौभाग्यं प्रापितो
भवतीत्यर्थः ।

Colophon. इति नयाप्रकाशः समाप्तः ।

विषयः । नयामाह्लादिनिरूपणमुद्येन तत्तीर्थकर्तव्यकर्तव्यनिश्चयनिरूपणम् ।

No. 90. गीतगोविन्दटीका, (सर्वाङ्गसुन्दरी) । Substance, country-made paper, 15 × 2½ inches. Folia, 65. Lines, 6 on a page. Extent, 1,500 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk., 1650. Place of deposit, Kānṭhālpāḍā viā Naihāṭī, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
प्रथम्य जगतामीशं ह्यष्टकपं समातनम् ।
क्रियते गीतगोविन्दटीका सर्वाङ्गसुन्दरी ।
भेषभेदुरमस्वरं वनध्रुवः श्यामालमालाद्रुर्नैर्लङ्गं भीरुरयमित्यादि । इत्यादि ।

End. किम्भूताः सामन्दा आनन्देन सह वर्तमानाः । किं तदित्याह गान्धर्वकलाप
यत् कौशलं अस्ति यद्वैष्णवमनुष्यान् यत् ब्रह्मसे विवेकतनम् । यत् काव्येषु
शीलायितम् । किम्भूतस्य ह्यष्टकतानात्मनः । ह्यष्टकासौ एकतानसेति
ह्यष्टकतानं । तदेव आत्मा यस्य एकतानोऽनन्यरुतिः ।

Colophon. इति गीतगोविन्दे महाकाव्ये साध्वीनभट्टकावर्चने सुगीतपीताम्बरौ नाम
द्वादशः सर्गः समाप्तोऽयं पन्थः । शकाब्दा १६५० ।

च-वाच-स्तु चन्द्रे च शक्ते परिमिते मया ।

लिखिता जयदेवस्य टीपनीयं प्रयत्नतः ॥

प्रथम्य भारते देवी श्रीनारायणशर्मणा ।

लिखिता शब्दशास्त्रस्य सम्मता शोधिता सुरैः ॥

श्रीमाधवाय नमः ।

विषयः । गीतगोविन्दनामकस्य छण्डोलोलाविषयकस्य काव्यस्य काव्याः

No. 91. गीतगोविन्दप्रबोधः, By रमाकान्तः । Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 57. Lines, 6 on a page. Extent, 1,617 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Paṇḍita Candrakānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Incorrect

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

गोपिकलकविभक्तु राधिका

भूविभक्तपरिकल्पितानरः ।

नयनैरधरजितरोजर

ग्यःसलो जयति नन्दनन्दनः ।

प्रथम्य मान्यन् ब्रह्मनपूज्य-

मन्यन्पुण्याय कृतःश्लोकम्

श्रीगीतगोविन्दप्रबोधमूर्त्तौ -

देवी रमाकान्त इमच्छकार ॥

कनकशः पूर्वविषयानां

विलसितः सन्नि यदस्य टीकाः

तथापि संलेपविशेषहेतो-

र्मम नमः सद्भिर्गणैर्न वाच्यः ।

इह खलु नानाविधबुधजनगणसमस्त-निश्चितविप्रशमनछण्डनसम्भारकाम-

स्तुतीशुक्लवनच्छलेन तमेव प्रथमं प्रतिपादयन्नाह भेषेरिति । यमुनाया-

क्षीरे राधानाधवयैः रङ्गकैलयो जयन्ति । रङ्गसि निर्वर्जने सुरते रति-

विषयं वा कैलयो रङ्गकैलयः । तथाच रङ्गः सुरतगुणयोरिति रङ्गस्य

रङ्गो गुणं यथा स्थान् इति क्रियाविशेषणं वा । इत्यादि ।

End. श्रीभोजदेवप्रभवस्य श्रीभोजदेवनामास्य पिता तस्मान् प्रभवस्य जातस्य ।

Colophon. इति श्रीगीतगोविन्दप्रबोधे द्वादशसर्गशेषा समाप्ता ।
 यदत्र पूर्वपूर्वार्थां टिप्पणीनां विरोधिता ।
 छपया मयि तत्सम्बन्धं लभ्यतां भद्रमद्विदः ।
 समोक्तिरन्यटीकानां संक्षेप एव केवलम् ।
 विशेषो यदि चान्योऽस्ति तदा चिन्तयो मनोविभिः ।
 छतिनः भद्रमद्विवेचका
 भवतास्यां छपया छतौ मम ।
 स्थितये पथि पिच्छिले मुक्तः
 सत्सलतो दण्ड इवावलम्बनम् ।
 यो जातो वसुधामनुरोर्गोविन्दपादाम्बुज (?)
 दम्बध्यानकराजिराजितहृदः श्रीरामभद्रात् पुनः ।
 तेनैवाज्ञमुदे मुदेयमुदिता टीका तरोव त्रियः
 प्रायः केलिकलाकलानिधिलसत्काव्याभ्युपारप्रबोः ॥
 न तोल + + + दिजराज शके
 देवीप्रबोधोद्यतिषो नवम्यां ।
 श्रीगीतगोविन्दकविलटीका-
 मिमां रमाकान्तछतौ लिखेत् ।
 समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । जयदेवकृतस्य गीतगोविन्दनामकस्य छन्दलीलावर्चनात्मकस्य काव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 92. गीतासारः । Substance, country-made paper, $13\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 110 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha, Parganā Sarāil, District Tripurā, Paṇḍita Kālicandra Nyāyapañcānana. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः छण्डाय । अथ गीतासारः । अर्जुन उवाच ।

ॐकारस्य च साक्षात् रूपं ज्ञानं सर्वं तथा ।

भक्तसम्बन्धं श्रोतुमिच्छामि ब्रूहि मे परमेश्वर ।

श्रीभगवानुवाच ।

साधु पार्थ महाबाहो यन्मे नं परिशृण्वसि । इत्यादि ।

End. यन्मणि इत्येवान् सर्वे जीता वक्ष्यन्ति हि ज्ञिता ।
यद्य तत्र जीतो भक्त्या च मन्वेत् परमं पदम् ॥ (?)

Colophon. इति श्रीकल्याणसुन्दरस्यारो जीताधारः समाप्तः ॥

विषयः । श्रीकल्याणसुन्दरस्यारो जीताधारः समाप्तः ॥

No. 93. गुह्यप्रकाशः By वर्द्धमानोपाध्यायः । Substance, country-made paper, 15½ x 2½ inches. Folia, 79. Lines, 5 on a page. Extent, 2,123 ślokaś. Character, Bengali. Date, P Place of deposit, Dhānukā, Post Office, Pālāñ, District Pharidpur, Paṇḍita Haramohana Tarkacūḍa-maṇi. Appearance, tolerable. Prose. Generally Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

एकत्र मन्त्रिपतितासितकण्डविम्-

मन्यत्र चन्द्रकिरणाक्षितपुष्पभावं ।

सन्ध्याजलासुखिमनहरिपोर्ममामि

चक्षुप्रविष्टमिव पुष्पतमं प्रयामम् ।

मतिवद्वुतेरपि प्रारिष्टमिविष्टविद्यातकलात् तामादौ कृतां निबध्नामि तुष्टे-
रिति । तुष्टिरनुरक्तिरतुष्टिर्दोषः तदुभयमपि बन्धनोयमोचनीययोरीश्वर-
विषयकमेव ।

पराम्परतरं यानि नारायणपरायणाः ।

न ते तत्र ममिच्छन्ति यद्विद्वन्मि मन्वेच्छन् ॥ इति कृतेः ।

यदा मोक्षनेष्टावन्धनेच्छे तुष्टातुष्टी ते ईश्वरस्येव तद्विद्याया एकमेवः
तत्तत्फललोपधानात् सिद्धसाधनंजिहीर्षावदोषाधिको भेदः सचकारिभेद-
समवधानाच्च तस्याः कार्यभेदजनकलात् तत्र बध्नतः पुनरित्यनेन बन्धस्या-
वृत्त्या मोक्षानन्तरं बन्ध इत्यर्थे विरोधादतुष्टेः पुनरिति योजना । तद्याच्च
अवच्छेदार्थः पुनःकृदो नावृत्त्यर्थ इति मोक्षदोषः । यदा बध्नतः पुन-
रित्यनेन बन्धस्य निरन्तरादतिवच्छते न मोक्षानन्तरतेति मोक्षदोषः ।
मुक्तिवन्धो दुःखसन्तत्यकण्डेदवृत्तौ तयोश्च शरीरावच्छेदनाद्विषयदेन
भोगायतनं शरीरमेव ।

..... कारो बधे निश्चये च यमे पञ्चावपि ।

तुष्टारमेवेऽपि पुमान् जिज्ञां भतिप्रवेवके । इत्यादि ॥

End.

न च भूरेवेषाबुद्धेर्हिमाभिव्यक्तलाकारा इत्यादिप्रतिपत्तिः अस्माभिरपि
 बुद्धेर्हिमादिजनकमेव तेषां प्राक् एवं घटविषयकबुद्धेः प्राक् च
 जनकमे सिद्धे तद्वद्व्याप्येवेषाबुद्धेरपि विषयकबुद्धेः प्राक् घटजनकत्वमनु-
 मेयं । न चास्यानुमानेऽपिेषाबुद्धिस्तोषाभिन्नात् ननु जाती घट इति
 विशिष्टप्रतीतिः अन्यथाः सिद्धोत वर्तमाने विषये वाचकाभावात् न
 जातीतावतादरेः तदभावे व्यवहारानापत्तिः तस्य अन्यत्वात् ।
 न च ज्ञानविधादेव तद्वधीविषयो वर्तमानेऽपि तथापनेः प्रतीत्योर्विषय-
 वैलक्षण्यानुभावात् वस्तुतो जातमीति मानसानुवचसायमर्थं ज्ञानं प्रत्यक्षं
 अन्यथा समावायः अथिकार्थविशेषमुक्तत्वाच्च पुनपत्यानस-
 प्रत्यक्षत्वमनुमेयं अन्यथा परमाकादि ननु परमाबुद्धिः सत्तादिः
 घटादौ प्रतीयते तच्च परमाबुद्धिततया च तद्वयस्य परमाबोरो-
 द्विधमेव तदप्रतीत्यैव न क्त्वान् न परमाबुद्धितसद्विकर्षेण खयोक्तव्यता-
 भावात् सत्तादिः । (अतःपरं चक्षितम्)

विषयः । कदाचित्तुर्धिश्रितिसंज्ञकानां नैयायिकसम्मतमुक्तानां यथायथविचारपूर्वकं समा-
 धानम् । “तुद्धेर्मोचयतो बन्धादनुद्धेर्भ्रतः पुनः कारागारमिदं विचं यस्य नोमि तमौचर”-
 मिति किरवावलीनिर्मातृसम्भवत उदयनार्यस्य मुखपत्रस्य महत्साधारणं चक्षिहपि तुद्धेरिति
 माहलिकस्योक्तमारम्भे आख्यानात् किरवावली उपरि कियेयं टीका ।

No. 94. मुखविवेकः, by विद्यावागीशः. Substance, count-y-
 made paper, 16 x 2½ inches. Folia, 157. Lines, 7 on a page. Extent, 5,600
 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Barsikurá,
 Mayamansiūha, Paṇḍita Jayanātha Tarkālañkāra. Appearance, very old.
 Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय नमः ।

कुक्षिताधरपुटेन पूरयन् वंशिकां प्रवक्ष्यामिपुनः ।

मोक्षयन्निष्ठवानमोक्षनाः पातु कोऽपि नवनोरदम्बः ।

चौमता मयुरावाचनकंवागीशोमता ।

मुखप्रकाश

प्रारिचिनयन्वसनाश्रितानमया कृतं भववृत्तकारकं महत्तं शिवाश्रित्यै
 चादौ निवर्तति ॐ नम इति । आख्यातमेवमुक्तवदोपनिर्दिष्टे

... .. प्रकाशपञ्चिकाभवतारयति । विनापीति निरूपयत्य शब्दप्रयोग
क्यादादिति भावः । इत्यादि ।

End. अत आह किमेति असमवायिकारवदमेकान्वितहेतुः ।

Colophon. इति महाभक्त्योपाध्यायकौविद्याबागौशभट्टाचार्यविरचितो गुणविद्वत्ति-
विवेकः समाप्तः ।

विषयः । मधुरानाथकृतस्य गुणप्रकाशविद्वत्तिनामकस्य गुणप्रकाशवाङ्मनपत्रस्य वाङ्मना ।

No. 95. गुणवन्द्यावगच्छस्यम्, by हरिचरणः. Substance, country-
made paper, 10 x 4 inches. Folia, 27. Lines, 10 on a page. Extent, 643
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1602. Place of deposit, Viṣṇu-
pur, Kriṣṇaganja, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa Gosvāmī. Appearance, old.
Prose. Incorrect.

Beginning. श्रीकौकिशोरीकौकिशोरौ जयतः ।

प्रपद्य इन्द्यावनमभ्यमेकतः श्रीमन्नपातुत्कलिकाकुलात्मा ।
उद्गाढयामि ज्वलतः कठोरा वाप्यस्य सुग्रां हृदि सुखितस्य ।
अथे इन्द्यावस्य मरितमिह तीर्थोत्सवपराः
परामातुः के वा न किञ्च परमानन्दसहरी ।
अतो जीवैर्याये स्वयमपि च यो जीवस्यविधे
वैरेण्या मे चेतस्युपदिष्ट दिशं वा कुत्र कृपां ।
... .. विचरते
सदा प्रेयास्यति कुतिरपि विरोति कुतिरपि । (?)
इति ज्ञात्वा इन्दे चरसमभिवन्दे तव कृपां
कुर्वन् चित्रं मे पश्यतु नितरां तवैविध्यं ॥ इत्यादि ।

End. अन्योन्मं रसकोलिकौतुकविधौ सख्यां रवे मग्नतां
प्रज्ञायां रसकोलिकादिविद्वतैः कश्चिन् सखी नोत्सवः ।
पादौ पाण्डवनस्येन विद्वत्तादां परीक्षासक्तुं (?)
मानारवविचारकौतुकरवे श्रीकृद्विमेकमिरस्य ।
... ..
सखि सख्यपरीन्द्यैरनुचर्यादिभिर्नवम् ।
सख्यामखितयोः सख्यं कुर्महेतुत् सख्यामिति ।

इत्येवं कथितं चापि नैतियं चरितं तयोः ।
 यथावति तथा कुर्याद्भयथा तत्र गतिर्भवेत् ।
 इति नत्वा मुनं तत्र पपात हृष्यवद्भुवि ।
 तथा भवतु मे नित्यमिति विश्वासयाम्यहम् ।
 नीमत्नीरसिकश्चात्मनामो नीमोगुहमंस ।
 यन्पादाभोजनाभुख्यं नवं भावयतु तत्तत्तुल्यम् ॥ (?)
 नाम्ना.....चरित्तरणः नीमुरोः सत्कृपातो
 नामानन्तरप्रकटसुरसैः पुस्तकं चात्र चम्रे ।
 यद्यप्याख्येऽप्रकटभजने चित्तवृत्तिर्निगूढे
 चित्ताख्यया उपदि रसिका नित्यमाहोक्तयन्तु ॥

 येषां सखीहृन्मिथेयमापौ श्यामौ सदा राजत एव चित्ते ॥
 चरित्तरणस्यैव हृन्दावनसप्रसङ्गे च परिच्छेदस्तृतीयः ।
 सेवाप्रकाशः प्रथयतु तान् ।

Colophon. इति नीमुरहृन्दावनरस्ये नित्यसेवाप्रकाशस्तृतीयः परिच्छेदः । शुभमस्तु
 शकाब्दा १९०९ ।

विषयः । वैष्णवशास्त्रं । प्रथमपरिच्छेदे-उत्कलिकावस्त्ररीनिरूपणं तथा स्थाप्रकाशादि-
 निरूपणम् । द्वितीयपरिच्छेदे-संभावप्रकाशादिनिरूपणम् । तृतीयपरिच्छेदे-नित्यसेवाप्रकाशादि-
 निरूपणम् ।

3

No. 96. गुहपादुकाखोचटीका, by अमन्तरामः. Substance, country-
 made paper, 18×3½ inches. Folia, 5. Lines, 8 on a page. Extent, 215
 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālisahar,
 Khāsavāī, Paṇḍita Mahādeva Bhaṭṭācārya. Appearance, old. Prose.
 Generally correct.

Beginning. ॐ गुरवे नमः । अथ गुहपादुकाखोचटीका द्विजेन रच्यते ।
 गुरुपदेशाच्च पण्डितैः सा प्रगृह्यताम् ।
 नत्वा नीमुरमखोभं प्रत्यक्षं शिवरूपिणम् ।
 नीमतामन्तरामेव ज्ञात्वा चैव गुरोर्मतम् ॥ इत्यादि ।

End. अखितनाम् शेषो नास्ति ।

विषयः । तन्मोक्तस्य गुणपादुकास्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 97. गुणपादुकास्तोत्रटीका, by रघुनन्दनन्यायालङ्कारः । Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 4. Lines, 7 on a page. Extent, 101 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala. Mayamansiñha, Paṇḍita Kālicandra Bhattachāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ श्रीगिरिवाच नमः ।

नमस्तस्मै भगवते परमात्मसकृपिणे ।
 गुरवे श्रीमते ज्ञानदात्रे सर्वार्थदर्शिने ॥
 सदाशिवपदं ध्यात्वा सदात्मा वन्दये मुदा । (?)
 करोमि पादुकास्तोत्रव्याख्यानं शिवसेवकः ॥

End. एतत् पञ्चनानुसारेण षड्भाषायामन्मोक्तमन्मोपादानवाचां ये कूर्चमिति
 तेष्वतिशयमन्वयः ॥

Colophon. एति रघुनन्दनन्यायालङ्कारविरचिता गुणपादुकास्तोत्रटीका समाप्ता ।

विषयः । तन्मोक्तस्य गुणपादुकास्तोत्रस्य व्याख्या ।

No. 98. गोचप्रवरविवेकः । Substance, country-made paper, 15×2½ inches. Folia, 2. Lines, 8 on a page. Extent, 44 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kuṇḍi, Tháná Ráñinagar, District Dháká, Paṇḍita Kāliçañkara Vidyālañkára. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

अथ गोचप्रवरविवेको लिख्यते । तच्च—
 जमदग्निर्भरद्वाजो विश्वामित्राभिगोतमाः ।
 वसिष्ठकाश्यपागस्तथा सुमयो गोचकारिणः ॥
 एतेषां धान्यपत्यानि तानि गोचाणि मन्वते (?) ।
 एतदुपलक्ष्यम् । अन्वेषामपि दशमात् । प्रवरस्य गोचप्रवरको मुनिः ।
 तच्च जमदग्निगोचस्य जमदग्नाद्योर्ध्ववसिष्ठः । इत्यादि ।

End. दत्तात्रेयगोचस्य दत्तात्रेय-चाक्रिरस-वार्धस्यत्यप्रवराः ॥

Colophon. एति नीचप्रवरविदेकः समाप्तः ।

विषयः । जनग्रादिनीषायां प्रवराणां चक्रम् ।

No. 99. गोरक्षसंहिता, by गोरक्षनाथः . Substance, country-made paper, 19×4 inches. Folia, 13. Lines, 7 on a page. Extent, 398 *śloka*s. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñhālī, viā Mayamansiñha, Pañḍita Viṇvanātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

यसिंकरूपिणे पिदात्मने सुखकरूपिणे ।
 पदेतिभिश्चदादिभिर्निरूपिताय वे नमः ॥
 साङ्गुनिर्मुनिवर्योऽसौ भूतसे योगसिद्धया ।
 समकक्ष परिभक्ष्य भैरवियारक्षमात्रवान् ।
 सुमन्वितानाङ्गुलुमेः साङ्गुसुखसंभवेः ।
 प्राप्तिभिः शोभितं पुण्यं जनकासमन्यितम् ।
 यं मुनि विचरंस्तत्र इदंशब्दं तरोरथः ।
 वेदिकायां समासीनं दत्तात्रेयं महासुनिम् । इत्यादि ।

End. नमोऽहो योगवे श्रीं नृदात्रेयेतरे जनाः । (?)

भवतीति चरं नृषां सुनिर्लोपानसंज्ञकम् ।
 मुञ्चाङ्गुलान्तरे तद्गोरक्षे प्रकाशितम् ।
 नित्यं तेन सुतर्पिताय पितरः सर्वेच जीताः पुन-
 र्यं नृषां विचारये चक्षुषि प्राप्नोति धैर्यं नमः ।

× × × × × × ×
 × × × × × × × ।

Colophon. एति गोरक्षसंहितायां सुनिर्लोपानं समाप्तम् ।

विषयः । योगकैवल्योपायादिरूपम् ।

No. 100. गोविन्दकल्पलता, by मीराचार्यः . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 58. Lines, 12 on a page. Extent, 2,349 *śloka*s. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupur, viā Bāñkurā, Pañḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning

ॐ नमः श्रीलक्ष्माय ।

कलयति कलत्रेषु मायया मोक्षयन्

खवति मधुरविन्दुं लक्ष्मोविन्दुगौतमम् ।

पटुतरवटुनीपैराहतं गोषु गोपी-

जन इति च समाख्यावक्तुं तच्च नत्वा ॥ १ ॥

समुदितभिदमेतत् पूजनं श्रीसुरारे

विधिवदिति पुरा यन्नारदाद्यैर्मुनीन्द्रैः ।

सकलविभवसाध्यैर्भक्तकामार्थमोक्षैः

फलति यदि कदाचिन्त्यागतो वा कथञ्चित् ॥

जनेषु मर्त्येषु विशुद्धकर्मास्तु

श्रीलक्ष्मन्तं भवसिन्धुपोतम् ।

नत्वा पुनर्वचमिदं दयाम्बुधेः श्री-

गुरोः पदं कञ्जजपांशुनिर्मलम् ॥

गाणपत्यस्तथा शाक्तः शैवः सौरादिकस्तथा ।

विभिन्नफलदाः प्रोक्ताः श्मश्रु(?) आसीन् बान्धवाः ॥

यतीनां ब्रह्मचारिणां वनस्थानाञ्च योषिताम् ।

सर्वेषां गृहमेधिनां विष्णुमन्त्राञ्च बान्धवाः ॥

असारे घोरसंसारे सारं लक्ष्मपदार्चनम् ।

तत्पदं नार्चितं येन पापिना पापकर्माणा ॥

तदर्थं प्रवक्ष्यामि यथा शास्त्रविधानतः ।

गुरुतः शास्त्रतः सम्यक् कुर्याद्दीक्षां प्रयत्नतः ॥

आद्ये दीक्षां प्रकुर्वीत सर्वार्थसिद्धिहेतवे ॥ इत्यादि ।

End.

ततश्च लक्ष्मभूतोऽसौ जायते नान्यथा मुने ।

अन्नं दद्यात् सात्वतेभ्यो बहुमानपुरःसरम् ॥

खण्डाद्यभोज्यैश्च ततो वस्त्रालङ्कारादिभिः ।

एतत्ते कथितं ग्रन्थं सर्वग्रन्थोक्तमोक्तमम् ॥

अस्य विज्ञानमात्रेण लक्ष्मणात्मिकं समञ्जते ।

न प्रकाशमिदं ग्रन्थं न देयं यस्य कश्चचित् ॥

मन्त्राः पराङ्मुखा यान्ति आपदश्च पदे पदे ।

इह लोके च दारिद्र्यं परत्र पश्यातां व्रजेत् ॥

शुक्लकाय न दातव्यं परदाररताय च ।
 शठाय परिश्रियाय नास्तिकाय विशेषतः ॥
 स्त्रियां सक्ताय दुष्टाय तथा कामातुराय च ।
 विदूषकाय शाक्ताय न प्रकाशमिदं शुभम् ॥
 शिवद्वेषरतायापि देवद्वेषरताय च ।
 विप्रद्वेषपरायापि निश्चितं न प्रकाशयेत् ॥
 कृपणाय खलायापि भ्रष्टाचाराय निश्चितम् ।
 न प्रकाशमिदं यत्प्रकाशं वैष्णवाय च ॥
 शाक्तस्थाने न पायेदं(?) दुर्जने न प्रकाशयेत् ।
 अनाचाराय विप्राय तथा कोपरताय च ॥
 न शुद्धाय मतिं दद्याद्भ्राष्ट्रिष्टश्च कदाचन ।
 इह लोके च दारिद्र्यं परच पशुतां व्रजेत् ॥
 ... मध्ये कालिन्द्यास्तवसन्निधौ ।
 एतद्गुण्यं समाख्यानं वैष्णवानां चिन्ताय च :

Colophon.

इति श्रीसमीराचार्यविरचितायां गोविन्दकल्पलतायां त्रयोदशः संपद्यः ॥
 समाप्तमार्थं ग्रन्थः ॥

विषयः । १ प्रथमसंघटे दीक्षादिनिरूपणम् । २ ये मन्त्राधिकार्यादिनिरूपणम् । अकङ्कम
 चक्रादिनिरूपणम् । ३ ये मन्त्रचैतन्यादिनिरूपणम् । ४ ये मन्त्रभित्तिलक्षणादिनिरूपणम् ।
 ५ मे कृष्णमन्त्राचारादिनिरूपणम् । ६ ये आचारगतमासिकपूजादिनिरूपणम् । ७ मे मन्त्र-
 कवि-शब्दः-प्रभृतिनिरूपणम् । ८ मे गोपालमन्त्रपञ्चविध्यादिनिरूपणम् । ९ मे यजनविधि-
 प्रयोगादिनिरूपणम् । १० मे पुरस्करणविध्यादिनिरूपणम् । ११ ये मन्त्रप्रभेदादिनिरूपणम् ।
 १२ ये कुण्डलक्षणादिकथनम् । १३ ये योगमाहात्म्यादिकथनम् ।

No. 101. गोविन्दलीलामृतम्, by रघुनाथदासः. Substance, country-
 made paper, 12 × 4 inches. Folia, 35. Lines, 8 on a page. Extent, 1,000
 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñṭhālpādā,
 viś Naihātī, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, very old. Verse
 Generally correct.

Beginning. श्रीराधामाधवो जयेताम् ॥

श्रीगोविन्दं व्रजानन्दं सन्दोषानन्दमन्दिरम् ।

तं वन्दे परमानन्दं श्रीराधासङ्गनन्दितम् ॥

योऽज्ञानमयं भुवनं कृपाकुरुक्षेत्रस्यव्यकरोत् प्रसक्तं ।

क्षत्रेयसम्पत्सुधयाद्भुते तं श्रीलक्ष्मणचैतन्यमशुं प्रपद्ये ॥ इत्यादि ।

End.

लक्षितलात् शेषो नास्ति । प्रथमसर्गे श्लोकसंख्या ११० । द्वितीयसर्गे १०० ।
तृतीयसर्गे ११० । चतुर्थसर्गे ०८ ।

विषयः । लक्ष्मणस्य कुञ्जनिशान्तकेलिवर्णनम् । तत्प्रविलासवर्णनम् । भोजनकेलिवर्णनम् ।

No. 102. गौराङ्गविरुदावली, by किशोरिमोहनगोस्वामी. Substance, country-made paper, 13×5 inches. Folin, 35. Lines, 3 on a page. Extent, 360 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Agartalá, Vrddhanagar, Paṇḍita Mineçvara Śárbhabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीगौरचन्द्राय नमः ।

देवैस्तथा श्रुतिग्रन्थैर्मन्त्रिमा न यस्त
प्रज्ञायते प्रभवता भवतापि ... ।
दुर्वाङ्मलीमसमतिर्मनुजः कथं स्यात्
श्रीगौरचन्द्र भवतः स्तवनेऽस्य शक्तिः ॥ इत्यादि ।

End

येषां निदेशवशतो विरुदावलीयम्
गौरप्रभोर्विरचिता रघुनन्दनेन ।
गोवर्धनचित्तिभट्टनिकवासिमुखे
गृहन्विमां कृतकृपाः कृपणे मन्त्राः ॥

Colophon.

इति श्रीकलियुगपावनावतारभगवन्निनन्दकुलजकलानिधि-बीशरदु-
नन्दनद्वितीयनाम्ना किशोरिमोहनगोस्वामिना कृता गौरविरुदावली ॥

विषयः । श्रीगौराङ्गस्य महिमयुक्तानि विशेषणपदानि ।

No. 103. गौराङ्गशतनाम, by सार्वभौमभट्टाचार्यः. Substance, country-made paper, 9×4½ inches. Folin, 2. Lines, 12 on a page. Extent, 48 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Agartalá, Vrddhanagar, Paṇḍita Mīneçvara Śárbhabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीगौराङ्गप्रभुर्जयति ।

नमस्कृत्य प्रवक्ष्यामि देवदेवं जगद्गुरुम् ।

- मान्नामहोत्तरशतशैतन्याय मन्त्रात्मनः ।
 विश्वम्भरो जितप्रोथः । इत्यादि
- End.** विश्वम्भराय गौराय शैतन्याय मन्त्रात्मने ।
 शचीपुत्राय शिवाय लक्ष्मीशाय नमो नमः ॥
- Colophon.** इति श्रीसत्त्वम्भोसभट्टाचार्यविरचितं श्रीशैतन्यदेवस्य शतमहोत्तरनामस्तोत्रं
 सम्पूर्णम् ॥
- विषयः ।** श्रीगौराङ्गदेवस्याहोत्तरशतनाम स्तोत्रम् ।

No. 104. गौराङ्गस्तोत्रम्, By विराजगोस्वामी. Substance, country-made paper, 16×1½ inches. Folia, 1. Lines, 4 on a page. Extent, 8 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Çāktā, Thānā Kerānigāñja, District Dhākā, Paṇḍita Trilocana Tarkālāṅkāra. Appearance, old. Verse. Correct.

- Beginning.** ॐ नमो गणेशाय ।
 हरिकीर्तननर्तनकीर्तिभूतं
 हरिनामविलेखितदेवधरम् ।
 धृतभाग्यशचीसुतभागवतं
 क्षरणेष्वपि चरैर्गलद्वजलम् ॥
 तुलसीदलनिर्मितमाख्यचरं
 हरिणा चकृतो धृतगौरतनुम् ।
 सुरसिन्धुतटे धृतवासरसं
 शुक्लजम्बितभागवतानुभवम् ॥ इत्यादि ।
- End.** य इदं पठेत् क्षणसादरतो
 नचि वक्तुमक्षं सुजनस्य फलम् ।
 इहैवैव परमं च मुक्तिपदं
 लभते लभते + + जैन समः ॥

Colophon. इति श्रीविराजगोस्वामिविनिर्मितं श्रीगौराङ्गस्तोत्रं समाप्तम् ।

विषयः । गुप्तकथनव्याजेन श्रीगौराङ्गमहाप्रभो रूपादिशैलेनात्मकं स्तोत्रमेतत् ।

No. 105. गौराङ्गाष्टकालिकम्, By नरहरिसरकारः. Substance, country-made paper, 13×3½ inches. Folia, 2. Lines, 11 on a page. Extent, 49 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartaḷā, Vṛddhanagara, Paṇḍita Miṇeṣvara Sārvabhauma. Appearance, now. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीगौरविभुर्जयति ।

श्रीगौराङ्गमहाप्रभोऽखण्डयोः केशशेषादिभिः
 सेवा-गम्यतया स्वभक्तविहिता सा नै र्यया लभ्यते ।
 तां तन्मानभिकस्मृतिं प्रथयितुं भाव्यां सदा सत्तमेः
 कौमि प्रात्यक्षिकं तदीयचरितं श्रीमन्नवद्वीपजम् ॥ इत्यादि ।

End. श्रीगौराङ्गविधोः स्वधामनि नवद्वीपेऽष्टकालोद्भवां
 भाव्यां भाव्यजेनेन गोकुलविधोः लोलाम्बुतेरादिशत् ।
 लोलां श्रोतयेद्व दशकं प्रत्यन्वितो यः पठेत् (?)
 तं प्रीणाति सदैव यः कथयथा नं नोमि ॥

Colophon. इति श्रीनरहरिसरकारप्रणीतं श्रीगौराङ्गमहाप्रभोरष्टकालिकं समाप्तम् ।

विषयः । श्रीगौराङ्गष्टकालिकभजनविधानकथनम् ॥

No. 106. गौरीकञ्चुलिका । Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent, 487 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartaḷā, Mayamansīṅha, Bābu Haracandra Caudhurī. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः कान्ति । देव्याय ।

ज्ञानं भवत्प्रसादेन यथा कालस्य वचनम् ।
 सन्तस्य मारसमूतमिदानीमौषधं वद ॥
 येन शिष्यन्ति देवानि सन्ति तानि हितानि च ।
 चरन्मोहद्वरं कोपं तद्वद विपुलान्क ॥
 सन्त्योपधान्यनेकानि सन्त्युपायां दिनाय च ।
 पूर्व्वन्तु यत् त्वया प्रीतं प्रत्यक्षं कथयाम मे ॥

ईश्वर उवाच ।

तिथिनक्षत्रवारिण षट्पुण्ड्रे परिशुद्धः ।
 खननोत्पाटनं सन्ति कार्थद्वे चिकित्सकः ॥ इत्यादि ।

धरदोषैः प्रवीयन्त स्युः व अपेक्षते ।

अकालेऽपि च कर्मणं नात्र कालविचारणम् ॥ इत्यादि ।

End.

ॐ सन्ततकाम्यतश्चिद्रं देशकालाच्च वस्तुतः । (?)

सर्वं करोतु निश्चिद्रं नामसङ्कीर्णं चरेः ॥

अज्ञानाद् यदि वा मोहात् प्रचवेतादरेषु च ।

अरणादेव तद्विष्णोः सम्पूर्णं स्यादिति श्रुतिः ॥

ॐ यद्वचनं परिधत्तं सावाहीनञ्च यद्भवेत् ।

पूर्वं भवत् तत्सर्वं श्रीहरेर्नामानुकीर्णनात् ॥

ॐ तथा कृतं कर्म क्रीडणं जातं इति शब्देत् । ॐ सर्वं साङ्गं जातं सर्वं

वेदोक्तमासीत् प्रत्युत्तरमिति ॥

Colophon.

इति बन्धुघटीयचरितचरमङ्गाचार्यात्मजश्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं प्रह
यागप्रयोगतन्त्रं समाप्तम् ॥

विषयः । विरोधिप्रज्ञायां शान्ति करणीयस्य प्रहयागस्य विधिः प्रयोगादिस्य ।

No. 109. घटकपर्वकाव्यटीका । Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 102 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñihāri, Mayamansiñha, Pañḍita Mukundacandra Smṛtiratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय । निश्चितमित्यादि । नौरदेर्महिः अमाकाशसुपेत्य प्राप्य
निश्चितम् । आकाशेतिमित्यर्थः । इत्यादि ।

End. घटकपर्वेण द्विप्रघटेन तस्मै उदकं वक्ष्यं भावानुरज्जेति आदौ तृतीया-
तत्पुरुषे पश्चात् कर्मधारयः ॥

Colophon. इति घटकपर्वस्य टिप्पणी समाप्ता ।

विषयः । वर्षावर्षनात्मकस्य घटकपर्वकविप्रणीतस्य घटकपर्वकाव्यस्य छिद्रकाव्यस्य
व्याख्यानम् ।

No. 110. चन्द्रधेनुदानतत्त्वम्, By वाचस्पतिमिश्रः. Substance, country-made paper, 18×3½ inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 186 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñihāri, Mayamansiñha, Pañḍita Navakiçora Tarkacūdāmañi. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मला शिवं चन्दनचर्चिताया

धेनोः प्रदाने सविधिं प्रयोगम् ।

रत्नाकरादलिखितं विलोक्य

तनोति वाचस्पतिरग्रबुद्धिः ॥ इत्यादि ।

End.

जीवत्पितृकष्टोत्सर्गनिषेधे पतिपुत्रवत्याः पृथगुपसंहारः । सोऽपि तस्याः

पुत्रानधिकारमात्रप्रत्युत्पत्तौत्सर्गभावाः ॥

Colophon.

इति वाचस्पतिमिश्रविरचितं चन्दनधेनुदानतत्वं समाप्तम् ॥

विषयः । पतिपुत्रवत्या नार्याः सतायाः स्वर्गार्थं दत्तात्सर्गनिषेधात् तदनुकम्पौभूतचन्दन-
धेनुदानविधिः तत्प्रयोगादिश्च ।

No. 111. चन्दनधेनुत्सर्गपद्धतिः, By रत्ननाथभट्टाचार्यः. Substance.
palm-leaf, 16×1½ inches. Folia, 37. Lines, 3 on a page. Extent,
472 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1687. Place of deposit,
Viṣṇupura, Kādākuli, District Vāñkurā, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna.
Appearance, old. Generally correct.

Beginning.

ॐ कृष्णाय नमः ।

प्रणम्य पीताम्बरपादपङ्कजं

पिनाकि-पद्मोद्भवसेवितं सदा ।

वितन्यते चन्दनधेनुपद्धतिः

श्रीरत्ननाथेन मुदे सतामिश्रम् ॥

देवलः ।

पतिपुत्रवती नारी क्षियते भर्तुरपतः ।

चन्दनेनाङ्किता धेनुस्तस्याः स्वर्गाय दीयते ।

अत्र अग्रत इति वचनात् । प्रोषितभर्तृकाया दृष्टोत्सर्गे कुर्यादिति केचित्
तन्मन्दं । यदाह जातूकर्षः ।

चन्दनेनाङ्कितं कृत्वा दद्यात् धेनुं द्विजातये ।

इष्टं नैवात्सृजेत्तस्या यावद्भर्ता स जीवति ॥ इत्यादि ।

End.

उदाहरति वेदार्थान् यज्ञविद्याः स्मृतौरपि ।

श्रुतिस्मृतिसमापन्नमाचार्यं तं प्रपद्यते ॥

इति परिशिष्टवचनाद्यज्ञादिकर्तुर्मायव्यादिवेदार्थाध्यापकस्य चाचार्य्यत्वम् ।
 शूद्राणां तदसम्भवात्तान्त्रिकमन्त्रदातुरेव । तथाच नरसिंहपुराणम् ।
 द्रुतिस्मृतिपुराणेऽप्यौ चैनस्य शूद्रजननः ।
 गर्भाधानादिसंस्कारेभ्यस्तस्य च मन्त्राण्युने ॥
 इयमेव परा शूद्रिर्दीक्षा या तान्त्रिकी भवेत् ।
 यस्याच लभते मन्त्रं शूद्रः सेवेन तं सदा ॥
 प्राणैरर्थेर्धिया वाचा स एवाचार्य्य उच्यते ।
 न मत्स्यब्रह्मा जानीयाद्विष्णुरूपौ गुरुर्मतः ॥

Colophon. इति नवद्वौपीयरत्ननाथभट्टाचार्य्यकृता चन्दनधेनूत्सर्गपञ्चतिः समाप्ता ॥
 शकाब्दः १३८७

विषयः । पतिपुत्रवत्या नार्थ्या मृतायाः स्वर्गार्थं दृषोत्सर्गनिषेधात् तदनुकल्पीभूतस्य
 चन्दनधेनूत्सर्गस्य विधिः प्रयोगादिषु ॥

No. 112. चाटुपुष्पाञ्जलिः । Substance, country-made paper, 9×6 inches. Folia, 4. Lines, 5 on a page. Extent, 34 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tripurā, Mahārāja's Library. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. त्रीराश्रिकथे नमः ।
 नवगोरोचनागौरीं प्रवरेन्दौवरास्वराम् ।
 मणिस्रवकविद्योतिवेणौ ॥ इत्यादि ।

End. करुणां मुञ्जरथे परां
 तव हृन्दावनचक्रवर्त्तिनि !
 अपि केसरिपोर्यया भवेत्
 स चाटुप्रार्थनभाजनं जनः (?) ॥
 रसं हृन्दावनेश्वर्यां जनो यः पठति स्तवम् ।
 चाटुपुष्पाञ्जलिं नाम स स्यादस्याः कृपास्यदः ॥

Colophon. इति चाटुपुष्पाञ्जलिः समाप्ता ।

विषयः । हृन्दावनेश्वर्याः स्तवात्मकानि कतिपयानि पद्यानि ।

No. 113. चिकित्सारत्नम्, By जगन्नाथदत्तः. Substance, country made paper, 16×3 inches. Folia, 101. Lines, 6 on a page. Extent, 2,110 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1715. Place of deposit, Dhākā, Bābu Bhagavāncandra Dāsa Kavirāja. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

पञ्चाननाय फणिराजविभूषणाय
स्वर्गापवर्गफलदाय फलानकाय ।
गौरीप्रियाय भुवनवयवन्दिताय
तेजोमयाय च नमः परमेश्वराय ॥
प्रणम्य गुह्यपादाङ्गं दृष्ट्वा बद्धभिषङ्मतम् ।
श्रीजगन्नाथदत्तेन चिकित्सारत्नमुच्यते ॥
रोगमादौ परीक्षेत ततोऽनन्तरमौषधम् ।
ततः कर्म भिषक् पञ्चाङ्गज्ञानपूर्व्वं समाचरेत् ॥
आद्युरी मानुषी देवी चिकित्सा चिविधा स्मृता ।
स्मृतप्रधाना देवी स्याच्छेदभेदादिकाद्युरी ॥
षड्रसा मानुषी प्रोक्ता क्षेमपूजादिसंस्कृता ।
कलौ चाक्षय + + लोके मानुषी तेन पूजिता ॥
वटिका गुडिका लेह्यसूणारक्तिस्य पिण्डकाः ।
हृतं तैलं गुडो लेपः स्वेदाञ्जनकषायकाः ॥
पुटपाकस्तथा शुश्याभरणौ भ्रूमधारणे ।
वक्त्राभ्यानि यथायोग्यान्यनेकानि यथा तथा ॥ इत्यादि ।

End

निद्रास्तम्भनमेतद्धि दूष्टदेवेन भाषितम् ।
माक्षिणं नवनीतञ्च कुष्ठञ्च मधुयष्टिका ॥
सौभाग्यं भगलेपेन दासवच्च भजेत् पतिः ।
निम्बकाष्ठस्य धूपेन धूपयित्वा भगं स्त्रियः ॥
दुभगाः स्युः पतिस्तार्सा दासवच्च भवेद्दुभ्रुवम् ।

Colophon. इति स्तम्भनाधिकारः । इति चिकित्सारत्नं समाप्तम् । शकाब्दाः १७१५ ॥

विषयः । रारादिरोगाणां चिकित्साकथनम् । तत्र देवी-मानुषी-आद्युरी चेति चिकित्सा विविधेति निरूपणम् । अथ सामान्यचिकित्सा । तत्र षड्रजसविधानम् । मात्र-

रादिपाचनकथनम् । गुडुआदिपाचनकथनम् । अथ वातज्वरे हिङ्गुलश्वररसकथनम् । अथ
 पित्तज्वरे यवपटोलविधानम् । धान्यशर्कराविधानम् । घनचन्दनादिविधानम् । दाहप्रति-
 क्रियाविधानम् । ज्वरकेशरिरसकथनम् । शीतभक्षीरसकथनम् । अथ कफज्वरे कटुफलादि-
 विधानम् । पर्णखण्डेश्वरविधानम् । प्रचण्डेश्वररसकथनम् । कफकेतुरसकथनम् । अथ वात-
 पित्तज्वरे नवाङ्गपाचनविधानम् । पञ्चभट्टविधानम् । नवज्वरे अङ्गुशविधानम् । चण्डेश्वररस-
 विधानम् । अथ वातकफज्वरे वालुकाखेदविधानम् । पञ्चकोलविधानम् । शीतारिरसकथनम्
 रसचन्द्रिकाकथनम् । सौभाग्यवटिकाकथनम् । अथ पित्तफोषज्वरे कण्टकाद्यादिविधानम् ।
 धान्यपटोलविधानम् । अमृतताण्डकविधानम् । चन्द्रशेखररसकथनम् । अथ सन्निपातज्वरे
 लङ्गुलखेदनज्वरनिष्ठिवनादिविधानम् । अष्टाङ्गावल्लेहिकविधानम् । बृहन्नवाङ्गविधानम् । अत्यु-
 ज्ज्वररसविधानम् । बृहत्पञ्चमूल्यादिविधानम् । दशमूलौ-चतुर्दशमूल्यादिविधानम् । लक्ष्मी-
 विलासरसकथनम् । वेतालरसकथनम् । भैरवेश्वररसकथनम् । पञ्चवक्त्ररसकथनम् । अथ
 कर्णशोथे प्रलेपविधानम् । अथ और्णज्वरे भार्यादिपाचनविधानम् । मेघनादरसकथनम् ।
 सर्वज्वरलौहकथनम् । अथ विषमज्वरे मुक्तकादिपाचनविधानम् । दास्यादिपाचनविधानम् ।
 भेदिज्वराङ्गुशकथनम् । ज्वराशनिरसकथनम् । त्रैलोक्यज्वरजिह्वरसकथनम् । अर्धनारीश्वररस-
 कथनम् । मन्त्राज्वराङ्गुशरसकथनम् । बृहत्सर्वज्वरलौहकथनम् । अथ कम्पज्वरे शीतमातङ्ग-
 सिंहरसकथनम् । विजयायोगकथनम् । अथ धातुस्थज्वरे सुदर्शनचूर्णकथनम् । बृहत्सर्वज्वर-
 ज्वरलौहकथनम् । अङ्गारकतैलकथनम् । लालादितैलकथनम् । बृहन्नाद्यादितैलकथनम् ।
 अष्टाङ्गधूपकथनम् । अथ अक्षज्वरे दूर्वाद्यतैलविधानम् । अथ ज्वरातिसारे क्षीवरादिपाचन-
 विधानम् । उशीरपञ्चमूल्यादिपाचनविधानम् । आनन्दभैरवरसकथनम् । कनकसुन्दररस-
 कथनम् । प्राणेश्वररसकथनम् । अथ आमातिसारचिकित्सा । तत्र धान्यपञ्चक धान्य-
 चतुष्कादिविधिः । अथ पक्षातिसारे ककटादिविधानम् । मोचादिचूर्ण-मुक्तादिचूर्णस्वल्पपञ्च-
 मूल्यादिविधानम् । कुटजावल्लेहविधानम् । शिवादिचूर्णकथनम् । गङ्गाधरचूर्णकथनम् ।
 लवङ्गचतुःसमविधानम् । लवङ्गप्रयोगविधानम् । कुटजाष्टकविधानम् । पाटादिचूर्णविधानम् ।
 रसाङ्गनादिचूर्णविधानम् । अथ हर्षतिसारे बृहन्नवङ्गाधयोगादिकथनम् । अथ प्रवाहिकायां
 जातिफलाद्यविधानम् । अथ अभयानरसिंहरसकथनम् ।

अथ ग्रहणीरोगचिकित्सा । तत्र कुटजावल्लेहादिविधानम् । लवङ्गवटिकाविधानम् ।
 गङ्गाधरचूर्णविधानम् । जीरकाद्यचूर्णविधानम् । जातीफलस्यचूर्णविधानम् । मन्त्रागन्धक-
 विधानम् । श्वपक्वभरसविधानम् । ग्रहणीगलेन्द्रवटिकाविधानम् । पानीयभक्तवटिकाविधानम् ।
 रसपर्यट्टविधानम् । लौहपर्यट्टविधानम् । स्पर्णपर्यट्टविधानम् । अथ संप्रहणग्रहण्यां
 चाङ्गेरौष्ठविधानम् । शैलवद्वादिभोदकविधानम् । जीरकाद्यभोदकविधानम् । ग्रहणी
 सिङ्घितैलविधानम् ।

अथ अर्शोऽरोगचिकित्सा । तत्र शूरणमोदकविधानम् । प्राणदागुडिकाविधानम् । कुट-
 जावलेहविधानम् । अर्शोमण्डूरविधानम् । यमानिकामोदकविधानम् । अथ अजीर्णरोगचि-
 कित्सा । तत्र चिंगुष्टकविधानम् । रामबाणरसकथनम् । बाडवानलरसकथनम् । बृहदग्नि-
 कुमाररसकथनम् । महाशङ्खपटिकाकथनम् । सुकुमारमोदककथनम् । शरीतकौषण्डकथनम् ।
 अथ क्रिमिरोगचिकित्सा । तत्र क्रिमिसुद्धररसकथनम् । कीटवज्ररसकथनम् । क्रिमिघातिनी-
 वटिकाकथनम् । विडङ्गादिघृतकथनम् । अथ पाण्डुरोगचिकित्सा । तत्र नारायणलौह-
 विधानम् । पुनर्वनामण्डूरविधानम् । पुनर्वनासतैलविधानम् । अथ रक्तपित्तरोगचिकित्सा ।
 तत्र एलादिगुडिकाकथनम् । कुसुमाण्डकथनम् । अथ यक्ष्मरोगचिकित्सा । तत्र चयोदशाङ्ग-
 विधानम् । रास्नादशसुलुविधानम् । वासावलेहकथनम् । तालिशदिमोदकविधानम् । यक्ष्मन्त-
 मोदककथनम् । शृङ्गारध्रविधानम् । महाकल्पतरुरसकथनम् । मृगशृङ्गरसकथनम् । बृहद-
 न्दनासतैलकथनम् । अथ काशरोगचिकित्सा । तत्र समशर्कराचूर्णकथनम् । कण्टकार्यवलेह-
 कथनम् । काशशङ्खारभैरवकथनम् । चन्द्रावृत्तरसकथनम् । राजशङ्खाङ्गरसकथनम् । अथ
 चिकित्सा । तत्र मज्जविधानम् । पित्तप्यादिलौहकथनम् । अथ चिक्षात्रासे पुनररस-
 विधानम् । आसकुठाररसकथनम् । अथ खरभेदचिकित्सा । तत्र कन्याणालेदकथनम् ।
 शारवतघृतकथनम् । अथ अरोचकचिकित्सा । तत्र अमृतसुन्दररसकथनम् । अथ दर्दि-
 चिकित्सा । तत्र एलादिचूर्णविधानम् । अथ तण्डुलचिकित्सा । अथ मूर्च्छाचिकित्सा । अथ
 मदात्ययचिकित्सा । अथ उन्मादचिकित्सा । तत्र कन्याणघृतविधानम् । चौरकन्याणघृतकथनम् ।
 शिवाघृतकथनम् । शिवतिलविधानम् । अथ अपस्मारचिकित्सा । तत्र गन्धकादिलौहविधानम् ।
 महाचैतमघृतकथनम् । पाषाणवज्ररसकथनम् । अथ वातरोगचिकित्सा । तत्र रसोन-
 पिण्डविधानम् । चयोदशाङ्गगुग्गुलुकथनम् । विष्णुतैलकथनम् । मध्यमनारायणतैलकथनम् ।
 कुक्षप्रसारणीतैलकथनम् । सिद्धार्थकतैलकथनम् । बृहच्चतुष्पद्यादितैलकथनम् । दिसमागरतैल-
 कथनम् । वातारिगुग्गुलुकथनम् । वातकुलान्तकतैलकथनम् । बृहद्वातारितैलकथनम् । चंस-
 नागघृतविधानम् । चंसादिघृतकथनम् । वातगजाङ्गरसकथनम् । महाराजेश्वररसकथनम् ।
 अथ वातरक्तचिकित्सा । तत्र विविधगुग्गुलुविधानम् । गुडुषादिलौहकथनम् । रसमाणिक्य-
 विधानम् । दादशाङ्गवकथनम् । बृहद्गुडुषीतैलकथनम् । बृहद्गुडुषादितैलकथनम् ।
 अथ उदरक्षयचिकित्सा । तत्र चयोदशाङ्गगुग्गुलुविधानम् । अथ वातरोगचिकित्सा । तत्र
 रास्नापाकविधानम् । रास्नामग्नविधानम् । योगराजगुग्गुलुकथनम् । बृहद्भोमपिण्डकथनम् ।
 व्याधिशार्दूलगुग्गुलुकथनम् । आमवातारिगुग्गुलुकथनम् । बृहत्सेम्बवासितैलकथनम् । अथ शूल-
 रोगचिकित्सा । तत्र परिणामशूले वैश्वानरलौहकथनम् । पिताधिक्ये नारिकेलखण्ड-
 विधानम् । गुवाकण्डविधानम् । धात्रीलौहविधानम् । शूलवस्त्रिणीवटिकाकथनम् । शूल-
 गजेन्द्रतैलकथनम् । अथ उदावर्णरोगचिकित्सा । तत्र नारायणयोगकथनम् । अथ गुल्मरोग-

चिकित्सा । तत्र अभयावटिकाविधानम् । नाराचरसकथनम् । गुल्फकालानलरसकथनम् ।
 अथ हृद्रोगचिकित्सा । तत्र अज्जुनष्टकथनम् । हृदयानुरसकथनम् । अथ उरोप्रह-
 चिकित्सा । अथ सूत्रक्षत्रचिकित्सा । तत्र कुशावलेचकथनम् । कर्पूरमोदककथनम् । अथ
 सूत्राघातचिकित्सा । तत्र गोक्षुरष्टकथनम् । अथ सूत्रातिसारचिकित्सा । तत्र निदानादि-
 कथनम् । धानीष्टकथनम् । तारकेचररसकथनम् । अथ अम्भरीचिकित्सा । तत्र कुलत्पाद्य-
 ष्टकविधानम् । अथ मेहरोगचिकित्सा । तत्र न्यग्रोधादिपञ्चकविधानम् । मेहसुन्नरवटिका-
 कथनम् । दाडिमाद्यष्टकविधानम् । प्रमेहगजसिंहष्टकथनम् । अथ स्त्रीरोगैर्गन्ध्यादि-
 चिकित्सा । तत्र विडङ्गादिलौचकथनम् । कूषणाद्यलौचकथनम् । अथ अत्यक्तोषचिकित्सा ।
 अथ काशचिकित्सा । तत्र भिदानकथनम् । अक्षगन्ध्याष्टकथनम् । अथ उदररोगचिकित्सा ।
 तत्र पुनर्नवाष्टकविधानम् । उदरारिरसकथनम् । सामुद्राद्यचूर्णकथनम् । अथ शोथोदर-
 चिकित्सा । तत्र मानमण्डादिविधानम् । इच्छाभेदिरसकथनम् । अग्निमुखचूर्णकथनम् । विन्दु-
 ष्टकथनम् । अथ भीक्षुरोगचिकित्सा । तत्र मणिगुडिकादिविधानम् । अभयालवणविधानम् ।
 बृहदुगुर्द्विपल्लीकथनम् । तासकम्परसकथनम् । पञ्चास्यततासकथनम् । शीघ्रवन्निषीवटिका-
 कथनम् । लोहस्युन्नयकथनम् । शीघ्रजेन्द्ररसकथनम् । अथ शोथचिकित्सा । तत्र
 सिङ्हाद्यादिपाचनविधानम् । पुनर्नवाष्टककथनम् । शोथशार्दूलरसकथनम् । अग्निमुखमण्डूर-
 कथनम् । दुग्धवटिकाकथनम् । तत्र मण्डूरकथनम् । बृहच्छुष्कमूलकादिनैलविधानम् । अथ
 दृष्टिरोगचिकित्सा । तत्र दृष्टिहरयोगकथनम् । नित्यानन्दरसकथनम् । अथ गलगण्डादि-
 चिकित्सा । अथ स्त्रीपदचिकित्सा । तत्र प्राणवक्त्रभरसकथनम् । अथ विद्रधिचिकित्सा । अथ
 व्रणशोथचिकित्सा । तत्र विडङ्गादिगुग्गुलुकथनम् । अथ व्रणचिकित्सा । तत्र सप्तदशगण्डपाच-
 नादिकथनम् । व्रणराक्षसतैलकथनम् । अथ दग्धव्रणचिकित्सा । अथ भग्नचिकित्सा । अथ
 नाडीव्रणचिकित्सा । अथ भगन्दरचिकित्सा । तत्र सप्तविंशतिगुग्गुलुकथनम् । अथ उपदंश-
 चिकित्सा । तत्र श्रीमन्मथरसकथनम् । सामान्यप्रयोगकथनम् । अथ शूकदोषचिकित्सा । अथ
 कुष्ठरोगचिकित्सा । तत्र पञ्चनिम्बविधानम् । पञ्चतिक्तष्टकथनम् । उदयभास्कररसकथनम् ।
 महातालेचरसकथनम् । अमृताक्षुरलेचकथनम् । बृहन्नरिष्यादिनैलकथनम् । महाबद्रतैल-
 विधानम् । कन्दर्पप्रसारनैलकथनम् । अथ शीतपित्तचिकित्सा । अक्षपित्तचिकित्सा । तत्र
 सितामण्डूरदिविधानम् । नारिकेलामृतविधानम् । अथ विसर्पचिकित्सा । तत्र अमृतादि-
 पाचनविधानम् । अथ विस्रोटकचिकित्सा । अथ सायुरोगचिकित्सा । अथ मसूर्यादि-
 चिकित्सा । तत्र पापान्नाकरसकथनम् । अथ क्षुद्ररोगचिकित्सा । तत्र सुद्धादिनैलविधानम् ।
 अथ गुदधंशचिकित्सा । तत्र शृङ्गारजादिनैलविधानम् । अथ मुखरोगचिकित्सा । तत्र माल-
 त्याद्यचूर्णविधानम् । पय्यादिचूर्णकथनम् । खदिरवटिकाकथनम् । अथ कर्षरोगचिकित्सा ।
 तत्र शम्भूकतैलकथनम् । दशशुक्लतैलकथनम् । अथ नासारोगचिकित्सा । तत्र सामान्य-

योगकथनम् । ऋधूमाद्यतैलकथनम् । अथ नेत्ररोगचिकित्सा । तत्र कुमारीवर्णिकाकथनम् ।
 चन्द्रोदयवर्णिकाकथनम् । जयनाम्नतविधानम् । अथ रात्र्यन्ध्रचिकित्सा । अथ शिरोरोगचि-
 कित्सा । तत्र गगनसुन्दररसकथनम् । षड्विन्दुतैलकथनम् । महादशमूलादितैलकथनम् ।
 महाफलकतैलादिकथनम् । वृषदुसूराद्यतैलकथनम् । महावदितैलकथनम् । अथ प्रदर-
 रोगचिकित्सा । तत्र अशोकघृतकथनम् । प्रदरान्तकरसकथनम् । अथ सोमरोगचिकित्सा ।
 अथ योनियापकचिकित्सा । तत्र विविधतैलविधानम् । अथ निर्जोमकरणविधिः । तत्र
 कर्पूरादितैलकथनम् । अथ ऋतुकारणकथनम् । ऋतुशूलचिकित्सा । अथ बन्ध्याचिकित्सा ।
 तत्र फलघृतकथनम् । अथ गर्भंखावचिकित्सा । तत्र सङ्घरादियोगकथनम् । गर्भविलास-
 कथनम् । गर्भचिन्तामणिरसकथनम् । अथ प्रसवविधानकथनम् । अथ मरुकन्दशूलचिकित्सा ।
 अथ स्तनिकाचिकित्सा । तत्र स्तनिकादशमूलविधानम् । सङ्घरादिविधानम् । स्तनिकारस-
 विधानम् । सौभाग्यशूलकथनम् । अथ स्ननरोगचिकित्सा । तत्र वज्रकाष्ठिकविधानम् । अथ
 बालरोगचिकित्सा । तत्र बालचातुर्भेदिकाविधानम् । धातव्यादिभोगकथनम् । रजन्यादि-
 चूर्णकथनम् । बालचतुःसमविधानम् । शिशुपञ्चकथनम् । अष्टमङ्गलघृतकथनम् । अथ
 शय्याभूवरोगचिकित्सा । अथ विषचिकित्सा । तत्र विषवज्रपातरसकथनम् । कुक्षुरविषशान्ति-
 कथनम् । अथ रसायनविधिः । तत्र चतुर्मुखरसकथनम् । वसन्ततिलकरसकथनम् । रस-
 सिन्दूरकथनम् । त्रीकामदेवरसकथनम् । पूर्णचन्द्ररसकथनम् । अथ बाजीकरणविधिः । तत्र
 त्रीमन्मथरसकथनम् । पूर्णचन्द्ररसकथनम् । त्रीमन्मथररसकथनम् । रतिवज्रभमोदककथनम् ।
 कामक्षीपकविधिः । अथ ध्वजभङ्गचिकित्सा । तत्र भेदारिरसकथनम् । अथ क्षन्धनादि-
 विविध । इति शम् ।

No. 114. चिकित्सासारदीपिका, By हरानन्ददासकविराजः. Sub-
 stance, country-made paper, 14×2½ inches. Folia, 271. Lines, 7 on a
 page. Extent, 6,925 ślokaś. Character. Bengali. Date, Sk. 1705.
 Place of deposit, Dhākā, Bhagavāncandra Kavirāja. Appearance, old.
 Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

जयत्यधरपञ्जनाम्नतरसेन समूरयन्

जगज्जनमनोहरस्तनितपाएवंशं मुकुः ।

अभौष्टफलदायकः शरणदः शरणैविषां

परिः क्षतलसद्गुणोत्तमकदम्बमूलस्थितिः ।

त्रीहरानन्ददासेन कविसन्धेय धीमता ।

मित्रये बालवीकाय चिकित्सासारदीपिका ॥

अथ शास्त्रावतारः ।

यद्वज्रोऽथः पञ्चसंख्यानवेम्भी

वेदा जाता ऋग्यजुःसामभेदाः ।

सायुर्वेदोऽथर्ववेदश्च तस्मिन्

शास्त्रां शम्भो नीकवाद्दस्य भक्तिः ॥

शास्त्रे वेदः पञ्चमो वैद्यकाख्यो

वेत्ता कश्चित् तस्य नास्ते मयेष्टमान् ।

तस्माद्वानाभ्येत तस्मान् तुरावाद्

तस्माज्ज्ञात्वा वक्तुमर्हामि शास्त्रम् ॥

धर्माधिक्यमनोशास्त्रमारोग्यं वृक्षसुतमम् ।

रोमास्तस्यापचर्तारः ज्ञेयसो जीवितस्तत्र च ॥

कश्चिदर्थः कश्चिदर्थः कश्चिन्मिथं कश्चिद्व्यग्रः ।

कर्माभ्यासः कश्चिच्चापि चिकित्सा नास्ति निष्फला ॥

आश्रित्यैवपरिज्ञानं वेदनायाश्च निग्रहः ।

एतद्वैद्यस्य वैद्यत्वं न वैद्यः प्रभुरायुधः ॥

यावत् कष्टमताः प्राप्ता यावन्नास्ति निरिन्द्रियम् ।

नाविचिकित्सा कर्षया काष्ठस्य कुटिला मतिः ॥ इत्यादि ।

End.

काकोली-वाला-चन्दन-जातिफल-लवङ्ग-दासविनि-रक्षाचि-तेजपत्र-नाम-
शर-पिप्पली, एषां प्रति ९ पल अगमदकसूरी माषा ॥ एकौकृत्य स्निग्धा-
मध्ये स्थापयेत् । ततो जातरसं पाययेत् । दशगुल्लारिष्टिः ॥

Colophon.

इति श्रीहरामन्ददासकविचन्द्रविरचितायां चिकित्सासारदीपिकायासासक-
धामं(?) समाप्तम् ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

संक्षेपान्मूलशालाह लिखित्वा ग्रन्थमीरवान् ।

बीजमन्नायदत्तन किञ्चिद्विस्तारतः कृतम् ॥

यद्यपि कविचन्द्रश्च रचिता सारदीपिका ।

विस्तारेण मया प्रोक्तचिकित्सासागरः शुभः ॥

इति शकाब्दाः १७०५ ।

विषयः । अथ प्रथमसायुर्वेदागमप्रशंसा, ततः शास्त्रिकर्मादिकथनम् । अथ शास्त्रावि-
कारः । तत्र सूत्रादिपरीक्षाविधिः । नासिकापरीक्षाकथनम् । नाडीपरीक्षाकथनम् । अथ

परिभाषाकथनम् । हास्यकार्त्तिकरूपम् । शेषपानशेद्वनमादिविधिः । वक्षिकर्त्तिकरूपमादिकम् ।
 मल्लभूषणमादिकरूपविधिः । मल्लभूषणविधिः । अङ्गनविधिः । देशनिरूपणम् । द्रव्यगुणकथनम् ।
 तत्र रसादिनिरूपणम् । धान्यादिवर्गेनिरूपणम् । फलशकटश्लादिनिरूपणम् । मल्लभासादि-
 निरूपणम् । पानीयशरीरदधितज्जादिगुणकथनम् । औषधादिगुणकथनम् । आयामादिगुणकथनम् ।
 विनादिगुणकथनम् । औषधकरणादिदिननिरूपणम् । अनुपानादिविधिः । तैलद्रव्यमादि-
 विधिः । गन्धमात्रादिकथनम् । रसायनविधिः । तत्र यन्त्रनिरूपणम् । रसादिशुद्धिकथनम् ।
 वदगुणवन्धननिरूपणम् । रसकर्पूरादिविधिः । पीतसूतभस्मसूतादिनिरूपणम् । रससिन्दूरादि-
 विधिः । मन्त्राङ्गावकादिविधिः । सर्वरौप्यतावादिधातूनां मारचशोधनादिविधिः । मनः-
 शिलाशक्तादिशुद्धिकथनम् । मल्ल्यादिपित्तशुद्धिकथनम् । अथ विषादिशोधनप्रकारः ।

अथ चिकित्साप्रकरणम् । तत्र अरस्त्र पुष्पेरुपादिकथनम् । पथ्यापथ्यकथनम् । सामान्यज्वरे
 मात्रादिपाचनविधिः । एवं कुट्टादिपाचनविधिः । मुकुत्थादिपाचनविधिश्च । अथ वातज्वर-
 निदानादिकथनम् । तत्र वृक्षतृणपञ्चवृत्त्यादिपाचनविधिः । शालपथ्यादिपाचनविधिः । शिबु-
 कोष्ठररसादिकथनम् । अथ पित्तज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र कटफलपाचनविधिः ।
 धान्यशर्करादिविधिः । वनचन्दनादिविधिः । ज्वरविधिः । अरकोशरिरसविधिः । शीतभक्षी-
 रसविधिः । अरभैरवरसविधिश्च । अथ कफज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र श्वशेहादिविधिः ।
 ऊताग्रनरसकथनम् । पर्यश्वेसररसकथनम् । प्रचक्षेसररसकथनम् । पञ्चावनरसकथनम् ।
 कफकेतुरसकथनम् । मन्त्राकफकेतुरसकथनम् । श्लेष्माकालानसरसकथनम् । अथ वातपित्त-
 ज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र मन्त्रापाचनमादिकथनम् । पञ्चभद्रपाचनकथनम् । विपुराभैरव-
 रसकथनम् । जयानटिकाकथनम् । अरधूमकेतुरसकथनम् । रत्नगिरिरसकथनम् । मन्त्ररा-
 द्गुरसकथनम् । अश्वेसररसकथनम् । अथ वातश्लेष्माज्वरनिदानादिकथनम् । तत्र पञ्चकोष्ठा-
 दिपाचनादिविधिः । रसचन्द्रिकारसकथनम् । सोभाग्यवटिकाकथनम् । अथ पित्तश्लेष्माज्वर-
 निदानादिकथनम् । तत्र कटफलार्थादि-धान्यपटोलादि मुकुत्थादिपाचनविधिः । चन्द्रशेसररस-
 कथनम् । अथ सन्निपातज्वरादिनिदानकथनम् । तत्र बासुकाशेहादिविधिः । मल्लनिडीवना-
 दिविधिः । अट्टाङ्गवशेहादिविधिः । वृक्षज्वाहादिपाचनविधिः । वृक्षतृणपञ्चवृत्त्यादिपाचन
 विधिः । एवं द्रवद्रव्यादिपाचनविधिः । लक्ष्मीविद्यासरसकथनम् । वेतासरसकथनम् । भैरवै-
 सररसकथनम् । विदोषनीशारसस्यैरसकथनम् । सन्निपातस्यैरसकथनम् । क्षयिकाभरवरस-
 कथनम् । लोचनासरसकथनम् । अग्निज्वासरसकथनम् । नीलकण्ठसरसकथनम् । विनामसि-
 रसकथनम् । सन्निपातशूलानसरसकथनम् । भैरवनाहरसकथनम् । सन्निपातकालानसरस-
 कथनम् । मल्लयोमिकारसकथनम् । विल्वद्रुमिरसकथनम् । बारिसामरसकथनम् । वीरभद्र-
 रसकथनम् । विनेसरसकथनम् । पञ्चवज्रसरसकथनम् । मल्लभैरवरसकथनम् । अङ्गनभैरवरसकथनम् ।
 रसचूडानशिरसकथनम् । भक्षेसररसकथनम् । उक्तभैरवरसकथनम् । अथ अभिव्यासज्वर-

निदानादिकथनम् । तत्र द्रष्टादिपाठोक्तिकथनम् । सङ्ख्येयकारककथनम् । अथ कर्षशीघ्र-
 निदानादिकथनम् । तत्र मुद्रितक्रियाकथनम् । अथ जीर्णम्भरनिदानादिकथनम् । तत्र
 निद्रितिविधादिविधिः । भाग्यादिविधिः । मुद्रितयोजकथनम् । चाचीमोदकविधिः । मेघनादरस-
 कथनम् । अथ विषमम्भरनिदानादिकथनम् । तत्र मुद्रितयोजकथनम् । मुक्तकादि दासादिपाचन-
 विधिः । मन्त्राण्यराकुम्भरसकथनम् । विद्यावस्तुभरसकथनम् । म्भरान्तरसकथनम् । विषमम्भरा-
 न्तकसौहकथनम् । सन्मम्भरसौहकथनम् । जीरकादिमीदककथनम् । पुष्टसन्मम्भरसौहकथनम् ।
 पैडोक्तम्भरजिह्वसकथनम् । रविमुम्भररसकथनम् । शीतभञ्जीरसकथनम् । शीतारिरसकथनम् ।
 सर्वनारीचरसकथनम् । अथ रानिम्भरनिदानकथनम् । तत्र मुद्रितक्रियाकथनम् । विषेचरस-
 कथनम् । अथ कम्पम्भरनिदानकथनम् । तत्र कष्टकाय्यादिपाचनविधिः । शीतमातङ्गशिंहरस-
 कथनम् । विजयायोजकथनम् । धारयतर्पेयादिविधिः । अथ द्युषिकादिम्भरकथनम् । तत्र
 मञ्जीवधादिकथनम् । अथ अदिकादिम्भरचिकित्सा । अदिकारिरसकथनम् । अथ चातुर्थकम्भरे
 मुद्रितक्रियाकथनम् । चातुर्थकारिरसकथनम् । सुदर्शनचूर्णकथनम् । म्भरीरचूर्णकथनम् ।
 अङ्गारकनैष्ठविधिः । कम्पसाधादितैलकथनम् । पुष्टसाधादितैलकथनम् । पिप्पल्यादितैल-
 कथनम् । अट्टाङ्गसूपकथनम् । अपराजितासूपकथनम् । अथ अचम्भरे दूर्वादिनैलकथनम् ।
 म्भरवह्निदानविधिः । मन्त्रवह्निदानादिविधिः । अथ म्भरानिधारचिकित्सा । तत्र श्वीवेरादि-
 योजकथनम् । उशीरादियोजकथनम् । पुष्टदुग्धुक्षीपक्षुद्वयादि-दम्बदुग्धद्वयादिपाचनकथनम् ।
 योषादिचूर्णकथनम् । कुटजावलीकादिकथनम् । आनन्दभरीचरसकथनम् । कनकमुम्भररस-
 कथनम् । अक्षतार्चवचरसकथनम् । मन्त्राभयवटिकाकथनम् । अथ अतिसारनिदानकथनम् ।
 आमानिसारचिकित्सा । आन्यपक्षकादिकथनम् । अतुःसमनुकृकादिकथनम् । कण्डादिमुद्रि-
 योजकथनम् । तत्र कुटजपुटपाकादिविधियोजकथनम् । अथ रक्तातिसारचिकित्सादिः । तत्र
 मुद्रितक्रियाकथनम् । कुटजाटकादिपाचनकथनम् । पाठादिचूर्णविधिः । चर्दोतिसारे मुद्रितयोज-
 कथनम् । अथ प्रवाहिकायां मुद्रितयोजकथनम् । अभयनरशिंहरसकथनम् । अतसञ्जीवनरस-
 कथनम् । अथ प्रक्षयचिकित्सा । तत्र मुद्रितक्रियाकथनम् । कृष्णवटिकाकथनम् । कुटजावलीह-
 कथनम् । शंसपटसौरसकथनम् । मन्त्राचरचूर्णकथनम् । पुष्टमन्त्राचरचूर्णकथनम् । अत्रा-
 दिचूर्णकथनम् । पुष्टमन्त्रादिचूर्णकथनम् । जीरकादिचूर्णकथनम् । विजयभरीचरचूर्णकथनम् ।
 आतिपक्षायचूर्णकथनम् । मन्त्रान्मककथनम् । अक्षयवस्तुभरसकथनम् । प्रक्षयोजनेन्द्रवटिका-
 कथनम् । प्रक्षयवटिकाकथनम् । प्रक्षयोजकशिंहरसकथनम् । प्रक्षयकवाटकथनम् । विपुर-
 रसकथनम् । रसपर्यंटीकथनम् । रसद्वयिगन्धकद्रव्यादिनिरूपणम् । पञ्चाक्षतपर्यंटीकथ-
 नम् । विजयपर्यंटीकथनम् । सौवर्णपर्यंटीकथनम् । सुवर्णपर्यंटीकथनम् । पञ्चाक्षतसौह-
 कथनम् । मन्त्रमुम्भररसकथनम् । विद्याभाववटिकाकथनम् । प्रक्षयवस्तुकवाटकथनम् । अथ
 कङ्कससप्तधां कामाचारमशूरकथनम् । चात्रेरीहृतकथनम् । कक्षावमुक्तकथनम् । प्रक्षय-

[illegible]

बर्हिभैतुकथनम् । यलादिचूर्णकथनम् । शिखरीमन्त्रकथनम् । कुमुदेचररसकथनम् । अथ
 लव्यानिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । अथ सूक्ष्मनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रिया-
 कथनम् । शीतलरसकथनम् । अथ सदात्ययाधायकथनम् । अथ गुल्मादिनिदानकथनम् ।
 तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । कल्याणघृतकथनम् । चेतसघृतकथनम् । शिवाघृतकथनम् । शिवा-
 नैलकथनम् । निकषयासलौहकथनम् । अथ अपस्मारनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् ।
 भूपाञ्चनादिविधिः । प्राप्तीघृतकथनम् । मन्त्राचैतसघृतकथनम् । अथ वातनिदानकथनम् ।
 तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । रसोनपिण्डकथनम् । नयोदगाङ्गुगुलुकथनम् । पण्याङ्गुगुलुकथनम् ।
 मन्त्राकल्याणघृतकथनम् । बृहन्नागलादिघृतकथनम् । स्तम्भपिण्डतैलकथनम् । बृहद्विष्णुतैल-
 कथनम् । मध्यमनारायणतैलकथनम् । मन्त्रानारायणतैलकथनम् । कुलप्रसारणीतैलकथनम् ।
 स्तम्भसापतैलकथनम् । बृहन्नापतैलकथनम् । सप्तप्रस्थसापतैलकथनम् । शीतारिषकथनम् ।
 वातारिगुगुलुकथनम् । विजयभैरवतैलकथनम् । हिमसागरतैलकथनम् । बृहदातारितैलकथनम् ।
 वातकुलान्तकतैलकथनम् । बृहच्चतुष्पद्यादितैलकथनम् । स्तम्भगुडुधेतैलकथनम् । बृहद्गुडुषी-
 तैलकथनम् । केशोरगुगुलुकथनम् । बज्रगुगुलुकथनम् । भैरवगुगुलुकथनम् । गुडुषादिलौह-
 कथनम् । रससाण्डिकथनम् । मन्त्रातान्त्रिककथनम् । दादगाङ्गवकथनम् । बाङ्गवारितैल-
 कथनम् । विषविन्दुकतैलकथनम् । अथ ऊषणाग्निनिदानकथनम् । तत्र चिकित्साकथनम् । अथ
 आमवातनिदानकथनम् । तत्र रास्त्रासप्तकादिकथनम् । रास्त्रादशमुलादिकथनम् । लेपनादि-
 कथनम् । बृहद्भोनपिण्डकथनम् । योगराजगुगुलुकथनम् । मन्त्रारसोनपिण्डकथनम् । सिंह-
 नाङ्गुगुलुकथनम् । आमवातगजभिन्दुमोदककथनम् । स्नेहादिविधिः । बृहत्संभ्याद्यतैलकथनम् ।
 आमवातचररसकथनम् । आमवाताग्निगुडिकाकथनम् । अथ शूलनिदानकथनम् । तत्र
 मुष्टिपङ्गकथनम् । चतुःसमचूर्णकथनम् । विफलामण्डूरकथनम् । चतुःसमलौहकथनम् ।
 परिणामं मुष्टिक्रियाकथनम् । नारिकेलखण्डकथनम् । आमलकौषण्डकथनम् । शतावरीम-
 ण्डूरकथनम् । धात्रीलौहकथनम् । शुण्ठीखण्डकथनम् । विद्याधराभक्तकथनम् । शूलगजेन्द्र-
 तैलकथनम् । अथ उदावर्तनिदानकथनम् । तत्र नाराचचूर्णकथनम् । मुष्टिक्रियाकथनम् ।
 अग्न्यग्निनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । काष्ठायणगुडिकाकथनम् । गुल्मकाला-
 नलरसकथनम् । दन्तीहरीतकीकथनम् । विद्याधररसकथनम् । माराचरसकथनम् । अथ
 बृहद्भगनिदानकथनम् । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अर्जुनघृतकथनम् । अथ उरोपचिकित्सा ।
 अथ मृत्तप्लुनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । निकटुकादिघृतकथनम् । कुशाव-
 लेहकथनम् । गर्करावल्लकथनम् । अथ मृत्तघातनिदानकथनम् । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
 गोक्षुराहतकथनम् । अथ मृत्तविसारनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् । धात्रीघृत-
 कथनम् । तारकेचररसकथनम् । अथ अग्नीशर्करानिदानकथनम् । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
 कुलत्याद्यघृतकथनम् । वरहगुडकथनम् । अथ प्रमेहनिदानकथनम् । तत्र मुष्टिक्रियाकथनम् ।

द्वादिमादिष्टकथनम् । रन्ध्रवटीकथनम् । वृषदादिमाद्यष्टकथनम् । सोमेष्टरसकथनम् ।
 वृषदासनाथरसकथनम् । मेघमुद्गरतैलकथनम् । वृषकोष्ठमुद्गरतैलकथनम् । कर्पूरमोदककथनम् ।
 अथ स्त्रीरोगनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । विषदादिशौचकथनम् । अथ
 काशचिकित्सा । अथ उदररोगनिदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । सामुद्राद्यचूर्ण-
 कथनम् । अग्निमुषचूर्णकथनम् । पुनर्नवाष्टकथनम् । विन्दुष्टकथनम् । मानमण्डविधिः ।
 नाराधरसकथनम् । उदरारिरसकथनम् । रन्ध्राभेदिरसकथनम् । दृष्टदुदरारिरसकथनम् ।
 उदरचरताम्रयोगकथनम् । अथ शीतनिदानादिकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । मानादि-
 गुडिकाकथनम् । अभयास्तवकथनम् । यक्षतानिलरसकथनम् । शोकनाथरसकथनम् । अथ
 शोथनिदानादिकथनम् । तत्र सुष्टियोगकथनम् । पिंहास्यादियोगकथनम् । वंशचरीतकी-
 विधानम् । कटुकायशौचकथनम् । विकट्टादिशौचकथनम् । शृङ्गाश्लेष्मादितैलकथनम् ।
 वासुकिभूषणरसकथनम् । दशमूलगुडकथनम् । वृषश्मश्लेष्मादितैलकथनम् । अथ दृष्टि-
 निदानकथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । शतपुष्पादिष्टकथनम् । नित्यानन्दरसकथनम् ।
 दृष्टिचररसकथनम् । अथ गलगण्डमालाम्बुदादिचिकित्सा । अथ स्त्रीपदनिदानकथनम् । तत्र
 सुष्टिक्रियाकथनम् । कोपादिशोधनविधिः । विषतैलकथनम् । व्रणलेपनविधिः । शरीर-
 व्रणचिकित्सा । विपरीतमसतैलकथनम् । व्रणरससतैलकथनम् । अथ दन्धव्रणचिकित्सा । अथ
 भग्नचिकित्सा । अथ नाडीव्रणचिकित्सा । तत्र सप्ताङ्गुगुलुकथनम् । अथ भग्नन्दरनिदान-
 कथनम् । तत्र सुष्टिक्रियाकथनम् । सप्तविंशतिगुग्गुलुकथनम् । विषन्दनतैलकथनम् । भग्नन्दर-
 चररसकथनम् । अथ उपदंशनिदानकथनम् । तत्र सुष्टियोगकथनम् । शीमन्धररसकथनम् ।
 सामान्यप्रयोगकथनम् । अथ शूलदोषचिकित्सा । अथ कुष्ठनिदानकथनम् । तत्र पञ्चनिम्ब-
 कथनम् । विषेशरसकथनम् । पञ्चतिक्तष्टकथनम् । अमृतभक्तातककथनम् । महाभक्तातक-
 कथनम् । सिन्दूरस्यतैलकथनम् । अकृतैलकथनम् । वृषन्मरौषादितैलकथनम् । महावद्र-
 तैलकथनम् । विषतैलकथनम् । वृषत्थीमराजतैलकथनम् । कन्दर्पप्रसारतैलकथनम् । अमृता-
 क्षुरलौहकथनम् । उदयभास्कररसकथनम् । तालकेष्टररसकथनम् । चरितान्नभक्षविधानम् ।
 मद्यतालेष्टररसकथनम् । अथ शीतपित्तचिकित्सा । अथ अक्षपित्तचिकित्सा । तत्र नारि-
 केलाश्वतकथनम् । शतावरीष्टकथनम् । औषपपित्तचूर्णकथनम् । श्रिताम्रधूरकथनम् ।
 आमलकादिशौचकथनम् । अथ विषपंचिकित्सा । तत्र अमृतादिपाचनकथनम् । वृषद-
 श्वतादिपाचनकथनम् । कालाग्निचन्द्ररसकथनम् । अथ विस्फोटकचिकित्सा । अथ स्त्रायुरोग-
 चिकित्सा । अथ मस्तरिकाचिकित्सा । अथ क्षुद्ररोगनिदानकथनम् । तत्र मालत्यादितैल-
 कथनम् । क्षुद्रादितैलकथनम् । गुग्गुतैलकथनम् । अथ गुदभंशचिकित्सा । तत्र क्षुद्रवाङ्मो-
 छकथनम् । भङ्गराजतैलकथनम् । अथ मुखरोगचिकित्सा । अथ दन्तारोगचिकित्सा । अथ

जिज्ञाषिकित्सा । ताक्षुषिकित्सा । तप काष्ठकचूर्णकथनम् । अवादिचूर्णकथनम् । अदिर-
 वटिकाकथनम् । वृक्षचदिरवटिकाकथनम् । अथ कर्षरोमनिदानकथनम् । तप मुष्टिमिवा-
 कथनम् । चारुतैलकथनम् । दशमुक्ततैलकथनम् । जानितैलकथनम् । शम्भूतैलकथनम् ।
 पुष्पराशेतैलकथनम् । वृक्षचक्षूसाशेतैलकथनम् । अथ माषारोमनिदानम् । तप विषहरीतकी-
 कथनम् । मुष्टियोगकथनम् । मृदुभूमाशेतैलकथनम् । अथ नेपरोमनिदानकथनम् । तप मुष्टि-
 मिवाकथनम् । वृद्धाशदिविधानम् । अग्नीदयवर्णिकथनम् । कुमारीवर्णिकथनम् । पिप्पला-
 वर्णिकथनम् । वृक्षपिप्पलावर्णिकथनम् । सन्नाम्नहौषकथनम् । अङ्गनविधानम् । अथ त्रिरी-
 रोमचिकित्सा । तप चर्विन्दुतैलकथनम् । अथ कूर्पावर्णचिकित्सा । तप मयूरहृतकथनम् ।
 दशमुक्ततैलकथनम् । वृद्धदशमुक्ततैलकथनम् । श्लेष्मर्दणतैलकथनम् । कषकतैलकथनम् । मषा-
 कषकतैलकथनम् । मषासम्राजतैलकथनम् । वृक्षकुसूराशेतैलकथनम् । वृक्षकषकतैलकथनम् ।
 मषादशमुक्ततैलकथनम् । मषाचर्णतैलकथनम् । अथ प्रदरनिदानकथनम् । तप मुष्टियोग-
 कथनम् । शीतकक्षाचष्टकथनम् । अशोकष्टकथनम् । प्रदरान्नाकरसकथनम् । अथ सीमरोम-
 निदानकथनम् । तप चिकित्सा । अथ योनिश्यापचिकित्सा । तप रुषिकतैलकथनम् । अथ
 दन्तशूलचिकित्सा । अथ निर्वोमोकरसविधिः । अथ वन्ध्याचिकित्साविधानम् । तप फलहृत-
 कथनम् । सीमहृतकथनम् । अथ गर्भोत्पादनविधानम् । अथ पुंसवनविधानम् । अथ वृद्धगर्भ-
 चिकित्सा । अथ गर्भचिकित्सा । अथ अन्धनादिपाचनकथनम् । श्लेवेरादिपाचनकथनम् । अथ
 गर्भविनाशकथनम् तप मुष्टियोगकथनम् । गर्भचिन्तामणिरसकथनम् । अथ प्रसवविधिः । तप
 मन्त्रविधिः । अथ मयकन्दशूलचिकित्सा । अथ कृतिकादशमुक्तकथनम् । सप्तचरादिपाचन-
 कथनम् । वल्लकाङ्गिककथनम् । सीभाग्यशुद्धीकथनम् । कृतिकाचररसकथनम् । कृतिकाचर-
 कथनम् । अथ स्नानविधिचिकित्सा । तप स्नानरोमचिकित्सा । तप काशीशतैलकथनम् । अथ
 शिशुचिकित्सा । तप ज्वरादौ चातुर्भङ्गिकापाचनविधिः । घातव्यादिपाचनकथनम् । रजन्त्यादि-
 चूर्णकथनम् । बालचतुःसमादिकथनम् । बालरसकथनम् । अथ गन्धाहृतकथनम् । अष्टमङ्गल-
 हृतकथनम् । अथ दन्तककुम्भचिकित्सा । अथ शय्यासूचिकित्सा । अथ विषाधिकार-
 चिकित्सा । तप मुष्टियोगकथनम् । विषवस्तरसकथनम् । अथ रसायनाधिकारः । तप
 पूर्वचन्द्ररसकथनम् । चतुर्भुजरसकथनम् । मषाकल्पताररसकथनम् । वसन्ततिलकरसकथनम् ।
 औकामदेवरसकथनम् । रसकर्पूरकथनम् । अथ बाजीकरसविधिः । तप आसक्तकथनम् ।
 युगलकथनम् । कामाग्निस्त्रीपनरसकथनम् । रतिवल्ग्वभोदककथनम् । मन्त्रावरसकथनम् ।
 पूर्वचन्द्ररसकथनम् । मण्डेवरसकथनम् । परमानन्दरसकथनम् । कामद्वीपकरसकथनम् । अथ
 ध्वजभङ्गचिकित्सा । अथ वीर्यलाभनविधिः । अथ वशीकरसविधिः । तप आसवधानविधानम् ।
 मध्वासयकथनम् । वषचारिष्टकथनम् । दशमुक्षारिष्टकथनम् । इति श्रम् ।

No. 115. चिन्तामखितम्, By शिवः. Substance, country-made paper, 19×5 inches. Folia, 7. Lines, 7 on a page. Extent, 252 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Vikramapur, Mājpadā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

पार्ष्ण्युवाच ।

देवदेव महादेव नीलकण्ठ तपोधन ।

श्रुत्वापावे महादेव कथ्यतां चन्द्रशेखर ॥

सर्वं हि परमानन्द भुतं तव मुखाभ्युजात् ।

एवं प्रष्ट्यामि देवेश मुञ्चतत्त्वं महेश्वर ॥

मन्त्रतत्त्वं महेशान चैतन्यं तपोधन ।

योनिमुद्रां महेशान तत्त्वचयं परायणम् ।

एतदेव महादेव कथ्यतां मे पिनाकधृक् ॥

ईश्वर उवाच ।

श्रुत्वा पार्ष्ण्येति वक्ष्यामि दासोऽहं तव सुव्रते ।

अतिमुद्घां महत्पुण्यं तत्त्वचयं वरानने ॥

सारासारतरुं मन्त्रमतिगोप्यं श्रुचिक्षिते ।

शङ्कापि जायते देवि कथं तत्कथयाम्यहम् ॥

कथयामि महादेवि दासोऽहं तव सुव्रते ।

न चैतत्कथ्यते देवि तव श्रोत्रः प्रज्वालयते ।

अथा श्रोत्रे कथ्यते देवि ज्ञानिः स्यान्मम कामिनि ।

मन्त्रार्थं मन्त्रचैतन्यं धर्माधिकारं प्रिये ।

योनिमुद्रां महेशानि साक्षात्प्रदायिनीम् ॥ इत्यादि ।

End.

इतन्मन्त्रमतं कृत्वा जीवन्मुक्तः स एव तु ।

इतन्मन्त्रमतं देवि सर्वतन्त्रेषु श्रेष्ठते ॥

शिवे विष्णौ महेशानि तयाच मन्त्राचक्षते ।

मन्त्रिभेदेषु देवेशि सर्वविद्याषु श्रेष्ठते ॥

सत्यं सत्यं पुनः सत्यं सत्यमेव वदाम्यहम् ।

अमेव ह्यहं देवेशि हृदये धारयं चरेत् ॥ (?)

Colophon. इति श्रीचिन्तामणितन्त्रे सुद्रामन्त्रार्थ-चैतन्यनिरूपणे पार्श्वतीक्ष्णसंवादे
सप्तमः पटलः ॥

विषयः। शिवाश्रितयोः संवादेन योनिबीजादिकथनम् । रक्षस्योनिमुद्राकथनम् । कुण्ड-
लिनीध्यानादिकथनम् । योनिकवचकथनम् । आधाराश्चादिक्रमेष कवचपाठफलकथनम् ।
तत्कवचधारणफलकथनम् । षट्चक्रक्रमेण मन्त्रार्थकथनम् । षड्दलवर्णनम् । मणिपूर-
वर्णनम् । हृत्पद्मवर्णनम् । विशुद्धाक्षवर्णनम् । आश्वापुरवर्णनम् । मन्त्रचैतन्यप्रकारकथनम् ।
सुद्रामन्त्रार्थनिरूपणम् । चैतन्यरक्षकथनम् ॥

No. 116. चैतन्यकल्प. (ब्रह्मयामजान्तर्गतः) । Substance, country-made
paper, 13 × 3½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 196 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṇthālpādā vid Naihāṭi,
Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. श्रीचैतन्यचन्द्राय नमः ।

कलौ पूर्वानन्दस्त्रिभुवनजये गौरसुतनु-
नंबदीपे जातः सुरपुनीसमीपे शचीसुतः ।
इदमपिभ्योऽपि सकलवर्मसि चरेर्नाम निश्चितं
तरिता पापाद्दे जगति विजयते गौरचन्द्रावतारः ॥ (?)
पार्श्वतीक्ष्णाय ।

भगवन् देवदेवेश सृष्टिस्थित्यन्तकारक ।
चैतन्यरूपं भगवन् कथयस्व मयि प्रभो ॥
नंबदीपे कथं कथ्यो भगवान् भक्तवत्सलः ।
जातः किं कथं कृत्वा च शम्भाः पुत्रः प्रभूय च ।
तद्ददस्व महाबाहो वरदा ते यदि जायते ॥ इत्यादि ।

End. भक्तप्रियो गौरचन्द्रो भक्तवत्सलः शचीसुतः ।
तस्मात् तं ये भजन्तीह तेषां वरदाः शचीसुतः ॥
कुला चैतन्यरूपं हरिभजनविधिं विख्याता शैलपुत्री
आमन्दानुप्रमुदितमुखीं शङ्करं साचयन्ती ।
गायत्युपैर्निरुचमयं लोकविद्यारूपं
कुला कुला विमनिरिहता तद्गता संवभूय ॥

Colophon. इति ब्रह्मयामले श्रीचैतन्यकल्पे शिवदुर्गासम्वादे चैतन्यकल्पं नाम पञ्चमो-
ऽध्यायः ।

श्रीचैतन्यनित्यानन्दाभ्यां नमः । हरये नमः ।

विषयः । अथ प्रथमं हरपार्ष्वतीपञ्चादेन चैतन्यदेवस्य अवतारप्रयोजनकथनम् । नाना-
विधं चैतन्यस्य महिमादिवर्णनम् । ततः श्रीचैतन्यदेवस्य शोषादिः ।

No. 117. चैतन्यविलासाष्टतमम्, By नन्दकुमारगोस्वामी. Substance,
country-made paper, 13 x 3 inches. Folia, 178. Lines, 6 on a page. Ex-
tent, 2,937 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Cuāmasinā, Post office Rādhānagarā, District Vāñkurā, Ćri Nikuñjaharihāri
Gosvāmī. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. श्रीश्रीकृष्णचैतन्यचन्द्राय नमः ।

गुरोः पादाम्बुजं नमि कवचासवपूरितम् ।

यस्य ध्यानानुलोकोऽपि सर्वसिद्धिप्रदः ।

नीलाकशुतिनिन्द्यदेववचिरं विद्युदुल्लासितं
न्यलोहाधरवेषुमिन्दुवदनं कन्दर्पदर्पाकुलम् ।

गुह्याखपुचिरोरसं निरुपमं बङ्गालकामण्डितं
बूढावसथूरपुष्पकुसुमं वन्दे व्रजेन्द्राङ्गणम् ।

वाल्मीकिप्रतिमाङ्गमम्बुजपद्मद्वन्द्वं सुचर्यालितं
शुभस्फाटिकधिकृतैकदर्शनं कृष्णम्बरं सुन्दरम् ।

दीप्यन्वावकरीन्द्रवक्त्रमनिशं कृष्णाङ्गिर्ध्वजवचिरं
वन्दे शैलसुतासुतं गणपतिं तं विद्मविध्वंसिनम् ।

वन्दे व्यासपराशरादियमिनो भौष्माण्यरोवाङ्मन-
प्रज्ञादांश्च विभीषणं कपिपतिं भङ्गाप्रगणं परम् ।

अक्षरूढवशीनकादिसहितशोभानपादात्मजं
वाल्मीकिं शुकनारदप्रभृतिकं भङ्गाङ्गिर्बुलान्यपि ।

संदग्धहेमवचिरांशुसुखावरूपं

वाल्मीकिं तुल्यवसनं कमलाचमीशम् ।

राधासुभावगलद्वयविधौतदेवं

प्रेमार्चवं द्विजवरं प्रहसामि गौरम् ।

वन्दे श्रीलक्ष्मणैतन्वं कव्यकारविग्रहम् ।

प्रमार्जिताङ्गवधिरं कीर्तनामन्दमोक्षितम् ॥

नित्यानन्दं प्रभुं वन्दे श्रीवासाद्वितसुन्दरी ।

मदाधरं स्वरूपं गौरभक्तमन्यापि ।

वन्दे रूपसनातनी रघुवरं श्रीजीवगोपालकी

दासश्रीरघुनाथमीश्वरपदे दातुं सुभक्तिं ये ।

नानाशास्त्रपुराणवेदिनिगमादुद्धृत्य सारानसं

प्रातश्च न् व्रजराजनन्दनगुणधन्यान् वन्दन् सुन्दरान् ॥

कीदृक् प्रेम प्रवयिनि पराराधिकाया मयीतः

सादुलं वा स्मरविशिष्टजं पीडनम्वापि कीदृक् ।

ज्ञातुं तत्तन्निवधनविभामापिधाय व्रजेश-

कस्या देहसुतिमनुदधवाविरासीच्छीजः ॥

'वाक्कावली' प्रेमरसश्च संदद

ज्जनान् समुद्धर्तुमिहाविराभवत् ।

श्रीलक्ष्मणासादिभिरेव विस्तृता

श्रीलालदीयाश्चरिताष्टनादिषु ॥

प्रवक्तुमेषां चरित्रप्रसादतः श्रीगौरश्रीलालवमेवमुत्तरे ।

ममेव यत्नः किमु दर्शनाय ते सतां न गौराङ्गचरित्रवर्धनम् ॥

मतिहतेन मया रचितोऽप्ययं

जनमसं ननु नाशयिता भुवम् ।

अष्टिभवोपि मयि न तमश्चयं

किमु न नाशयति ह्यधमस्थितः ॥

भो भोः साधवः कुलावधानं क्रियतां, द्वापरयुगावसानमवगत्यात्यन्ताङ्गादित-

चेतःप्राकट्यप्रचलप्रवसतरसुदीर्घभीषणकल्मषतरङ्गं सशूलसुक्ररक्तचर्मशरा-

सनाद्यायुधधनसूचितरक्तोत्पलप्रतिमाच्छिद्रयशोरनरारिकुलसंसर्गकप्रचलदोर्द-

चप्रतापकम्पितत्रासाष्टमखल-विविधयातनाकर-कर्कश-कुलिशकुल-धिक्कुत-

नीमत्कक्षिराजो मर्त्यभूमाववततार । ततः स एव अचर्मनिर्दयप्रोधकामा-

दिरिपुपुङ्गवाः ! आगच्छत हुतं कर्म साधयतां मम संप्रति ।

ततोऽचर्मो निर्दयकामत्य कामादिभिः सद्यः प्रचम्य पाशं नृपतिमाद्य

स्त्रिणा क्षतास्त्रिभिः ।

किमर्थमाकुर्यो राजन् किम्वा कार्यं मच्चत् प्रभो ।

साधयामी वयं सद्य एवासाध्यमपि इतम् ॥

ततः कलिः ।

धन्यो तौ निर्दयाधर्मौ तुष्टोऽहं वचनेन वः ।

आम्यतं प्रथिवीमध्ये धर्मादेः कुरतं वयम् ॥ इत्यादि ।

End.

इत्याद्याद्येष्वं वाक्यमुक्त्वा श्रीगौरमुन्दरः ।

भक्तेर्लीलां चकारायां ओदधुनिसुखप्रदाम् ॥

प्रसीतनयतत्त्वतद्गुणचरित्रलीलादिकं

सुनीन्द्रपुरपुङ्गवैरपि न वेद्यमन्येन किम् ।

वदेव यदि शारदा युगमसंख्यमेवानिशं

सहस्रवदनोऽपि तौ न खलु तव किञ्चित् क्षमौ ॥

ये नं द्युतं गौरगुणानुकीर्णं ये नाश्रितं तस्य पदाम्बुजद्वयम् ।

ये नो छतमृज्जनसङ्ग आदरात् ते शृङ्गमत्यां यमदूतशसनाः ॥

× × × ×
× × × × ।

ते सर्वपापैर्विमुक्ता नराधमा दुष्टाः क्षतव्रा भवकूपवासिनः ॥

श्रूयतां श्रूयतां भक्ताश्चेतन्यगुणकीर्णम् ।

तस्माच्च परमानन्दप्राप्तिः स्यान्नाव संशयः ॥

आचार्यश्रीनिवासप्रभुकुल-उद्भावजवङ्गकिभाक्-सु

जातः पञ्चाननाख्यां जनकुलविदितः प्राञ्च ईशानुकम्पः ।

तत्पुत्रेष्वेह किञ्चिद्रचितमिह मया ज्ञानश्रीनेन यत्नात्

श्रीश्रीगौराङ्गलीलाव्यतमिति कृपया नोपहास्यं भवङ्गिः ॥

श्रीरामचन्द्राय विशोधिते वज्रयत्नाङ्किते विष्णुपुरिनिवासिना ।

प्रत्येव दोषो यदि वर्तते कियद्दोषा दुष्टाः सुधियो विविच्यताम् ॥ ।

Colophon.

इति श्रीनन्दकुमारगोस्वामिविरचिते श्रीचेतन्यविलासाव्यतमप्रत्ये अन्त्यकाण्डे
प्रक्षितभर्तृकारसाखादनं नाम पञ्चमो विलासः ॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ।

विषयः । अत्र आदिकाण्डे प्रथमविलासे कलेरुपाख्यानवर्णनम् । १ ये प्रभोर्जम्बलीला-
वर्णनम् । २ ये गौराङ्गोद्वाहादिवर्णनम् । ३ ये विवाहादिलीलावर्णनम् । ४ ये सङ्गासोप-
क्रमादिवर्णनम् । मध्यकाण्डे प्रथमविलासे गौराङ्गसङ्गासपञ्चवर्णनम् । १ ये नीलाचलम-

नादिवर्णनम् । १ ये चौरचोरगोपीनायचरिवर्णनम् । ४ र्ये साध्वंभीमोपदेशवर्णनम् । ५ मे
रामानन्देन सञ्च मेल्हनादिवर्णनम् । ६ छे गौराङ्गस्य तीर्थाटनादिवर्णनम् । ७ मे गौडवासिभक्तैः
सञ्च मेल्हनवर्णनम् । ८ मे पुनर्नीलाचलप्रत्यागमनम् । ९ मे हृन्दावनधमणवर्णनम् । १० मे श्रीम-
द्रूपसुपदेशादिवर्णनम् । अन्यकाण्डे प्रथमयिलासे श्रीमद्रूपमेल्हनादिवर्णनम् । ११ ये चरिदास-
नियोगादिवर्णनम् । १२ ये नवानुरागरसास्त्रादननिरूपणम् । ४ र्ये अभिसारादिरसवर्णनम् ।
५ मे प्रोषितभर्तृकारसास्त्रादनम् । इति ।

Nc. 118. चौरपञ्चाशत्काव्यस्य कालिकापद्धटीका, By श्रीराधाकृष्णशर्मा.
Substance, country-made paper, 7x2 inches. Folia, 15. Lines, 8 on a page. Extent, 482 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. (?) Place of deposit, Kāṇṭhālpādā viś Naihāṭi. Paṇḍita Rāmatārāya Ṭhākura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीदुर्गा ।

नत्वा कालीपदद्वन्द्वं सेवितं सुरराजिभिः ।
 राधास्त्येन व्याख्यातं कायं सौन्दरमेव च ॥
 ऋभिरामाक्षजः श्रीमान्द्राममहाशयः ।
 एकदा संसदि प्राञ्च व्याख्यां कर्तुं द्रुतञ्च माम् ॥
 वईमाने महाकाल्याः पञ्च व्याख्यातमादृतः ॥ इत्यादि ।

End.	x	x	x	x
	x	x	x	x

श्रीगणेशायविप्रस्तुजिगिरिसुतापञ्चमग्निं सुकाये
 शास्त्रं प्रपद्यतबुद्धिः सुविदितमकरोहन्त्वरामेण शोक्ताः ॥
 शक्ते चन्द्राङ्गामान्बुधिसुतगणिते रत्नगर्भस्य स्तनः
 सनाथं काविदैस्तनम यदविदितं प्राप्नोति के करोमि ॥

X	X	X	X
X	X	X	X

Colophon. इति चौरमुन्दरराजते पञ्चाशद्वर्षकाले श्रीराधाकृष्णकृतकालिकापञ्च-
 व्याख्यः सम्पन्नाः ॥ श्रीदुर्गा ॥

विषयः । चौरपद्मशङ्करनामकस्य शृङ्गाररसायकस्य सोन्दरकाव्यस्य कालिकापञ्चे
व्याख्यानम् ।

No. 119. जपरहस्यम्. Substance, country-made paper, $13 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent, 360 çlokas. Character. Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṇṭhālpādā viśā Naihāṭi, Paṇḍita Navinacandra Ṭhākura. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ परमदेवतायै नमः । अथ जपरहस्यम् । तत्रादौ प्रातः कर्तव्यमाह ।
 प्रातःकाले च शय्यायां जपस्य निर्णयं गृह्य ।
 पूर्वोक्तमाहकान्यासं विन्यसेन्माहकाख्ये ।
 तथा एकादशद्वारे चौरमन्त्रांश्च विन्यसेत् ।
 दशधा चैव मन्त्रस्तु एकधा वापि संजपेत् । इत्यादि ।

End. पुनर्णकारमारभ्य शीतकृष्णानां भग्नं जपेत् ।
 तिलोम इति विख्यातः अकारं केवलं जपेत् ।
 अष्टवर्गाद्यवर्षे च सप्त सप्तमयाहकम् ।
 अष्टोत्तरशतं जपेत् : अथ च प्रथमद्विधा ।
 सर्वान्नरात्मनिस्तु ये स्वरूपिणि ।
 गृह्यान्मार्जयं मातरश्चपूर्णे नमोऽस्तु ते ।
 समर्थं जपमेतेन प्रथमेद्विधा ।

Colophon. ॐ गुह्यं नमः ।

विषयः । जपनिर्णयः । जपक्रमनिरूपणम् । कुजुकादिनिरूपणम् । सेतुनिरूपणम् ।
 मुञ्जजिह्वादिशोधननिरूपणम् । दीपिनीनिरूपणम् । मन्त्रचैतन्यादिनिरूपणम् । जपकाल-
 कर्तव्यनिरूपणम् । मातृसपूजादिनिरूपणश्चेति ।

No. 120. जातकदीपः, By लौहित्यवरसेनः. Substance, palm-leaf, 17×1 inches. Folia, 100. Lines, 4 on a page. Extent, 1,831 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1747. Place of deposit, Dhākā, Pañcasāra, Paṇḍita Mahendracandra Kāvya-tīrtha. Appearance, tolerable. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
 जयति कमलवन्दुर्जीवलोके कचकु-
 क्षिगुणमयगतीरो ब्रह्मज्ञानेशदेवः ।

प्रमुक्तजनमरा। रोगशोकैकहर्ता
 भुवमजननरक्षानाशहेतुर्विवक्षान् ॥
 अन्यस्मिन् भनुजादीनां न हि जन्मफलान्विते ।
 एषज कथितान्येव मनुभिर्मतभेदतः ॥ (?)
 तन्वास्तपयसां सारैः + + येष प्रकाशकः ।
 रश्मि जननीधार्थं क्रियते जातदीपकः ॥
 शान्तमेव एता धनं ततं कर्म शुभाशुभम् ।
 साधनान्यकारे तद्द्वयं दीप इवोज्ज्वलः ॥
 तत्र राशिप्रकाशः भेद आदौ निगद्यते ।
 नो ज्ञात्वा भेदमेतेषां को देवं वक्तुमर्हति ॥
 शास्त्रप्रशंसा । इत्यादि ।

End

अतिप्रथमदीपयोनिधितटीनिःशेषसारोद्गृह्यै-
 र्देवानां सदसद्विचाररचनावैदग्ध्यपद्धर्भवित् ।
 श्रीलौहित्यवरेण वैद्यकुलजेनाकारि यो यत्नतो
 ग्रन्थमेव विराममत्सरगुणाः सञ्जातदीपं जनाः ॥

Colophon.

इति लौहित्यवरेण विरचिते जातकदीपके निर्व्वाणो नाम पञ्चविंशति-
 तमोऽध्यायः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं राशिभेदनिरूपणम् । तत्र राशीनां स्वभावादिभेदकथनम् । ग्रहभेद-
 निरूपणम् । तेषां क्रूरसौम्यादिकथनम् । गोचरनिरूपणम् । नवांशादिकथनम् । षड्वर्गादि-
 कथनम् । सुलविकीणादिकथनम् । वशावशानिरूपणम् । केन्द्रादिकथनम् । पञ्चवर्णादि-
 कथनम् । द्रेक्षाणादिकथनम् । पद्माणामुत्तरीचलादिकथनम् । राजकेतुर्मूलविकीणादि-
 कथनम् । दिक्पतिराशिकथनम् । षष्ठोदयादिकथनम् । राशिवलावलकथनम् । तन्वादिमंज्ञा-
 कथनम् । लग्नमानकथनम् । उपचयमंज्ञाकथनम् । केन्द्रादिकथनम् । नृपादिमंज्ञाकथनम् ।
 क्रूरसौम्यज्ञाननिरूपणम् । दिक्पतिविवेकः । नपुंसकाद्यधिपकथनम् । जात्यधिपादिकथनम् ।
 तत्कालमिवाभिवक्त्रकथनम् । दृष्टिनिरूपणम् । गोचरफलकथनम् । फलकालनिर्णयः ।
 औपधधारण्यवस्था । पञ्चमादिताराफलकथनम् । नाडीनक्षत्रनिरूपणम् । संक्रान्ति-
 निरूपणम् । रव्यादिचक्रकथनम् । रेखादिफलकथनम् । षष्ठवर्गकथनम् । महाष्टवर्ग-
 कथनम् । अथ गर्भाधानादिकथनम् । जातकलग्नादिनिरूपणम् । जारयोगकथनम् । नौकादौ
 जन्मकथनम् । माहृत्यक्तजातस्य शुभाशुभकथनम् । सत्तादिज्ञानकथनम् । तासादिज्ञानकथनम् ।
 जातकर्तृनिरूपणम् । त्रिजगणज्ञाननिरूपणम् । शिशुगृहिकथनम् । उक्ताण्यदिदिकथनम् ।

माहरिहादिकथनम् । पिशाचकथनम् । दशाकथनम् । अष्टमचन्द्रादिदशाकथनम् ।
 दशारिहकथनम् । अकर्मज्ञानिकथनम् । नाचविकदशाकथनम् । केतुपताकिनिकथनम् ।
 रथादिसप्तकोषफलकथनम् । नवांशादिफलकथनम् । तन्वादिभावकथनम् । गुह्यसौरयोः पर-
 स्परदृष्टिकथनम् । राशिशीलकथनम् । मन्त्रशीलकथनम् । उषफलकथनम् । तनुगत-
 तुङ्गादिकथनम् । मूलचिकीषफलकथनम् । सप्तदश्यापहफलकथनम् । भिन्नदश्यापहफल-
 कथनम् । नीचपहफलकथनम् । शत्रुदश्यापहफलकथनम् । द्विपदयोगकथनम् । निपदयोग-
 कथनम् । प्रप्रश्नायोगकथनम् । पतितयोगकथनम् । पातकयोगकथनम् । पातकयोगभङ्गकथनम् ।
 शीर्षादिष्वेदयोगकथनम् । विशूलयोगकथनम् । वज्रहतयोगकथनम् । कुष्ठद्रुयोगकथनम् ।
 काणयोगकथनम् । खल्लयोगकथनम् । पशुहतयोगकथनम् । जलजन्तुहतयोगकथनम् । चौर-
 हतादियोगकथनम् । श्रुदादियोगकथनम् । दारिद्र्यादियोगकथनम् । सिंहासनादियोगकथनम् ।
 शूलकादियोगकथनम् । दोलाचरचैमन्त्रयोगकथनम् । वितयोगकथनम् । धनज्ञानकथनम् ।
 सुखज्ञानकथनम् । नृपतियोगकथनम् । राजयोगभङ्गकथनम् । स्त्रीणां लग्नादिस्थपहफल-
 कथनम् । वैधव्यादियोगकथनम् । सप्तमरणयोगकथनम् । कुलटायोगकथनम् । बन्धादियोग-
 कथनम् । प्रश्नायोगकथनम् । स्तापत्यादियोगकथनम् । नृत्यगीतादियोगकथनम् । पतिवेष-
 योगकथनम् । शुभाशुभयोगकथनम् । ब्रह्मवादिनीयोगकथनम् । शिखादियोगकथनम् ।
 निधनस्थानफलकथनम् । गङ्गाभरणदियोगकथनम् । नृत्यज्ञाननिरूपणम् । जलनृत्ययोगादि-
 कथनम् । नृत्यस्थानज्ञाननिरूपणम् । जन्मसमये मरणसमये वा मोक्षगतिनिरूपणम् ।
 देवलोकादिगतिनिरूपणम् । इति श्रमः ।

No. 121. जातकसारः, By गोविन्दानन्दः. Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 324 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Brāhmapāṇḍalā riā Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhattachāryya. Appearance, toler-
 able. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः त्रीक्षर्याय ।

नत्वा सूर्यपदद्वन्द्वं गोविन्दानन्दशर्मा ।

त्रिधा जातकसारोऽयं क्रियते सदिदां मुदे ।

प्राचीनसंज्ञया सर्वं प्रकाशनीक्रियते मया ।

संज्ञाध्यायमती वक्ष्ये फलं पद्यात् वितन्वे ॥

देवो द्रव्यपराक्रमो सुखसुती कलत्रं नृतिभोग्यः ।

राज्यपदं क्रमेण गतिं लाभन्त्यो लग्नतः । इत्यादि

×	×	×	×
×	×	×	×

End. इत्थं तातादिकानामपि अनुवि तथा चेचराणां सुतेनं
वाचं चौरागमज्ञैस्तदनु तनुपयुक् भार्गवी राजपूष्यः ॥
जातस्य स्रग्भवनारश्मं प्रकल्प्य तातास्यं जातकवद्विचिन्त्यं ।
सर्वेषु भावेषु विशेषयुक्ता तेषां सदा दुष्टमदुष्टमाख्यैः ॥

Colophon. इति सर्वभावाध्यायः ॥ श्रीदुर्गा शरणम् ।

विषयः । अथ प्रथमं प्राचीनसंज्ञादिकथनम् । ततः अयनांशादिनिरूपणम् । सर्वभाव-
साधारणफलादिनिरूपणम् । स्रग्भवावफलादिनिरूपणम् । सर्वभावनिरूपणम् ।

No. 122. जीर्णमञ्जरी . Substance, country-made paper, 16½ x 3 inches. Folia, 5. Lines, 4 on a page. Extent, 72 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sonārāṅga, District Dhākā, Bābu Prabhātacandra Sena. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. नमो गवेशाय ।
मारिकेलफलेषु तद्वत्समथ चौरं रसाक्षे दिनं
जम्बीरोत्तरसाद् दृष्टे समुचितः सर्पिस्तु मोषाफले ।
गोधूमेषु च कर्कटौ चित्ततमा मांसात्यये काञ्चिकं
नागरङ्गे (?) मुद्गभक्ष्यस्य कथितं पिण्डीरके कोद्रवाः ॥
पिष्टा इ सलिलं पियालफलेन पथ्या चित्ता माषजे
खण्डं चौरं भवेत्तदनुचितं कोष्णाम्बुकोल..... । (?)
मत्स्ये घृतफलत्वज्जीर्णशमनं मध्यम्पानात्यये
तेलं पुष्करजे कटुप्रशमनं शेषास्तु बुद्ध्या अयेत् ॥ इत्यादि ॥

End. शीतोदकं नखारोगहारि नारीपयसाञ्जनरोगनाशि ।
श्लोदकं धूमगदे प्रशस्तं धात्रीप्रक्षेपोतिविरेचनेषु ॥
वृषस्य मांसं अमजेऽनूकूलं प्रभातसुप्तिः सुरतावसाने ।
चौरो.....सैन्धवसाधितस्तु बामाण्डमुक्तं सुरतातिरेके ॥
श्ववधपूरणे तिलतेलतः श्ववधपूरणेव सुचं विदुः ।
करवनेषु गदेषु च कारयेत् करवमावकजङ्गवजं पुनः ॥

Colophon. इति जीर्णमञ्जरीध्यायः समाप्तः ॥

विषयः । केषु केषु इवेषु कानि कानि द्रव्याणि जीर्णान्शुकानि भवन्तीत्यस्य निरूपणम् ॥

No. 123. ज्ञानतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 15×4 inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent, 286 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Thānā Rāpinagar, Paṇḍita Kālidhana Vidyābhūṣaṇa. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

कैलाशशिखरे रम्ये गन्धर्वगणसेविते ।
 व्याघोर्वचःस्थिता देवी इच्छति य नमात्मजा ॥
 गणेश मन्दि-चन्द्रेश भूतनाथ मदौश्वर ।
 चनेकतन्त्रमन्त्राणां प्रकाशोदरणानि च ॥
 भेदश्च कीलकश्चैव शपासुन्दार एव च ।
 तत्प्रसादान्नया नाय ज्ञातं तत्त्वं न संशयः ॥
 नानातन्त्रेषु देवेश विद्यार्चवमयी नृता ।
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि मन्त्राङ्गनामनिर्घणम् ॥
 मन्त्रसङ्केतकं नाम वज्रधा मयि स्मृतिम् ।
 अस्मिंस्तु निर्जने देव यदि कोहोऽस्ति मां प्रति ।
 तद्वदस्व मन्त्रादेव नात्र कार्या विचारणा ॥
 नो चेत् सत्यं वदाम्यस्य पुरस्कृत्य तवापतः ।
 प्राणत्यागं करिष्यामि सत्यं सत्यं न संशयः ॥
 ईश्वर उवाच ।

साधु इष्टं त्वया भद्रे यत्कृतं मनसि स्मृतम् ।
 योऽपि पक्षभावत्वात् पुरा नोक्तं त्वयि प्रिये ॥
 इदानीं शिरतां ज्ञात्वा कथयामि वरानने ।
 न प्रकाशं मन्त्रादेवि कदाचिदपि चार्हति ॥
 प्रकाशिते मन्त्रामन्त्रे सिध्यन्ति सिद्धयस्तव ।
 पुनस्तत्त्वं मया देवि न वक्तव्यं तु निश्चितम् ॥
 विना रूपेण शोभेन पूजया वा कृपान्विते ।
 येन विज्ञानमात्रेण मन्त्रमितिः प्रजायते ॥ इत्यादि ।

End. मन्त्राश्च वाचका श्रेया वाच्यत्वं मनुनोदिनम् ।
 मन्त्रसङ्केतमन्त्रात्वा यो जपेत् कालिकां पराम् ।
 शतलक्षप्रजप्नोऽपि मन्त्रसिद्धिर्न जायते ।
 मन्त्राः पराङ्मुखा यान्ति आपदश्च दिने दिने ।
 जपपूजादिकं सर्वमभिचाराय कल्पते ।
 अन्ते निरयमाप्नोति सत्यं सत्यं न संशयः ॥

Colophon. इति सर्व्वतन्त्रोत्तमे ज्ञानतन्त्रे कालीमन्त्राङ्गनिर्णयो नाम सप्तमः पटलः ।

विषयः । अथ प्रथमं शिवाश्रययोः संवादेन तत्त्वज्ञानस्वरूपतत्प्राप्तापायादिकथनम् । तत एकाक्षरादिमन्त्रकथनम् । मन्त्रोद्धारसाधनकथनम् । महाविद्यास्वरूपादिकथनम् । तत्र अङ्ग-
 संख्यानादिकथनम् । बालामन्त्रनिरूपणम् । भैरवाङ्गनिर्णयः । भुवनेश्वरीविद्यानिरूपणम् । तन्म-
 न्त्राङ्गनिरूपणम् । विवर्गसाधनीविद्याकथनम् । त्रिपुराविद्याकथनम् । अङ्गपूर्णमन्त्राङ्गनिर्णयः ।
 महाविपुरसुन्दरीमन्त्राङ्गनिर्णयः । कालीमन्त्राङ्गनिर्णयश्च ।

No. 124. ज्ञानतन्त्रम् . (१० म परिच्छेदः) Substance, country-made paper, 19 × 5 inches. Folia. 6. Lines, 9 in a page. Extent, 383 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālisahar, Khāsvāṭī, Paṇḍita Mahādeva Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै ।

नारद उवाच ।

यत्त्वयोक्तं महादेव विस्तारेण श्रुतं मया ।
 इदानीं श्रोतुमिच्छामि संक्षेपात् गुरुलक्षणम् ॥
 दीक्षाकालमकालं च तथा चैव पुरश्चियाम् ।
 मालाभिधानं देवेश नित्यम् कथय प्रभो ॥ इत्यादि ।

End. चतुर्थाश्रमिणो विप्राः पूजा वामरताः सदा ।
 गार्हस्थ्याश्रमिणो विप्राः पूजा दक्षरताः सदा ॥ (?)
 ब्राह्मणस्तु सुरां पीत्वा ब्राह्मण्यादेव जीयते ।
 तस्मात् गृहस्थो विप्रस्तु दक्षिणाचारपूजनम् ।
 कुर्व्यात् तथा विना वेद्यां स्नानियं वा न पूजयेत् ॥

Colophon. इति शिवनन्दमन्त्रादे ज्ञानतन्त्रे दशमः परिच्छेदः :

विषयः । ज्ञानतन्त्रस्य दशमपरिच्छेदेऽस्मिन् प्रथमं गुरुनिरूपणम् । ततो मन्त्रमिन्द्र-
पायादिनिरूपणम् । मुक्तिनिरूपणम् । पूजाहोमादिनिरूपणम् । प्रणवभेदानिरूपणम् । शापोहा-
रादिनिरूपणम् ।

No. 125. ज्ञानभैरवीतन्त्रम् . (षष्ठः पटलः) Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 27 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamansīñha, Yaçodal, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ ज्ञानभैरवीतन्त्रम् ।
शृणु देवि प्रवक्ष्यामि रक्षस्यं विजटात्मकम् ।
पवं ब्रह्ममयं देवि अद्भुतं वरवर्षिणि ॥ इत्यादि ।

End. ब्रह्मचिन्तामणौ तन्त्रे पूर्वमुक्तं विशेषतः ।
अधुना कथितां रम्यं रक्षस्यं विजटात्मकम् ।
पठनात् सर्वपापेभ्यो मुक्ता भवति मानवाः ॥

Colophon. इति ज्ञानभैरवीतन्त्रे षष्ठः पटलः ।

विषयः । विजटादेश्या रक्षस्यादिनिरूपणम् ।

No. 126. ज्ञानमार्जनीतन्त्रं (योगशास्त्रम्) . Substance, country-made paper, 10×2½ inches. Folia, 12. Lines, 7 on a page. Extent, 168 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikrampur, Teghara, Paṇḍita Içvaracandra Vidyālañkāra. Appearance, fresh. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।
नमामि व्यक्तपुरुषं परं ब्रह्म च सर्वदा
शब्दस्पर्शरूपरसगन्धाकारविवर्जितम् ॥
साधकानाम् चित्तानामेतद्भेदम् बहुधुः ।
दृष्टिपालनसंहारं कुर्वते चित्तयात्मकम् ॥
प्रथमं सर्वलोकानां सर्वराज्यसुखप्रदम् ।
प्राची + + + स्थापनाय शिवाकारन्त्रनामयम् ॥

केलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
 पप्रच्छ पार्श्वती देवी ब्रूहि ज्ञानं महेस्वर ।
 श्रीदेवुवाच ।

कृतः कृतिर्भवेदेव कथं कृतिर्विनाश्रयति ।
 ब्रह्मज्ञानं कथं देव कृतिसंहारवर्जितम् । इत्यादि ।

End. अनुपम्यं निराधारं शब्दं तस्य तदुच्यते (?) ।
 अक्षरं निर्मलमेव शून्यं वापि निरक्षरम् ॥
 वेदान्तसार + + + समाप्ते शिवभाषितम् ।
 सिध्यन्ति सर्वयोगिनां नात्र कार्या विचारणा (?) ॥

Colophon. इति योगशास्त्रे उमानन्देश्वरसंवादे ज्ञानमार्गनीतन्त्रं समाप्तम् ॥

विषयः । शिवाशिवयोः संवादेन ब्रह्मज्ञानोपायकथनम् । अष्टादशविद्याकथनम् ।
 शाङ्करीविषयो गुणलक्षणम् । अध्यात्मविद्यास्वरूपादिकथनम् । विद्वद्यादिसिद्धान्तकथनम् ।
 शरीरतत्त्वकथनम् । शरीरे चन्द्रसूर्यादीनां क्रमेण स्थाननिरूपणम् । आचारनिद्रासुषुप्तादि-
 कारककथनम् । तत्र तत्र मनसः कर्तृत्वकथनम् । शिवशक्तिसंस्कारादिकथनम् । षट्चक्र-
 निरूपणम् । विग्रहविदेवतादितत्त्वकथनम् । ज्ञानद्वयाशान्तिप्रभृतीनां पित्रमाहमिनीत्यादि-
 रूपकथनम् । मायामोक्षस्वरूपादिकथनम् । ब्रह्मज्ञानस्वरूपादिकथनम् । अथ योगसूत्रादि-
 कथनम् । संयमादीनामावश्यकलकथनम् । शूलसूत्रादिप्रसङ्गादिकथनम् ॥

No. 127. ज्ञानलक्षणाविचारः . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 168 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1639. Place of deposit, Brāṇhaṇamaṇḍali viśā Bārasāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः । सप्रकारकज्ञानस्वीपनायकलमते ज्ञानलक्षणाया षट्सप्रकारक-
 प्रत्यक्षं प्रति सप्रकारकषट्सज्ञानमेव न हेतुता । अन्याये सप्रकारकात्
 षट्सनिर्विकल्पकात् घटीपनीतभावापत्तेः । इत्यादि ।

End. तादृशबोधे च विशेषणतावच्छेदकप्रकारकज्ञानहेतुतया निर्विकल्पकस्य
 मन्त्रेऽपि द्वितीयच्छेदेऽपि प्रत्यक्षापत्तिर्न सम्भवति विशिष्टबुद्धान्तरण्ये तत्का-
 रकप्रकारस्तु स्वयमेव विविक्त्यतां विवेचितच्छेदमधिकतमव्यय इति कृतं
 प्रपञ्चम् ॥

Colophon. इति ज्ञानलक्षणाया विचारः सम्पूर्णः ।

सङ्कलनमयधराधिकारिका-

शेन्दुसन्निगतशक्रीयवस्तुः ।

× × × ×

× × × × ।

विषयः । न्यायशास्त्रीयज्ञानलक्षणाया विचारः ।

No. 128. ज्ञानादयरहस्यम् । Substance, country-made paper, 18½ × 3 inches. Folia, 6. Lines, 8 on a page. Extent, 402 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhānukā, Post office Pālāṇ, District, Pharidpur, Paṇḍita Kālikiṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, old Prose. Generally correct.

Beginning. अनुमितिं प्रति साध्यव्याप्यतावच्छिन्नहेतुप्रकारतानिरूपितपञ्चविशेष्यता-
शक्तिज्ञानलक्षणेविशिष्टपरामर्शेन न हेतुता किन्त्वव्याप्यतावच्छेदकप्रका-
रकव्याप्तिज्ञानत्वेन व्याप्यतावच्छेदकप्रकारकपञ्चधर्माज्ञानत्वेन च हेतुता
इयं एवं धूमो वक्रिव्याप्यो धूमवान् पर्वत इत्याकारकज्ञानान्वयात् तथो-
विधः.....इत्यनुमितिरित्यस्य न केवलं विशिष्टपरामर्शदेव अतएव
धूमो वक्रिव्याप्यालोकोक्तवान् पर्वत इत्याकारकज्ञानादनुमित्यापत्तिः ।
धूमलालोकोक्तयोश्चभयोरेव व्याप्यतावच्छेदकत्वादिति तु न शङ्कनीयं यतो
व्याप्यतावच्छेदकत्वेन धूमत्वादिकं कारणतावच्छेदककोटौ निवेद्य न कार्य-
कारणभावं कल्पयामः । किन्तु विशिष्टधूमलक्षणानुमितिं प्रति धूमलाव-
च्छिन्नविशेष्यकव्याप्तिप्रकारकज्ञानत्वेन पर्वतलावच्छिन्नविशेष्यकधूमलावच्छि-
न्नप्रकारकज्ञानत्वेन चेति नोपदर्शितापत्तिप्रसङ्गः । इत्यादि ।

End. साक्ष्यप्रतिबन्धकतायां विशिष्टः.....उत्पन्नकलापेक्षया तादृश-
प्रतिबन्धप्रतिबन्धकभावस्यैव कल्पयितुमुचितत्वादिति चेदस्मेतादृशरीत्या उप-
दर्शितानुमितिसामग्रीप्रतिबन्धकलापिक्यपरीक्षारः । तादृशानुमितिसामग्र्याः
प्रतिबन्धतावच्छेदकगौरवं दुर्वारमेव तथापि मन्वते तादृशसामग्र्याः
पर्वतविशेष्यकानुमित्यव्यवक्रिज्ञानत्वमेव प्रतिबन्धतावच्छेदकं षट्प्रत्ययादेकानु-
प्रतिबन्धतावच्छेदकानाम्ज्ञानत्वमपि क्षतिविरहात् । भवन्ते तु षट्प्रत्ययादि-
साधारणवक्रिमत्पर्वततद्विवक्रिव्याप्यधूमप्रकारतानिरूपितधूमवत् पर्वतत्वा-

वच्छिन्नविशेषताशास्त्रमभित्यन्यज्ञानत्वादेरेव तद्यात्मसुपेयं । केवलज्ञानमि-
त्यन्यज्ञानत्वस्य तद्यात्वे समानविषयकशब्दबोधादौ व्यभिचारप्रसङ्गान् । एवञ्च
वच्छिन्नमभित्यसामग्रीप्रतिबन्धकतायां
.....
एकज्ञानविशिष्टापरज्ञाननिवेशनप्रयुक्तमुपदर्शितगौरवं । मीमांसकमतं तादृश-
स्थलीयतादृशानुमितिसामग्रीनियतोपदर्शितसामग्रीयामनमानां प्रतिबन्धता-
वच्छेदकगौरवमिति मीमांसकमतमेव साधीयः ॥

Colophon. इति ज्ञानाद्वयरचस्यम् ॥

विषयः । एककालीनं ज्ञानद्वयं सम्भवति न वेति विचारः ।

No. 129. ज्ञानार्णवः । Substance, country-made paper, 17 × 5 inches.
Folia, 50. Lines, 8 on a page. Extent, 1,764 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, Mājpadā, District Dhākā, Bābu Rāsavihāri
Rāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

त्रौदेश्यवाच ।

गद्येभ्यश्चिह्नैश्चसुरेन्द्रपरिवारित ।

जगद्वन्द्यं जलाधीश किं त्वया जप्यते सदा ।

अक्षमास्तेति किं नाम संशयो मे हृदि स्थितः ॥

शब्दातीतं परं ब्रह्म तमेव परमार्थवित् ।

कथयामन्मनिःशब्दसाम्प्रदायमनिसयात् ॥

ईश्वर उवाच ।

कथयामि वरारोहे यन्मया जप्यते सदा ।

ककारादि-चकाराणां माहकार्यरूपिणी ।

चतुर्दशस्वरूपेता विन्दुवयविभूषिता ।

चतुस्कारेण देवेभिर्विन्दुमेकेन मण्डिता ॥

विसर्गेण च विन्दुर्भां संज्ञायां विराजिता ।

कलामयसुमास्मानं शक्तिरूपं मधेश्वरि ॥

ककारादि-चकाराणां वर्णास्तु शिवरूपिणः ।

ब्रह्मब्रह्मात् सदान्ते जीवार्थरक्षिता वतः ॥

उचरेत् स्वरसंभिन्नासदा देवि न संशयः ।
 पञ्चाशद्वर्षकपेक्ष शब्दास्तं ननु उच्यते ।
 अकारः प्रथमो देवि अकारोऽन्तिम उच्यते ।
 अक्षमासेति विख्याता मातृकावर्षकपिप्पी ।
 शब्दत्रयसंख्येयं शब्दातीतनु उच्यते ।
 शब्दातीतं परं धाम मन्मथारहितं सदा ।
 आत्मस्वरूपं जानीहि चंससु परमेश्वरः । इत्यादि ।

End.

मन्मथो स्थिता या च चक्रेशी मन्मथाय च ।
 रश्मिहन्ताय देवेशि प्रत्येकं तारपूर्वकम् ।
 पवित्रकं समभ्यर्च्य गुप्तं सकीर्तयेत् त्रये ।
 सर्वाङ्गहारवक्षैव नामाचमसमुच्चयैः ।
 तत्प्रसादपवित्रं चारयेत् तद्मन्मथम् ।
 तद्गङ्गोमं जिह्वेत्य पवित्रं समर्चयेत् ।
 कुमारीपूजनं कुर्यात् ततः सुवासिनीमन्त्रम् ।
 योगिन्यो योगिनश्चैव ब्राह्मणा विविधा गणाः ।
 पूज्या हि परमेशानि यदीच्छेत् सिद्धिमात्मनः ।

Colophon. इति श्रीब्रह्मार्चवे नित्यात्मने पवित्रार्पणविधिर्द्वाविंशतितमः पटलः ।

सम्पूर्णोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । अथ प्रथमं अक्षमाक्षानिर्णयः । ततः त्रिपुराया मन्त्रभेदादिकथनम् । त्रिपुरा-
 बाह्यामन्त्रादिकथनम् । बाह्यान्वासादिकथनम् । त्रिपुरासाधनविधिः । तत्र नायचीनिक-
 पञ्चादिकम् । अद्यादिकपञ्चम् । अन्तर्यामिनिधिः । चक्रोद्धारविधिः । तन्त्रागकथनम् । मन्त्र-
 पूजादिकपञ्चम् । मुद्राक्षरादिकथनम् । त्रिपुरेश्वरीकर्मविधिः । कुमारीकर्मविधिः । यजन-
 बलिदानादिविधिः । पञ्चसिंहासनविधिः । तत्र प्रथमपञ्चसिंहासनविधिः । द्वितीयपञ्चसिंहा-
 सनविधिः । महात्रिपुरसुन्दरीदादशविबरणम् । षोडशाक्षरीश्रीविद्याविधिः । तन्त्राक्षपूजा-
 विधिः । तद्मन्त्रयजनविधिः । श्रीचक्रादिप्रयोगकथनम् । पञ्चाशत्-षोडशकथनम् । षोडशाक्षरादि-
 विधिः । अन्तर्यामिबलिर्दानविधिः । तत्र समाधिभिरूपञ्चम् । ब्रह्ममाह्वादिविधिः । तत्र तत्र
 प्रत्येकं फलश्रुतिकीर्तनम् । रत्नपूजाविधानम् । त्रिपुराश्रीसाधनविधिः । त्रिपुराक्षपञ्चम-
 विधानम् । तत्र कुक्षविधिः । ज्ञानशोभविधिः । कुमारीपूजाविधिः । द्वितीययजनविधिः । तत्र
 जीवां जानिभेदादिकथनम् । द्वीपाविधिः । पवित्रार्पणविधिश्च ।

No. 130. **স্বপ্নকাবলী**, By **হরগোবিন্দ**. Substance, country-made paper, 11×2½ inches. Folia, 21. Lines, 8 on a page. Extent, 829 *çlokas*. Character, Bengali. Date, Sk. 1763. Place of deposit, Telivini *viâ* Gadvetâ. Paṇḍita Candranātha Cudāmaṇi. Appearance, new. Prose. Generally correct.

श्रीरामः ।

श्रीगणेशाय नमः ।

अन्विष्य पातुं मे स्वान्त त्यक्त्वा न्यत् पेयमुत्तमम् ॥

नत्वा श्रीगुरुचरणं शरणीकृतचरमोविन्दचरणः ।

ज्ञापकहृद् तनुते सुवक्तृपादे यथाधिषणम् ॥

लुक् ॥ लुगिति अत्युत्पन्नं कान्ं नाम एतच्च लुकि लीङिचित्तस्य चेति निर्देशेन बोधितं अत्यथा लुङ्गतेः किवन्मस्य रूपत्वे लुङ्गोति स्यात् । चिक्कार्थस्येति चिक्कनं चिक्कं ज्ञानं तदेवार्थः प्रयोजनं कार्यं यस्य स चिक्कार्थः तस्य ज्ञानकारणस्य इत्यर्थः एतेन जप्तादिप्रत्ययादीनां जकारादे-जप्तादिज्ञानं प्रति कारणत्वान् लुगिनीधेयते ॥ इत्यादि ।

अनादिदृष्ट्यैव स्वादेर्गणं तेनादेगोद्यत इत्यत्र न स्यात् एवं हेरिदित्यत्र
सुषोऽनष्टतिर्ज्ञापकत्वेन बोध्या ।

गुरुपदिष्टज्ञानाध्या × × × × ।

उत्तीर्णो हरगोविन्दो निम्नांगि आपकावलीम् ।

इति सुवन्मशापकावली समाप्ता ॥ श्लोकाः १०६८ ॥

विषयः । सुवन्तपादस्य संक्षेपेण व्याख्यानम् ॥

No. 131. জেয়ার্থসার: By **কৃষ্ণ:** Substance, country-made paper, 19×3 inches. Folia, 159. Lines, 5 on a page. Extent, 5,257 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1666. Place of deposit, Pañcaśāra, District Dhākā, Paṇḍita Mahendracandra Kāvya-tīrtha. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

रामः शरणम् ।

यं ब्रह्मा गिरिद्येन्द्रदेवभूषयो वेदोपवेदादिभि

सुंष्टैर्दिग्बपदैः सुवन्ति सभयं मायाचमोवर्गकम ।

विद्याद्याचिह्नमन्त्रयोऽहविभवा नृत्यन्यकदाश्रिता
 सं लक्ष्मो विचिनोति तारकमहो ज्ञेयार्थसारं नमन् ॥
 यस्यापे लक्ष्ममाना निवसति सुगुणा स्नेह्याऽजा गृहीता
 सोऽव्यान्तां यत्र विश्वं समुदयविकृतं याति येनानुचितम् :
 यस्यानानन्दभूतिर्गमयति लघुतां ब्रह्मलोकाधिपत्यं
 तादृग् दुःखोर्मिसालाकुलभवजलधेसारकं यस्य नाम ॥
 क्षामिना लिखितं यद्युग्रानाख्यानेषु निश्चितम् ।
 तदेवैकत्र संगृह्य ज्ञेयसारो निरूप्यते ॥
 तेषां स्त्रीयदशादष्टौ मास्येव परिवेदना ।
 तेषां नातिप्रियो ह्येव निद्रितस्येव मन्त्रवाक् ॥
 भयापमानेषु वियोगरोगाद्यनन्दुःखां विदुषो दशां क्षाम् ।
 यस्तस्य भूतं भवितैव मोदकृद्भिदाघतप्रस्य यथा हिमाश्वः ॥
 येन क्रमेण यद्वाचं तन्निर्घण्टनमुच्यते ।
 प्रथमं शास्त्रसाङ्गत्यं ततो दुःखपरम्परा ॥
 तदानीं सुखसाधने च उपायानां प्रदर्शनम् ।
 आश्रमाणां लक्षणानि प्रकाराचारनिर्णयः ॥
 तदपरे भट्टतायां तदन्तर्गतिक्रमे तथा ।
 प्रायश्चित्तप्रमाणानि सन्न्यासेऽप्यधिकारिता ॥
 भक्तिज्ञानापरीपाके भट्टले मरणेऽपि वा ।
 दृशज्ज्योत्तरं सिद्धिः प्रायश्चित्तस्य × × × ॥
 अतिश्रमेऽप्य पातित्यं तीर्थादिषु फलाफलं ।
 तत्र देशादिभूद्विधानदा नास्तिकता वृत्ते ॥
 तथा चरिपराकुमुल्लं फलं × × × केनचित् ।
 सर्वार्थविकलस्यापि फलं पातित्यखण्डनम् ।
 भगवद्भक्तिमात्रात् तन्वाक्षेपार्थवादना ॥ इत्यादि ।

End.

आकाङ्क्षायां स्थितायामेकत्र निर्णीतः शास्त्रार्थो बाधकमन्त्रेणान्यथापि
 कल्पत इति न्यायादवस्था । भक्तानाम् भक्तिः सातत्ये शौक्ल्ये वा
 तद्देशान्ते तत्क्षणे वा कायबूधेन वा सुखदुःखौक्ल्येन प्रारब्धाप्रारब्धभो-
 जनं तदभावे ब्रह्मपुराणोक्तरीत्या मोक्ष इति । अन्यदेवोपासकानामप्येवम् ।

Colophon.

वीरामः । शकाब्दाः १९९९ ॥

विषयः । अथ प्रथमं शास्त्राणां सङ्गतिकथनम् । तेषां प्रामाण्यादिकथनम् । अदृष्टार्थ-
दृष्टार्थभेदात् तेषां द्वैविध्यादिकथनम् । वेदान्तसाङ्ख्यवैशेषिकादिशास्त्राणां समन्यादि-
कथनम् । अथ जीवस्वरूपादिकथनम् । जीवभुक्तिविवेचनम् । सर्वेषां शास्त्राणां वास्तवैक-
मत्यनिरूपणम् । आसिद्ध्यादिरूपकथनम् । अदादिरूपकथनम् । कार्यकारणयोः
स्वरूपादिकथनम् । वैधर्म्यसाविवेचनम् । वर्णाश्रमधर्मनिरूपणम् । अथ प्रवृत्तिमार्गेण दुःख-
जनकत्वकथनम् । अथ दुःखहानिमुक्तावाप्तापायकथनम् । तत्र निवृत्तिमार्गप्रसङ्गादिकथनम् ।
आश्रमसंस्थादिकथनम् । आश्रमाशासकत्वकथनम् । आश्रममताजनितपापप्रायश्चित्तकथनम् ।
संन्यासपञ्चशान्मुक्तिरिति निरूपणम् । कलौ दीर्घकाशं ब्रह्मचर्यवानप्रस्थानमयोः प्रतिषेध-
कथनम् । संन्यासाधिकारितादिकथनम् । भक्तिज्ञानयोर्माहात्म्यादिकथनम् । नित्यकर्मा-
करणादौ प्रायश्चित्तकथनम् । तद्विज्ञाने पातित्यादिकथनम् । तीर्थविधि-तत्तत्फलफल-
कथनम् । भगवद्भक्तिमाहात्म्यादिकथनम् । भागवतधर्मप्रतिपादकश्रुत्यादिशास्त्राणां मार्ग-
वादव्यङ्ग्येति निरूपणम् । अपराधपञ्चमोपायकथनम् । भक्तस्य दमनकोत्तरं हतार्थता-
कथनम् । शैवादीनामपि वैष्णवत्वस्थापनम् । अथ उपास्यदेवतानिरूपणम् । सर्वेषां देवानां
भगवद्भक्तादिकथनम् । भगवद्भक्तस्वरूपादिकथनम् । विस्तारतो भक्तियोगनिरूपणम् ।
सत्त्वादिगुणधर्मकथनम् । प्राकृतिकदृष्ट्यादिकथनम् । समुद्रमनुष्यपशुनिरूपणम् । सत्यादि-
लक्षणकथनम् । अविद्यादिलक्षणकथनम् । योगसिद्धिलक्षणकथनम् । एकानेकजीव-
वादकथनादिकम् । छिन्नदेहादिकथनम् । तीर्थोदिसत्युपलक्षणकथनम् । मरणोत्तरनित्यनिरू-
पणम् ॥ इति श्रम् ।

No. 132. श्रुतिःसागरसारः, By विद्यानिधिः. Substance, country-
made paper, 16×2½ inches. Folia, 26. Lines, 8 on a page. Extent, 764
çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1670. Place of deposit, Bharākōr,
District Dhākā, Bābu Dvārikānātha Dāsa. (Vaidya.) Appearance, old.
Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नमोऽयम् ।

जगदीशं रविं नमो लोकापुत्रकारकम् ।

श्रुतिःसागरसारोऽयं नीविद्यानिधिनोऽयम् ।

रविः सोमो मङ्गलश्च बुधो जीवः धितः शनिः ।

शुक्रो नामतो वाराः शनैरे कचिताः ज्ञानम् ।

शुक्लेन्दुबधजीवानां वाराः सर्व्वे च शोभनाः ।
 भानुभूतमन्दानां शुभकर्म्मसु केचपि ॥
 नृपाभिषेको नृपतिप्रयाणं
 नृपस्य कार्य्यं नृपदर्शनञ्च ।
 यथाग्निकार्य्यं भुवि किञ्चिदुक्तं
 सर्व्वं + मादित्यदिने प्रशस्तम् ॥
 भेदादिघानं नगरे पुरे वा
 सेनापतिञ्च + तथैव राज्ञाम् ।
 व्यायामशास्त्रं व्यसनानि चौर्य्यं
 कुर्वादिने भूमिदुतस्य सर्व्वम् ॥ इति वाराः । इत्यादि ।

End.

रात्र्याग्निर्जन्मभे शौर्वे सुखं दत्ते जयो गणे ।
 नेत्रे भृतिः त्रियो जलो पादे पीडां विनिर्दिशेत् ॥

Colophon.

इति श्रुतिःसागरमारोऽभूत् समाप्तः ॥
 प्रथम्य गौर्याखरणारविन्दं गुफन् गणेशं जनकञ्च देवान् ।
 सप्तमपदचन्द्रगते शकाब्दे हिलेख पुक्षीं लक्षमध्ययनार्थम् ॥ (?)

विषयः । शुभकर्म्मसु वारनिरूपणम् । वारवेलादिनिरूपणम् । कालवेलादिनिरूपणम् ।
 अष्टतयोगादिनिरूपणम् । पापयोगरिष्टादिनिरूपणम् । नक्षत्रतद्विषयादिनिरूपणम् । उत्पा-
 तादियोगनिरूपणम् । यमघण्टादियोगकथनम् । राशिनक्षत्रयोगविभागकथनम् । लग्नादि-
 निरूपणम् । चन्द्रशुद्धिताराशुद्ध्यादिकथनम् । उद्वाहादिसंस्कारेषु रत्यादिशुद्धिकथनम् । पञ्च-
 मानादिकर्म्मविशेषः । विवाहयोग्यमासतिथिनक्षत्रादिनिरूपणम् । नववध्यागमनविधिः । द्विरा-
 गमनविधिः । प्रथमरजोदर्शने शुभाशुभनिरूपणम् । उपगमनविधिः । ज्ञातकनिरूपणम् ।
 नामकरवाप्तप्राप्तनूपोपनयनादिकालनिरूपणम् । अन्यायकालनिरूपणम् । विद्यारम्भकाल-
 निरूपणम् । नववक्त्रपरिधानकालनिरूपणम् । नवशस्त्रादिभोगकालकथनम् । चारोग्यज्ञान-
 विधिः । लोकागठनादिकालनिरूपणम् । वीजवपनादिकालकथनम् । धान्यस्येदनकालकथनम् ।
 अम्बुवाचीकालनिरूपणम् । गृहनिर्माययोग्यभूमिनिरूपणम् । गृहस्थाननिरूपणम् । गृहकारभ-
 तत्प्रवेशादिकालकथनम् । नागशयनसमयनिरूपणम् । यात्राकालकथनम् । जयनक्षत्रादि-
 निरूपणम् । इति शम् ।

No. 133. ज्योतिःसारः, By राघवेन्द्रशर्मा. Substance, country-made paper, 17×1 inches. Folia, 44. Lines, 3 on a page. Extent, 783 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Phursail, District Dhākā, Paṇḍita Jagadeandra Sārbhabhauma. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct

Beginning.

ॐ नमः सवित्रे ।

मन्त्राचर्नायमज्ञानायाज्ञानतमोपचक्षुः ।
 तस्यते राघवेन्द्रेण ज्योतिःसारो बुधप्रियः ॥
 सितेन्दुबुधजोषायां वाराः सर्वेषु शोभनाः ।
 भानुभूषुतमन्दानां शुभकर्म्मसु केचपि ।
 रवेर्वर्च्यं चतुःपञ्च सोमे सप्तद्वयं तथा ।
 कुले षष्ठं द्रव्यं चैव बुधे पञ्चदशतमम् ।
 गुरो सप्ताष्टकश्चैव विचलारि च भागवे ।
 शनवाचाश्च षष्ठश्च शेषश्च परिवर्जयेत् । इत्यादि ।

End.

सप्तमकुजयोर्वारे यस्य जन्मदिनं भवेत् ।
 चक्षुश्चयोमसंप्राप्ते विप्लवस्य पदे पदे ।
 अथ सौरारयोर्दिने मुक्ता देयान्ते तु काष्ठनमिति प्रत्येकदोषशान्ति-
 दर्शनात् सप्तमकुजयोरित्येवमपि बाह्यद्वयं प्रतीयते ॥

Colophon.

इति राघवेन्द्रशर्माकृतो ज्योतिःसारः समाप्तः ॥

विषयः । वारवेष्टादिनिरूपणम् । कालवेष्टानिरूपणम् । मन्त्रादिनिरूपणम् । मास-
 दशदिनिरूपणम् । दिनदशदिनिरूपणम् । रिष्टादिनिरूपणम् । मन्त्रराश्यादिकथनम् ।
 कर्म्मविशेषे विहितविहितनक्षत्रादिनिरूपणम् । करकचादियोगकथनम् । चूडाविवाहयागादि-
 दिननिरूपणम् । सहवर्मादिनिरूपणम् । जातकनिरूपणम् । अथ सौरकर्म्मदिनकथनम् ।
 विष्टारश्वादिदिनकथनम् । शृङ्गारश्वादिदिनकथनम् । देवतागठनादिदिनकथनम् । पुष्करि-
 ष्यासारश्वादिदिनकथनम् । अथ मन्त्रादिभेदेषु मन्त्रादिभोगकालकथनम् । राजदर्शनादिदिन-
 कथनम् । योगिन्युद्यादिविवेचनम् । यात्रायां शुभाशुभदर्शनफलकथनम् । दिनचर्यादि-
 कथनम् । मन्त्रदर्शनादिविधिश्च ।

No 134. ज्योतिःसारसंग्रहः, By हृदयानन्दविद्यालङ्कारः. Substance, country-made paper, 14½ × 3 inches. Folia, 40 (without 14-20). Lines, 3 on a page. Extent, 323 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Sāmsiddhi, rīt Ārinagar, District Dhākā, Paṇḍita Kṛṣṇakiṣora Nyāyavāgiṇa. Appearance, tolerable. Verse. Generally Correct.

Beginning.

ॐ नमः नीलकण्ठाय ।

बन्धुर्हं परमानन्दमञ्जानतिमिरापन्नम् ।

भवसागरपाराय जीतं वेदान्तैर्मुमुक्षुः ॥

विद्यालङ्कारविख्यातहृदयानन्दशर्माया ।

ज्योतिःशास्त्रं समाख्येयं क्रियते सारसंग्रहः ॥

पश्चित्तैर्ज्ञायते सर्वं तदर्थं न परिश्रमः ।

संक्षिप्तविषयस्यो वास्तवैर्गुणैर्गुणैः सुदा ॥

अथ वाचा विवाहस्तु निषेकनामनी तथा ।

अथप्राशनचूडे च कर्षवेधोपवीतके ॥

ऋषिज्ञानऋषारम्भो ऋषिरुत्तार एव च ।

हस्तयोजनवस्त्रोपवीतं धान्यकर्षणम् ॥

नवाग्रं जातको यावा विद्यारम्भो ... ॥

... .. एता मोरवाग्नेतरे मताः ॥

अथ विवाहः ।

बुधेन्दुशुक्लजीवानां दिनैरेतैर्विवाहिताः ।

कन्या सुखमवाप्नोति पुत्रभाग्यधनान्विता ॥ इत्यादि ॥

End.

नौकावाहना ।

अश्विस्तुषामिधि-पूर्वमिधनाशुतभेषु छन्द्रे ।

तारकयोगतिथौन्दुविशुद्धौ नौगमनं शुभदं शुभवारे ॥

इति नौकागमनम् ॥ इति ॥

(परिसमाप्तिस्तुषकं वाक्यं नास्ति ॥)

विषयः । विवाह-गर्भाधान-नामकरणाप्रशम-चूडा-कर्षवेधोपवीत-ऋषिज्ञाननिर्घ-

ऋषारम्भ-ऋषरुत्तार-हस्तयोजना-जीवनपन-धान्यकर्षण-नवाग्र-जातकविवेक-यावाविवेक-विद्या-
रम्भ-नौकागमनवाहनादिव काष्ठादिनिर्घयकचयनम् । तत्र प्रथमं विवाहप्रकरणम् । तत्र तिस्र-

नक्षत्रवारभेदे विवाहस्य शुभाशुभलक्षणकथनम् । तत्र प्रथमं वारनिर्णयकथनं । चन्द्रशुद्धि-
कथनं । रविशुद्धिकथनं । गोचरशुद्धिकथनम् । गोभूखिविवरवदिविविवाहनिषेध-नाडीनक्षत्र-
विवरवकथनम् । ततो गर्भाधानप्रकरणम् । तत्र प्रथमं प्रथमतो मासवारभेदे शुभाशुभलक्षण-
कथनम् । ऋतोद्युतुर्थादिषोडशान्तदिवसानां मध्ये गर्भोत्पन्नस्य जातकस्य शुभाशुभलक्षणनिर्णय-
विवरवम् । गर्भधारणे तिथिनक्षत्रादीनां भेदेन फलभेदकथनम् । नक्षत्राणां ऋदुक्षिप्रभूति
विविधगणभेदे नामकरणस्य फलाफलकथनम् । अथ अन्नप्राशनं । तस्य च षडःहमादिमासभेदे
फलभेदकथनम् । वृद्धाकरणस्य शुभवारादिकथनम् । जन्ममासे जन्मनक्षत्रे जन्मदिवसेऽपि
वृद्धाकरणस्यापरिहार्यत्वकथनम् । कर्णवेधोपनयन-ऋतुप्रवेश-हस्तचालन-बीजवपनानां वार-
मासतिथिभेदकथनम् । जातकस्य लग्ननिर्णयनं । लग्नस्थराशीनां शुभाशुभनिर्णयकथनम् ।
यात्रायां दिग्भेदे तिथिनिर्णयकथनम् । विद्यारम्भस्य वारतिथिनक्षत्रनिर्णयकथनम् । देवता-
प्रतिमागठनस्य कालनिर्णयकथनम् । कालशुद्धिकथनम् । मासदधानिकथनम् । नववध्यामयनस्य
कालनिर्णयकथनम् । गौकाचालनस्य वारतिथिनक्षत्रादिकथनम् । कालराधिकथनम् ॥

ग्रन्थकारेणान्न नवांशवचन-रत्नमाला-यामित्रवेध-खर्जूरवेध-क्षमा-वराहमुनि-चिन्तामणि-भीम-
पराक्रम याज्ञवल्क्यप्रभृतीनामुद्भूतानि वचनानि ॥

No. 135. शकारभेदः, By पुरुषोत्तमदेवः. Substance, country-made paper, 14 x 2½ inches. Folia, 10. Lines, 5 on a page. Extent, 150 ślokas. Character, Bengali. Date, 1663. Place of deposit, Serpur, Mayaman-singha, Paṇḍita Durgāsundar Kṛtiratna. Appearance, old. Verse. Incor-rect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

शब्दाभोधैर्यतो + यतो व्याख्या प्रवर्तते ।

गुरवे शम्भवे तस्मै नित्यं वामाक्षने नमः ॥

सरस्वत्याः प्रसादेन कविर्ब्रूति यत्प्रदम् ।

प्रसिद्धमप्रसिद्धं वा तत् प्रमादमिच्छेत् ॥

शिवं भद्रं शिवः शम्भुः शिवा गौरी शिवाभया ।

शिवः कौरः शिवा क्रोड्डी भवेदामलकी शिवा ॥

End.

अक्षितमातुं समान्निवृत्तकं वाक्यं नास्ति ।

Colophon.

इति पुरुषोत्तमदेवविरचितो शकारभेदः समाप्तः । शकाब्दः १६६१

विषयः । शिवगौर्यादिशब्दस्य नानार्थकथनमुद्यमेन चकारान्तरस्यानां नानार्थनिरूपणम् ।

No. 136. तत्त्वचिन्तामणिः, By पूर्यानन्दः. Substance, country-made paper, $20 \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent, 3,450 ślokaś. Character, Bengali. Date, (?). Place of deposit, Kānṭhāl-pārā, viś Naihāṭī, Bābu Hemacandra Bandyopādhyāya. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. अथ प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् । तमात्मानं बन्दे परमसुखसन्ताननिरूपणम् ॥
अथ अल्लु दुरन्तदुःस्मरघोरतरसंसारसागरान्तब्रह्मशोकसन्तानप्रबलबाहु-
वानल्लुलाजालकवल्लनविकलसुकलपद्मजनय्याहृतार्थं विज्ञानदत्तमनाः
परमकावचिको भगवान् शिवः परदेवताराधनरहस्यप्रतिपादनपरानेकशत
कोटिविस्तारतन्त्रसारसुपम्यल्लवान् । तत्र च श्रीमत्परिभाषक-
परमहंसश्रीगुरुश्रीब्रह्मानन्दसुखारविन्दनिध्यान्मानपरमरहस्यातिरहस्यनिगम-
कन्दसन्दोहहेतु-नित्यानन्दश्रीपूर्यानन्दपरमहंसः श्रीतत्त्वचिन्तामणिं चतुर्दश-
शताधिकमनवतिशकाब्दे वितनोति ॥ ननु किं तावत् आत्मैषस्य
परं ब्रह्म विज्ञायतमसूक्ष्मस्वरहित-नित्यशुद्ध-बुद्धसुलक्षणरूप-जायत्सुखसु-
प्तादिप्रपञ्चप्रकाशक-गुणवयातीत-मिराकाराराधितादिमध्यान्तरहितमेव -
मात्मवस्तु तदंशा जीवसंज्ञकाक्षे अनाद्यविद्योपचताः शरीरमाध्याय नाना-
विधसुखदुःखभोगं कुर्वन्तीति । इत्यादि ।

End. अष्टितत्वात् शेषो नास्ति तेन पञ्चदशाधिकशतपत्रस्य समाप्तिवाक्यं लिखितं
यथा,—
यासां प्रसादलाभेन कामरूपो भवेन्नरः ।
याभिर्विज्ञजयो निश्चयारो निश्चयिनोदवान् ।
यद्वाच्यारमभ्ये तु अत्र संश्लिष्य पूजयेत् ।
चन्द्रचन्दनकसूरीक्षमनाभिमदोद्भवैः ॥
विकाशत्रो भवेदेवो तेषु सम्यक् विचिन्तयेत् ।
पूजोद्याने यजेदेवो सिद्धयैर्दिवानिशम् ।
निवसंश्च तत्पुण्यैर्जायते मन्मथोपमः ॥ अतः परं अष्टितम् ।

विषयः । तत्त्वज्ञाननिरूपणम् । दौष्टा-दौष्टाज्ञान-दौष्टाज्ञादिनिरूपणम् । मध्यपकरव-
नियमनिरूपणम् । दौष्टादिनपूर्वकृत्यादिनिरूपणम् । बद्धचक्रक्रमनिरूपणम् । कुण्डलचक्रनिरू-
पणम् । शोमविधिनिरूपणम् । त्रिपुरासुन्दरीमन्त्र-पञ्चमौविद्या-कौलिताविद्यादिनिरूपणम् ।
शुद्धाशुद्धफलमन्त्रादिनिरूपणम् । त्रिपुरारचनादिनिरूपणम् । द्विविधज्ञानप्रकारनिरूपणम् ।
योनिपौठ-मनःपौठ-यन्त्रपौठ-पादपादिसु पूजननियमनिरूपणम् । यन्त्रोद्धारनिरूपणम् । स्तव-
कवचादिनिरूपणम् । पुरश्चरयोपायनिरूपणम् । ब्रह्महत्यादिदोषप्रायश्चित्तनिरूपणम् ।

1

No. 137. तत्त्वप्रकाशः, (प्रथमकल्पपर्यन्तः) By ज्ञानानन्दब्रह्मचारी. Sub-
stance. country-made paper, 12 x 6 inches. Folia. 47. Lines, 6 on a page.
Extent. 881 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1730. Place of
deposit, Kṛṣṇapurā, Post Vaidyervāzār, District Dhākā, Śrī Madanamohana
Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct

Beginning.

ॐ गुरुवे नमः ।

नत्वा तत् कुलनाथमर्द्धकमलं नित्यालये चिन्मये
यद् गत्वा कुलकुण्डलौकुलपथं भित्वा सुदा क्रीडति ।
ज्ञानानन्दधरासरणं बहलललालीला तन्त्राणि वै
शाक्तानां हितकाम्यया विरचितस्तत्त्वप्रकाशो मुदा ॥
गुरुणाहं लपां लब्ध्वा साधकः शक्तिसाधनात् ।
शिवत्वं येन मार्गेण लभ्यते स प्रकाशितः ।
आत्मतत्त्वप्रबोधाय धमनाशाय वै तदा ।
ब्रह्मामि कुलसंगीतां पथ्ये प्रथमकल्पके ॥

.....

.....

आत्मोक्तविधानेन कलौ देवान् यजेत् सुधीः ।
न हि देवाः प्रसीदन्ति कलौ आत्मविधानतः ।
संप्राप्ते बोद्धये वर्षे दीक्षां कुर्यात् प्रयत्नतः ।
रसैर्मन्त्रैर्यथा सिद्धयः सौवर्ण्यतां व्रजेत् ।
दीक्षाविदलया आत्मा शिवत्वं लभते भूवम् ॥
सुन्दरीरत्नावल्याम् । शङ्कराचार्यं प्रति देवोवाक्यम् ।

यथा वा मुचकावच्छास्रभवे बीजमव्ययम् ।

..... दृष्टे समुद्भूते फलभाम् जायते नरः । इत्यादि ॥

End.

साम्य इति साम्यक् तत्तत्देवत्वप्राप्तिः साम्यसुप्तिः । तस्मात् कश्चित्
पञ्चिधा सुप्तिश्च कथ्यते । तन्नाम्नरे । साक्षीकवसारूपसायुष्य... ..
यदुक्तं कुलतन्त्रेषु मन्त्रादेवेन पार्ष्णीति ।

आत्मतत्त्वप्रबोधाय तन्मया परिभाषितम् ॥

..... विदुषां बोधयः ।

धमात्मकानां धमनाश्चेतुर्भयोदित + कुलसंगीतायाम् ।

सिद्धिर्हैर्विमान्येषां बोधयो विदुषां कश्चित् ।

ज्ञानसमुद्भूतमिव ग्रन्थो ज्ञानिनां कुलयोगिनाम् ॥

ज्ञानेन ज्ञातमे मोक्षं ज्ञानेन कुलसाधनम् ।

मित्यामन्दमयं ज्ञानं ज्ञानामन्दमयो गुणः ॥

ज्ञानामन्दमयं ब्रह्म ज्ञानामन्दमयं जगत् ॥

ज्ञानामन्दमयो ग्रन्थो ज्ञानामन्देन भाषितः ॥

इति श्रीज्ञानामन्दब्रह्मचारिणा विरचिते तत्त्वप्रकाशे कुलसंगीतायां पञ्चमो
विरामः । सम्पूर्णः प्रथमः कण्ठः ॥

Colophon.

यद्वाणी यमुनादिजाह्नवीयुतं तीर्थं निरुक्त्यात्मक
लौहित्यं यत्सु तस्य पश्चिमतटे पामे जिनादीनाम् ।
काशीमन्दिरसन्निधौ मिजपुरे नञ्जे कुले वासरे
विंशत्सप्तविधौ शके कृत इह ग्रन्थो रवी कर्कटे ॥

विषयः । विरचित एव तत्त्वभवता ज्ञानामन्दब्रह्मचारिणा द्वादशकल्पात्मकसंज्ञप्रकाश-
कषास्त्रिंशु प्रथमकल्पमावाहके सन्ति पञ्च विरामास्तत्र प्रथमविरामे शिवत्वप्राप्तिबोधकसूत्र-
निरूपणम् । द्वितीये बीजमन्त्रनपूर्वकं दृष्टेयत्वनिकारणनिरूपणम् । तृतीये संमन्य आत्मब्रह्म-
निरूपणम् । चतुर्थे आत्मनिरूपणम् । प्रकृतिनिरूपणम् । साकारकल्पनानिरूपणम् । मन्त्रा-
विद्यादिशक्तिनिरूपणम् । कुलसंगीतमन्त्रनिरूपणम् । साहक्यमन्त्रनिरूपणम् । षष्ठ्यन्त्रसूत्र-
निरूपणम् । अष्टमं शुद्धब्रह्माख्ययोगेन बृहद्ब्रह्माख्यमन्त्रनिरूपणम् । पञ्चमे अन्तर्यामिनि-
निरूपणम् ।

No. 138. तन्त्रदीपिका, By गोपालन्यायपञ्चाननः. Substance, country-made paper, 18×6 inches. Folia. 420. Lines, 12 on a page. Extent, 19,530 ślokaś. Character, Bengali. Date. ? Place of deposit, Dhākā, Vikrampur, Mājparā, Bābu Rāsvihārī Rāya. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. नित्यां प्रणम्य चिह्नपां नित्यानन्दं निर्गुणम् ।
 अक्षरं परमानन्दं गुह्यतन्त्रमयं तथा ॥
 विश्लोक्यागमशास्त्राणि विविधान् सङ्गृह्णानपि ।
 नुतिस्मृत्यविरोधानि ज्ञानस्य कारणानि च ।
 आगमवागीशपीत्रेषु हरिनाथस्य स्मृतुना ॥
 श्रीगोपालेन विज्ञेन कृतं तन्त्रदीपिका ॥
 दीक्षादिलक्षणैव मन्त्रयन्त्रादिनिर्णयम् ।
 तन्त्रेऽस्मिन् संप्रवक्ष्यामि विदुषां प्रीतिहेतवे ॥
 अथ का दीक्षा । यतो दिव्यप्रबोधोदय-दुरितक्षयो च स्यातां सा नष्टा
 सारदातिलके ।
 दिव्यं ज्ञानं यतो दद्यात् कुर्यात् पापस्य मन्त्रयम्
 तस्मादीक्षेति सा प्रोक्ता देशिकैस्तन्त्रवेदिभिः ॥
 इति मन्त्रदायविदः । तत्र ब्रह्मविज्ञानं + + मन्त्राणां भगवाद्वादि-
 क्षतिप्रसङ्गे । ब्रह्मसङ्गरूपदेशगम्यादष्टजनिका तान्त्रिके क्रिया दीक्षे-
 त्याहुः तदपि न पुनश्चरणादावतिप्रसङ्गात् । उच्यते । वैश्वमन्त्रप्रदं
 दीक्षा । वैश्वतन्त्रं तन्त्रविबोधितम् । तथा सारावली दीक्षाशेखर-दीक्षा-
 दर्शेषु तन्त्राकारवचनम् ।
 अदीक्षितोऽपि मरणं रौरवं मरकं वजेत् ।
 तस्मात् सर्वप्रयत्नेन सदा कुर्याच्च तान्त्रिकात् ॥ इत्यादि ।

End. कुक्षार्पणे ।
 नोदेति नास्त्रमायाति न दृष्टिं याति क्षणम् ।
 स्वयं विभक्त्या + + + भासते माधनं विना ॥
 यथा ध्यानस्य सामर्थ्यात् कौटोऽपि धमरायते ।
 तथा समाधिप्रसाध्याद् ब्रह्मभूतो भवेन्नरः ॥
 मोतमीये ।

आत्मनो मरणं नास्ति न वा तस्य च जीवनमित्यादि ।

अविद्यासो न कर्मस्यो यथाशास्त्रं समीरितम् ।

विधेयस्तस्य मर्मज्ञैर्धोरा बद्धोऽयमञ्जलिः ॥

Colophon. रत्यागमवागीशभट्टाचार्य्यंपौत्र-हरिनाथभट्टाचार्य्यात्मज-त्रौगोपालपञ्चानन-
विरचिता तन्त्रदीपिका समाप्ता ।

विषयः । अथ दीक्षाश्रद्दार्थविवेचनम् । सर्वेषु आचमेषु दीक्षाया आवश्यकत्वकथनम् ।
गुरुपदार्थनिरूपणमुखेन गुरुलक्षणदिकथनम् । दोषयुक्तगुरुमन्त्रयोस्तु त्याज्यताकथनम् । शिष्य-
लक्षणकथनम् । निषिद्धशिष्यलक्षणकथनम् । महाविद्याकथनम् । पित्रादिभ्यो मन्त्रग्रहणनिषेध-
कथनम् । निर्वीजमन्त्रलक्षणादिकथनम् । स्तम्भलब्धमन्त्रे विशेषत्वकथनम् । नक्षत्रचक्रादिविवे-
चनम् । वैरिमन्त्रत्यागप्रकारकथनम् । नक्षत्रचक्रकथनम् । राशिकथनम् । अक्षयचक्रकथनम् ।
भौतिकचक्रकथनम् । वर्गचक्रकथनम् । ऋषिधनिचक्रकथनम् । सर्पचक्रकथनम् । अथ दीक्षा-
कालनियमादिकथनम् । कास्त्रदेवप्रतिप्रभवकथनम् । उपदेशविधिकथनम् । प्रह्लादो प्रण-
वादिनिषेधकथनम् । दक्षिणानियमादिकथनम् । पञ्चायतनीदीक्षाविधिकथनम् । प्रसङ्गात्
त्रिविधस्तुष्टुपक्रमकथनम् । नित्यपूजाविधिकथनम् । प्रातःकृत्यविधिकथनम् । अथ सांख्यसूत्र-
कथनम् । सन्याविधिकथनम् । संक्षेपतः सन्याविधिकथनम् । खानविधिकथनम् । गायत्री-
कथनम् । यागमण्डपविधिकथनम् । पञ्चगव्यविधिकथनम् । सामान्यार्थविधिकथनम् । त्रैविद्य-
द्वारपासादिपूजाविधिकथनम् । आसननिरूपणम् । भूतगुडिविधिकथनम् । मातृकाऽस-
विधिकथनम् । प्राणायामविधिकथनम् । ऋष्यादिन्यासकथनम् । पौठन्यासविधिकथनम् । करा-
न्यासविधिकथनम् । अङ्गन्यासे अङ्गुलिनियमकथनम् । अङ्गन्यासादेरावश्यकत्वकथनम् । व्यापक-
न्यासकथनम् । मानसपूजाविधिकथनम् । वाङ्मयपूजाक्रमकथनम् । अर्घ्यस्थापनविधिकथनम् ।
अर्घ्यदाननियमकथनम् । प्रोक्षणीपात्रादिनियमकथनम् । पौठपूजाविधिकथनम् । गुरुपूजा-
विधिकथनम् । तन्त्रानादिकथनम् । गुरुपूजाया नित्यत्वकथनम् । त्रैविद्यायां विशेषगुरुक्रम-
कथनम् । पूजाधारनियमकथनम् । शालग्रामे आवाहनविसर्जननिषेधकथनम् । अनुक्तकल्पे
यन्त्रविशेषकथनम् । आवाहनादिमुद्राविधिकथनम् । प्राणप्रतिष्ठाविधिकथनम् । षोडशोप-
चारादिविधिकथनम् । गणद्यादिदानक्रमकथनम् । गन्धदानमुद्राकथनम् । विहितादिविहितमुद्रा-
कथनम् । दशाङ्गादिभूषणकथनम् । नैवेद्यद्रव्यनियमकथनम् । नैवेद्यादिद्रव्याणां निर्वाहकाल-
नियमकथनम् । आनन्दपूजाविधिकथनम् । नीराजभाविधिकथनम् । तर्पणविधिकथनम् ।
नित्यपूजाङ्गविविधिकथनम् । नित्यपूजायां उपमंस्थाननियमकथनम् । रत्नसमालाविधान-
कथनम् । मालासंस्कारविधिकथनम् । विविधफललक्षणादिकथनम् । नित्यहोमविधिकथनम् ।
अष्टाङ्गप्रणामविधिकथनम् । पञ्चाङ्गप्रणामविधिकथनम् । षडङ्गप्रणामविधिकथनम् ।

विद्येने प्रदक्षिणादिनियमकथनम् । विकोषादिमन्त्रारण्यकथनम् । पूजानन्तरं शङ्खपूजा-
 विधिकथनम् । सर्वदेवानां संक्षेपतः पूजाविधिकथनम् । स्तुतकिना पूजानिष्यादन-
 विधिकथनम् । नैमित्तिकपूजाविधानकथनम् । नैमित्तिकपूजाभक्ते प्रायश्चित्तकथनम् ।
 परमयोगिनां सुखपूजाविधिकथनम् । परादिपूजासङ्केतकथनम् । परापूजासंक्षेपकथनम् ।
 तत्र सन्यासकथनम् । तर्पणविधिकथनम् । अर्घ्यविधिकथनम् । न्यासविधिकथनम् । षडङ्गादि-
 विधिकथनम् । ध्यानविधिकथनम् । आन्तरपूजाविधिकथनम् । उपविधिकथनम् । होमविधि-
 कथनम् । कुण्डस्थाननिरूपणम् । मन्त्रपत्रमाणकथनम् । शङ्खादिप्रमाणकथनम् । पताकाविधि-
 कथनम् । ध्वजविधिकथनम् । तारणविधिकथनम् । वेदिनिर्माणविधिकथनम् । दौशाद्यङ्गराग-
 कथनम् । बलिमण्डलविधिकथनम् । अङ्कुरार्पणविधिकथनम् । योनिकुण्डादिविधिकथनम् ।
 काश्यपोमार्थं कुण्डविशेषकथनम् । नागशोभविषेचनम् । कुण्डमानाजने दोषकथनम् । शैव-
 कुण्डपक्षे योनिविशेषकथनम् । कुण्डमन्त्रादिहोमकथनम् । आन्यस्यालीविधिकथनम् ।
 दौशाङ्गहोमविधिकथनम् । वस्त्रेऽङ्गभनवर्णनियमकथनम् । सुकम्बुवादिस्नानकथनम् । कर-
 मालानियमकथनम् । तत्र मणिनिरूपणम् । कामनाभेदे मालाविशेषनियमकथनम् । अथ पुर-
 स्करणविधिकथनम् । तत्र स्थानादिनियमकथनम् । भस्त्राभ्यनियमकथनम् । शय्यादिनियम-
 कथनम् । भूतलिपिविधिकथनम् । अथ पञ्चकालीन-पुरस्करणविधिकथनम् । मन्त्राणां दश-
 मन्त्रारविधिकथनम् । पुरस्करणप्रयोगकथनम् । अथ कलावतीदौषाविधिकथनम् । तत्र नव-
 रत्नादिकथनम् । सर्वतोभद्रमण्डलविधिकथनम् । पञ्चाङ्गमण्डलविधिकथनम् । विलोचिनी-
 मुद्राविधिकथनम् । मन्त्रसङ्केतकथनम् । अथ गणेशमन्त्रकथनम् ; तस्य पूजाप्रयोगकथनम् ।
 अथ हरिवर्गणेशमन्त्रकथनम् । तत्र पूजाविधिकथनम् । अथ हरिद्रागणेशमन्त्रकथनम् ।
 उच्छिष्टगणेशमन्त्रकथनम् । अथ सूर्यमन्त्रकथनम् । तत्र पूजाविधिकथनम् । अथ मार्कण्डेयमन्त्र-
 कथनम् । तत्र पूजाविधिकथनम् । अथ शिवमन्त्रकथनम् । तत्र पञ्चाक्षराष्टाक्षरादि-
 मन्त्रकथनम् । सूर्यभयमन्त्रकथनम् । दक्षिणामूर्तिमन्त्रकथनम् । नौलक्ष्यमन्त्रकथनम् ।
 अर्धनारायणमन्त्रकथनम् । अर्धव्याघ्रमन्त्रकथनम् । तुम्बुकमन्त्रकथनम् । चण्डोपशूलपाणि-
 मन्त्रकथनम् । अथ विष्णुमन्त्रकथनम् । तस्य पूजाविधिकथनम् । वासुदेवमन्त्र-तत्-
 पञ्चाविधिकथनम् । लक्ष्मीवासुदेवमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । दधिवामनमन्त्र-तत्पूजा-
 विधिकथनम् । अथ यथावमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । दधिचमन-तत्पूजाविधिकथनम् ।
 हरिहराद्यकमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । वराहमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । उक्तेषु मन्त्रेषु
 प्रत्येकं काश्यपविधिकथनम् । अथ श्रीकृष्णमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । बालगोपालमन्त्रकथनम् ।
 कृष्णमन्त्रविषयं काश्यपनैमित्तिकार्थविधिकथनम् । वैष्णवाणां द्वादशशुद्धिविषेचनम् । श्रीराम-
 मन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । लक्ष्मणमन्त्रकथनम् । अथ दुर्गामन्त्रपूजाविधिकथनम् ।
 महिषासुरमर्दिनी-तत्पूजाविधिकथनम् । जयदुर्गामन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । शुक्लनीमन्त्र-

मत्पूजाविधिकथनम् । वनदुर्गामन्त्र-तत्पूजाविधानकथनम् । कात्यायनीमन्त्र-तत्पूजनविधि-
 कथनम् । अथ दशमहाविद्यामन्त्रविधिकथनम् । तत्र कालीमन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् ।
 विद्याकालीमन्त्र-तत्पूजनविधिकथनम् । श्मशानकालीमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । गुह्यकाली-
 मन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । एकजटाकालीमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । भद्रकालीमन्त्र-तत्-
 पूजाविधिकथनम् । महाकालीमन्त्र-तत्पूजाविधिकथनम् । ग्रामादिविषये काम्यविधिकथनम् ।
 अथ तारामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । अथ बालकमंस्कारविधिकथनम् । परमयोगिरहस्य-
 पुरस्करणविधिकथनम् । परमयोगिवीरसाधनविधिकथनम् । अथ श्वसाधनविधिकथनम् । अथ
 श्रीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । महापोङ्गवीद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । स्रग्-
 वती मधुमती-मन्त्रादिविधिकथनम् । पद्मवीद्याविधिकथनम् । श्रीचक्रदर्शनादिफलकथनम् ।
 श्रीविद्यायाः काम्यादिविधिकथनम् । अथ भुवनेश्वरीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । अथ
 भैरवीविद्यामन्त्र-तत्पूजादिविधिकथनम् । तत्र सम्पत्प्रदाभैरवीमन्त्रविधिकथनम् । कौलेश-
 भैरवीमन्त्रादिविधिकथनम् । अष्टाभैरवीमन्त्रादिविधिकथनम् । चैतन्यभैरवीमन्त्रादिकथनम् ।
 कामेश्वरीभैरवीमन्त्रादिकथनम् । षट्कूटाभैरवीमन्त्रादिकथनम् । नित्याभैरवीमन्त्रादिकथनम् ।
 शङ्करभैरवीमन्त्रादिकथनम् । भुवनेश्वरीमन्त्रादिकथनम् । तत्र तत्र काम्यविधिकथनम् । अथ
 प्रणवचण्डिकासन्त्रादिविधिकथनम् । द्विजसन्त्रादिविधिकथनम् । तत्र मन्त्रवासनामन्त्रार्थ-
 कथनम् । अथ धूमावतीमन्त्रादिकथनम् । अथ वग्नानुष्ठीमन्त्रादिविधिकथनम् । अथ
 मातङ्गीमन्त्रादिविधिकथनम् । अथ लक्ष्मीविद्यामन्त्रादिविधिकथनम् । महालक्ष्मीमन्त्रादिविधि-
 कथनम् । अथ बालाविद्यामन्त्रादिविधिकथनम् । अथ अन्नपूर्णासन्त्रादिविधिकथनम् । अथ
 प्रकीर्णकमन्त्रादिविधिकथनम् । तत्र सरस्वतीविद्याविधिकथनम् । पारिजातसरस्वतीमन्त्रादि-
 विधिकथनम् । परम्योतिर्मन्त्रविधिकथनम् । अजपाराधनविधिकथनम् । हरिताविद्याविधि-
 कथनम् । विपुटाविद्याविधिकथनम् । अक्षारोहणमन्त्रकथनम् । पद्मावतीमन्त्रकथनम् । नित्या-
 मन्त्रकथनम् । आपदुद्धारवटुकमन्त्रकथनम् । श्वेतपालमन्त्रकथनम् । इन्द्रमन्त्रकथनम् । इन्द्र-
 मन्त्रकथनम् । गायत्रीमन्त्रकथनम् । धनदागन्त्रकथनम् । विशालाक्षीमन्त्रकथनम् । गौरी-
 मन्त्रकथनम् । त्र्यम्बोमन्त्रकथनम् । हनूमत्कल्पकथनम् । आर्द्रपटीमन्त्रकथनम् । श्मशान-
 भैरवीमन्त्रकथनम् । ज्वालामालिनीमन्त्रकथनम् । निगडविमोक्षणमन्त्रकथनम् । अम्बकमन्त्र-
 कथनम् । मृत्युञ्जयविद्याकथनम् । अथ आकर्षणविधिकथनम् । विद्वेषणविधिकथनम् । उच्चाटन-
 विधिकथनम् । सुखप्रभवमन्त्रकथनम् । अदर्शनप्रकारकथनम् । योगिनीसाधनविधिकथनम् ।
 उच्छिष्टघण्टालिनीमन्त्रकथनम् । कर्णपिशोमीमन्त्रकथनम् । मञ्जुघोषमन्त्रकथनम् । तारिणी-
 मन्त्रकथनम् । अथ सारस्वतकल्पकथनम् । कात्यायनीकल्पकथनम् । अथ षट्कर्णविधिकथनम् ।
 अथ जपादौ मालानियमकथनम् । तत्र अङ्गुलिनियमकथनम् । अथ शिष्टनियमम् । तत्र

सिङ्गुपायकथनम् । मन्त्रसिद्धिकथनम् । मन्त्राणां श्रापोद्धारादिविधिकथनम् । चतुः-
 पद्युपचारनियमकथनम् । तन्त्रादिकथनम् । ब्रह्मसामाङ्गाग्रकथनम् । मुद्राप्रकारादिकथनम् ।
 शान्त्युद्कस्तानविधिकथनम् । निग्रहाद्युपायकथनम् । वेतालादिसिद्धिकथनम् । अथ जगन्नादि-
 बल्लिनिरूपणम् । वीरभावकथनम् । पशुभावकथनम् । परमयोगिनां कुलाचारकथनम् । महा-
 चीनचक्रकथनम् । समयाचारविधिकथनम् । तत्र कुलवारादिनिरूपणम् । शिवावल्लिविधि-
 कथनम् । कुलहस्तकथनम् । अवधूतव्यतिरिक्तानां गृहस्थादीनां पराङ्मननिषेधकथनम् ।
 कसौ द्वितीयागादिनिषेधकथनम् । वीराणां पुरस्सरणविधिकथनम् । कुमारीनिरूपणादिकम् ।
 योगप्रक्रियाकथनम् । तत्र आद्यनादिनिरूपणम् । योगविशेषेण मोक्षप्राप्तिकथनम् । इति शम् ।

No. 139. तन्त्रप्रदीपः, By जगन्नाथः. Substance, country-made paper, 17 x 7 inches. Folia, 75. Lines, 13 on a page. Extent, 4,509 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1735. Place of deposit, Kāñihālī, Mayamansingha, Pañḍita Visvanātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, fresh Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ।

तत्र प्रथमं दीक्षां विना अपश्य दुष्टत्वात् सा निरूप्यते ।
 प्रथम्य त्रिपुरां देवीं संसारार्थवन्तारिणीं ।
 तन्त्रप्रदीपं तनुते जगन्नाथो द्विजोत्तमः ॥
 दिव्यं ज्ञानं यतो दद्यात् कुर्यात् पापस्य मञ्चयम् ।
 तस्यात् दीप्तेति संप्रोक्ता मुनिभिस्तन्त्रवेदिभिः ॥
 मनसं विश्वविज्ञानं चापं संसारबन्धनात् ।
 यतः करोति संसिद्धिं मन्त्र इत्युच्यते दुर्गायै ॥ इत्यादि ।

End.

गमने पवने प्राप्ते ध्वनिदत्पद्यते महान् ।
 षण्ढादीनां प्रवाद्यानां सिद्धिस्तस्य न दूरतः ॥
 प्राद्यायानेन युक्तेन सर्वरोगक्षयो भवेत् ।
 ब्रह्मि ध्यात्वा गुप्तं भक्त्या तन्त्राणां सारमेव च ।
 विश्वोक्त्य मोक्षमन्त्राद्यस्कार तन्त्रप्रदीपकम् ॥
 जयानोः काञ्चिदयानेन (?) जगन्नाथेन धीमता ।
 नास्ति तन्त्रप्रदीपोऽयमकारि प्राच्यायाश्चया ॥

Colophon. इति श्रीजगन्नाथचक्रवर्तिविरचिते तन्त्रप्रदीपे नवमः परिच्छेदः । ...
शकाब्दाः १७११ ।

विषयः । मन्त्रदीक्षाशब्दयोर्बुधनिमुखेन दीक्षादेः फलनिरूपणम् । गुह्यलक्षण—शिष्यल-
क्षादिनिरूपणम् । दीक्षाकालादिनिरूपणम् । दीक्षाप्रयोगादिनिरूपणम् । पुरश्चरण—ग्रहण-
पुरश्चरणादिनिरूपणम् । रामविष्णुसूर्यादीनां मन्त्रादिनिरूपणम् । तेषां स्वकवचादिनि-
रूपणम् । यन्त्रसंस्कारनिरूपणम् । नित्यहोमादिविधिकथनम् । कुण्डादिनिरूपणम् ।

No. 140. तन्त्ररत्नं वा कुलरहस्यं, By आनन्दानन्दनाथः. Substance,
country-made paper, 12×3 inches. Folia, 34. Lines, 8 on a page.
Extent, 850 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Dhākā, Vikrampur, Mājparā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, old.
Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो महादेवाय ।

नमामि देवीं कुलवर्षगम्यां कुलाङ्गनासेवितपादपद्मां ।

कुलाम्बतादानविधानदत्तामालोलघूर्णायतनेवपद्मां ॥

कुलागमशं कुलतत्त्वचितं विचारशैलं परिवर्ज्जनशम् ।

श्रीचक्रपूजादिविधानदत्तं नमामि भक्त्या गुह्यमीशरूपम् ॥

आनन्दानन्दनाथेन सप्तजानन्दसूनुना ।

इदं कुलरहस्याख्यं तन्त्ररत्नं विधीयते ॥

वह्निं तन्त्राणि विलोक्य यत्नतः

श्रीचक्रपूजाविधिरेव लिख्यते ।

एवं समासाद्य भवाङ्गिनावं

पथानि पारं किल कौलिकेन्द्रः ।

अथ कुलोपनिषत् । अद्यातो धर्मोज्जामा । इत्यादि ।

End.

तथा स्वप्नदसाक्षरेऽपि ।

अङ्गुष्ठानामिकायोमाहामङ्गलेन तर्पयेत् ।

अङ्गुष्ठतर्ज्जनीयोगादक्षेपं पुण्यपातनम् ।

अङ्गुष्ठो भैरवो देवो अनामा अष्टिकापरा ।

अनयोर्योगतो ब्रह्मं केवलं परमाद्यतम् ॥

मासमात्रं द्वितीयं ब्रह्मसंज्ञं विनित्यते ॥

Colophon. इत्यन्तं समाप्तम् ।

नत्वा भवानौचरणारविन्दं भक्त्या हृदिस्थं सुखदं नराणाम् ।

रवेर्दिने कर्कटगे च भानौ लिखेत् रत्नं द्विजराजदेवः ॥

विषयः । कौलिकोपनिषत्सारकथनम् । कौलिकस्वरूपादिकथनम् । आत्मारहस्यकथनम् । कौलप्रतिष्ठाकथनम् । तत्र शक्तिप्रधान्यकथनम् । कौलिकेश्वरलक्षणादिकथनम् । कौलिनेन्द्र-
लक्षणादिकथनम् । पञ्चमकारविधिः । शक्तिभेदनिरूपणम् । गुह्यश्रिययोर्लक्षणादिकथनम् ।
कौलदौक्षाविधिः । चक्रपूजाविधिः । शक्त्यानां लक्षणादिकथनम् । आचार्य्यलक्षणादिकथनम् ।
द्रव्योत्पत्तिविधिः । देशभेदे द्रव्यविशेषविधानकथनम् । मांसविवेचनम् । बलिदानविधिः ।
विजयाष्टकविधिः । कुलस्त्रीकृत्यनिरूपणम् । पात्रपरिभाषादिकथनम् । कलसादिनियम-
कथनम् । आनन्दभैरवपूजाविधिः । मुद्रादिशोधनविधिः । ग्राहादिविद्यायाः कुम्भस्थापनादि-
विधिः । तत्त्वशुद्धिविधिः । तर्पणादिविधिश्च । इति ॥

No 141. तर्कप्रदीपः, By रामहरिः. Substance, country-made paper. 18 x 3½ inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 188 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, Pandita Haraprasād Gostri. Appearance old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतये ।

यस्याः पादमखेन्द्ररङ्गततमः संचारयत्यधना-
ध्वानं तद्गतचेतसां विषयिणां तद्दर्शयत्यन्तरम्
तस्याः पादसरोत्तुङ्गं परिणमंस्तर्कप्रदीपाश्रयं
ग्रन्थं रामहरिर्द्विजो वितनुते श्रीमान् सतां समुद्र ॥
गोतमानां मते तत्र पदार्थाः बाहुल्येव हि ।
सप्रमाणः प्रमेयोऽथ संशयः सप्रयोजनः ॥ इत्यादि

End.

संसर्गाभाव एवात्र त्रिविधः परिकीर्तितः ।
प्रागभावस्तथा ध्वंसोऽप्यत्यन्ताभाव एव च ॥
यस्य नाशः समुत्पन्ने प्रतियोगिनि जायते ।
प्रागभावः स विज्ञेयो ध्वंसो ध्वंसविवर्जितः ।
नित्याभावस्तु विज्ञेयोऽत्यन्ताभाव एव सः ॥
अत्यन्त्याभाव एवात्रो वितत्यप्रतियोगिकः ।

Colophon. इति तर्कप्रदीपे पदार्थनिर्णयो नाम पञ्चमः श्लोकः ॥ ॐ ॥

विषयः । न्यायसम्मतानां पौड्गलपदार्थानामेकैकशो निरूपणम् ।

No. 142. तर्कभाषाभाषार्थदीपिका, By गौरीकान्तभट्टाचार्य . Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 5$ inches. Folia, 16. Lines, 12 on a page. Extent, 876 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Roşadi riā Veltali, District, Dhākā, Paṇḍita Rāsamohana Sārbbhauma. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

ॐ तत्सुदेभिः प्रतिपादिताय

नित्याखिलेच्छाकृतिर्धैर्युताय ।

लौलाघनश्यामकलेवराय

नमोऽस्तु तस्मै जगदीश्वराय ॥

उज्ज्वला तर्कभाषायामियं भाषार्थदीपिका ।

भट्टाचार्येण धीरेण गौरीकान्तेन तन्यते ॥

भातभारति चे शिरोमपिवचोव्याख्यानसत्कौशलेः

माहङ्गारनयैव केशवकृतिव्याख्यासु किं लज्जये ।

कर्पूरप्रचुरोक्तसत् खदिरयुक्त

... .. का नाम क्षतिः ॥

इह खलु प्रेक्षावन्तो पन्थाभिधेयप्रयोजनसमसम्मानं प्रतीत्यैव तदध्ययनादौ प्रवर्तन्ते । तदुक्तमिदार्थं सिद्धसम्बन्धं श्रोतुं श्रोता प्रवर्तते । शास्त्रादौ तेन वक्तव्यः सम्बन्धः सप्रयोजन इत्यतः प्रारिक्षितपन्थे प्रेक्षावत्प्रवृत्तये प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धान् दर्शयन् शिष्यावधानाय तर्कभाषाप्रकाशनं प्रतिजानीते । बालोऽपीति । बाल इव बालः प्रकृतशालपरिभाषानभिज्ञ इत्यर्थः । अग्निमानवक इतिवत् गौणप्रयोगः अलसः दुर्बलभाष्यप्रत्यादि-
बोधानुकूलभाषार्थवञ्छितरथाख्या सामर्थ्यविकलः एवम्भूतोऽपि सन् यो जनोऽल्पेन श्रुतेनाध्ययनेन न्यायः प्रतिज्ञाचेतुदाहरणोपनयनिगमनात् पञ्चावयवसमुदायः तत्सम्बन्धीति न्यायः नीयन्ते निर्णीयन्ते अर्था समनेति न्यूनपन्था शास्त्रे तर्कविद्यायामिति यावत् । इत्यादि ।

End

निमित्तत्वमिति तान्त्रिकव्यवहारात् असमवायिकारणभेदघटितत्वात् निमित्त-
कारणस्येति यावत् सत्यं किन्तु सामान्यसमवायिकारणस्यैवमिदं अतएव
कुलालानुरूप ... संयोगादेरपि लक्ष्यत्वमेव तेषामपि घटकुलालसंयोगादि-
रूपसंयोगजसंयोगासमवायिकारणत्वात् । एवमवयवभागमादेरपि अवयवासम-
वायिकारणत्वात् । परन्तु ज्ञानादृष्टादेरात्मविशिष्टगुणस्य किञ्चित् कार्यम् ।
इत्यादि ।

Colophon.

खण्डितघोषत्वात् परिसमाप्तिस्वरूपं वाक्यं नास्ति ॥

विषयः । केशवमिश्रकृततर्कभाषाया व्याख्यानम् । दूषितस्थानेन ग्रन्थकारेण तत्रभवान्
श्रीरोमणिः केशवमिश्रश्च ॥

No. 143. तर्कसंग्रहचन्द्रिका . Substance, country-made paper, 18x2
inches. Folia, 54. Lines, 8 on a page. Extent, 2,592 ślokas. Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupur and Vāṅkūrā, Ārī
Rūprām Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

(खण्डितत्वात् प्रारम्भवाक्यं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम्)
विशेषणं द्विविधं भिन्नमभिन्नञ्चेति भिन्नं यथा घटस्य घटत्वं अभिन्नं यथा
घटस्य घट एव । घटस्य घटत्वं यथा ज्ञायमानं तस्य व्यावर्तकं तथा घटो-
ऽपि घटत्वेन ज्ञायमानः । इत्यादि ।

End.

वेदवाक्यजा बुद्धिः सर्व्वापि सर्व्वाक्यजापि प्रमा यथा कर्तुर्वेदकर्तुर्महेश्वर-
स्याप्रत्वात् तद्व्यक्तिजन्यत्वादित्यर्थः । लौकिकं वाक्यं यदनाप्तोक्तं तदप्रमाणं
तज्जनितबुद्धिरप्यप्रमा । बुद्धिप्रकरणमुपसंहरति निरूपितेति
... .. ॥

Colophon.

इति तर्कसंग्रहचन्द्रिकायां प्रमाणप्रकरणं समाप्तम् ॥ अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । आप्तवाक्यार्थानां निरूपणादिमुखेन पदार्थोद्देशादिनिरूपणम् । इत्यलक्षणादि-
निरूपणम् । गुणलक्षणादिनिरूपणम् । अनुमानादिनिरूपणम् । अवयवमादिनिरूपणम् ।
शब्दादिनिरूपणम् । प्रमाणादिनिरूपणम् ॥

No. 144. ताजिकसारः, By केशवभट्टः. Substance. country-made paper, 17 x 1 inches. Folia, 54. Lines, 4 on a page. Extent, 1,013 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Vikrampur, Bayārāgādi, Paṇḍita Rāmasundara Vidyāratna. Appearance. old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणपतये ।

श्रीरामस्य पदारविन्दयुगलं नलाय वागीश्वरं
 हेरम्भं तपनादिकं पञ्चगुणं चन्द्रं यशोदासुतम् ।
 वक्ष्ये ताजिकसारमन्यसुगमं रम्यं सुबोधप्रदं
 नानाताजिकतो विलोक्य रचितं देवशर्षपप्रदम् ॥
 यत्पूर्वार्जितमात्मदेवजनितं दैवं शुभं वाशुभं
 तत्सर्वं हि विपाकमेति नियते वर्षादिके निश्चितम् ।
 सर्वैः सम्यक्तमव जन्मनि परं जन्मोः सुकृतं सूरिभि-
 कक्ष्मात् तत्परिचिन्त्य वर्षचरितं वक्ष्ये फलं श्रुतिमत् ॥
 यातो वर्षगणो हि जन्मसमयात् स्थाप्यस्तुर्दा क्रमात्
 पञ्चाङ्गाग्निभिरिन्द्रियेन्दुभिरिमारामैः खरामैर्जनैः ।
 जन्मावर्गवनादिका + न युतः स्वादिष्टवर्षादिको
 यातोऽ + दिव्यः स यो + निदिने यदुपन्यतः साधितः ॥ (?)
 इत्यादि ।

End.

लग्नेषां शपतीमिषस्तनुजरेठ स्वास्य x पोषीतयोः
 सोऽस्मै सेन्दुहगिन्दुहग् युतिरिचोप्यस्यो च दृष्टो तथा ।
 देवस्वामिषु सोऽस्मैदो च विपरीतो भावदुष्टप्रदा
 + + + गुणैः प्रकल्प्य + + तो मासेऽन वेद्यं फलम् ॥ (?)

Colophon.

इति केशवभट्टविरचितताजिकोक्तवर्षफलपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । जातकनिरूपणम् ॥

No. 145. तान्त्रिकयात्रापद्धतिः. Substance, country-made paper, 17 x 3½ inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 45 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha, District, Tripurā. Paṇḍita Rājacandra Sārbbabhauma. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो भवेन्नाय ।

पार्श्वतो परमा यस्या सदा ब्रह्मरक्षभा ।

उवाच नीलकण्ठं तं भक्त्या नन्दनदया निरा ॥

ऋषु देव जनज्ञात विशेषज्ञैव ब्रह्मर ।

प्रमाणं श्रुतिषु अन्ये याचायां षडङ्गकण्ठकम् । इत्यादि ।

End.

पठित्वा च इमं श्लोकं ऋषीणा रक्षकचन्दनम् ।

प्रदेशित्वा जगत् क्षिपेदुत्तरपश्चिमे ॥

Colophon.

इति तान्त्रिकयाचापद्धतिः सप्तमः ॥

विषयः । येषु येषु दिवसेषु नास्ति याचाविधिकेषु तेषु दिवसेषु केन केन तन्त्रोक्तविधिना याचा ग्रन्था भवेदिति निरूपणम् ।

No. 146. तारातन्त्रम् . Substance, country-made paper, 14×21½ inches. Folia, 8. Lines, 5 on a page. Extent, 180 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kānthālpārā viś Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो भगवत्यै ।

कैलासशिखरे रम्ये देवदेवं भवेन्नरम् ।

पप्रच्छ भैरवी देवी शयनीये सुखोपिता ॥

पुरा यो कथितो बुद्धवशिष्ठो कुलभैरवो ।

केन मन्त्रेण देवेश सिद्धो तौ बह मे प्रभो ॥

इति ब्रह्मः स देवेशो भैरवीं वाक्यमब्रवीत् ॥

श्रीभैरव उवाच ।

स एव परमो देवो बुद्धरूपी जनार्दनः ।

उपतारामचात्मनं पञ्चाक्षं परिजय्य च ॥

ब्रह्मादि-कर्माकर्मा च सज्जराभरता ययौ ।

वशिष्ठोऽप्येनमाराध्य भक्तवत्सलकमागतः ॥ इत्यादि ।

End.

तारातन्त्रं श्रीनतन्त्रं काशीतन्त्रं मुद्रितम् ।

सर्वथा गोपनीयैव शक्तिं वक्तुं शक्नोऽर्पयेत् ॥

इयं शिष्याय ज्ञानाय साधकाय महात्मने ।
 विद्यायिने कृतन्त्राय गुह्यतन्त्राय सुप्रते ।
 अन्यत् यत् तन्मर्थं गुह्यतन्त्रः ।
 विषयदेवादेऽपि श्रोतव्यं नात्र संशयः ॥

Colophon. इति भैरवभैरवीशम्बादे तारातन्त्रं समाप्तम् ॥

विषयः । बुद्धदेवाचरितप्रातःकृत्यादिनिरूपणम् । विविधपूजासु मानसिकयान्त्रिकपूजा-
 विधिनिरूपणम् । कुलाचारादिनिरूपणम् । पुरस्सरनिरूपणम् ।

No. 147. तारापूजापद्धतिः . (ताराभक्तिसुधार्यदीया) Substance,
 palm-leaves, 20×2 inches. Folia, 36. Lines, 3 on a page. Extent, 492
 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1631. Place of deposit, Mayaman-
 sīpha. Īerpūr, Bābu Haracandra Caudhuri. Appearance, old. Verse.
 Incorrect.

Beginning. श्रीगुरवे नमः ॥ अथ तारापूजा । × × × ज्ञानाज्ञानरूपायं स्वरम्
 निवारयुषार्थं ।
 देवि त्वं प्राकृतं कर्म पापान्नात्मभूतम् ।
 तन्निःसारय चित्ताग्रे पापं षट् षट् साक्षा ॥ इत्यादि ।

End. निष्कार्यं शिरसि धत्वा सूत्रम् च पादोदकं भुक्त्वा भक्तेश्चैवैवेद्यादिकं
 दत्त्वा स्वयमपि सुबुद्धात्मनैः साकं भुक्त्वा स्वात्मानं देवीरूपं ध्यात्वा यथासुखं
 निश्चित्कालं विहरेत् ॥

Colophon. इति ताराभक्तिसुधार्यपूजापद्धतिः समाप्ता ॥ शकाम्बाः । १६२१ ।

विषयः । तारादेव्याः पूजाविधिः प्रयोगश्च ।

No. 148. ताराहस्त्यम्, By ब्रह्मानन्दः . Substance, country-made paper,
 12×4 inches. Folia, 80. Lines, 8 on a page. Extent, 1,440 ślokas.
 Character, Bengali. Date, Sk. 1735. Place of deposit, Mayamansīpha,
 Nahātā, Paṇḍita Kāṇḍīvara Bhattachāryya. Appearance, tolerable. Verse.
 Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तारिणे ।

तारां चारुतरां पिङ्गोक्तजननीं सर्वायंसिद्धिप्रदां
 सर्वाङ्गां प्रभदां सदाशिवमयीं देविः सदा नमिताम् ।

नन्वा राजेसरोजे (?) सकलगुणमग्नौ तत्रस्थं तनोति
ब्रह्मानन्दलनुभवस्तुतः साधकानां चिन्ताय । इत्यादि ।

End

पञ्चरश्मिभयं मन्वं त्रसदीक्षापदं ततः ।
मदीयत्रक्षरार्थं कुलाचारार्थमेव च ।
साक्ष्यं मदीयो बुद्धा मोपयित्वा तु साधयेत् ।
यथास्ते कमला कृताङ्गलिपरा बीषाधरा शरदा
तारावाक्चमनुस्मरन् प्रियतमस्योभायसः कारयम् ।

+ + + +
+ + + + ।

Colophon.

इति श्रीब्रह्मानन्द-परमहंस-परिव्राजकावधूतविरचितं तारारक्ष्यं समाप्तम् ।
शक १०३५ ।

विषयः । प्रातःकृत्य-सन्ध्याकृत्यमन्त्रोच्चारदीनां निरूपणम् । शिवलिङ्गपूजादिनिरूपणम् ।
पूजास्तोमादिनिरूपणम् । तन्त्रादिरक्ष्यनिरूपणम् । पुरस्सरसादिनिरूपणम् । एकजटास्तोत्र-
कवचादिकथनम् ।

No. 149. तारिण्यष्टकम्, By रामजय. Substance, country-made paper,
17 × 2½ inches. Folia, 1. Lines, 6 on a page. Extent, 19½ ślokas. Char-
acter, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Paṇḍita Candra-
kānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमस्तारिणे ।

चण्डमुण्डमुण्डरक्तपानतोषकारिणी
मा कुर्वन् नाम मातराशु दैत्याशिनी ।
मय्यसम्प्रीतीतिदानमत्र ते च किं फलं
किङ्करे च तारिणीति मा कुर्वन् निष्कलम् ॥ १ ॥
घोरवैरिणाशयेष्टया च सर्व्वरक्षिणी
धर्मवर्त्तदर्शनेन सर्व्वपापनाशिनी ।
आहवे च भैरवीति नाम ते च भैरवं
किङ्करे च तारिणीति मा कुर्वन् निष्कलम् ॥ २ ॥ इत्यादि ।

End.

नङ्गनद्य रोगशोकभीतिनाशकारिणी
तत्कथं न मे भवानि दुर्गंतोषनाशिनी ।

लहयामयीति नाम मे कथञ्च निर्दयं
 किङ्करे च तारिणीति मा कुबज्ज निष्कलम् ॥ ८ ॥
 तारिण्यष्टकमेतदिह यो भक्त्या पठेत् प्रत्यक्षं
 स श्रीरामजयेन रचितं विप्रेष दुःखापहम् ।
 संसारे स पुनर्न पतितो लोको भवेत् सागरे
 तस्याभीष्टसमस्तमिह वै मोक्षश्च पारत्रिकम् ॥ ९ ॥

विषयः । लोचनानेन तारिण्या माहात्म्यादिकीर्तनम् ।

No. 150. तिथितत्त्वटीका, By काशीनाथतर्कालङ्कारः. Substance, country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 33. Lines, 8 on a page. Extent, 1,155 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Pharidpur, Nāḍiyā. Paṇḍita Ṣaḍbhūṣaṇa Smṛitiratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो रघुनन्दनाय ।

काशीनाथं प्रणम्याथ श्रीकाशीनाथधीमता ।
 त्रिपथे तिथितत्त्वौकटार्थस्य निरूपणम् ।
 प्रणम्येति । प्रकर्षेण नवत्यर्थः । नमस्कारश्च स्थापकर्षबोधकश्चापारः ।
 धात्वर्थतावच्छेदकफलश्च स्थापकर्ष एव । रामस्य तद्वत्ताभावात् धात्वर्थता-
 वच्छेदकफलशक्तिलं न स्यात् । इत्यादि ।

End.

पर्यन्तद्वादशसु तत्तिथौ कार्यः एवं पर्यन्तरदाहप्रयुक्तचिरावाशौचं व्यवहृत्य
 तदशौचान्ते दृषोत्सर्गादिकं आद्यत्रादश्च कर्तव्यम् । एवं पर्यन्तरदाहं विना
 न तत्रायं सत इत्यवधारणात् सपिण्डानां चिरावाशौचं मुख्यमरणान्तरं
 सम्यक्सुराभ्यन्तरेऽपि सपिण्डानां तद्विधानात् । पर्यन्तरदाहे चिरावाशौचं
 सपिण्डभाषाणां इति श्रुत्युपाधिप्रभृतौर्नाम । चारुतताटीकाकृतश्रुत-
 चक्रवर्तिमतस्तु दाहकक्ष्येव चिरावाशौचं नान्येषामिति । अथ द्वादशाब्दीन्तरं
 गमनतिथौ पर्यन्तरदाहे प्रतिभासे गमनसजातीयतिथौ प्रातिमासिकं कर्तव्य-
 मिति व्यवहारः पतितवत् कृष्यैकादश्यां अमावस्यायाम्ना कार्यमित्यनेन यत्र
 तत्र द्वादशाब्दीन्तरतिथौ गमनतिथिं विनापि पर्यन्तरदाहः
 कार्यः । यत्र गमनतिथिरपि विद्युता तत्रावादाद्यन्यतममासीद्य कृष्यैका-
 दशीममावस्याम्ना आदाय द्वादशाब्दगणनया तदुत्तरं कृष्यैकादशीममा-
 वस्याम्ना सततिथिं मत्वा आद्यादिकं कार्यमिति ।

सामान्यकाण्डगद्यं सचचा प्रनिष्टं
 नादिर्युतं सरभसिंहविहङ्गमानाम् ।
 वाक्पाठ्यं निजमवेष्टु वक्तुप्रयत्नै-
 निबन्धमेव बुधा प्रयासः ॥ (?)
 सामान्यकाण्डं तिथितत्त्वखण्डं
 त्रयाष्टमधे + + + + वर्त्ते ।
 + + + + + छतिना प्रचण्डं
 शाखाप्रकाण्डं क्षुतिशास्त्रखण्डम् ॥

Colophon. कर्कटाक्षरवेर्माने खचन्ने मुखवाचरे ।
 वदनादिमचन्नेष लिखिता पुस्तिका मया ॥
 टीकेयं तिथितत्त्वस्य सामान्यकाण्डकस्य + ।
 + + + +

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यद्वारातिथितत्त्वस्य व्याख्यानम् ॥ (सामान्यकाण्डपर्यन्तम्)

No. 151. तिथिनिर्णयः, By रमापतिशर्मा. Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{4}$ inches. Folia, 93. Lines, 5 on a page. Extent, 1,424 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1633. Place of deposit, Dhākā Hādiyā, rā Vaidyervāzār, Çriyukta Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा ह्यष्टपदद्वन्द्वं श्रीरमापतिशर्माणा ।

क्रियते निर्णयस्त्रिधैर्वाङ्मानां शुद्धबुद्धये ॥

तत्र प्रायशः सङ्कल्पानामेव कर्मणामारम्भकलात् आदौ स एव निरूप्यते ।
 कायवाङ्मनोभौ रचितं कर्म फलाय समर्थमिति कृत्या न्यायानुवृत्तमुक्तम् ।
 तत्र केन रूपेण कस्याङ्गलमित्यत्र मनसा सङ्कल्पयति वाचा अभिप्रेतपति
 कर्मणा चोपपादयतीति । सङ्कल्पयतीति असुककामेन मया इदं कर्मण-
 मिति निश्चिनोति । वाचा वाक्येनाभिप्रेतपति मनसा निश्चितमर्थं तद्वोधक-
 पदैरभिधत्ते । कर्मणा कायवाचापारेण उपपादयति यथाऽपि समापयती-
 त्यर्थः । सङ्कल्पयतीत्यादिषु विध्यर्थे लट् । ननु असुककर्माद्यं करिष्ये इति

भङ्गत्वे कर्मपदेन साङ्गप्रधानमेव कर्मोच्यते । तथाच किञ्चिदपि अङ्गं
सङ्गत्वात् प्रागनाचरणीयं करिष्ये इति प्रतिज्ञावाधापनः । अथ कर्मव्या-
धिवासरूपदेवतावाचनादौ का गतिः न च तवाङ्गत्वमिति वाच्यं तस्य
प्रधानोपकारकत्वाभावे खानन्त्रेण फलवत्त्वाभावेन तत्कारणस्य वैयर्थ्या-
पातात् उच्यते तवाङ्गपदेन प्रधानप्रयोगान्तर्गतमङ्गमुच्यते । खानसन्धा-
शिखावन्धनादेर्न प्रधानान्तर्गतत्वं × × विशिष्टशिखावन्धनस्याशुविनाशित्वे-
नादृष्टद्वारा अङ्गत्वम् । पूर्वदिनकर्मव्यदेवतावाचनादिवारणाय प्रधानेत्यादि-
प्रधानान्तर्गतत्वस्य प्रधानकालकर्मव्यत्वेन वेदबोधितत्वम् । प्रधानकालस्य मङ्ग-
त्वावधिकर्मसमाप्तिपर्यन्तो घातः । न च शिखावन्धनस्यादृष्टजनकत्वे तद-
पूर्वमेव प्रधानपूर्वसिद्धौ कर्मकाले मुक्तशिखस्यापि कर्म साङ्गं भवत्विति
वाच्यं तदानीं शिखामोचनेन पूर्वापूर्वनाशनात् । इत्यादि ।

End.

ॐ अद्याद्यद्वितीयायां गङ्गातीरे सर्वदानसर्वयज्ञसर्वतीर्थे सर्वतपोजन्य-
फलसङ्गसगुणफलप्राप्ति-सूर्य्यकोटिप्रतीकाशदिव्यस्त्रीकोटिमंयुतदिव्यरत्न.....
विचित्रवज्रविमान काञ्चयकालव्यापि-स्त्रिपदगणसहित-स्त्रिकोडन-
दातव्यग्रामभूष वज्रभोगोपभोगपूर्वकयोगि-
कुलजन्माणिमादिगुणयुक्त परमब्रह्मलोककाम इमं ग्राम
विष्णुदेवममित्यादि
... .. तथाच ब्राह्मे ।

सर्वदानानि नियमा यमाद्यैव तपोसि च ।
यज्ञो दानं तथा जप्यं श्राद्धं सुरपूजनम् ।
गङ्गायाम् कृतं पापं कोटिकोटिगुणं भवेत् ॥

Colophon.

इति श्रीरामपतिसिद्धाकविरचितं दानाधिकार × × प्रथमम् ।
रामचिह्नतुचन्द्रमिते च शके
नत्वा भवानौचरणारविन्दम् ।
आषाढमासस्य सितानवम्या-
मलेखि यत्ना शम्भा ॥

श्रीकृष्णाय नमः ।

भद्रपुष्टकटौपीय रघोमुखः ।
यत्नेन लिखितं चेत्यं पुत्रवत् परिपालयन् ।
श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥ श्रीकृष्णाय नमः ॥

विषयः । सङ्कल्पनिरूपणम् । मलमासनिरूपणम् । वैदिककर्मसु मासोक्तेष्वविधानम् ।
 उपवासविधिः । सन्ध्याविधिः । निषेधपर्युदासविवेचनम् । विकल्पविवेचनम् । युष्मादिविवेचनम् ।
 सायाह्नादिकालनिर्ययः । आपराह्निकयाज्ञाकालकथनम् । निमित्तोक्तेष्वे विधिनिरूपणम् ।
 जन्मतिथिव्यवस्थानिर्ययः । शुद्धस्थानुपनौतस्य च पौराणिकमन्त्रपाठनिषेधकथनम् । प्रति-
 पदादितिथिनिरूपणम् । तत्र कुष्माण्डादिभक्षणनिषेधकथनम् । अथ द्वितीयानिरूपणम् । तत्र
 रथद्वितीयाया भाटद्वितीयायाश्च निर्ययः । अथ तृतीयानिरूपणम् । अथ चतुर्थीनिरूपणम् ।
 तत्र नष्टचन्द्रनिरूपणम् । अथ पञ्चमीनिरूपणम् । तत्र नागपञ्चमी-श्रीपञ्चमीनिर्ययः । अथ
 षष्ठीनिरूपणम् । तत्र शरणापठौ-खण्डपठौनिरूपणम् । एवं सप्तम्यादितिथीनां तत्तत्तिथि-
 विशेषव्रतानाञ्च निर्ययः । अथ यजमानस्याशौचे पुरोहितेनैव तत्कार्यमिति व्यवस्थादिनिरू-
 पणम् । आबोधनात् दक्षिणान्तर्पथ्यं दुर्गात्सवे तत्तत्तिथिकर्तव्यादिनिर्ययः । अथ मत्स्यादि-
 त्यागफलकथनम् । हरिश्चयनव्यवस्थाकथनम् । अघोरचतुर्दश्यादिव्रतनिर्ययः । कालिकापूजा-
 शिवरात्रिव्यवस्थाकथनम् । कोजागरकृत्यकथनम् । दोलयात्राव्यवस्थाकथनम् । रविसंक्रमण-
 रानिसंक्रमण-सन्ध्यासंक्रमणानां निर्ययः । संक्रमणे निषिद्धवित्तोभयरूपकर्म्मणां निर्ययः ।
 कार्तिककृत्यनिरूपणम् । कार्तिकमाघादिमासे प्रातःस्नानविधिः । ग्रहणे पार्ष्णविधिक-
 त्वादिविधिकथनम् । अमावस्याकृत्यनिरूपणम् । अश्वयुक्कृष्णपक्षत्रास-तिलतर्पण-उत्कादान-
 लक्ष्मीपूजादिकथनम् । अर्द्धोदययोगनिरूपणम् । मन्वन्तरानिरूपणम् । भूम्यादिदानाधिकार-
 कथनश्चेति ॥

No. 152. तिथिविवेकः, By श्रुतपाणिः. Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 168 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1723. Place of deposit, Bhātpādā, Paṇḍita Rāmendra Nyāyavāgīṣa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ परमदेवतायै नमः ।

वचनद्वैधसंज्ञातसंशयव्यिदुरः सताम् ।

तनोतु मुदमत्युद्धेर्द्विखण्डतिथिनिर्ययः ॥

प्रतिपदादितिथिविशेषविहितानां स्नानदानादिकर्म्मणामखण्डतिथी निःसंशय-
 मनुष्ठानम् । यदा तु बुद्धिज्ञासादिना दिनद्वयेऽपि तत्तत्तिथिप्राप्तिस्तदा कुत्र
 क्रियते इति संशये कथं निर्ययः तत्र संवत्सरप्रदीपः ।

मा तिथिस्तद्विहाराचं यस्यामभ्युदितो रविः ।

तथा कर्म्माणि कुर्वीत ह्यामवृत्तौ न कारणम् ॥ इत्यादि ।

End. स्वस्तिं गते चन्द्रे यथा वायुपुराणम् ।
 दिवारात्रौ व्रतं यच्च एकमेव तिथौ यथा ।
 तस्यामुभयगामिन्यामाचरेत् व्रतं व्रतौ ॥
 तेन प्रतिपद्युक्तापि द्वितीया कर्म्मार्थं दिवारात्रौ च लभ्यते तदा न युग्मा-
 दराः कार्यः । द्वितीया तृतीया युगादिने द्वितीयाकालस्याभावादित्यर्थः ॥

Colophon. इति साङ्गिहयान महासहोपाध्याय-श्रीशूलपाणिविरचित-तिथिविवेकः
 समाप्तः ॥ शकाब्दाः । १७२२ ॥

विषयः । तिथिविवेके कार्यविशेषाणां निरूपणम् । तिथिद्वयप्राप्तकर्म्मनिकराणां कर्म्म-
 कालादिनिरूपणम् ।

No. 153. तीर्थतत्त्वं, By रघुनन्दनभट्टाचार्यः. Substance, country-made paper. 18 x 4 inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 432 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vādari, Mayāman-sinpha, Paṇḍita Rāmakamala Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः कालिकायै ।

प्रणम्य सच्चिदानन्दं रामं कामदमीश्वरम् ।
 स्मृतितत्त्वं तीर्थतत्त्वं वक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥
 अथ यात्राविधिः । प्रथमं तीर्थयात्रा । पूर्वदिने संशतो भूत्वा यात्रादिने
 तीर्थयात्रानिमित्तकं वज्रसर्पिःसमन्वितं द्वादशैवं विधाया पार्षणयात्रां कृत्वा
 गृह्यादुयात्रा कर्म्मया ॥ इत्यादि ।

End. ऋणमोचनं तीर्थं + + + + + यमुनाया उत्तरकूले ऋणमोचनस्नानं
 एतदृणमोचनपूर्वकास्तत्त्वप्राप्तिः फलम् । यत्र यत्र यदुपद्रुफलमुद्दिष्टं तत्र
 तत्र तत्फलकामः कर्म्मं कुर्यात् । ततः स्वदेशगमने सति यत्कर्म्म तत्प्राप्तं
 लिखितमिति ॥

Colophon. इति वन्द्यघटौय-रचिहरभट्टाचार्योद्भज-श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचित तीर्थ-
 प्रयोगतत्त्वं समाप्तम् ॥

विषयः । तीर्थयात्रादिनिरूपणमुखेन गद्यावलीकृत्यादितीर्थकर्म्मनिरूपण-
 निरूपणम् ॥

No. 154. तुलापुरुषदानपद्धतिः, By नारायणभट्टः. Substance, country-made paper, 10×6 inches. Folia, 35. Lines, 10 on a page. Extent, 1,102 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Benares, Paṇḍita Bindhhyācārīprasāda Dube. Appearance, very old. Prose and verse. Correct.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

विश्वेशाखौ रघुनाथतामो
प्रणम्य रामेश्वरभट्टसुतः ।
नारायणाय नमः विचार्य
तुलामहादानविधिप्रयोगः ॥ इत्यादि ।

End. ततः पूतेनानेन तुलापुरुषदानेन परमेश्वरः प्रीयतामितीश्वर + + + +
मन्त्राग्निषौ गृहीत्वा तान् सानुनयं विदुष्य + + + शुद्धीतेति ।

Colophon. इति श्रीमद्विद्वत्कुटुम्बाणिक-श्रीरामेश्वरभट्टसुत-नारायणभट्टज्ञता तुलापुरुष
दानपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । तुलापुरुषदाने विधिव्यवस्थादिकथनं तत्प्रयोगश्च ।

No. 155. त्रिकूटारहस्यम् । Substance, country-made paper, 18×5 inches. Folia, 65. Lines, 9 on a page. Extent, 2,100 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mājpadā, Vikramapura, District Dhākā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीभैरवे नमः ।

अथ त्रिकूटारहस्यम् । तत्र सूर्यग्रहणे पूजापद्धतिर्लिख्यते । सूर्यादौ
विधिवत्साधकः खाला धरणां यन्त्रं सिन्दूरेण रक्तचन्दनेन वा विलिख्य स
यथा ।

त्रिकोणं विन्दुसंयुक्तमष्टकोणं मण्डपारि ।

हस्तमष्टदलं देवि भूगृहेष्वपि प्रोभितम् ॥

इति विलिख्य आसनशुद्धिमाह्वान्यासं विधाय ऋष्यादिभ्यासं कुर्यात् ।

अस्य सूर्यग्रहणपूजामन्त्रस्य सदाशिवस्वरिपः पञ्चमः श्रीभैरवी देवता
वायव्यबीजं तार्क्ष्यशक्तिं कामराजकीलकं चर्मायकाममोक्षार्थं पूजायां
विधियोगः । इत्यादि ।

End. सर्वधर्मेषु यत्किञ्चि सर्वशान्तये यत्फलम् ।
 सर्ववेदेषु प्रीतिषु यत्फलं परिकीर्तितम् ॥
 मत्पुण्यं कोटिगुणितं सत्त्वज्ज्वाला लभेन्नरः ।
 कुलः भवेद्य वलवान् पुनवान् सर्वसम्पदः ॥
 देहान्ते परमं स्थानं यत् सुरैरपि दुर्लभम् ।
 स यास्यति न सन्देहः क्षत्रराजप्रकीर्तनात् ॥

Colophon. इति विक्रुटारक्षस्ये मन्त्रात्रिपुरसुन्दरीसहस्रनामस्तोत्रं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । (आदर्शोऽयमास्तोत्रेण इति विज्ञेयम् ।) अथ प्रथमं सूर्यग्रहणकालीनपूजा-
 पद्धतिः । एवं चन्द्रोपरागे पूजाविधिः । भूमिकम्पादौ पूजाविधिः । अथ चैत्रमासादौ नव-
 रात्रपूजाविधिः । आश्विने नवरात्रपूजाविधिः । कन्यासंक्रान्तौ पूजाविधिः । अथ सप्तम्यादि-
 विधिः । दीपदानविधिः । शक्तिपूजाविधिः । अथ श्रीविद्याया मन्त्रोद्धारादिकथनम् । तद्वा-
 नादिकथनम् । विक्रुटानिरूपणम् । तत्र पुरस्सरणविधिः । कुलाचारविधिः । वामाचार-
 विधिः । कामेश्वरमन्त्रोद्धारादिकथनम् । तस्य विक्रुटोद्धारविधिः । विक्रुटाया नित्यपूजा-
 विधिः । विक्रुटागायत्रीकथनम् । अथ समयपूजानिरूपणम् । अथ पञ्चरत्नेश्वरीविद्याकथनम् ।
 अथ वज्रपद्मरत्नकवचकथनम् । चिन्तामणिकवचकथनम् । जगन्मङ्गलकवचकथनम् । जगदीश-
 कवचकथनम् । कामिककवचकथनम् । अक्षरनामकवचकथनम् । विप्रमनामकवचकथनम् ।
 वैष्णोक्तभूषणनामकवचकथनम् । विरूपाक्षकवचकथनम् । सर्वार्थसाधकनामकवचकथनम् । सर्व-
 सिद्धिप्रदानमकवचकथनम् । वैरिनाशनकवचकथनम् । विजयकवचकथनम् । विषापक्षकव-
 चकथनम् । शक्तिसाधनकवचकथनम् । विक्रुटातन्त्रस्य खट्वे संस्थापनफलकथनम् । अथ मन्त्रा-
 शक्तिन्यासकथनम् । कामराजमन्त्रकथनम् । श्रीविद्यापूजापद्धतिः । तत्र उपस्तोमादिविधिः ।
 अथ काम्यहोमद्रव्यादिकथनम् । अथ श्रीसप्तमाहात्म्यादिकथनम् । पञ्चमौखवराजकथनम् ।
 मकरन्दक्षवराजकथनम् । श्रीसप्तसौभाग्यकवचकथनम् । त्रिपुरसुन्दरीसहस्रनामकथनम् ॥

No. 156. त्रिपुरान्तकशिवपूजा । Substance, country-made paper, 12 x 4 inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 47 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭihālī, District Mayamansingha, Paṇḍita Jagaccandra Śmṛtipāñcānana. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । पार्ष्वत्युवाच ।

वद ईशान सर्वज्ञ सर्वतत्त्वविदावर ।

मन्त्रारोगे मन्त्रादुःखे मन्त्राद्विद्वज्जटे ॥

नामायाधिगते वापि नामापीडादिशङ्कटे ।
 राज्यनाथे राजभये कारागारगते पुनः ॥
 राज्ञः गुप्ते च देवेश तयाच यक्षपीडिते ।
 केनोपायेन तं नाथ मुच्यते वद शङ्कर ॥

End. सर्वाणि सितां कमले लभते नाच संशयः । (?)
 सत्यं सत्यं मङ्गलानि मम वाक्यं वृथा न च ॥

Colophon. इति लिङ्गार्चनतन्त्रे त्रिपुरान्तकशिवपूजा समाप्ता ।

विषयः । त्रिपुरान्तकशिवपूजाविधितत्प्रयोगश्च ।

No. 157. त्रिपुरासारसमुच्चयः. By भट्टनागः. Substance, country-made paper, 14 × 2½ inches. Folia, 24. Lines, 6 on a page. Extent, 198 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṇṭhālpādā, Post office Naihati, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो भौदिव्ये ।

प्रश्नः प्राचीनवर्धिः प्रमुखसुरवरालोककोटीरकोटि-
 स्त्रिष्टष्टेन्द्रनीलामलमपि मधुप ।
 श्रीपादाश्लोकयुग्मं नखमुखविलसद्गणिकिञ्जल्कपुञ्जम्
 सिङ्गमञ्जीरहंसोमुखरितमनिशं मङ्गलं वो भवान्याः ॥
 भक्त्या गुरोर्भवपयोनिधिपारहेतुन्
 श्रीपादपद्मसङ्करेणुक्षणं प्रणम्य ।
 लम्बोदरश्च कथयामि गुरुपदिष्ट-
 माराधनक्रममच्च कुलनायिकायाः ॥

End. उर्वीभूतशिरोवज्रानुवरयोर्मुक्ताश्च भीमाकृतौ
 भीतीशेन निशाकराजसहितेनाभ्यर्चयेत् साधकः ।
 प्रियकुश्यामाङ्गं परिकल्पितपाणिं मधिसयो-
 लसङ्कटापीडं क्षिरदधरसाधिष्ठिततनुम् ॥ ० ॥

Colophon. इति भट्टनागरिचिते त्रिपुरासारसमुच्चयेऽष्टमः पटलः ॥

विषयः । अथ प्रथमं निपुरोत्पत्तिनिरूपणम् । ततो न्यासादिनिरूपणम् । नाडादि-
निरूपणम् । नाडादिस्थितिनिरूपणम् । नैपुरयन्त्रादिनिरूपणश्चेति ।

No. 158. दक्षिणकालिकास्तवः । Substance, country-made paper, 13×1 inches. Folia, 2. Lines, 2 on a page. Extent, 12 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa, District Tripurā. Bābu Kedāranātha Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. अथ श्यामास्तवः ।

महाभेघप्रभां घोरां बालार्कलोचनत्रयाम् ।
रुमुण्डमालिनीं वन्दे देवीं दक्षिणकालिकाम् ॥ इत्यादि ।

End. सुनीन्द्रैः पूजितामाद्यां सर्वदेवैर्नमस्कृताम् ।
सर्वाशापूरणीं वन्दे देवीं दक्षिणकालिकाम् ॥
इति स्तोत्रं पठेत् यो हि सर्ववाञ्छाफलप्रदाम् ।
तस्य गेहे रमेज्ज्योः सर्वत्र विजयी भवेत् ॥

Colophon. इत्येकवीरकल्पे दक्षिणकालिकास्तवः समाप्तः ।

No. 159. दक्षिणकालिकास्वरूपाख्यस्तोत्रराजपञ्चाचारटीका । Substance, country-made paper, 11×3½ inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent, 500 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1781. Place of deposit, Bhātpādā 24-Parganas, Paṇḍita Rāmaendra Nyāyavāgiṇa. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

कालीं कालहरां परात्परतरां विश्वभरां त्रीधरां
पूर्णानन्दपरां पराभयकरां ब्रह्माण्डभाण्डोदराम् ।
कालीनाथहृदम्बुजासनकरां स्वर्गापवर्गप्रदां
चन्द्रार्कप्रतिविन्द्यदीपनधरां सर्वत्रायामाश्रये ॥
प्रणम्य जगदीशानं लक्षणनाथं शिवं गुह्यम् ।
टीकेयं सुखबोधाय सदम्बुधेन तन्यते ॥

अथ श्रीमदक्षिणकालिकायाः परमकाव्यिक-श्रीमन्महाकालविरचित-कर्पूर-
मित्यादिसूक्तपाण्ड्यस्तोत्रस्य वामाचारविहित-नानावाक्यामन्त्रेषु दिव्यवीर-
मयो भावः कलौ नास्ति कदापि । इत्यादि ।

End. एवं स केलिकलया खेलया प्रतिजनः प्रतिजनानि भक्तो भवति । स च चिरं चिरकालं जीवन्मुक्तो भवति । एतत् श्लोकद्वयसम्बन्धं यत् यत् फलं तत् साधकस्योनरोत्तरनिष्ठाभेदोनरोत्तरं बोद्धव्यमिति तात्पर्यार्थः ॥

Colophon. इति श्रीमन्महाकालविरचित-श्रीमद्विष्णुकालिकासूक्तपाण्ड्यश्रीवराजपञ्चाचारविरचितटीका समाप्ता ॥ • ॥ शकाब्दाः । १७८१ ।

विषयः । कर्पूरादिकोचनाम्ना प्रसिद्धस्य कालिकासूक्तपाण्ड्यश्रीवराजपञ्चाचारविरचिता व्याख्या ॥

No. 160. दत्तकतत्त्वनिर्णयः. By हरिनाथमिश्रः. Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent, 234 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Varasikurā, District Mayamansingha, Paṇḍita Jayanātha Tarkāṇḍikāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

सशिवस्य शिवस्य शिवस्य पदं

पदमस्तसमस्तमस्तपदम् ।

प्रतिपत्य विगत्य विशेषपद-

न्वनपत्यमपत्यविशेषविधिम् ॥

वक्तुं श्रीहरिनाथशर्मा इह ग्रन्थे प्रवृत्तिः सता-

मामोदाय विज्ञाय मत्सरमिदं शीघ्रमिधीरायत । (?)

ग्रन्थं दत्तकतत्त्वनिर्णयमिमं श्रद्धिः सुलक्ष्मा तथा

माङ्गेयस्य धनञ्जयेन विदिता श्रुतिर्यथा मानवैः ॥

न कार्यं मात्सर्यं परमकृतिनो ग्रन्थविषये

कृपापारावारा भवत भवतः प्रार्थय इदम् ।

न दूष्यं वै दूष्यं निजमपि च यत् कुतूहलवचः

... .. मम भवतु मोदाय भवताम् ॥

तच्च मरीचिः ।

अनपत्यस्य लोकेऽस्मिन् गतिः काच न विद्यते ।

तस्मात् तेन प्रकर्तव्यः पुनः प्रतिनिधिः सदा ॥

एवञ्च कन्याया अपि अपत्यत्वात् मत्सरमपत्यसामान्याभावकपामपत्यता

विरचान् । इत्यादि ।

End.

स पिबन्धः पिना दद्यात् सुतसंस्कारकर्तुः ।

पिण्डान्नोद्घनात् वेदां तस्याभावेऽपि तत्कृत्वात् ॥ (?)

पिना कुर्यात् तदन्यो वा तस्याभावेऽपि तत्कृत्वात् ॥

इति वचनाभ्यां स्वतपिबन्धकौरसपुत्रस्येव संस्कार्यक्रमेण सपिण्डादिभिः
कर्तव्या इति ।

विषयं गुणवाक्यस्य यद्वै भाषितं मया ।

तत् कृतार्थं धैरेव दत्तकस्युत्तुमया ॥

Colophon.

इति हरिनाथमित्रविरचितो दत्तकतन्त्रनिर्णयः समाप्तः ।

विषयः । दत्तकविध्यादिनिरूपणमुखेन तदुपपन्नविध्यादिनिरूपणम् ।

No. 161. दत्तकदीधितिः. By अन्नन्तभट्टः. Substance, country-made paper, 19 × 4 inches. Folio, 11. Lines, 7 on a page. Extent, 351 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

श्रुतिस्मृतिपुराणादिमीमांसान्यायविकारम् ।

विचार्यान्नन्तभट्टेन क्रियते दत्तदीधितिः ॥

तत्रादौ दत्तकपाद्यापाद्यालविवेचनम् । इत्यादि ।

End.

ततश्च प्रतिपत्तीना उपपन्नान्नसंस्कारस्योरससमानांशभागित्वं दत्तकस्य
तत्कर्तृकसकलतदन्नसंस्काररक्षितस्य तु विवाहमावधनलाभो नान्यधन-
लाभः । सत्योरवे कतिपयसंस्कारस्त्राभे चतुर्थांशलाभ इति व्यवस्था । इति
हायादिनिर्णयः । दत्तकपुत्राणामपि स्त्रीकार उत्तविधिना कार्यः । वक्ष्यामि
पुत्रसंप्रवृत्तित्यादिगतपुत्रपदस्य पुमान् पुत्र इत्यादिविवक्षाभावात् इति-
चासपुराणेषु कन्यादत्तकोक्तेषु पक्षभावे सा रिक्त्यां लभते दुहितृत्वादिति
शिवम् ।

सतां सन्तोषसिद्ध्यर्थमिति दत्तकदीधितिः ।

अकार्यन्नन्तभट्टेन तेन तस्य मुद्रितं सा ॥

Colophon.

इति महामहोपाध्याय श्रीमदनन्तभट्टविरचिता दत्तकदीधितिः सम्पूर्णा ।

* श्रीरत्न मयि लेखके ॥

विषयः । अथ प्रथमं दत्तकपाद्यापाद्यादिविचारः । ततो दत्तकपद्मपाद्यागहोमादिनिर्णयः ।
दत्तकानां विवाहाद्युपयोगिगोषादिनिर्णयः दत्तकसापिण्यविवेचनम् । धनविभागनिर्णयश्च ॥

No. 162. दत्तकोज्ज्वलः. By बर्द्धमानः. Substance, country-made paper, 20 x 3 inches. Folia, 7. Lines, 5 on a page. Extent, 408 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit Naihāṭī, Paṇḍita Hara-prasāda Ṣāstri. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥

निधाय चूदये कालीचरणं सर्वसिद्धिदम् ।
विप्रश्नीवर्द्धमानेन क्रियते दत्तकोज्ज्वलः ॥
मन्वादिवाक्यमाख्याय परस्परविरोधिनाम् ।
विदुषां संशयहिन्यै सिद्धाकोऽत्र प्रकाशयते ॥
इह यद्यपि प्रथमपुत्रीत्यादनेनैव पिढृणामष्टणलं मन्वादिभिरभिहितं तथापि
तत्पुत्रभरणे प्रपौत्रपर्यन्तरहितस्याजातपुत्रस्य च पिण्डोदकक्रियाद्यर्थं पुनः
पुत्रकरणमावश्यकं यदाह मनुः । इत्यादि ।

End. दत्तकस्य उपरितनपुरुषवयसकतिजनने मरणे वा विराजाशौचमिति ।
दत्तकस्य अनककुले सम्बन्धाभावतया अशौचं नास्तीति । सुगोत्रदत्तकस्य
पक्षीहकुले सम्पूर्णशौचमिति कश्चित् । दत्तकपुत्रस्य क्षौरसतया सम्पूर्ण-
शौचं पार्ष्वयाधिकारित्व इति । दत्तकस्य पुनरत्यग्नपक्षीक्षौरसेन साईं
अंशवयस्यैकाग्रभागिमिति । दत्तकस्य पुनरत्यग्नपक्षीक्षौरसेन साईं समा-
श्लिष्टमित्यपि कश्चित् ।

Colophon. इति महासहोपाध्याय-श्रीवर्द्धमानहृत दत्तकोज्ज्वलः समाप्तः ॥ श्रीगुरवे नमः ।

विषयः । दत्तकपद्मविध्यादयः संक्षेपेण प्रकाशिताः । तन्मतभेदाश्च प्रदर्शिताः ।
क्षौरसपुत्रेण साईं दत्तकस्य धनविभागश्च सम्यक् विचार्य विवेचितः ।

No. 163. दानकौमुदी, (क्रियाकौमुदीयश्रौथा). By गोविन्दानन्दकविक्र-
शाचार्यः. Substance, country-made paper, 13 x 2½ inches. Folia, 119.
Lines, 5 on a page. Extent, 2,231 ślokas. Character, Bengali. Date,
Sk. 1533. Place of deposit, District Vāñkuḍā, Viṣṇupura, Rāmavallabha
Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. (अथ प्रथमपत्रवचनं नास्ति तेन चतुर्थपत्रप्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।)

बन्धोगस्तु करदं कक्षा अदात् कामः कामायादात् कामो दाता कामः
प्रतिगृह्यता कर्म समुद्रमाविशत् कामेन त्वां प्रतिगृह्णामि कामेन ते इति
पठित्वा अमुकद्रव्यं अमुकदेवतमिति वदेत् । इदमत्र विचार्यते । मनसा
सङ्कल्पयति वाचाभिलपति कर्मणा चोपपादयतीति चारीतवचनादमुक-
कामनया मयेदमनुष्ठायमिति सङ्कल्पितस्य कर्मणो वाचाभिलापे कर्मणे
यकयुगबद्धवाचिन्यायेन फलस्याभिलापो दुर्निवारः । तथाच गीतमः ।
अन्तर्जानुकरं कृत्वा सकृदं सतिहोदकम् ।
फलं समभिसन्धाय प्रदद्यात् अद्वयान्वितः ॥ इत्यादि ।

End.

ॐ पूर्णादूर्ध्वीत्यन्तं ॐ सप्तमे इत्यन्तं ॐ पुनस्त्वे इत्यन्तं स्वाहानेन मूलमन्त्रेण
च पूर्णाङ्गितं समाप्य ब्रह्मदक्षिणां दत्त्वाग्निं विसर्जयेत् । ॐ समुद्रं गच्छ
स्वाहेतिमन्त्रेणाग्निं विसृजेत् । ॐ दिवं ते धूमो गच्छत्यन्तरिक्षं ज्योतिः
श्चिदीं भस्मना शृण स्वाहा इति त्र्यंशं शीतलयेत् । इत्यग्निसंस्कारविधिः ॥
अग्नेर्नामान्युक्तानि कपिलपञ्चरात्रे ।
लौकिके पावको अग्निः पथमः परिकीर्तितः ।
अग्निस्तु मावतो नाम गर्भाधानेऽभिधीयते ॥
पुंसवने चन्द्रनामा शुद्धात् (?) कर्मणि शोभनः ।
सीमन्ते मङ्गलो नाम प्रगल्भो जातकर्मणि ॥
नान्ति वै पार्थिवो नाम प्राशने च शुचिस्तथा ।
सत्यनामाय दूङ्गायां वृतादेशे समुद्भवः ॥
गोदाने सूर्य्यनामेति केशान्ते अग्निरव्यते ।
वैश्वानरो विसर्गे तु विवाहे योजकः स्मृतः ॥
चतुर्थ्यान्तु शिखी नाम धृतिरग्निस्तथापरे ।
आवसथ्ये भवां ज्ञेयो वैश्वदेवे च पावकः ॥
पूर्णाङ्गत्यां ऋद्धो नाम शान्तिके वरदस्तथा ।
पौष्टिके बलदक्ष्येव क्रोधोऽग्निरभिचारिके ॥
प्रायश्चित्ते विधुष्येव पाकयज्ञं कृताशनः ।
देवानां चयवाचस्तु पितॄणां कथयाचनः ॥
वय्यार्थे कामदो नाम वनदात्रे तु सूतकः ।
काष्ठे तु अतरोऽग्नितु क्रत्यादभ्यन्ते तथा ॥

समुद्रे बाङ्गो ह्यग्निः क्षये सम्बर्णको भवेत् ।
 सप्तशोमे च वज्रः स्यात् कोटिशोमे ऊताशनः ॥
 मत्स्यसूक्तप्रतिष्ठायां लोहितस्य प्रकीर्तितः ।
 बाङ्गुयामे प्रजापतिः ॥
 जलशयप्रतिष्ठायां वरुणः समुदाहृतः ।
 यतानि शोमे नामानि ज्ञातव्यानि हविर्भुजः ॥
 आङ्गय चैव शोतयं यो यत्र विहितोऽजलः ॥
 गणपतिभट्टननुजो गोविन्दानन्दपण्डितः त्रीमान् ।
 समस्त सन्तोषार्थं सत्त्ववतां दानकौमुदीमेताम् ॥
 सर्वान्तर्यामिने तस्मै गोविन्दाय नमो नमः ।
 चवानुरागं भाष्यन्ति यत्कृपाभिर्विपश्चितः ॥ * ॥

Colophon.

इति गोविन्दानन्दकविकल्पणाचार्यविरचितायां त्रियाकौमुद्यां दानकौमुदी
 नाम द्वितीयो धामः समाप्तः ॥ त्रील्लण्याय नमः ॥ शक १५३३
 सप्ताब्द ८१८ ॥ * ॥

विषयः । विवाहादिप्रयोगादिनिरूपणम् । दानवाक्यविचारमुखेन दानविध्यादिनिरूपणम् । विचारमुखेन आद्यमासादिपदोच्चेखसार्थकादिकथनम् । रजतकाञ्चनधेनुदानादिविधि-
 प्रयोगादिनिरूपणम् । कूपजलशय्यादिप्रतिष्ठादिप्रमाणप्रयोगनिरूपणम् । शोमादिनिरूपणम् ।

No. 164. दानकेलिकौमुदी । Substance, country-made paper, 13×4 inches. Folia, 33. Lines, 9 on a page. Extent, 847 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāñkuḍā, Kunccekol, Bābu Yogindranātha Siṃha Deva. Appearance, old. Verse and prose. Incorrect.

Beginning.

नमो गोपीजनवल्लभाय ।

अन्तः क्षेरतयोऽजला जलकण्ठ्याकीर्षं पञ्चाङ्गुरा
 किञ्चित् पाठक्षिताक्षला रसिकतोत्सिक्ता पुरोदुषती ।
 बद्धायाः पथि साधवेन मधुरव्यामुग्रमारोचरा
 राधायाः किञ्चकिञ्चित्तत्त्वकिनी दृष्टिः नित्यं वः त्रियाम् ॥

अथ च ।

विभुरपि कलयन् सदाभिपुङ्गवं
 गुरपि गौरवचर्यया विहीनः ।

मुञ्जरपचितवक्त्रिमापि शुद्धो

कथति मुरद्विपि रात्रिकानुरागः ॥

नान्यन्ते स्तवधारः । अलमतिविस्तरेण । समन्ताद्बल्लोक्य चान्न कथं
मदीयनान्दीचन्द्रिकः सन्दीपितभावबभूव । नन्दीश्वरगिरिरूपत्यकायां घूर्णवे
सतां मण्डली । इत्यादि ।

End.

राधाकुण्डतटीकुटीरवसतिस्यक्तान्यकर्मा अनः

खेवामेव समस्तमव युवयोर्यः कर्तुमुत्कण्ठते ।

हृन्दारण्यसम्बद्धो हुतपदस्त्रीकाकटाक्षयुते

क्षर्पाक्षलवरस्थ माधवपत्नी तूष्णे विधेयस्तया ॥

क्षणः सपर्यसम्युपगमन् । भगवति तद्यान्तु तदेहि प्रतिलिकाभीष्टकृतो

यः प्रयास इति निष्क्रान्ताः सर्वे ॥

Colophon.

इति दानकेलिकौमुदौ नाम भाणिका समाप्ता ॥

कथिता सुमनःसुखदा यस्य निदेशेन भाणिकाच ।

गेयं तस्य मम प्रियसुहृदः कण्ठतटी क्षणमल्लङ्घयताम् ॥

गते मङ्गलते (?) शक्ते चन्द्रश्वरसमन्विने ।

नन्दीश्वरे निवसता भाणिकेयं विनिर्दिता ॥

विषयः । राधाक्षणयोर्हृन्दावनकुञ्जविहारादिवर्णनात्मकं दृश्यकाव्यमिदम् ॥

No. 165. दानशागरः. By वल्लालसेनः. Substance, country-made paper, 18x5 inches. Folia, 242. Lines, 9 on a page. Extent, 11,434 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Viçrakoṣa office, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

ये साक्षादवनीतलाभतमुजो वर्षावमश्यायसां

येषां पाणिषु निःक्षिपन्ति क्षतिनः पाथेयमामुष्मिकम् ।

यद्वल्लोपनताः पुनन्ति जगतीं पुष्पास्त्रिवेदौगिर

क्षेत्र्यो निर्भरभक्तिसङ्गमनमन्मोहि द्विजेभ्यो नमः ॥

चन्दोभिश्चैरुग्रैश्च नृतिनियमगुणवचनसारिचचर्या-

मर्यादागोचरैः कलिचकितसदाचारसञ्चारसीमा ।

भद्रं स्वस्त्वस्माद्देवपुरुषगुणाब्धिद्वसन्तानधारा-
 वर्षैर्मुक्तामरश्रीनिवास मदमालभूषणं सेनवंशः ॥ (?)
 तत्रालङ्कृत-सपेयः (?) स्थिरघनवायाभिरामः सतां
 स्वस्त्वन्मृगयोपभोगसुलभः कल्पद्रुमो जङ्गमः ।
 हेमन्तः परिपन्थिपङ्कजसरः सर्गस्थ नैसर्गिकै
 रद्रोतः स्वर्गणैरुदात्तमहिमा हेमन्तसेनोऽजनि ॥
 तदनुजाविजयसेनः प्रादुरासौदरेन्द्रो
 दिशि विदिशि भजने यस्य वीरध्वजलम् ।
 शिखरविनिहिताज्ञा वैजयन्तो वदन्तः
 प्रणतिपरिमृष्टीताः प्रांशवो राजवंशाः ॥
 सव्यांशाः परिपूरयन्नुपचितश्रीदानवारां घनै-
 रासारैरभिषिक्तनिर्मलशरः शालेयभूमण्डलः ।
 दैव्योत्तापभृतमकालजलदः सर्वोत्तरः क्षाभृतां
 श्रीवक्त्रालम्बपस्तनोऽजनि गुणाविर्भावगौडेश्वरः ॥
 वेदार्थस्मृतिसंग्रहादिपुरुषः स्थाय्यो वरेन्द्रोत्तले
 निस्तन्त्रोऽञ्जलिबीचिनाशनयनः सारपूतं व्रक्षणि । (?)
 षट्कर्मा भवदार्थशौलिनिलयः प्रख्यातसत्यव्रतो
 हवःरिव गौप्यतिर्नरपतेरस्थानिरुद्धो गुरुः ॥
 आध्यात्मकलपराणस्मृतिमारः यदया गुरोरस्मान् ।
 कलिकल्मषो वदानं (?) दाननिबन्धविधाकामोऽपि ॥
 दुरधिगमधर्मनिर्णयविषयाध्यवसायसंग्रहयस्त्रिमितः ।
 नरपतिरयमारभे ब्राह्मणचरणारविन्दपरिचर्याम् ॥ इत्यादि ।

End.

अत्र धान्याद्यपेक्षितं द्रव्यं विष्णवे देयम् । तथाच विष्णवे दानान्निवृत्तौ
 विष्णुधर्मोत्तरे ।

यत्किञ्चिदेव देवाय दद्याद्भक्तिममन्वितः ।

तदेवाचयमाप्नोति स्वर्गलोकश्च गच्छति ॥

Colophon.

इति महाराजाधिराज निःशङ्कशङ्कर श्रीमद्वल्लभसेनदेवविरचिते श्रीदान-
 सागरे बासुदेवसम्प्रदानकदानावर्णः ॥

धर्मस्याभ्युदयाय नास्तिकपदोच्छेदाय जातः कलौ

श्रीकान्तोऽपि सरस्वतीपरिहतः प्रत्यक्षनारायणः ।

पादाभोजनिषण्विषयस्तुधासाक्षात्सुखीयुतः
 श्रीवत्सालनरेश्वरो विजयते सदृष्टचिन्तामणिः ॥
 दाराणामरिरैत्य मन्मथपरित्यक्तापानाशने-
 र्वक्तादौरितकाकुकातरगिरां प्राणेशभिच्छास्त्रज्ञौ ।
 येनाच्छिद्य यशामि दुर्जयजरदंशजितावेक्षणा-
 दोर्लालादलितो रणे कण्ठया त्यक्तः स गौडेश्वरः ॥
 विद्वद्भिः शम्भुकर्मैः कलिकलुषमलच्छेदिनो दानधर्मा-
 नन्योन्यामर्षदोषप्रणिहितमतिभिक्षैर्नियुक्ता द्विजायैः ।
 अस्मात्क्षीदेनमेषां मतमनतिरम्यमम्यङ्निबन्धं
 सद्वत्सालसेनामलकुलकुसुदामोदचन्द्रो नरेन्द्रः ॥
 तस्यैव कर्म नियताखिलजौवल्लोक-
 तापचयोपशमनः पुरुषोत्तमस्य ।
 (?) सुधमेनापगतां कल्पिपङ्कनोदौ
 श्रीदानसागरमयः पयसां प्रवाहः ॥
 यद्यद्विचित्तमेच्छिकं सुल्लतिनां श्रेयो यदामुष्मिकं
 सर्व्वं तत्तद्विद्याश्रमेण सुलभं निर्णीय निःसंशयः ।
 श्रीवत्सालनरेन्द्रवर्णित मन्वत्त्वर्गं सर्व्वार्थद- (?)
 मेतं संप्रति दानसागरमविश्रदैकभाजो जनाः ॥

Colophon.

इति परमसाहेश्वरनिःशङ्कशङ्करश्रीमद्वत्सालसेनदेवविरचितः श्रीदानसागरः
 समाप्तः ॥ ० ॥

विषयः । अत्र प्रथमं ब्राह्मणप्रशंसा । दानप्रशंसा । पात्रप्रशंसा । ततो दानपात्रापात्र-
 निरूपणम् । सात्त्विकराजसादिदानफलम् । दानकालादिनिरूपणम् । अथ तैर्यनिरूपणमुखेन
 तत्प्रशंसादिकथनम् । देयस्वरूपनिरूपणम् । दानापवादः । दानविधिः । नक्तपरिभाषा ।
 क्षीमपरिभाषा । द्रव्यगणपरिभाषा । मानपरिभाषा । तुल्यपुरुषादिनिरूपणम् । हिरण्यगर्भं
 भद्रादानादिनिरूपणम् । ब्रह्माण्डभद्रादानम् । गोसहस्रदाननिरूपणम् । कामधेनुमहदादानम् ।
 हिरण्यगर्भमहदादानम् । अश्वरथदानम् । हेमहस्तिरथमहदादानम् । पञ्चलाङ्गलमहदादानम् ।
 धरादानम् । विश्वचक्रमहदादानम् । भद्राकल्पलताभद्रादाननिरूपणम् । रत्नधेनुमहदादानम् ।
 महामृतघटदानम् । प्रथमावर्त्ते एते विषयाः सन्ति । अथ द्वितीयावर्त्तेप्रारम्भः । अत्र च दश-
 प्रकारमेवदाननिरूपणम् । तृतीयावर्त्ते अलङ्कृतगवीदनादिनिरूपणम् । चतुर्थावर्त्ते अलङ्कृत-
 वद्गवीदाननिरूपणम् । पञ्चमावर्त्ते अलङ्कृतवृषदानादिनिरूपणम् । षष्ठं गवाङ्गिकदाननिरूपणम् ।

यस्य । सप्तमवर्गे भूमिदाननिरूपणम् । अष्टमे आसनदानम् । नवमे वारिदानप्रशंसा । दशमे तैजसदानादि । एकादशे जलपात्रदानम् । द्वादशे अन्नदानादि । त्रयोदशे भक्ष्य-
दानम् । चतुर्दशे स्वयंभूदानम् । पञ्चदशवर्गे हृतदानम् । षोडशसप्तदशयोः दधिहीर-
दानादि । अष्टादशोऽन्यविंशयोः मन्त्रदानादिनिरूपणम् । विंशेऽन्यविंशयोः मधुवनस्यतिदान-
निरूपणम् । द्वाविंशे अभयदानम् । ११ श्रे गन्धदानम् । १४ श्रे धूपदानम् । १५ श्रे अनु-
जेपनादिदाननिरूपणम् । १६ श्रे पुष्पदानम् । १७ श्रे वस्त्रदानम् । १८ श्रे यज्ञोपवीतदानम् ।
१९ श्रे सुवर्णदानम् । २० श्रे रौप्यदानम् । २१ श्रे दीपदानम् । २२ श्रे पुराणदानम् ।
२३ श्रे कल्पदानम् । २४ श्रे प्रैषदानम् । २५ श्रे शस्त्रदानादयः । २६ श्रे तिलदानम् ।
२७ श्रे वृक्षदानादि । २८ श्रे सम्भारदानम् । २९ श्रे कृष्णाजिनदानम् । ४० श्रे वनदानम् ।
४१ श्रे पादुकादानम् । ४२ श्रे यानदाननिरूपणम् । ४३ श्रे निचलारिंशदावर्गे गजदानादि-
निरूपणम् । ४४ श्रे मन्त्रदाननिरूपणम् । ४५ श्रे आरोग्यदानम् । ४६ श्रे अभयदानम् । ४७ श्रे
मासोपलब्धितनियतदानम् । ४८ श्रे अनियततनियतदानम् । ४९ श्रे मन्त्रादिदाननिरूपणम् ।
५० श्रे मासव्याप्तिदानम् । ५१ श्रे संक्रान्तिदानादिनिरूपणम् । ५२ श्रे वस्तुदेवदाननिरूपणम् । ५३ श्रे
प्रकीर्णदानादिनिरूपणम् । ५४ श्रे सामान्यदेवतःसम्प्रदानकदानादि । ५५ श्रे सूर्यसम्प्रदानक-
दानादि । ५६ श्रे मङ्गलसम्प्रदानकदानादि । ५७ श्रे वासुदेवसम्प्रदानकदानादिनिरूपणमिति ।

No. 166. दायकारिका. By मोहनचन्द्रवाक्यस्यतिः. Substance, country-
made paper, 20×4 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 19
ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Dhākā, Vikramapura, Ichhāpurāgrāma, Paṇḍita Vrajanātha Vidyārata. Appearance, tolerable. Verso. Correct.

Beginning. नत्वा गुरुन् ममासेन दायभागस्य सारतः ।
द्विजमोहनचन्द्रस्य कारिका लिख्यते मया ॥
अथ स्त्रीधनाधिकारक्रमनिर्णयः ।
कन्याधनेऽधिकारः स्यात् सोदरभ्रातुरपतः ।
तदभावे मातुर्वै पितुः स्यात् तदनन्तरम् ॥
वरदत्तातिरिक्ते तु वाग्दत्ताकन्याकाधने ।
एवं क्रमेणाधिकारो ज्ञातव्यः पण्डितैः सदा ॥ इत्यादि ।

End. वानप्रस्थो नयदेकतोर्यस्यैवै च नापरः ।
प्राप्तुं याच यतिधनं सच्छिष्यो नापरः कश्चित् ॥

स नैहिकत्रक्षुचारी धनमाचार्य आमुयात् ।

उपकुर्वन् ब्रह्मचारिधनं पित्रादि वा मयेत् ॥

Colophon. इति श्रीमोहनचन्द्रविद्यावाचस्पतिविरचिता दायभागकारिका समाप्ता

विषयः । संक्षेपतो दायधिकारक्रमकथनम् ।

No. 167. दायभागसिद्धान्तकुमुदचन्द्रिका. By श्रीमदच्युतचक्रवर्ती. Sub-
stance, country-made paper, 16×4 inches. Folia, 35. Lines, 10 on a page.
Extent, 875 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1693. Place of
deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkuḍā, Paṇḍita Mahendranātha Bhaṭṭā-
cāryya. Purchased by Government of India, Calcutta. Appearance, old.
Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ कृष्णाय नमः । अपरे ब्रह्मशास्त्रमिति मनुनेव ब्रह्मावतारलक्षणमिति
तद्वाचकं मनुपदमतः प्रपन्नान् ब्रह्मलमाचरन्नर्थमाविष्करोति मन्वादीनि ।
स्वशब्दनिर्देशेन मनोरादिपदनिर्दिष्टेतरविधाहभ्यो गौरवमावेदयदर्थादितर-
स्मृतिविरोधात् तत् स्मृते अभिहितं अविच्छिन्नं यथार्थतात्पर्य-
णाभिसम्वाय विवादः अपुत्रधनं प्रथमं पितुरेव भ्रातुरेव पत्न्या एवेत्यादि
परस्परविरुद्धत्वाद् इत्यर्थः । पुत्रानां विवादो विरुद्धार्थत्वात् संशयः तेषां
प्रबोधाय यथार्थतात्पर्यनिश्चयार्थं संशयनिरासार्थं वा एवं दुर्वचविषया-
कर्णेन सुमतयोऽवहितः केवलमधिकुर्वन्तीति उक्तं सुविद्य इति अर्थः स्वर्ग-
नरकाभावसाधनत्यागोऽप्येयनिष्ठमूलसंशयविषयसंस्तुतदभावान्यतरनिर्णयो
ज्ञेयः । उद्देशानन्तरं लक्षणेन दायभागशब्दार्थं निर्बोधुं प्रतिजानीते
अथेति । विभागोऽर्थेऽस्तीति विभागः स्वतन्त्रनिर्णयानुक्रुक्षो व्यापारः अर्थस्यान-
वच्छिन्नधनस्य यथावच्छेदे तदवच्छिन्नधनरूपं यद्वा अर्थस्तीति सप्रत्यर्थे षष्ठी
आर्षत्वात् तेन यस्मिन्नर्थे इति सामानाधिकरण्येनान्वयः । इत्यादि ॥

End. यथा चोक्तम् ।

अनुमानाद् वरः साक्षी साक्षिभ्यो लिखनं गुरु ।

अविरुद्धा विपुलघो भक्तिस्तेभ्यो मरीयसीति ॥

पाकधर्माः वैश्वदेवधर्मादयः । आगमो धनागमनोपायः क्रमादिकथो
द्रव्यविनियोगः प्रातिभाष्यं सप्रकाशम् ।
न्यायस्तीति न्यायो व्यापारज्ञानव्याप्यज्ञानयोः कार्यकारणभावः । नाचार्येति

श्रीधराचार्यैर्यदुक्तं तदेव शास्त्रार्थी मान्यो ... । यथा, ये दायभागप्रकरणे
प्रकृतज्ञान ... । तेषां रञ्जनमनुरागोऽन्ये नास्माभिः कर्तुं शक्य
इत्यर्थः । तर्हि किमर्थं प्रयास इत्यत आह किञ्चित् प्रमाणाधीनज्ञानानां
प्रमाणदर्शनां मुनीनां सम्वादमाचकृतये वाक्यविरोधपरिहाराय कृतिनः
पण्डितस्य मम यत्न इत्यर्थः ।
इति बह्विधेति सुबोधम् ॥

Colophon. इति श्रीमदभ्युतचक्रवर्तिविरचिता दायभागसिद्धान्तकुसुदचन्द्रिका समाप्ता ॥
शकाब्दा १६८२ । श्रीमरिः शरणम् ।

विषयः । जीमूतवाचनकृतदायभागस्य व्याख्यानम् ।

No. 168. दायभागार्थदीपिका. By रघुरामशिरोमणिः. Substance,
country-made paper, 12 x 5 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent,
232 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hali-
sabar, Valdeghātā, Bābū Girīṣa Candra Gaṅgopādhyāya. Appearance,
tolerable. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
विद्याभूषणविख्यातः श्रीमान् रघुमणिः सुधीः ।
सर्वदेशेषु विख्यातः सर्वशस्त्रविशारदः ॥
विप्रश्रीरघुरामेण तच्छात्रेणातिथयतः ।
क्रियते दायभागार्थदीपिका दृष्टिदीपिका ॥
जीमूतवाचनकृते दायभागेऽन्विदुक्षते ।
अर्थमालोच्य बह्वधा संचेषेण प्रकाशिता ॥
सर्वव्यवस्थापयस्त्री प्रणालीपरिपूजिता ।
विदुषःमपि चान्येषां सुखबोधाय कल्पिता ॥
गुरुणा तेन कृतिना सन्नुद्येन विवेचिता ।
नृद्वय श्रीननिमिति कौमिंतः साहेब सुधीः
विद्यालक्षसु वित्तमो व्यवहृतौ दाने च शीले वरः ।
तेनादित्तया सया विरचिता स्वार्थे परार्थे परा
योऽयम्वन्द्य सुफलसागरकुले रामेश्वरस्थान्वयः ॥

मासत्रयं बह्विधं निपुणं विभाव्य
 या भाविता क्षतिरियं सुधिया भवद्भिः
 किञ्चित् क्षपाक्षितमनोज्ञं निधेयमेव
 श्रीमत् सुखं मम तदा सफलप्रयासः ॥
 पित्रादीनां सत्त्वनाशे यद्धनं स्यात् सुतादिगम् ।
 पुत्रत्वादिकसम्बन्धात् तत् दायः परिकीर्तितः ॥

End.

विभागज्ञानं विभागधर्मनिर्णयो लिखितेन च साक्षिणा व्यवहारिणापि तथा
 क्रयविक्रयादिना युक्त्या विभक्तता ज्ञेया । प्रथमायमृत्वादिभिः ।
 तत्र साक्षी सपिण्डोऽतः सम्बन्धी तत् परः परः ।
 देशजातिकुलश्रेणी-धर्मान् वीक्ष्य मञ्जीपतिः ।
 जेन तेनैव धर्मेण तत्र तत्र विनिर्णयेत् ॥

Colophon.

इति श्रीरघुमणिविद्याभूषणभट्टाचार्याधीनशास्त्र श्रीरघुरामशिरोगणभट्टा-
 चार्य्यकृता दायभागार्थदीपिका पद्यावली समाप्ता ।

विषयः । संचेपेण दायभागार्थनिरूपणम् ।

No. 169. दीपिकावली. By हरिकृष्णः. Substance, country-made paper
 14×2 inches. Folia, 49. Lines, 5 on a page. Extent, 796 ślokas.
 Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Candrakirtigrāma, Post
 office Vaidyervāzār, District Dhākā, Paṇḍita Bhavānikānta Nyāyaratna.
 Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

कर्णपूरीकृताखण्डनमेवनवपल्लवम् ।
 मन्दोत्तरमहं वन्दे पार्ष्वतीप्राणनायकम् ॥
 को विदामो अज्ञानां ज्ञानदायिनी ।
 हरिकृष्णेण धीरेण क्रियते दीपिकावलिः ॥
 सर्वकर्माण्युपादेया विशुद्धिचन्द्रतारयोः ।
 तच्छ्रुत्वा चैव सर्वेषां प्रज्ञायां फलदाढता ॥
 अस्मार्थः । सर्वकर्माणि विवाहादौ चन्द्रतारयोः शुद्धिपदादेया यास्या तत्
 शुला सर्वेषां प्रज्ञायां फलदाढता फलदाढलम् ॥ यतः सर्वे प्रज्ञासदृशो
 शुद्धा अपि न शुभफलदा इत्यर्थः ।

चन्द्रताराशुद्धिप्रशंसा ।

सप्तमोपचयाभ्यस्तचन्द्रः सर्व्वेव शोभनः ।

शुक्लपक्षे द्वितीयस्तु पञ्चमो नवमस्तथा ॥

अस्यार्थः । सर्व्वेव शुक्लपक्षे कृष्णपक्षे च शोभनः शुक्लपक्षे पुनः द्वितीय-
पञ्चमनवमस्तोऽपि शुभः ॥ आद्यस्य इति । अत्र जन्मनक्षत्रगतादपि
नाङ्गीनक्षत्रदोषो नास्ति । तथाच वराहः ।

जन्मनक्षत्रगतश्च पञ्चस्तः सर्व्वकर्म्मसु ।

... .. ॥

चन्द्रशुद्धिः ।

पितृशनिकुञ्जजीवाकांक्ष इन्दुर्नराणां

अथ नवमस्तो ॥

सुसुतनिधनगच्छेन्मृत्युपुत्रार्थगोऽपि

प्रचुरशुभफलं स्यादामवेधेन शुद्धिः ॥ इत्यादि ।

End.

अथ वर्षाज्ञानम् ।

पञ्चम्यादिषु पञ्चसु कुम्भार्के भवति यदि रोहिणीयोगः ।

अधमतमाधमाधम मध्यमभां पातः ॥

अस्यार्थः । कुम्भार्के फावगुने यदि शुक्लपक्षस्य कृष्णपक्षस्य वा पञ्चम्यादिषु
यदि रोहिणीयोगो भवति एतदुक्तं भवति पञ्चम्या रोहिणीयोगे अधमतमा
वर्षा ज्ञेया षष्ठ्या योगे अधमा सप्तम्या योगे मध्यमा एवं यथासंख्येनान्वयः ॥

Colophon.

इति श्रीहरिकृष्णकृतिना कृता दीपिकावलिः समाप्ताः ॥ शुभमस्तु
शकान्दाः । १६१२ ॥

विषयः । अत्र प्रथमं चन्द्रताराविशुद्धिनिर्णयम् । चन्द्रताराशुद्धिप्रशंसा । अथ

जन्मादिसंज्ञानिर्णयः । राशिविभागनिर्णयः । लग्ननिर्णयः । राशिभोगनिर्णयः । दिग्धिपति-
निर्णयः । नक्षत्रनामनिर्णयः । योगनिर्णयः । योगानां वर्जनीयभागकथनम् । नन्दादिसंज्ञा-
निर्णयः । शुभाशुभग्रहफलनिर्णयः । वारवेष्टानिर्णयः । उन्मातयोगनिर्णयः । अश्वतयोग-
निर्णयः । नक्षत्राश्वतयोगनिर्णयः । अश्वतयोगनिर्णयः । अश्वतयोगप्रशंसा । उपादिसप्तगण-
निर्णयः । कालशुद्धिनिर्णयः । वर्जनकालनिर्णयः । अभिचारवादनिर्ययः । विवाहादियामि-
वेषसंक्षिप्तनिर्णयः । वारनिर्णयः । वैवाहिकतिथिनिषेधनिर्णयः । गोधूलिनिन्दा । गणफल-
निर्णयः । नाङ्गीनक्षत्रयोगे मरणनिर्णयः । षड्दृक्दोषनिर्णयः । नववध्वागमनिर्णयः

पुनर्विनाशनिर्णयः । निषेकनिर्णयः । पञ्चाशत्तनिर्णयः । नवग्रन्थनिर्णयः । विद्यारम्भनिर्णयः ।
उपनयननिर्णयः । ब्रह्मप्रवाह-बीजवपन-गृह्यारम्भ-गृह्यस्थाननिर्णयः । श्रवणादिविचारनिर्णयः ।
गण्यस्थाननिर्णयः । यात्राविधिनिर्णयः । योगिनीफलनिर्णयः । नक्षत्रशूलनिर्णयः । काल-
निर्णयः । विषुवादिस्मृत्यानिर्णयः । धान्यसुखस्थाननिर्णयः । वर्षाज्ञाननिर्णयादिस्तुतकनक्षत्र-
चक्रसंग्रहः तेषां व्याख्यानञ्च ।

No. 170. दुर्गापूजापद्धतिः । (बलिनारायणीया) Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 57. Lines, 8 on a page. Extent, 1,995 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1774. Place of deposit, Vakāḍi, Teliveni, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥ अथ बलिनारायणीयदुर्गापूजापद्धतिः । तत्र शुक्ल-
षष्ठां सः समये निर्वर्तितनित्यक्रियः निष्कोटर-वस्त्राद्यनुपहृत-सफल-
विल्वपुष्पसमीपं गत्वा तन्मूलस्थानं गोमयेनोपलिप्त्य प्राङ्मुखं उदङ्मुखं
वा उपविश्य ॥ ॐ कर्त्तव्येऽस्मिन् वार्षिकशरत्कालीनायाः श्रीजयदुर्गा-
भट्टारिकायाः शुभबोधनामन्त्रणकर्त्तव्यं ॐ पुण्याहमित्यादि पुण्याहवाचनं
कृत्वा स्तुति प्रवाच्य यथा अयं क्षणः शुभक्षणोऽस्तु तत्र तारावारप्रचनक्षवा-
णामन्त्रेण योगोऽस्तु सङ्कल्पं कुर्यात् । यथा ॐ अया
श्विने भासि शुक्ले पक्षे षष्ठां तिथौ अस्मिन् विशिष्टभारतभूप्रदेशे गणपति-
दुर्गाभट्टारिकायाश्चरणसूरोजसन्निधौ असुकगोत्रः श्रीअसुकदेवप्रार्थनां अशेष-
शत्रुक्षयोत्तरोत्तराव्यलक्ष्मीवृद्धिपुत्रपौत्रधनधान्याद्यवच्छिन्नसम्यक्तपेक्षितकिङ्कि-
विपक्वान्तिकामः सः कर्त्तव्यश्रीदुर्गाभट्टारिकागृहप्रवेशनपूर्वकभगवत्पुरा-
णान्तर्गत ब्रह्मविहितशरत्कालीनसप्रस्यष्टमीनवमीपूजानिमित्तं गणपत्यादि-
देवतापूजापूर्वकं हन्दारकष्टन्दवन्दितचरणारविन्द्यायाः वार्षिकशरत्काली-
नायाः श्रीजयदुर्गाभट्टारिकायाः शुभबोधनामन्त्रणकर्त्तव्यं करिष्ये ।
इत्यादि ।

End. ततो गृहभागस्य अष्टिद्रावधारणं कृत्वा कथानसित्येति शान्तिं कृत्वाशीर्वाहं
दत्त्वा ब्राह्मणेभ्यः सुहृदुभ्यश्च भोजनवस्तुताम्बूलानि प्रदाय । देवौ जयदुर्गा
प्रचण्डा कालरात्रौ प्रीयतामित्युक्तः ते ब्राह्मणादयः प्रीयतामिति प्रति-
वचनं दयुः ॥

Colophon. इति बलिनारायणीये दुर्गापूजा समाप्ता ॥ • ॥ शकाब्दाः । १७७४ ॥

विषयः । जयदुर्गाभहारिकायाः पूजाविधिः प्रयोगादिश्च ।

No. 171. दुर्गार्चातत्त्वम्. By रघुनन्दनभट्टाचार्यः. Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 30. Lines, 6 on a page. Extent, 652 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, District Mayamansingha, Paṇḍita Harasundara Tarkaratna. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो नरेशाय ॥

प्रथम्य जगदीशानीं दुर्गां तत्प्रीतये बुधः ।

शरद्दर्शाविधिं तस्याः भक्ति श्रीरघुनन्दनः ॥

अथस्यायाः प्रपञ्चसु विज्ञेयस्थितस्ततः ।

पूजाविधेय सम्यक्त्वं ज्ञातव्यं कोविदैरिह ॥

अथ दुर्गार्चातत्त्वम् ।

शरत्काले सहापूजा क्रियते या च वार्षिकी ।

तस्यां समेतस्याहारां शुक्ला भक्तिसमाहितः ॥ इत्यादि ।

End.

अग्रभं अञ्जनं दद्याद् देवनाम्नायपूजनम् ।

दानं कुर्वीत कुर्वीत चानं सर्वार्थविधिले ॥

Colophon.

इति बन्द्यवटीय-श्रीहरिहरभट्टाचार्यात्मज श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं
दुर्गार्चातत्त्वं समाप्तम् ॥ * ॥

विषयः । शरत्कालीनदुर्गापूजाव्यवस्था तत्र प्रमाणादिश्च ।

No. 172. दुष्टजलाशयप्रतिष्ठाविधिः । Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 54 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodal, District Mayamansingha, Kālācāṇḍ Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय । अथ दुष्टजलाशयप्रतिष्ठाविधिः लिख्यते ।

वापीकूपतटजलेषु निषेधे पशुमानुषे ।

तस्य शुद्धिं प्रयच्छामि कपूज्योक्तिं यथाविधि ॥

End. ततः पूर्वां दधे (?) नाक्षत्रं विहस्य दक्षिणां हला शान्त्युदकं दत्वाच्छिद्राव-
धारणं कुर्यात् ।

Colophon. इति वशिष्ठपञ्चरात्रोक्तदुष्टजलाशयप्रतिष्ठाविधिः समाप्तः ॥ • ॥

विषयः । बापीकूपतडागादिषु पशुमानुषादिशवसंस्कारे सति तस्य पुनः संशोधनविधिः
तत्प्रयोगश्च ।

No. 173. देवविवाहपद्धतिः । Substance, country-made paper, $12 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 92 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1690. Place of deposit, Serpur, Mādhavapura, District Mayamansingha, Paṇḍita Gaṅgādihara Tarkasiddhānta. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. त्रील्लङ्काय नमः । अथ देवविवाहपद्धतिर्लिख्यते ।
उदीर्णां संस्त्रिते सूर्ये माघे वा मधुमासके ।
विवाहं कारयेद्देशा गृहस्थेन विपश्चिता ॥
सुयोगे सुदिने वाद्य हवीयायां विशेषतः ।
वैशाखस्य सुरभेदे विवाहं कारयेत् शुभः ॥ इत्यादि ।

End. ततो दक्षिणां दत्वाच्छिद्रावधारणं कुर्यात् । ततः स्रग्दण्डं देवं जीष्वा-
च्छायां स्थापयित्वा षोडशोपचारैस्त्रिभिन् मिथुनं सप्यञ्च नानाविध-
मद्योत्सवं कुर्यात् ।
एवं विधानतः हला कन्यादानफलं लभेत् ॥

Colophon. इति देवविवाहपद्धतिः समाप्ता । शुभमस्तु शकाब्दाः । १५९० ॥

विषयः । विष्णुप्रतिष्ठतिविवाहनिरूपणमुखेन तत्फलनिरूपणम् ।

No. 174. देवीगीता । Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 94 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodal, District Mayamansingha, Kālicandra Bhattachāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाये ।

न पीनं नापीनं न हि परिमितं नापरिमितम् ।

न रक्तं नारक्तं न हि धवजिनं नाधवजितम् ।

निराकारं नित्यं विभुपरशितं देवमजङ्गम्
तमात्मानं वन्दे परमसुखसन्माननिष्ठयम् ॥

कुर्मो उवाच ।

एवं सर्वगतं सूक्ष्मं कूटस्थमचलं भुवम् ।
योगिनस्तत् प्रपश्यन्ति महादेवाः परं पदम् ॥ इत्यादि ।

End. तेषां नित्याभियुक्तानां मया तत्त्वं समर्चितम् ।
माश्रयामि ततः क्लेशं ज्ञानदीपेन चाशिरात् ॥

Colophon. इति कुर्मोपुराणे दशमाध्याये देवीगीता समाप्ता ।

विषयः । आत्मज्ञानादिनिरूपणमुखेन देवीभावात्मनिरूपणम् ।

No. 175. देवीमाहात्म्यकौमुदी. By रामकृष्णः. Substance, country-made paper, 15 x 3 inches. Folia, 23. Lines, 8 on a page. Extent, 793 śloka. Character, Bengali. Date, Sk. 1687. Place of deposit, Sātthheyepādāgrāma, Post Office Vaidyervāzār, District Dhākā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै ।

भगवत्कं नमस्कृत्य देवीं भगवतीमपि ।
तस्यते रामकृष्णेण देवीमाहात्म्यकौमुदी ॥
अथ तमेव विदित्वेति श्रुतेस्तत्त्वज्ञानस्य मोक्षसाधनत्वं सिद्धं तत्त्वज्ञाने च
महासायाऽकर्तव्यादौ कर्तव्यादिज्ञानद्वारा अतस्तत्त्वज्ञानं विना
तत्त्वज्ञानं न संभवति । त्रीतिश्च नारायणं विना आराधना च प्रभावज्ञानं
विना । तत्प्रभावः सुरथाय राज्ञे मेधोमुनिना उक्तस्तयोः सम्पादो मार्क-
ण्डेयेन उक्त इति भगवान् श्रीकृष्णद्वैपायनकृष्णं मार्कण्डेयवाक्यमवतारयति
मार्कण्डेय उवाचेति । एवं कथा मार्कण्डेयेन पुरा ज्योतिष्कमुनिं प्रति पुरात-
नं कथितं सावर्षिरित्यादि ।
सूर्यस्य पत्नीद्वयं संज्ञा सवर्षा च तच्च सवर्षाया अपत्यं सावर्षिर्वादिता-
दिच । पिष्टनामज्ञानार्थमात्रं सूर्य्यतनय इति । अष्टानां पुरषोऽष्टमः तस्यापि
ज्ञायन्भुवः सारोचिवः आचुषः वैदक्षतः सावर्षि-
... .. ब्रह्मसावर्षिर्ब्रह्मसावर्षिसवर्ष्यसप्तर्षिर्दशमनवः तत्राष्टमः
सावर्षिः । मनु अष्टमपदं अर्थे तस्य वक्षत एवाष्टमनादिति चेन्नर्षिं

অন্যথা ব্যাখ্যেয়ং অহমিরিমাদিभिর্মানী অথেনি অহমঃ । স্বোকে-
 য়েবং যোজনা যোঃহমী মনুঃ সাবর্ষিঃ পুরাণে কথ্যতে তদুত্থাশ্চি মম মনঃ
 বিকীর্য্যে মদনঃ নিশ্চাময় ষ্টম্ব উত্থতেঃনেতি উত্থাশ্চির্নামায়ানুভাবশ্চ
 ষ্টম্ব ॥ উত্থাদি ॥

End.

প্রাপ্তঃ চ বৈয়্যঃ জ্ঞানং কৌতুহলং সমেত্যহমিতি সত্ত্বঃ বোধঃ তস্য বিস্মৃতিকারকং
 অয়ং ভাবঃ চম্বাদৌ সমেতি বুদ্দিঃ দেবে অহমিতি বুদ্দিষ্য সংসারহেতুঃ
 তদুত্থাশ্চির্নামায়া-
 সম্বল্লং নিলমেব তেন বিম্বিঃ । সম্বল্লতি শ্রুতি জন্ম তদর্থে স্ততঃ
 অন্যথা দেবীদর্শনাৎ কথং পুনর্জন্ম ইত্যস্য বৈয়্যাদ্যিষ তেন
 জন্মবিমা ন সম্বল্লরাধিকারঃ তেন তস্য জন্মায়মেব প্ররম্ব । সাবর্ষিরিতি
 সাবর্ষিকঃ সম্বোধনং সংসারনিবৃত্তিঃ দৃষ্টাপি তুহলাত্
 তব জ্ঞানং ভবিষ্যতীত্যাদৌ কালৌ নোক্তসে ন তৎস্বাদিত্যমিপ্রায়ঃ ।
 ইত্যুক্তং অমিষ্মিতং তথোক্তাভ্যাং অমির্চিঁতা অহম্যা ভুভূব । মদামায়া-
 নুভাবেন যথা সম্বল্লরাধিষ ইত্যনেন যদুক্তং তৎ স্মারয়তি যৎ দেব্যা ইতি
 স্মার্য্যাজ্জন্ম সমাসাশ্চ প্রায় সাবর্ষির্নাম মনুর্ভবিতা ভবিষ্যতি ইতি দেবী-
 মাছাভ্যাং সমাপ্তম্ ॥

Colophon.

বেদব্যাসেন কথ্যাসাগরেণ নিশ্চিঁতা ।
 পতিতামাং জীবনায় অখৌ বিজয়তে চিরম্ ॥
 ব্যাখ্যাতা রামহৃদ্যেণ চণ্ডিকেশং যথামতি ।
 সর্বজ্ঞানাং চি তাব্যয়ে কোঃজ্ঞাবিজ্ঞাতুমীশ্বরঃ ॥
 ইতি মদামছোপাখ্যায় উদীপ্য-শ্রীরামহৃদ্যমহাচার্য্যবিরচিতা অখিকা-
 তিথ্যনী সমাপ্তা ॥ সমাপ্তং পুস্তিকা শকাব্দঃ । ১৭৮০ ॥

বিষয়ঃ । মার্কণ্ডেয়পুরাণান্ধতস্য সন্নশতীনামকস্য দেবীমাছাভ্যাং ব্যাখ্যানম্ ॥

No. 176. দেবীমাছাভ্যচন্দ্রিকা. By শ্রীবাচার্য্যঃ. Substance, country-
 made paper, 12×2½ inches. Folia, 52. Lines, 7 on a page. Extent, 1,456
 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpādā,
 Post Office, Naihāti, Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Prose.
 Correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

प्रथम्य परमां देवीं कुमनिधंसकारिणीम् ।

शिवाचार्य्यो वितनुते देवीमाहात्म्याचम्बिकाम् ॥

यद्यतुभुञ्जमिन्नेष्ट धृतिदासादिनाच यत् ।

लिखितं तत्पुमास्तोत्रं रच्यते तत्पुमासतः॥

प्राक्लिख जैमिनिर्महाभारतकथां त्रोटुमिच्छन् मार्कण्डेयमहर्षिमुपगम्य वृष्ट-
वान् नायमस्त्राकं कथालक्षण इति । इत्यादि ।

End.

खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यास्य व्याख्यानम् ।

No. 177. देवीमाहात्म्यटीका, सिद्धान्तमञ्जरीनाम्नी. By कृष्णानन्दः.

Substance. country-made paper, 11×2½ inches. Folia, 8. Lines, 10 on a page. Extent, 250 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1752. Place of deposit. District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

त्रोटौरामः । ॐ चण्डिकायै नमः ।

भवानीचरणस्तोत्रं प्रणिपत्य प्रणीयते ।

सिद्धान्तमञ्जरी चण्डिकाः कृष्णानन्देन धीमता ।

चण्डिकायाः पूर्वपक्षं कृत्वा नत्वा शिवापतिम् ।

राक्षान् क्रियते तस्य सुम्भोपकृतये मया ।

षट्सम्वाद् ॥ आदौ पञ्चिमुनिगवसम्वाद्कृतं मार्कण्डेयकौस्तुभसम्वाद्-
कृतं मेघःसुरवसम्वाद् ॥ निशमय तदुत्पत्तिमिति ॥ इत्यादि ॥

End.

ननु आह शब्दे अक्षोपो भवति कथमेतत् कश्चिदपवादविषयेऽप्युत्सर्गो विधि-
निर्विशत इति आह अकारलोपप्राप्तेऽपि वृद्धिः । उपेक्षीति कश्चित् ।यद्वा अकारादिति यदि पञ्चालोपः । अ इति सुरवसम्भोधनम् । तथाच
कृष्णे सम्बोधनेऽप्येव शोभायाम् प्रकीर्तितः ।

नत्वा देवीपदद्वन्द्वं कृष्णानन्देन भिक्षुणा ॥

संक्षिप्य रचिता श्लोका देवीमाहात्म्यादौप्यदौ ॥ * ॥

Colophon.

इति कृष्णानन्दविरचिता सिद्धान्तमञ्जरी समाप्ता ॥ शुभमस्तु शक १७५१ ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यास्य संक्षेपे च याख्यानम् ।

No. 178. देवीमाहात्म्यटीका . By गोपालः . Substance, country-made paper, 13 × 2½ inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 288 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkuḍā, Sri Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

यस्याः कोटि जगन्नि सन्नि कतिधा नो सन्नि वादत्वं
चिखन ब्रह्ममहेन्द्रशङ्करमुखाः कोकनश्च आसते । (?)
यत्पादाक्षरजःकणावच्छिवास्तद्ब्रह्म यत्यञ्जसा
तां वन्दे जगदीश्वरीं भगवतीं सच्चिन्मयीमम्बिकाम् ।
श्रुतिं स्मृतिं चापि पुराणजातं
विस्मोक्ष्य तन्त्राणि शिवोदितानि ।
गोपालनामा विबुधो विभक्ते
टीकामिमां सप्रशन्तीकृतवत् ॥
यद्यस्ति टीका प्रचुरा कवीनां
निवेशितास्तत्र च सत्प्रमेयाः ।
तद्यापि टीका मम दर्शनीया
बुधैरयं सुद्धिं कृतोऽञ्जलिर्मे ।
सन्नि चेत् बहवो दोषा गुणलेखोऽपि कुत्रचित् ।
अनुगृह्णन् गृह्णन् सन्तो गुणकथं मम । इत्यादि ।

End.

अखितलात् शेषो नास्ति ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यायाख्यानम् ।

No. 179. देवीमाहात्म्यविवरणम् . By गोपालमिश्रः . Substance, country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 88. Lines, 7 on a page. Extent, 2,233 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1618. Place of deposit, Hālisahar, Cauhuripādā, Vecārāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

सुविचार्यं बह्वनर्थान् मौक्त्याभ्यानकाङ्क्षया ।

मौक्त्योपासमिश्रेण चण्डीयाख्या वितन्वते ॥

पुरा किल भगवद्वादरायणशिष्येण महाभारतविषयकयाकाङ्क्षया जैमिनिना
मार्कण्डेयमुनिः शृङ्खः ॥ इत्यादि ।**End.**एवं चनेन प्रकारेण चवियर्बभः चवियश्रेष्ठः । यथा व्युत्तरपदे व्याघ्रपुङ्गव-
वर्भक्तुस्तराः सिंहशार्दूलनागाद्या इत्यमरः । देव्याः सकाशात् वरं लब्ध्वा
सूर्यात् लब्ध्वा समासाच्च सावर्णिमं नुर्भविता इत्यन्वयः । एतत् द्विपाठः
कर्तव्यः इति ॥**Colophon.**

इति श्रीमोपासमिश्रकृतायां चण्डीटीकायां देवीमाहात्म्यविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

— — —

No. 180. द्वामाहात्म्यवृत्तिः . By गोविन्दरामसिद्धान्तवागीशः . Substance,
country-made paper, 16 × 4 inches. Folia, 62. Lines, 7 on a page. Extent,
1,736 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nāḍiyā-
grāma, Post Office Lonsing, District Pharidpur, Paṇḍita Çaçibhūṣaṇa
Smṛtiratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमश्चण्डिकायै ।

यस्यादपश्यमनिशं परिचिन्त्य भक्त्या

योगीन्द्रहृन्परिवन्द्यपदो चरोऽभूत् ।

तत् देवमानुषसुरारिजयैः प्रपूर्णं

भक्त्याप्यनन्यगतिकः सततं नमामि ॥

यस्याः प्रसादात् बलभृत्प्रधानाः

सुरास्यभाजोऽप्यभवन् दिगीशाः ।

तस्याः स्तुतेष्टतिरियं प्रकाशयते

गोविन्दरामेण विपश्चितां मुदे ॥

यस्याप्यत्र बहुभिरेव निबन्धद्विर्विधं व्याख्यातं तथाप्यस्य रसस्वविशेष-
विज्ञानायैतद्विद्वद्भिन्नलोकोक्तनीयम् ॥ पुरा किल भगवद्वादरायणानोवासी-
जैमिनिभारतीयकथानकारं सावर्ण्युत्पत्तिं भगवन् मार्कण्डेयं शृङ्खान् काव्या-
नरयासत्तेन तेन कथां कथयितुं मम नाथं समयः किन्तु विन्यपमैत-

वासिनः सर्वशक्त्यन्तत्त्वज्ञा मन्त्रिणास्तत्वारः पक्षिणः सुप्तान् शृङ्गेत्युप-
दिष्टोऽसौ गत्वा तान् शृष्टवान् ते च साक्षादमात्मभाष्यं वर्षयन्तो मेधः-
सुरथसम्पादात्मिकां भाण्डरये मार्कण्डेयेन कथितामिति चासक्यामुपवर्ण-
यितुमारभमाणा अचुमार्कण्डेय उवाचेति । शृङ्गण्डोरपत्यं मार्कण्डेयः ...
... .. पूर्वस्मरस्य बुद्धिः । इत्युकारलोपः ।
यद्यपि जैमिनिमुनिस्थाने पक्षिणामेव वचनकर्तृत्वं अतः पक्षिणं अचुरित्येव
वक्तुं युज्यते तथापि मार्कण्डेयेनोपदिष्टाः कथाः पक्षिभिर्वच्यन्ते इति मार्क-
ण्डेय उवाचेति । सावर्णिरिति । योऽष्टमो मनुः कथ्यते स सावर्णिस्तदु-
त्पत्तिं मम स्थाने निशामय शृणु मम किन्मृतस्य विलसद्भद्रतः प्रपञ्चः
कथयतः सावर्णिरिति दिवःदन् । अष्टमो मनुः किन्मृतः सूर्य-
तनयः सूर्यतनय इति पदेन समुद्रकन्यायाः सवर्णाया अपत्यव्यावृत्तिः ।
सावर्णिरिति पदेन सूर्यपत्न्याऽऽद्याया अपत्यव्यावृत्तिरिति । मनु निशा-
मयेत्यत्र शमोद्दर्शन इत्यनुशासनः कथं नमानुबन्धानां ह्रस्वः सत्यं संज्ञा-
पूर्वकत्वात् ह्रस्व इति केचित् । वस्तुतस्तु दृष्टेरपि ज्ञानवचनादित्यनुशासनान्
ज्ञानातिरिक्तबोधन एतास्य सानुबन्धत्वं यथा
उपशमयति रोगानिति प्रकृते तु वचनं ज्ञानं शमोऽर्थः ॥ इत्यादि ॥

End.

मार्कण्डेय उवाच । इतीति । देवी इति एवं प्रकारेण तयोर्थ्याभिलषितं
वाञ्छितं वरं दत्त्वा भक्त्या ताभ्यामभिप्लुता सती सद्यस्तृप्त्यं वन्नर्हिता
अदृष्ट्या बभूव । एवमिति । एवं प्रकारेण देवा देवीसकाशादु वरं लब्ध्वा
स्वविश्रेष्ठः सुरथः सूर्यात् जन्म समासाद्य संप्राप्य सावर्णिं मनुर्भविता ।
लोकमेतत् वारद्वयं केचित् पठन्ति तदिहाप्रमाणं वचनाभावात् । प्राचीन-
व्यवहाराभावाच्च ॥

Colophon.

वेदाग्निरेतो नयनानि (?) शृङ्गी-
गते शकाब्दे गिरिजापदाक्षम्
सङ्गिन्य सङ्गीतुतिष्ठतिमेतां
गोविन्दरामो वितमान विप्रः ।
मयोक्तमिह यत्किञ्चित् विदुर्दृष्टेभ्यः भवेत् ।
तत् सन्तर्कं विपश्चिद्भिः समासारा हि साधवः ।
इति श्रीगोविन्दरामसिद्धान्तवागीशभट्टाचार्य्यछनायां देवीमाहात्म्यादुत्ती-
माद्यात्म्यं समाप्तम् ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 181. देवीमाहात्म्यवृत्तिः. By नरसिंहचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 14 × 1 inches. Folia, 112. Lines 3 on a page. Extent, 1,407 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurāgrāma, Paṇḍita Hariprasāda Tarkālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Incorrect

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमस्तुभ्यै ।

देव्याः पादयुगं मनोज्ञमतुलं वस्त्रादिभिः सेवितं

भीरोर्भौतिहरं भयं सुररिपोर्मुक्तिप्रदं योगिनाम् ।

मत्वा कौषभेषजशब्दगणनं ज्ञात्वा च तन्त्रं मुने-

कास्याः श्रीनरसिंह एव तनुते माहात्म्यतत्त्वं हतम् ॥

पुरा किल भगवद्वाद्रायणशिष्येण भारतकथाकाङ्क्षिणा जैमिनिना मार्कण्डेयमुनिः प्रष्टुं नाथं कथासमय इत्युपेक्षमाप्तो विन्ध्याचलनिवासिनश्चतुरः पक्षिणः प्रप्लवीति तमादिदेश । तदनन्तरं जैमिनिना प्रष्टुं मार्कण्डेय-भानुरिवादात्मकमितिहासमनुवर्णयन्काल्पकथामारभमाणास्ते अक्षुर्माकण्डेय उवाचेति । इत्यादि ।

End. ताभ्यामित्युभयचान्वयः । ताभ्यां दत्त्वा ताभ्यामभिदुतेति एवं वरं देव्याः सकाशात् स्तब्ध्वा अचिरपूर्वभः अचिरप्रेतः सुरयः सूर्याज्जन्म समासाद्य सम्प्राप्य सावर्णिमनुभवित्वा । इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके सम्बन्धे देवीमाहात्म्यं समाप्तम् । माहात्म्यमिति महात्मनोभावः माहात्म्यं यच्च । एवं सर्व्वथैव योग्यम् ।

Colophon. इति श्रीनरसिंहचक्रवर्तिहता देवीमाहात्म्यटीका समाप्ता ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणीयदेवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 182. देवीमाहात्म्यमञ्जरी. By नरसिंहचक्रवर्ती. Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 58. Lines, 7 on a page. Extent, 1,573 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1595. Place of deposit, Ariyādaha 24-Parganas, Paṇḍita Haripada Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. अथ प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रप्रारम्भवाक्यं लिखितम् ॥ सूर्यतनयः
तदुत्पत्तिं निशामय शृणु जानौहि चेत्यर्थः । समानः वर्षो यस्याः स
सवर्षा अस्या अपत्यं सावर्णिः इत्यादि ।

End. एवं अभिलिपितं वरं देयाः सकाशात्तद्व्याप्त्यर्थः सुरसः सूर्याज्जन्म
समासाद्य संप्राप्य सावर्णिर्मनुर्भवति ।

Colophon. इति मार्कण्डेयपुराणे सावर्णिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्यं समाप्तम् ।
छता श्रीनरसिंहेन दिजेन चक्रवर्तिना ।
सतां चित्तविनोदाय देवीमाहात्म्यमञ्जरी ॥ • ॥
वाणारङ्गेविधौ शके मासे च यावणाङ्कये ।
पूर्वीछता पुस्तिकेश राजेन्द्रेण दिजन्मना ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यटीका ।

No. 183. देवीमाहात्म्यवृत्तिः, (तत्त्वावबोधिनी). By विद्याविनोदचार्यः.
Substance, country-made paper, 14 x 4½ inches. Folia, 50. Lines, 10 on a
page. Extent, 1,750 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of
deposit, Hālisahar Valdeghātā Bābu Girīṣa Candra Gangopādhyāya.
Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तुभ्यै ।
मत्ता जमजया (?) गूढं भान्तमेकमनेकवत् ।
विद्याविनोदचार्यश्च चण्डीटीकां करोत्यमुम् ॥ इत्यादि ।

End. विवस्वतो जन्म उत्पत्तिं समासाद्य सावर्णिर्मनुर्भवति सावर्णिरेभूत् मनु-
र्भविष्यति इत्यर्थः । अद्यतने सृष्ट्वा तदयं स बभूव महाभाग इति प्रथम-
मपि सङ्गतम् ।

Colophon. इति विद्याविनोदचार्यछतायां चण्डीटीकायां तत्त्वावबोधिनीं देवी-
माहात्म्यं समाप्तम् ॥ • ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्या ।

No. 184. देवीमाहात्म्यवृत्तिः, (तात्पर्यकौमुदीनाम्नी). By रघुनाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 61. Lines, 8 on a page. Extent, 2,653 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk 1617. Place of deposit, Sātbheyepādāgrāma, Post Office Vaidyerbāzār, Parganā Sonargū, Pauḍita Tārākānta Vācaspati. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः सरस्वत्यै ।

मङ्गले सर्वकल्पादौ प्रणम्यते ।

मादृशस्तः दृशं सिद्धौ चैरन्ममवलम्बते ॥

आनन्दैकनिकेतनं सुखतीनां

ब्रह्मेन्द्रादिनमस्कृतं

न सङ्गावबोधानां

तद्वन्दे जगदम्बिकापदयुगं रक्ताम्बुजाभप्रभम् ॥

मत्कुलत्रिजराजेन सम्मनोहारिवर्णना ।

श्रीमता रघुनाथेन कौमु ॥

... .. न तत्त्वप्रदायिनी ।

तात्पर्यकौमुदी धीरा यथावदवधीयताम् ॥ ० ॥

रच तु देवीमाहात्म्याख्यावमरे प्रथमं तत्पाठविशेषो लिख्यते । ॐ नारा-
यण कस्य नारायणादिनामपठनिरूपितदेवता नमस्कृत्य ।

नारायणं नमस्कृत्य नरैश्च नरोत्तमम् ।

देवीं सरस्वतीं चैव ततो जयमुदीरयेत् ॥

तत्र नारायणप्रणयकालौ न सागरशङ्ख नरः क्षतरामादि-

शरीरपरिग्रहोऽवतारविशेषः । नरोत्तमः पुरुषोत्तमः श्रीकृष्ण इति यावत् ।

कृष्णस्तु भगवान् स्वयमिति भागवतश्रवणात् । देवी भगवती आद्या शक्तिः ।

यदनुग्रहात् स कौमु शक्त्यधिक्यं भवति । सरस्वती सर्ववाङ्म-

याधिकृतदेवता वाग्देवतेति यावत् । आसः पुराणेतिहासादीनि शास्त्राणि

वेदायनि वा (?) आसो बादरायणः कवीन्द्र इति व्याख्यायते । एतान्

प्रणम्य जयं उदीरयेत् पठेदित्यर्थः । तत इत्यस्य वाक्पालद्वारप्रयोजन-

मात्रमर्थः । आनन्दार्थस्य यवन्तपदेनोपलब्धेः । अथमिति कृष्णद्वैपायन-

प्रचीतपुराण-भारत भागवतादि । एतस्य देवीमाहात्म्यप्रणयस्य सिद्धमन्त्र-

स्वरूपत्वात् । तदादौ तदन्ते च प्रणवं हत्वा पठेत् इति शास्त्रार्थः ।

तत्पाठकश्च तादृशसङ्कल्पसमाहिततत्पुस्तकमभ्यर्चयामास तस्यापयिता पठे-
दित्याकां विचारः । इत्यादि ।

End. एवमिति एवंप्रकारेण सूरयः देव्या वरं लब्ध्वा क्षत्रियवर्षमः क्षत्रियश्रेष्ठः
सूर्याब्जम् समासाद्य पुनरावृत्तिः समाप्तिं द्योतयति । तथा काया-
दिति चातुर्भुजौ ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीरघुनाथसङ्कर्षवर्जिकृतायां तात्पर्यंकोमुद्यां देवीमाहात्म्याटीकायां
देवीमाहात्म्याव्याख्यानं समाप्तम् ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 185. देवीमाहात्म्यवृत्तिः, (विद्वन्मनोरमा). By गौरीवरः. Substance,
country-made paper, 13×3½ inches. Folia, 55. Lines, 10 on a page.
Extent, 2,681 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1515. Place of
deposit, Kāthālpādā vid Naihāti, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura. Ap-
pearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तुष्टिकाये ।

पान्ति वार् चष्टिकाचण्डकोदण्डखण्डनिस्तनाः ।

दुरितौघतमस्त्राण्डे खण्डनैकान्तपण्डिताः ॥

संक्षिप्तसारविदुषा श्रीगौरीवरशर्माणा ।

क्रियते सप्तशतिकाटीका विद्वन्मनोरमा ॥

... द्वैपायनाभिधानमर्चयेद्देव्यासप्तोक्तजयाख्यामार्कण्डेयपुराणान्तर्गतसाव-
र्षिकमन्त्रनौद्य सावर्षिः सूर्यामनश्च इत्यादि सावर्षिर्भविता मनुस्मृत्यन्तस्य
देवीमाहात्म्यप्रकाशकस्य ग्रन्थसन्दर्भस्य यथाशक्ति व्याख्यानमाचक्षे ॥

End. एवमनेन प्रकारेण क्षत्रियवर्षमः क्षत्रियश्रेष्ठः तथाच सूर्यभरपदे व्याघ्र-
पुङ्गववर्षमकुञ्जराः । शिङ्गशार्ङ्गलनागाद्याः पुंसि श्रेष्ठार्थगोचरा इत्यमरः ।
सूरयः देव्याः सकाशात् वरं लब्ध्वा सूर्याब्जम् समासाद्य सावर्षिर्भु-
र्भविता इति ॥ ० ॥

Colophon. इति श्रीगौरीवरकृतायां विद्वन्मनोरमायां सप्तशतिकाटीकायां देवीमाहात्म्यं
समाप्तम् ॥ ० ॥ ० ॥ ० ॥

वाणेश्वरपञ्चमुमिते शकान्दे प्रणम्य गौरीचरणारविन्दम् ।

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 186. देवीमाहात्म्यटीका, (सप्तशतीविवेकः). By रामचन्द्रवाचस्पतिः . Substance, country-made paper, 11×4 inches. Folia, 120. Lines, 7 on a page. Extent, 2,250 ślokaś. Character, Bengali. Date, (?) Place of deposit, Bhāṭpāḍā, 24-Parganas, Paṇḍita Rāmendra Nyāyavāgiṣa. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

यामाङ्गराद्यां प्रकृतिं मुनीन्द्रा
यामेव धात्रौ प्रतिपालनेन ।
अन्ते तु हन्तौ चरुपधायौ
अथाज्जगत् पञ्चतनन्दिनी सा ॥
प्रणम्य चण्डीचरणारविन्दं
श्रीरामचन्द्रो द्रुतमग्रजन्मा ।
सुबोधिनीं सज्जनतोषिणोश्च
चकार चण्डीमहिमैकसाराम् ॥
... .. सप्तशतीविवेकां
तनोति सन्तोषकरीं कवीनाम् ।
पुरा किल भगवद्गाराष्ट्रशिष्येण भारतविषयकौत्शिना जैमिनिना शृष्टो
मार्कण्डेयो मुनिः । इत्यादि ॥

End.

देवौ इति वरं तयोरभिलषितं दत्त्वा ताभ्यां वैश्यसुरयाभ्यां अभिद्युता सती
सद्यस्तुचयात् अन्तर्हिता बभूव । अन्तर्दधी । एवमिति एवं देव्याः सका-
शात् वरं लब्ध्वा चवियर्षभः चवियत्रेष्टः सुरयः सूर्याज्जन्म समासाद्य
प्राप्य सार्वर्षिर्भूतविता ॥

Colophon.

इति मार्कण्डेयपुराणे सार्वर्षिके मन्वन्तरे देवीमाहात्म्यं समाप्तम् ॥
इति रामचन्द्रवाचस्पतिविरुता चण्डीटीका समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । मार्कण्डेयपुराणान्तर्गत-देवीमाहात्म्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 187. दोलयात्राप्रमाणावतत्त्वम् . By रघुनन्दनभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, $14 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 132 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Serpur, District Mayamanasimba, Paṇḍita Harasundara Tarkaratna. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning. श्रीहरिः । फासुण्यपौर्षमासां दोलयात्रामात्र तौर्षचिन्तामणौ ब्रह्मपुराणम् ।

फासुण्यां संयतो भूत्वा गोविन्दस्य पुरं व्रजेत् ।

नरो दोलागतं दृष्ट्वा गोविन्दं पुरुषोत्तमम् । इत्यादि ।

End. पश्यन् द्वितीयं हरति गोहत्याद्युपपातकम् ।

विषम्यशेषपापानि तृतीये च न संशयः ।

इमां यात्रां कारयित्वा चक्रवर्ती भवेन्नरः ।

ब्राह्मणस्य चतुर्वेदे ज्ञानस्य जायते भुवम् । * ।

Colophon. रति श्रीरघुनन्दनभट्टाचार्यविरचितं दोलयात्राप्रमाणावतत्त्वं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । श्रीकृष्णस्य दोलयात्राप्रकरणादिकल्पवृक्षम् ।

No. 188. दोलयात्रामृतम् . By नारायणतर्काचार्यः . Substance, country-made paper, $18 \times 3\frac{1}{4}$ inches. Folia, 3. Lines, 8 on a page Extent, 123 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā Vikramapura Vajrayoginigrāma Paṇḍita Kālikānta Çiromaṇi. Appearance fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

नत्वा गोविन्दपादाब्जं दृष्ट्वा च कृतिसङ्गहान् ।

नारायणो वितनुते दोलयात्रासूत्रं सुधीः ।

स्त्वम्पुराणे ।

फासुग्ने मासि राजेन्द्र अर्धमर्कणि शान्तिमे । (?)

गोविन्दं दोलयेद् यो वै स वैकुण्ठपुरं व्रजेत् ।

कनिकायां ध्वजोत्थानं व्येष्टायां स्वपनं तथा ।

दोल उत्तरफासुण्यां यात्रामेनां सुदुर्लभाम् ।

ब्रह्मवैवर्ते ।

अधिवासः स्वपाने च फासुण्यर्धे नृपोत्तम ।

गोविन्दं दोलयेद् यो वै स वैकुण्ठपुरं व्रजेत् ॥ इत्यादि ।

End. शोलिकां कारवेद् यस्तु पौर्षमास्यां नरोत्तम ।

सप्तसा कुलमादाय विष्णोर्लोकं महीयते ।

दशाक्षरविधानेन पूजयेत् जनार्दनम् ।

श्रीमं कृत्वा विधानेन ततो याचां समापयेत् ॥

Colophon. इति नारायणतर्काचार्यविरचितं दोहयाचाष्टतं समाप्तम् ।

विषयः । फासुनपौर्षमास्यां भगवतो दोहयाचाविधिविवेचनम् ॥

No. 189. द्रव्यगुणसङ्गृहटीका. By शिवदासः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 77. Lines, 7 on a page. Extent, 2,194 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā Bhagavān Candra Dāsa Kavirāja, Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

दृशाननादिनिमित्तरपरिभूतमिदं जगत् ।

प्रससाद यतस्तस्मै कस्मैचिन्मदये नमः ॥

कथादसांस्त्रायुर्वेदतन्त्राणां पारदृश्यनः ।

तातस्थानन्तसेनस्य वन्दे चरणपङ्कजम् ॥

महदादिनिकायोऽयं यस्याः प्रादुरभूत् किल ।

सतीं गुणमयीं भक्त्या भैरवीं जननीं भजे ॥

रचितचक्रदत्तेन यो द्रव्यगुणसङ्गृहः ।

श्रीमता शिवदासेन तस्य व्याख्या विधीयते ॥

नोक्ताश्चक्रेषु ये द्रव्यगुणा विस्तरभीषणा ।

तेऽपि प्रसक्तो लेख्याः शिष्यव्युत्पत्तये मया ॥ इत्यादि ।

End. इदानीमस्य सङ्गृहग्रन्थस्योपादेयतां दर्शयितुमाह ।

तन्त्राणां सारमात्राय द्रव्यानां गुणसङ्गृहः ।

भिषजामुपकाराय रचितचक्रपःपिना ॥

आसीत् सभायां शिखरेऽक्षरस्य

कृत्स्नप्रतिष्ठः किल लाउसेनः ।

वाचीविलासं कविसार्धभौमं

विजित्य यः प्राप यज्ञो दुरापम् ॥

काकुत्स्थसेनसु ततस्ततोऽभूत्
 तस्यापि कञ्जीधरसेननामा ।
 तस्याच भूतकाचसख्य-
 तस्याप्यग्निसनयोऽथ जज्ञे ।
 योऽन्तरङ्गपदवीं दुरवापां
 वचस्यतुल्यकीर्तिरवाप ।
 गौडभूमिपतिरपि कथाच- (2)
 कत्तुतस्य कृतिनः कृतिरेवा ।

Colophon. समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । चक्रपाविद्वत्तद्रथगुप्तकृद्वाभिधानवैद्यकग्रन्थस्य व्याख्यानम् । तदनुज्ञांश-
 पूरकम् ।

No. 190. द्वात्रिंशत्सिंहासनकथा . By वररुचिः . Substance, country-
 made paper, 17×3 inches. Folia, 46. Lines, 8 on a page. Extent, 1,472
 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1719. Place of deposit, Naihāti,
 District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstri. Appearance, tolerable.
 Prose. Incorrect.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।) ततश्च
 भूखननादिभिरनेकप्रकारैः कमकरालमयद्वात्रिंशत्पुनल्लिकाभिर्वधितं चन्द्र-
 कान्तमणिमयं अष्टदशोच्छ्रयं तेजसा जाण्वन्मानं सिंहासनं प्रादुरभूत् ।
 इत्यादि ।

End. बिलोकी जेतया जडितनुरमात्यः शशधरो
 वचनः पर्यायोक्षतबाहुवज्रतकुचा दूरे ।
 रघत्कङ्कषामन्दमौषलगी घना सुवदना आमा मनोहारिणी । (?)
 ईषत्कुक्षितमध्यभागल्ललिता सुवक्त्रलोमावली ।
 शूभासेव इती दूरम् ॥ ० ॥

Colophon. इति वररुचिद्वत्तद्वात्रिंशत्कथनं सम्पूर्णम् । शके १७१८ लिखितमेतत् ।

विषयः । द्वात्रिंशत्पुनल्लिकाभिर्विज्रतादित्यस्य गुणवर्णनम् ।

No. 191. द्वादशयाचाप्रयोगः . By विद्यानिवासः . Substance, country-made paper, 16 × 2½ inches. Folia, 22. Lines, 5 on a page. Extent, 469 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vāḍari, Mayamansizhla, Paṇḍita Ćivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

बीडुर्गायै नमः ।

ब्रह्मास्त्रादसहोदरनिर्भररसमाधुरीभाञ्जि ।

विद्यानिवासस्तनुते याचाकर्त्तृणां सहस्रो भर्तुः ॥

कोऽत्र विधिविधेधो नीलमखियेद्या तथा खेद्यः ।

तदपि विधेरनुगत्या सत्यास्त्रन्दं निराकुर्मः ॥

इह कलु भगवद्दर्शनादुपस्थितप्रेमाकलितस्नेहसुखनरपदेर्भक्तियोग एवो-
द्देश्यत इति ब्रह्मविज्ञापितेन प्रतिमाकृपिणा भगवता वरप्रदानेन याचा
प्रवर्तिता । इत्यादि ।

End.

तस्मिन् काले तु ये भक्त्या कृष्णं पश्यन्ति मानवाः ।

न तेषां पुनरावृत्तिः कल्पकोटिशतैरपि ॥

विष्णोः स्वरूपमाख्याय विष्णुलोकं वसन्ति ते ।

ततः काञ्चनादिदक्षिणां दद्यात् एवमेव महासम्पत्त्या अतुङ्गशीपर्थ्यन्तं
बीजमन्त्राय पूजयेत् ।

Colophon.

इति विद्यानिवासीतद्वादशयाचाप्रयोगः समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । बीनकमन्त्राद्यदेवस्य द्वादशयाचाप्रयोगादिनिरूपणम् ।

No. 192. धर्मदीपिका . By चन्द्रशेखरः . Substance, country-made paper, 18 × 5 inches. Folia, 33. Lines, 8 on a page. Extent, 1,056 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganas, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstri. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मत्ता शिवपदद्वन्द्वं ताततन्तातसेवितम् ।

तत्प्रभावज्जिज्ञासाभिः श्रियते धर्मदीपिका ॥

विद्याभूषणविख्यातः वङ्गदर्शनमते सुधीः ।

तन्सुतकादयो बीमान् ततोऽधीनी च तत्सुतः ॥

वीचन्द्रशेखरी नाम्ना ख्यातो वाचस्पतिः स्मृतौ ।

स्मृतौनाञ्च प्रकाशार्थं तन्मोतीनां प्रदीपिकाम् ।

तत्र मीमांसातर्क एव वेदतन्मूलकशास्त्रार्थप्रकाशकः । तथाच भट्टमीमांसा-
संग्रहकर्तृकः सर्ववेदसमुद्भवः । सर्वेषां वेदानां समुद्भवः प्रकाशो यस्मादिति
विपश्चः । इत्यादि ।

End.

अशक्यार्थे विध्यसम्भवात् अस्यार्थः अशक्यार्थे असम्भवार्थे विध्यसम्भवात्
विधेरेव प्रष्टव्यः अतो विधेयस्यासम्भवं विधेयं अथस्थापयति । तथाचोक्तम् ।
इवादिषु श्रुवादीनां व्याकोषस्य च शङ्क्यु ।
अर्थापत्तिवशात् तस्माद्वाक्यस्यैवेत्यवस्थितिः ।

Colophon.

प्रथमपादस्य शेषः । * । श्रीश्रीगुरवे नमः । ॐ हरये नमः ॥ श्रीरामः ॥

विषयः । अत्र प्रथमं विधिनियमपरिसंख्यादीनां यथासम्भवं मीमांसा । ततोऽधिकरण-
निरक्तिः । पञ्चाधिकरणनिरूपणम् । आदिरन्यायनिरूपणम् । विकल्पनिरूपणम् । कपालाधि-
करणनिरूपणम् । प्रतिनिध्यधिकरणनिरूपणम् । तदादितदकन्यायनिरूपणम् । सर्वशक्त्यधि-
करणनिरूपणम् । योगसिद्ध्यधिकरणनिरूपणम् । तन्त्रप्रसङ्गन्यायो । स्तुतशक्ताधिकरणम् ।

No. 193. धर्मविवेकः. By हलायुधः. Substance, country-made paper, 8 x 3 inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 36 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Thānā Kerāṇi-gaṇḍja, Śāktāgrāma, Paṇḍita Trilocaṇa Tarkālaṅkāra. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

ब्रह्मबीजो वेदविप्राम्बुधिः

शास्त्राविद्यासाक्षतसो दशपि ।

पुण्यान्यर्था द्वे फले मूलसूत्रे

मोक्षः कामो धर्मोऽष्टोऽयमौषधः ।

यातः कामखिलां प्रदाय हरये पातालसूत्रं बलिः

शक्तुप्रत्यविसर्जनात् स च मुनिः स्वर्गं समारोपितः ।

आवास्यादसन्तो सन्तो दुरपुरीं कुम्भीं समारोपयन्

वा सीता पतिदेवतागमद्वयो धर्मस्य कृष्णा मतिः ॥ इत्यादि ।

End. जस्यनि करसः सर्वे धर्मो रचति धार्मिकम् ।
 एतज्ज्ञातव्यमसौ किमन च भविष्यति ।
 जयोऽस्य पाप्मपुत्राणां वेदां पथे जगार्दनः ।
 यतः क्षम्यकृतो धर्मो यतो धर्मकृतो जयः ॥

Colophon. इति महाकविचन्द्रायुधविरचितं धर्मविवेकाक्षरार्णव समाप्तम् ॥
विषयः । कतिपयप्रज्ञपूरवस्तोककथनम् ।

No. 194. धर्मेतिहासः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 115. Lines, 6 on a page. Extent, 2,932 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamānasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning ॐ नमो गणेशाय ।
 नारायणं नमस्कृत्य नरसैव नरोत्तमम् ।
 देवीं सरस्वतीं नमस्कृत्य नरो जयमुदीरयेत् ॥
 एकदा ब्राह्मणः कश्चित् पुत्रदारादिषोषणे ।
 यो जतमभिज्ञाय विन्नामाप दुःस्वप्नयाम् ।
 धर्मो हि परमो धन्यः परलोकपुत्रावयः ।
 कुतः कदाचित् सप्तभूमिभित्तिं जाया समाननी ॥
 स जया न कुतो धर्मो न कृतो नानुचितः ।
 यधुना स्वप्नमेवायुः सप्तभिर्द्वि मे मतम् ।
 इति विन्नाकुलो विशो धर्मोऽयमूच पतेः ।
 सचितः पुत्रशिष्याभ्यां सदैव सः ।
 कृतं जना महात्मानं विनयान्तकम्बरः ।
 कृताञ्जलिपुटः सम्यक् प्रोवाच स्वमतोमतम् ॥ इत्यादि ।

End. स्वप्नाच्च पश्यते वै इया भवसमुद्भवाः ।
 केवलं नर्भदुःखाय ये जना न जना नराः ।
 महाभावात्प्रमेतहि यः पठेत् विष्णुसन्निधौ ।
 सभायां वापि विप्रेन्द्राः श्रुत्वाद्यापि भक्तिनः ॥
 महाकाव्यं प्राप्य दुःखभीतिकवन्निधिः ।
 विराज्य पुत्रपौत्रैश्च हतो दिवसमाननेत् ॥

दिवा जयः ।

धर्मोतिहासस्य कथा विचित्रा

मया मुतासुतमुपपन्नजाद् मुरी ।

नामाभिषं सम्प्रत्यनन्तरं दिवं

यथा करामो हि यथाच कुर्वन्ते ॥

उपनयतु मङ्गलं वः सकलजनमङ्गलालयः श्रीमान् ।

दिनकरविबोधितमनस्त्रिभुविभेषो विष्णुः ॥ ॐ ॥

Colophon.

इति नौपद्यपुराणोद्भूते धर्मोतिहासे सप्तविंशतितमोऽध्यायः ॥ ॐ ॥ समाप्त-
चायं पन्थः ।

विषयः । पितृपूजा पतिसेवा सर्वजनेषु समता ।

मित्राग्रोक्षो विष्णुभक्तिश्च एते पक्ष महामहाः ।

इत्यादिनिरूपयतुल्येन एतदनुष्ठानफलनिरूपयत् । पतिव्रताशुपाख्यानप्रदर्शनेन च मातृको-
पाख्यानम् । तद्भगवन्महादिफलनिरूपयत् । दद्यादिरोषप्रपुण्यनिरूपयत् । अस्त्रत्यादिदृष्ट-
जेदमदोषकथनम् । गोप्रचारदानपुण्यनिरूपयत् । विष्णुप्रासादादिदानफलकथनम् । यज्ञाच-
माहात्म्यकथनम् । यज्ञाचकपनिवेदनम् । यज्ञाचधारयमन्त्रनिरूपयत् । धार्मिकमाहात्म्यादि-
कथनम् । तुलसीमाहात्म्यकथनम् । महाशिवमाहात्म्यादिनिरूपयत् ।

No. 195. धातुघोषा वा धातुसाधनम्. By रामकान्तः. Substance, country-
made paper, 12×2½ inches. Folia, 48. Lines, 8 on a page. Extent, 1,392
ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Dhākā, Thānā Kerānigañja, Sāktāgrāma, Paṇḍita Trilocana Tarkālaṅkāra.
Appearance, fresh. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ मनो मणेशाय ।

ममा मुचपद्मम् रामकान्तेन यमतः ।

वाक्यानामवधोधाय क्रियते धातुसाधनम् ॥

अथ ज्ञातवः । यद्यपि बहवो ज्ञातवस्तथापि पन्थमौरवभयात् अस्मिन्
सर्वधातुसाधनानुसन्धानधीजनकलाय इत्यस्यता दशैवाच निबध्यन्ते ॥
यद्युक्तं इदं ।

भू-व्या-मन-इणोऽणि दा-दृ-ज्ञा-प्रच-पित्तयः ।

इमेवे पुरतो ज्ञेया श्रीमन्मानाय ज्ञातवः ॥ इति ।

तथादौ भूधातुवच्यते । भूसञ्ज्ञायामिति सञ्ज्ञार्थे वर्तमानस्य भूशब्दस्य
क्रियाभावो धातुरिति धातुसंज्ञायां पश्चात् त्यादिप्रत्ययः । एवमेव सर्व-
धानुसन्धेयं । सम्प्रत्यये वर्तमाना भवति भवतः भवन्ति । भवसि भवद्यः
भवथ । भवामि भवावः भवासः ॥ इत्यादि ।

End. यद् जुग्वः सर्वसंज्ञादातीरिति रत्नमासाव्याकरणसूत्रम् । तथा जुगधिकारे
यङो वङ्लमिति चान्द्रः । तथा सर्ववर्णेषापि चर्करोत्प्राप्तये + +
यितान्तादित्यचान्तापञ्चसुपात्तं । तेन बोधवतीत्यादिसिद्धम् ॥

Colophon. इति धातुधोषा समाप्ता ।

विषयः । भू-सञ्ज्ञा-गम दशाक्षि दा ह-ज्ञा-पञ्च-चिन्निरूपदशधातुनामाख्यातकदन्तयोः सर्व्व-
रूपकथनम् । तच्च तच्च धातुर्थादिविवेचनम् ।

No. 196. धातुमात्रा . By जुमरनन्दी . Substance, country-made
paper, 14 × 3 inches Folia, 13. Lines, 6 on a page. Extent, 273 ślokaś.
Character, Bengali. Date, SANA, 1293, Sāla. Place of deposit, Parganā
Vagḍi, Teliveni, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi.
Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning ॐ नमः शिवाय ॥

धातौ शब्दमुचोक्तूते धान्ता वैकल्यमागते ।
क्रियते तस्य शब्दार्थं यतो जुमरनन्दिना ॥
भाष्यदादि कुचोत्यादि दिवादिः स्वादिरेव च ।
तुहादिश्च रषादिश्च तनक्रादिचुरादयः ॥
भू सत्तायां । अथ तवर्गान्ताः । चिती संज्ञाने अत सातत्यगमने अति-
राखेचनं । इत्यादि ।

End. यद् लिट् पुट् पुषि चिंसायां शठ सठ गतिसंस्कारयोः शठ आसृक्षे शठि-
ग्रोधने यट् जुट् उपघाते जुङ् प्रेरणे नङ् धंशे षङ् उपसेवायां तङ्
आघाते परस्मैपदिनः ॥ चुरादयः समाप्ता ॥

Colophon. समाप्ता चेयं धातुमात्रा सन ११८१ साल ॥

विषयः । भाष्यादिदशगणोपधातुनामर्थकथनं तेषामनुपन्नादिकथनम् ।

No. 197. धातुमाळा . By महेश . Substance, country-made paper, 12×2 inches. Folia, 14, Lines, 5 on a page. Extent, 184 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vākuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

राधाकृत्यं नमस्कृत्य महेशदेवशर्कोषा ।

लिख्यते धातुमाळा च श्रीदुर्गायाः प्रसादतः ॥

अथ आदिगणित-खण्डप्रकरणे धातवः संक्षेपेण लिख्यते । भू सञ्जायां भूधातुः परस्मैपदी । भवति भवतः भवन्ति ।

End.

कथितमात्रं शेषो नास्ति ।

विषयः । अर्थनिरूपणमुक्तेन धातूनां रूपनिरूपणम् ।

No. 198. धातुमाळा . By मल्लोदासविशारदः . Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 24. Lines, 7 on a page. Extent, 504 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अज्ञानध्वान्तसंचन्तीं भारतौमिन्दुसन्निभाम् ।

गुणस्य ज्ञानदं भक्त्या प्रथमामि पुनः पुनः ॥

मनोरमादिमालोक्य धातुटीकां गुणाधिकाम् ।

करोमि धातुभिर्मांसां शिशूनां कण्ठभूषणम् ॥

भुवाद्यदादिकाराद्यो दिवादिः स्वादिकस्यतः ।

तुदादिस्तद्गुणः प्रोक्तो मुचादिस्तदनन्तरम् ।

वधादिकतनादिश्च क्रियादिः सञ्चुरादिकः ।

यदे इमं मया ज्ञेया अथ कृतान्तसम्प्रताः ॥ इत्यादि ।

End.

चन्त्यर्था धातवो वे सञ्चुराद्या अपि वे कृताः ।

परस्मै वचने तेषां प्रयोगः परिकीर्तितः ।

एतत् संश्लेषतः प्रोक्तं पञ्चविंशत्यभिहितम् ।
 चन्द्रेणैकनक्षत्रा ये विज्ञेयास्ते प्रयोजनम् ।
 मन्त्रनद्याः समीपस्थो ज्ञातुर्वीक्षेयस्तथैव ।
 नोपास्यपुरजोऽकार्षीत् चातुर्मासां विम्वारदः ॥

Colophon. इति वैदिकजयकृत्यतर्कवागीश-भट्टाक्षज-वीरभट्टासविम्वारदविरचिता
 चातुर्मासा समाप्ता ॥ * ॥

विषयः । शुभाशुदादिप्रभृतिचातुर्मासिकराश्यां विम्वारार्थनिरूपणम् ।

No. 199. चातुलक्ष्यम् . By दमोकाचार्यः . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 33. Lines, 5 on a page. Extent, 1,100 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Tripurā, Vidyākūṭa, Paṇḍita Jagadbandhu Bhaṭṭācāryya, Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

शिवं प्रपन्न्य बोधाय बाह्यानां क्षुतये सनाम् ।
 चाचार्य्य-वीरमोकेन श्रियये चातुलक्ष्यम् ॥
 भू-स्वा-मम-दशो क-ज्ञा-पद-विम्वारः । इत्यादि ।

End. अष्टितयेवमात् समाप्तिरूपकं वाक्यं नास्ति ।

विषयः । शुभादिदशमवीर्यचातुर्मास्यकथनम् ।

No. 200. धातुसंग्रहः . Substance, country-made paper, 18×3½ inches. Folia, 11. Lines, 9 on a page. Extent, 396 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Parganā Vagḍi, Teliveni, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ॥

केन च बाह्यजनानां निष्कलबोधाय चातुर्मास्यम् ।
 संपद्य इह चातुर्मासं विधीयये प्रयोजकत्वानाम् ॥
 भू सत्तायां वा पाने प्रा मन्त्रोपादाने आ मन्त्राग्निसंयोगयोः हा नति-
 मिहयो । इत्यादि ।

End. भान् प्रहस्यकरवे सभाज त्रीतिवीनयोः परस्मैपदिनः शूर वीर विज्ञानो
ब्रूय परिहृष्टने चात्मनेपदिनः इति स्पृशादि ।

Colophon. इति पुरादिनवीयाः । समाप्तवार्थं संयोजितः प्रयुक्तधातुनयः ॥

विषयः । चातुर्नामार्थकचनं तेषामनुगन्धादिनिरूपणेनात्मनेपदादिविवेचनम् ।

No. 201. नाडीप्रकाशः. (कायादसंहितायाम्) Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 144 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamanasimha, Serapura, Bābu Haracandra Caudhuri. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः ब्रह्मरात्रे ।

पद्मलोभः पद्मसंस्कारमेव
वेदा ज्ञाना कर्मयुगःसामभेदाः ।
अथर्ववेदसायुर्वेदश्च तस्मिन्-
ज्ञायां ब्रह्मो नीलवाद्यश्च भक्तिः ॥
आखे वेदः पद्मो वैद्यकाख्यो
वेना कश्चित् तस्मिन् आखे महेश्वरः ।
तस्मात्तानाथ्येन तस्मात्पुराणाद्
तस्माज्ज्ञाना ब्रह्ममूर्तिनि शास्त्रम् ॥
प्रथमे नाडिकाज्ञानं द्वितीये रोगनिश्चयः ।
तृतीये च कथायः क्षान् चतुर्थे पारदादिकम् ॥
पद्मे तु मन्त्राविद्या रसव्याख्यमारचम् ।
यस्य प्रभावाद्भोगाश्च नश्यन्ति सद्यः कृततः ॥ इत्यादि ।

End. भद्रवागो (?) न जीवेद्य वातशोचो न जीवति ।

यस्मात्कतिञ्चित्पदेनो न जीवेद्विकलेन्द्रियः ॥

इत्युक्तं नाडिकाज्ञानं निदानं कथ्यवेत्तुना ॥ ... ॥ * ॥

Colophon. इति कायादसंहितायां नाडीप्रकाशः समाप्तः । नौदुर्गाचरवे भक्तिराख्यम् ॥

विषयः । नाडीज्ञाननख्येन रोगादिनिरूपणम् ।

No. 202. **निकुञ्जरहस्यम्.** Substance, country-made paper, $12\frac{1}{2} \times 5$ inches. Folia, 3. Lines, 11 on a page. Extent, 78 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tripurā, Mahārāja's Library. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीराधाकृष्णभ्यां नमः ।
 इतकनकदुर्गौरचिम्बसेषीषनीला
 रचिलहन्दारण्यमुक्तासयनी ।
 खडुखनवदुक्खले नीलपीते रधामौ
 अर निष्ठतनिकुञ्जे राधिकाहृष्यचन्द्रौ ॥ इत्यादि ।

End. परमरसरसस्नानन्द हन्दा-
 विषिम-नवनिकुञ्जे दिव्यदिव्यैर्विलासैः ।
 निरवधि रममाद्यौ राधिकाहृष्यचन्द्रौ
 भज सकलसुपेक्ष्य ॥
 क्षवमिममतिरम्यं राधिकाहृष्यचन्द्र-
 प्रमदरसविलासैरुक्तं भावयुक्तम् ।
 पठति य इह मन्मथचित्तौ
 विजनमनु स राधासीषु सख्यं लभेत ॥

Colophon. इति श्रीनिकुञ्जरहस्यसौख्यं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । निकुञ्जे रममाद्ययोः श्रीकृष्णराधिकयोः स्तुतिः ॥

No. 203. **निगमतत्त्वसारः** Substance, foolscap paper, 8×3 inches. Folia, 12. Lines, 10 on a page. Extent, 297 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Ramanā's Kālīmāṭha. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।
 कैलासशिखरे रम्ये नामारत्नविभूषिते ।
 क्षानन्दभैरवो देवः प्रप्रक्षानन्दभैरवौम् ॥
 श्रीक्षानन्दभैरव उवाच ।
 निगमानमशास्त्राणि मया जपि प्रकाशितम् ।
 शेषां मध्ये सारभूतं यद् दाने कुर्वीष्यति ॥

पुरा नीलकुशाधोजात् कुतं बद्धावधं मया ।
 नीलकुशानकाख्यां तथाचोत्तरतन्मयम् ।
 ग्रन्थिबालकाख्यां तथाचोत्तरतन्मयम् ।
 योगसारं तन्मयं तथा गुह्यं बद्धम् मे । इत्यादि ।

End.

आनन्दभैरव उवाच ।

एतद्वक्तुमशक्यं लब्ध्वात् संकुतं मया ।
 अथ प्रवृत्तिं देवेभिः तव दासी भवाम्यहम् ।

Colophon.

इति निगमनसारे एकादशः पटलः । समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । शिवया सप्त शिवसंवादेन योगसारतन्मयस्योक्तिरूपम् । तत्र पञ्चतन्म-
 साख्यादिकथनम् । पञ्चतन्मादिश्रुतिविधिः । योगविधिः । मन्त्रादिसाधनविधिः । शोभादि-
 श्रोतनविधिः । कवचविधिः । चण्डीपाठक्रमः । मन्त्रसाधनविधिः । शक्तिदाकल्प-
 कथनम् । अष्टाङ्गायां पञ्चतन्मविधिविधेयकथनम् ।

No. 204. निगमनसारा . Substance, country-made paper, 19×5 inches.
 Folia, 34. Lines, 6 on a page. Extent, 637 śloka. Character, Bengali.
 Date, ? Place of deposit, District, Dhākā, Vikramapura, Māgha-
 pādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Incorrect

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

कैलासपर्वते रम्ये यामात्रेणे च श्रमन्ते (?) ।
 सृष्ट्वा तु चरन्ती देवा भगवान् ब्रह्मरोजसोत् ।
 श्रीगङ्गा उवाच ।

आतर्जुनं महाभावे कृपां कुरु दयामयि ।
 हृदि श्रुत्वा सप्तकृत्यं चाहि मां पञ्चकोषणे ।
 भूयतां सुभने देवि यच्छ्रुत्वा वर्तते हृदि ।
 तन्मया कथितं भक्ते कथा ज्ञाना न तुहति ।
 तव वक्त्रे नृतं पूर्वं भगवता जलेष हि ।
 नास्तेनाकापनं नैव कथं कुर्यादुभयेश्वरी ।
 इदं वैकं द्वितीयं वरदायै कथयन् ।
 अतीव परमेष्ठायै जीवन्तीने नतिर्न च ।

জীবস্থিতে সদা রক্ষণময়ং কেব বা কৃতম্ ।

এতি বিজ্ঞাপনো ভূজা বাতুলোদ্ভূত সংগ্রহঃ ॥

সীপার্মন্তব্যম্ ।

নাহং বহাদ্রি কলু পানরেণু রতিং ত্যজামি পশুবাধিনেণু । (?)

বাৎ ত্যজামি কুলকর্ম্মবাতিনে সতং ত্যজামি কিঞ্চ বন্যকৌ ॥

সীমন্তর ভবাম্ ।

দেবি বিশেষরি নং বি হুহিষ্টিত্বককারিকি ।

কথং নাং পশুকেষু জ্ঞাপিতাশি রতিপ্রিয়ে ॥

সীপার্মন্তব্যম্ ।

পুরা কৌশলপুস্তকাধীরাচারং ভবাম্ কৃতম্ ।

তথাপি পশুভাবনং ন মুচ্যতি কথঞ্চন ॥ ইত্যাদি ।

End.

নিমমং মনুকুলং মায কৃতাং নিশিতং প্রভৌ ।

এতি জ্ঞানো সাবধিতা ন প্রকাশ্যং কংদাশন ॥

যঃ পাসি পুষ্টিকামেতাং মৃচে রচয়ি নিত্যমঃ ।

তস্য জ্ঞানে জ্ঞাৎ বহা সর্ম্মদা মনুপুরে বহা ॥

পটলং বা তদ্বৈ বা তদ্বৈ বা মনুশর ।

জানামি স মুখঃ সাচাক্ষুসমকৃত্তমৌপি বা ॥

Colophon.

এতি নিমলকৃতায়া পার্মন্তৌশরসংবাদে অন্তিমোক্তিঃ পটলঃ । সম্মুখোঃ পন্থা ॥

বিশেষঃ । মন্তরং প্রতি মন্তর্য্যা উক্তিকপৌঃ প্রবনঃ । তথ পশুভবকারেণু প্রাচ্যম্বনঃ পশুভ-
বকারকৌব প্রবনঃ প্রবীজাধিবিধিঃ । জ্ঞানোচাধনবিধিঃ । বিজ্ঞাপনো ভূজা বাতুলোদ্ভূত সংগ্রহম্ ।
পশুভবকারসাধনমৈব কৌশলপ্রতিক্রমম্ । ধীরকৌশলো প্রবর্তনামে বর্ষভেদরাশিত্বাদিক্রমম্ ।
পশুভবকারসৌভাগ্যবিধিঃ । পুণঃ পুণঃ পানবিধিঃ । সীমপূজাবিধিঃ । তথ ভ্রাতৃবি-
ক্রমম্ । তথ কাঙ্ক্ষাপূজাবিধিঃ । নারাপূজাবিধানম্ । ভ্রাতৃবিধানবিধানম্ । ভ্রাতৃ-
বেকবিধানবিধানম্ ।

No. 205. বিজ্ঞানন্দাক্ষরম্ । By কৌশলদাসগোস্বামী . Substance, coun-
try-made paper, 10×4½ inches. Folia, 3. Lines, 4 on a page. Extent,
2½ glokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Agartala,
Vrddhanagara, Tripura, Paṇḍita Mineṣvara Sārbabhauma. Appearance,
new. Verse. Generally correct.

Beginning.

चौमित्यामन्दाय वसः ।

शरच्चन्द्रभाणिं सुरुदमस्तकानिं ननपतिं
 हरिप्रेमीकातं हतपरमसत्तं क्षितस्तुक्तम् ।
 समायुक्त्येवं करकक्षितवेवं कक्षिभिर्दं
 भले नित्यामन्दं भक्तवतवक्तव्यं निरपदि । इत्यादि ।

End.

... ..

परं नित्यामन्दाकक्षिदमपूर्वं पठति य-
 क्षदंमिदमन्दाकं सुरुति नितरां तस्य हृदये ।

Colophon.

इति चौमित्यामन्दाकं चौल्लम्बदासमोक्षामिबिरचितं सम्पूर्णम् ।

विषयः । अहमिः चौकेर्नित्यामन्दाय शरच्चन्द्रम् ।

No. 206. निवृत्तरतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 18×5 inches. Folia, 28. Lines, 8 on a page. Extent, 750 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihāri Rāya. Appearance, new. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो नमस्कोटिन्ने ।

चौदेव्याय ।

सिद्धिपिप्सा पुरा प्रोक्ता मन्त्रयन्त्रादिकानि च ।
 नामाभावप्रभेदेन संशयो ज्ञायते प्रभो ।
 भावभेदेन कथय लोकनिसारकारक ।
 सर्वेषां शरच्चं तत्त्वं सिद्धान्तविशुद्धतम् ।
 आसामाराधना केन भावेन परिजायते ।
 आर्त्ता यः प्रकृतिः क्षापि तव वा कीदृशी श्रिया ।
 तत् प्रकाशय सम्यक्त्वे येन याभि निवृत्तरम् ।

चौशिव उवाच ।

सर्वासां सिद्धिपिप्सायां प्रकृतिर्दक्षिणा प्रिये ।
 दिव्यो वीरो वरारोहे चिन्तावेदेषिणां शुभाम् ।
 दिव्यो वीराय देवेभि काकीकुलं विचिन्तयेत् ।
 चौकुलस्य विभिर्भावैश्चिन्तयेत् सुरसुन्दरि ।

काली तारा भद्रकाली भुवना मन्त्रिभर्हिनी ।
 त्रिपुटा लरिता दुर्गा विद्या प्रतिश्रिता प्रिये ॥
 कालीकुलं समाख्यातं त्रीकुलञ्च ततः परम् ।
 सुन्दरी भैरवी बाला वसना कमला तथा ॥
 धूमावती च मातङ्गी विद्या सन्नावती प्रिये ।
 मधुमती महाविद्या त्रीकुलं परिभाषितम् ॥
 सतायां पूजयेत् कालीं नीले नीलसरसतीम् । इत्यादि ॥

End.

काली तारा तथा विद्या मातङ्गी भुवनेश्वरी ।
 अन्नपूर्णा तथा दुर्गा मन्त्रिचासुरमार्द्दनी ॥
 लरिता त्रिपुरा भद्रे भैरवी वगला तथा ।
 त्रिपुटा च तथा नित्या कमला च सरसती ॥
 जयदुर्गा तथा भद्रे तारा त्रिपुरसुन्दरी ।
 अष्टादश महाविद्यास्तन्त्रादौ कथिताः प्रिये ॥
 नात्र कालविशुद्धिः स्यात् समयासमयादिकम् ।
 न वारतिथिनक्षत्रं न योगः करणस्था ॥

Colophon. इति निरुत्तरतन्त्रे देवीश्वरसंवादे पञ्चमः पटलः ॥

विषयः । शिवाश्वितयोः संवादेन भावभेदनिरूपणम् । कालीकुलकथनम् । त्रीकुल-
 कथनम् । पञ्चाव्धायनिरूपणम् । कालीपूजायां गुह्यमन्त्रादनिरूपणम् । कलानिरूपणम् ।
 दक्षिणकालिकामन्त्रतन्त्रानुपूजादिविधिः । महाकालध्यानकथनम् । कुङ्कुमादनिरूपणम् ।
 कालीस्त्रयकथनम् । कालीकवचकथनम् । अजपानिरूपणम् । अथ पुरश्चरणविधिः । दिव्य-
 वीरपद्मभावभेदात् पुरश्चरणप्रकारभेदकीर्तनम् । प्राणायामविधिः । निर्गुणसगुणभावचिन्तन-
 विधिः । रात्रौ पूजाविधिः । महानिशादनिरूपणम् । अथ वीराभिषेकविधिः । तत्र अभिषेक-
 मन्त्रादिकथनम् । सिद्धमन्त्रलक्षणम् । शक्तिसाधनं विना निर्व्याघाभावकथनम् । मायादि-
 पञ्चकन्याव्याख्यानम् । शक्तिचक्रादिसंक्षेपकथनम् । पञ्चचक्रविधिः । कुसुमानुक्तादिकथनम् ।
 चक्रे वर्जनीयकथनम् । गोप्यकर्षकथनम् । राजचक्रे देवचक्रे च विशेषकथनम् । योगिनां
 साधनादिविधिः । साधिकाक्षय्यादिकथनम् । कुलाचारादिसाधनकथनम् । विद्याविशेषे
 शक्तिविशेषविधानम् । अथ देशाक्षय्यादिकथनम् । पञ्चदशनिरूपणम् । तेषां श्रुतिकथनम् ।
 श्रवकन्यानिरूपणम् । तर्पणे मुद्रादिविधिः । पञ्चीकरणविधिः । अष्टादशमहाविद्याकीर्तनम् ।

No. 207. निर्णयसिन्धुः . By कमलाकरभट्टः . Substance, country-made paper, 15×7 inches. Folia, 270. Lines, 13 on a page. Extent, 104,364 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1772. Place of deposit, Kāṭihālī, District, Mayamānasīmha, Paṇḍita Navakiṣora Tarkacōḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । श्रीरामाय नमः । श्रीकृष्णाय नमो नमः ।

कारणैकनिकेतनं रामं सीतालताशोभितम् ।

विश्वामित्रान्ववायव्रततीसमास्तम्बनशाखिनं वन्दे ॥

स्तब्धसीसहायं कल्पद्रुतलावर्जितगोकुलम् ।

वर्धप्रीकुं घनश्यामं मरुः किञ्चिदुपास्महे ॥

देवार्धधर्मरत्नायै मायामानुषरूपिणम् ।

पितामहं हरिं वन्दे भट्टनारायणाश्रयम् ॥

यत्पादसंस्थितिः सर्वमङ्गलप्रतिभूर्भूता ।

तान् भट्टरामकृष्णाख्यान् श्रीतानचरणाश्रुतः ॥

सर्वकल्याणसन्देशनिदानं यत्पदद्वयम् ।

सुन्दरीशोदरीसम्भाम्बाख्यां नौमि सादरम् ॥

विन्दुभाधवपादाजरोलम्बीकृतविषयम् ।

प्याथासं धातरं भट्टदिवाकरमुपास्महे ॥

हेमाङ्गिमाधवमते प्रविचार्य सम्य-

गालोक्य तत्त्वमय तीर्थकृतं परैवाम् ।

श्रीरामकृष्णतनयः कमलाकराख्यः

काशे यद्यामति विनिर्णयमातनोति ॥

सन्ति यद्यपि विद्वांसस्तन्निबन्धाश्च कोटिशः ।

तथाप्यसुख्य वैदग्ध्यै केचिद्विज्ञातुमीरते ॥

तत्र संक्षेपतः काशः षोडशाङ्गोऽयनस्तत्तुर्मासः पक्षो दिवस इति । तत्राब्दी

माधवमते पञ्चधा सावनः सौरचान्द्रो नाक्षत्रो बार्हस्पत्य इति ॥ इत्यादि ।

End.

प्रेतक्रियैकोद्विहनिषेधेऽपि सिद्धे पुनःस्तदुपपन्नमाब्दिकपरं तेन तत् पार्ष्व-

मेव । विद्वद्भिर्नो द्वादशनारायणवृत्तिः तद्विधिरन्यथ विज्ञेयः प्रागुक्त

इत्यलं वक्तव्यम् ॥

यवं निरूपितमिदं गणनम् धर्म-

तत्त्वं विचार्य वचनैस्तुल्यैः सुसम्यक् ।

तदोपहृष्टमपचाय विवेचनीयं

विद्वद्भिरित्यवरतं प्रवर्तोऽस्मि वैभः । ॥ ॥

Colophon. समानोऽयं भिद्यंश्चिन्तुरिति शक १००१ ।

विषयः । प्रयामकानादिविधिः । कम्पलसूत्राद्यादिशानविधिः । संक्रान्तिविचारः । समीपगतकानाद्यादिविधिः । महासाधोयोगादिकथनम् । शोडशकापौर्बसाद्यादिकृत्यनिरूपणम् । रजोद्वर्जनविधिराद्यादिकृत्यनिरूपणम् । इष्टसिंहासनादिपूजानिरूपणम् । मन्त्री-
दद्यादिपूजानिरूपणम् । कोजानरसङ्ख्योपूजनादिकथनम् । कार्तिकप्रान्तःकानाकाशप्रदोषो-
त्तर्जादिविधिः । चातुर्मासगतसमाप्तिबोधनादिविधिः । अनुसंक्रान्तपुष्पकाद्यादिकथनम् ।
अर्चोदययोगादिकथनम् । माघकानविधिर्माघे बृहत्कथनवादिनिवेद्यः । विष्णुपविचारोपचादि-
विधिः । श्रवणोत्पत्त्यादिकथनम् । मङ्गलज्जारोपचादिविधिः । वामनपूजादिविधिः ।
महालयापार्व्यादिशानविधिः । कपिलपट्टीकृत्यादिविधिः । मन्त्राद्यादिकथनम् । ऐश्वर्यपूजा-
वष्टोपाद्यादिविधिः । वैशाखशुक्लपट्टीकृत्या श्रवणप्रतादिकथनम् । शैवपञ्चरात्रेष्टपूजादि-
निरूपणम् । कोकिलप्रतादिकथनम् । माघविचारान्निरूपणम् । प्रतारककाद्यादिकथ-
नम् । पञ्चवादिनिरूपणम् । शौचित्यकानादिविधिः । अभिषेकविधिः । गर्भाधानादि-
संस्काराभावदोषकथनम् । शीमन्तोन्नयादिसंस्कारकर्मानिरूपणम् । विवाहादिविधिः । देव-
प्रतिष्ठादिविधिः । सदसम्पूजायां वनस्था । शिङ्गयुक्ताकाशपानद्वयपूजनादिनिवेद्यः । शोभादि-
निरूपणम् । आवादिनिरूपणम् । ज्ञयविज्ञयादिकथनम् ।

No. 208. निर्वाणतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 432 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālisahara Khāsvāṭi, Mahādeva Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै ।

केलासुपर्वते एवमेवानारम्भोपशोभते ।

विपरीतरतासङ्गा चण्डी यत्रैव शङ्करम् ।

नीचपङ्क्तिबोधाय ।

निराकारं निर्गुणं सुनिमिन्द्याविर्भूतम् ।

सुमित्यं सर्वकर्तारं वर्त्तमानं सुमिश्रम् ।

संज्ञादिरहितं शान्तं किमाकारं प्रतिष्ठितम् ।

तस्मादुत्पत्तिर्देवेन किमाकारेण जायते । इत्यादि ।

End. यदि भक्तियुतो मर्त्यो मनसा चिन्तयन् सदा ।
 ते नरा नहि मर्त्यानि कदापिक्लम मन्दिरं ॥
 इति ते कथितं तत्त्वं वैष्णवस्य सुरेश्वरि ।
 यज्ज्ञानाद्भरतस्य सभ्यते नाप संशयः ॥

Colophon. इति नीतिन्यायतन्त्रे विष्णोः लोचकयन्त्रं नाम द्वादशः पटलः ॥

विषयः । ब्रह्मनिरूपणम् । ब्रह्माख्योत्पत्तिनिरूपणम् । नराणां जन्ममृत्त्यादिनिरूपणम् ।
 मायवीनिरूपणम् । मायवीमाहात्म्यानिरूपणम् । षडङ्गन्यासमन्त्रादिनिरूपणम् । बृहद्ब्रह्माख्य-
 छन्दननिरूपणम् । योगाचरणनिरूपणम् । सत्यादिछोकनिरूपणम् । विष्णुल्लवकयनस्य ।

No. 209. नीतिसारः, (गारुडौयः). Substance, country-made paper, 12×8 inches. Folia, 13. Lines, 7 on a page. Extent, 366 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1:36. Place of deposit, Brāhmaṇamaṇḍali viśā Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ नीतिसारः ।
 उत्तमैः सद्य साङ्गत्वं पण्डितैः सद्य सकृद्याम् ।
 अक्षुभ्यैः सद्य निवर्तनं कुर्व्यापो नावसौदति ॥
 परबार्हं परस्मिन् परिहासं परस्मिन् ।
 परदेहनिवासस्य न कुर्वीत कदाचन ॥ इत्यादि ।

End. गृहे साध्यकरे द्रव्यं समुच्चैव तु दृश्यते ।
 अथेवं चरणीयस्य विद्या न ह्रियते परैः ॥ • ॥

Colophon. इति गारुडौयनीतिसारः समाप्तः ॥ • ॥

विषयः । नीतिविषयोपदेशकाः कतिपयश्लोकाः ।

No. 210. नीलकण्ठस्तवराजः. Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 6. Lines, 6 on a page. Extent, 108 ślokas. Character, Bengali. Date, P Place of deposit, Kāṭihāli, District Mayamanasimha, Paṇḍita Jagaccandra Smṛtipāñcānana. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

विशुद्धरत्नांशुविभूषिताङ्गी

शिलातले हेममये सुरभ्ये ।

सुखोपविष्टं नटनाङ्गनाशनं

जगाद् बाक्यं गिरिराजपुत्री ॥ इत्यादि ।

End.

शुलैतत् परमं गुह्यं येऽपि स्मृः पापयोनयः ।

स्त्रियः शूद्राश्च येऽपीह ब्रह्मलोकं व्रजन्ति वै ॥

Colophon.इति स्कन्दपुराणे अष्टममयने पार्ष्वतीशिवसम्वादे बीनीलकण्ठस्तवराजः
समाप्तः ॥ * ॥**विषयः ।** कालकूटधारणनिरूपणमुखेन नीलकण्ठस्तवननिरूपणम् ।

No. 211. नीलाचलौघतीर्थप्रयोगः. Substance, country-made paper, 16×3½ inches. Folia, 10. Lines, 5 on a page. Extent, 119 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansimha, kāṭihālī, Paṇḍita Parāṇacandra Tarkālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः कामाख्यायै । अथ योगिनीतन्त्रोक्तनीलाचलौघतीर्थप्रयोगः ।

गयाशीर्षे गयाकूपे तथा नीलाचले गया ।

त्रिगयापिण्डदानेन पुनः आर्द्रं न चाचरेत् ॥

आमण्डपेर्षिपर्यन्तं आचिवाद्भस्मादनम् ।

देवा मरणमिच्छन्ति किं पुनर्मानवादयः ॥ इत्यादि ।

End.

शुकादीनाञ्च यज्ज्ञानं यमादिपरिशोधितम् ।

तदेव द्रवरूपेण कामाख्यायोनिसंखले ॥

नरयोनिः केन प्रकारेण भवति एकमेव सत्यज्ञं चक्रचतं स्थात् सत्यम् ।

एकोऽपि नवधा भूत्वा न्यपतद् योनिसंखलम् ॥ इति योगिनीतन्त्रौघवचनात् ।

Colophon.

समाप्तोऽयं ग्रन्थः ॥ * ॥

विषयः । शेषप्रमाणनिरूपणमुखेन कामाख्यायां कर्तव्यकर्मानिश्चयनिरूपणम् ।

No. 212. नैवधचरितटीका, (अन्वयबोधिका). By प्रेमन्त्रन्यायरत्नः .
 Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 47. Lines, 9 on a
 page. Extent, 150 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of
 deposit, Tāmluk Kelomāl, Bābn Sārādāprasanna Ghoṣa. Appearance,
 new. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

याकाङ्क्षितामलपदा नियतं जनानां

शक्त्यर्थसञ्चयसमुन्नयने च योग्या ।

व्यक्तीकरोति निखिलं हृदि भावजातं

वाग्देवतामभिमतामहमाश्रये ताम् ॥

अन्यासु भाववज्रलासु सदर्थिकासु

टीकासु चेदिह भवेत् विफलः प्रयत्नः ।

सङ्ग्लिख्यापि ऋदुबोधविबोधनार्थं

जातोद्यमोऽहमिह मत् प्रति नावबुद्धौ ॥

अस्य अन्यस्य महाकाव्यतया वर्णनीयप्रसिद्धनायकत्वेन सहृदयानां भटिति

साभिनिवेशश्रुत्याप्रकीर्णतया च प्रथमं सम्रायकनामरूपं वस्तु निर्दिशति ।

निषीयेति । इत्यादि ।

End.

अष्टितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । नैवधचरिताख्यस्य महाकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 213. न्यायादर्शः वा न्यायसारोवलिः . By जगदीशतर्कालङ्कारः . Sub-
 stance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 23. Lines, 16 on a
 page. Extent, 1,725 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of de-
 posit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurāgrāma, Paṇḍita Rajanikānta
 Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

कर्पूरकुन्दकुसुमकेलासोदरसीदरम् ।

विघ्नविघ्नसकं धाम नमामो नैव देवतम् ॥

अन्यैरनुष्ठितविविधशोदैः कलुषोद्भूतः कविभिः ।

न्यायादर्श इदानीं श्रीजगदीशप्रकाशितः स्फुरत् ॥

वन्नादयेन सनुपदिहमदहमयेः

मीशान्मेभौमनुवचा कचवामयेन ।

विद्यानावाहरत × सु × × × इत्या

विद्याधिर्ना मुपकृते प्रकृतं वदानः ॥

अथ निखिलवस्तु निदिदेतु लौकिकेषु च कर्मेषु तत्तत्पक्षका कार-
यन्त्रं निर्वाप्य प्रवर्तते । न तु तद्वत्पक्षकणः । तत्र किञ्चान्न कार-
यन्त्रम् । न च तावत् तत्तत्पक्षकावधारितपूर्वमितिप्रसङ्गात् कश्चिदप्रसङ्गाच्च ।
नापि तदभावप्रयोजनकीभूताभावप्रतियोगित्वम् । प्रयोजकत्वं हि न व्याप-
कत्वं वटारम्भकसंयोगादिर्न प्रति वटादेर्जनकत्वापत्तेः । नापि स्वरूपसम्बन्ध-
विशेषः । प्रमाणाभावात् । इत्यादि ।

End.

किन्तु स्वप्रयोज्यनिष्कृष्टवसंधोमकथेति न स्तनादिषट्कस्त्रीत्पन्नौ यभिचार-
कथापि लौकात्म्यरूपस्यापि निरुक्तदृष्ट्या तादृशप्रत्यासत्त्या सत्तादित्यपि
वदन्तीति कृतं पक्षवितेन ॥

Colophon.

इति महाभारतोपाध्याय-जगदीशतर्कासङ्कारविरचिता व्याख्यारावलिः
सम्पूर्णा ।

विषयः । अथ प्रथमं कारयन्त्ररूपविवेचनम् । तत्र एकदेशिमतादिभ्यामप्युक्तं तत्तत्त-
त्तत्तम् । समवाय्यसमवायिनिमित्तभेदात् कारयन्त्रस्य त्रैविध्यनिरूपणम् । तत्र त्रिविरूप-
त्वादिरूपकथनपूर्वकं लीमांसकमतव्यञ्जनम् । अन्यमहर्षेण कश्चिद्वृत्तसंज्ञानामात्रं कश्चिन्महर्ष-
नामं कश्चिद्वृत्तसंज्ञानामहर्षोभयं कश्चिन्महर्षप्रथमोभयं कश्चिच्च वृत्तसंज्ञानामहर्षप्रथमवितयमेव
कारणे कार्यप्रत्यासत्त्या कारयन्त्रमिति निरूपणम् । अथ दीर्घलाक्ष्ये च परिभाषे महर्षनामं दीर्घ-
नामं वृत्तमदीर्घलोभयं वृत्तमदीर्घलप्रथमवितयस्य यथायोगमसमवायिकारयन्त्रमिति निरूपणम् ।
एवं संयोगादिषु कारयन्त्रविवेचनम् ।

No. 214. पक्षपक्षीटोका. Substance, country-made paper, 18×4½ inches. Folia, 7. Lines, 9 on a page. Extent, 323 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṣhālpādā, Post Office Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. In-
correct.

Beginning.

जीमिवः ।

वाहो मन्त्रज्ञा इत्यौ निहन्तीत्या च सारवम् ।

वाकिनोवचितो मन्त्रा दूताधारकथा करे ॥

कवारोपो (?) कवोर्विष्णुमिडावायसेव च ।
शोषर्ष राक्षिचौरमिः काविडानमिकारतः । इत्यादि ।

End. चन्मकककरः विदि कन्मावाच वराहना ।
पुनो धाना सवा नाधि तुकायां मकारो भवेत् ।
इक्षिसे वेवकचौरवाये नाना लिपोऽववा ।
चने वेन्नाजनचौरः कुले चौरव दुपिकः ।
मीने वरानसे खाने नाम पैना न विद्यते ।

Colophon. इति पञ्चपचीटीका समाप्ता ।
विषयः । पञ्चपचीनामकस्य ज्योतिषपञ्चमस्य व्याख्या ।

No. 215. पञ्चीनित्यः. By हेमकरः. Substance, country-made paper, 18×1½ inches. Folia, 95. Lines, 4 on a page. Extent, 1,425 çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1669. Place of deposit, Serapura, District Mayamanasimha, Mahāmahopādhyāya Candrakānta Tarkālaṅkāra. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गुरुभ्याय ।
चौसर्वाङ्गजनज्ञाणं प्रबन्धादिमनादिकम् ।
गुरुपदिद्विनाकावाजिह्वये क्षुतिरेतये ।
देवमित्यादि । प्रबन्धेति प्राचीनां नामनमिति समाप्तः । तथा हि नाम-
प्रकरणं छिद्रप्रकरणं उच्यते । इत्यादि ।

End. यदि शोधोऽर्थेऽथमर्थविषये लृप्तमिति निपातः तदोक्तमर्थ इति न विध्यति ।
इत्याह अथमर्थ इत्यादि । त्वन्योरपीति तेषां मते ज्ञेयं त्वन्यो-
रपञ्चमम् । अथर्षा । अथर्वे लोढो इतिरिति सन्निपातपञ्चमो विधि-
रिति तं तद्विज्ञातस्य वर्षपञ्चमे निमित्तमादिति च नाभिसं भवतीति ॥ ० ॥

Colophon. इति बीमसेनकरविरचिते पञ्चीनित्ये कृत्याहः वरः समाप्तः ॥ ० ॥
८ १ ११
नर नर्क चये शक्ये क्षितिता पुष्टिका शुभा ।
शकाब्दा १११८ ।

विषयः । ज्ञानन्यपञ्चीव्याख्या ।

No. 216. पञ्चकौसुदी . By वररक्षिः . Substance, country-made paper, 19×4 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 245 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstri. Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning.

ॐ दुर्गायै नमः ।

जीमत्कृष्णपदारविन्दयुगलं ब्रह्मेक्षराद्यामर-
नेषीनवकिरीटकोटिवज्रभीपुष्पाशितं सनतम् ।
वाचीक्ष प्रथमामि विश्वजननीं प्रत्यूहविध्वंसिनीं
भक्तानुपहविषदात् भगवतीं नित्यं वचोदये ॥
विज्रमादित्यभूपक्ष कौर्मिसिन्धोनिर्देशतः ।
जीमान् वररक्षिर्धोमान् तनोति पञ्चकौसुदीम् ॥
राज्ञां मन्त्रिप्रवीराणां पण्डितानां तथैव च ।
गुरुषां क्षामिभार्याणां तथैव पिढपुत्रयोः ॥
सन्यासिभ्यश्च गुरुषां तथैवान्यविवेकिनाम् ।
एतेषामपि सर्वेषां पञ्चपिङ्गादिकं ब्रुवे ॥ इत्यादि ।

End.

अथ विवेकिनां प्रशस्तिः । खल्विजीमदवत्पङ्कजपुञ्जोचितपुष्पपुञ्जपविनी-
कृतानां करणदिग्दलविसरमाहाकल्याणशोभुवन्निनिरवधिवसुमिषाननाक्षरी-
कृतसुरपुरधूमिबरेषु ॥ खल्विजीमत्परमेश्वरपदपाद्योवशासाद्वचतुरचित-
चक्षुरीकभूद्वन्द्वारकद्वन्द्वानिजमितसितयशःपङ्कपटसाक्षकृतदिग्गजनागवक्ष्य-
तदपवनप्रतापोर्व्वकर्व्वीकृतप्रत्यर्थिसार्धगर्व्वीकृपारावारेषु ॥ * ॥

Colophon. इति वररक्षिविरचिता पञ्चकौसुदी समाप्ता ॥

विषयः । पञ्चरत्नम् । पञ्चप्रसादम् । लोखकलसप्तम् । पञ्चरचनक्रमः । लिखनप्रकारः ।
पञ्चानयनक्रमः । पठनक्रमः । पञ्चपिङ्गानि । राजपक्ष कोषश्लेषप्रकारः । पण्डित-मन्त्रि-
क्षामिप्रभृतीनां पञ्चलिखनक्रमः । राजप्रशस्तिः । मन्त्रिप्रशस्तिः । गुरु-भार्या-पुत्रप्रभृतीनाञ्च
प्रशस्तिः ।

No. 217. पदार्थसंग्रहः . By विजयोद्भभिक्षुः . Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 16. Lines, 9 on a page. Extent, 522 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, District Vāṅḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning. नीराचवेन्द्रमुदराजाय ते नमः । ॐ श्रीमन्मयतोर्वैन्दुदम्भी नमः । श्रीविज-
योन्मनुषम्भी नमः ।
ॐ कक्षीपतिं संप्रपद्य सर्वेन्द्रादिगुरुनपि ।
पदार्थानां संप्रदोष्यं मितये शक्ततोऽज्ञया ॥
ब्रह्मगुरुकर्मसामान्यविद्येयविशिष्टांशिशक्तिसादृश्याभावभेदादहं पदार्थाः ।
इत्यादि ।

End. परमा चाप सकलभोगयुक्ता मुक्तत्रयादिभिः ईशमानकक्षीये विमलाक्षे
पथ्यंहे शयने तव प्रिये कर्मसामान्यं वक्तुं विधूतिर्वैकुण्ठं करोति मया-
कक्षीः इत्येष मङ्गलम् ।

Colophon. इति विजयोन्मनुषविरचितः पदार्थसंप्रपद्यः समाप्तः । * ॥

विषयः । पदार्थाद्विरूपपद्यम् । ब्रह्माद्विरूपपद्यम् । गुणाद्विरूपपद्यम् । कक्षिप्रकर-
निरूपपद्यम् । प्रकृत्यनिरूपपद्यम् । ज्ञानप्रकरणाद्विरूपपद्यम् ।

No. 218. पद्यावलिः . Substance, country-made paper, 13 × 3½ inches.
Folia, 27. Lines, 10 on a page. Extent, 709 ślokaś. Character, Bengali.
Date, Sk. 1750. Place of deposit, Viṣṇupura, Kṛṣṇagañja, District Vṛṅkudā,
Çaçibhūṣaṇa Gosvāmī. Appearance, new. Verse. Generally correct. -

Beginning. नीनीराधाकृष्णाभ्यां नमः ।
पद्यावली विरचिता रचिकैर्मुकुन्द-
सम्बन्धवन्मुरपदा प्रमदोर्षिचिन्तुः ।
रम्या समस्ततमसां इमनी ज्ञानेश
संस्तुयते कृतिकदम्बकौतुकाय ॥
प्रारम्भे मङ्गलाचरणमाह ।
जनी मल्लिननेत्राय वैकुण्ठाक्षविमोदिने ।
राधाचरदुष्पापानशक्तिने वनमाक्षिने ॥
कक्षपित् ।
भक्तिप्रकटिषोक्तप्रपद्यिनी नीलोत्पलस्यविनी
ध्यानाकम्बवतां समाधिविरत्नैर्नीवे चित्तप्राप्तये ।

काव्यैकमहामिथौरविकता राधाहरीकव्यती
कुशाक्षं कुशतां भवामिहमनं मेवे तनुवां चरेः । इत्यादि ।

End.

योगेश्वरख ॥

जगदेवविष्णुमहामुखैः कृता वैष्णु कृति सन्धर्भाः ।

देवां पद्मानि विना समाकृतामीतराख ॥

मीलनमदनतां पाकचरपदद्वन्द्वसङ्गिणी ।

पद्यावली विरचिता केनचित् द्विजबन्धना ॥

Colophon.

समाप्तं पद्यावली । * । शकम्भाः १७५० ।

विषयः । भक्तजननिकरकृतनामाविधयन्त्रकविविधकस्तोत्रसंघः ।

No. 219. परमात्मसन्दर्भः. Substance, country-made paper, 12x4 inches. Folia, 39. Lines, 11 on a page. Extent, 1,199 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅmā Kūcekol, Bābu Yogīndranātha Simhadeva. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

मीलनचैतन्यचन्द्रो जयति ।

तो कृष्णचयता सन्तो मीलनरूपसमाप्तयो ।

दाक्षिणात्येन भट्टेन पुनरेतद्विचिष्यते ॥

तस्यायं पञ्चमाक्षेपं ज्ञानमुक्तामख्यतम् ।

यथोक्तोपाय पर्यायं कृता लिखति जीवकः ।

अथ परमात्मा विविच्यते तत्र तं जीवनिरूपणपूर्वकं निरूपयति द्वाभ्याम् ।

येषाम् आत्मा मनसो विद्यते

जीवक नामा रचितस्य मित्याः ।

आविर्भूताः अपि तिरोहिताश्च-

शुद्धो विचरेद्द्विगुणकर्मः ॥ (?) इत्यादि ।

End.

यथेन्द्रियैः इत्यहोदरैर्यो बह्नुपायवः ।

शक्तो नामायते तद्वत् भगवान् आत्मवर्त्मभिः ।

इत्युदाहरणीयं । अनेनेद. मतिरामाख्य विच्यतीति । मीलनः । प्रत्य-

क्षापितं बह्नीत्यादिपद्यम् । * ।

Colophon. एति कश्चिन्मयावयवभज्यविभज्यप्रबोजयावतार-बीबीभज्यतृह्यवेतन्य-
 हेववरवानुवरविह्वैववरजसभाजन-बीरुपसमानवानुशासनभारतीनये
 बीभज्यतृह्यवेतन्ये वाय वनीयः सन्दर्भः ।
 ज्ञाने माकाधिते पचे नवत्यास तिची मुदा ।
 माके वन्द्याद्व्यवेष्टी दिने बीमपरिहृते ।
 पूर्वित्ता छिपिमासेनं कळकारेव केनचित् ।

विषयः । वैभवपञ्चोत्थं । अथ च जीवपरमाकादिविचारमुत्थेन जीवपरमाकादि-
 विरूपवत् ।

No. 220. परिभाषाविवरणम् . Substance, country-made paper, 15 × 2½ inches. Folia, 22. Lines, 6 on a page. Extent, 495 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1626. Place of deposit, Vāḍari, District Mayamaṇasimha, Paṇḍita Çivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. केननी नवेराव ।
 प्रबन्ध सदसद्वृत्तार्थं ध्यानविध्यं सभाकारम् ।
 वाङ्मार्थं परिभाषार्थं च यो वाङ्मयमुच्यते ।
 कृतेत्येव हि वत् सर्वं वृत्तानि च वाग्विमे ।
 कृतं बोधिरिषाचार्यानां सर्वं कृते प्रतिष्ठितम् । इत्यादि ।

End. व्याख्येयतत् तन्मात्राजयन्ते विधेयवृत्तिचेतुनां प्रकरवत्तत्वाभावे विधेयार्थ-
 वत्तात् कङ्कानुसार एव उचितः । तदुक्तं न क्षमिडाचार्यानां त्रयो
 प्रकृतिरिति ।

Colophon. एति दीर्घचिन्ता परिभाषार्थं तदर्थविवरणं समाप्तम् । ब्रह्माब्दाः १९१९ ।
विषयः । दीर्घचिन्तपरिभाषाया व्याख्यापत्रम् ।

No. 221. परिभाषावृत्तिः . By दुर्गाचिन्ता . Substance, country-made paper, 13½ × 3 inches. Folia, 17. Lines, 6 on a page. Extent, 777 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṛṣṇapurā, Post office Vaidyervāzār, District Dhākā, Paṇḍita Tārakacandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो नमेशाय ।

प्रणम्य सदसद्द्वारं ध्यान्तविध्वंसभास्करम् ।

बाह्मनाथं परिभाषार्थं वक्ष्ये बालावबुद्धये ॥

इह हि ।

सूत्रेष्वेव हि तत्त्वार्थं यद्बुधो यच्च वार्तिके ।

सूत्रं योनिरिच्छार्थानां सर्वं सूत्रे प्रतिष्ठितम् ॥

येन केनचिद्वाङ्मातृकामेनावग्रहमेवाभ्युपगम्यम् । तथाचान्वयः अर्थान्
 सूत्रयति सूत्रे सूत्रयति इति वा सूत्रम् । तच्च सूत्रकारयोः सर्ववर्त्म-
 कात्यायनयोः सूत्राणां चतुःशत्यां पञ्चदशाधिकायां परिभाषा नोक्ता
 अथ च दृष्टिटीकयोः प्रयुक्ता कार्येषु दृश्यते तासां कुतः संसिद्धिरप्यते ।
 इत्यादि ।

End.

ज्ञापकश्च रुढाणां बहुलेऽस्त्रियामपत्यप्रत्ययस्येत्यास्त्रियामिति वचनम् ।
 अन्यथाऽन्तावलोपेऽस्त्रियामिति निर्देशोऽनर्थक एव स्यादिति ॥

Colophon.

इति दुर्गसिंहोक्ता परिभाषावृत्तिः समाप्ता ।

विषयः । लौकिकशास्त्रीयभेदेन परिभाषाद्वैविध्यकथनम् । पुनः शास्त्रीयपरिभाषाया
 द्वैविध्यकथनम् । परिभाषाशब्दस्य न्युत्पत्तिकथनम् । नानाविधपरिभाषाया नानाविधालौकिक-
 प्रयोजनकथनम् । नानाविधपरिभाषाया नानाविधानां शास्त्रीयप्रयोजनानां विशेषेण विवेचनम् ।
 कान्तसूत्राप्तज्ञापकान्युद्धृत्य स्वकीयोक्तिसमर्थनञ्च ॥

No. 222. परिभाषावृत्तिः. By रामचन्द्रविद्याभूषणः. Substance, country-
 made paper, 17×3 inches. Folia, 10. Lines, 7 on a page. Extent, 350
 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1631. Place of deposit, Brāh-
 maṇamaṇḍali viā Bārāsāt, Paṇḍita Rāmaṇārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Ap-
 pearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामः शरणम् ।

मधुमयनमभौगत्यादराश्रमचन्द्रो

विविधबुधविधानैर्लुब्धशुद्धप्रबोधः ।

प्रचयति परिभाषावृत्तिमुद्बोधचेतुं

भवति सुमतिरक्तेवाशिनां जानतां याय् ॥

येन केनचिद्वाख्यातुकामेनावश्यमेवाभ्युपगमन्यम् । अर्थान् सूचयति सूत्रे
सूचयति वा सूत्रं तत्र याः परिभाषा नोक्ता अथच दृष्टिटीकयोक्तव्यं तत्र
प्रयुक्ताः कार्ये च दृश्यन्ते तासां संसिद्धिर्युक्तितः कथ्यते ता लौकिक्यः
शालीयाश्च तत्र लौकिक्यो लोकत एव रुढाः । यास्तु शालीयाश्चा
द्विविधा लिङ्गवत्यो विध्यङ्गशेषभूताश्च । इत्यादि ।

End.

तेन नापदं शस्त्रे प्रयुज्जीवेति स्थितेर्गतिश्चिन्तनीयेति न्यायाभ्यामादेशादीष्व
सिद्धवद्भिर्देशेन विधाय अतएव असीत्यादिकमाचार्येषोक्तम् । एवञ्च परस्मै
पदमिच्छन्ति कचिदेवात्मनेपदे इति कृत्या परस्मैपदे ऊप्रत्ययविधाने शास्त्र-
लिखुदित्यत्र सूतकृत्यस्य पाठात् असुतदित्युदाहृत्य तेनैव पमित्युक्तम् ।
विधिवत्सादातोऽप्येलमित्यादिकञ्चेति दिक् । अन्यदप्युक्तम् । एवमन्ये न्याय
अनुसर्तव्या विस्तारभयाद्ग लिखिताः ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीरामचन्द्रविद्याभूषणविरचिता परिभाषावृत्तिः सम्पूर्णा ॥ ० ॥

शकाब्दाः १६१० ।

आकाशेन्दुरसावनीविगणिते शकाब्दसंख्याङ्गके

न्यायोदाहरणादिकं प्रकुर्वते श्रीरामचन्द्रः कियत् ।

शकाब्दाः १६११ । १७ चैव श्रीरामवक्त्रभशर्माणा लिखितम् ॥

विषयः । शुग्धबोधस्य परिभाषेयम् । अत्र च युक्तितः सूत्रानुक्तपरिभाषादृष्ट्यादीनां
निरूपणम् ।

;

No. 223. परिभाषावृत्तिटीका . By रामनाथसिद्धान्तः . Substance, coun-
try-made paper, 18×3½ inches. Folia, 25. Lines, 8 on a page. Extent,
839 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1667. Place of deposit,
Āḍiyādaha, District 24-Parganās, Paṇḍita Haripada Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearanco, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

प्रथम्य सारदापादपद्ममामन्दसाधनम् ।

परिभाषावृत्तिटीकां यथाज्ञानं समासतः ॥

श्रीरामनाथसिद्धान्तो बाखानां शुचश्चेतवे ।

मनुते तनुवाग्विन्नो मुग्धपादोपदेशतः ॥

নবাবী নাবনির্বিজ্ঞেয় প্রারিখিতচিহ্নিকাঃ সৌভবেতাপ্রসন্নিক্ষয়মহৎ
প্রবীণ শাস্ত্রপ্রয়োগনুপদিশ্রদ্ধাৎ প্রস্ফুটকঃ । চরিত্রিত্যাদি । ভীৰ-পাশ-
বাধি-কৌশল-মহামহোপাধ্যায়-বীৰশাস্ত্রজ্ঞানমুখ্য নব-
জ্ঞান-হাসৌদর্য-নতুপুণেচ বীৰশাস্ত্রমভ্যুতেন পরিভাষ্যনির্বিজ্ঞেয়েচ ভাষ্যে
অনুপুণ্যে নিযবে ইত্যর্থঃ । ইত্যাদি ।

End.

যথা ব্রহ্মদেবপঞ্চকশাস্ত্রে ইতিকার্য্যোক্তিদেশী যথা ব্রহ্মচর্য্য সমাচর্য্য ইৎ
পুংসাদি । উক্তচ ভাষ্যে বিদ্যমান শাস্ত্রাঃ পশ্চাতিদেশ ইতি । ইদামীং সঙ্কল-
নম্বসংজ্ঞামাৎ উক্ত ইত্যাদি । আকরচমিহ্মাদর্শ ইতি উপমানাবধারণে
সমাচঃ । আকরচমান । মায়া সুপদ্যঃ সুপদ্যে পদ্যে মন্যবেদ্যবিত্তি ।
নক্স পঞ্জিকা পলি অস্ত্রীকরবে কুরাদিঃ ভীকিত্বার্থঃ । নদনন্দারং বাছান্য
বোধার্থে প্রয়োগদীপিকা উক্তা ।

অন্যাদিহনী রচিতা ময়া অ বাহুচন্দ্রিকা ।

নবৈব অঙ্কসুখী ইতিমে অ পদ্যানন্দং পরম্ ।

পরিভাষ্যহনীরচিতা চাচিৎ মায়া বোধচন্দ্রিতং প্রস্ফুটকম্ ।

জানন্দকচর্য্যভীকা রচিতা মায়ে প্রস্ফুটক্যে ।

ভীকা রচিতা কন্দে রম্য কন্দসি স্ত্রী বাহারচন্দ্রিকা নির্মিতা ।

কৌবে ধূরিপ্রয়োগাচ্চৈ প্রস্ফুটক্যে মননঃ ।

আদেশানুযা ইবে দ্বাদশসংজ্ঞাতা মন্য রচিতা ইত্যর্থঃ । ইতো বিহত্বপদী-
চারমাৎ যে বীরাঃ পঞ্জিতাঃ বীৰশাস্ত্রমভ্যুতেন ক্রতিমামনস্ক্রিয়ুংস্বাৎ সংস্কৃত্যে
কিন্দর্ঘমিত্যাৎ ইবে পুঙ্ককা বো পুঙ্কানিঃ সংজ্ঞায়াঃ সংজ্ঞা ইৎ প্রতি-
পাছ্যাত্য উপবহাৎপুণ্য ইবেতি ভাষ্যঃ ॥ • ॥

Colophon.

ইতি বীরাশাস্ত্রচিহ্নিকাংরচিতা পরিভাষ্যহনীভীকা সমাপ্তা ।

শকাব্দাঃ । ১৭৭৩ ॥

বিষয়ঃ । ব্রহ্মশাস্ত্র-অপদ্যআকরচক্স পরিভাষ্যহনীভীকাংজ্ঞানম্ ।

No. 224. পরিষ্কৃতপ্রবোধঃ . By গোপীনাথতর্কচাৰ্য্যঃ . Substance,
country-made paper, 16×8 inches. Folia, 246. Lines, 7 on a page.
Extent, 6,235 ślokaś. Character, Bengali. Date, Śk. 1721. Place of
deposit, Dhākā, Paṇḍita Candrakānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old.
Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो नरेन्द्राय ।

[illegible]

End.

ब्रह्मजगदीशु ब्रह्मस्य न ब्रह्ममिति क्षणिकिकप्रयोजः प्रज्ञासम्बन्धो-
मंभुसर्धिरादिनक्षपावापिद्विरिति ॥

Colophon.

इति श्रीनृपोद्गातृकाज्ञार्यविरचिते परिशुद्धप्रबोधे समाप्तवाक्यान्
समाप्तम् ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः । १७११ ।

विषयः । श्रीपतिदत्तविरचित-ज्ञातमन्त्रपरिमिष्टस्य व्याख्यानम् ।

No. 225. पवनदूतम्. By श्रीयोगविराजः. Substance, country-made paper, 14 x 3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 288 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1752. Place of deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkūḍā, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

वीरजाय नमः ।

बाधि बीनत्यधिष्ठवदुषादुन्दरे चन्दनाक्षी
 मन्मथायां कनकननरी नास रज्यो निवासः ।
 वैनेर्लोहाभवनमिषदरेन्दुरं बाधिचन्द्रि-
 भातः (?) आशाननरमनां यः सुराणां पुराण ॥

तस्मिन्नेका कुवलयवती नाम गन्धर्वकन्या
 मन्ये जैवं शृणु कुसुमतोऽप्यायुधं या स्मरस्य ।
 दृष्ट्वा देवं भुवनविजये लक्ष्मणं चोनिपाथं (?)
 बाला सस्यः कुसुमधनुषः संविधेयीवभूव ॥ इत्यादि ।

End.

सन्देशोऽयं मनसि निहितः कश्चिदायुष्मता मे
 किंवा भूयस्त्वयि विरचिते बह्वभिषाप्रकारैः । (?)
 पारार्थिकप्रवलमनसस्त्वद्दिधा वास्यमित्रा-
 नापन्नानां न खलु बहुशः काङ्क्षदान् सञ्जने ॥
 दन्तियूषं कनकलतिकं चामरं चैमदण्डं
 यो गोडेन्द्रादञ्जमत कविस्त्राभ्यतां चक्रवर्णी ।
 श्रीधोयीकः सकलरसिकप्रीतिचेतोर्मनस्वी
 काव्यं सारस्वतमिव मन्त्रमेतज्जगद् ॥
 गोष्ठीबन्धः सकलकविभिर्वापि वैदर्भरीति-
 र्वासी गङ्गापरिसरसुवि स्निग्धभाग्या विभूतिः ।
 सत्सु खेचः सदसि कविताचार्य्यकं भुञ्जं मे
 भक्तिर्लक्ष्मीपतिचरणयोरस्तु जन्मान्तरेऽपि ॥
 यावच्छुभं वर्धति गिरिजासंविभक्तं शरीरं
 यावज्जैवं कलयति धनुः कौतुकं पुष्पकेतुः ।
 यावद्वाधारमणतयणीकेलिसाक्षी कदम्ब-
 स्तावज्जीयात् कविरपतेरेव वाचां विलासः ॥
 कीर्तिर्लब्धा सदसि विदुषां शीतलशोषिपात्रा (?)
 वाक्सन्दर्भाः कतिपिदृष्टतस्यन्दिनो निर्मितासु ।
 तीरे सम्प्रत्यमरसरितः कापि शैवोपकण्ठे
 ब्रह्माभ्यासे प्रयतमनसा नेतुमीडे दिनानि ॥ *

Colophon.

इति श्रीधोयीकविराजविरचितं पवनदूताख्यं काव्यं समाप्तम् ॥ * ॥ श्रीराधा-
 क्षणाभ्यां नमः । अखेखीयं श्रीरामगतिस्ततिना ॥ शकान्दाः १७५९ ।

विषयः । काचित् कुवलयवती नाम गन्धर्वकन्या कान्तविरहसन्तापिता सती पवनं
 दूतत्वेन प्रेषितवतीत्यनुमेव विषयमवलम्ब्य विरचितमिदं खण्डकाव्यम् ।

No. 226. पुत्रीकरणमीमांसा . By नन्दपण्डितः . Substance, country-made paper, 14×6 inches. Folia, 9. Lines, 10 on a page. Extent, 338 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Hālisahara, Valdeghātā, Bābu Girīṇacandra Gaṅgopādhyāya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अभिमन्यु जगद्वन्द्यपदद्वयं विनायकम् ।

पुत्रीकरणमीमांसां कुरुते नन्दपण्डितः ॥

केन कीदृक् कदा कस्यै कस्मात् कः क्रियतां सुतः ।

विविध्यं बोद्धं यत् पूर्वैस्तद्विशेषमिच्छते ।

यथाह्वयिः ।

अपुत्रेणैव कर्तव्यः पुत्रप्रतिनिधिः सदा ।

पिण्डोदकक्रियाचेतोर्थस्मात् तस्मात् प्रयत्नतः ॥ इति ।

अपुत्रीजातपुत्री स्तपुत्री वा । इत्यादि ।

End.

अष्टितलात् शेषो नास्ति ।

विषयः । दत्तकपक्षविध्यादिनिरूपणम् ।

No. 227. पुरुषोत्तमक्षेत्रतत्त्वम् . By रघुनन्दनभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 210 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

सच्चिदानन्दगोविन्दं नमः श्रीरघुनन्दनः ।

समुत्तितले विधिं वक्ति स्त्रे श्रीपुरुषोत्तमे ॥

अथ पुरुषोत्तमदर्शनविधानादिः । तत्र ब्रह्मपुराणम् ।

प्रथमा भारतं वर्षं कर्माभूमिप्रदाहता ।

न अल्पव्ययं मर्त्यानां भूमौ कर्म विधीयते ॥

... .. यथास्ते दक्षिणोदधिपंथितः ।

क्षेत्रदेश इति ज्ञातः स्वर्गभोगप्रदायकः ॥ इत्यादि ।

End. ततः खर्ख्यास्यं गच्छेत् पुण्यमादाय वामयतः ।
प्रविशन् पूजयेद्भानुं पूर्वोक्तं विः प्रदक्षिणम् ।
दशानामन्वयेनानीं पक्षं प्राप्नोति मानवः ॥

Colophon. इति बन्धुघटीय-वीरचरित्रभट्टाचार्यात्मज-वीरपुनर्वन्धनभट्टाचार्यविरचितं
वीरपुत्रयोगमन्त्रेणतत्त्वं समाप्तम् ।

विषयः । पुत्रयोगमन्त्रेणतत्त्वंकार्यादिनिरूपणमुच्यते इत्येतादिसङ्क्षेपिकम् ।

No. 228. पृथोदरादिकृतिः . By पद्मनाभः . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 192 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1715. Place of deposit, Brāhmapa-maṇḍali vid Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो मन्त्रेश्वर ।

प्रबन्धं बाह्यगोपातं विवर्तं नवनीतकम् ।

बन्धे पृथोदरादीनि पद्मनाभो यथाविधि ॥

तथाहि प्रकृतिप्रत्ययविभागेन साधुशब्दाः क्षुपन्नाः केचिद्भूताः केचित्
योगिकाः केचिन्निष्ठाः । प्रकृतिप्रत्ययविभागार्थो योगार्थः । तदप्युपनिषत्
क्षुपन्ना योगिकाः । उभयार्थवाचकत्वेन क्षुपन्नाक्षुपन्ना निष्ठाः । तथाचोक्तं
कटियोगिकनिष्ठाश्चास्तिधा शब्दाः प्रयोजिताः । इत्यादि ।

End.

निपातिता यथा मयूतिः श्लोकपुमे इत्यादि । मन्त्रपाठे चित्तरूपा यथा
कल्पादिषु चेत्यादि । साध्यरूपा यथा शब्दादेरन्वादी इत्यादि । विस्तरे-
बाह्यमित्यर्थं संक्षेपः । तथाच सर्वमानः ।

तत्त्वं शब्दसमुद्रस्य कर्तृत्वं जानाति मङ्गलः ।

तदर्थं जीव्यतिर्वेति तदर्थं पाणिनिर्मुनिः ॥

तदर्थं भाष्यकारोऽपि तत् किं जानाति मानवः ।

वीरः वीरपद्मनाभेन शब्दादेः क्षयमशङ्कितः ।

संख्यायाः प्रतिपादना वा पुनर्वक्तव्यं पुनःकाः ।

बन्धुकायबन्धा कर्त्तव्यानी यथा शब्दे शब्दे ॥

तं विदुर्ध्वं (?) सदा बन्धे विद्वन्मो यथा भूयतिः ।

काश्चिदासादयन्तु संख्यावन्तः सप्तशतः ॥

তেজামকো বরবশি: সৰ্বশাস্ত্রবিম্বারহ: ।
 তত্শুভো ন্যাসদনশ্য পৰিমাণ্যৰ্শনমবিত্ ।
 তত্শুভো কুৰ্ভকো জেয়: পাণিনীয়ার্শনমবিত্ ।
 জয়াদিত্যকত্শুভশ্য মীনাঁশাস্ত্রবিম্বারহ: ।
 কীপনিত্যকত্শুভশ্যৈব সাংখ্যশাস্ত্রবিম্বারহ: ।
 গণেশ্বরকত্শুভশ্য জাভ্যাক্তারকারক: ।
 তত্শুভ: পদ্মভোঃ ময়ৈবৈতপ্রিয়শ্বে ।
 যশপি ন্যূনতা স্যাক্তে ইহ শুভধিযো বঠাত্ ।
 সঙ্কি: কামিষ্যে লোকে কসাসাৱা হি পণ্ডিতা: ।
 কথুন্তং যদিহ প্রোক্তং সন: সংশোধয়ন্তু তত্ ।
 জাভ্যয়াভিগ্নতা তেজামিত্যস্মাকং নিবেদনম্ ।
 শাক্তে শ্ৰেষ্ঠনবাদিত্যে শ্বেবে মাশি ৱে: স্থিতৌ ॥
 দ্বিজেন পদ্মনাভেন ভাষাক্ষরমিদং কৃতম্ ।

Colophon. ইতি কীপদ্মনাভদনকৃতৌ শুপদ্যে ব্যাকরণে ভষাদিহনৌ শ্বোদরাদিহনি-
 বিচ্ছেদ: ॥ সমাপ্তশাখ্যং যশ: ॥ শকাব্দা: ১৩১৫ ।

विषयः । शुपद्व्याकरणीयश्वोदरादिपादोऽयम् । अत्र च रुडियोगिकादिनिरूपणमुच्यते ।
 श्वोदरादिनिरूपणम् ।

No. 229. প্রত্যক্ষচিন্তামণিদৌধিত্যখণ্ডে . By গদাধরমহাশয়ঃ . Sub-
 stance, country-made paper, 19×3 inches. Folia, 39. Lines, 7 on a page.
 Extent, 1,292 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā, Paṇḍita Vrajanātha Vidyāratna.
 Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ নমো গণেশায় ।

নন্দা নন্দনমূলসুন্দরপদং ব্যাখ্যাং গুরোৱাদরা-
 দুৰ্জীমখলসম্পন্নায়িতকলসত্বকীর্ত্তিবিদিতাশিলা ।
 সংশ্লিষ্টোক্ত্যতিদক্ষদৌধিতিকৃত: প্রত্যক্ষচিন্তামণে-
 ব্যাখ্যাং ব্যাকুরতে গদাধরবুধো মোদায় বিদ্যাবতী ॥
 মুরকীর্ত্তনরূপমহত্বং কুৰ্ম্মাণ্য ৱয় স্বীয়পদ্যে প্রকাশ্যত্ প্রদৃশ্যত্ তদুৎকৰ্ণে দর্শয়তি
 মিরমিতি । শ্রুদ্যে মনসি । নিধানং সম্মতসম্মাদনং । মনসি গৃহমিরঃ

सम्बन्ध साधेज्ञानजननीये तत्सङ्कारितं । सङ्कारितत्वात् परम्परया
फलोपयोगित्वं । तथाच गुणवाक्याधीनशब्दबोधजन्यसंस्कारसमीचा मनसा
निबद्धमितरापरिशोद्धितमर्थं निश्चित्येति फलितार्थः । सिद्धान्ताविषय
एवार्थो निबन्धनीय इति सूचयति विधायेति । सिद्धान्तः सूत्रकृता
महर्षिणा तदुपजीविपूर्वपूर्वनिबन्धकारपरम्परया चाभ्युपगमोऽर्थनिकरः,
स एव सः, तद्वग्राहकस्य कुतर्कशतावताराहित्येनःसम्पापसन्तोष-
शान्तिसाधनत्वात् । इत्यादि ।

End. ज्ञानमतीन्द्रियमित्याद्यनुमितिरन्यथाख्यातिमनङ्गीकुर्माद्येन गुणवाक्यहीकारात्
तस्यासमस्याश्च मतव्यसिद्धिभिन्नाया भट्टमते अधिकरणप्रकाराया जनक-
प्रासाद्याप्रवृत्त्यात् तन्मते बाध इत्यादिकमस्तरसवीजम् ।

Colophon. इति प्रथमविप्रतिपत्तिः ॥

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गतप्रत्यक्षखण्डतीयप्रासादवाद्दीधितेः प्रथमविप्रतिपत्तयन्तं
वाख्यानम् ॥

No. 230. प्रत्यक्षदीधितिप्रसारणी. By कृष्णदाससार्धभौमः. Substance,
country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 85 (without 1-71). Lines,
7 on a page. Extent, 48° lokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1576.
Place of deposit, Bhātpadā, 24-Parganās, Paṇḍita Pañcānana Tarkaratna.
Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. (अस्य प्रारम्भवाक्यं नास्ति तेन द्विसप्ततिसप्तप्रारम्भवाक्यं स्थितं ।) रज-
तलप्रकारिका या दृष्ट्वाविषयता तद्वत्त्वादित्यर्थः । इत्यादि ।

End. चात्मसंसर्गाग्रहसंज्ञितानाचार्यज्ञानात्तन्नेपि फलप्रसङ्गः । नचाचार्य्यत्वं नैकं
इति वाक्यं फलविशेषजनकतावच्छेदक इति विशेषस्य मानसलाभ्युपगमात्
एवमनाचार्यादावपीति ॥

Colophon. इति महासहोपाध्याय-श्रीकृष्णदाससार्धभौमभट्टाचार्य्यविनिर्णिता प्रत्यक्ष-
दीधितिप्रसारणी सम्पूर्णा ॥०॥ शकाब्दाः १५७६ ।

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तर्गत-प्रत्यक्षखण्डस्य रघुनाथशिरोमणिकृताया दीधितेः वाख्यानम् ।

No. 231. प्रबोधचन्द्रोदयटीका . By महेश्वरन्यायालङ्कारः . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 58. Lines, 6 on a page. Extent, 1,044 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1690. Place of deposit, District Mayamānasimha, Serapura, Mādhavapura, Paṇḍita Gaṅgādhara Tarkasiddhānta. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मातृवदुःखलवने वज्रनिर्वन्ने सचेष्टस्य ।

चिमुवनभारसहिष्णोर्बालकविष्णोः स्मितं जयति ।

प्रबोधचन्द्रोदयनाम नाटकं ज्ञानाग्निसंशुद्धविमिश्रजाटकं ।

× × × आचार्य-महेश्वरः कृती टीकां प्रयत्नेन करोति निर्माणां ।

रूपधारः पठेद्वाग्दीं मध्यमस्वरसंयुतामिति नाटकनियमात् । इत्यादि ।

End.

तानहमित्यादि गीताश्लोकः तावद्राधमानं क्रूरान् मां द्विषतः आसुरीश्वरेण योनिषु अजस्रं नित्यं क्षिपन्तीत्यर्थः ॥ * ॥

Colophon.

इति महेश्वरन्यायालङ्कारभट्टाचार्यकृतायां प्रबोधचन्द्रोदयायां ब्रह्माक्षविवरणं समाप्तमिति ॥ शकाब्दाः १९८० ।

विषयः । प्रबोधचन्द्रोदयनामकस्य नाटकस्य वेदान्तमतानुयायिनी टीका ।

No. 232. प्रमेयरत्नावली . Substance, country-made paper, 17×3 inches. Folia, 18. Lines, 3 on a page. Extent, 189 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1748. Place of deposit, Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामो जयति ।

जयति श्रीगोविन्दो गोपीनां समद्वन्द्वगोपालः ।

ब्रह्माणि यस्य कृपया प्रमेयरत्नावलीं रचितां ॥

भक्त्याभासेनापि तोषं दधाने धर्माध्यक्षे विश्वमिसारिणाम्नि ।

नित्यानन्दैतच्चैतन्यरूपे तत्त्वे तस्मिन्नित्यभासां रतिर्गः ॥

आनन्दतीर्थनामा सुखमयधामा यतिर्जीयात् ।

संसारार्थवतरणीं यमिह जनाः कीर्तयन्ति बुधाः ॥

भवति विचिन्त्या विदुषां निरवकारा (?) गुरुपरम्परा नित्यं ।

शकान्मिलं सिद्ध्यति ययोदयति येन चरितोषः ॥

यदुक्तं पद्मपुराणे ।

सम्प्रदायविहीना ये मन्त्रास्ते विफला मताः ।
 अतः कलौ भविष्यन्ति अन्तारः सम्प्रदायिनः ॥
 श्रीमच्छास्त्रसमका वैष्णवाः चित्तिपावनाः ।
 अन्तारस्ते कलौ भावा क्षुत्कले पुरुषोत्तमादिति ॥
 रामानुजं श्रीः स्त्रीचक्रे मध्वाचार्यं चतुर्मुखः ।
 श्रीविष्णुस्वामिनं चक्रे निम्बादित्यं चतुस्सुतः (?) ॥

लगुचपरम्परा यथा,—

श्रीकृष्णब्रह्मदेवविंशदरायणसंज्ञकान् ।
 श्रीमध्व-श्रीपद्मनाभ-श्रीमद्गुरि-माधवान् ॥
 आचोभ्य-जयतीर्थ-श्रीज्ञानसिन्धु-दयानिधीन् ।
 श्रीविद्यानिधि-राजेन्द्र-जयधर्मान् ज्ञामात् द्वयम् ॥
 पुरुषोत्तमब्रह्मण्यव्यासतीर्थीय संस्तुतः ।
 ततो लक्ष्मीपतिं श्रीमन्माधवेन्द्रश्च भक्तितः ॥
 तच्छिष्यान् श्रीशरादेतनित्यानन्दजगद्गुरुन् ।
 देवमीश्वरशिष्यं श्रीचैतन्यश्च भजामहे ॥
 श्रीकृष्णप्रेमदानेन येन निष्कारितं जगत् ।

अथ प्रमेयाष्टादिश्रवणम् ।

श्रीमध्वः प्राज्ञ विष्णु परममखिलान्नायवेशश्च विश्वं
 सत्यं भेदश्च जीवान् हरिचरणजुषकारतम्यश्च तेषाम् ।
 मोक्षं विष्णुकिङ्कलाभं तदमलभजनं तस्य चेतुं प्रमाणं
 प्रत्यक्षादिभयक्षेत्युपदिशति हरिः जगन्चैतन्यचन्द्रः ॥ इत्यादि ।

End.

एवमुक्तं प्राचा ।
 श्रीमन्मध्वमते हरिः परमतः सत्यं जगत् तत्त्वतो
 भेदो जीवमया हरेरनुरूपवानीछो भावं गताः (?) ।
 सुक्तिर्निज (?) सुखानुभूतिरमला भक्तिश्च तत्साधनं ।
 अद्यादिभित्तयं प्रमाणमखिलान्नायैकवेशो हरिः ॥
 आनन्दतीर्थै रचितानि यस्यां प्रमेयरत्नानि नवैव पणि ।
 प्रमेयरत्नावलिरादरेष प्रवीभिरेषा हृदये निधेया ॥
 नित्यं निवसतु हृदये चैतन्यात्मा सुरारिर्नः ।
 निरवयो निर्द्वेषितान् गजपतिरनुकम्पया यथा ॥

Colophon. इति प्रमेयरत्नावली पूर्णिसमाप्तः ॥ श्रीरामः शरणं । शकाब्दाः १७४८ ।

विषयः । वैष्णवपञ्चोत्थं । अथ च प्रथमप्रमेये भगवत्पादात्म्यादिनिरूपणम् । १ ये प्रपञ्च-
सत्यत्वादिनिरूपणम् । २ ये विश्वसत्यत्वादिनिरूपणम् । ३ ये भेदसत्यत्वादिनिरूपणम् । ४ ये
जीवानां चरिदासत्वादिनिरूपणम् । ५ ये जीवतारतम्यनिरूपणम् । ६ ये कृष्णोपासनाया-
मुक्तिहेतुलनिरूपणम् । ७ ये एकान्तभक्त्येवैवसाधनत्वादिनिरूपणम् । ८ ये प्रत्यक्षानुमान-
शाब्दानां प्रमादलेननिरूपणश्चेति ।

No. 233. प्रञ्चूडामणिः . By वराहमिथुनः . Substance, country-made paper, 12 × 2½ inches. Folia, 6. Lines, 5 on a page. Extent, 86 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1686. Place of deposit, Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkālaṅkāra. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ प्रञ्चूडामणिर्लिख्यते ।
पादमादौ पदं मध्ये अक्षो यस्मात् पदं भवेत् ।
रतेनापि शुभं कार्यं सर्वसिद्धिप्रदं यशः । इत्यादि ।

End. आदावन्ते चतुर्दश मध्ये यस्मात् चतुष्टयम् ।
सम्पत्तिस्तस्य विद्या च मनः सम्यग्मेव च ॥

Colophon. इति श्रीवराहमिथुनतः प्रञ्चः समाप्तः । शकाब्दाः १६८६ ।

विषयः । प्रञ्चगणनोपायनिरूपणम् ॥

No. 234. प्रञ्चदीपः . (लौहित्यवरसेनविरचितप्रञ्चदीपप्रकाशिन्याख्यटीका-
सहितः) . Substance, country-made paper, 19 × 3½ inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 458 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Purāpādā, Post Office Sonārā, District Dhākā, Paṇḍita Jagadbandhu Tarkavāgiṇa. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । ॐ नमः श्रीसूर्याय ।
सन्नि चेद्भूतशस्त्राणि प्रञ्चज्ञानविधावपि ।
तथापि सारमेकैव कर्तुंमैव मनोयुतः ।
आद्यानाग्निधर्मं यावदुक्तं मे जातदीपके ।
तथाप्यहहहहार्थं प्रञ्चदीप इत्युच्यते ॥

इदमत्यन्तब्रह्मैकं वज्रप्रज्ञं समासतः ।

मासकं पुस्तकं स्रं के सतां प्रीतिं करिष्यति ॥

इदकाष्टो यथा ।

भागं वारिधिवारिराशिश्रमिषु (१४४) प्राञ्चर्मासे बुधाः

पदमे वाचस्पतीययोगिनिषुषु (१२५) स्नात् कर्कटासे रवौ ।

पादैः सप्तभिरन्वितैः प्रथमकं हिमादिनासे इले

हिमैकां वटिकां परे च सततं द्वाष्टकासं वदेत् ॥ इत्यादि ।

टीकायाः प्रारम्भवक्ष्यम् । मावादिपक्षासेषु चतुस्त्रयारिंशदधिकश्रमताक्षेपु
माववादिपक्षासेषु पञ्चविंशदधिकश्रमताक्षेपु भागं चरचं पश्चिमाः प्राञ्चः कैः
प्रथमकं पादैः हिमा पादैः सप्तभिरन्वितैः । यतस्तुल्यं भवति चावापादे एकं
त्यक्त्वा सप्तान्वितं क्त्वा पूर्वार्धे चतुर्विंशो स्रजः स द्वाष्टः । येषं पट्टा
संगुचितेनैव चारिष चतुर्विंशं ज्ञेयम् । पूर्वार्धपरार्धयोर्भेदमात्रं । दिनासे
एकां वटिकां हिमा इदकासं परदले एकां वटिकां द्वाष्टा इदकासं वदे-
दिति । इत्यादि ।

End.

रोगजन्यतोऽत्युन्नतं यथा ।

शिवशतभिषातायाम्बुसर्पैरिपूर्णा

रविरविज्जुजाहे भूतपटोन्मथमात् ।

इह हि मरचयोमो यो ज्वरेषाभिभूतः

पश्यपतिसमवीर्यः सोऽपि क्षत्युं प्रयाति ॥

आर्द्रास्त्रेवा-क्षाती चोडाद्यु च यथा रोगजन्यं स्नात् ।

अन्वन्तरिषापि चिकित्सितस्य तस्यास्यो न क्षुः ।

यद्यपि चन्द्रमासस्य मोचरे चाशुभप्रदः ।

तदा तस्य भवेन्मृत्युः कुशासंघितदेहिनाः ॥

Colophon.

इति प्रज्ञदीपे रोगज्ञानं नामैकादशोऽध्यायः । (अखितयेषीऽयं ग्रन्थः) ।

टीकायाः शेषवक्ष्यम् । रविचारे चतुर्दश्यां शनिचारे चट्ठां कुजचारे नवम्यां
यदि आर्द्रास्त्रेवा-शतभिषा-रोहिणी-भरणी पूर्वार्धयमस्त्रेवानवचादि भवति
तदायमं रोगो विधत्ते । अस्मिन् योगे सा चेद् यदि चन्द्रस्य मोचरश्चरिर्न
स्नात् तदा मरचम् । ।

Colophon.

इति क्षौद्रित्यपरवेगविरचितायां प्रज्ञदीपप्रकाशिकायां रोगज्ञानमेकादशो-
ऽध्यायः ॥

विषयः । अथ प्रथमं ज्ञायापारम्भिककथनम् । अथाध्यातं तत्प्राप्ती इच्छाकथनम् । रोचसाह-
 इच्छाकथनम् । अथापत्यजननइच्छा । तत्र गर्भमासइच्छाकथनम् । गर्भचेनइच्छाकथनम् । कुत-
 कुताजननइच्छाकथनम् । यमजापत्यकथनम् । जारजयोमकथनम् । अथ प्रसवदिवाराविइच्छा,
 तत्र प्रसवज्ञानकथनम् । अथ तन्मादिभावे वस्तुनिकपचमाह । तत्र तन्मादेष्टुपचयज्ञान-
 प्रकारकथनम् । भतानरेष भावोक्तकार्यसिद्धासिद्धिकथनम् । कृप्राविपादेविमदपचकथनम् ।
 विमद्विदिपचकथनम् । अथ भावपक्षादिनिर्णयः । तत्र साभासाभज्ञाननिरूपकम् । निवि-
 साभइच्छाकथनम् । वेतनसाभइच्छाकथनम् । राव्यपदप्रतिइच्छाकथनम् । अथ राजयोम-
 वस्तुइयनिरूपकम् । विभवसाभइच्छाकथनम् । यमसाभइच्छाकथनम् । कुमारीसाभइच्छाकथ-
 नम् । अथ विषकन्याज्ञानम् । वरसाभइच्छाकथनम् । विवाहसाभइच्छाकथनम् । अथ धृतादि-
 क्षीज्ञानम् । ज्ञायापरिज्ञानम् । शुभाशुभज्ञानम् । अथ कार्यसिद्धासिद्धिइच्छाकथनम् । तत्र
 सर्वकार्यशुभाशुभइच्छाकथनम् । अथ दिननिर्णयः । तत्र विवाहशुभाशुभइच्छाकथनम् ।
 दिनशुभाशुभज्ञाननिरूपकम् । अथ वेद्यवेद्ययोः शुभाशुभज्ञानकथनम् । ममनामनज्ञान
 कथनम् । ममनस्थितिज्ञानकथनम् । याचाप्रज्ञात् जयज्ञानकथनम् । याचायां शुभाशुभज्ञान-
 कथनम् । यातुर्निर्दिष्टदिनज्ञानकथनम् । प्रीतिनामननतच्छुभाशुभज्ञानकथनम् । प्रीतिना-
 मननदिनज्ञानकथनम् । जयपराजयज्ञानकथनम् । जयपराजयचक्रनिरूपकम् । अथ हृत-
 नहस्तुष्टिगतादिज्ञाननिरूपकम् । अस्याः प्राक्स्थितिकालज्ञाननिरूपकम् । चौरज्ञाननिरूपकम् ।
 वयोज्ञाननिरूपकम् । जातिज्ञाननिरूपकम् । क्षी-पुं-मपुंसकभेदज्ञाननिरूपकम् । हृतनह-
 साभासाभज्ञाननिरूपकम् । त्रयवित्रयसम्मानज्ञाननिरूपकम् । मगोदति-क्षी-पुवचज्ञाननिरू-
 पकम् । अथ दृष्टिज्ञाननिरूपकम् । अथ नष्टकोट्टुहारनिरूपकम् । अमनारं रोमज्ञाननिरू-
 पकमेति ।

3

No. 235. प्रश्नप्रकाशिनो . By कौहिल्यवरसेनः . Substance, country-
 made paper, 12 x 2½ inches. Folia, 65. Lines, 5 on a page. Extent, 1,117
 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1,664. Place of deposit, Maya-
 manasiraha, Serapura, Mahāmahopādhyāya, Candrakānta Tarkālaṅkāra.
 Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नौकर्याय नमः ।

त्रिषमभिवक्ष्यताम् सिद्धिं सम्यसाधे

सुरजतज्जनसर्वं देवदेवं प्रथम्य ।

सुखतसकलसारप्रज्ञदीपस्य टीका

खजननिजकुलार्थं कर्तुमेव प्रयत्नः ॥

सन्नि चेद्वृक्षाणां प्रज्ञज्ञानविधावपि ।

तथापि सारमेकच कर्तुमेव मनोयसः ॥

आधानाग्निधनं यावत् यथोक्तं जातदीपके ।

तथादृष्टस्य दृष्टार्थं प्रज्ञदीप इत्युच्यते ॥

मम जातदीपके साधनाग्निधनपर्यन्तं यथाकथितं तेनैव प्रकारेण इव प्रज्ञदीपके अदृष्टस्य पुराकृतकर्माद्यो दर्शनार्थं कथ्यते इति । इदं काल-
ज्ञानमाह ।

भागं वारिधिवारिरागिभिरनु प्राकृत्यैर्गार्थैर्बुधः ।

पठके वाचस्पतीयोनिविधुषु स्यात् कर्कटाद्यैः पुनः ॥ इत्यादि ।

End.

अथ योगे तस्य रोगिणो गोचरे चन्द्रमा अग्न्यभप्रदः स्यात् । गोचरग्न्यो-
ग भवति तदाद्यतचित्तदेवस्यापि नरस्य मृत्युः स्यात् ॥

Colophon.

इति श्रीलौहित्यवरसेनविरचितायां प्रज्ञप्रकाशिन्यां रोगज्ञानं नाम द्वादशो-
ऽध्यायः ॥ * ॥ शकाब्दाः १११४ ।

विषयः । प्रज्ञदीपनामकस्य व्योतिषग्रन्थस्य टीकेयं । अथ च आधानादिनिरूपणम् ।

भावविचारादिनिरूपणम् । आभासाभादिनिरूपणम् । राजयोगचतुष्टयादिनिरूपणम् । गमना-
गमननिरूपणम् । शत्रुः दीनामागमनादिनिरूपणम् । सन्निविष्टजयपराजयदुर्गन्धिनादिज्ञान-
निरूपणम् । हृतनष्टसृष्टिगतधातुसृजनीयानां ज्ञानादिनिरूपणम् । अथ विविधकाध्यायः ।
अनन्तरं नष्टजातकरोगादिनिरूपणमेति ।

No. 236. प्रस्तावसारः . By लौहित्यवरसेनः . Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 21. Lines, 7 on a page. Extent, 367 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti, Dis-
trict 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Çāstri. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

अननुचि जितनौकुञ्जमे

कृतनिविडासनमुष्णितागपीडे ।

अरश्मनतङ्कित्कङ्कारद्वि

अङ्गमुदुराङ्गपशोभितचूडनीडे ॥

वाञ्छा सञ्जनसङ्गमे परगुणे प्रीतिर्गुरौ नमता
 विद्यायां यमनं स्त्रयोपिति रति कीकप्रवादाङ्गयं ।
 इतिरात्मदमने संसर्गमुक्तिः स्वप्ना-
 देवे येषु वसाने निर्मलगुणास्तेभ्यो नरोभ्यो नमः ।
 सुभाषितानि रत्नानि यो न गृह्णाति यत्नतः ।
 स वै प्रज्ञावयवेषु दक्षिणां कां प्रदास्यति ।
 भुलेदं पितरं प्राञ्च श्रीमच्छ्रीकान्तसेनकः ।
 लिखितैकत्र तत्पुष्पं प्रज्ञावोचितभाषणम् ।
 तदा तन्नात् समाल्लभ्य क्षितबुद्धिप्रदः सदा ।
 नास्मा प्रज्ञावसारोऽयं तत्पिपासेष्वि यत्नतः । इत्यादि ।

End

(लिखितत्वात् शेषो नास्ति तेन एकविंशतिपत्रस्य समाप्तिवाक्यं लिखितम् ।)

ब्रह्मप्रसङ्गो यथा ।

ध्वनिरपि मधुरः शुचिलमुच्चै-

र्जनिरपि ब्रह्म नदी तवाभूत् ।

अधिमगतमखिलं तवैव सर्वं

कुटिलतरं भवदन्तरं न विद्मः ।

विषयः । एव भार्या-राज-मन्त्रि-चक्र-भूषादिप्रसङ्गमुखेन मनोरञ्जकस्तोकाणां सङ्ग्रहः ।

No. 237. प्रायश्चित्तकदम्बसारसंग्रहः . By काशीनाथतर्कालङ्कारः . Sub-
 stance, country-made paper, 17½ × 4 inches. Folia, 11. Lines, 9 on a page.
 Extent, 427 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1737. Place of
 deposit, Nāḍiyāgrāma, Post Office, Lonsing, District, Pharidapura, Paṇḍita
 Çaçibhūṣaṇa Smṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and Verse. General-
 ly correct.

Beginning.

ॐ नमो मधेशाय ।

प्रथम्य शिरसा शम्भुं श्रीकाशीनाथशर्मणा ।

प्रायश्चित्तकदम्बानां क्रियते सारसंग्रहः ।

बृहत्कुण्डोत्तमसंस्कृतिपातकशेषपापक्षयकार्मेन पराकव्रतद्वयाद्यशक्तौ यत्-
 किञ्चिद्विषयकैकविंशत्कार्पापघोदानरूपं प्रायश्चित्तं करणीयमिति विद्वां
 मतम् । अशरीरोगे पराकव्रतद्वयमेव । एतद्भोगोत्पन्नमनरं प्रायश्चित्तभावे

तदुत्पन्नानां पुनराणामेतद्व्रतस्य तृतीयभागप्रायश्चित्तम् । अक्षतप्रायश्चित्त-
कुष्ठादिरोगयुक्तोत्पन्ना दुश्चिन्तारस्तु अग्न्यग्निप्रोत्पन्नकर्तव्यं तृतीयभागप्राय-
श्चित्ततृतीयभागं कुर्यादिति । तत्र प्रमाणम् ।

अग्न्यग्निप्रोत्पन्नानां तेषाञ्च अग्निमिच्छताम् ।

पतितानां तृतीयांशः स्त्रीणामंशात् तृतीयकः ॥

इति बोधायनवचनम् । तेन पतितोत्पन्नानां अग्निमिच्छतां पतितानां प्राय-
श्चित्तस्य तृतीयभागस्तत्प्रायश्चित्तं ज्ञेयम् । स्त्रीषु पतितोत्पन्ना तृतीयभागस्य
तृतीयभागं कुर्यादिति प्रायश्चित्तविवेकलिखनञ्च । अक्षतप्रायश्चित्तार्शोरोग-
युक्तोत्पन्नेन पुनरेव तत्प्रायश्चित्ताय पराकव्रतद्वय भागाद्यशक्तौ यत्किञ्चि-
दक्षिणकं दशकार्षापणीदानरूपं प्रायश्चित्तं कर्तव्यम् ॥ इत्यादि ॥

End.

अनुलोमजातानां वर्षसङ्कराणामपि ज्ञानतो बधे तप्तछच्छद्वयं तदशक्तौ
अष्टौ धेनवः तदशक्तौ सार्द्धद्वाविंशतिकार्षापणी चान्द्रायणञ्च यथाशक्ति
दक्षिणा । प्रतिखोमजातानां केवर्णादीनां ज्ञानतो बधे चान्द्रायणं तदशक्तौ
अष्टौ धेनवः तदशक्तौ सार्द्धद्वाविंशतिकार्षापणी चान्द्रायणञ्च । ज्ञानतो
ब्राह्मण्योबधे षड्वार्षिकव्रतम् । तदशक्तौ नवतिधेनवो देयाः तदशक्तौ
सप्तत्यधिकद्विशतकार्षापणी चान्द्रायणञ्च दक्षिणा च पञ्चाशदुगवः तदशक्तौ
पञ्चाशत् कार्षापणी । षुक्लहायास्तु शूद्रायास्तादृशचनियवैश्याम्बष्ठानाञ्च
कामतो बधे वार्षिकं व्रतं तदशक्तौ पञ्चदश धेनवो देयाः तदशक्तौ पञ्च-
चत्वारिंशत् कार्षापणी चान्द्रायणञ्च । मध्यमायाः कामतो नवमासिकव्रतं
तदशक्तौ सप्तादैकादश धेनवः तदशक्तौ द्वादशाधिकचयस्त्रिंशत्कार्षापणी
चान्द्रायणञ्च । अधमायास्तु तप्तछच्छद्वयं तदशक्तौ सार्द्धद्वाविंशतिकार्षा-
पणी चान्द्रायणञ्च यथाशक्ति दक्षिणा । एषा व्यवस्था मदनपारिजात-
सम्पत्ता । नव्यद्वैतनिर्णयछच्छन्दोग्येस्वरवाचस्यनिसम्पत्ता तु चान्द्रायणद्वयं तद-
शक्तौ पञ्चचत्वारिंशत् कार्षापणी यथाशक्ति दक्षिणा च ॥

Colophon.

इति श्रीकाशीनाथतर्कालङ्कारकृतः प्रायश्चित्तकदम्बसारसंयुक्तः समाप्तः ॥

दुर्गा । ॐ सरस्वत्यै नमः ।

जीवदनचन्द्रहिमेन लिखिता पुस्तिकेन ।

विप्राभोदकरोमाजी प्रार्थयित्तकदम्बिका ॥

मार्गशीर्षस्य मासस्य दिवसे दशपञ्चमे ।

रविवारे चापरात्रे संपूर्णा लिखितान्त्रियम् ॥ शक १७ । २७ । १५ ॥

विषयः । सर्वप्रकारपातकानां प्रायश्चित्तव्यवस्था । तत्र प्रथमं कुट्ट-शूद्र-यक्ष-क्षत्र-पुत्र-
चासादिनाशार्णोदुष्टव्यप्रभृतिरोगयुक्तानां प्रायश्चित्तव्यवस्था । पूर्वाङ्गरोगयुक्तानामोरसानाञ्च
प्रायश्चित्तव्यवस्था । उपपातकानुपातकमहापातकानिपातक प्रकीर्षपाप-रोगसङ्कर-ज्ञानाज्ञान-
कृतमन्त्रहत्यादिपापप्रायश्चित्तव्यवस्था । ब्राह्मण-क्षत्रिय-वैश्य-शूद्रस्वामिकगोवधस्य ब्राह्मण-क्षत्रिय-
वैश्य-शूद्रभेदेन प्रायश्चित्तव्यवस्था । विप्रादिस्वामिकपालनापालनकृतगोवधप्रायश्चित्तव्यवस्था ।
संगृहीतानि चान्न नारायणवन्द्योपाध्याय-शूद्रपाणि-स्नानभट्टाचार्य-भवदेवभट्टानां मतानि ।

No. 238. प्रायश्चित्ततत्त्वटीका . By काशीनाथतर्कालङ्कारः . Substance,
country-made paper, $17\frac{1}{2} \times 4$ inches. Folia, 19. Lines, 12 on a page.
Extent, 1,368 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Nāḍiyāgrāma, Post Office, Lonsing, District, Pharidapura, Paṇḍita Ṣaṇi-
bhūṣaṇa Smṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally
correct.

Beginning. प्रथम्य पार्ष्वतीशानो श्रीकाशीनाथशर्मा ।

प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानां बोधिनो क्रियते त्रियम् ॥

प्रथम्येति । ब्रह्मस्वरूपं ब्रह्मविष्णुशिवमस्कारात्मकं महत्समाचरन् श्रीरघु-
नन्दन उद्दिशति प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानीति । ननु प्रथम्यस्य नामकथनसुरेभः
तस्य नामलाभावात् कथयरेभ्यस्तस्मिन् चेन्न हिरण्यपूर्व्यं कश्चित् प्रवचते
इतिवत् स्तम्भावाक्यस्य नामलात् । ननु तत्त्वानीत्यस्य ग्रन्थपरत्वं कुत इति चेत्
प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानीति पदे लक्ष्यया अङ्गनया वा प्रायश्चित्ततत्त्वमिति नाम
बोध्यं प्रायश्चित्तबोधकवचनानां तत्त्वनिरूपणार्थत्वात् प्रायश्चित्ततत्त्वमिति
ग्रन्थस्य नाम इति ग्रन्थकृतोऽभिप्रायः । प्रायश्चित्तस्य तत्त्वानि प्रायश्चित्त-
बोधकवचनानां तत्त्वानि यथायथान् प्रमाविषयौभूतानीति यावत् अन्येषां
ग्रन्थकृतां वचनार्थधर्मोऽस्ति अत्रानुक्तग्रन्थे कोऽपि धर्मो नास्ति इति तात्-
पर्यम् । एवं स्नाच्छाणिकार्थकशब्दो नाम अतन्मरे प्रविष्टादीनां गोनामवत् ।
सामान्य प्रतिज्ञासाञ्च प्रायश्चित्तस्य लक्ष्मा इत्यादि । प्रायश्चित्तस्य
लक्षणं अत्र ग्रन्थे वक्तव्यमिति शेषः । तथा तन्त्रप्रसङ्गको वक्तव्यो तथा
शब्दार्थः कर्तृसंस्कारकाङ्क्षानां क्षानाचमनादीनां प्रतिकर्म्म निर्वर्तनं न
प्रत्येककर्म्मणि करणम् । गोदासभक्त्यात् शुद्धिरिति गोदासभक्त्यं नवि-
स्थितं प्रायश्चित्तकर्म्मरिति तु शुद्धिः ॥ इत्यादि ॥

End.

गङ्गायां ज्ञानतो मृत्वा इति मरणात् पूर्वं गङ्गात्वं ज्ञाते शुक्तिः तदज्ञाने
ब्रह्मज्ञाकगमनमिति एतद्विषय एव गङ्गायां त्यजनः प्राणान् इत्यादि ...

... .. युगादौ च इति मन्वादाविति अववात् निमित्तमेव मन्वादौ इत्येव
उल्लेखं मन्वन्तरादयस्त्वेता इत्यस्माच्चकारिका इति वचनात् इति मन्वादौ
इत्येव उल्लेखम् । तान्त्रिके कर्कषि मन्वन्तराथामिति अववात् मन्वन्तराथा-
मित्येव उल्लेखमिति केचित् । वस्तुतस्तु मता मन्वन्तरादयः क्षुरित्यनेन
मन्वन्तरादिसंज्ञाया एव विधेयत्वात् मन्वन्तरादौ इति सर्व्वेव उल्लेखम् ।

ब्रह्मपुराणे ।

कलौ तु सर्व्वतीर्थाणि खं खं वीर्य्यं सभावनः ।

गङ्गायां प्रतिमुञ्चन्ति सा तु देवी न कुपयिष्यति ॥

भवित्ये ।

कृते तु सर्व्वतीर्थाणि वेतायां गुप्तरं ।

द्वापरे तु कुपयेवं कलौ गङ्गा विशिष्यते ॥

अर्थोदकं चरणाभिमर्शयन्मिति तु मौक्तिकं परं ब्रह्मेति
तज्ज्ञानं जनयेदित्यर्थः । पदं स्वरूपं शिवरूपमिति यावत् । प्रसङ्गेनेति
प्रकर्षेण गतः सङ्गः कामो यस्य तेन सुसुक्ष्मा इत्यर्थः इति केचित् ।
वस्तुतस्तु प्रसङ्गेन उद्देशान्तरप्रसङ्गेन कृताद् गङ्गास्नानाङ्गुक्तिः फलं जायते ।
अन्यत् तीर्थे कृतं पापमित्यादिवचनं गङ्गाजलकृतपापशक्तिरिक्तविवयम् ।
तादृशं कर्मफलं दृष्ट्वा गङ्गा ... वाचीति श्रियायोगसारप्रत्यक्षिष्यमानु-
सारात् । सचक्षुः सुदिनचये इति दिनचयश्च ।

एकस्मिन् सावने लङ्घि तिथीनां वितथं यदा ।

तदा दिनचयः प्रोक्तस्तान् साक्षरिकं फलम् ॥ इति वचनोक्तः ।

इति तिथ्यन्तावेकवारं यत्र स स्थादिनचय इति ॥

Colophon.

इति श्रीकाशीनाथतर्कालङ्कारविरचित-प्रायश्चित्ततन्त्रीयगङ्गासाक्षात्प्रायश्चित्त-
टीका समाप्ता ॥

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्य्यकृतस्य प्रायश्चित्ततन्त्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 239. प्रायश्चित्ततन्त्रटीका. By राधामोहनगोस्वामी. Substance,
country-made paper, 17 x 3 inches. Folia, 106. Lines, 7 on a page. Extent,
2,782 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1751. Place of deposit,
District Vāṅkudā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Incorrect.

Beginning.

बीबीरामः ।

तद्विहीतो नीलाम्बुदधिररूपस्ततले
 लसद्भोगादास्तनिकरवर्णं प्रियसखि ।
 नवीनोऽयं किं मे रचयति हृदीवेक्षितकथां
 लघुस्यन्दा राधा जयति वक्रमूर्धोर्द्धं नता ।
 लघु प्रायश्चित्ततत्त्वशास्त्रा मोहनमर्थशा ।
 त्रियवेऽद्वैतबंधेन मोघिन्दमनिकाश्रया ।
 प्रारिखितप्रत्यसमाप्तिहेतुतया मङ्गलमाचरन् शिष्यशिष्यायै तदुपनिबन्धनं तद्-
 वधानाय प्रतिज्ञाश्चाचरति प्रथम्येत्यादि । अथ मङ्गलस्य समाप्तिहेतुमे किं
 मानमिति चेत् शिष्टाचारानुमितवेद एव प्रसारं तथाहि मङ्गलं वेद-
 बोधितप्रत्यसमाप्तिहेतुकं प्रत्याहौ शिष्टैरनुदीयमानत्वात् इति वेदानुमानं
 वेदस्य प्रत्यसमाप्तिकामो मङ्गलमाचरेदित्यादिरूपः । मङ्गलस्य ईश्वर-
 प्रशामादि ।

End.

तेनोपवास इति एवञ्च ।

एकरात्रं निराचारा पञ्चमयेन श्रुत्याति ।

इति प्रागुक्तकाश्रयपञ्चमसमार्थवेति । अथर्वरजसलास्यमे होषाधिक्यस्य
 काश्रयपञ्चने उक्तत्वात् । अतः परमित्यस्य तत्परत्वासम्भवाद्वा उच्छिष्ट-
 श्रद्धादिस्यमे इति यत्तत्परत्वे हेतुमात्रं श्रद्धा इति द्युतस्य चरेदिति यतश्च
 प्रथमद्वितीयदिन इति यत्नेत् अथ क्षान्तिरस्यमे होषाभावस्य उक्तत्वाद्वा
 क्षान्तात् पूर्वमिति चास्यादिरजसलास्यमे तथाविधप्राज्ञायाः वदुरात्र
 वैगुण्यं श्रुतपाणिभिः श्रद्धाचाण्डाल्यादेः विगुणाद्यममस्य कथनादिति । * ।

Colophon.

इति बीररामोचनमोक्षानिभङ्गाचार्यविरचिता प्रायश्चित्ततत्त्वशास्त्रा स-
 माप्ता । * । शकाब्दाः १०५१ ।

विषयः । रघुनन्दनभङ्गाचार्यकृतस्य प्रायश्चित्ततत्त्वस्य व्याख्यानम् ।

No. 240. प्रायश्चित्तप्रकरणम् . By भवदेवभट्टः . Substance, country-made paper, 19 x 5½ inches. Folia, 47. Lines, 9 on a page. Extent, 1,985 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha Kāṭihālī, Paṇḍita Navakiṣora Tarkacūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अनादिभवसम्भूतपापप्रशमकारणम् ।

स्मरणं वासुदेवस्य यस्य तस्मै नमो नमः ॥

मन्वादिस्मृतिमालोक्य सुविचित्रं यथाक्रमम् ।

क्रियते भवदेवेन प्रायश्चित्तनिरूपणम् ॥

प्रायश्चित्ते निरूपणीये गुणत्वात् महापातकप्रायश्चित्तनिरूपणपुरःसरमेव
इतरप्रायश्चित्तनिरूपणे कर्तव्ये मन्वादिवचनक्रमानुरोधेन प्रथमं ब्रह्मवध-
प्रायश्चित्तमेव निरूप्यते । इत्यादि ।

End.

तथाच दृष्टद्विष्युः । अष्टौ यामान् प्रतिदिवसं मासमञ्जीयात् यत्तिचान्द्रा-
ययो नाम । अथ मासेकेन चलारिंशदधिकशतद्वयपिण्डाचार्योपवासा-
भावेन च ज्ञेशान्पत्वात् । अथापि पञ्च धेनवः । इति कञ्चुप्रकरणं समाप्तम् ॥

Colophon.

इति श्रीबालवट्टभीय भुजङ्गापरनाम्नो भट्टश्रीभवदेवस्य कृतो प्रायश्चित्तप्रकरणं
समाप्तम् ॥ * ॥

विषयः । महापातकोपपातकादिभिरूपणमुखेन तत्तत्पापप्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । चान्द्रा-
यवादिप्रतनिरूपणञ्च ।

No 241. प्रायश्चित्तव्यवस्थासंग्रहः . By मोहनचन्द्रविद्यावाचस्पतिः . Sub-
stance, country-made paper, 18x4 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page.
Extent, 288 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Dhākā. Vikramapura. Ichāpurā, Paṇḍita Vrajanātha Vidyā-
ratna. Appearance, tolerable Prose. Correct.

Beginning.

नन्वा गुरुन् समामेन प्रायश्चित्तस्य सारतः ।

द्विजमाह्वनचन्द्रेण व्यवस्था लिख्यते मया ॥

तत्र प्रायश्चित्तस्य लक्षणं पापक्षयसाधकत्वे सति विधिबोधितपापक्षयेतरा-
साधकत्वम् । तेन पापक्षयस्वर्गोभगमाधक्यागादौ नानिय्याग्निः । न वा
तस्य पापक्षयेतरस्वर्गमादिमाधकत्वोपपन्नवः । पापक्षयेतरे विधिबोधि-
तत्वनिर्गोपणात् । स्वर्गमादिस्तु निधिबोधितत्वाभावात् । प्रायश्चित्तस्य नित्यत्वं
नेमिगिकत्वं काम्यत्वं च । इत्यादि ।

End. प्राजापत्यव्रते लेखधेनुदानाच्छुद्धिः । यतिचान्द्रायणव्रते पादोनधेनुचतुष्टय-
दानात् पराकव्रते पञ्चधेनुदानात् । अन्यन् प्रायश्चित्तादिकं प्रायश्चित्ततत्त्वा-
दावनुसन्धेयम्-॥

Colophon. इति प्रायश्चित्तव्यवस्थामङ्गलः समाप्तः ।

विषयः । प्रायश्चित्तसंस्कृतपद्यमपूर्वकं संक्षेपतः प्रायश्चित्तव्यवस्थादिकथनम् ।

No. 242. प्रायश्चित्तसंग्रहः . By कृष्णदेवस्मार्तवागीशः . Substance, coun-
try-made paper, 13×3 inches. Folia, 74. Lines, 7 on a page. Extent,
1,554 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1760. Place of Deposit,
District Vākuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ अथ प्रायश्चित्तं । तत्र प्रायश्चित्तसंस्कृतं पापक्षयसाध-
कामनाजन्यकृतिविषयपापक्षयसाधनं कर्म प्रायश्चित्तम् । पापक्षयसंगोभय-
कामनाजन्यकृतिविषयमहमरणाद्यमेधादिवारणाय साधपदम् । आत्मकृत-
चित्यवन्दनादिवारणार्थमन्यं दत्तं । तत्र पापक्षयजनकता नास्ति प्रमाणा-
भावात् । यदा चान्द्रायणार्थमेधादि स्नादशकृतिविषयस्तदा प्रायश्चित्तं यदा
तु स्पर्शादिफलकामनाजनकतापि तदा तेषां न प्रायश्चित्तत्वं । शरीरगत-
प्रायत्नाभावे प्रायश्चित्तस्य न कारणत्वम् । इत्यादि ।

End. अथ प्रायश्चित्ताश्रयणात् प्राजापत्येन चैकेन सर्वपापक्षयो भवेदिति धेनुदान-
मिति । देवलः ।

वैश्याः शूद्राश्च ये मोक्षादुपवासं प्रकुर्वन्ते ।

चिरात् पक्षरात्रं वा तयोः पुष्टिर्न विद्यते ॥

पुष्टिः फलं तेन काम्यस्यैव निषेधः प्रायश्चित्तात्मकं कर्तव्यमेव ॥ भारते ।

नैव निर्वापयेद्दीपं देवार्थमुपकल्पितम् ।

दीपवर्त्ता भवेदन्धः काणो निर्वाणको भवेत् ॥

कीर्त्तौ ।

शूद्रो जन्मसङ्ख्यापि गतजन्मानि शूकरः ।

स्वापदः सप्तजन्मानि शमायां निशि भोजनात् ॥

सकललक्ष्य पात्राच्च सकलं ताम्रलभ्यमानम् ।
 उपवासफलं चन्द्रादिवासायाचमैशुमानम् ।
 नैवेति च पाठो वर्षकौमुद्याम् ।
 आसनं वसनं ग्रन्था जायापत्यं कनकल्लुः ।
 आत्मनः शुचिरेतानि न परेषां कदाचन ॥

Colophon. इति त्रीयुतल्लक्ष्यदेवसातंवागीशभट्टाचार्यकृतः प्रायश्चित्तसंग्रहः समाप्तः ॥
 श्रीशिवो जयति ॥ शकाब्दाः १७९० ॥

विषयः । प्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । तन्त्रतान्निरूपणम् । प्रसङ्गादिनिरूपणम् । प्राय-
 क्षित्तोपदेशादिनिरूपणम् । प्रायश्चित्तानुपपादिनिरूपणम् । भेदबुद्ध्यादिवचनाः । गोवधादि-
 प्रायश्चित्तनिरूपणम् । गोर्नासभक्षणगोविज्ञायादिप्रायश्चित्तम् । गङ्गाधामस्य प्रायश्चित्तनिरूप-
 णम् । शुद्धादिवक्ष्यप्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । अक्षय्यभक्षणयादिप्रायश्चित्तम् । अशौचान्नादिभक्षण-
 प्रायश्चित्तम् ।

No. 243. प्रायश्चित्तसारः . By यादवेन्द्रविद्याभूषणः . Substance, country-
 made paper, 18×2 inches. Folia, 54. Lines, 6 on a page. Extent, 1,782
 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1613. Place of deposit, District
 Vēṅkuḍā. Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance,
 old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीकृष्णो जयति ॥

भूयः प्रथम्य रघुनाथपदारविन्दं
 नम्यादितन्त्रनिबन्धानभिबीक्ष्य यत्नैः ।
 उद्धृत्य सारमन्त्रिणं निश्चिह्नकृतीनां
 श्रीयादवेन विदधे क्षुतिसार एवः ॥
 तथाहो प्रायश्चित्तनिबन्धं । तथा मात्याः । पापक्षयमापसाधनं कर्त्तुं प्रायश्चित्त-
 मिति । तद्विषयं चान्द्रायणादीनां पापक्षयान्तिरिक्तलक्ष्यंवाहीनां जनकमाह
 चिह्न प्रायश्चित्तादावात्मनतपापक्षयस्य शरीरगतप्रायसस्य निवृत्तेषु ।
 इत्यादि ।

End. रजसलयाया उच्छिष्ट-शुद्धी-च-शुद्धरादिस्यर्गे प्रथमद्वितीयदिनयोर्होत्रोप-
 वासः । द्वितीये लक्षोरात्रं चतुर्थे नक्तं विना भोजने लक्षोरात्रोपोषितः ।

सुतैः पक्षगव्येन शुद्ध्यति । पर्व्वणि मांस-तैल-स्त्रीसम्भोगे क्षुरककर्मणि चाक्षो-
राचमभोजनम् । अभासे तु प्राजापत्यं चान्द्रायणं वा चात्रदिने स्त्रीसमने
लक्षोराचमभोजनम् । दिवामेयुने दिनमेकं व्रतौ भवेदिति ॥ ० ॥

Colophon. इति त्रीयादवविद्याभूषणविरचितः प्रायश्चित्तसारः सम्पूर्णः ।

शकाब्दाः १११३ ॥

विषयः । अत्र प्रथमं प्रायश्चित्तनिरुक्तम् । ततः प्रायश्चित्तपूर्व्वोक्त्यादिनिरूपणम् । मोक्ष-
प्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । क्षत्रियादिबन्धप्रायश्चित्तनिरूपणम् । धेनुसङ्कलनम् । चाण्डालादिस्पृहा-
न्नादिभक्षणप्रायश्चित्तम् । अन्यजस्त्रीगमनादिप्रायश्चित्तम् । शूद्राद्यादिभक्षणप्रायश्चित्तम् । कर्मा-
नादिभक्षणप्रायश्चित्तम् । यज्ञोपवीतरक्षितान्नभोजनादिप्रायश्चित्तम् । ब्राह्मण्याद्युच्छिष्टभोजनप्राय-
श्चित्तम् । महापातकादिनिरूपणम् । ब्रह्मवधविचारः । ब्रह्महत्यासुरापानयोः प्रायश्चित्तम् ।
क्षर्षहरणप्रायश्चित्तम् । गुर्व्वङ्गनागमनप्रायश्चित्तम् । पतितसंसर्गप्रायश्चित्तञ्चेति ।

No. 244. पेंत्कारिखौतन्नम् . Substance, country-made paper, 13 x 3 inches. Folia, 31. Lines, 7 on a page. Extent, 949 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpādā, Post Office Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thūkura. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो दुर्गायै ॥

मेवष्टुष्टे सुखासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।

शङ्करं परिपश्यन् पार्व्वती परमेश्वरम् ॥

पार्व्वत्युवाच ।

भगवन् सर्व्वधर्म्मज्ञ सर्व्वशालागमादिषु ।

धर्म्मार्थकाममोक्षाणां हेतुरूपा महेश्वरी ॥

या ख्याता प्रकृती चाद्या देवी दक्षिणकालिका ।

शक्तिरूपा च सर्व्वेषां ब्रह्मादीनां सुरेश्वरी ॥

दक्षिणा वा कथं देव शैवकृष्ण कथं भवेत् । इत्यादि ।

End.

अनया सदृशी विद्या नैलोक्ये चातिदुर्लभा ।

भोगमोक्षप्रदा साक्षात् पुत्रवार्त्तप्रदायिका ॥

अनया सदृशी विद्या न विद्यार्णवमोचरे ।

नास्ति नास्ति पुनर्नास्ति सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ॥ ० ॥

Colophon. इति फेल्कारीये दशमः परिच्छेदः ॥ ० ॥

विषयः । दक्षिणकालिकाया दक्षिणलश्वरकृत्वादिनिरूपणम् । मन्त्रभेदादिनिरूपणम् । उपतारानिपुरादिकारणनिरूपणम् । दशमशक्तिविद्याकारणनिरूपणम् । कालिकाया महाविद्याल-
निरूपणम् । पूजाविध्यादिनिरूपणम् । भुवनेश्वर्यादिविद्यानिरूपणम् । गुह्यक्रमनिरूपणम् ।
प्रचण्डचण्डिकावीजपूजादिनिरूपणम् । षोडशशक्तिरादिनिरूपणश्चेति ।

No. 245. बालग्रहश्रमनविधानम् . Substance, country-made paper. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Character, Nāgara. Date, SAM. 1943. Place of deposit, Govardhana-Sarāi Benares, Paṇḍita Vindhyeṣvariprasāda Dube. Appearance, fresh. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः । विधानमालायाय । अथ प्रसङ्गेन लघुजातकोक्तानि
बाह्यरूपयोगीनि दृग्दृशान्तिविधानानि । तान्येव स्कन्दपुराणे स्कन्द-सूर्य-
संवादे । सूर्य उवाच ।
आद्यवक्ष्येव निद्रा च ददितं चास्त्रमेव च ।
सामाविकन्तिदं देव कर्म चेदां पङ्कजन ॥ इत्यादि ।

End. सूर्य उवाच ।
येन पापेभ्यः आश्रानां मनुजानां गदो भवेत् ।
तत्सर्वं पूर्वमेव त्वं उक्तवानसि वस्तुतः ॥

Colophon. इति श्रीस्कन्दं सूर्यारण्यं द्वादशदिनसाप्ताह्यभिमनीजनितपीडोपश्रम-
विधानम् । श्रीलक्ष्मण चौबे श्रीवी सम्भत् १८४९ भाः फाल्गुण १९ वार
सविच । कालीप्रसादमहर्षि गोवर्धनके सदै ।

विषयः । बालग्रहाणां शान्तिविधानादिकम् ।

No. 246. बालभरवीसहस्रनामस्तोत्रम् . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 242 ślokaś. Character, Bengali. Date, SK. 1215. Place of deposit, Kṣhālpādā, Post Office Naihati, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse nec-
ally correct.

Beginning. अथ त्रिपुरबालभैरवीसहस्रनामस्तोत्रम् । ॐ नमो भैरवे : पार्श्वत्युवाच ।
 देवदेव महादेव परब्रह्मस्वरूपक ।
 सर्वदेवस्तुत नाथ सर्वदेवप्रपूजक ॥
 जटाजूटधर देव गिरिजाहंङ्गभूषण ।
 भाले शशिकलाखण्ड निष्कलङ्कावलोकित ॥
 भूतनाथ महादेव प्रसन्न भयभञ्जन ।
 त्वं गतिः सर्वदेवानां त्वमेव शरणं प्रभो ॥
 नाहि मां देव दुष्प्रेक्ष्य संसारार्णवशङ्कटात् ।
 भैरवी बालयाख्या (?) च सूचितं न प्रकाशितम् ॥
 तस्या नामसहस्रान्तु कथयस्व वरानन ॥ इत्यादि ।

End. परदारगते वापि शठैःकृत्ये च पापिनि ।
 तस्य तस्य महेशानि न दातव्यं सुनिश्चितम् ॥
 उक्तानुक्तञ्च यत् किञ्चित् स्थावराणि चराणि च ।
 तत्र नित्यस्थिता देवि बालया परमेश्वरी ॥

Colophon. इति वज्रयामले हरगौरीसंवादे बालायाः सहस्रनामस्तोत्रं समाप्तम् ॥
 शरेन्दुपद्मेन्दुमते शकाब्दे बलेलिखितं परदेवतायाः ॥

विषयः । बालभैरवीस्तोत्रकथनम् ।

No. 247. बिल्वेश्वरः . By बिल्वेश्वरः . Substance, country-made paper, 14×2½ inches. Folia, 78. Lines, 6 on a page. Extent, 1,726 lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Mayamana-simha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ दिव्या ॥ अधिकारस्तूत्रमिदं वक्ष्यमाणार्णसंज्ञेपाय
 कार्यकार्यनिमित्तानां यदुदीरणं शोऽधिकारः ॥ इत्यादि ।

End. सम्प्र । दीर्घावगुह्यते तर्हि सन्त्यमिति ज्ञापकादाह इय उच्य इति
 सन्त्यस्यैव निमित्तमुत्तरित्यनेन समवायग्रहणं सम्पन्नः पतिपादिनः
 अधिकारस्तूत्रेस्तथा दर्शनादाह न परस्तराया इति ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीबिल्वेश्वरनर्काचार्येण समग्रप्रकरणं समाप्तम् :

विषयः । आत्मनोपाख्यातप्रकरणस्य आख्या ।

No. 248. दृढकृतमीयतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 14×5 inches. Folia, 25. Lines, 13 on a page. Extent, 1,503 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇu-pura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ छन्दाय नमः ।

पुष्परीकपुरे पूर्वे सरस्वतमकानने ।
 सुनेरीकपुरे शृङ्गे रत्नभूमिमुखावने ।
 विचित्रचित्रदुभने सुवर्षबाहुकान्धिते ।
 समानोदितचन्द्रार्के सुपुत्रौ (?) मधिमण्डपे ।
 कल्पवृक्षवमान्धये पश्चिमाकाविगृहिते ।
 दुष्काकरे समासीनाः शोककाया मध्वयः ।
 श्रौतकः पर्वतो मार्जिनरीचिर्द्विचित्रका ।
 शान्तातपः सुनीलस्य इत्याद्या सुनिसननाः ।
 क्षरणः छन्दसाद्याय बोधयन्तः परस्परम् ।
 जपन्तोऽष्टादशार्चांश्च दशार्चांश्चान् परस्परम् ।
 कदाचित् पथ्यङ्गको नारदो ब्रह्मचरः सुतः ।
 यद्वन्द्या तत्र यातो वीर्या ब्रह्ममयी ध्वजम् ।
 मन्त्रमायार्चकाः (?) सर्वे नत्वा देवा वरासम् ।
 उपविष्टं सुनिवरं पाद्याभ्यां च मनोयकैः ।
 भूयोभूयोऽपि सुमये शृणुतां वाचमन्त्रयुः ।
 सुने नं ब्रह्मचरः वेदसुतो ब्रह्मा इवापरः ।
 वयं ततोपदेशेन चरामः छन्दसार्थसु ।
 संसारसागरे धीरे विषयमाहसंक्रुते ।
 पुनरारभमानवर्गे वेदपञ्चकपङ्क्तिषु ।
 जायन्ते च विद्यन्ते च तेषां सुनिर्णयिष्यते ।
 तरन्ति नत्प्रसादेन धेन ते जीवज्जातयः ।

बीमारह उवाच ।

प्रपार्थ वे महात्मन सान्धानमनाः प्रभु ।
 बहुधास्य मत्तात्मानो मुनयः सिद्धिमानताः ।
 एवं मया पुरा ब्रह्मो मत्ता लोकपितामहः ।
 तथा वः कथयिष्यामि यथा श्रोतं कथयन्तु वा । इत्यादि ।
 नकारं कृद्धिं विन्यस्य लकारं च ह्रस्वे व्यवेत् ।
 यकारं नाभिदेशे च रेङ्कारं गुणदेशके ।
 नाद्विभू पादयोश्च मन्त्रव्यास इतीरितः ।
 एवं विन्यस्य लघ्वस्य ध्यायेदात्मानमात्मनि ।
 कदम्बवृक्षे श्लोकान् हन्दावननिवासिनम् ।
 पद्मोपरि स्थितं देवं देवु मायनामश्रुतम् ।
 पीतान्तरधरं देवं वनमाहाविभूषितम् ।
 मोषीभिर्गोपयन्त्यैव सेवितं लघ्वमर्चयेत् ॥
 चत्वारिंशत्सप्तशतं चतुर्लोकसमन्वितम् ।
 पुरश्चरषमित्युक्तं मन्त्रस्यास्य विशेषतः ॥
 आद्येन तद्देश्येन होमयेन्नन्वविततः ।
 विकाशपूर्णा कुर्वीत द्वात्रिंशत्सप्तशतं ॥
 पिण्डगोपाक्षमन्त्रस्य समानोऽन्यो मनुर्न हि ।
 गुरुपदेशमन्त्रेषु योजयेत् लघ्व एव सः ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीमोविन्दहन्दावने बुधश्रीतमीयतन्त्रे षट्षिंशः पटलः ॥ * ॥

विषयः । प्रथमपटले वैष्णवप्रशंसादिकथनम् । १ ये अवतारकारणादिनिरूपणम् ।
 २ ये प्रसवशब्दस्युत्पत्तिनिरूपणसुखेन लघ्वमन्त्रप्रशंसादिः । ३ ये बीजादिस्वरप्रकरणम् ।
 ४ ये द्वात्रिंशत्सप्तशतं ॥ ५ ये चिन्तनस्थानादिनिरूपणम् । ६ ये हन्दावनध्यानादिः ।
 ७ ये आचमनासनादिनिरूपणम् । ८ ये भूतशुद्ध्यादिनिरूपणम् । ९ ये मैकादशयोः साहंका-
 व्यासादिनिरूपणम् । १० ये छद्मव्यासादिनिरूपणम् । ११ ये गुणमाहात्म्यादिकथनम् ।
 १२ ये दीक्षानिरूपणादिः । १३ ये पूजोपकारादिनिरूपणम् । १४ ये सर्वतोभक्षणसादि-
 कथनम् । १५ ये दीक्षाक्रमनिरूपणम् । १६ ये शान्तिपुष्पापवादिविधिः । १७ ये
 योनिशुद्ध्यादिकथनम् । १८ ये लघ्वपूजादिः । १९ ये द्वात्रिंशत्सप्तशतं ॥ २० ये बीजा-
 विधिः । २१ ये लघ्वमन्त्रपादिविधिः । २२ ये व्याख्यादिनिरूपणसुखेन होमनिरूपणम् ।
 २३ ये समिधादिनिरूपणम् । २४ ये यजनविध्यादिः । २५ ये अष्टादश्यासः । २६ ये

२६ श्रयोः प्राणाग्निहोत्रादिनिरूपणम् । २७ श्रे मोहनदोषनादिनिरूपणम् । २८ श्रे मन्त्रराज-
बीजादिनिरूपणम् । २९ श्र ३१ श्रयोः मन्त्रसिद्धिलक्षणदिः । ३० श्रे मुद्रादिनिरूपणम् ।
३१ श्रे एकाक्षरमन्त्रादिनिरूपणम् । ३२ श्रे मन्त्रपिण्डादिः ॥

No. 249. बृहद्योनितन्त्रम् . Substance, country-made paper, $10 \times 2\frac{1}{2}$ inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 360 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā. Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, tolerable. Verse. In-
correct.

Beginning

ॐ नमः परमदेवतायै ।

कैलासशिखरासीनं देवदेवं जगद्गुरुम् ।

भवानी रश्मि प्रीत्या पप्रच्छ जगदीश्वरम् ॥

श्रीपार्वत्युवाच ।

नमस्ते देवदेवेश परमेश पुरातन ।

पार्वतीप्राणनाथेश लोकानां हितकारक ॥

तत्प्रसादान् प्राणनाथ तन्त्राणि विविधानि च ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि बृहद्योनिं महेश्वर ॥

तन्त्रं योनेर्महत्त्वञ्च पूजाक्रममनुत्तमम् ।

तन्त्रञ्च देवतां योनेर्मुद्राश्चैव प्रकाशय ॥

यदि गुह्यतरं नाथ तथापि कथय प्रभो ।

ईश्वर उवाच ।

किमिदं भाषसे सुभु स्त्रीस्वभावान्महेश्वरि ।

मम प्राणाधिकं देवि त्रिषु लोकेषु दुर्लभम् ॥

यथा तद्योनिं दुष्प्रेक्ष्यं मनैरपि सुरेश्वरि ।

तथैव आयते शक्ता कथितुं वरवर्णिनि ॥ इत्यादि

End.

ज्ञानहीनोऽपि दाता च भजन्ति प्रीतिमुत्तमां ।

पशुपुत्रक्रियो बन्धुं लभन्ते च पुनः पुनः ॥

कर्माकाण्डरता विप्राः कर्माकारणमुच्यते ।

चतुर्वर्गप्रियो नित्यं युगकल्पमेकधा ।

देवमध्ये स्थितं देव पिण्डब्रह्माण्डव्यापितम् ॥

Colophon.

इति बृहद्योनितन्त्रे दशमः पटलः ॥

विषयः । अथ प्रथमं बृहद्भुयोनितन्मसाक्षादिकथनत्वेन शिवाशिवयोर्निधुवनसन्दिर-
गमनकथनम् । तत्र जगत्कारणभूतायाः प्रकृतेर्योनिरूपणकथनम् । तस्याः सर्वदेवमयत्वकथनम्,
सर्वतीर्थादिमयत्वकथनम् । अथ तस्यां शक्तीनामवस्थितिकथनम् । तस्याः पूजने सप्तपौडपूजा-
फलप्राप्तिकथनम् । तस्याः पूजाकांक्षादिनिरूपणम् । तन्नामकीर्तनफलकथनम् । महादेवस्य
सिद्धरूपत्वादिकथनम् । आश्विनशुक्लतम्यां तत्तन्नामाङ्कितनीतकरणे फलश्रुतिकथनम् ।
पार्वत्याः हृदयरूपेणानन्तरकथापूर्व्यं राजाङ्गनाभिः सप्त विचारकथनम् । अथ पञ्चतत्त्वेन योनि-
पूजाविधिः । योनिसुद्रादिविधिः । पद्मश्रेणु तस्याश्विनमादिविधिः । योनिकवचकथनम् ।
योनिसन्नादिकथनम् । कुलश्रानान् मोक्षप्राप्तिकथनम् ।

No. 250. बृहद्भुयामलम् . (जन्मखण्डः) Substance, country-made paper,
14×3 inches. Folia, 48. Lines, 5 on a page. Extent, 840 ślokaś. Char-
acter, Bengali. Date, Sk. 1741. Place of deposit, District Vāṅkuḍā,
Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmapallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh.
Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो भगवते पञ्चवक्त्राय ।

जीनारद उवाच ।

हृण्य हृण्य महाबाहो प्रपन्नजनवत्सल ।
त्रोतश्चमेकमेवास्ति ह्यस्य मे कथय प्रभो ।
श्रुताः सर्वावतारास्ते कल्पाणां मौनकादयः ।
अन्ये वैवावतारास्ते श्रुता मे दीनपावन ।
पूर्व्यं तेऽकरवं प्रज्ञं सत्ये तु युगशीर्षणि ।
त्वं मे कथितवान् देव तुभ्यं पश्चात् वदामि वै ।
अस्य मेऽवसरो भूतस्यातः प्रज्ञं करोमि ते ।
कथित्वा परमानन्दं जनयस्व जनार्दन ।
त्वं ब्रह्म परमं साक्षात् त्वं हि लोकपितामहः ।
अनुरक्ताय भक्ताय कथया वक्तुमर्हसि ।
नाम्ना पञ्चाननो देवः कसौ कस्मात् भविष्यति ।
तत् कथ्यतां जगन्नाथ यदि स्नेहोऽस्ति मां प्रति ।

जीभगवान् उवाच ।

सुने शृणु महाबाह्यं कथयामि तवानघ ।
यत् श्रुत्वा सप्तवक्त्राणि ह्यपि बन्ध्या प्रकृत्यते ॥

कलौ लोका दुराचारा भविष्यन्ति क्षतांससः ।
 जगद्वन्धा न सुपुत्रा नार्यश्च क्षतमङ्गलाः ।
 मातापितृक्षतद्वेषाः क्षीदेवाः कामकिङ्कराः ।
 द्विजातयो क्षताचाराः क्षत्रिया भ्रष्टमानसाः ॥
 महद्द्वैष्ट्याश्च शूद्राश्च नानोपद्रवसंयुताः ।
 क्षमङ्गलानि सर्वाणि भविष्यन्ति कलौ युगे ॥
 रणां क्षिताय विप्रर्षे पञ्चास्योऽहं भवामि वै ॥ इत्यादि ।

End.

हतो दारैश्च पुत्रैश्च महाराजा नरध्वजः ।
 उवास निर्मले स्वर्गे क्षत्र्यापि मुनिपुङ्गव ॥
 वद्रप्रसादाद्राजर्विदैक्षिकं सुखमश्रुवन् ।
 स्थितः सुरपुरे ब्रह्मन् किमन्यत् कथयामि ते ॥
 यत्र तत् शृणुते मर्त्यो भक्तिभावसमन्वितः ।
 भुक्त्वा सुखं मनोरम्यज्ञाने याति पराङ्गतिम् ॥
 को वा दयालुरपि कामधेनु-
 र्धन्यो जगत्यामपि शङ्करादहो ।
 यद्देवजातो रविकोटिभासो
 नीतः श्वकं वामनरं नराधिपम् ॥ (?)
 श्रुत्वा वाक्यं रोमहर्षं नारदो जगदीश्वरात् ।
 नत्वा वद्रं महात्मानं लब्धं नत्वा सुखं ययौ ॥
 काकवन्ध्यादिका नार्यः षड्विंशतिमताश्च याः ।
 क्षरणात् पठनात् दोषान् क्षित्वा यान्ति परां गतिम् ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीवृषभद्रजगमलौये श्रीलक्ष्मणनारदसंवादे द्वितीयखण्डे निंशोऽध्यायः ॥*॥
 समाप्तस्यार्थं जगन्मण्डः ॥ शक १०४१ ।

विषयः । प्रथमाध्याये दैवमन्त्रादिनिरूपणम् ॥ १ ये पञ्चाननजन्मादिनिरूपणम् । २ ये पञ्चाननभूपवेशादिनिरूपणम् । ३ र्थे शाक्तहान्तोत्पत्तिनिरूपणम् । ५ मे द्विजदण्डादिनिरूपणम् । ६ ठे विप्रशोकापनोदनम् ॥ ७ मे पूजाप्रकाशादिनिरूपणम् । ८ मे मालिकोपाख्यानम् । ९ ने क्षतपुत्रदानादिनिरूपणम् । १० मे द्विजागमनादिनिरूपणम् । ११ ये वरप्रार्थनादिनिरूपणम् । १२ ये नरध्वजसुतोत्पत्तिनिरूपणम् । १३ ये नरध्वजामोदननिरूपणम् । १४ ये धात्रीपूजादिनिरूपणम् । १५ ये दूतवचननिरूपणम् । १६ ये वीरसेनवधादिनिरूपणम् । १७ ये कौर्मेधजजयादिनिरूपणम् । १८ ये भगवद्वाक्यनिरूपणम् । १९ ये लोचनदानादिनिरूपणम् ।

पद्यम् । १० ये कामाधारादिदाननिकपद्यम् । ११ ये नक्षोपाख्यावम् । १२ ये कृष्णाप्रवेगादि-
निकपद्यम् । १३ ये १४ ये च सुवर्चप्राप्तिनिकपद्यम् । १५ ये नरध्वजस्तवप्रशंसादिनिकपद्यम् ।
१६ ये चन्द्रपूजास्तवादिनिकपद्यम् । १७ ये नारदीयाख्यानादिः । १८ ये वसन्तीजीर्ण
पञ्चादिनिकपद्यम् । १९ ये सुहृदुक्तवचकादिनिकपद्यम् । २० ये नरध्वजस्तवपञ्चादिनिक-
पद्यचेति ।

No. 251. ब्रह्मपुत्रमाहात्म्यम्. Substance, country-made paper, 14 × 2½ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 60 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Pilkhānā, Vāddānagara, Paṇḍita Kailāśacandra Tarkaratna. Appearance, new. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय । अथ ब्रह्मपुत्रमाहात्म्यम् ।

नारद उवाच ।

माहात्म्यं हि सत्त्वं नृणां नृणां विष्णुसत्त्वो मया ।

महादिसरितां सम्यक् तीर्थराजस्य न नृणाम् ।

तीर्थराजस्य माहात्म्यं कथयन् मयि प्रभो ।

ब्रह्मा त्वं सर्वलोकानां कर्ता रक्षां पितृमहम् ॥

ब्रह्मोवाच ।

तीर्थराजस्य माहात्म्यं शृणुष्वैकमवाक्यम् ।

कथयामि न सम्बन्धो ब्रह्मपुत्रस्य कीर्तनम् ।

तीर्थनाथस्य सर्वेषां पापराशिः प्रक्षीयते ।

दर्शनात् सर्वलोकानां पुनर्जन्म न विद्यते ॥ इत्यादि ।

End. ततः खाना अर्थे दद्यात् ।

ॐ किरीटिनीकवासस्य रत्नदासविभूषितम् ।

शृङ्गाचार्यं मया दत्तं भवन्मविभूषितम् ।

ततः प्रथमेत् ।

नमस्ते ब्रह्मपुत्राय नमः शान्तमुत्तमम् ।

विजयकान्तु यत् पापं तत् पापं हर मे विभो ।

Colophon. इति खानविधिः समाप्तः ।

विषयः । ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिः । तत्र खानादिविधिश्च ।

No. 252. ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिः . Substance, country-made paper, 18×2½ inches. Folia, 7. Lines, 6 on a page. Extent, 510 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Yaçodala, District Mayamansimha, Paṇḍita Harinātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

पापराशिसमुदाये नराणामागतं कलहया हरिवर्षात् ।

मुक्तिहेतुमलयं घनपुष्पं ब्रह्मपुत्रमनिशं प्रवसामि ।

अथ ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिः । इत्यादि ।

End.

अखिलतात् शेषो नास्ति ।

विषयः । ब्रह्मपुत्रोत्पत्तिनिरूपणमुखेन तत्र खानदानादिमाहात्म्यनिरूपणम् ।

No. 253. ब्रह्मसंस्कारमञ्जरी . BY नारायणशर्मा . Substance, country-made paper, 16×2 inches. Folia, 66. Lines, 3 on a page. Extent, 928 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpāda vid Naihāti, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमः परमदेवाय ।

नमामि विज्ञेश्वरमुप गिरौशं

बागीश्वराराधितपादपद्मम् ।

यः स्मर्यमाणोऽपि हरत्यघौघं

निजं पदं यच्छति चाविचारम् ।

स्मरामि शम्भोश्चरणारविन्दं

स्वयम्भु-दम्भोलिधरानिसेयम् ।

यद्वर्षेणाय स्वयमादरेण

नेवारविन्दं हविस्जहार ।

सुरारिभाष्यौघभाष्यसार-

मशेषतः शतपद्यन्तौघ ।

विशोक्य पारस्करयज्ञभाष्या-

ण्यशेषदेशात् परिसञ्चिन्तानि ।

तन्यते तर्कचार्वाकी जीनारायणशर्माणा ।

प्रीतये धर्मभीरुणां ब्रह्मसंस्कारमञ्जरी ।

तत्रादावाव्यसंस्कारस्य प्रायशोऽग्निसाध्यत्वत् कुशष्टिकोचते । इत्यादि ।

End.

तत ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि इति पाठयेत् । ततो धियो
यो नः प्रचोदयात् इति पाठयेत् । तत ॐ तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
धीमहि धियो यो नः प्रचोदयादिति ब्रह्मचारिणा सदैवाचार्य्यः पठेत् । तत
ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य धीमहि धियो यो नः प्रचोदयात्
इति विः पाठयेत् । ब्रह्मचारी तु ॐ भूर्भुवः स्वः तत्सवितुर्वरेण्यं भर्गो देवस्य
धीमहि धियो यो नः प्रचोदयादिति प्रकारेण सदैव जपेत् ।

विषयः । कुशष्टिकानिकपणम् । संस्कारकर्मादिषु शब्देर्नामनिरूपणम् । वाग्दानादि-
प्रयोगविधिः । विवाहोपनयनादिसंस्कारकर्मानिश्चयप्रयोगविधादिनिरूपणञ्चेति ।

No. 254. भक्तिजयार्णवः. By रघुनन्दनवन्द्योपाध्यायः. Substance, country-
made paper, 17×3 inches. Folia, 14. Lines, 6 on a page. Extent, 320
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Maya-
manasimha, Vāḍari, Paṇḍita Çivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance,
tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीलक्ष्माय ।

प्रणम्यादौ जगन्नाथं सर्वव्यापिजनार्दनम् ।

भक्तिजयार्णवं वक्ष्ये वन्द्यः श्रीरघुनन्दनः ।

विरक्त उवाच ।

विष्णुं शिवं तथा गौरीं गणेशं दिवाकरम् ।

योगिन्यादिषु मन्त्रेषु सिद्धमन्त्रादिकेषु च ॥

किं सन्नाहभते मोक्षं किञ्चकाराधने यशः ।

यः कामक्रोधलोभैस्तु विषयैः परिपोषितः ।

बद्धः स्वकर्मभि रोगैर्भृत्यदारैः समन्ततः ।

स केन निवारत्याश्नु दुस्तरं भवसागरम् ॥ इत्यादि ।

End.

गङ्गा पापं शशी तापं दैन्यं कल्पतरुचरं ।

पापं तापं तथा दैन्यं सद्यः सधुसमागमे ॥

रसाद्यतसिन्धौ ।

भक्तिरसाद्यतसिन्धौ चरतः परिभूतकाष्ठकाष्ठभिषः ।

भक्तमकरानेतानमधितमुक्तिनदीकान् नमस्ततः ॥

वाक्याकल्पतवभ्यश्च कृपासिन्धुश्च एव च ।

पतितानां पावनेभ्यो वैभवेभ्यो नमो नमः ॥

Oolophon. इति श्रीविरक्तमहर्ष्यर्षादे भक्तिजयाश्विनः समाप्तः ॥ * ॥ समाप्तार्थाय धन्यः ।

विषयः । कृष्णमन्त्रजपपूजादिफलनिरूपणम् । वैष्णवमाहात्म्यनिरूपणसुखेन तदानीदि-
कृष्णधियनिरूपणम् । गौराङ्गजन्मादिनिरूपणहेति ।

No. 255. भक्तिप्रकाशः. By श्रीरघुनन्दनः, Substance, country-made paper, 19×3½ inches. Folia, 85. Lines, 7 on a page. Extent, 2,900 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Candrakānta Vidyāratna. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ श्रीरामः ।

शिवं प्रणम्य सशिवं शिवदं शिवकीर्तनम् ।

भक्तिप्रकाशं तनुते वैद्यः श्रीरघुनन्दनः ॥

नानापुराणवचनं शिवविष्णुदुर्गा-

भेदेरितं वक्तुविधं वक्तुया प्रयत्नात् ।

आज्ञाप्य संपद्यमिमं सुजनप्रमोदं

भक्तिप्रकाशमधुना रघुरातमोर्ग ॥

शिवकी वैद्यनेत्यर्थं मम विदुषा देय इव न

द्विजानामारम्भो यदि तदपि समोषयति मां ।

यतस्तदावेन क्षमतिपरिणामावधि कृतः

प्रकृत्या भृत्यानुपचरुमनसां वेदविदुषां ॥ इत्यादि ।

End.

यदुक्तं काशीकण्ठे ।

अनाद्येय मन्त्रेशानं सर्वदं सर्वदेहिनाम् ।

कोऽपि कापि किमप्यथ न लभेत विनिश्चितम् ॥

महादिपुराणे ।

ब्रह्माभित्ति महेशानो यद्वितीर्गुर्भवान्मुनिम् ।

सोऽप्येवो यश्चन्द्रस्य यथा वा क्षतिमिच्छति ॥

देवीपुराणे ।

सर्वयन्त्रीय वे भक्ताः सद्यसा ब्रह्मदेवताः ।

तेऽपि दुर्गामर्षयन्ति तद्रूपेण फलप्रदा ॥

कीर्त्तयेत् शिववाक्यम् ।

वे ब्रह्मदेवताभक्ताः पूजयन्तीय देवताः ।

सङ्गावनायुताद्यापि सुखानो तेऽपि भावतः ॥

अतएव सर्वदेवताभजनेनैव ईश्वरभजनं ब्रह्मवाक्यमनु विषयस्यैव इति ।

श्रुतमस्य ।

Colophon.

इति भक्तिप्रकाशे विचारनिर्णयो नामाहमोऽधोऽतः । समाप्तोऽयं भक्ति-

प्रकाशः । श्रीकृष्णाय नमः । श्रीरामचन्द्राय नमः ॥ * ॥

विषयः । श्रद्धायां पुराणादिपठनमवसाद्यधिकारनिरूपणम् । आननाचारनिरूपणम् । शिवविष्णुदुर्गास्तुत्यादिदेवदेवीनामभेदप्रकटनम् । साधननिरूपणम् । भक्तिमाहात्म्यप्रकटनम् । शिवविष्णुनाममहिमप्रकटनमुत्तेन पूजादिनिरूपणश्चेति ।

No. 256. भक्तिप्रकाशः. By कृष्णदासः. Substance, palm-leaves, 12×2 inches. Folia, 110. Lines, 5 on a page. Extent, 1,719 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkūḍā, Viṣṇupura Kādākuli, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ विष्णवे नमः । विष्णुधर्म्ये ।

श्रुयतां हि नरयात्र वेदवेदान्तमिच्छतः ।

यज्ञेषु यज्ञपुत्रयः पुष्टरीकाचसंश्रितः ॥

स विष्णुः परमं ब्रह्म यतो नावर्तते पुनः ।

कर्षयन्मयि । नारदं प्रति वदः ।

देवानामनुराधाञ्च यद्यमन्त्रैरुच्यताम् ।

ईश्वरोऽहं मनेशानः साक्षाद्भारायसः परः ॥

इतिहाससमुच्चये ।

नारायणाब्जगतस्यै कृष्टिकासौ प्रजायते ।
 परादपि परस्वासी तस्माद्वाप्ति परात्परः ॥
 यतज्ज्ञानं परं तात योगस्यैव परस्वया ।
 परस्परविरुद्धार्थैः किसन्धैः शास्त्रविस्तरैः ॥
 लोचधर्मे ।

तत्त्वं जिज्ञासमानानां हेतुर्हि सर्वतोमुक्तः ।
 तन्मन्त्रेके महायोगं हरिर्नारायणः परः ॥
 श्रीहरिवंशे ।

विष्णुरेव परं ब्रह्म विभेदमिह पश्यते ।
 वेदसिद्धान्तमार्गेषु तत्र जानन्ति मोहिताः ॥ इत्यादि ।

End.

सुरासुरो वायव्य वानरो नरः
 सर्वात्मना यः पुण्यकर्मसिद्धम् ।
 भजेत रामं मनुजाकृतिं हरिं
 य उन्नतरानयन् कोशलागिव ॥
 ब्रह्मादयोऽपि देवानाश्चक्षीषां नारदादयः ।
 मनुष्याणां तथा राजान् प्रसिद्धा जमकादयः ॥
 प्रह्लादप्रसुखा ज्ञेया राक्षसानां गणैः स्थिताः ।
 शाखास्त्रगेषु यो वायुपुत्रो भक्षेणु जाम्बवान् ॥
 कुञ्जराणां गजेन्द्रोऽपि पक्षिणां गण्डादयः ।
 स्त्रीणां कुक्षी तथा विप्रपत्न्याः श्रीरूपदात्मजाः ॥
 देवव्रतिः कपिलस्तु दुर्गीतिः श्वरी वरा ।
 खलो विष्णोमजातानामन्यत्ने श्वरादयः ॥
 चाण्डालोऽपि द्विजवेष्टो जातो वैष्णोमजः पुरा ।
 यक्षोमलोमशो मुनिष्ठाण्डालाश्चैव नश्यति ॥
 अपेतं ब्राह्मणाग्नेन दुर्व्यासो वर्षनिष्ठता ॥ * ॥
 श्रीमद्भक्तिरसार्थे विरचिते श्रीकृष्णदासेन वै
 नानाशास्त्रविचारदुःखजलधौ मज्जति वे वा जनाः ।
 तेषामुद्धरणमेव दुःखतिनां श्रीकृष्णदेव नित्यम्
 X तं भक्त्याधिकारिणा विरचितं श्रीमत्प्रभोरात्रया ॥ * ॥

Colophon. इति भक्तिरसार्चवे भक्तभिकारनिरूपणं प्रथमं विवेचनम् । समाप्तार्चनम् ॥ २॥

विषयः । नामापुराणीयवचनादिभिर्विष्णुभक्तिप्रसंसादिकथनम् । ब्राह्मणमन्त्रादिक-
पद्यम् । ब्राह्मणमन्त्रपूजादिकथनम् । तिष्ठकधारविधादिकथनम् । एकादशपु-
न्यासपञ्चादिकथनम् । विष्णुनाममाहात्म्यादिकथनम् । भगवत्सम्भिनां देशादीनां वैभववि-
निरूपणम् । श्रीपार्वतीर्चनैर्भवादिनिरूपणम् । भक्तभिकारादिनिरूपणमेति ।

No. 257. भगवद्गीतारहस्यप्रकाशः . By जगदीशप्रसादनः . Substance,
country-made paper, 14×3½ inches. Folia, 75. Lines, 7 on a page. Ex-
tent, 2,198 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vaidyervāzār, Kṛṣṇapurā,
Paṇḍita Kālikumāra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose.
Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नमोभ्यम् ।

संसारपक्षपर्यङ्गे शयानं जगद्गुरुम् ।

देवकीनन्दनः पाचादपाचात् पूतनादंनः ।

जीमता जगदीशेन चरणाङ्गं सुरद्विजः ।

आधाय हृदये गीतारहस्यार्थः प्रकाशते ।

इह पुनरज्ञानपरम्पराचतसर्कृन् प्रबोधयन्नखिलवासनाविवशविप्रहितैषी
कंसहृदयी भगवानखिलवर्षान्ममकार्णां मोक्षस्य शोपायं गीताशास्त्रेण
ब्रह्मोपकार । आसन्नचर्षिस्तु तदेवाहादशभिरध्यायैः सप्तभिः श्लोकशतै-
राचक्षते इति । अथ धृतराष्ट्रप्रश्नज्ञानार्थमाह धृतराष्ट्र उवाचेति ।

कः प्रश्नः तस्मात् धर्मोच्चेव इति । एवासादिप्रथमः कुरुनामा अधः तस्य
चेत् । ननु क्विं विना कथं चेन्नमित्यत आह धर्मोच्चेव इति । धर्मोत्प-

न्नविचेन इत्यर्थः । कुरुषां धर्मोत्पन्नो चेत् सम्पादितमिति भावः ।
सामका मदीयाः । युयुत्सवः युधेष्ठापनाः । समवेता मिहिरताः । अकुर्वन्त

क्षतवन्तः । ये सङ्घव ॥ १॥ प्रश्नोत्तरमाह दृष्ट्वा मिति । अनीकं वैभवं ।

यूढं चक्रबुधविधानादिना दुर्गोक्तम् । आचार्य्यं श्रोत्रं चप्रवीत् उक्तवान् ।

उपसंगम्य समीपं गत्वा । राजा दुर्घोषनः ॥ २॥ किमुक्तमित्याह । नवभिः

पद्यैः । यद् वेदां महतीं विद्वतां यूढां चक्रबुधविधानादिना दुर्गोक्ततां ।

दुपदुपेव दृष्टपुत्रेण । तव शिष्येण चर्क्युनेन उवाचै करणे वा वृत्तीया ।

गीतादिवाह्यवर्षमाह भीमवेति प्रशंसार्थं मनुष्य ॥ इत्यादि ।

End.

मोहाभावज्ञापनार्थमर्जुन उवाच नष्ट इति । मोहो देहादिष्वात्मभयः ।
 क्षुतिनिर्दिध्यासनरूपा स्थितः स्थिरोऽस्मि युद्धादौ चित्तास्थैर्यं गतमिति
 भावः । गतसन्देहः गतो भीष्मादिबधप्रयुक्तोऽधर्मसन्देहो यश्च । तव
 चित्तैषिणः ॥ ७२ ॥ धृतराष्ट्रं प्रति सञ्जय उवाच । महात्मन इत्युभयवा-
 चितम् । इमं कविद्वज्जानकोऽहः प्रनष्टस्ते धनञ्जय इत्यन्तम् । अश्वीषं
 व्रतवान् । रोमहर्षणं लोमाचकरम् ॥ ७४ ॥ वस्तुः शीघ्रं मद्भ्यं दत्तं
 व्यासप्रसादात् व्यासप्रसादं प्राप्य इदं लक्ष्णाङ्गुनसंवादं लक्ष्णोक्तत्वात् । परं
 प्रकटं लक्ष्णाच्छ्रुतवान् कौटशात् योगं कथयतः । उत्कृष्टा एतेन पक्षपाता-
 शङ्का दूरीकृता ।
 ७७ ॥ एतत् धृतराष्ट्रस्य रात्र्यादिस्थैर्यशङ्का चेन्नगिरा-
 करणार्थमाह यनेति यत्र पक्षे लक्ष्णो वर्तते पार्थोऽर्जुनः धनुर्गाण्डीवं तथैव
 पक्षे श्रीः शोभा विजयो दुष्टजयः । भवता पुत्रादिविजिगीषुषा नो चेत्
 सर्व्यं नञ्छतीत्यालोच्य यथोचितमाचरणोयमिति आख्यायितमिति ॥ ७८ ॥

Colophon.

श्रीमता जगदीशेन निर्मितः प्रीतये सताम् ।

रहस्यार्थप्रकाशोऽयं गीताशास्त्रे समासतः ॥

इति श्रीगीतारहस्यप्रकाशे श्रीजगदीशपञ्चाननभट्टाचार्यल्लतेऽष्टादशोऽध्यायः ॥

विषयः । श्रीमद्भगवद्गीताया व्याख्यानम् ।

No. 258. भागवतदशमस्कन्धकृतिपयस्त्रोक्तविचारः . By चतुर्भुजभट्टाचार्यः

Substance, country-made paper, 17 × 2½ inches. Folia, 43. Lines, 7 on
 a page. Extent, 1,354 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1757.
 Place of deposit, District Bākuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarka-
 ratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning.

श्रीश्री रामः ।

ईश्वरं परमं लब्धं सद्भिदानन्दविग्रहम् ।

अनादिमादिगोविन्दं सर्वकारणकारणम् ।

सीतानाथं घनश्यामं भक्ताभीष्टप्रदं हरिम् ।

बन्धे वसिष्ठरूपं तं खेचयावतरिं प्रभुम् ।

लक्ष्मणदेवायनप्रोक्ता यासौ सामन्तसंज्ञिता ।

किसकिचरं तस्यास्य प्रवक्ताय चतुर्भुजः ॥

श्रुतं करोति वाचालं पदं लङ्घयते गिरिम् ।

यत्कृपा तमच्च वन्दे परमानन्दमाधवम् ॥

वाचालं वज्रभाषिणं करोतीत्यर्थः । आलाटो कुत्सिते वज्रभाषिणि इति शब्दे वज्रशब्दस्यापाठत्वात् प्राप्तः प्राग्भावो व्यभिचारत्वात् भूतः । वस्तुतः कौचित्यात् वज्रभाषिणि आलः अतएव वाचालो वज्रवान् दिने दिनपते-
रित्यादि दृश्यते । इत्यादि ।

End.

द्वितीयस्कन्धे अभेदोपासनायां पुनरत्यन्तिरिति सिद्धान्तः । भगवान् स्वमि-
त्युक्तं तर्हि कलाववतीर्णविति सम्बोधनं नरनारायणाष्टवीतीश्वरवाक्यञ्च
कथं सङ्गतम् । स्वयं त्वसाम्यातिशयस्त्वधीशः कृष्णमित्युक्तं तस्मिन्नसाम्यातिशये
कृष्णे कथमस्य रमे तमन्तिमे इत्यादेशः सम्भवेत् । ७ । अच्च युवयोरर्जुन-
स्याश्चकारणमनार्थं मायाविना कृष्णैतत् सत्त्वं दर्शितं रूपान्तरैर्षोक्तञ्चेति ॥०

Colophon.

इति श्रीभवानीश्वरविद्यालङ्कारभट्टाचार्यात्मज-श्रीचतुर्भुजभट्टाचार्यकृत
दशमस्कन्धकतिपयस्योक्तविचारः समाप्तः ॥ ० ॥ श्रीरामो जयति ॥
शकाब्दाः १७५७ ।

विषयः । भागवतदशमस्कन्धौयकतिपयस्योक्तानां व्याख्यानं तात्पर्यनिर्णयश्च ॥

No. 259. भागवतव्याख्यालेशः . By गोपालचक्रवर्ती . Substance, coun-
try-made paper, 16×3 inches. Folia, 99. Lines, 7 on a page. Ex-
tent, 3,032 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Viṣṇupura, Mādhavagaṇja, District Vāṅkuḍā, Vaikunṭhanātha Bhāṭṭācāryya.
Appearance, fresh. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ बालगोपालाय नमः ।

सच्चिदानन्दरूपाय कृष्णायास्तृष्टकारिणे ।

नमो वेदान्तवेद्याय गुरवे बुद्धिसत्तिषे ॥

यं ब्रह्म वेदान्तविदो वदन्ति

परं प्रधानं पुरुषं तथान्ये ।

विश्वोद्भूतेः कारणमौश्वरं वा

तस्मै नमो विघ्नविनायकाय ॥

एतत् पद्यं टीकाकृतव्याख्यानत्वात् गायत्र्या च समारम्भ इत्यादि पुरा-
वचनविरुद्धत्वाच्च श्रीभागवतस्य न । किन्तु गौड़ीयपुस्तकस्यादौ सर्व्वेव विद्यते

इति व्याख्यायते । तस्मै विघ्नविनायकाय नम इत्युक्तानमेव । किञ्च विघ्ननि-
स्वरूपानन्दैश्वर्यादिमिति विघ्नः संसारः तं विनयति क्षण्यतीति विघ्नविना-
यकः श्रीहरिरस्मै इति वाक्योऽर्थः समेव नानावादिमतेन समुच्चिनोति
यमिति वेदान्तविदो यं ब्रह्मेति वदन्ति ब्रह्मैव सदित्यादि दुतेः । इत्यादि ।

End.

यदुक्तं नारदं प्रति ब्रह्मणा द्वितीये ।

यथा हरौ भगवति तृणां भक्तिर्भविष्यति ।

सर्व्याद्यन्यस्त्रिधाधार इति सङ्कल्पवर्णनेति ॥

प्रथमस्कन्धे च धर्मः प्रोज्झितकैतव इत्यस्य व्याख्याने प्रशब्देन मोक्षाभिसम्बि-
रपि निरस्ता इति स्वामिपादैरुक्तं तथापि यदत्र कैवल्य एकप्रयोजन-
मित्युच्यते तद्विरन्तरं भगवति निष्कामतया भक्तिं कुर्वतां अनिच्छतामपि
सुक्तिरनायासेन भवति । यदुक्तं तृतीयस्कन्धे देवहूतिं प्रति कपिलेन ।

हृतात्मनो हृतप्राणाय भक्तिरनिच्छता मे गतिमन्वीं प्रयुङ्क्ते ।

इति सुक्तेः पर्यवसानत्वादेवमुक्तं भक्तिरभिकानां पुनस्तदंशे प्रथमाभाव एव
तथापि भक्तेर्माहात्म्यमिति विचित्रमिति सर्व्वोत्कृष्टतया भक्तिरिवात्र प्राचु-
र्य्येण वर्ण्यते इति । अतस्मृतीये तत्रैवाङ्गम् ।

अनिमिता भगवतो भक्तिः मिदं गौरवमी ।

जरथत्यःशु या कोष्ठं निगीर्णमनन्तो यथा ॥ इति ॥ ० ॥

अयति श्रीपरमानन्दो गोविन्दो भक्तवत्सलः ।

यत्सर्व्वेयौ नृसुखमावेण स्फुरन्ति सकला गुणाः ॥

Colophon.

इति श्रीमद्यष्टवन्द्य श्रीगोपालचक्रवर्त्तिविरचितो द्वादशस्कन्धव्याख्यानः
समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । श्रीमद्भागवतस्य मञ्जेष्व व्याख्यानम् ।

No. 260. भारतसावित्री. By व्यासदेवः. Substance, country-made paper, 18x2 inches. Folia, 6. Lines, 3 on a page. Extent, 72 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasīnha, Usthi, Paṇḍita Navakiṣora Tarkācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ भारतसावित्री । धृतराष्ट्र उवाच ।

ब्रूहि सञ्जय यद्वचं युद्धे तेषां महात्मानम् ।

कुरुणां पाण्डवानाञ्च सम्प्रदर्शय महाहवे ॥ इत्यादि ।

End. प्राचिना पापशुद्धये प्रथम्य च विभूतये ।

मदितं व्यासदेवेन प्राचिना पापशुद्धये ॥

Colophon. इति व्यासदेवेन भाषिता भारतंसावित्री समाप्ता ॥

विषयः । संक्षेपेण कुरुपाख्ययुद्धवर्णनात्मकोऽयं ग्रन्थः ।

No. 261. भारविटीका (सुजनतोषकरी). By रामचन्द्रः. Substance, country-made paper, 22×2½ inches. Folia, 16. Lines, 4 on a page. Extent, 424 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḡāstrī. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

आनम्य सौम्यपदपद्ममन्दभक्त्या

श्रीमद्गुरोर्निश्चितौघविचारबुधैः ।

श्रीरामचन्द्र इति नाम दधद्द्विजोऽयं

टीकामिमां सुजनतोषकरीं करोमि ॥

सन्तः सन्तोषवन्तो ननु वचसि परे शास्त्रसिद्धे प्रसिद्धे

यत्नादस्मात् कृतायामिह भवतु भवभुष्टिपीयूषवृष्टिः ।

शूढाहङ्कारमुढाः सरसविरसा कारणाभ्यास जाता

आनन्दो मे विना वः कथमिह विषये सन्धविष्यन्ति भव्याः ॥

इयं शिष्यमयूहस्य कृताय विहिता मया ।

× × × × × × × × × × × ॥

प्रियः ॥ कुरवो जनपदाः ॥ इत्यादि ।

End. दिनादौ दिनारम्भे इत्यनेन लक्ष्म्याशिरकालावस्थानं सूचितम् । दिनकृतं सूर्यमिव त्वां लक्ष्मीः सम्यत् शोभा च भूयः पुनरपि समभ्येतु । आशिशि लोड् । अत्र प्रतिसर्गान्ते लक्ष्मीशब्दोऽभ्युदयसूचकः कविना प्रयुक्तः । स च न दोषाय । यदाह दण्डो । कविभावान् कृतं यत्तु इत्यादि ॥ ० ॥ किरातस्वा-
र्जुनस्य किरातार्जुनौ अभ्यर्चितत्वात् किरातस्य पुर्व्वनिपातः तमधिकृत्य कृतं काव्यं किरातार्जुनीयम् । तदधिकृत्य कृतो यद्ग इतीयः । काव्यमिति कट्ट वर्णने कथ्यतेऽनेनेति बाङ्गस्यात् करणे ण्यत् । यद्वा कवेः कर्म काव्यं ब्रह्मादि-
त्वात् षष् । मन्त्रश्च तत् काव्यमिति मन्त्राकाव्यम् । तत्र प्रथमः सर्गः आद्यो-
ध्यायः विश्वान्तिस्थानमिति ॥ * ॥

Colophon. इति श्रीशिवसिंहात्मजगदसिंहकृतायां किरातार्जुनीयटीकायां प्रथमः सर्गः ।
अतःपरं खण्डितम् ॥

विषयः । भारविकृतस्य किरातार्जुनीयकाव्यस्य व्याख्यानम् । अत्र च प्रथमसर्गमात्रं वर्तते ।

No. 262. भास्वतीवृत्तिः. By कुवेरः. Substance, country-made paper, 15 x 2½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 217 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-sinhal. Kāṭihālī. Paṇḍita Parāṇacandra Tarkālaykāra. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य भानुं यद्वनायमाद्यं
श्रीकाञ्चिबिल्वीय-कुवेरशर्मा ।
निर्माति भास्वत्यभिधानशाले
व्याख्यां सुबोधामनुषोपकर्त्रीम् ॥
उक्तस्य च विषयम्वादात् त्यक्त्वा तत् कथं सम्भवम् ।
न्यायागतं स्वयं न्यायं क्रियते वृत्तिवत्तमा ॥ इत्यादि ।

End. अश्विन्यादौ नक्षत्रे विष्णुश्चादौ योगगणने चैकान्तरेण सप्तमीगावा-
गच्छतः । (?) तदा परदिनगणनायामर्कोनचन्द्रात्युद्यस्यन्वत्तमेवं रबीन्दो-
र्युक्तिश्च योगाः । इति कथंचये कृते यः श्रीरामचन्द्राय नमः ॥

विषयः । सतानन्दकृतभास्वतीनामकज्योतिषग्रन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 263. भिद्यतत्वम्. By श्रीकण्ठतीर्थः. Substance, country-made paper, 18 x 4½ inches. Folia, 82. Lines, 6 on a page. Extent, 2,029 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḡāstri. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

संख्यादृष्टिविधायिनीं परचितां सानन्दरूपां भुवां
बन्धे तां परदेवतां प्रतिजनः संसेवितां सर्वदा ।

यज्ज्ञानोद्भवजन्मकर्मनिधनं यत्प्रोतमेतत् जगत्
 या सर्वाभिरवस्थिता न विदिता सञ्ज्ञासलक्ष्या परम् ॥
 वन्दे वेदान्तमुख्यश्रुतकृतिमहितं त्रीगुरुन् शान्तरूपान्
 नास्त्रार्थेनापि सत्याग्रयत इह सदा श्रीमहादेवतीर्थान् । (?)
 ब्रह्मैक्याद्भक्तसत्त्वनधिगतमननान् मुक्तिभूते प्रभूपान्
 नानाविद्यादिदानाधिकतरगुणतान् नष्टदुःखकामान् ॥
 पूर्वाचार्यमतं वीक्ष्य तथैव गौरवं मतम् ।
 भिद्यतत्त्वं नष्टप्राज्ञं वक्ति श्रीकण्ठभक्तकः ॥ इत्यादि ।

End.

यतिपुत्रस्य पितुर्मरणे सन्निलहस्येत् वपनपूर्वकं ज्ञात्वा पूर्ववत् सर्वं
 कुर्यात् अथसन्निलहस्येत् सिद्धिवाभां ज्ञात्वा वपनानन्दादिपूर्वकं शृङ्खलादयम्
 नारायणबलिं दद्यात् ॥
 ब्रह्मात्मैक्यविधायिनी भुवननुर्वेदप्रवेष्टोक्ता
 प्रांशुशूलप्रकाशिताखिलजगद्गौरात्मकारापि या ।
 मायासुखमज्ञेशमाधवविधिन्यस्ताङ्गुतन्मलका
 श्रीविद्याखिलमोक्षमर्दनपरा वर्षर्त्ति सर्वोपरि ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीपरमहंसपरिव्राजकाचार्य—श्रीमहादेवतीर्थचरणारविन्दमकरन्द-
 पानानन्दान्तःकरण-श्रीकण्ठतीर्थकृतं भिद्यतत्त्वं सम्पूर्णम् ।

विषयः । सद्भासस्याधिकारित्वानधिकारित्वादिनिरूपणम् । सद्भासाधिकारिणः पूर्वाङ्ग-
 कृत्यादिनिरूपणम् । साग्निकनिरग्रिकभेदेन सद्भासविधिः । सद्भासिनां कर्त्तव्याकर्त्तव्यत्याग्यात्या-
 ग्यादिनिरूपणम् ।

No. 264. मत्स्यपुराणम् . Substance, country-made paper, 13×6 inches. Folia, 440. Lines, 10 on a page. Extent, 14,300 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? . Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Amaranātha Guha. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रचण्डताण्डवाडोपप्रक्षिप्तोत्क्षिप्तदिग्भाः ।

भवन्तु विघ्नभङ्गाय भवस्य भवतां मुखाः ॥

पाताहादुत्पत्तिव्योमंकरवसतयो यस्य पुष्पाभिघाता-
 दूर्जे ब्रह्माण्डस्यव्यतिकरविहितव्यत्येनापतन्नि ।
 विव्योमंस्त्रावतारे एकलवस्तुमतीमखलं यन्मुवान-
 सस्याख्योदीरितानां भूमिरपहरतादप्रियं वः कुतोनाम् ।
 नारायणं नमस्तस्य नरैश्च नरोत्तमम् ।
 देवीं सरस्वतींश्च नतो नयमुदीरयेत् ॥
 अजोऽपि यः क्रियायोगान्नारायण इति स्मृतः ।
 निगुणाय विवेदाय नमस्तस्मै स्तयन्भुवे ।
 स्तुतमेकाग्रमासीनं मेमिषारण्यवासिनः ।
 मुनयो दीर्घसचानो पप्रच्छुर्दीर्घसंज्ञिताम् ॥ इत्यादि ।

End.

कल्पानुकीर्णनमस्तदुपन्यानुक्रममन्त्राया ।
 एतत् पवित्रं मात्स्यीयमेतत् कौर्त्तिविवर्द्धनम् ।
 एतदि सर्व्वमाह्वयमेतत् पापहरं शुभम् ॥
 अस्मात् पुराणादपि पादमेकं
 पठेत्तु यः + + + + ।
 नारायणस्यास्यदमेति नून-
 मनन्तवान्मथस्तुष्टानि भुङ्क्ते ॥ * ॥

Colophon. इति मत्स्यपुराणं सप्तमम् ॥

विषयः । प्रथमाध्याये मत्स्यरूपस्य कारणादिनिरूपणम् । १ ये ब्रह्माण्डदलननिरूपणम् ।
 १ ये चतुर्भुजोत्पत्तिनिरूपणम् । ४ ये दक्षायुत्पत्तिनिरूपणम् । ५ मे देवादिसृष्टिनिरूपणम् ।
 ६ छे कल्पसाम्यनिरूपणम् । ७ मे मदनहादशीनिरूपणम् । ८ मे सर्व्वभिपत्यादिनिरूपणम् ।
 ९ मे मन्वन्तरादिनिरूपणम् । १० मे वैष्णोभिभवादिनिरूपणम् । ११ ये बुधसङ्ग्रामादिनिरूपणम् ।
 १२ ये सूर्य्यवंशानुकीर्णनम् । १३ ये गौरीनामाष्टशतकम् । १४ । १५ शयोः पितृवंशानुकीर्णनम् ।
 १६ ये आदिकालनिरूपणम् । १७ ये साधारणभुदयनिरूपणम् । १८ ये सपत्नीकरणकालादि-
 निरूपणम् । १९ ये आदानुगमकालनिरूपणम् । २० ये आदमाहात्म्यम् । २१ ये पितृमाहा-
 त्म्यम् । २२ ये आदिकालः । २३ ये सोमोपचारः । २४ ये सोमवंशानुकीर्णनम् । २५-४१ येबु-
 दयानेकवाक्यानि । ४२ । ४३ शयोः यदुवंशनिरूपणम् । ४४ ये अम्बरशायः । ४५ ये सोम-
 वंशपुरुवंशकीर्णनम् । ४६ ये अग्निवंशकीर्णनम् । ४७ ये योगमाहात्म्यम् । ४८ ये पुराणानुक्रमः ।
 ४९ ये नक्षत्रपुरुषव्रतम् । ५० ये आदित्यशयनव्रतम् । ५१ ये रोहिणीचन्द्रव्रतं, तद्व्रतविधिः ।

५१ से दृष्टीत्ययः । ५२ से श्रीभाम्यश्रयनव्रतम् । ५३ से अमरस्योत्पत्तिपूजादिनिरूपणम् । ५४ से
 अमरव्रतव्रततीयाव्रततादिनिरूपणम् । ५५ से रसकल्याणव्रतम् । ५६ से आर्द्रामन्दकरीव्रततीया-
 निरूपणम् । ५७ से अम्बादित्योपरानक्षत्रः । ५८ तमे सप्तमीव्रतम् । ५९ तमे भविष्यभोगाद्व्रतम् ।
 ६० तमे अमरव्रतम् । ६१ तमे अश्वत्थश्रयनव्रतम् । ६२ तमे अष्टारव्रतम् । ६३ तमे कल्याणसप्तमी-
 व्रतम् । ६४ तमे शर्करासप्तमीव्रतम् । ६५ तमे कमलसप्तमीव्रतम् । ६६ तमे गन्धारसप्तमीव्रतम् ।
 ६७ तमे गुरुसप्तमीव्रतम् । ६८ तमे विशोकद्वादशीव्रतम् । ७० तमे पद्मैतप्रदानादिनिरूपणम् ।
 ७१ तमे वैशम्पायनीयशान्तिविधानम् । ७२ तमे प्रहस्यकपाख्यानम् । ७३ तमे श्रिवचतुर्दशीव्रतम् ।
 ७४ तमे सर्वफलसाक्षात्कारम् । ७५ तमे संज्ञान्युपापनविधिः । ७६ तमे विधुतिद्वादशीव्रतम् ।
 ७७ । ७८ तमयोः षष्ठीव्रतमाह्वयम् । ७९-८० तमेषु प्रयागमाह्वयम् । ८० तमे भुवनेश्वर-
 निरूपणम् । ८१ तमे रेरावतीवर्षणम् । ८२ तमे शिववर्षणम् । ८३-८४ तमेषु आचम-
 नवर्षणम् । ८५ तमे जम्बुद्वीपवर्षणम् । ८६-८७ तमेषु सप्तद्वीपवर्षणम् । ८८ तमे भुवनेश्वर-
 ८९ तमे देवपञ्चवर्षणम् । ९० । १०० तमयोः विपुलीपाख्यानम् । १०१ तमे दुःखप्रदर्शनम् ।
 १०२ तमे ईश्वरव्रतः । १०३ तमे रथप्रयागनिरूपणम् । १०४ तमे विपुलदाहः । १०५-११० तमेषु
 अपराधान्निरूपणम् । १११ तमे नाक्षत्रिकीर्तनम् । ११२ तमे मन्त्रारकीर्तनम् । ११३-११४ तमेषु
 देवाष्टरसंघामादिनिरूपणम् । ११५ तमे तारकजयाक्षमादिनिरूपणम् । ११६ तमे कुमारसम्भवः ।
 ११७-११८ तमेषु देवाष्टपौवनगमनादिनिरूपणम् । ११९ तमे देवाष्टरसंघामः । १२० तमे तारक-
 वधः । १२१-१२५ तमेषु गरुडप्रभ्रादुर्भावः । १२६-१२७ तमेषु पद्मोद्भवः । १२८-१२९ तमेषु
 तारकामययुद्धादिनिरूपणम् । १३० तमे अम्बकवधादिनिरूपणम् । १३१ तमे वाराहचौ-
 माह्वयमाह्वयमाह्वयम् । १३२-१३३ तमेषु अविशुद्धेश्वरमाह्वयमाह्वयमाह्वयम् । १३४-१३५ तमेषु
 अमरेश्वरमाह्वयम् । १३६ तमे गर्भदाम्माह्वयमाह्वयमाह्वयम् । १३७ तमे गुरुव्रतीवर्षणम् ।
 १३८ । १३९ तमयोः गर्भदामाह्वयमाह्वयमाह्वयम् । १४० । १४१ तमयोः प्रवरानुकीर्तनम् । १४२ तमे
 अश्विर्वंशकीर्तनम् । १४३ तमे वंशानुकीर्तनादिः । १४४ तमे पराशरवंशकथनम् । १४५ तमे
 अमरवंशकथनम् । १४६ तमे वंशवंशानुकीर्तनम् । १४७ तमे पित्र्यायानुकीर्तनम् । १४८ तमे
 उभयकुलीदानम् । १४९ तमे लब्धाजिनप्रदानम् । १५० तमे दृष्टकथनम् । १५१-१५२ तमेषु
 सावित्र्युपाख्यानम् । १५३ तमे सहायसम्पत्तिनिरूपणम् । १५४-१५५ तमेषु राजधर्मादि-
 निरूपणम् । १५६-१५७ तमेषु अकूतशान्तिः । १५८ । १५९ तमयोः दृष्टोत्पातादिनिरूपणम् ।
 १६० तमे श्रीप्रसवादिनिरूपणम् । १६१ । १६२ तमयोः अमरपञ्चविलतादिनिरूपणम् । १६३ तमे
 याचानिमादिनिरूपणम् । १६४ तमे लब्धाध्यायः । १६५ तमे मन्त्राध्यायः । १६६-१६७ तमेषु
 वामनप्रादुर्भावः । १६८ । १६९ तमयोः वराहप्रादुर्भावः । १७० । १७१ तमयोः अम्बतमम्बम् ।
 १७२ तमे बाह्यभूतोद्भवः । १७३ तमे यक्षाशोतिपदनिर्घयः । १७४ तमे बाह्यवेधनिर्घयः । १७५ तमे
 दृष्टनिवेशः । १७६ तमे दृष्टप्रवेशः । १७७ तमे देवतानुकीर्तनम् । १७८ । १७९ तमयोः अम्बेश्वर-

कीर्तनम् । १०४-१०६ तमेषु प्रतिमास्तम्भम् । १०७-१११ तमेषु अधिवासादिनिरूपणम् ।
११२ तमे भाविराजनिरूपणम् । ११३ । ११४ तमयोः तुलापुस्तकदानादिनिरूपणम् । ११५ तमे
कन्यादिनिरूपणञ्चेति ।

No. 265. मथुरामाहात्म्यम् . By रूपगोखामो . Substance, country-
made paper, 8×5 inches. Folia, 21. Lines, 11 on a page. Extent, 597
ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura,
District Vāṅkuḍā, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolera-
ble. Verse. Generally correct.

Beginning. मथुरामाहात्म्यम् ।

हरिरपि भजमानेभ्यः प्रायो मुक्तिं ददाति न तु भक्तिं ।
विहिततदुपगतसर्वा मथुरे धन्यां नमामि त्वाम् ॥
धन्यानां हृदयानन्दपदं संयच्छते मुदा ।
माहात्म्यं मथुरापूर्व्याः सर्व्वतीर्थेश्वरोमणेः ॥
तत्रास्या पापहारित्वं आदिवाराहे ।
विंशतिर्योजनानां मथुरं मम मण्डलम् ।
यत्र तत्र नरः स्नातो मुच्यते घोरकिल्बिषैः ॥
सर्व्वधर्मविहीनानां पुत्रपाषाणं दुरात्मनाम् ।
नरकर्णिकरा देवी मथुरा पापघातिनी ॥ इत्यादि ।

End. मथुरामहातीर्थानि ।

विश्रान्तिरसिकुण्डञ्च वैकुण्ठो भुव एव च ।
लण्णगङ्गां चक्रतीर्थे सरस्वत्याञ्च मङ्गलम् ॥
चतुःसमुद्रिकः लण्णो गोकर्णार्ण्यः शिवलया ।
गोवर्दनं नन्दगृहं रामक्रीडनकं तथा ॥
बनानि द्वादश तथा सदा तीर्थानि मथुरे ।
अथ मथुरभूखण्डे पूजितो हि देववरः ॥
नारायणान्यपर्यायः केशवो मधुसूतनः ।
स्वयम्भुः पद्मनाभश्च दीर्घविष्णिर्गतयमः ॥
गोविन्दे हरिवाराह इति मथुरदेवता ।
मथुराखानमाहात्म्यं श्रवणायां मङ्गाङ्गुतम् ॥

× × गोपालतापस्यामव्यदयलि कीर्तितम् ।

तीर्थाव्युक्तानि भूरीषि पुरासेव्येन माधुरे ॥

एतावान्येवाधुना ते च लिखितानीह कानिचित् ॥ * ।

Colophon. इति श्रीमद्रूपगोस्वामिविरचितं श्रीमन्मथुरामाहात्म्यं समाप्तम्

विषयः । मथुराया माहात्म्यानिरूपणम् । तत्र कर्त्तव्यकर्मादिनिरूपणम्

No. 266. मधुमती . By **हसिंहकविराजः** . Substance, country-made paper. 16×2 inches. Folia, 169. Lines, 7 on a page. Extent, 5,586 slokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Bābu Bhagavāncandra Dāsa Kavirāja. Appearance, old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

इंशमनोशं कारणमकारणं व्यक्तमव्यक्तम् ।

आदिमनादिं शाश्वतमशाश्वतं गोपमश्रुतं वन्दे ॥

आराधिता द्विजवरैः फलदा भवेदुया

संपूजितानिरसदा च सदास्त्रिभिर्या ।

निःशेषदुःखशमनाय शिवा सुवर्षा

या मर्त्यदा मधुमती विबुधैरपाशा ॥

शयपि सुमनोहरे नन्दति वन्द्यो सदास्त्रिरामोदः ।

तदपि कदाचित् सुमते मन्दं कुन्दं न किं भजते ॥

द्विताहितं सुखं दुःखमायुस्तस्य द्विताहितम् ।

मानस्य तस्य यत्रोक्तमायुर्वेदः स उच्यते ॥

ब्रह्मा सृज्वायुषो वेदं प्रजापतिमजिग्रहत् ।

मोक्षिनी तो सृष्ट्वाचं सोऽत्रिपुत्रादिकान् मुनीन् ॥

हेतुलिङ्गौषधज्ञानं सुखातुरपरायणम् ।

त्रिस्तुतं शाश्वतं पुण्यं बुद्धे यं पितामहः ॥

अर्णार्थिकाममोक्षायामारोग्यं सुखसुप्तमम् ।

योगास्तस्यापहर्तारः ज्ञेयसो जीवितस्य च ॥

योगसादो परीक्षेत ततोऽनन्तरमौषधम् ।

ततः कर्म भिषक् पञ्चाङ्गज्ञानपूर्व्यं समाचरेत् ॥

नवम्बरे दिवास्त्रप्रस्थानाभ्याङ्गमैद्युनम् ।
 क्रोधप्रवातव्यायामकषायाश्च विवर्जयेत् ॥
 अरे कृत्तुनमेवादावुपदिह्यन्ते अरात् ।
 क्षयानिस्तभयक्रोधकामशोकवमोद्भवात् ॥
 प्राणाविरोधिना चैनं कृत्तुनेनोपपादयेत् ।
 बलाधिष्ठानमारोग्यं यद्ध्येत्यं क्रियाक्रमः ॥ इत्यादि ।

End.

अल्पाल्पगन्धचूर्णं दद्याच्च वङ्गगुणं भूयः ।
 किन्तु आलायां तीव्रायां अस्ति गन्धके वङ्गः ॥
 तेन रससंक्षयः स्यात् तदनु क्षिप्रं रसाभयं भाष्यम् ।
 दंशनेन गृहीत्वा निकटस्थगोमये न्यसेद्भाष्यौ ।
 एवं रसं नियुञ्ज्यात् प्रतिष्ठा वङ्गगुणरससिन्दूरस्य ॥

Colophon. — इति मधुसूत्यां रससूक्त्याधिकारः । अथैव पतितमाक्षौ । इति मधुसूती
 समाप्ता ।

विषयः । अत्र प्रथमं अरादिरोगाणां चिकित्साविधिः । ततो विविधभैषज्ययोगादिविषा-
 नम् । तत्र अराधिकारे नवम्बरव्यवस्था । आसम्बरे वङ्गकादिविधिः । कलूरीभूषणरसविधानम् ।
 वृक्षत्कलूरीभैरवरसविधानम् । अथ वातवरपित्तवरादिषु मुष्टियोगकथनम् । घनचन्दनादि-
 विधानम् । नवाङ्गविधानम् । गुड्यादिविधानम् । पञ्चकोष्ठविधानम् । आरम्भविधानम् ।
 क्षत्पकलूरीभैरवविधानम् । अथ सन्निपातचिकित्सा । तत्र अष्टाङ्गवलोकविधानम् । दशसू-
 त्रविधानम् । चतुर्दशाङ्गविधानम् । अष्टादशाङ्गविधानम् । मुष्टियोगकथनम् । अथ जीर्णवरे
 भाग्यादिविधानम् । द्वात्रिंशदशाङ्गविधानम् । सुस्तकादिविधानम् । पथ्यापथ्यकथनम् ।
 अथ विषमवराधिकारे, मधुकादिविधानम् । मुकुपिप्पलीविधानम् । शुष्णादिविधानम् ।
 मुष्टियोगकथनम् । भाग्यादिविधानम् । दास्यादिकथनम् । अथ तृतीयकषातुर्थकाधिकारे
 मुष्टियोगकथनम् । वृक्षदुग्धपिप्पलीविधानम् । मन्दागुडपिप्पलीविधानम् । विकचयादिचूर्ण-
 विधानम् । सुदर्शनविधानम् । सुदर्शनभैरवचूर्णकथनम् । अरभैरवचूर्णकथनम् । पथ्यापथ्य-
 कथनम् । मुष्टियोगकथनम् । क्षीरपट्टपल्लवविधानम् । अथ रसप्रयोगः । तत्र नवम्बराधि-
 कारे भूमकेतुरसविधानम् । शीतभञ्जीरसविधानम् । प्रचण्डरसविधानम् । उदकभञ्जीर-
 रसविधानम् । अरसुरारिरसविधानम् । रसचूडामणिविधानम् । श्लेष्मकाक्षानलविधानम् ।
 अथ सन्निपाते रसचिकित्सा । तत्र क्षत्पकक्षिकाभरणविधानम् । सन्निपातभैरवविधानम् ।
 कम्पवरेजीर्णवरयोः सर्व्वेश्वरलौहविधानम् । अरान्तकरसकथनम् । क्षतसञ्जीवनरसविधानम् ।
 भौभाग्यमण्डिकाविधानम् । सन्निपातकाक्षानलविधानम् । क्षिकाभरणविधानम् । क्षिन्नामणि-

रसविधानम् । वेताक्षरसविधानम् । मन्त्राक्षराक्षरविधानम् । स्तम्भभैरवविधानम् । अश्व-
 म्निरसविधानम् । अथ अराधिकारे, अग्निकुमारविधानम् । रत्नगिरिरसविधानम् । पञ्चानन-
 रसविधानम् । सङ्गीतनाथविधानम् । सर्वभरहरसौख्यविधानम् । चातुर्धकारिरसविधानम् ।
 विषमभरहरसौख्यविधानम् । वृक्षतुष्टदर्शनचूर्णविधानम् । वसन्तमासनीरसविधानम् । अथ
 अराधिकारे तैलवदव्या । तत्र वटकद्रवतैलविधानम् । अक्षरकतैलविधानम् । वृक्षकाक्षादि-
 तैलविधानम् । प्रसङ्गात् लोकनाथरसकथनम् । रसरत्नरसकथनम् । स्तम्भपिप्पल्याद्यतैल-
 कथनम् । वृक्षपिप्पल्याद्यतैलकथनम् । रविस्तुन्दरसकथनम् । मन्त्राक्षरकथनम् । अथ
 मन्त्राक्षरसकथनम् । वृक्षकाक्षादितैलविधानम् । प्रतापस्तम्भरसविधानम् । वाङ्मयान्नरसविधानम् ।
 गुण्ठाद्यतैलविधानम् । ताराविज्ञासरसविधानम् । नक्षत्रादिवस्त्रविधानम् । शम्भुरसविधानम् ।
 शम्भुनाथरसविधानम् । गुडवटिकाविधानम् । काशीयस्त्रिकाभरणविधानम् । अक्षरभृन्धि-
 रसविधानम् । हरपार्श्वनीरसविधानम् । कालवारणरसविधानम् । प्रसङ्गात् नासाचिकित्सा-
 कथनम् । अथ अरानिसारचिकित्सा । तत्र धान्यशुण्ठीविधानम् । विष्वक्पञ्चकविधानम् ।
 अथ रक्तानिसारचिकित्सा । तत्र श्लेष्मिणीविधानम् । पयस्यादिविधानम् । उशीरदि-
 विधानम् । धातुकादिविधानम् । किरातादिविधानम् । कुटजलेखविधानम् । कनकस्तुन्द-
 रसविधानम् । कवचासगररसविधानम् । लोकनाथरसविधानम् । सिद्धप्राप्तेरसमोदक-
 विधानम् । आनन्दभैरवरसविधानम् । अथ अतीसारचिकित्सा । तत्र रेषनपाचनादि-
 विधानम् । धान्यशुण्ठादिविधानम् । कण्टादिविधानम् । अथ रक्तानिसारे सुष्ठियोगकथनम् ।
 वत्सकादिविधानम् । कुटजादिविधानम् । अथ गुदधंशरोगे सुष्ठियोगकथनम् । कुटजपुटपाक-
 विधानम् । वृक्षकुटजावलेखविधानम् । कुटजाष्टकविधानम् । स्तम्भगङ्गाधरचूर्णविधानम् ।
 वृक्षगङ्गाधरचूर्णविधानम् । आनन्दरसविधानम् । आनन्दभैरवरसविधानम् । कनकचूर्ण-
 विधानम् । अमृतार्णवरसविधानम् । अतसङ्गीतनरसविधानम् । अथ प्रक्षयीचिकित्सा । तत्र
 सुष्ठियोगकथनम् । भूमिन्माद्यचूर्णविधानम् । पिप्पल्याद्यचूर्णविधानम् । पाठाद्यचूर्णविधानम् ।
 मन्त्ररुतविधानम् । शुण्ठीरुतविधानम् । कल्याणगुडविधानम् । कामधारमण्डूरविधानम् ।
 कण्टलेखविधानम् । कल्याणगुडकुष्माण्डविधानम् । मदनमोदकविधानम् । तत्र च रसप्रयोगः ।
 प्रक्षयीवज्रकवाटविधानम् । आतिफलाद्यवटिकाविधानम् । पानीयभक्तवटिकाविधानम् ।
 खवट्याद्यचूर्णकथनम् । नाथिकाचूर्णविधानम् । प्रक्षयीशार्ङ्गलचूर्णविधानम् । नारायणचूर्ण-
 विधानम् । प्रक्षयीमिश्रितैलविधानम् । कुटजसौख्यविधानम् । गगनस्तुन्दररसविधानम् । पञ्चा-
 मृतपर्यटोविधानम् । रसपर्यटोविधानम् । प्रक्षयीजम्बूरसविधानम् । विजयपर्यटोविधानम् ।
 नाभप्रयोगविधानम् । दुग्धवटिकाविधानम् । मन्त्राक्षरविधानम् । नृपवज्रभरसविधानम् ।
 खवट्यादिमोदकविधानम् । अथ अर्शोरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । पथ्यापथ्य-
 विधानम् । माण्डिमोदकविधानम् । प्राणदागुडिकाविधानम् । शृङ्गणमोदकविधानम् । वट-

पञ्चदशविधानम् । कुटजावलेहविधानम् । आरतीयविधानम् । अग्निमुखलौहविधानम् ।
 ईश्वरमतलौहविधानम् । भक्षतकगुडविधानम् । अथ अग्निमान्द्यचिकित्सा । तत्र सुष्टि-
 योगविधानम् । शार्ङ्गकाष्ठिकविधानम् । भास्करलवणविधानम् । अग्निमुखचूर्णविधानम् ।
 अक्षतेन्दुवटिकाविधानम् । निम्बपाकवटिकाविधानम् । बृहदग्निमुखचूर्णविधानम् । रामबाण-
 विधानम् । अग्निकुमारविधानम् । स्वर्णाग्निकुमारविधानम् । मन्त्रोदधिवटिकाविधानम् । गुण-
 मन्त्रोदधिवटिकाविधानम् । सूचिकासुखरसविधानम् । महाशङ्खवटिकाविधानम् । महापाण्डु-
 पत्ररसविधानम् । त्रासादविधानम् । सामान्याजीर्णं सुष्टियोगकथनम् । बृहद्भास्कररसविधानम् ।
 स्वर्णभास्कररसविधानम् । दीपनावलेहविधानम् । विस्त्रुचौरोगे सुष्टियोगकथनम् । अथ त्रिभि-
 रोगचिकित्सा । तत्र त्रिभिधातिवटिकाविधानम् । क्षुधावतीवटिकाविधानम् । त्रिभिधाति-
 रसविधानम् । विडङ्गदिष्टतविधानम् । त्रिव्यादिगुडविधानम् । पलाशादिवटिकाविधानम् ।
 सुष्टियोगविधानम् । मण्डूरवटिकाविधानम् । पुनर्णवातेहविधानम् । पुनर्णवामण्डूरविधानम् ।
 वज्रवटकमण्डूरविधानम् । अथ पाण्डुरोगचिकित्सा । तत्र पाण्डुहृदयरसविधानम् । धात्री-
 लौहविधानम् । अथ रत्नपित्तचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् ।
 वासकघृतविधानम् । कामदेवघृतविधानम् । कुश्याण्डखण्डविधानम् । वासाकुश्याण्डखण्ड-
 विधानम् । विक्रययाद्यलौहविधानम् । खण्डकाद्यलौहविधानम् । अथ यक्ष्मरोगचिकित्सा ।
 तत्र सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । खण्डकादिचूर्णविधानम् । तालीश्रादिचूर्णविधानम् ।
 पिप्पलाद्यघृतविधानम् । शङ्खलाद्यघृतविधानम् । अथ वनप्रामलौहविधानम् । स्वर्णपद्माङ्गरस-
 विधानम् । बृहन्मृगाङ्गरसविधानम् । बृहद्वन्द्वनाद्यतेहविधानम् । मध्यमवन्द्वनाद्यतेहविधानम् ।
 पयःशर्करविधानम् । वलाद्यघृतविधानम् । यक्ष्मनाललौहविधानम् । वसन्तिलककरस-
 विधानम् । रत्नगर्भरसविधानम् । सर्पार्द्रमुन्दररसविधानम् । अथ कान्तरोगचिकित्सा । तत्र
 सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । कण्डकारिष्टतविधानम् । समशर्करचूर्णविधानम् ।
 चन्द्रावतरसविधानम् । गृह्णाराधरसविधानम् । वासावलेहविधानम् । अगस्त्यचरीतकीविधा-
 नम् । ब्राह्मीचरीतकीविधानम् । आनन्दभैरवरसविधानम् । रसेन्द्ररसविधानम् । राज-
 द्युगाङ्गविधानम् । आसकासचिन्तामणिविधानम् । अथ चिक्षाआसचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 कथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । कुलत्थघृतविधानम् । भार्गवीगुडविधानम् । स्वर्णावर्णरस-
 विधानम् । आसकुठाररसविधानम् । पिप्पलाद्यलौहविधानम् । आसारिलौहविधानम् ।
 अथ खरभेदचिकित्सा । तत्र सुष्टियोगकथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । ब्राह्मीघृतविधानम् ।
 कण्डकारिष्टतविधानम् । व्याघ्रीष्टतविधानम् । अथारोचकरोगचिकित्सा । तत्र सुष्टियोग-
 कथनम् । पथ्यापथ्यविधानम् । कलचंसकाष्ठिकविधानम् । अथ वर्धिरोगचिकित्सा । तत्र
 सुष्टियोगविधानम् । चन्दनशारिवादिचूर्णविधानम् । कुसुदेवरसविधानम् । एकादिचूर्ण-
 विधानम् । महाधररसविधानम् । हृष्यधररसविधानम् । चन्दनतप्तकुशवलेहविधानम् । अथ

लब्धाचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ मुखारोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
 अथ मदात्ययचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ दाहचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
 क्षपानिधिरसविधानम् । अथ उन्मादचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । सिद्धार्थलोपविधानम् ।
 क्षीरकल्याणघृतविधानम् । मन्त्रापेक्षाचिकित्साविधानम् । चैतसघृतविधानम् । शिवाघृत-
 विधानम् । अथ अपक्वार्चिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । मन्त्रचैतसघृतविधानम् । पञ्चगव्य-
 घृतविधानम् । भूतभैरवरसविधानम् । अथ वातरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
 रेचनादिविधिः । कल्याणवलोहविधानम् । क्षन्परशोनपिण्डविधानम् । त्रयोदशगुग्गुलु-
 विधानम् । अश्वगन्धाघृतविधानम् । क्षन्पक्वागलाघृतविधानम् । बृहन्नागलाघृतविधानम् ।
 दशमूलनैलविधानम् । सैन्धवाद्यनैलविधानम् । बलाद्यनैलविधानम् । क्षन्पविष्णुनैलविधानम् ।
 बृहद्विष्णुनैलविधानम् । हिमसागरनैलविधानम् । यलादिनैलविधानम् । क्षन्पमाषनैल-
 विधानम् । मन्त्रमाषनैलविधानम् । बृहन्माषनैलविधानम् । कुक्षप्रसारणनैलविधानम् ।
 मध्यमनारायणनैलविधानम् । बृहन्नारायणनैलविधानम् । एकादशशतिकाप्रसारणनैलविधानम् ।
 मन्त्राद्युग्मनैलविधानम् । नैलसूक्ष्मादिविधिः । विजयभैरवनेलविधानम् । वातगन्धर्वरस-
 विधानम् । चन्द्राद्यनैलविधानम् । विडङ्गादिचूर्णविधानम् । अथ आसवातचिकित्सा ।
 तत्र मुष्टियोगकथनम् । गुडूचीघृतविधानम् । अमृताद्यघृतविधानम् । गुडूचीनैलविधानम् ।
 दशपाक-बलानैलविधानम् । पिण्डनैलविधानम् । बृहद्गुडचूर्णनैलविधानम् । केशोरगुग्गुलु-
 विधानम् । वातरक्तान्तकरसविधानम् । अथ ज्वरक्षान्तचिकित्सा । तत्र अष्टकद्वरनैलविधानम् ।
 मुष्टियोगकथनम् । अथ शुल्लरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । विद्यादिपाचनविधानम् ।
 बृहद्विद्यादिपाचनविधानम् । रण्डसप्तकपाचनविधानम् । बीजप्रकटनविधानम् । पिप्पली-
 घृतविधानम् । क्षीरमण्डूरविधानम् । अथ मधुमत्याः सूची । गुडमण्डूरविधानम् । सिता-
 मण्डूरविधानम् । कल्पतरुसविधानम् । शङ्खद्रावकविधानम् । शुण्ठीखण्डविधानम् । नारिकेल-
 खण्डविधानम् । बृहन्नारिकेलखण्डविधानम् । नारिकेलाद्यतविधानम् । खण्डामलकीविधानम् ।
 विद्याधराधविधानम् । अथ उदावर्धरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगव्यवस्था । अथ गुल्मरोग-
 चिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । गुल्मशार्ङ्गसरसकथनम् । दिङ्मादिचूर्णविधानम् । चतुषाद्य-
 घृतविधानम् । क्षीरपटपलघृतविधानम् । दन्तीचरौतकीविधानम् । अथ रक्तगुल्मरोगचिकित्सा ।
 तत्र गुल्मकाशान्तरसविधानम् । अथ हृद्रोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अर्जुनघृत-
 विधानम् । अथ सूत्रक्षूररोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । शतावरीघृतविधानम् ।
 कुसुमाकररसविधानम् । वसन्तकुसुमाकररसविधानम् । अथ सूत्रघातचिकित्सा । तत्र
 मुष्टियोगव्यवस्था । धानीघृतविधानम् । अथ अश्लीररोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् ।
 शरादिपञ्चमूलघृतविधानम् । कूलाद्यघृतविधानम् । अथ प्रमेहचिकित्सा । तत्र मुष्टियोग-
 कथनम् । पञ्चकषायविधानम् । व्यथीधाद्यचूर्णविधानम् । सोमसररसविधानम् । केचसुन्दर-

रसविधानम् । दाहिमाद्यष्टतविधानम् । वसन्तकुसुमाकररसविधानम् । क्षपूराद्यमीदृश-
 विधानम् । चन्द्रप्रभावटिकाविधानम् । ब्रह्मावलीविधानम् । प्रमेदवैतुरसविधानम् । यजा-
 दक्षनीवटिकाविधानम् । तारकेसररसविधानम् । रन्ध्रवटिकाविधानम् । मेघसुन्नरवटिका-
 विधानम् । अथ सोमरोगव्यवस्था । तत्र चिकित्साप्रकारश्च । अथ मेहोदरोगव्यवस्था । तत्र
 सुष्ठियोगकथनम् । लोचरसायनविधानम् । अमृताद्यगुगुलुविधानम् । विषलाद्यनैलविधानम् ।
 अथ अङ्गदोर्गन्धचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । अथ उदररोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोग-
 व्यवस्था । सामुद्राद्यधूर्णविधानम् । नारायणधूर्णविधानम् । अर्कलवणविधानम् । वटपक्ष-
 विधानम् । विष्णुपुतविधानम् । शोथोदरे भेदवटिकाविधानम् । पैलोक्कडम्बररसविधानम् ।
 मन्दावटिरसविधानम् । नाराचरसविधानम् । अथ औचरीरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् ।
 मानगुटिकाविधानम् । अभयालवणविधानम् । रोहितकपुतविधानम् । चित्रकपुतविधानम् ;
 मन्दारोहितकपुतविधानम् । अथ शोथरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । लीरवटिका-
 विधानम् । दुग्धवटिकाविधानम् । पुनर्णवापुतविधानम् । मानकपुतविधानम् । क्लृप्तपद्माद्य-
 पुतविधानम् । श्लेष्मवृक्षाद्यनैलविधानम् । शैलाद्यनैलविधानम् । दृढदुग्धवटिकाविधानम् ।
 दशमूलनैलविधानम् । कंसचरीतकौविधानम् । शोथशार्दूलनैलविधानम् । कटुकादिश्ले-
 विधानम् । अथ दृढरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगविधानम् । शतपुष्पादिपुतविधानम् । अथ
 गन्धगन्धचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । तुम्भीनैलविधानम् । निर्गुणोतेनैलविधानम् ।
 अथ गन्धमालाचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । अथ स्त्रीपदचिकित्सा । तत्र सुष्ठि-
 योगकथनम् । क्षण्णाद्यमीदृशविधानम् । दण्डीपुतविधानम् । दृढतसौरेचरपुतविधानम् ।
 स्त्रीपदगजकेशरिरसविधानम् । नित्यानन्दरसविधानम् । कनकनैलविधानम् । अथ विद्रधि-
 रोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । अथ व्रणरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् ।
 पद्माद्यनैलविधानम् । विषलागुगुलुविधानम् । अमृतवटोदगुगुलुविधानम् । ज्ञानिकाद्य-
 पुतविधानम् । गौराद्यपुतविधानम् । विपरीतमङ्गनैलविधानम् । व्रणराक्षसनैलविधानम् ।
 अथ भग्नचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । अथ नाडीव्रणचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् ।
 अथ भग्नरसचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । नवकार्षिकगुगुलुविधानम् । विष्यन्दनैल-
 विधानम् । अथ उपदंशचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । करञ्जाद्यपुतविधानम् । अथ श्ले-
 षोषचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । अथ कुष्ठरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् ।
 पक्षकषायविधानम् । पञ्चनिम्बविधानम् । एकविंशतिगुगुलुविधानम् । पञ्चतिक्तपुतविधानम् ।
 मन्दाभङ्गातकविधानम् । सिन्दूराद्यनैलविधानम् । अर्कनैलविधानम् । मरीचाद्यनैलविधानम् ।
 दृढमरीचाद्यनैलविधानम् । विषनैलविधानम् । सोमराजनैलविधानम् । गन्तुकुष्ठारियोग-
 विधानम् । हरितालशुद्धिविधानम् । तालकेसररसविधानम् । मन्दातालेसरविधानम् ।
 अमृताङ्गरालीविधानम् । अथ शीतपित्तरोगचिकित्सा । तत्र सुष्ठियोगकथनम् । अक्षपित्तरोगे

मुष्टियोगकथनम् । शतावरीघृतविधानम् । क्षुधावतीवटिकाविधानम् । अथ विमर्षरोगचिकित्सा ।
 तत्र मुष्टियोगकथनम् । पञ्चतन्तुघृतविधानम् । अथ मस्तरिकाचिकित्सा । तत्र मुष्टियोग-
 विधानम् । खदिराष्टकविधानम् । अथ क्षुद्ररोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । चाङ्गेरी-
 घृतविधानम् । मञ्जिष्ठाद्यनैलविधानम् । कुङ्कुमाद्यनैलविधानम् । खरिद्राद्यनैलविधानम् । गुग्गा-
 नैलविधानम् । मधुमधुकराजतैलविधानम् । मन्दाभुकराजतैलविधानम् । अथ मुखरोग-
 चिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । कनकचूर्णविधानम् । पीतकचूर्णविधानम् । हृत्क्षुद्रिरादि-
 वटिकाविधानम् । वकुलाद्यनैलविधानम् । मृद्वकारवटिकाविधानम् । अथ कर्षरोगचिकित्सा ।
 तत्र मुष्टियोगविधानम् । चारुनैलविधानम् । दण्डशूलनैलविधानम् । शम्बूकनैलविधानम् ।
 कुष्ठादिनैलविधानम् । अथ नास्यरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । शीपादिचूर्णविधानम् ।
 पुष्पाद्यनैलविधानम् । चिक्कचरुतकोविधानम् । दृष्यानैलविधानम् । अथ चक्षुरोगचिकित्सा ।
 तत्र मुष्टियोगकथनम् । विव्वाञ्जनविधिः । पङ्कगुग्गुलघृतविधानम् । पटोलाद्यघृतविधानम् ।
 शशकघृतविधानम् । कुमारिका-वर्णिकथनम् । सुखावती वर्णिकथनम् । चन्द्रप्रभा-वर्णिकथनम् ।
 चन्द्रोदया-वर्णिकथनम् । नयनसुखा-वर्णिकथनम् । नयनाञ्जनविधानम् । चिन्ताघृतविधानम् ।
 वृषवक्त्रभनैलविधानम् । मन्दाघृतलौहविधानम् । अथ शिरोरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोग-
 कथनम् । पङ्क्तिन्तुनैलविधानम् । अपामार्गनैलविधानम् । शिरोवज्ररसविधानम् । अथ स्त्रीरोग-
 चिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । शीतकल्याणघृतविधानम् । शतावरीघृतविधानम् । कञ्जो-
 घृतविधानम् । अथ प्रदरचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । अथ योनिशोषचिकित्सा ।
 तत्र मन्दाश्वगन्धाघृतविधानम् । अथ गर्भिणीचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । गर्भविशोष-
 रसविधानम् । अथ गर्भखावचिकित्सा । तत्र गर्भिणीकल्याणविधानम् । भद्रोन्मत्तावल-
 विधानम् । अथ स्तनरोगचिकित्सा । तत्र श्रीपर्णनैलविधानम् । मुष्टियोगकथनम् । काशीशतैल-
 विधानम् । अथ बालरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । बालचतुर्भङ्गावलेहविधानम् ।
 धातकवलेहविधानम् । पञ्चकील्यवलेहविधानम् । आवायवलेहविधानम् । अश्वगन्धाघृत-
 विधानम् । अष्टमङ्गलघृतविधानम् । अथ विषरोगचिकित्सा । तत्र मुष्टियोगकथनम् । पाचन-
 स्नेहन-वमन-विरकादिविधिः । दृष्ट्यामयरसविधानम् । अथ वल्लिकर्णविधानम् । तत्र मध्य-धूम-
 रक्त-मोक्षवाहिविधिः । अथ प्रकीर्णकाधिकारः । तत्र मानाध्यायः । गन्धाध्यायः । अथ ऋतु-
 धर्माः । अथ दृष्ट्याधिकारः । तत्र गोधूमाद्यघृतविधानम् । रतिवक्त्रभमोदकविधानम् । कामेश्वर-
 मोदकविधानम् । पूर्णचन्द्रमोदकविधानम् । कामाग्निस्त्रौपमोदकविधानम् । मदनमोदक-
 विधानम् । दुग्धवटीविधानम् । चन्द्रोदयरसविधानम् । अथ रसायनाधिकारः । तत्र अमृत
 भक्तातकविधानम् । खण्डातकविधानम् । पूगखण्डविधानम् । मन्दाभवटिकाविधानम् । शृङ्गाराभ-
 कथनम् । मन्मथाभकथनम् । चतुर्मुखरसकथनम् । पूर्णचन्द्ररसकथनम् । अथ धातूनां मारण-
 मोधनपुटीकरणपान्न खेदनादिविधिः । दण्डिशूरादिविधिः । इति शम् ।

No. 267. **मनःशिक्षाश्लोकः .** By दासगोखामौ . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 8\frac{1}{2}$ inches. Folia, 3. Lines, 6 on a page. Extent, 46 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartalā Vṛddhanagara Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārbbabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीश्रीलक्ष्मणचन्द्राय नमः ।

गुरौ मोडे मोहालधिषु सुजने भूसुरगणे
सुमन्त्रे श्रीनाम्नि नजनवयुवद्वन्द्वशरणे ।
सदा दम्भं चिन्ता कुर्व रतिमपूर्वामतितरा-
मये स्नानं धातुचन्दुभिरभियाचे धृतपदः ॥ इत्यादि ।

End. मनःशिक्षादिकादशकवरसेतकधुरया
जिरा गायत्युक्तेः समधिगतसम्पूर्णं यन्ततयः । (?)
सयूथश्रीरूपानुग इव भवन् गोकुलवने
जनो राधाश्लेषातुल्यभजनरत्नं स लभते ॥

Colophon. इति श्रीमदासगोखामिविरचितो मनःशिक्षाश्लोकः सम्पूर्णः ॥

विषयः । वैष्णवग्रन्थोऽयम् । अथ च यदि श्रीलक्ष्मणाधिकयोः सेवारत्नं लब्धुमिच्छसि तर्हि
सगण-श्रीगौराङ्गरूपगोखामिप्रभृतिभिरनुसृतां सेवां कुर्व इति मनः प्रति शिक्षाप्रदानम् ॥

No. 268. **मनःशिक्षाश्लोकावलीटीका .** By विद्यनाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines, 9 on a page. Extent, 153 çlokas. Character, Bengali. Date, San 1245. Place of deposit, Āgartalā Vṛddhanagara Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārva-bhauma. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीलक्ष्मीनित्यामन्दैतन्यौ जयेताम् ।

निर्घोषं साधं वज्रसाधनानि
कुर्वन्नि विज्ञाः परमादरेष ।
श्रीरूपपादाङ्गरजोऽभिषेकं
नम्रं हि चैतन्मम साधनानि ॥
रूपानुसारिणी सेवा मनसि क्रियते यदि ।
श्रीराधाश्लेषयोः कुञ्जे सिद्धरूपेण गम्यते ॥

स्वाभीष्टदेवधामवर्धनपूर्वकं मङ्गलरूपं श्रीमन्मन्त्रिपुत्रेण्यज्ञानविचारकानु-
कूलभजनं दर्शयति गुराविति । इत्यादि

End. यूयेन सच्च श्रीरूपानुमो भवन् यः मोकुलवने उभयोः सेवारत्नं लभते
श्रीरूपस्यानुमतिं विना सुखकामानुगा न स्यात् चतो यूयेन सच्च श्रीरूपस्या-
नुसारिणो सेवां कुर्वित्याश्रयः ।

Colophon. इति श्रीविद्यनाथचक्रवर्तिना विरचिता मनःशिक्षासौकायसौटीका समाप्ता ।
समाप्तश्चायं पन्थः ।

विषयः । मनःशिक्षासौकायसौटीनामकवैष्णवपन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 269. मधुमञ्जरी, (मनोवापदकटोका) . By बालगोपालेन्दुः . Sub-
stance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 13. Lines, 8 on a page.
Extent, 214 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Yaçodal, District Mayamanasimha, Paṇḍita Harinātha Tarkabhūṣaṇa.
Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. श्रीमन्मन्त्रिपुत्रेण्यज्ञानः ।
श्रीमन्मनोन्द्रमानस्य जगन्नाथमुनिं गुहम् ।
मनोवापदकट्याख्या तन्यते मधुमञ्जरी ।
तत्रादौ कथा निरूप्यते । इत्यादि ।

End. सर्वसिद्धो ब्रह्मविद्दिरिडः । सुरेन्द्रवन्दितपदं सुराः देवाः तेषामिन्द्रः स्मरति
भक्तमन्त्रेण वन्दितं नमस्कृतं पदं पादो यस्य स तथा । नूनं सत्यं शशि-
वर्धनं न संशयः ॥ एवं मम मनोचेति स्पष्टम् ।
मनोवापदकसौख्यं कृता टीका मनोहरा ।
बालगोपालेन्दुनाम्ना मुनिना मधुमञ्जरी ।

Colophon. इति मनोवापदककट्याख्या सम्पूर्णा ।

विषयः । शङ्कराचार्यकृतस्य मनोवापदकनामकस्य वेदान्तपन्थस्य व्याख्या ।

No. 270. मनोरमा . By रमानाथशर्मा . Substance, country-made paper, 13 x 4½ inches. Folia, 105. Lines, 4 on a page. Extent, 2,05½ çlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1780. Place of deposit, District Tripurā, Parganā Nurnagara, grāma Pattana, Paṇḍita Tārānātha Çiromaṇi. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । श्रीगुरवे नमः ।
 सम्यक् प्रथम्य तां वाणीमानीय च सतां वचः ।
 मनोरमा रमानाथशर्मणा परिनिर्मिता ॥
 प्रायेण धातुवैचर्यात् सर्वेषां पूर्णैरे शिरः ।
 या तत्क्रियायै प्रभवेत् सैव हनिर्मनोरमा ॥
 भूरिस्वरिक्ता एतिर्भूयसी युक्तयुक्ता ।
 निश्चेतुं धातवस्तस्यां न शक्यास्तेन मे श्रमः ॥
 यो मत्सरं प्रथयति प्रथितस्य नाम्ना
 कस्यापि वा निजमहत्त्वसमौहया वा ।
 उच्छिद्य नाम मम बोध्यं हन्ती समन्तात्
 तस्यैव नश्याततरां सुलतं हतम् ॥
 भूयतायां सती भावः प्रहृतिनिमित्तं सत्ता तस्याश्च सिद्धरूपाया अपि
 क्रियालम् । इत्यादि ।

End. परिचारस्तु पूर्ववत् भूचुराद्योरपरिसमाप्तत्वात् न हत्कारणं (?) ततः कलां
 नार्चन्नि चोद्धरीम् । विज्ञाने चरिविप्रदाः । ग्रन्थिदुपयितुं बुद्धा यशः ।
 इति माघः ॥ इत्यादयोऽप्यनुसर्ग्या इति ॥

Colophon. इति वेदमर्भतर्काचार्यात्मज-राधिकुलप्रसूत-श्रीरमानाथशर्मणा विनिर्मि-
 तायां मनोरमायां कातन्त्रधातुहमो चुरादिविवरणं समाप्तम् ॥

विषयः । नानादृष्टान्तपूर्वकं कातन्त्रीयधातुगणहृत्तिकथनम् ॥

No. 271. मन्त्रपुरस्सरणम् . By गोविन्दकविकृष्याः . Substance, country-made paper, 16 x 4½ inches. Folia, 5. Lines, 7 on a page. Extent, 140 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpādā, District 24-Parganās, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमस्तस्मिन् ।

नीलं किमपि किशोरं निधाय हृदये पुरस्त्रियाचर्याम् ।
 मन्त्राक्षामभितनुते श्रीगोविन्दकविकङ्कशाचार्यः ॥
 यत्नात् पुरस्त्रियां कुर्यान्मन्त्रवित् सिद्धिकाङ्क्षया ।
 जीवद्दीनो यथा देही सर्वकर्मासु न क्षमः ।
 पुरस्त्ररचद्दीनो हि तथा मन्त्रः प्रकीर्तितः ॥ इत्यादि ।

End.

अखितत्वात् शेषो नास्ति

विषयः । अत्र प्रथमं पुरस्त्ररचस्यानादिनिरूपणम् । ततो माहादिनिरूपणम् । पुरस्त्ररच-
 विधिसत्प्रयोगादिष्वेति ।

No. 272. मन्त्ररत्नावली . By विद्याधरः . Substance, country-made paper, $12 \times 1\frac{1}{2}$ inches. Folia, 189. Lines, 5 on a page. Extent, 4,843 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Viṣṇupura, District Vāṅkuḍā, Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning.

(अत्र प्रथमपञ्चयाभावात् चतुर्थपञ्चस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ॥) ये
 मन्त्रा भवन्ति ते स्त्रानभङ्गाः । ये मन्त्रास्त्रयोदशाक्षराः पञ्चदशाक्षरा वा ये
 मन्त्रास्ते विष्णवाः । चतुःशताक्षराष्टारभ्य सप्तसप्तर्षा ये मन्त्रास्ते दशाः ।
 शताक्षरा ये मन्त्राः सार्द्धशताक्षरा वा ये मन्त्राः विंशताक्षरा वा ये
 मन्त्रास्ते निःश्लेष्वाः । सप्तसप्तर्षाधिका ये मन्त्रास्ते षोडशिताः ॥
 दीपानिमानविज्ञाय यो मन्त्रं भजते जडः ।
 सिद्धिर्न जायते तस्य कल्पकोटिशतैरपि ॥ इत्यादि ।

End.

प्रवासे रचिता माहा प्रथमेत् पुष्कलं धनम् ।
 लोभाय्यं स्फाटिकी माहा मोक्षिकैर्विचिता नियम् ॥
 निर्मिता रौप्यमाहाभिः कुरुते कीर्तिमशयाम् ।
 रतैरेव विरचिता माहा स्यान्मुक्तये मुणाम् ॥
 योगास्तु अथ योमं प्रवक्ष्यामीत्यादि काहादिविचर्जिते इति स्त्रीकान्तपद्येन
 मूलपद्यप्रतिपादितेन बोद्धव्याः । केवलं पद्यविकृतिभयाग्नेह लिखिताः ॥

वाचं न वाचा मनसा न मन्यं
 ज्ञेयं परं यदुच्येवैव ।
 ब्रह्मादिवृष्टितिसंस्तुतीं
 वन्दे मन्त्रमनुजं देवतोपमम् ।
 रामानुजो देशिकसत्तमो यत्
 श्रीशारदातिलकनाम चकार तन्त्रं ।
 न शिष्यकप्रभौविद्याधरो
 रचितवान् मन्त्ररत्नमालाम् ॥
 श्रीमद्भुवः प्रवरट्टमं भट्टपरामसा बोधविभवाय ।
 सदागमस्यो विज्ञोपकारविधये मया निबद्धः ।
 सम्यक् निबद्ध इह सन्मतिरस्तु कृपा ॥ (?)
 सत् सिंहासनासने जगदपे श्रीश्रीवल्लभौ ।
 भीमांशातर्कतत्त्वप्रखरमतिरसूक्ष्मनिर्गन्मा द्विजेन्द्रः ।
 तत्सूनुः स जगद्गरो गामरवाजाहमश्वनोधरः । (?)
 श्रीविद्याधर एतदीयतनयस्यैव सुरलावलीम् ॥
 कायस्यचक्रधरवर्माकुलावतंसः
 श्रीमत्प्रतापलक्ष्मणनतासमीपे । (?)
 खेनायिनाम्नि नगरे मनुरत्नमालां
 विद्याधरो ग्रथितवान् भुवनान्तिकम् ॥ (?)
 आचार्यभट्टपदहृत्कविवल्लभस्य
 श्रीवल्लभस्य चरणौ प्रक्षिपत्य मूर्द्ध्ना ।
 विद्याधरेण रचितः मनुरत्नमाला
 समूर्ध्व एव पठतो दशमो हि यव ॥

Colophon.

इति श्रीजगद्गुरुभट्टाचार्योक्तवासि + + + + विद्याधरशर्माविरचितायां
 मन्त्ररत्नमालां शारदातिलकपद्धतौ प्रकीर्णकमानं नाम दशमः पटलः
 समाप्तः ॥ • ॥ श्री ॥ * ॥

विषयः । प्रथमपटले योनिमुद्रादिनिरूपणम् । राक्षसादिविचारः । दीक्षादिनिरूपणम् ॥
 (१ पटलकात् ५ मपटलपर्यन्तं नास्ति ।) ६ पटले दीक्षापूर्वाङ्गत्यप्रयोगादिः । सोमादि-
 निरूपणम् । ७ मपटले विष्णुपूजाविध्यादिः । द्वादशाक्षरमन्त्रविध्यादिः । जययौवमन्त्रविधिः ।
 काममन्त्रयन्त्रधारादिनिरूपणम् । वराहमन्त्रादिविधिः । गोपात्रादिसकलमन्त्रविधिः प्रयो-

गादिश्च । ८ मपटले न्यासादिनिरूपणम् । उमामहेश्वरादिविधिः । सत्युद्धयमन्त्रादिनिरूपणम् । नीलकण्ठमन्त्रपूजाप्रयोगादिः । चिन्तामणिमन्त्रादिनिरूपणम् । पाशुपतास्त्रमन्त्रविध्यादिः । बटुकभैरवमन्त्रविधिः । पूजायन्त्रादिनिरूपणम् । चण्डेश्वरमन्त्रविध्यादिः । शैवमन्त्ररात्रिविवेचनादिश्च । ९ मपटले गायत्रीप्रमुखमन्त्रादिनिरूपणम् । वशीकरणहोमादिनिरूपणम् । वायुशौचविध्यादिः । प्राक्प्रतिष्ठामन्त्रयन्त्रादिश्च । १० मपटले पुरश्चरणमन्त्रप्रयोगादिनिरूपणमिति ।

No. 273. मन्त्रव्यक्तिः . By जगन्नाथः . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 8. Lines, 6 on a page. Extent, 180 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Vādari, Paṇḍita Rāmakamala Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verso. Generally correct.

Beginning. ॐ नमस्तारिणे ।
 नवानन्दमयीं देवीं भारतीं सर्वसिद्धिदाम् ।
 मन्त्रव्यक्तिं वितनुवे जगन्नाथो द्विजोत्तमः ॥
 अथ व्यक्तिं प्रवक्ष्यामि वर्षानां वदने दृष्टाम् ।
 प्रेरितां वामनालिकां सुसुन्दारभ्रनिर्गताम् । इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । मन्त्राक्षरादिव्यक्तीकरणदिः । मन्त्राक्षरादिमाहात्म्यकथनश्च ।

No. 274. मन्त्रार्थदीपिका वा सारसंग्रहः . By श्रीहर्षः . Substance, country-made paper, 13×2½ inches. Folia, 18. Lines, 4 on a page. Extent, 300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṛṣṇapurā, District Dhākā, Post Office Vaidyerbāzār, Paṇḍita Kālikṛṣṇa Vidyāvinoda. Appearance, very old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परमदेवतायै ।
 देवतायाः पदद्वन्द्वं प्रथम्य भक्तितो मुहुः ।
 तन्त्रसारं समासोक्त्य वक्ष्ये मन्त्रार्थदीपिकाम् ॥
 आगमस्य च संक्षेपो मन्त्रधिया विबुधये ।
 श्रीहर्षकृतिना चैव लिख्यते सारसंग्रहः ॥

हरचक्रं विचार्यैव नामचक्रं विचारयेत् ।
 कश्चिन्नोति पश्चि नचक्रं रात्रिचक्रकम् ।
 नाडीचक्रं विचार्यैव चक्रान्यानि विचारयेत् ॥

तत्र प्रथमतो हरचक्रं निरूपये ।

चतस्रः पूर्वभा रेखाचतस्रो दक्षिणापकाः ।
 कोणे + + ततो दत्त्वा हरचक्रमिदं भवेत् ॥
 रेखाभ्याद्विष्टम्बद्वन्द्वं शोभितं त्रिपुरादिभिः ।
 दिक्षु दुर्गाश्च वाणीश्च ताराश्च भैरवीं तथा ॥
 ईशानाद्यं कुबेरात्मं क्रमाच्च विन्यसेत् तथा ।
 इन्द्राक्षीश्चैव चैरन्त्रं पितामहमम्बरम् ॥
 महाभायाश्च कालीश्च यदन्यत् सोम्यदेवतम् ।
 त्रिपुरादौ शिवः ॥
 त्रिपुरां भुवनेशीश्च पीठेशीश्चैव च्यम्बकम् ।
 वासुदेवं त्रियक्षैव बिम्बमस्ताश्च चण्डिकाम् ॥

अस्यार्थः । पूर्वस्थां दुर्गां, दक्षिणस्थां वाणीं, पश्चिमस्थां तारां, उत्तरस्थां भैरवीं, ईशानकोष्ठद्वये इन्द्राक्षीचैरम्बो, वज्रिकोष्ठद्वये पीठेशीच्यम्बको, निर्धृतकोष्ठद्वये वासुदेवत्रियो, वायुकोष्ठद्वये बिम्बमस्ताचण्डिके ॥ इत्यादि ।

End.

अयमे विषये चैव ग्रन्थे चन्द्रसूर्ययोः ।
 रविचक्रमये चैव युगाद्यायां सुरेश्वरि ॥
 मन्वन्तरास्तु सर्वास्तु वक्ष्येतिमुखेषु च ।
 शिष्टविजयदिनस्य समष्टौ सुखदा भवेत् ॥
 युगाद्यायां जन्मदिने विवाहदिनस्य तथा ।
 पुण्यतीर्थे कुबरेणे देवीपीठचतुष्टये ।
 प्रयागे त्रैलोक्ये काम्यां काष्ठाकाष्ठं न शोधयेत् ॥
 पीठचतुष्टये षड्विंशत्यम्बर-पूर्वमिति कामरूपाष्टौ ।
 देव्या बोधं समारभ्य यावत् स्नातवन्ती तिथिः ।
 ॥

त्रिचक्रतीर्थानि ।

महायां भास्कराद्येने तथैव चन्द्रपर्यन्ते ।
 कोष्ठमे च मतङ्गे च तथा कन्याचमेषु च ॥

..... ।

कन्याचमे जयपुर इति ज्ञावे । अथं नवे दैत्यगुरो शिरो च ...
..... जीवे चरो दैत्यगुरो सख्ये केदुर्गमे भूषणादिदोषे ।
इत्यादि । अतःपरं अखितम् ।

विषयः । चरवक्रनिर्घयः । अकथयवक्रनिर्घयः । अविषयनिषक्रनिर्घयः । नक्षत्रनक्ष-
त्रेवैविचारः । राशिवक्रकथनम् । भौतिकवक्रकथनम् । अकथनवक्रनिरूपणम् । कुर्ववक्र-
निरूपणम् । दीक्षाफलनिरूपणम् । गुणवक्रकथनम् । शिष्यवक्रकथनम् । दीक्षायां मासतिथि-
नक्षत्रफलतीर्थज्ञाननिर्घयः । एतत् सर्वनिरूपकवचनपरम्पराया व्याख्यानम् ॥

No. 275. मन्त्रोद्धारः . Substance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 20. Lines, 7 on a page. Extent, 437 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kātihāli, District Mayamanasimha, Paṇḍita Parāṇacandra Tarkāṇkāra. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ।

अथ क्रमाक्रमोद्धारो लिख्यते ! तत्रादौ भुवनेश्वर्याः । श्रीं ।

नकुलीशोऽग्निमाकटो वामनेश्वर्यचन्द्रवान् ।

वीजं तस्याः समाख्यातं सेवितं सिद्धिकाङ्क्षिभिः । इत्यादि ।

End. श्रीं गौरि चन्द्रदयिते योगेश्वरि श्रीं पद्म साक्षा । श्रीं गौरि चन्द्रदयिते
योगेश्वरि सर्वार्थे पद्मे * । (?)

विषयः । मन्त्रोद्धारान्निरूपणम् ।

No. 276. मन्त्रमत्सार्थसंग्रहः . By गुह्यप्रसादशर्मा . Substance, country-made paper, 17 × 3 inches. Folia, 30. Lines, 8 on a page. Extent, 990 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Pargana Vagdi, District Medinīpura grāma Telivani, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

कुर्वे कृतिवचनस्य एकत्रयविवक्षितम् ।

वाचाकृतिवचनानीं व्याख्येयानां तत्त्वं सर्वविशेषं वास्तविकार्थमिति यावत्

वक्ति निरूपयति । निरूपयं ज्ञानानुकूलवचनं । व्याख्येयस्युतिवचनस्य सामान्यतो विषयानाञ्च मल्लिस्तुच इत्यादि । अथ सप्तम्यर्थो विषयत्वं यच्च निर्वच्य-पदोत्तरं सप्तमी तच्च जनकत्वरूपं विषयत्वं अन्यत्र ज्ञानजनकत्वरूपमिति विशेषः ॥ इत्यादि ।

End.

तथाविधकन्यादात्री विमाता सपिण्डनाधिकारिणी तच्च कथं तद्दिने नापकर्षः ।
कालबाधाभावादिति चेदबोध्यते ।
बल्लभामेकधर्माणामेकस्यऽपि यदुच्यते ।
सर्वेषामेव तत् कुर्यादेकरूपा हि ते स्मृताः ॥
इति बोधायनवचनात् यदहर्वत्यनेन सर्वेषासङ्गपूर्वदिनेऽपकर्षः ।

Colophon.

इत्यास्ता मल्लमतिविस्तरेण ॥ • ॥
वाचाणां स्मरणार्थन्तु श्रीगुरुप्रसादशर्मणा ।
संकलितान्यसूनीञ्च वचनानि मल्लिस्तुचे ।
भूलिधवल्लभुजाभ्यां मल्लमवल्लभ्या स्थितो यशोदायाः ।
रजतस्त्रयपथितो हरिरिह नीलमणिर्जयति ॥

विषयः । संक्षेपेण मल्लमाचार्यव्यवस्थादिनिरूपणम् ।

No. 277. महाप्रदीपदानपद्धतिः . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 2. Lines, 6 on a page. Extent, 48, 5lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpādā, District 24-Parganās, Paṇḍita Ramatāraṇa Thākūra. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

अथ महाप्रदीपदानविधिः । मार्कण्डेय उवाच ।
येयं दीपान्विता राजन् स्थाता पञ्चदशी भुवि ।
तच्च दीपप्रदानेन कुलानामुद्धरेत्तनम् ॥ इत्यादि ।

End.

ततस्त्रावश्लाकया दीपं प्रबोधयेत् ततः प्रभाते दक्षिणां दत्त्वाऽहिवावधारणं कुर्यात् ।

Colophon.

इति महाप्रदीपदानपद्धतिः समाप्ता ॥

विषयः । दीपान्वितामावास्यायां महाप्रदीपदानविधिसूत्रप्रयोगादिषु ।

No. 278. महाभोजतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 112. Lines, 8 on a page. Extent, 3,024 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihāri Rāya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

केलासमिच्छरे रम्ये संखिते भवसन्निधौ ।

पत्रम् भक्तियोगेन पार्ज्वती मङ्गरं प्रति ॥

मङ्गल्युवाच ।

आलोक्य सर्वशालाणि यानि यानि कुतं प्रभो ।

भूयो भूयो विचार्यं हि ब्रह्माख्यं देवकम् ॥

बृहद्विष्णु यद्रूपं तद्रूपं कुङ्किणकम् ।

यानि गुणानि ब्रह्माख्ये तानि सन्ति क्रमेणरे ।

अधिकं तु मुक्तार्थं च विचारार्थं दद्यान्मयाः ।

यस्माद्विराकारं ब्रह्म सचकारे स्थितं प्रभो ॥

ब्रह्माख्ये तु मध्ये यत् सर्वं तिष्ठ क्रमेणरे ।

अधोऽन्तं तव वाक्यं हि तद्ब्रह्म हरिर्वचः (?) ॥

तथापि परमेशान् सर्वेशो मां न मुञ्चति ।

बृहद्ब्रह्माख्ये तु महाभीमः सुमेवकः ॥

सुमेवकं सप्तर्षिं दक्षभागे सुरेश्वर ।

स एव सप्तपद्मं स ब्रह्मावधि सचकारम् ॥

तत्कुञ्चौ हरिर्किंपुत्रभारद्वाजं क्रमान्नयम् (?) ।

इत्यादिब्रह्मवर्णानां चतुर्वर्णानरे क्रमात् ।

केतुमानभवद्द्वयो पूर्णपश्चिमतः स्थितः ॥ इत्यादि ।

End.

वैतन्याकारजीवन्तं यद्यद् दुःखमवस्थितम् ।

तत्तत् कुञ्चं सुमेदुःखं मर्मागारे यावत् स्थितः ॥

ब्रह्मध्यानं ब्रह्मज्ञानं ब्रह्मज्ञानं तद्दद ।

महाभोजतन्त्रविद् यः स सर्वज्ञ एव मोक्षजः ॥

Colophon.

इति महाभोजतन्त्रे मङ्गरोद्धारसंवादे महाभोजकस्य ब्रह्मब्रह्मादिब्रह्म-
योगविषयस्य अष्टावहिनसः पञ्चमः समाप्तः ॥

विषयः । १ मे पटले,— शङ्करौशङ्करयोः संवादेन शरीरस्य शुद्धमन्त्राखरूपत्वकथनम् । बृहद्ब्रह्मण्डे भारतवर्षादिनिरूपणम् । अन्नर्यागादिविषये दिङ्मनिरूपणम् । मन्त्राकाश्याः प्रकृतित्व-
कथनपूर्वकं प्रकृतिपुरुषयोर्योगत्वं प्रतिपादयित्वाकथनम् । २ ये पटले,— अष्टादशमन्त्राविद्योत्पत्ति-
कथनम् । अष्टादशभैरवोत्पत्तिकथनम् । तत्र तत्र तेषां रूपादिवर्णनम् । ३ ये पटले,— कालि-
कायाः श्रवणादिकाराण्यकथनम् । शिवलिङ्गोत्पत्तिकथनम् । शिवस्य श्रवणरूपे कारणादि-
कथनम् । ४ र्थे पटले,— शिवस्य चित्याद्यष्टमूर्तिवृत्तान्तकथनम् । योनिबीजकथनम् । लिङ्ग-
बीजकथनम् । मन्त्राबीजकथनम् । बम्बमिति गण्डवाद्यमात्रादिप्रकारादिकथनम् । ५ मे पटले,—
कालीस्वरूपकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ६ छे पटले,— तारैकजटा-नीलसरस्वतीस्वरूप-
तकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ७ मे पटले,— त्रिपुरसुन्दरीसकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ८ मे
पटले,— भुवनेश्वरीभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ९ मे पटले,— भैरवीस्वरूपभकारादिशत-
नामस्तोत्रकथनम् । १० मे पटले,— विद्ममन्त्रास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । ११ शे
पटले,— धूम्रावतीस्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १२ शे पटले,— वगलामुखीस्वरूप-
भकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १३ शे पटले,— मातङ्गीस्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् ।
१४ शे पटले,— कमलास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १५ शे पटले,— वाग्वादिनी-
स्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १६ शे पटले,— अम्बपूषास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्र-
कथनम् । १७ शे पटले,— प्रत्यङ्गिरास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १८ शे पटले,— त्वरिता-
स्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । १९ शे पटले,— दुर्गास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्र-
कथनम् । २० शे पटले,— मातङ्गीस्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । २१ शे पटले,—
कामाख्यास्वरूपभकारादिशतनामस्तोत्रकथनम् । २२ शे पटले,— बालास्वरूपभकारादिशतनाम-
स्तोत्रकथनम् । २३ शे पटले,— निगमशास्त्रपुराणशास्त्रादीनामुद्धवकथनम् । तत्र रुद्रयामल-
प्रह्लायामलादितः सामवेदादीनामुत्पत्तिकथनम् । अक्षक्रान्त रथक्रान्त विष्णुक्रान्तविवरणकथनम् ।
अथ अष्टाविंशत्युत्तरशतसंख्यतन्त्रशास्त्रोत्पत्तिकथनम् । तत्र तेषां नामकथनम् । यथा,— कालौ-
तन्त्रं, मुण्डमालातन्त्रं, तारातन्त्रं, वीरतन्त्रं, शिवसारतन्त्रं, दीक्षातन्त्रं, बृहत्सारतन्त्रं, मन्त्रा-
सारतन्त्रं, निर्व्याणतन्त्रं, विश्वसारतन्त्रं, तत्त्वसारतन्त्रं, वर्षसारतन्त्रं, गुह्यतन्त्रं, गुप्तसारतन्त्रं,
शतमन्त्रतन्त्रं, लिङ्गाधनतन्त्रं, भैरवतन्त्रं, भैरवीतन्त्रं, लताधनतन्त्रं, तोडलतन्त्रं, बृहन्नोडल-
तन्त्रं, नीलतन्त्रं, बृहन्नीलतन्त्रं, कङ्कालमालिनीतन्त्रं, मन्त्रानिर्व्याणतन्त्रं, बृहन्निर्व्याणतन्त्रं,
राधातन्त्रं, मन्त्रेश्वरतन्त्रं, सिद्धेश्वरतन्त्रं, मातङ्गभेदतन्त्रं, समयातन्त्रं, सिद्धतन्त्रं, गुप्तसाधनतन्त्रं,
सर्वस्वतन्त्रं, मातङ्गातन्त्रं, मन्त्रातन्त्रं, शिवतन्त्रं, अक्षयातन्त्रं, कुमारीतन्त्रं, सारासारतन्त्रं,
कुलार्णवतन्त्रं, कालिकाकुलमर्ष्यतन्त्रं, कालीकल्पतन्त्रं, कालीतन्त्रं, वाराहोतन्त्रं, योगिनी-
तन्त्रं, योगिनीहृदयतन्त्रं, गौरीतन्त्रं, योगतन्त्रं, भर्गवतन्त्रं, श्रौततन्त्रं, विष्णुतन्त्रं, सनत्कुमार-
तन्त्रं, त्रिपुरासारतन्त्रं, योगिनीविजयतन्त्रं, मन्त्रायोगिनीतन्त्रं, बृहद्योगिनीतन्त्रं, शिवाधन-

तन्त्रं, सम्बरतन्त्रं, सालिनीतन्त्रं, शूलिनीतन्त्रं, महासालिनीतन्त्रं, वृक्षसालिनीतन्त्रं, कुङ्कुमतन्त्रं, महामोक्षतन्त्रं, वृक्षमोक्षतन्त्रं, मोक्षतन्त्रं, गणेशतन्त्रं, सारदातन्त्रं, ग्यामातन्त्रं, गोपीतन्त्रं, भूततन्त्रं, भूतलिपितन्त्रं, उड्डीशतन्त्रं, कामधेनुतन्त्रं, कामिनौतन्त्रं, मोक्षम-
तन्त्रं, मोक्षिनीतन्त्रं, सन्मोक्षनतन्त्रं, समीरणतन्त्रं, वीरभद्रतन्त्रं, महावीरतन्त्रं, कामकेशर-
तन्त्रं, कुक्षचूडामणितन्त्रं, चूडामणितन्त्रं, भावचूडामणितन्त्रं, चिन्तामणितन्त्रं, वरदातन्त्रं,
ज्ञानार्णवतन्त्रं, चंद्रतन्त्रं, कालौघिहासतन्त्रं, नित्यातन्त्रं, चिदम्बरतन्त्रं, विज्ञापनतन्त्रं,
फेन्कारिणीतन्त्रं, उत्तरतन्त्रं, नारायणीतन्त्रं, जडान्नाथतन्त्रं, ज्ञानदीपतन्त्रं, निष्पत्तरतन्त्रं,
गौतमीयतन्त्रं, गन्धर्वतन्त्रं, कुञ्जिकातन्त्रं, योनितन्त्रं, सुक्तावलितन्त्रं, कामाख्यातन्त्रं,
श्रीक्रमतन्त्रं, स्वतन्त्रतन्त्रं, वृक्षचूरीक्रमतन्त्रं, बालाविहासतन्त्रं, गुर्वर्चनतन्त्रं, मीदणतन्त्रं,
कामरत्नतन्त्रं, कामरत्नतन्त्रं, समयाचारतन्त्रं, अमृदातन्त्रं, राजराजेश्वरीतन्त्रं, मेरुतन्त्रं,
गोप्यगोपनलीलासुतन्त्रं, सङ्केततन्त्रं, महिषमर्दिनीतन्त्रं, मङ्गलतन्त्रं, चीनतन्त्रं, गायत्रीतन्त्रं,
सिद्धलक्ष्मीतन्त्रं, ब्रह्माण्डतन्त्रं, महानिष्पत्तरतन्त्रं, भूतेश्वरतन्त्रं च । १४ शे पटले,—कलौ
संभर्गजपापनिरूपणम् । तत्र घटकादौलितब्राह्मणादीनां संभर्गपरित्यागावश्यकतानिरूपणम् ।
तुलसीमालातिलकाद्यलङ्कृतस्य राधे कृष्णेति मुकुर्भाषमाणस्य भिक्षापरायणस्य सङ्गकरणे रौर-
वादिप्राप्तिकथनम् । कन्याविक्रयादिदोषकथनम् । शूद्रादियजनदोषकथनम् । शूद्रादि-
गमनदोषकथनम् अथ तान्त्रिकप्रायश्चित्तविधिः । १५ शे पटले,—स्त्रीशूद्रबालकादीनां
प्रायश्चित्तार्हविधानम् । अथ विस्तरतो नरकवर्णनम् । स्वर्गादिवर्णनम् । १६ शे पटले,—कालौ-
तारयोः महामहाविद्यालक्षणम् । १७ शे पटले,—हरिश्चयने मन्त्रभिन्नापायकथनम् ।
१८ शे पटले,—कौलाचारस्य सव्यथा प्राधान्यकथनम् । कौलाचारनिरूपणम् । १९ शे पटले,—
जीवन्मुक्तापायादिकथनम् । ब्रह्मयोगादिकथनम् । २० शे पटले,—धर्मार्थकाममोक्षरूप-
चतुर्वर्गविवरणम् । २१ शे पटले,—परमसुखयोगविवरणम् । तत्र भक्तियोगविवरणम् ।
२२ शे पटले,—महायोगकथनम् । तत्र विस्तरतः अन्तर्यामादिकथनम् । २३ शे पटले,—
महामोक्षकथनम् । तत्र ब्रह्मयोगप्राप्त्यायामस्वरूपादिकथनम् । २४ शे पटले,—वर्णमाला-
विवरणम् । अन्तर्मालाकथनम् । २५ शे पटले,—अं अः परविन्दुप्रकरणे लकारद्वयविवरणम् ।
२६ शे पटले,—महान्तरमालाविवरणम् । तत्र सङ्गतरपद्मस्वरूपादिकथनम् । २७ शे पटले,—
वर्णब्रह्मलोचकथनम् । २८ शे पटले,—अन्तर्होमविधिः । तत्र आग्न्या-सम्पत्त्यन्तं मन्त्रपुटादि-
विवरणम् । २९ शे पटले,—शून्यस्त्रब्रह्माण्डमौले कालरात्रादिविवरणम् । ३० शे पटले,—
वर्चिर्गम-
विधिः । तत्र कुङ्कुकादिलक्षणकथनम् । ३१ शे पटले,—वर्चिर्गमलक्षणकथनम् । ३२ शे
पटले,—प्राप्त्यायामस्वरूपादिकथनम् । ३३ शे पटले,—भूतशूद्रादिविधिः । ३४ शे पटले,—
ऋष्यादिव्यासविधिः । ऋष्यादिव्यासविधिः । ३५ शे पटले,—बौद्धशेषचारविधिः । तत्र
धम्मपुण्यादिविवरणम् । शुद्धालक्षणकथनम् । ३६ शे पटले,—वर्चिर्गमान्तर्होमयोः स्मरण-

কৌৰ্ণাৰ্দ্ধবিধিঃ । ৪৩ শ্ৰে পটলে জায়বীজপবিধিঃ । ৪৮ শ্ৰে পটলে,— জায়বীজীষকথনম্ ।
 ৪৯ শ্ৰে পটলে,— বৌমবিধিঃ । বহির্দানবিধিঃ । ৫০ শ্ৰে পটলে,— একাদশাযমকথনম্ ।
 সন্ন্যাসিলক্ষণাদিকথনম্ । দ্বিষ্টলক্ষণকথনম্ । অবধূতলক্ষণাদিকথনম্ । বাণপ্রস্থাদি-
 লক্ষণকথনম্ । ৫১ শ্ৰে পটলে,— ব্রাহ্মলক্ষণকথনম্ । ৫২ শ্ৰে পটলে,— সন্ন্যাসাদিগুণ-
 লক্ষণকথনম্ । বঁসাধিলক্ষণকথনম্ । ৫৩ শ্ৰে পটলে,— মজাপুরস্বরাদিবিধিঃ । ৫৪ শ্ৰে
 পটলে,— পটচক্রবিবরণম্ । তথ বিশেষতঃ সূত্রাধারবিবরণম্ । ৫৫ শ্ৰে পটলে,— স্পাদিষ্টান-
 বিবরণম্ । ৫৬ শ্ৰে পটলে,— মণিপূরণবিবরণম্ । ৫৭ শ্ৰে পটলে,— অনাঘতচক্রবিবরণম্ ।
 ৫৮ শ্ৰে পটলে,— বিশুদ্ধচক্রবিবরণম্ । ৫৯ তমে পটলে,— আশাষ্ট্রচক্রবিবরণম্ । ৬০ তমে
 পটলে,— বিহারতঃ সপ্তসদলবিবরণম্ । ৬১ তমে পটলে,— মণিস্বরূপাদিকথনম্ । সতৃপ্তাদি-
 মাছাত্ম্যকথনম্ । বেদাদিলক্ষণম্ । ৬২ তমে পটলে,— ব্রহ্মজ্ঞানযৌগিকথনম্ । জমরযৌগ-
 কথনম্ । ৬৩ তমে পটলে,— ব্রহ্মযোগবিবরণম্ । ৬৪ তমে পটলে,— ব্রহ্মণঃ সূত্রলক্ষণাদিরূপ-
 কথনম্ । সুসদুঃখযোঃ স্বরূপাদিকথনম্ ॥ ইতি শ্রম্ ।

No. 279. মহিষ্টঃস্বকৌমুদী . By গোবিন্দানন্দতর্কীচাৰ্য্যঃ . Substance,
 country-made paper, 15×2½ inches. Folia, 11. Lines, 7 on a page.
 Extent, 298 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Naihati, District 24-Parganas, Paṇḍita Haraprasāda Ḍāstri. Appearance,
 old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ওঁ নমো গণেশায় ॥

শ্রীগোবিন্দপদদ্বন্দ্বনেন্দুৰচিস্তানিঃ ।

অলক্ষিতানিসম্মাকচিত্তধ্যানং ধুমোহু মে ॥

ক্রিয়তে শ্রীমতা তাতপাদরূপদেহতঃ ।

গোবিন্দসুধিতা শ্রীমো মহিষ্টঃ স্বকৌমুদী ॥ ইত্যাদি ।

End.

কুসুম ইতি ॥ পুষ্পদলনামা গম্ভীৰ্বরাজঃ ইন্দুমৌলীৰ্জয়াদেবক্য হাচঃ অল-
 নিকোঁঅলকুনেন রৌচ্যাত্ নিজমহিষ্টো বহুঃ সন্ স্বননমকার্ণোন্ কৌহমং
 স্বনমং X X X গুণ মুকুটং দিব্যানাং দেবানাং দিব্যসুপাদেয়ং ইত্যর্থঃ ॥

Colophon.

ইতি শ্রীগোবিন্দানন্দাচার্য্যবিরচিতা মহিষ্টঃ স্বকৌমুদী সমাপ্তা ॥ • ॥

বিষয়ঃ । পুষ্পদলচৌতক্য “মহিষ্টঃ পারকো” ইত্যাদিসবক্য ব্যাখ্যানম্ ।

No. 280. महिम्नःस्तवपञ्चिका . Substance, country-made paper, 15 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 9 on a page. Extent, 364 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1774. Place of deposit, District Vñkuḍā Viñṇ-pura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

अनुसर सततं प्रभोः स्वरूपं
 श्रमयति यः परमापदो नराणाम् ।
 श्रितकमलतरोः शशाङ्कमौले-
 निर्दपमलोचन × × नूपुराङ्गिः ॥
 स्तोत्रराज-सुविलीर्ष-दुर्बोध-पदपञ्चिका ।
 स्लोकपाठविग्रहार्थे क्रियते पञ्चिका मया ॥
 पुरा किलासीदक्षिणपथे शान्तिकर्षिनामन्दपतेरद्याने शिवनिर्मास्यस्तुना-
 द्वाहतगतिः पुण्यदन्तनामा कथन गन्धर्वकथाभूषणहासमान्तः । अन्तरं
 स्वर्गमनाय बन्धनमोचनाय च स्तुतिभिर्मां चकार सः ॥ इत्यादि ।

End. अक्षितगिरिसमं स्थात् कञ्जलं सिन्धुपात्रं
 हरतस्वरशाखा लेखनी पत्रमुर्वी ।
 लिखति यदि गृहीत्वा सारदा सर्वकालं
 तदपि तव गुणानामीश पारं न याति ॥
 श्रीपुण्यदन्तमुखपङ्कजनिर्गतेन
 स्लोकेषु कल्पिवदरेषु हरिप्रियेषु
 कण्ठस्थितेन पठितेन गृहीतचितेन
 संप्रीक्षितो भवति भूतपतिर्गद्देशः ॥

Colophon. इति पुण्यदन्तविरचितमहिम्नःस्तोत्रटीका समाप्ता ॥ * ॥ शकाब्दाः १९९४ ।

विषयः । पुण्यदन्तविरचितस्य महिम्नःस्तोत्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 281. महिम्नःस्तवरहस्यप्रकाशः . By जगदीशपञ्चाननभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 20 × 4 inches. Folia, 20. Lines, 6 on a page. Extent, 817 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1570. Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Ḡāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो महेशाय ।

अर्धेष्टावुविश्रयायार्धमपानिता कापि ।

अधिकफलजनयित्री भवतां भृत्यै चिरं भूयात् ॥

पुण्यद्वन्द्वस्यजीतस्तवे सम्प्रति शुद्धिमः ।

विदुषा जगदीशेन रक्षस्यार्थः प्रकाशते ॥ इत्यादि ।

End.

वाग्देवताया असाभत्वेन सुतरां देवताकारमतिदूरपरावृत्तमिति । पारं ।

समाप्ति । याति प्राप्नोति । पञ्चमयेऽपि तुल्यमिति दिक् ।

Colophon.

इति बीजमदीशपञ्चाननभट्टाचार्यविरचितः श्रीशिवमहिम्नःस्वरक्षस्यप्रकाशः

सम्पूर्णः । हरये नमः शुभमस्तु शकाब्दाः १५७० ता० १५ चैव ।

विषयः । पुण्यद्वन्द्वप्रचीतस्य “महिम्नः पारमे” इत्यादिसप्तस्य व्याख्यानम् ।

No. 282. महिषमर्दिनीतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 6 × 3 inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 95 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñthālpādā, District 24-Parganās, Pañḍita Navinacandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

नमः परदेवतायै ॥ श्रीचण्डिकोवाच ॥

प्रासादं मण्डपं बापीं यदि दैव्यै निवेदयेत् ।

विधानं तस्य साक्षात्तं वद मे परमेश्वर ॥

श्रीगङ्गा उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि येन प्रासादसुतृच्छजेत् ।

तस्यैव पश्चिमे भागे वेदिका चतुरस्रिकाम् ॥

प्रकुर्याद्द्विऊयमेन वक्षेऽव वेदमण्डपेत् ।

तदभावे महेशानि हृषेण वेदयेत् सुधीः ॥ इत्यादि ।

End.

गुरोरङ्गं महेशानि देवताकारमुत्तमम् ।

गुरोः क्रिया महेशानि पूजाश्रुतं मत्तं पदम् ॥

गुरोर्वाक्यं वृत्तमन्त्रं परं ब्रह्ममयो गुरुः ।

अनेन विधिना देवि भावयेत् प्रत्यहं गुहम् ॥

तदैव सकला सिद्धिर्जायते कमलेश्वरे ॥ ० ॥

Colophon. इति महिषमर्दिनीतन्त्रे देवीदेवसंवादे द्वादशः पटलः ॥ • ॥ चौदुर्गा ।

विषयः । देवीप्रासादाद्युत्पन्ननिरूपणम् । मुद्रापूजाविधानादिनिरूपणम् ।

No. 283. महोद्घोषतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 8×4 inches. Folia, 21. Lines, 11 on a page. Extent, 462 ślokas. Character, Nāgara. Date, Sambat 1821. Place of deposit, at the Kālīmāṭha, Ramnā, Dhākā. Appearance, tolerable. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

त्रैलोक्येशाय नमः ।

उद्घोषे च समाकीर्णे योगिष्टम्भसमाकुले ।
प्रथम्य शिरसा मोरी परिश्रुति शङ्करम् ॥
विशेषेण तु तत्त्वार्थं कथयस्य प्रभो वन ।
अन्यांश्च विविधैः कार्यान् मन्त्रांश्च ब्रूहि भैरव ॥
ईश्वर श्रोतुमिच्छामि लोकनाथ जगद्गुरो ।
प्रसादं कुरु मे देव ब्रूहि कर्मार्थसाधनम् ॥
सुशङ्कर महाभाग सर्वसिद्धिप्रदायक ।
शृण्वामि त्वां जगन्नाथ संसारस्थितिकारणम् ॥
शृण्वामि देवदेवेश लोकानां हितकाम्यया ।
वशीकरणमुखात् मोहनं स्तम्भनं तथा ॥
शान्तिकं पौष्टिकं कर्म विविधानि महेश्वर ।
चतुर्द्वानि मनोहानिः श्रुतिहानिस्तथैव च ॥
ज्ञानहानिः क्रियाहानिः कौलकश्च तथापरम् ।
कार्यस्तम्भः सुरेशान मोघणं पोषणं तथा ॥
तद्ब्रूयाणि विशेषेण तत्परं ब्रूहि मे प्रभो ।
अन्यांश्च विविधान् कार्यान् सात्त्विकान् ब्रूहि भैरव ॥ (?) इत्यादि ।

End.

लोहविशुद्धं कृत्वा विषयभिरक्षिप्तमयुदेनाभिमन्त्रितं यस्य नाम्ना भूमौ
लिखति तस्योपरि विशुद्धं रोपणीयम् । तस्य चतुर्भवति । पञ्चाशबीज
मेधा करीये मन्दारको दुष्षेर्गो पुटदेव । १०१ । फेरि दुष्षेर्गो मोहि वाधि
राक्षसु । जहां विष्णु मादै तहां मन्दारको दुष्षेर्गो वसि कृतावै विष्णु
अवश्य उत्तर आद ।

Colophon. इति श्रीमहान् उडुगोत्रात् समाप्तिम् ॥ संवत् १८२१ ।

विषयः । आक्षरविधिः । उन्मादनविधिः । विद्वेषविधिः । उच्चाटनविधिः । सन्धन-
विधिः । वगौकरणविधिः । अन्धौकरणविधिः । मृकौकरणविधिः । गानमङ्गोचनविधिः ।
सन्धौकरणविधिः । भृतञ्जरकरणविधिः । शस्त्रशान्तदूषणविधिः । पानीयशोधनविधिः । दधि-
मधुनाशनविधिः । मद्यकरणविधिः । गजवाजिप्रकोपनविधिः । भुजगावेशनविधिः । सर्प-
विनाशनविधिः । पुरप्रवेशनादिविधिः । वेतालसिद्धिकथनम् । पादुकासिद्धिकथनम् । अन्न-
नादिविधिः । कश्चित् कश्चित् हिन्दोभाषया तत्तत्प्रक्रियादिकथनम् । इति शम् ।

No. 284. मातृकाभेदतन्त्रम् . Substance, country-made paper 19 x 5 inches. Folia, 36. Lines, 5 on a page. Extent, 664 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābū Rāsavihārī Rāya. Appearance, new. Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै ॥

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नोपशोभिते ।

पप्रच्छ परया भक्त्या भैरवं परमेश्वरम् ॥

श्रीचण्डिकोवाच ।

विपुरापूजनं नाथ सर्व्वरत्नेर्विशेषतः ।

कलिशेषे सर्व्वरत्नं गुप्ताभावं तथा मणिम् ॥

केनोपायेन देवेश स्वर्णरत्नादि लभ्यते ।

तद्ददस्व विशेषेण यथा रत्नादिकं भवेत् ॥

यन्मोक्षं सर्व्वतन्त्रेषु तद्ददस्व दशानिधे ।

श्रीशङ्कर उवाच ।

शृणु देवि प्रवक्ष्यामि यथा रत्नादिकं भवेत् ।

मनोजसा पावकेन किं रत्नं न हि लभ्यते ॥

यथा सासुद्रकेशेव शुभसम्बलकेन च ।

समूलस्य प्रकारं हि शृणु देवि प्रयत्नतः ॥

चीनतन्त्रानुसारेण पूजयेत् सिद्धकालिकाम् ।

अथवा पूजयेद्देवीं दक्षिणां कालिकां पराम् ॥

कालीतन्त्रोक्तविधिना सप्ताहं उपपूजनम् ।

सत्ये चैकान्त्ये नेतायां द्विगुणं द्वापरे त्रयम् ॥

एवं सर्व्वं जातीयवत्तुर्गुणजपं कलौ ।
 जातीय वज्रयत्नेन सम्बलं तोलकद्वयम् ।
 वस्तु वाचं शिवं चाद्यं मायाविन्दुविभूषितम् ।
 बीजवयं चाष्टशतं प्रजपेत् सम्बलोपरि ।
 अशीतितोलकं मानं क्षणाधेनुसमुद्भवम् ।
 दुग्धमानीय यत्नेन चाष्टोत्तरशतं जपेत् ।
 वल्लयुक्तेन सूत्रेण दुग्धमध्ये विनिःक्षिपेत् ।
 उत्तापं जनयेद्दीमान् मन्दमन्देन वज्रिना ॥ इत्यादि ।

End.

अभक्त्या परमेशानि यदि धारयसाचरेत् ।
 जपपूजादिकं तस्याः मन्दचेत् तेन तेजसा ।
 त्रौचण्डिकोवाच ।
 प्राणान्कोऽपि च कर्त्तव्यं पूजनं मोक्षदायकम् ।
 न यजेद् यदि मोचेन सैव पापनशी भवेत् ॥

Colophon.

इति मातृकाभेदतन्त्रे चतुर्दशः पटलः ॥

विषयः । चण्डिकया सह गङ्गारक्ष्य संवादेन सर्व्वरत्नादिप्राप्तायकथनम् । तत्र सर्वादि-
 लिङ्गया युगभेदेन जपपूजादिनियमः । कारणस्य दुग्धीकरणविधिः । कारणस्य गन्धर्वीनल-
 करणविधिश्च । अथ पुनोत्पादनकारणकथनम् । तत्र नाभिपद्मादिनिरूपणम् । अथ भोगेनैव
 मोक्षप्राप्तिकथनम् । कुण्डलिनीमुखे आहुतिर्क्रमकथनम् । प्रसङ्गात् होमकुण्डविधिः । आहुति-
 परिमाणादिकथनम् । ब्राह्मणानां कारणपानाधिकारकथनम् । ब्राह्मणसत्त्वादिकथनम् ।
 कारणपञ्चविधिः । शिवनिर्भाष्यपञ्चविधिः । गङ्गामाहात्म्यकथनम् । सुरादेवीमाहात्म्य-
 कथनम् । महामात्मामाहात्म्यकथनम् । महामालाया गङ्गाजलस्पर्शदोषकथनम् । अथ पारद-
 भस्मीकरणक्रमकथनम् । सत्यभूक्तुसमादिनिरूपणम् । पारदभस्मपरीक्षाप्रकारः । पारदभस्म-
 माहात्म्यकथनम् । अथ रोगभयादिनिवारणोपायकथनम् । ततः चासुष्यमन्त्राराधनाविधिः ।
 तत्र चण्डीपाठक्रमकथनम् । तत्पाठमाहात्म्यकथनम् । अथ त्रिपुरामहामन्त्रादिकथनम् ।
 तत्र प्रातःस्त्यादिकथनम् । गुणस्तोत्रादिकथनम् । गुणकवचकथनम् । त्रीविद्याध्यानादिकथनम् ।
 शिवपूजां विना शक्तिपूजायामनधिकारकथनम् । शिवपूजाधारादिनिरूपणम् । शिवलिङ्ग-
 गठनादिविधिः । तत्र पारदशब्दनिर्व्वचनम् । पारदलिङ्गपूजामाहात्म्यादिकथनम् । पारद-
 ताडनादौ शक्तिविधिः । हविष्ये मत्स्यताम्रलादिविधिः । पारदभस्मजनकथनम् । तत्र
 होमद्रव्यकथनम् । अथ महिषादिविधिः । शक्तिविषये वल्लिनाम्नायक-
 कथनम् । मातृकाभेदतन्त्रपञ्चविंशत्यात्म्यकथनम् । अथ प्रासादादि-

तान्त्रिके कर्मणि तन्त्रधारकादेरनावश्यकत्वकथनम् । अथ कृपादिद्वान्विधिः । तत्र फलादि-
कथनम् । अथ यज्ञे सूत्रादिपरिमाणकथनम् । अथ पूजाधारनिरूपणम् । तत्र दत्तस्थापनादि-
विधिः । यन्त्रसन्निधाने प्रतिमादिकरणदोषकथनम् । विष्णुपञ्चमाष्टात्रकथनम् । लिङ्गपूजादि-
माष्टात्रकथनम् । अथ शक्तिभेदनिरूपणम् । मन्त्रपद्यविधानादिः । मालाऽप्यदिविधिः ।
जपविधिः । दिव्यबीरादिभावलक्षणव्यादिकथनम् । ब्राह्मणादिभेदेन मोक्षाधिकारनिरूपणम् ।
साधिकाया लक्षणादिकथनञ्चेति ।

No. 285. मायातन्त्रम् . Substance, country-made paper, 16 × 5 inches.
Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 140 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, Calcutta Ćyānavāzāra, Viçvakoṣa office, Bābu
Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीमहादेव उवाच ।

शृणु प्रिये प्रवक्ष्यामि योगसाधनमुत्तमम् ।
विना भावेन द्वेषेण न सिध्यत कदाचन ॥
विधा भावो मर्शेणानि साधकानां सुखप्रदः ।
वरं मुक्तिमवाप्नोति भावाद्भि साधकाग्रणीः ॥
पशुभावस्थितो मन्त्रो बल्लक्षणेन सिध्यति ॥ इत्यादि ।

End.

तच्चैवासितपक्षे तु पञ्चदश्यां निशार्दके ।
पूजयेच्च फलैर्लक्ष्मीः शक्तिनो वापि कालिकाम् ॥
भाद्रे मास्यमिते पक्षे रोहिणीमहिताष्टमौ ।
तस्यां निशार्दमस्य पूजयेच्चण्डिकां पराम् ॥
नभस्ये शुक्लपक्षे तु मवमी दीर्गमंशिता ।
तस्यां प्रपूजयेद्दुर्गां शतपत्रे मर्शेचरि ॥ • ॥

Colophon.

इति मायातन्त्रे सप्तदशः पटलः ।

विषयः । अथ प्रथमं भावादिनिरूपणम् । ततो भुवनेश्वरीकवचादिः । चण्डोपाठ-
विध्यादिः । चण्डीपाठफलादिकथनम् । अथ दिव्यपञ्चादिभाववयनिरूपणम् । कलौ ज्ञानो-
पायादिनिरूपणञ्चेति ।

No. 286. मुक्तिकोपनिषद् . Substance. country-made paper, 10×6 inches. Folia, 7. Lines, 11 on a page. Extent, 173 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Teliveni riā Gādveta, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ तत् सत् ॥ अथ मुक्तिकोपनिषत् ।
 ॐ पूर्णमदः पूर्णमिदं पूर्णात् पूर्णमुदच्यते ।
 पूर्णस्य पूर्णमादाय पूर्णमेवावशिष्यते ॥
 ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः ॐ शान्तिः चरिः ॐ ॥
 ॐ अयोध्यानगरे रम्ये रत्नमण्डपमध्यमे ।
 सीता-भरत-सीमन्त्रि-शत्रुघ्नाद्यैः समन्वितम् ॥
 सनकाद्यैर्गुनिगणैर्वशिष्ठाद्यैः शुकादिभिः ।
 अन्यैर्भागवतैश्चापि सूयमानमर्चनिशम् ॥ इत्यादि ।

End. तदेतत् तद्वचाभ्युक्तं तद्विष्णोः परमं पदम् ।
 सदा पश्यन्ति स्वरथः दिवौ च चक्षुराततम् ॥
 तद्विप्रासोऽतद्विप्रासां विपन्यवो जागृतांसः समिन्धते ।
 विष्णोर्यत् परमं पदं ॐ सत्यमित्युपनिषत् सत्यमित्युपनिषत् ॥
 ॐ पूर्णमदः इति शान्तिः । ॐ तत् सत् ।

Colophon. इति शुक्लयजुर्वेदगता मुक्तिकोपनिषत् समाप्ता ॥ २ ॥

विषयः । मुक्त्युपायादिनिरूपणम् । ;

No. 287. मुक्तिविचारः . Substance, country-made paper, 18×2½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 357 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ॥ अथ कक्षावदपवर्गः तत्रात्यन्तिकी दुःखनिवृत्तिरपवर्गः
 इत्याचार्य्यप्रवृत्तयः । तत्र निवृत्तिः ध्वंसः । तस्यात्यन्तिकत्वञ्च स्वसमानाधि-
 करणदुःखप्रागभावासमानकालीनत्वं स्वसमानाधिकरणदुःखसमानकालीनत्वं
 वा । सत्यनन्दरश्च तस्य पुंसो दुःखानुत्पादात् । इत्यादि ।

End. न लेकपको विचरः प्रयानोति तदसत् तादृशकर्मणां तत्त्वज्ञानस्य प्रति-
बन्धकदुरितनिवर्तकतया प्राग्प्रेक्षितलोऽपि नोपदर्शितदुष्टोत्पत्तिकारणेन उभा-
भ्यामुपपत्तेः तेषां मुक्तिकारणत्वे मानाभावादित्याणां विचारः ॥

Colophon. इति समाप्तोऽयं मुक्तिविचारः ॥

विषयः । विचारमुक्तेन मुक्तिनिरूपणम् ।

No. 288. मुग्धबोधटीका . By कार्तिकेयसिद्धान्तः . Substance, country-
made paper, 20 x 4 inches. Folia, 217. Lines, 7 on a page. Extent, 9,399
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati,
District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Çāstri. Appearance, toler-
able. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य पार्वतीशानौ सृष्टानां ज्ञानदो यतः ।

क्रियते मुग्धबोधस्य डीकेयं यत्नतो मया ॥

यद्यच्च श्रीकार्तिकेयो मन्दबुद्धिस्तथापि च ।

पूर्वकाविदपन्थानमवलम्ब्य-(-चिकीर्षितम् ॥

साराधः प्राञ्जलिर्याचे वरमेकं पदानतः ।

यदर्थं यस्य संचिन्त्य तस्य कार्या परिष्क्रिया ॥

अन्यान्याकारणविशेषावद्बिदुर्गणमुपनिषदाशेषविज्ञानमयूषमक्षुल्लकुल्लरवरपरा-
भूतसंख्यावद्विवेकद्विदोदोदरनिपचीकरण-प्रकृतमुग्धबोधार्थकठिनकूटपद्मस्य-
बीमन्महामहोपाध्यायाशेषवधाचङ्कार-जनशार्दूल-प्रातुर्य्याष्वनतरणैक-तरणि-
विविधविशेषज्ज्ञानसम्पादक-बीमन्महोदयवोपदेवचरणसरसीवर्षं शिरसा
विधृत्य तत्प्रकृतमुग्धबोधव्याकरणाद्गीभूत च इ उ इत्यादि वक्तुं प्रसूची-
त्यन्मर्तसूत्रावस्था यथामति व्याख्यानमारभते । इत्यादि ।

End. आदिः । च आदिर्यस्य सः । चैक्याबुदसहो ऽरित्यनेन पिहितो योऽप्रत्ययः
तमारभ्य एतत् पादसमाप्तिपर्य्यन्तं ये प्रत्यया उक्तास्ते तसंज्ञाः तद्वित
संज्ञाः स्युरित्यर्थः ॥ इति पादः । आदिरने तेषां तानि व्याख्यानानि पदानि
तेषामध्यायः व्याख्यानध्यायः । सुवनाध्यायः इति पाणिनीयाः ।

Colophon. इति श्रीकार्तिकेयसिद्धान्तसंगृहीत-तद्वितपादद्विषयी सम्पूर्णा ॥०॥ श्रीरामः

विषयः । नोपदेवगोखामिलतस्य मुग्धबोधव्याकरणस्य टीका ।

No. 289. सुग्धबोधपरिशिष्टम् . By नन्दकिशोरशर्मा . Substance, country-made paper, 14×4 inches. Folia, 17. Lines, 6 on a page. Extent, 302 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Rājapura, Post office, Sonārpur, District 24-Parganās, Paṇḍita Rājendranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रणम्य गौरीचरणौ सुरार्चिनी

बह्विबन्धानवलोक्य यत्नतः ।

सुमोक्षबोधं परिशिष्टमुच्यते

समासतो नन्दकिशोरशर्मा ॥ इत्यादि ।

End.

मन्त्रे वर्तमानात् पुण्यार्थात् परात् पुनर्वसोर्बहुले दिवचनं न स्यात् । भित्त्यं द्वन्द्वे । उभयः उभये । दाराद्विभम् । दारादेरेकलङ्घितयोरपि बहुवचनं स्यात् । दाराः वर्षाः जलौकसः चाप इत्यादि ।

Colophon.

इति सुग्धबोधपरिशिष्टे कारकप्रकरणं समाप्तम् ।

विषयः । सुग्धबोधव्याकरणानुज्ञानां विषयाणां पूरणम् । अथ च सन्धिप्रकरणम् शब्द-
प्रकरणम् । एत्वप्रकरणम् । वत्वप्रकरणम् । कारकप्रकरणेति पञ्च प्रकरणानि सन्ति ।

No. 290. मूर्तिप्रतिष्ठा . Substance, country-made paper, 13×6 inches. Folia, 18. Lines, 9 on a page. Extent, 600 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Amara-nātha Ghoṣa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीकृष्णाय नमः ।

श्रीचैतन्यप्रतिष्ठोक्तिं शरणं कुरु येन हि ।

आविष्टां याति दुष्टोऽपि प्रतिष्ठां सद्भिदुतां ॥

अथ श्रीकृत्तिप्रतिष्ठा ।

प्रतिष्ठयेव भगवदाविर्भावो विद्येयतः ।

प्रतिमास्तु तत्तत्कालां प्रतिष्ठां विधिमाचरेत् ॥

तथाचोक्तमेकादशस्थाने श्रीभगवता । प्रतिष्ठाजीवमन्दिरमिति ॥ अथ
प्रतिष्ठाकालम् । श्रीचैतन्यपञ्चरात्रे ।

परमात्मा हरिर्देवस्यैकः श्रीरहोदिता ।

श्रीदेवी प्रकृतिः प्रोक्ता केशवः पुत्रः स्मृतः ॥ इत्यादि ।

End.

पञ्चाङ्गप्रमाणेन चिकित्सितः उच्यते ।

निम्नं करतलं कुर्यात् शुभरेखाविभूषितम् ॥

अतः परं लिखितम् ।

विषयः । अत्र प्रथमं प्रतिष्ठासूत्रम् । ततः प्रतिष्ठासाधनानिरूपणम् । शिष्टिस्त्यादि-
निरूपणम् । शिष्टास्त्यादिनिरूपणम् । कूर्चनिर्माणादिप्रकारनिरूपणमेति ।

No. 291. मृत्युञ्जयगीता . Substance, country-made paper, 12×2 inches. Folia, 51. Lines, 6 on a page. Extent, 1,062 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk 1713. Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura. Paṇḍita Candrakanta Tarkāṅkāra. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः काशे ॥

कैलासशिखरे रम्ये नानारत्नविभूषिते ।

नानादृक्कलताकीर्णे नानापक्षिरवैर्युते ॥

चतुर्मुखपसंयुक्ते शृङ्गारमण्डपान्विते ।

समाधौ संस्थितं शान्तं क्रीडनं योगिनीप्रियम् ।

तत्र मौनधरं दृष्ट्वा देवौ पप्रच्छ शङ्करम् ॥

देव्युवाच ।

किं त्वया जप्यते नाथ किं त्वया स्मर्यते सदा ।

हृष्टिः कुत्र विलीनास्ति पुनः कुत्र प्रजायते ॥

ब्रह्माण्डकारणं तत्र किमाद्यं कारणं मयात् ।

मनोरथमयौ सिद्धिस्तथा वाङ्मामयौ शिव ॥ इत्यादि ।

End.

स्थिरो मनो भवेन्नित्यं चिन्ता-निद्राविवर्जितः ।

आत्मा संजायते सिद्धिर्नान्यथा शिवभाषितम् ॥

य इदं पठते नित्यं शृणोति च दिने दिने ।

सर्वपापविशुद्धात्मा शिवलोकं स गच्छति ॥

ब्रह्मज्ञानमिदं शास्त्रं समग्रं शिवभाषितम् ।

अमरीगाः स्वयं मार्गं इति शास्त्रस्य निर्णयः ॥

Colophon. इति अत्युज्जयमनोदायार्टीका हरगौरौसंवादे ब्रह्मचिन्ता नाम प्रथमोऽध्यायः । ० ॥
ॐ तत्सत् ॥ ० ॥ श्रीगुरुचरणे भक्तिरस्तु शकान्दाः १७१३ ।

विषयः । अप्रसरणश्रीवादिनिरूपणमुखेन अगतः स्थितिध्वंसकारणादिनिरूपणम् । तथा ब्रह्मचिन्तासिद्धादिनिरूपणम् ॥

No. 292. अत्युज्जयमनोदायार्टीका (सारदाख्या) . Substance, country-made paper, $18 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 2. Lines, 7 on a page. Extent, 68 ślokas. Character, Bengali. Dato, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Kāṭihālī, Paṇḍita Anandakiṣora Nyāyālayakāra. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो अत्युज्जयाय । अथ अत्युज्जयमनोदायार्टीका । शान्त्यर्थमित्यादि
अस्यार्थः । अत्युज्जयनाम यन्त्रं समासतः संक्षेपतः प्रवक्ष्यामि किमर्थं
सर्वलोकानां शान्त्यर्थम् ॥ इत्यादि ।

End. शुभे दिने रित्तनरे तिथौ शनिकुजवारे शान्त्यनरे काले तद्विद्वद्भुवि
निःक्षिपेत् ।

Colophon. इति सारदायां टीकायां अत्युज्जयप्रकरणं समाप्तम् ॥ ० ॥

विषयः । अत्युज्जयमनोदायार्टीका ।

No. 293. मेघदूतटीका . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 22. Lines, 10 on a page. Extent, 1,127 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1751. Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीशिवाय नमः । कश्चिदित्यादि । कश्चिद्वचो राममिर्यात्रमेषु वसन्ति
चक्रे हतवान् । अभिशप्ततयास्य नाम न कीर्तितम् । तथाच ।
न नामप्रद्वयं कुर्यात् रूपस्य गुरोरपि ।
अभिशप्तस्य पलाशज्जनकस्य विशेषतः ॥ इति ।
रामेश्वरितो गिरौ रामगिरिः । तस्याश्रमा राममिर्यात्रमालेषु विरचा-
नलसन्तप्तोऽयं नैकव वसतीति आश्रमस्य वज्रत्वं वर्तितम् । अथ स्थिता
श्रीरामः कान्तामचिरेण लेभे अतोऽहमपि कान्तामचिरेण लभ्ये इति
स्थानान्तरमनाहत्य तत्र वसन्ति चक्रे इत्यभिप्रायः । इत्यादि ।

End

यमत् कृतेत्यादि । ये कस्य मेव यतत् प्रियसमुचितं प्रियस्त्रीचितं कार्यं
कृत्वा इद्वान् विचरन् न च मे किञ्चूतस्य प्राप्तेमाप्तेतः प्राप्तेमायां तेतो
यस्य तस्य सौख्यार्थं चेत्तात् विपुरोऽतिदुःखितोऽहमिति मयि चतुर्गोत्र-
बुद्ध्या वा । कृपा इयानुक्त्या आदुर्गोत्रोऽपीत्यमरः । अं किञ्चूतः
प्रादृषा वर्षाभिः संश्रुतबीः । ते तव चक्षुष्येवं यथा मम प्रियया विद्योमः
तथा विद्युता विप्रयोगो माभूत् न भूयात् मायोमे आश्रयि कुल ॥ * ।

Colophon.

इति मेघदूताकाव्यटीका समाप्ता ॥ * । ई शिवः शरवत् । प्रकाशः १९११ ।

विषयः । कालिदासकृतस्य मेघदूताकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 294. मेघदूतम् . Substance, country-made paper, 16 x 6 inches.
Folia, 282. Lines, 12 on a page. Extent, 14,170 ślokaś Character,
Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Āyāmavāzāra, Viçvakoṣa
office, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Gener-
ally correct.

Beginning.

बीबीमयेशाय नमः ॥

ययासत् सद्विवाभाति न च भाति कदापि सत् ।

यस्मिन् ज्ञानेन सा भाति तस्यै तस्यै मनो ममः ॥

कस्यन्दरेष विजिते सुरासुरन्दरेऽखिले ।

कस्यरूपेण ते सर्वे मयेवं शरवन् मताः ॥

दिव्यान्वदस्यवापि समाधिस्थं विद्योक्तं तत् ।

प्रार्थिता चार्थिता तेषु वामदक्षिणमार्गिभिः ॥

अमरा कदा बोधयुता ममा तं संयजिज्ञपत् ।

ध्यायन्ति विविचर्यासाक्षां न ध्यायन्ति कं पुनः ॥

मां वहन्ति परां शक्तिं मां वहन्ति परं शिवम् ।

आवसोरपि किं भ्येयं तत्त्वं मे कृपया वद ॥

इति मुना वचनकथाः क्षुमा विविचर्येश्वरः ।

उपवेश्य विवाचादीन् वाक्पतेतदुवाच च ॥

मराद्यां परमं हरेरायुः सौराः शनं समाः ।

तद्वत् देवयोगीनां दिवसायुश्च तच्छुतम् ॥

यदेवे परमं तस्य मायं कल्पियन्मया तत् ।
 यकार्विसाहस्रं पूर्णं यकार्विमात्रं प्रमादतः ॥ (?)
 इदं भूमेऽस्मिन्मन्त्रेन्द्रायुर्मानवं परम् ।
 ज्ञतप्रमादमन्त्रेण समये कायपूरकः ॥ (?)
 एवमित्यैरिन्द्रसंकीर्णो दिवस्तुष्यते ॥ इत्यादि ।

End.

धामैव विधिना देवं पूजयेद्विदुषिहवे ।
 दासाधिरङ्गकैश्चापि मण्डिपौभिश्च तत्परम् ।
 वस्तुदेवादिभिः पश्चात् कल्पवृक्षैरनन्तरम् ।
 इन्द्राद्यैश्च तदन्तैश्च सप्तावरत्नसंयुतम् ॥
 सर्वपिला तु गोविन्दं विधिवत् साधकोत्तमः ।
 मैत्रेयं काचने पात्रे पूर्वोक्तं च विवेदयेत् ॥
 अष्टाधिकं जलं पश्चादुनेत् साधु पयोधरा ।
 अर्कैराहुतयुक्तेन वशिष्ठं पश्चात् प्रकल्पयेत् ॥
 देवर्षियोगिसर्वेभ्योऽप्युपदेवेभ्य आदरात् ।
 ब्रह्मकृत्स्नियुतो विद्वान् भक्तियुक्तः प्रसन्नधीः ॥
 नवनीतं चविर्हृद्या तपैः सन्तर्पयेन्मुखे ।
 सङ्कष्टं जलमात्रं वा सादृकं पूजयेज्जपेत् ॥
 मध्याह्ने कृन्त्यमेवं यः पूजयेत्कृत्स्नितत्परः ।
 श्रीर्णाचष्टन्दवन्द्योऽसौ सदातः सर्वकामधुः ॥
 (जलः परं कथितत्वात् समाप्तिवाक्यं नोपलभ्यते ।)

१५९ पञ्चमः श्लोकः ।

हिन्दुधर्मप्रसिद्धोऽसौ जायन्ते सप्तवर्तिनः ।
 पूर्वाङ्गादे नवशतं पञ्चशोऽतिः प्रकीर्तिता ॥
 छिरङ्गभावया मन्त्रा तेषां संसाधनाङ्गुलि ।
 कथिपमच्छकानाञ्च संसामेषु पराजिताः ॥
 इमेणा नवपदपञ्चलक्ष्मणाश्चापि भाविनः ।
 विद्या बौद्धनिर्दिष्टाः पञ्च श्रोत्राश्च वा मया ॥
 तद्दीनपूर्वाः सर्वेऽपि ममसौ ममसिद्धिदा ॥

विषयः । प्रथमप्रकाशे,—सुराप्रशंसामुक्तेन तत्पानादिवचना । द्वितीयप्रकाशे,—बौद्ध-
 संस्कारादिनिरूपणम् । तृतीयप्रकाशे,—दीक्षादिनिरूपणम् । चतुर्थे प्रकाशे,—बौद्धविभाहिः ।

प्रागुपायस्य संशुद्धिर्देशाकारि यथामति ।
 मोक्षधर्मार्यविहृतौ कः सम्मन्योऽस्ति सम्प्रति ।
 पितुः सद्युपदेशेन विद्वद्भाषणुरोधतः ।
 प्राक्निबन्धस्य संशुद्धौ कृतो यत्नोऽधुना नया ।
 अन्वयाधीति-लिपिप्रत्यङ्गुहासरसमुच्चयः ।
 विदुषां चेल्लया प्राच्यपन्थो नाशमुपेयिवान् ।
 बुधैर्विमतस्तरैश्च ज्ञानार्थं मम चापकम् ।
 सुलपन्थोऽपि सोपायो लिपिभूषणवाग्यितः ।
 गौडेश्वरमहामन्त्रि श्रीमद्विद्यासरायतः ।
 सन्धानगुणेन लिखिता मोक्षधर्मार्यदीपिका ॥ • ॥
 श्रीकृष्णमन्त्रमिश्रेण लिखितमिदम् । शकाब्दाः १७५६ ।

विषयः । महाभारतस्य शान्तिपर्वण्यमोक्षधर्मप्रकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 296. मोक्षोपायसारः . Substance, country-made paper, 16×2½ inches. Folia, 245. Lines, 5 on a page. Extent, 5,297 ślokas. Character. Bengali. Date, Sk. 1588. Place of deposit, District Vākṇā, Viṣṇupura, Kādākulī, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमः श्रीरामचन्द्राय ।

दिवि भूमौ तथाकाशे बहिरन्तश्च मे विभुः ।
 यो विभात्यवभासात्मा तस्मै सन्मार्त्तने नमः ॥
 अहं बद्धो विमुक्तः स्मामिति यस्यास्ति निश्चयः ।
 नात्यक्तमज्ञो नो तज्ज्ञः सोऽस्मिन् शास्त्रेऽधिकारवान् ॥
 गुह्यमासीनमेकान्तो बाष्प्रीकिं सर्वदर्शिनम् ।
 पप्रच्छ प्रणतो भूत्वा भरद्वाजो ब्रह्मसूत्रम् ॥
 भगवन् ज्ञातुमिच्छामि कथं संसारसङ्कटे ।
 रामो व्यवहृतोऽस्मिन् कारणाद्ब्रूहि मे गुरो ॥
 बाष्प्रीकिववाच ।

साधु ब्रह्म भरद्वाज योग्योऽसि कथयामि ते ।
 त्रयेण येन सन्मार्त्तमर्चं कूरे करिष्यसि ॥

धनस्य आप्तस्यस्य (?) जातस्याकाशवर्णनम् ।
 अपुनः स्मरणं साधो मन्ये विस्मरणं वरम् ॥
 दृश्यं नास्तीति बोधेन मनसो दृश्यमार्जनम् ।
 सम्यग् चेतदुत्पन्ना परा निर्व्यापनिर्द्वेति ॥
 अशेषेण परित्यागो वासनानां य उन्नतः ।
 मोक्ष इत्युच्यते सद्भिः स एव विमलक्रमः ॥
 वासना द्विविधा प्रोक्ता शुद्धा च मलिना तथा ।
 मलिना जन्मनो हेतुः शुद्धा जन्मविनाशिनो ॥
 अज्ञानसुघनाकारा वासनाश्चकारशालिनी । (?)
 पुनर्जन्मकरी प्रोक्ता मलिना वासना बुधैः ॥
 पुनर्जन्मान्तरं त्यक्त्वा स्थिता संभट्टकीजघत् ।
 देवार्थं प्रियते ज्ञातश्रेया शुद्धेति चोच्यते ॥
 या शुद्धवासना भूयो न जन्मानर्थभाजनम् ।
 ज्ञातश्रेयास्तु अच्युते जीवन्मुक्ता महाधियः ॥
 जीवन्मुक्तिपदं प्राप्नो यथा रामो महात्मनाः ।
 तन्मेऽहं शृणु वक्ष्यामि जराभरणशान्तये ॥
 विद्यागृह्याद्विनिष्क्रम्य रामो राजीवलोचनः ।
 दिवसान्यनयद्देहे स्त्रीनानि चाकुतोभयः ॥
 अथ गच्छति काले तु रामस्य गुणशालिनः ।
 तीर्थपुण्याश्रमश्रेणैर्द्रष्टुमुत्कण्ठितं मनः ॥
 राघवस्मिन्तयस्त्रेवं श्रुपेत्य चरन्तौ पितुः ।
 वंसः पद्माविवा + + जगदाह नखकेशरो ॥ इत्यादि ।

End.

इच्छाविच्छुरितो जीवो विजहाति न दीनताम् ।
 असद्देहमथलसु तूष्णीमेवास्तु वासनम् ॥
 अबोधोद्यदि निर्मुक्तं मुक्तं शरगतं यथा ।
 तं प्रत्याचारवङ्किशेनेच्छामस्य निर्यच्छति ॥
 इदमस्त्विति सीद्देगमाङ्कः कल्पनमुत्तमम् ।
 तत्सर्वभावनं तस्य कल्पनात्याग उच्यते ॥
 स्मरणं विद्धि सङ्कल्पं शिवमस्मरणं विदुः ।
 नच प्राणानुभूतञ्च नानुभूतं तदुच्यते ॥ (?)

अमुभृतां नानुभृतां स्मृतिं विस्मृत्य काष्ठवत् ।
 सर्व्वमेवागु विस्मृत्य सुदृष्टिष्ठ मज्जामतिः ॥
 जर्ज्वराज्जर्विरोम्येष न च कश्चित् शृणोति मे ।
 अमङ्गल्यः परं श्रेयः स किमर्थं निवेद्यते ॥
 किल तूष्णीं स्थितेनैव कल्पदं प्राप्यते यदा ।
 परमं यच्च साक्षाच्चमपि राम हृष्यायते ॥
 गम्यदेशकनिष्ठस्य यथा पान्यस्य पादयोः ।
 स्यान्दो क्षया स्यान्दः स्वकर्म्मसु ॥
 अत्यन्तं तन्मयो भूत्वा तथा तिष्ठ यथासि नो ।
 अहं ममेति सद्विद्म दुःखतोऽपि विमुच्यसे ॥
 असंविदन् प्रमुच्यसे यदिच्छसि तथाचर ।
 शिवं सर्वगतं शान्तं बोधात्मकमजं शुभम् ॥
 तदेकभावनं राम कर्म्मत्याग इति स्मृतः ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीमच्छेखरस्वच्छन्दाचार्य्यमङ्गलालङ्कारपण्डित-श्रीमदभिनन्दसमुद्भूते
 बाल्मीकीये रामायणे मोक्षोपायसारे निर्व्वाणप्रकरणं समाप्तम् ॥१॥ शुभम्
 शक्रेऽष्टाचक्षवाणभूमिगणिते सूर्य्ये धनूराशिगे ।
 घामे क्रावन्पदाङ्के सुरधुनीतीरे च दर्शे तिथौ ॥
 यथा श्रीद्विजराजमहाशयकरजावष्टावलिपुस्तके (?)
 वाशिष्ठे रघुनन्दनस्तदनयः प्रीणः तु वर्षत्रिधा ॥
 मासपौषलिखितम् । शकाब्दाः १५८८ ॥०॥

विषयः । योगवाशिष्ठस्य निर्व्वाणप्रकरणमिदम् । अथ च प्रथमसर्गे विश्वामित्रस्य दशरथ-
 सन्वाचनम् । वैराग्योत्पत्तिनिरूपणम् । १ य सर्गे जगदोषप्रकाशादिनिरूपणम् । २ य सर्गे भोग-
 दोषादिनिरूपणम् । ४ य सर्गे मुमुक्षुव्यवहारादिनिरूपणम् । ५ मसर्गे प्रकरणार्थनिर्देशादिः ।
 ६४-७ मयोः सर्गयोः सूत्रपाष्ठानादिः । ८ मसर्गे ऐन्दवोपाख्यानम् । ९ मसर्गे कृत्तिमेन्द्रो-
 पोख्यानम् । १० मसर्गे चित्तोपाख्यानानिदिः । ११ शसर्गे बालाख्यायिकादिः । १२ शसर्गे सम्ब-
 रिकोपाख्यानानिदिः । १३ शसर्गे उत्पत्तिप्रकरणम् । १४ शसर्गे भार्गवोपाख्यानानिदिः । १५ शसर्गे
 दामासुपाख्यानम् । १६ शसर्गे भीमासुपाख्यानम् । १७ शसर्गे दासुराख्यायिकादिः । १८
 शसर्गे उपशमप्रकरणादिः । १९ शसर्गे माध्विज्ञानादिः । २० शसर्गे उद्दालकोपाख्यानानिदिः ।
 २१ शसर्गे सरथुपाख्यानानिदिः । २२ शसर्गे भासविलाससंवादादिः । २३ शसर्गे वीतचञ्चो-
 पाख्यानानिदिः । २४ शसर्गे निर्व्वाणानिदिनिरूपणम् । २५ शसर्गे साध्यात्मिकपूजनादिनिरूपणम् ।

३५ अक्षरे विन्दुनिर्देशनम् । १० अक्षरे श्रीसाक्षाद्विद्या । १८ अक्षरे चण्डुनोपाख्यानादिः ।
 १८ अक्षरे वीताक्षोपाख्यानादिः । १० अक्षरे किरामोपाख्यानम् । ११ अक्षरे गजहत्तानादिः ।
 ११ अक्षरे त्रिचिध्वजज्ञानप्राप्तिः । ११ अक्षरे त्रिचिध्वजोपाख्यानादिः । १४ अक्षरे व्रतवध-
 निरूपणम् । १५ अक्षरे दण्डाकुनोपाख्यानादिनिरूपणम् ।

No. 297. यन्त्रचिन्तामणिः, (यन्त्रकल्पः). Substance, country-made paper, 12×3 inches. Folia, 38. Lines, 9 on a page. Extent. 662 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sambat, 1843. Place of deposit, Dhākā, Ramuṇā's Kālīmāṭha. Appearance, old, Verse. Generally correct.

Beginning.

जीमवेभ्याय नमः । शिव उवाच ।

साधु साधु मन्त्रप्राप्ते लोकानां हितकारिणे ।

इममर्थं न केनापि श्रुतोऽहं पद्मलोचने ।

श्रुत्वास्मैकापयिता मं रचयामि चतुर्विधम् ।

कल्पचिन्तामणिर्नाम मुष्णाद्मुष्णतमं मन्त्रम् ।

सर्वान्गमस्य सारस्य मन्त्राणां सारसुतमम् ।

आयुर्वेदस्य वेदस्य सारासारतरं परम् ।

अस्मिन् कल्पे भविष्यन्ति चिन्तामणिमये श्रुते ।

यन्त्राणि वज्रधा देवि कामकर्षकाणि च ॥

एतत् कल्पं सदा यस्य लिखितं विद्यते श्रुते ।

संपूज्यते प्रतिदिनं प्रभावं तस्य मे श्रुतम् ।

अपस्यत्युभयं नास्ति नास्ति चौरभयं तथा ।

भुत-प्रेत-पिशाचानां प्रभावो नैव जायते । इत्यादि ।

End.

यन्त्रमोक्षसन्देशो बन्दी देवीप्रसादतः ।

श्रुतोति यस्तु धर्मोक्ता वाच्यमानं कदाचन ॥

नापयूज्यस्य मान्यस्य जायते मत्प्रसादतः ॥

Colophon.

इति श्रीहरमोरोसंवादे द्वादशशतश्लोकमित्रेययन्त्रचिन्तामणौ यन्त्रकल्पः

सम्पूर्णः । संवत् १८४१ ।

विषयः । शिवाश्रितयोः संवादेन श्रीहरदायकविषययन्त्रविधिः । तत्र तत्र प्रत्येकं यन्त्राणां संस्मरणकथनम् । अनैतानि यन्त्राणि प्रदर्शितानि । यथा,— मोक्षयन्त्रम् ।

राजवशीकरयन्त्रम् । यावज्जीवं कामिवशीकरयन्त्रम् । दिव्यसम्पन्नयन्त्रम् । राजकीय-
 मोहनयन्त्रम् । दुष्टवशीकरयन्त्रयुग्मयन्त्रम् । धनिकवशीकरयन्त्रम् । राजदुष्टवशीकरय-
 न्त्रम् । विवादविजययन्त्रम् । जगद्गुणीकरयन्त्रम् । भृत्यवशपिशकयन्त्रम् । कामिवश-
 काखानयन्त्रम् । कोपहरयन्त्रम् । जीसोभाग्यप्रदयन्त्रम् । प्रियवशीकरयन्त्रम् । कामराज-
 यन्त्रम् । कामिनीहर्षभञ्जनयन्त्रम् । राजाङ्गनावशकरयन्त्रम् । आकर्षकयन्त्रम् । मित्रदर्शन-
 यन्त्रम् । मामिनीकर्षकयन्त्रम् । सुखसम्पन्नादियन्त्रम् । मनससम्पन्नादियन्त्रम् । पिशुनसर्प-
 यन्त्रम् । दोर्भाग्यवर्धनयन्त्रम् । शत्रुविध्वंसकयन्त्रम् । बन्धुविध्वंसकयन्त्रम् । शारङ्गयन्त्रम् ।
 उषादनयन्त्रम् । रक्षाकरयन्त्रम् । शान्तिकयन्त्रम् । पौष्टिकयन्त्रम् । दोर्भाग्यनाशनयन्त्रम् ।
 ज्वरोपशमनयन्त्रम् । बाह्यकरकाकरयन्त्रम् । भूतापहारादिनाशनयन्त्रम् । सर्पसम्पन्नयन्त्रम् ।
 भूतनाशनादियन्त्रम् । एकान्ज्वरनाशनयन्त्रम् । गर्भरक्षाकरयन्त्रम् । सर्वरक्षाकरयन्त्रम् ।
 बन्धमोचकरयन्त्रम् । दुष्टसम्पन्नमोहनयन्त्रम् । निगडमोहनयन्त्रम् । इति शब्दः ।

No. 298. यन्त्रचिन्तामणिः (वश्याधिकारः) . Substance, country-made paper, 10×5 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Extent, 384 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District 24-Parganās, Post Office Naihati, Kāṣṭhālpāḍā, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीगुरुवे नमः ।

स पातु देवाः कवरोविष्णुषो

छाखेन सत्या निरिक्तन्यकायाः ।

यः पश्यती वाञ्छसम्पन्नमोक्षोः

अथ न सर्वसम्पन्नपदं बभूव ॥ (?)

एकान्तो देवदेवेशं गत्वा देवीं श्रुचिञ्जिता ।

उपगम्य शनैर्वाक्यं प्रोवाच जगदम्बिका ॥ इत्यादि ।

End.

इति वश्याख्यं मन्त्रायन्त्रं सप्तशतं ब्रह्मशा पुरा ।

न हेयं यस्या कस्यापि साधकेन वरानने ॥ • ॥

Colophon.

इति यन्त्रचिन्तामणौ प्रत्यक्षसिद्धिप्रदे वश्याधिकारे तृतीयपाठिका ॥ • ॥

विषयः । मन्त्रामोहनयन्त्रनिरूपणम् । वैराजसमुद्यन्त्रादिनिरूपणम् । राजमोहन-
 यन्त्रादिनिरूपणम् । भृत्यसम्पन्नयन्त्रादिनिरूपणम् । शत्रुसामुद्रुखयन्त्रनिरूपणम् । जीवशमन-

यन्त्रनिरूपणम् । औसौभाग्यकरयन्त्रनिरूपणम् । औषधयन्त्रनिरूपणम् । भद्रवर्द्धनयन्त्र-
निरूपणम् । कामाख्यायन्त्रादिनिरूपणम् ।

No. 299. योगकल्पलतिका . By रामगतिसेनः . Substance, country-
made paper, 10×4 inches. Folia, 101. Lines, 7 on a page. Extent,
1,988 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā,
Paṭṇyāṭnī, Bābu Rājakumāra Sena. Appearance, tolerable. Verse.
Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

सकलं सविद्वान्मन्त्रवाक्मनसगोचरम् ।

आत्मानसखिलाधारमात्रयेऽभीष्टसिद्धये ।

यस्यैषत्कथारत्नोऽपुनरुल्लोऽज्ञानान्धकारं हरन्

बोधेन्दुदय श्रीमाधवादात्मजम् ।

सत्तात्पारसमञ्जुवितसरसीमध्ये मुकुटिनीयम्

श्रीमद्भगवन्मूर्तिर्भगवत् इमं प्रयच्छति सत्संपन्नम् ।

ये ये योगविशिष्टवेदविषयादुद्योगिनो योगिनो

ये योगास्तमसं वस्तुलभं कर्तुं यतन्ते बुधाः ।

ये वा जन्मसमस्तपाशनिग्रहं द्वायोगका-

ले वेऽस्मत्कृतयोगकल्पलतिकां भजन्तु इतम् ।

अज्ञानदैव्यचयसखनचारशीला

या चेष्टया सकलवर्गेभ्यं ददाति ।

आनन्दपुष्पवचिरत्नवकावदीप्रा

या योगकल्पलतिकास्तु सतां मुदेऽपि ॥

... ..

बावदुःखमखयो न ह्यात् नमता बावदेव हि ।

बावदेवाभिमानोऽस्ति तावत् तत्तत्कथा कृता ।

अतएव राधादी विवेकोदयमाह । तदुक्तं कुलार्चने ।

दुःखदुःखं हि संसारः स यस्यास्ति स दुःखितः ।

तस्य त्वानः कृतो येन स दुःखी नापरः प्रिये ।

सारसं सर्वदुःखानामाशयं सकलायदात् ।
 साक्षयं सर्वपापानां संसारं बर्जयेत् प्रिये ॥
 अरक्ष्यन्मनं धीरं निवीकृतमद्यावितम् ।
 अशक्यत्वं देवि संसारसक्तचेतसाम् ॥ इत्यादि ।

End.

यथा इदं मुने प्रोक्तं त्वयि कक्षाधमस्य ये ।
 देशं प्रथामोऽभिमतमागच्छोतिष्ठ पार्ष्वति ॥
 इत्युक्त्वा नीलकण्ठोऽसौ त्यक्तपुष्पाञ्जलिर्भयि ।
 ततार परिवारेण सममम्बरकोटरम् ॥
 ततः प्रभृति तेनैव ऋतेषाञ्चनमात्मनः ।
 अथ यावन् गतश्चयः कुर्वन्मरसंस्थितः ॥
 अनेनार्चाविधानेन मये ... वासना ।

 दृष्ट्वा मया रघुपते सत्सुक्तेन चेतसा ।
 संसारविरक्षारणे विचाराणिन् ... ॥

राम उवाच ।

इदानीं संशयो ब्रह्मन् विनिवृत्तो विशेषतः ।
 ज्ञातं ज्ञातव्यमखिलं जाता
 परामर्शेष्टामपरैर्दक्षिताशमतङ्कजाम् ।
 संसारसमरे सम्यग् धीरतामागतं मनः ॥
 परिगलितविकल्पतामुपेतं
 प्रगलित ... दीनसारसम् ॥
 विजगति यदतिप्रसन्नरूपं
 प्रमुदितमकार मनो मे ॥
 इति निर्व्याणप्रकरणे पूजोपाख्यानम् ॥

Colophon.

इति श्रीराममतिसेवकृत सारसंग्रहे योगकल्पलतिकायां जीवन्मुक्तलक्षणं नाम
 अतुर्दशश्लोकः समाप्तः ॥

विषयः । अतुर्दशश्लोकपद्धतिःस्मिन् योगकल्पलतिकाग्रन्थे कुलार्चवादितन्मोक्तानामाविध-
 प्रमाचनद्वयैर्मगविवरणं सम्यक् प्रमापितम् । तत्र प्रथमे श्लोके विवेकीदयविवरणम् । द्वितीये
 श्लोके योगफल-ब्रह्मज्ञान-योगिनियमादिकथनम् । तृतीये श्लोके योगासनविवरणम् । अतुर्दश

सर्वके चटुष्टयविवरणम् । पञ्चमे सर्वके नाडीष्टयविवरणम् । षष्ठे सर्वके प्राज्ञायामविवरणम् ।
 सप्तमे सर्वके प्रत्याहार-धारण-पञ्चभूतचिन्तन-द्विविधध्यानसमाधीनां विवरणम् । अष्टमे सर्वके
 पञ्चामरयोगविवरणम् । नवमे सर्वके मुद्राभेदविवरणम् । दशमे सर्वके कुम्भकभेद-वट्पञ्चभेद-
 कथनम् । एकादशे सर्वके शक्तिपावनविवरणम् । द्वादशे सर्वके नादसन्धानविवरणं, वायो-
 श्वासहचरिभिरुपचं, सप्तपदाज्ञानभूमिभिरुपचं, संसारवन्धात् मुक्त्युपायकथनम् । त्रयोदशे सर्वके
 चित्तमनोपाय-वाचारबोध-जीवमुक्त्युपायविवरणम् । चतुर्दशे सर्वके योगशास्त्रे अध्यात्म-
 ज्ञेय योगाधिकारिभिरिति कीर्तनम् ।

No. 300. योगविचारसूत्रम् . By गोपीकान्तः . Substance, country-made
 paper, 17×5 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent, 252 ślokaś.
 Character, Bengali. Date, P Place of deposit, District Mayamana-
 simha, Vādari, Paṇḍita Ćivacandra Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, tolerable.
 Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीगुरुवे ।

मत्मा श्रीगुरुपदाब्जं नमस्कन्दविराजितम् ।

निष्कलङ्कं रश्मिदम्बप्रकाशितदिग्गमम् ॥

सर्वसदसमध्यस्थं चन्द्रमण्डलमध्यगम् ।

संसृषीते तु सततं ध्यानमग्न्यश्च ज्ञानदम् ॥

अज्ञाननिमिराशाच्च माशनं सर्वसिद्धिदम् ।

योगशास्त्रमतं ज्ञाना योमिनाच्च मतं तथा ॥

छन्दे भाववेदित्वं योगं नाम्यमनाः सदा ॥

श्रीगुरुवरपदेन गोपीकान्तेन श्रीमता ।

योगतत्त्वं हि संक्षेपात् तन्मते यत्नतो मुदा ॥

छन्दे भाववेदिति कथमित्याह उक्तः कोक्षार्थे शिवेन पार्ष्णीं प्रति ॥

इत्यादि ।

End.

माताभिः परिपूरितैः कुसुमतं विपुद्भिश्च दाम्बुजम्

अथं सचरसंयुतं दिदृक्षुर्ललाभमाज्ञापुरम् ।

तस्मादूर्ध्वमधीशुचं निवसितं पर्यं सचरचन्द्रम्

नित्यानन्दमयीं सदा शिवपुरीं शक्तिं मनः प्राचतीम् ॥

दशमस्तद्विभक्त्योभाप्रोक्तवत्पूर्वचन्द्रो
 विमलविमलिराज्ञो संसरीकामरक्षाः ।
 अभयवरकराज्ञो योगपूर्वजिनेवः
 कुलकमलविहासो पातु मां देवदेवः ।
 अज्ञानां ज्ञाननेत्रं विदितमवयुवा रामसन्तानचासो
 व्योम्नाजालैर्नखेन्दुकुलकमलवनीकान्तकान्तिप्रकाशम् ।
 महाकाश्यादितोर्ध्वोक्तसदमलमहापुष्पपुष्पप्रवाचं
 वन्दे दीप्तागुरुणां चरचरसिद्धिं बन्धुमानन्दकान्तम् ।

Colophon. इति योगविचारसं समाप्तम् ।

विषयः । तन्मोक्षवाक्यादिविचारमुत्तेन योगतत्त्वनिरूपणम् ।

No. 301. योगसारः . Substance, country-made paper, 17 × 4 inches.
 Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 684 ślokas. Character, Bengali.
 Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā,
 Bābu Rāsavihāri Rāya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नवेभ्यः ।

जीमन्तादेव उवाच ।

मातर्मे देवदेवेभि योगेभि प्राचयत्तमे ।
 सर्वमातः सुदेभानि संसारतारिणि भिदे ।
 शरणागतदीनार्णपरिचायपरायणे ।
 मां विना देवदेवेभि संसारं लब्धवत् प्रिये ।
 एकं संप्रदुमिक्वामि यदि देःपुण्यो मयि ।
 योगसारं नवेभानि कथयाम्भानुकम्पया ।
 संसारतारणे देवि तरयिस्व यतः प्रिये ।
 असारधोरसंसारे सर्वे दुःखमलौमसाः ।
 जायन्ते च म्रियन्ते च असंख्या जीवराशयः ।
 देवान्मनो नवेभानि विद्यते न मज्जीतसे ।
 अनेकदुःखसंभूतावेन्द्रियां × × तपराः ।
 भवन्त्येव नवेभानि सन्भूतानि युगे युगे ।
 केनोपायेन देवेभि नरा मोक्षमाप्नुयुः ॥

नीदेयुवाच ।

कश्चि देव परब्रह्मरूपो निर्मुक्तः परः ।
सर्वज्ञो विश्वेशा च सर्वेशो निर्ममोदयः ।
सत्यं व्योतिर्नयो देवो निर्भिकारो निरञ्जनः ॥ इत्यादि ।

End.

ततो ज्ञात्वा ब्रह्मवक्त्रं योगकर्मा समभ्यसेत् ।
शरीरश्चापि नित्यं तज्ज्ञात्वा योगं समभ्यसेत् ॥
परं ब्रह्म नित्यरूपं सर्वश्रेष्ठं भैरव ।
ज्ञात्वा च साधयेद् योगं परं ब्रह्मरूपकम् ॥
इति ते कथितं किञ्चिद् द्विदशाष्टकं वर्षेणम् ।
विस्तरेण मन्त्रेणानि किमन्यत् कथयामि ते ॥

Colophon.

इति श्रीमद्योगसारमहाप्रण्ये सर्वज्ञमोगने श्रीपार्ष्णीशिवसंवादे शत-
साधनां संहितायां षट्षक्रादिक्रमे द्विपानद्विदशाष्टकं वर्षेणं गवमः
परिच्छेदः ॥

विषयः । महादेवं प्रति देशा ब्रह्मरूपरूपरूपकथनम् । ब्रह्मसो योगमग्न्यलकथनम् ।
तत्वाद्वा नीरीगस्यैव योगाधिकारकथनप्रसङ्गेन व्याधिनाशनीपायकथनम् । हृष्टानाशनी-
पायकथनम् । अनाशनीरूपीपायकथनम् । दूतपुरीषनाशनीपायकथनम् । भूतनाशनी-
पायकथनम् । आलक्ष्यनाशनीपायकथनम् । निद्रानाशनीपायकथनम् । इन्द्रियनिग्रहो-
पायकथनम् । मन्त्रसिद्धिकथनम् । इष्टविद्यानां मन्त्रादिकथनम् । अथ पुरश्चर-
विधिः । भक्ष्याभक्ष्यकथनम् । आसनादिकथनम् । उपमासानिरूपणम् । उपसंख्यायां
निषिद्धयकथनम् । वर्षेमासाकथनम् । विविधयोगनिरूपणम् । ब्रह्मसाक्षात्कारादिकथनम् ।
योगिनाद्याद्यादिकथनम् । शरीररक्षणक्रमादिकथनम् । षट्षक्रदेवतानां ध्यानपूजाविधिः ।
षट्षक्रवर्णनम् ।

No. 302. योगावली. Substance, country-made paper, 12×3 inches.
Folia, 19. Lines, 11 on a page. Extent, 836 ślokaś. Character, Bengali.
Date, Sk. 1644. Place of deposit, Brāmhapaṇḍali, riā Bārāsāt, Paṇḍita
Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verso. Generally cor-
rect.

Beginning. (कथितमात् प्रारम्भवाक्यं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।)
इदं निष्ठातसे हृष्टा मधुना रक्तचन्दनम् ।
नीचयो रक्तवेद्यस्य तिमिरं हन्ति केचितम् ॥

वटवीजं समानीय मधुना चापि शैवितम् ।
 समे शिलातले दृष्ट्वा चक्षुषीरुज्ज्वालातया ।
 विफलावीर्जमानोय मरीचं तत्र योजयेत् ॥ इत्यादि ।

End.

गोदन्तं चरितालेन संयुक्तं काष्ठाजिकृत्या
 चूर्ध्वयिला यस्याः शिरसि दीयते सा वशीभवति ।
 अपामार्गं गन्धकश्च तिग्निहीनकक्षुकम् ।
 दग्धं कृत्वा लोचकिकं शोधयित्वा समं मयेत् ॥
 यवचारं दृढलक्ष्य समभागं तथैव च ।
 रसमायां स्थापयित्वा जलेन स्रष्टुं पितेत् ॥
 यत्किञ्चिद्दीर्घं रोगमामजन्तं दहेत् चणत् ।
 अक्षपिप्तं नाशयति औषधगुलादिकं तथा ॥

Colophon.

इति शिवदुर्गासंवादे योगावली समाप्ता ॥ • ॥
 श्रुतिश्रुतीतीन्द्रुमिते शकाब्दे
 मला महेशं द्विजरागरामः ।
 रवौ धनुःक्षेत्रे शुभशुक्लपक्षे
 तिथौ चतुर्थ्यां बलिबन्तु सप्तमम् ॥ • ॥
 इयं योगावली प्राप्ता ग्रामे कटकसंज्ञके ।
 योजगन्नाथमालोक्यामसदिष्टे सुराधिपम् ॥ ॐ

विषयः । चक्षुरोगादिचिकित्सा । कुष्ठरोगादिचिकित्सा । शूलचिकित्सा । इक्ष्मणरोगादि-
 चिकित्सा । कासगुल्मोदररोगादिचिकित्सा । यक्ष्मातारोगादिचिकित्सा । बन्धाया गर्भधारणो-
 पायकषणम् । भग्नरोगचिकित्सा । अतिसाररोगादिचिकित्सा । औषद्धुरीमादिचिकित्सा । कुष्ठ-
 रोगादिचिकित्सा । निर्मुष्कीकल्पनिरूपणम् । गन्धकभट्टराजादिकल्पनिरूपणम् । सत्वमवगो-
 करवादिषु ।

No. 303. योगावलीतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 8x3 inches. Folia, 18. Lines, 8 on a page. Extent, 297 lokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpādā, Post Office Nāihāti, District 24-Parganās, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, tolerable. Verso. Generally correct.

Beginning.

ॐ श्रीराधाकृष्ण ।

श्रीमहादेव उवाच ।

एकीकृतं यथाकामं शरीरं जायते तथा ।
 पद्मं सप्तदलं चक्रं प्रमाणं द्वादशाङ्गुलम् ।
 तस्य मध्ये गते बाधौ तदा गर्भः प्रजायते ।
 बालचक्रे भवेद्भारी इक्षिणे पुरुषोत्तमः ।
 बालाग्रतिष्ठ तत्रार्द्रं द्विचक्रे इक्षिणाग्रतिः ।
 एकीभवेत्सदा कामं तदा स्त्रीवः प्रजायते ।
 कर्काषा देवनेष्वेव जन्तुर्द्वेष्टं प्रपश्यते ।
 क्षियः प्रविष्ट उद्धरं पुंसोरेतकषात्रयः ।
 कलोलनं विरानेष पक्षरात्रेष पुद्गुपुद्गम् ।
 शेषितं द्भरानेष मांसपिष्टं चतुर्द्वेष्टे । इत्यादि ।

End.

अधितन्मातृ शेषो नास्ति ।

विषयः । श्रीपुनपुंस्कादिजन्मकारणनिरूपणम् । शरीरादीनां शेषितभावाद्याद्युत्पत्ति-
 कासनिरूपणम् । देवस्थायीदिनिरूपणम् । नासादिनिरूपणम् । नासादिस्थितिनिरूपणम् ।
 बाधुनायादिरोधादिना चिन्तनोपायनिरूपणम् ।

No. 304. योनितन्मम् . Substance, country-made paper, 13×3 inches.

Folia, 22. Lines, 8 on a page. Extent, 473 śloka. Character, Bengali.

Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā,
Bābū Rāsavihārī Rāya. Appearance, old. Verso. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

कैलासशिखराचङ्गं देवदेवं जगद्गुरुम् ।
 सदा तपस्तपो दुर्गां पश्यन् नमनन्दिनी ।
 चतुःपट्टीनि तन्त्राणि कृतानि भवता प्रभो ।
 तेषां मध्ये प्रधानानि वद मे कवचानिधे ॥
 श्रीशिव उवाच ।

ऋषु पार्थेति पार्थेति चतिमुद्यतमं प्रिये ।
 कोटिवारं प्रवृत्तां तथापि श्रोतुमिच्छसि ।

জোবা কামাচার্য্যেই ব্রহ্মা পরিচয়্যে ।
 গোপনীয় প্রয়োগে ন প্রকাশ্য কদাচন ॥
 মন্ত্রপীঠ মন্ত্রপীঠ যোনিপীঠ পাব্যন্তি ।
 যোনিপীঠ প্রধানং হি তব জেহাতু প্রকাশ্যতে ॥
 চরিত্রাদিদেশ্যে চিহ্নিত্যন্যকারকাঃ ।
 সর্ব্বৈ যোনিচক্ষুতঃ ৷৷৷ মন্ত্রমন্দিমি ॥
 শক্তিমন্ত্রসুপাশীষ যদি যোনিং ন পূজয়েত্ ।
 তেবা হীচা য মন্ত্রম নরকাযোপপস্যতে ॥
 অশং সত্যজ্ঞয়ো নাম তব যোনিপ্রসাদতঃ ।
 তব যোনিং মহাদেবি ভাবযাম্যয়চর্নিমম্ ॥
 পূজয়ামি সদা হুমে হুতপদ্রে চৈব সুন্দরি ।
 দিব্যভাষী বীরভাষী যস্য চিত্তে বিরাজতে ॥
 অনায়াসেন দেবেশি মুক্তিসমুদ্রে করে স্থিতা ।
 শক্তিমন্ত্রং পুরস্কৃত্য যো বৈ যোনিং প্রপূজয়েত্ ॥
 স চন্যঃ স কপির্ধীমান্ × × পি য সুরাসুরৈঃ । ইত্যাদি ।

End.

জ্ঞানপুষ্পে পূজয়িত্বা ধ্যানা চৈব দিগম্বরীম্ ।
 জগ্গা যুক্তং জ্ঞানানৈ য শূণ্যং মরণং ভবেত্ ॥
 কাশীকল্পমিদং শ্রোত্বং গোপয়েন্মাতঙ্গারবত্ ।
 গোপনে সর্ব্বসিদ্ধিঃ স্নাতু প্রকাশ্যম্মরণং ভবেত্ ॥

Colophon.

ইতি যোনিমন্ত্রে চরপাৰ্শ্বনীচংবাঈ সপ্তদশঃ পটলঃ ॥

বিষয়ঃ । অত্র প্রথমং যোনিপূজাপ্রাশস্তোত্রাদিকথনম্ । ততঃ পুষ্পাধূষ্যযোনিরূপনম্ ।
 অচনাযা যোনিঃ পূজনে হোপাদিকথনম্ । পছতত্বেবিধিঃ । কৌলানামুতনাদিভেদকথনম্ । যোনী
 মহাবিস্মোপাসনাবিধিঃ । তন্মেনে তিস্রকবিধিঃ । তন্মেনে পূজাবিধিঃ । বীরসাধনবিধিঃ ।
 আসনোপাসনাবিধিঃ । অনর্থ্যাগবিধিঃ । মন্ত্ররাজবিধিঃ । কাশীশ্রীতিজননোপচারাদিকথনম্ ।
 বীরপুরস্বরবিধিঃ । পছতত্বেদ্বিতীয়াবিধিঃ । পূজাঙ্কনাদিমিরূপনম্ । সাধনবিধিঃ ।

No. 305. রক্তকোষবিচারঃ . By রক্তেশ্বরন্যায়ালঙ্কারঃ . Substance, country-
 made paper, 16½ × 3 inches. Folia, 32. Lines, 8 on a page. Extent, 1,456
 ślokas. Character, Bengali. Date, P Place of deposit, Sātthheyepādā,
 viā Vaidyerbāzār, District Dhākā, Paṇḍita Tārākānta Vācaspati. Ap-
 pearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय । परोक्षज्ञानं निश्चयात्मकमेवेति सिद्धान्तः । रत्नकोषकारस्तु सत्प्रतिपक्षसम्बलनदशायां संशयात्मिकानुमितिं स्वीकरोति तत्र संशयत्वस्य स्तिङ्गपरामर्शोऽदिजन्यतावच्छेदकतया कथं तत्र संशय इत्यस्यते इति नाशङ्कनीयं संशयत्वस्य अन्यतावच्छेदकत्वेऽपि एकधर्मीकविरुद्धोभयव्याप्यवत्त्वज्ञानदशायासमर्थवशादेकधर्मीकविरुद्धोभयधर्मप्रकारकज्ञानरूपसंशयत्वावच्छिन्नोत्पत्तेरावश्यकत्वात् । अतएव सामघीसमाजादेव सर्व्वेव संशयोत्पत्तिः निर्व्विहात् विरुद्धधर्मप्रकारकज्ञानत्वादिरूपसंशयत्वं न कस्यापि अन्यतावच्छेदकमिति नव्याः । न चैकधर्मीकविरुद्धोभयव्याप्यवत्त्वानिर्णयदशायामेकधर्मीकवास्तवविरुद्धोभयधर्मप्रकारकानुमित्युत्पत्तावपि तत्र प्रयोजनविरुद्धेण विरोधाभासकस्याकल्पनात् तादृशानुमितिविरोधावगाहितं न सम्भवतीति कथं तस्याः संशयत्वं विरोधविषयकज्ञानस्यैव तथात्वादिति वाच्यं । वज्राभावविरुद्धवज्रित्वादिना व्यापकत्वावगाहिपरामर्शस्य तेनैव रूपेण वज्रास्यनुमित्यादिकतया तादृशपरामर्शकालीनविरुद्धोभयप्रकारकानुमितौ तत एव विरोधाभाससम्भवात् एककोटिध्याप्यवत्त्वानिर्णयस्यापरकोटानुमितिप्रतिबन्धकत्वात् कथमुभयव्याप्यवत्त्वज्ञानकालेऽनुमितिरिति तु नाशङ्कनीयं तादृशप्रतिबन्धप्रतिबन्धकभावे मानाभावात् ॥ इत्यादि ।

.End.

अथ प्रतिबन्धकताकल्पनाधिष्ठयविरुद्धेऽपि परामर्शोऽदिघटितानुमित्युत्पादप्रयोजकसामघीयाज्ञौ विरोधिकोटानुमितिसामध्यभावनिवेशे प्रयोजनाभावाद्भुक्तसंशयानुयोगापत्तिर्दुर्व्वारिति तु नाशङ्कनीयं स्वपरकोटानुमितिसामध्यभावस्य सामघीयान्नानिवेशे उपदर्शितनामाविधिशब्दादिसामध्यभावनिवेशप्रसङ्गात्तदपेक्षया लाघवेनापरकोटानुमितिसामध्यभावस्यैव निवेशयितुमुचितत्वमिति न किञ्चिदप्यनुमितेः संशयत्वापत्तिरिति हतमतिविकारेण ॥

Colophon.

इति श्रीरत्नेश्वरन्यायालङ्कारस्य रत्नकोषविचारः ॥

विषयः । निश्चयात्मकस्य परोक्षज्ञानस्य सत्प्रतिपक्षसम्बलनदशायां संशयात्मिकानुमितिस्वीकाररूपस्य रत्नकोषकारमतस्य च सम्यग्विचारणम् । तत्र संशयस्य लक्षणकथनम् । अच्युरादिगोचराणां लक्षणकथनम् । अनुमितिलक्षणकथनम् । प्रत्यक्षस्य लक्षणकथनम् । अथ विशेषविशेषवविचारः । अवच्छेदकविचारः । जातिविचारः । सामघीविचारः । विरुद्धधर्मविचारश्चेति ।

No. 306. रत्नमाषा . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent, 176 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1696. Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Bhārākor, Bābu Dvārakānātha Dāsa Vaidya. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परदेवतायै ।

सूर्यन्यसे निषण्णं तुष्टिमकरसमं ग्राह्यवर्णं द्विचक्षुः
 वामोर्वासीनकान्तं सकलभयहरं कल्पद्रुमरूपम् ।
 ध्यानस्थं ध्यानगम्यं दुरितक्षयनद्याध्यात्मविध्वंसदीपं
 दिव्यज्ञानप्रदीपं स्मितसुभगसुखं श्रीगुरुं संपरामि ॥
 के कञ्जे कर्षिकायां कमलवरसुखीं कान्तकल्यायताचीं
 कान्तं कञ्जं दधानामगुभयहरां रत्नवर्षां द्विचक्षुः ।
 कान्तालङ्कारयुक्तां विभुवनजननीं कान्तसद्योवसंध्यां
 कान्तां कान्ताङ्गिकञ्जां सुकलितकवचां नाथकान्तां परामि ॥ इत्यादि ।

End.

कल्यां स्तोत्रं समर्थस्त्रिजगति वरदां पुण्यवान् सत्त्ववर्षां
 नाहं विद्याविनोदी गुणमयि सुतरां वासवान् पापयुक्तः ।
 मलैतदेवि दीने मयि कुब कवचालेशमन्त्र प्रसन्ने .
 दीनलं नैव सिन्धुर्जनि जलस्रवत्यागतः क्षापि काशे ॥ .
 स्तोत्रस्यैतत् पठेद् यो गुणपदकमलध्यानग्राह्यान्तरात्मा
 नक्तं तस्ये कदाचित् कुलस्रगमयनास्त्रारसद्गाधिकृष्टः ।
 कीर्तिं कान्तिश्च सखीं रिपुकुलविजयं दिव्यकान्ताश्च पुत्रान्
 दीर्घायुष्टश्च धनं धनमपि विपुलं मुक्तिमनो समेति ॥

Colophon.

इति रत्नमाषापत्र्यरहस्यस्त्रीचं समाप्तम् ॥ शकाब्दाः १९८९ ।

विषयः । सतिव्याजेन भगवत्या रूपगुणमाहात्म्यादिवर्णनम् ।

No. 307. रसकल्पसारतत्त्वम् . By वृन्दावनदासः . Substance, country-made paper, 13×5 inches. Folia, 6. Lines, 9 on a page. Extent, 135 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṭhālpādā viḍ Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

नीनीराधाकल्याः ।

नित्यानन्दावधूनाय नमस्ते जाग्रद्वीपदे ।

नमः कल्याणरूपाय नमस्तेऽनङ्गमङ्गरि ।

नमस्ते भक्तपादाङ्गो नमो भक्तिषु प्रेमदाय ।

मुपं जगद्गुरुवैव नमः परात्परेश्वरम् ॥ (?)

या धर्माधिकारमोक्षमित्युहा अथवा श्रीकृष्णसुखमोक्षा । तेन ताभक्तिं
बन्धे मनसा मुदा निर्भया निश्चलान्विताम् ॥ बन्धे श्रीगुरुपादपदं वै
मुदा यथादाययादस्मात् कृष्णे रतिं नित्यं वर्धते । अथ सत्सङ्गानुपपाद्याय
भवेत् प्रसन्नता गुरोः । इत्यादि ।

End. वैद्योक्ते इतिवै धन्या यथ कृष्णः पुनः पुनः ।

श्रीकृष्णाय सत्यमानन्दौ खेच्छामयः सत्यं प्रभुः ॥

Colophon. इति सर्वशास्त्रसारमाह्वय श्रीनित्यानन्दतत्त्वे यथोक्तम् । श्रीप्रबोधानन्द-
प्रज्ञोत्तर-श्रीहृन्दावनदास-श्रीमत्सरसकल्पसारतत्त्वे षट्प्रकरणम् ॥ • ॥

विषयः । हृन्दावनमाहात्म्यादिकल्पणम् । श्रीसावर्धनमुखेन राधाकृष्णादीनां साहा-
त्म्यादिकल्पणम् ।

No. 308. रसरत्नाकरः . By नित्यनाथः . Substance, country-made
paper, 19×4 inches. Folia, 29. Lines, 6 on page. Extent, 830 ślokaś.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha,
Kāṭihālī, Paṇḍita Viṣṇvanātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, tolerable.
Verse. Incorrect.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै । अथ रत्नाकरस्य मन्त्रवृण्डो लिख्यते । सर्वजनस्य
वन्द्यमाह ।

एकचित्तस्थितो मन्त्री मन्त्रं जगद्गुरुद्वयम् ।

ततः शोभयते लोकान् दर्शनादेव साधकः ॥

भूतारवटवृक्षश्च जलेन सद्यः वर्धयेत् ।

विद्युत्प्रा संयुतं मन्त्रं तिलके लोकवन्द्यकम् ॥ इत्यादि ।

End. भङ्गकथाप्रमदिवचासट्प्रविशोचनैः ।

श्रीताञ्जनयुतैश्चाणि दिवावर्द्धनते निशि ।

ॐ नमो यद्वाय ष्योतिर्वा शिवाय यतयेत् यने वीजम् ॥ • ॥

Colophon. इति श्रीपार्वतीपुत्र-नित्यनाथसिद्धिहरचिते रसरत्नाकरे मन्त्रवृण्डः समाप्तः ।

विषयः । सकलवशीकरमन्त्रोपधादिकल्पणम् ।

No. 309. रससारः . By गोविन्दाचार्यः . Substance, country-made paper, 10 × 5 inches. Folia, 74. Lines, 8 on a page. Extent, 1,217 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Ramuā's Kālīmāṭha. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. मधेशं प्रविपत्यादौ शिवञ्च शिवया सह ।
 गुह्यभैरवसिद्धेशो योगिनीयक्षमण्डलम् ।
 प्रवक्ष्य शिरसा नित्यं भक्त्या तत्पादपङ्कजम् ।
 चरिं ध्यात्वा परं देवं रवेन्द्रं शिवमव्ययम् ॥
 आलोक्य सर्वशस्त्राणि क्षनुभूय यथास्मितम् ।
 सारात् सारं समुद्धृत्य संक्षेपादर्थमौरवम् ॥
 रससारं प्रवक्ष्यामि नामासिद्धेश भाषितम् ।
 साधकानां हितार्थाय लोकानामनुकम्पया ॥
 मङ्गलौनो यदा क्लृप्तः पितामहसमो भवेत् ।
 स बद्धो विष्णुः × साक्षात् रक्षितः शिव उच्यते ॥
 सारितो मारितश्चैव स एव जगदीश्वरः । इत्यादि ।

End. क्षमयत्यक्षसंघातं कामोन्मादनकारकः ।
 पुनर्नववपुः कुर्यात् साधको नात्र संशयः ॥
 अतिवेगो भवेत् कामी मन्त्रावलम्बपराक्रमः ।
 लुब्धाधो जायते सखो × × धैर्यं जापयेद्गुह्यम् ॥
 क्षमया जनयेत् कामप्रत्यर्थञ्च सुखं भवेत् ।
 अत्यर्थं क्षमते पुष्टिं बलवानिर्न जायते ॥
 इति सिद्धिगुटिका ॥

Colophon. इति श्रीमद्गोविन्दाचार्यविरचितो रससारः समाप्तः ॥

विषयः । पारद्विविधः । तत्त्वब्रह्मादिपारदगुणकथनम् । तत्पूजाविधिः । तदधिकारिकथनम् । रसकर्माकरणे द्रव्यसङ्गुह्यविधिः । रससंस्कारादिविधिः । रसशोधनादिविधिः । उप-
 रसशोधनविधिः । रसलोहशुद्धिविधिः । रससत्त्वस्त्रिरौषधविधिः । विष्णुपाकविज्ञौषधमार-
 चादिविधिः । रत्नसङ्गणनादिकथनम् । रत्नप्राप्त्यभेदनादिविधिः । बीजपाकादिविधिः ।
 मन्त्रारसजार्वादिविधिः । शतवेधादिज्ञानकथनम् । उपरसवन्धन-मारच-पेषण-क्षणादि-
 विधिः । रत्नप्रयोगादिविधिः । कल्पादिविधिः । मणिसूत्रादिविधिः । रसगुटिकाविधिः ।

तत्र वयःकथनविधिः । अदृश्याङ्गनादिविधिः । सर्वथाधिनिवारणविधिः । चातुसार-
प्रयोगादिव । इति शब्दः ।

No. 310. रागानुगाविष्टतिः . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 22. Lines, 8 on a page. Extent, 572 çlokas. Character, Bengali. Date, Sr. 1719. Place of deposit, District Vāṅkuṣā, Viṣṇupura, Kādākuli, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. ॐ श्रीश्रीगुरवे नमः । श्रीश्रीशैतन्यचन्द्राय नमः ।

आदरानः अलं इतैरिदं याचे पुनः पुनः ।

श्रीमद्रूपपदाब्जधूलिभूर्या भवे भवे ।

अथ साधनचतुष्टये प्रथमं मुख्यसाधनविष्टतिः ।

इहे स्मारसिकी रामः परमाविष्टता भवेत् ।

तन्मयी या भवेद्भक्तिः साच रामात्मिकोच्यते ।

अथाविष्टता रामकार्यरूपा तस्यास्तद्व्याख्येयानुवादस्य चेदितपचचाय ।

तत्तु रामानुगायां चेदितपचचापेचया । सा तु तस्यां कायिकी वाचिकीति

द्वयस्वीकाराय । स तु सर्वथा व्रजलोकानुसाराय स श्रीधनैन्द्रनन्दनप्राप्तये

अन्यथा न स्यात् । अत आविष्टता विधा मनोगता रामगता कायगतेति ।

अथ मनोगता स्मृतादिरूपा । अतो रामानुगायां तदनुसारिणी साधन-

रूपेण सिद्धरूपेण च सेवा प्रत्येकं विधा मानसी वाचिकी कायिकीति ।

रामानुगालक्ष्यम् ।

विराजन्तीमभिव्यक्तां व्रजवासिजनादिषु ।

रामात्मिकामनुसृता या सा रामानुगोच्यते । इति ।

रामात्मिका द्विधा । सम्बन्धरूपा कामरूपेति । अथ सम्बन्धरूपाक्षयम् ।

सम्बन्धरूपा गोविन्दे पित्रत्वाद्यभिमानितेति । पित्रत्वाद्यभिमानिता पित्रत्वा-

द्यभिमानकार्यरूपा । स्मारसिकी परमा मनोवाक्कायाविष्टता । इत्यादि ।

End. पूर्वमारीपस्कृतिभ्यां द्विविधस्य विचारतः ।

लौभस्य साधुसङ्गस्य सङ्गाबाहुजनैर्गपि वि ।

तयोर्दशाया असङ्गायाः आधिसं नरि रचितम् ।

सिद्धरूपस्य सम्भूतिः केवलानन्देशां विना ।

सानुमेया विना तान् केवलो न हि सम्भवेत् ।
 ब्रजलोकानुसारानां विना कपलपां कुतः ॥
 प्रतिक्रमेन विज्ञेयः प्रयोगोऽप्यमनीषिभिः ।
 दशाचतुष्टयं चास्या वाद्यादिफलमुच्यते ॥
 रागानुगाविष्टतैलविना नैवा प्रयोजिका ।
 विद्वान्मकयनादौ यत् कथ्यैवयं प्रकाशते ॥
 ब्रजेन्दुरतिमूलं तज्ज्ञानं भक्तौ तदुच्यते ॥
 एषो द्विधा प्राकृतश्चाप्राकृतश्चेति तत्र हि ॥
 प्राकृते वत्सलत्वादि × देशरतिमूलका ।
 अप्राकृते देशरतिवत्सलत्वादिमूलका ॥ * ॥

Colophon.

इति रागानुगाविष्टतिः समाप्ता ॥
 समस्तसा देशरतिसमाधानकरैर्जनैः ।
 समाधेया देशरति द्वितीयादिदशाचये ॥ * ॥
 शके रम्येन्दुमचिमु... मासे च तापे तथा इन्दुसुतवाचरे द्वितीयायाश्च
 शृङ्गायां रात्रौ च दृष्टद्वये रागानुगाविष्टतिरियं सम्पूर्णा । मित इति
 १७१६ लिखितं रागानुगादिपुस्तकम् ॥ * ॥

विषयः । राधाकृष्णयोः रागानुगादिलक्षणनिरूपणमुखेन तद्वाक्यानादिः ।

No. 311. राघवपाण्डवीयकाव्यटीका . By रामचन्द्रन्यायालङ्कारः . Sub-
 stance, country-made paper, 16 × 3 inches. Folia, 105. Lines, 8 on a page.
 Extent, 2,730 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Dhākā, Bābu Bhagavāncandra Kavirāja. Appearance, tolerable. Prose.
 Correct.

Beginning.

ॐ नमो नयेगाय ।
 विपश्चनाशर्चितरम्यकीर्तिं
 नामार्तिनाथं ++ देवखलुम् ।
 नमामि भूयः प्रपदेन वृद्धां
 भौमानुजं सावरजं सदारम् ॥
 प्रबन्ध नारायणमादिदेवं
 श्रीरामचन्द्रो द्विज एव वीर ।

मनोहराभायवभारताय

काव्यस्य डीकां कुर्वते सुप्रभात् ॥

पन्यासो बहतरविद्वविनाशकानेकदेवतानतिकर्षं भद्रकं कविनायकं कर्तव्यं
तत् शिष्यमुत्तमं साधिदामेत्यादि । तथाच छटिकर्तृत्वेन प्रख्याप्यमेवाहो
ममस्तुर्वते प्रख्याप्ये मनः छटिकर्त्तुं मनः इत्यर्थः । एतेन च सर्वेषां छटि-
कर्तृत्वेन तद्वन्तापातितया एतदुपन्यस्य सुतरामेव छटिकर्तृकर्तृलभ्युपपन्नम् ।
किन्तुमाय साधेति । स आत्मा ईश्वरः विष्णुः तत्र अधिष्ठानं स्थिति-
र्यस्य । इत्यादि ।

End.

पञ्चे वीरलक्ष्मीः यस्य अश्वत्थानः आश्रयं यत्नं प्रतापमिव राजा नरदेवपुत्रं
युधिष्ठिरं सेवते स ॥ अथ दहानाः शृङ्गारलक्ष्मीः यथा कामदेवं सेवते ।
तद्वत् । सुगममन्यत् ॥

Colophon.

इति रामचन्द्रन्यायालङ्कारभट्टाचार्य्यकृतायां राघवपाण्डवीयडीकायां प्रो-
नित्कृतावधौ नाम एकादशः सर्गः ॥

विषयः । कविराजकृत-राघवपाण्डवीयकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 312. राजादिदृष्टिः. Substance, country-made paper, 14×2 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 169 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ātpādā, Paṇḍita Prasannacandra Vidyāratna. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

ममा चरपदद्वन्द्वं बाह्यानामाश्रयीषणम् ।

राजादिमण्डवार्ता व्याख्यानं लिखते मया ॥

राजमण्डःसखि । तत्पुत्रमसमासे एवे राजादयो भवन्ति । देवानां राजा
देवराजः । परमस्य तदस्येति परमासः । देवानां सखा देवसखः । तत्-
पुत्रव इति किम् । इत्यादि ।

End.

जी च पुर्नाथ जीपुंथी जीपुंथाभ्याम् । ऋक् च सान च ऋक्साने ।
वाक् च मनस वाक्समने । येन्यनकुहादिः

Colophon.

इति समाप्तः ।

विषयः । कातन्त्रीय-राजादिमण्डवार्ता वीराचर्यं व्याख्यानम् ।

No. 313. राधाचरितम् . By रामचन्द्रः . Substance, country-made paper, 15×2½ inches. Folia, 9. Lines, 4 on a page. Extent, 144 ṣlokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1758. Place of deposit, District Vāṅkuṣā, Viṣṇupura, Kādākuli, Paṇḍita Rāmaprasanna Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning.

श्रीरामः ।

काचिद्गोषो विमुग्धा सुरहरविरहैः सल्लवेषो धरणां
सा सन्धान्ता मुदनी पत्र लपति सततं गच्छ गच्छेति नाथ ।
अभिन् कुञ्जे मनोजे विश्व विश्व नयनं ज्ञानमात्रा कदाचिद्
विस्मयं नं अगाद स्रक्तललिपिसमुद्भूतवेषुं विलोच्य ॥ इत्यादि ।

End.

बालल्लेखं शकुन्ता वत भित्तमयं व्याप्य धैर्यं निगूढं
यावत् कृष्णागर्भा नो मधुनगरपथि प्राप्तवासा प्रतीचे ।
एतद्वायं प्रगच्छेत् च लघु हरिणा सार्द्धमवैव यूयं
नो चेत् प्राणान् प्रहास्ये दिवसपत्तिस्तुतातोयमा नक्तभक्ष्या ॥

Colophon.

देवश्रीशुतवीरसिंहकृतिनादिष्टेन शृणूषया
श्रीमद्विष्णुपुराणवासस्तुति-श्रीरामचन्द्रेण तु ।
श्रीराधाचरिते कृते परिपरिच्छेदो द्वितीयो महान्
श्रीमद्वैष्णवमोदको हरिकथाराधाप्रबोधामिधः ॥ ० ॥
श्रीरामो जयति । शकाब्दाः १७५८ ।

विषयः । प्रथमपरिच्छेदे-कृष्णे मथुरां गतवति विरहविधुराया राधिकाया कृतत्वेन
वेषुप्रेरणादिकम् । १ ये परिच्छेदे-राधिकाप्रबोधनम् ।

No. 314. रामगीताटीका . Substance, country-made paper, 14×2½ inches. Folia, 14. Lines, 7 on a page. Extent, 367 ṣlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीरामचन्द्राय ।

श्रीकृष्णाय नमो नित्यं गुरवे बुद्धिदायिने ।
कृपया तत्त्वसाक्षात् कृष्णाय विपश्चिते ॥

पञ्चमैरिं पञ्चकोटिभिस्तुरागैः ।

पञ्चकोटैरं येनैरमितं किमु बर्धे ।

कवचः पञ्चकोटिं महिमा राघवस्य तु ।

चारुर्ध्वं येन नीताया आस्त्रान् मे वचामति । इत्यादि ।

End.

समुत्तं सन्तं वा चूदा ममसा यः शिवये स हि मद्रूप एवातः संसृजन् कषाद्-

मनरेषुभिः लोकापितं पुमानि यथा एषि संदासकदेष्टे लोकापितं प्रका-

शयति महदित्यर्थः । * । वीरस्य मयि ।

विषयः । रामनीताया आस्त्रानम् ।

No. 315. रामचरितकाव्यम्. Substance, country-made paper, 12x3 inches. Folia, 53. Lines, 7 on a page. Extent, 1,113 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1754. Place of deposit, Tamluk, Kelomāl, Bābu Amaranātha Ghoṣa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो भगवते रामचन्द्राय ।

अथ रामोऽद्यसेधेन यथं यन्नेवरो हरिः ।

ममचक्षेत्रेतिचक्ष्मांस्त्रा मिहमो राजकुलतः ।

प्रजानां राजकुलेन प्राथम्यो वै नमो भवेत् ।

यः प्रजारञ्जनाश्रमः कथं नाम तमाचरेत् ।

इति निश्चित्य मतिमान् भाद्रुंशैव पुरोधसः ।

मन्त्रिचक्षुष कुशलात् रामो वाक्यमयाववीत् । इत्यादि ।

End.

केचित् पथंपुटं नीत्वा वन्यपुष्पकोत्करीः ।

तमसाजस्रजातानि प्रफुल्लमलानि च ॥

ऋचीत्वा प्रययुः केचित् कुशांश्च कुशशृङ्गिणः ।

कुमिश्च सपरीवारी कुमोश्च सपरिस्त्रहान् ।

अरयन् जानकीं यात्रां चक्रे महत्सपूर्विकाम् । * ।

Colophon.

इति श्रीरामचरितोत्तरकाण्डमहाकाव्य बागिडीये त्रयोत्कायनं नाम सप्तद्विंश-

सर्गः । * । शकाब्दाः १७५४ ।

विषयः । रामायचोत्तरकाण्डमहाकाव्य श्रीरामचन्द्रचरितवर्धनम् ।

No. 316. रामपूजापद्धतिः. Substance, country-made paper, 17×3½ inches. Folia, 8. Lines, 7 on a page. Extent, 287 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Teliveni rīd Gaḍhetā, District Medinipura, Paṇḍita Candranātha Ōṇḍāmaṇi. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो रामाय । अथ रामपूजापद्धतः । प्राञ्चे सुमते चत्वारः सुक्त-
खापः रात्रिवासपद्धत्या शिरशि सप्तसद्वक्तमस्तुर्विज्ञापकितं चेतस्यै
द्विभुक्तं वराभयकरं चेतसास्त्रानुलेपनं सप्तकाशकपं सप्तमशितया सप्तकाश-
कपया सप्तया सचितं नृवं विभाष मानसोपचारैराप्राप्य हे इति इत्यथा
कल्पा नमस्तुभ्याम् । इत्यादि ।

End. निमोक्षं शिरसा धार्यं सन्धिं चानुलेपनम् ।
निवेद्यं चोपभुञ्जीत इत्या नमस्तुभ्याम् ।
पादोदकं पीत्वा निवेद्यं किञ्चित् लोह्यतः अन्यदुपचारयोग्याय इत्या यथावत्
विधरेत् ।

Colophon. इति रामपूजापद्धतिः ॥

विषयः । रामपूजाविधिसूत्रप्रयोगादिव ।

No. 317. रामलीलामृतम्. By १. कल्याणोद्भनः. Substance, country-made paper, 18×2½ inches. Folia, 46. Lines, 5 on a page. Extent, 920 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Phursāil, Paṇḍita Advaitacandra Nyāyaratna. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning. (आदितलीलि पञ्चाणि न सन्ति ।)
या प्राणप्रतिमा सुहृद्भिर्बपमा या पापपुण्ये समा
यामानित्य गृह्यान्मः सुखमिहान्यत्रापि दुःखापन्ना ।
पुत्रान्मुक्तिपदं सद्गुणसुखदं सर्वत्र भव्यास्यदं
तत्पुत्रस्य खनीं रसैकसरणीं कक्षां त्यजेत् कामिनीम् ॥
नित्यं नयजनं निवेदनपुण्यं तेजस्विनं शोभनं
रामा कामयते स्मितेऽपि दृष्टितेऽप्यसौ वदन्त्योचते ।

चाग्रा तं दयितं त्यजत्यपि दुर्गं कः प्रत्ययस्येन चेत्
 त्यक्त्वा तन्नु जनं भद्रप्रचयिनं चनुं दया न चचम् ॥
 दुष्प्रेक्षे दहने चिताभिन्नयने मिथान्वयोदीपने
 पुत्रादप्यजरं वयुः प्रियतरं प्रेम्णा प्रिया कानरम् ।
 ++ यानुपतिं क्षयसौविरतिं निःशेषपापक्षितिं
 ससकारयते कुलानि ++ ते कक्षां त्यजेत् ज्ञास्यते ॥ इत्यादि ।

End.

दुर्गेयं चरितं दुर्दैरपि तु यत् तस्या + लेशो मया
 तदो ++ मतीव यत्कलितो रामेति मे शासनम् ।
 ज्ञानाग्नौ प्रियतामिव + + + + कलाय भक्त्याश्रुधौ
 नो चे + क्षिप घोरजम्बकक्षयेः पारे जगन्नायकः ।
 येनाकारि गुह्यद्विजायुतरमावासीपिपाकीक्षरी
 गङ्गा शम्भुसुतात्मजा चरित्रादित्यादिकानां परा ।
 रम्या तत्सुतिमास्तिकातिविमलै + + + +
 नानातन्त्रसङ्गसङ्गसङ्गसङ्गः सत्प्रीतये तद्दयया ॥
 मन्त्रादानविधानपूजनपुण्यार्थादि यचेरितं
 तद्रम्यागमचन्द्रिकाया इतरखानन्दसिन्धुः ॥
 यवीक्षाप्युपचारभक्तियजना + + क्रिया प्रायशी-
 ऽष्टज्ञानमितोऽग्रादौदुरितं पीर्वन्नु यचेरितम् ॥
 ध्यानावलम्बिभोऽपरः सुमनसां ध्यानं यतो भाषितं
 नानाकौशलकावचिवरचितं श्रीरामकीर्त्यावतम् ।
 काव्यं नवमिदं कृतञ्च कविना देवैव किञ्चित् तत-
 ऽम्बुः प्राकृतपारसीकसुमनीवासीविभिन्निः इत्यक् ॥
 सीतारामानुजतनुजगङ्गाकृतं सौधकन्दं
 सर्वानन्दमनुपमयेत् सौमनसाच्च पावम् ।
 ब्रह्मज्ञानं फलमवतर्कं सत्यदे चोचकते
 ज्ञानो सन्तः कल्यत पितं सावधानं तदेतत् ॥

Colophon.

तारा सा जननी दुर्घोरजठरा + तीव दुर्नापदो
 मुक्ता रामसती तु यत्कद्रुचया सर्वं समुन्नीक्षितम् ।
 तत्प्रीतीक्षितकल्पमोचनकवे श्रीरामकीर्त्यावते
 ज्ञाये भवजनैकमोदजनकै सर्वोऽग्रमत् सप्तमः ॥

विषयः । विद्यामित्रपुरस्कृतस्य रामस्य चण्ड्याशापविमोचनादिरावचनधानं यावच्चरित-
वर्धनम् । तत्र चतुर्थे सर्गे विषकाद्यप्रदर्शनयाजेन विविधवन्धकजनम् । यथा,— खम्बन्धः ।
पद्मवन्धः । शीपानवन्धः । मोक्षवन्धः । अश्ववन्धः । कुलाश्वपन्नवन्धः । पतितवन्धः ।
चक्रवन्धः । दुर्जवन्धः । सुदर्शनचक्रवन्धः । सुरजवन्धः । नागपाशवन्धः । वारचवन्धश्चेति ।

No. 318. रामार्चनचन्द्रिका . By आनन्दवनः . Substance, country-made
paper, 14×3 inches. Folia, 102. Lines, 7 on a page. Extent, 2,499
çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Vṣkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, toler-
able. Verse. Generally correct.

Beginning. नमः श्रीरामचन्द्राय ।

मच्छं संवृतिवारिधिं भिजमतां नीर्नाम यस्य प्रभो-
र्वेनेदं सख्यं विभाति सततं जातं स्थितं संवृतम् ।
अस्मिन्नो निजमा भवन्ति न मनो मानं वराधीश्वरे
तं वन्दे सख्यप्रकाशममलं श्रीरामचन्द्रं परम् ॥
विश्वव्यापितमोः शुभा रघुपतेर्दूर्गिरेर्दूर्गल्लयो-
र्वाक्यार्थप्रतिपादनैकचतुरः शान्त्यादिशीलः शुचिः ।
अज्ञानान्ध + वारणैकतरिर्विज्ञानविनाशमि-
नित्यामन्दपदैकभूविजयते श्रीमान्मुकुन्दो मुनिः ॥
वेदान्तवाक्यार्थचरिर्विराजते ।
अस्मिन् गजाः कामसदादयो न चि ।
मुखाः सदामन्दपदं प्रवेदिरे
वन्दे मुकुन्दाख्यवर्णं गुणं परम् ॥
पूर्वज्ञोत्तरतापनीयमखिलं कल्पं वनं मासते
मन्त्राजसिबशिलनामसन्निताः कल्पाश्च सा संवृतिताः ।
शालं मन्त्रमयं मया कुवलयं लासोच सीतादिकं
श्रीरामार्चनचन्द्रिका कलिसलप्रध्वंसिका प्रीयते ॥
तत्तदुपलब्धमैर्मानावाक्यैरेव च संस्तुते ।
शोकव्याधिं ज्ञानः सम्यक् संश्लेषेण प्रतन्यते ।
उच्यते प्रथमं तत्र उच्यते नृवश्रिपयोः ॥ इत्यादि ।

सर्वलोकां पादय पादय ॐ श्रीं सर्वदारे नमः पदं कादा परका पाद
राज्ञं कष्टवशाप्यात्मनी परिपरितोषनीयमार्गेण रक्षा च इत्यन्तरं जयम् ।

Colophon. इत्यामनोक्तकुम्भकर्षेणैककाक्षं रावरीतं चयौदमण्डकं समानिममात् ।
जीमिवमन्त्रिमङ्गरी जयति जय मङ्गल जय मङ्गल जय मङ्गल जय मङ्गल
जय मङ्गल ।

विषयः । रावरीण्डकम् । रङ्गकण्डकम् । भङ्गिण्डकम् । निम्नानुण्डकम् । चीला-
ण्डकम् । कुम्भकर्षेण्डकम् । वाचाण्डकम् । विष्णुण्डकम् । रङ्गकन्धण्डकम् । चीम-
ण्डकम् । सामरण्डकम् । निम्नाचरण्डकम् । पुष्पकण्डकम् । सुपण्डकम् । प्रेरकण्डकम् ।
भयण्डकम् । चर्चुण्डकम् ।

No. 320. इग्विमिस्त्रयटीका (वैद्यमनोरमा) By रामकृष्णभट्टः. Substance,
palm-leaf, 18×1 inches. Folia, 241. Lines, 4 on a page. Extent, 5,061
çlokas. Character, Bengali. Date, Sz. 1685. Place of deposit, District
Dhākā, Vikramapura, Vāsirā, Bāba Bhagavāncandra Kavirāja. Ap-
pearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

मनो मधेमाय ।

लोकैर्मं यत्तममयत्तं निर्गुणं विगुणात्मकम् ।

सदसद्रूपिणं वन्दे तं कारवमकारवम् ।

वन्दे चरवसरोजं नीमोरीनीलकण्ठयोः पिबोः ।

चक्रत्वा कृतकत्यागरणि दुःखाकोपिं लोकाः ।

..... ।

तन्मते रामकृष्णेन टीका वैद्यमनोरमा ।

अथ सक्तुं सुमुतासञ्चिह्नविभुतविश्वबुधिमार्गवकरी निश्चिततन्मतेचक्रव-
त्त्रापकं विविधमिष्टमनुवादनाय ... परम्परापरिप्राप्तमञ्जलिप्रत्यू-
हचक्रपोषणेनोत्तरनमस्कारं प्रादुर्भाषीत् । प्रचयेत्यादि ।

वग्निसिन्धुसंज्ञकोऽयं ग्रन्थो निबध्यते । इति लोकाद्वयेन—इत्यादि ।

End.

प्रसन्नदोषमिति । प्रसन्ना चक्रिता दोषा यस्या तम् । तमेव कथं
जानीया इत्याह । प्रतिस्वापातुमित्यादिवातुमन्त्रेण वातादयो रसादयो-
ऽविशेषादुच्यन्ते ।

Colophon. इति नीरामहन्महत्तायां रमिनिचयटीकायां वैद्यमनोरमायां विष-
निदानहतिः समाप्ता । शुभमस्तु शक्राब्दाः १९८५ ।

विषयः । माधवकरहन्-निदानापरनामकरमिनिचयभाषिधान-वैद्यकमन्त्रायां व्याख्यानम् ।

No. 321. रचादिहतिः . By मधुसूदनः . Substance, country-made paper, 16×8 inches. Folia, 16. Lines, 5 on a page. Extent, 230 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1702. Place of deposit, District Mayamana-simha, Kāñihārī, Paṇḍita Mukundacandra Smṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो चरये ।

नत्वा पदाङ्गं शिवदं शिवाया विद्योक्त्य कान्तन्त्रविचारसारम् ।

चन्ने रचादेर्विहतिं विपश्चित्वाते छतिश्रीमधुसूदनोऽयम् ।

नेर्विशः । नेः परो विमती रचादिर्भवति । इत्यादि ।

End. मङ्गलतावयवसङ्गदाये लेखकचममपि यत्किञ्चनोते वेनेति ।

इह टीकायाः समाप्त्य यत्नेच्छीत् विदुषां सुदे ।

रचादिहतिनेता तु श्रीमान् श्रीमधुसूदनः । * ॥

Colophon. इति रचादिहतिः समाप्ता । * । शक्राब्दाः १७०९ ।

विषयः । रचादिनवीयधातुरूपकचमम् ।

No. 322. रङ्गचण्डिका . Substance, country-made paper, 13½×8½ inches. Folia, 10. Lines, 8 on a page. Extent, 290 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Tripurā, Parganā Sarāil, Vuṇḍīvara, Paṇḍita Kṛṣṇaḥiṣora Vidyāvāgiṣa. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमश्चण्डिकायै ।

ॐ चण्डिकेयं चतुर्भवेणलदा साधकेचरी ।

कोटिकनार्जितं पुष्पं इया नत्वा विधीयते ।

श्रीपार्ष्णत्युवाच ।

भक्तवत् भूतभक्तेश चैकोत्थाधिपते चर ।

चतुर्पाङ्कजमाचर्यं शीरधेयं नदत्त मे ।

रुद्र उवाच ।

अस्या रुद्रचण्डिकाया प्रख्यादय ऋषयोऽनुदुष्कण्डचण्डिका देवता । इत्यादि

End.

अतएव मन्त्रमात्रे किं वक्ष्ये तव सन्निधौ ।

छम्बोदराधिकां चण्डीं अवसान् पठनाद् जनः ।

तत् त्वमधीति वाक्येन अत्योरपि सुदुर्लभम् ॥ (?)

Colophon.

इति रुद्रयामले चरमोत्तीसंवादे रुद्रचण्डिका समाप्ता ॥

विषयः । शिवकान्तिकेयसंवादेन रुद्रयामलीयरुद्रचण्डिकायाः कवचकथनम् । चर-
मोत्तीसंवादसुखेनागमसन्दर्भेयरुद्रचण्डिकान्तर्गतप्रथमपरिच्छेदे चण्डीरुद्रचण्डिकथनम् । शिवदुर्गा-
संवादेनागमसन्दर्भे श्रीरुद्रयामलीयरुद्रचण्डिकान्तर्गतमध्यमावच्छेदपठने साधनरुद्रचण्डिकथनम् ।
चरमोत्तीसंवादेन श्रीरुद्रयामलीयरुद्रचण्डिकाया वारभेदे भैरवादिदुर्गिभेदपूजनात् फल-
भेदकथनम् ।

No. 323. रुद्रयामलतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 17×5 inches. Folia, 195. Lines, 9 on a page. Extent, 5,460 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Mājhapādā, Bābu Rāsavihāri Rāya. Appearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः परमगुरवे ।

आनन्दभैरव उवाच ।

पुरा श्रीपरमेशानोवदनाभोजनिःसृतम् ।

श्रीयामलं मन्त्रातन्त्रं सततं विष्णुयामलम् ।

अज्ञियामलमाख्यातं ब्रह्मणः सुमित्रेण ।

ब्रह्मयामलवेदाङ्गं सर्वं कथितं प्रिये ।

इदानीमुत्तराकाण्डं वद श्रीरुद्रयामलम् ।

यदि भाग्यवशादेति तव श्रीसुखपङ्कजे ॥

यानि यानि सतन्त्राणि संज्ञानि महीतले ।

प्रकाश्य मन्त्रातन्त्रं नान्यतन्त्रेषु कृत्स्नम् ।

सर्ववेदान्तवेदेषु कथितं ततः परम् ।

तदा ते भक्तवर्गाणां सिद्धिः सत्वरते भूषम् । इत्यादि ।

End.

शतमहोत्तरकाख्य पुराणव्याविधिः कुतः ।

न ज्ञानं न तपः कार्यं न पूजादिविधानकम् ।

केवलं कृपपाठेनानाहवे सुखिरो भवेत् ।

शिरजोवो वीरतरो वीतसंसारभावनः ॥

पठित्वा धारयित्वा च योगधटो न सक्तवेत् ।

अनायासे योगसिद्धिं प्राप्नोति परमां शिवम् ।

Colophon.

इति वीरभयानले उत्तरकाख्ये तन्त्रे मन्त्रात्मनोदीपने सिद्धिमन्त्रप्रकरणे
पट्टचक्रप्रकाशे भैरवोभैरवसंवादे स्तोत्रविन्यासो नाम चतुःषष्टितमः पटलः ॥

विषयः । आनन्दभैरवं प्रति आनन्दभैरवा उक्तिरूपोऽयं निगमः । तत्र वामलक्ष्म्यव्युत्पत्ति-
कथनम् । तन्त्रपाठमाद्यात्मकीर्तनम् । भावशब्दनिर्णयनम् । तत्र प्रसङ्गात् सुरापानविधिः ।
दिव्यवीरपद्मभावभेदात् भावस्य त्रैविध्यनिरूपणम् । दिव्यभाववीरभावपद्मभावेषु सिद्धिज्ञाननिरूप-
णम् । पद्मनां रात्रिकर्मेतिषेधः । विशेषतो वीरभावदिव्यभावयोर्निरूपणम् । कसौ भावविशेष-
विधिः । गुह्यपदमविधिः । तत्र गुह्यमन्त्रदेवतादिसंरूपकथनम् । अथ कुलाचारविधौ व्रतभङ्ग-
प्रायश्चित्तादिः । पद्मभावनिर्णयः । गुह्यस्तोत्रादिकथनम् । दीक्षादिविधिः । सर्वार्थां विद्यानां
दीक्षासु चक्रनिरूपणम् । तत्र काष्ठाकाष्ठविचारचक्रम् । अकठमचक्रम् । ताराचक्रम् । राशि-
चक्रम् । कुर्मचक्रम् । शिवचक्रम् । विष्णुचक्रम् । ब्रह्मचक्रम् । त्रीविद्ब्रह्मात्मकचक्रम् । अक्षिपति-
मन्त्रचक्रम् । उक्ताचक्रम् । चक्रसाररामचक्रम् । चतुश्चक्रम् । शुद्धचक्रम् । अकथ्यचक्रम् ।
अरिमन्त्रविसर्जनविधिः । सर्वमास्त्राकथनम् । कुण्डलिनीस्तोत्रम् । भावसङ्केतकथनम् । कौस्तिकस्य
दिव्यभावव्यक्तताकथनम् । अथ कुमारीपूजाकथनम् । तत्र कुमारीमन्त्रोच्चारदिविधिः ।
कुमारीमन्त्रजपस्तोत्रादिविधिः । कुमारीस्तोत्रम् । कुमारीकवचम् । कुमारीसप्तवामस्तोत्रम् ।
अथ अक्षोदयादिकास्त्रनिरूपणम् । तत्र प्रज्ञसारचक्रम् । आज्ञाचक्रम् । सन्ध्याकाष्ठादि-
कथनम् । आज्ञाप्रज्ञार्थभाववर्धनविन्यासः । भावचक्रकथनम् । वेदशास्त्रापस्तवकथनम् । आज्ञा-
चक्रस्य त्रैतीयदक्षनिरूपणम् । अथर्ववेदकथनम् । ब्रह्मज्ञानकथनम् । सुरार्णासादिसंरूप-
व्याख्यानम् । कामचक्रवर्धनम् । वङ्गाधारभेदकथनम् । सिद्धिमन्त्रविवेचनम् । वीरभावमाद्यात्म-
कथनम् । पट्टचक्रपङ्क्तोदयकथनम् । अथ योगसाधनविधिः । वृषसंमन्त्रः । प्रसप्रव-
वाण्या । ब्रह्ममार्गेनिरूपणम् । आसनभेदकथनम् । योगशास्त्रार्थनिरूपणम् । योगसाधन-
विधिः । प्राच्यामस्तकृपादिकथनम् । जपविधिः । ध्यानविधिः । कुण्डलिनीध्यानविधिः ।
दिव्यध्यानविधिः । ब्रह्मतत्त्वनिरूपणम् । त्रिविधज्ञानकथनम् । तर्पणविधिः । शोभ-
विधिः । अन्तर्यजनविधिः । पञ्चमकारविधिः । अष्टाङ्गयोगः । समाधिमाद्यात्म्यम् । शुक्लकल्प-
पञ्चभेदात् प्राच्यामस्तकविधौ विधिः । प्रत्याहारादिसंरूपकथनम् । वैश्वानरां परमपुरुषस्थानम् ।

मन्त्रसिद्धिकथनम् । कन्दवासिनीस्तोत्रम् । षट्चक्रयोगः । महाकालसूक्तपद्मविवेचनम् । मनुष्य-
जन्मप्रशंसा । धौतिस्तोत्रादियोगः । चैतन्यकुण्डलिनीसहस्रनामकथनम् । स्नाधिष्ठानस्वरूपादि-
कथनम् । अथ औलव्यासाधनविधिः । भेदिनीसाधनविधिः । कुण्डलिनीकवचम् । विजया-
विधिः । राकिणीस्तोत्रम् । तत्साधनक्रमः । वद्राष्टोक्तोत्रम् । महाव्यत्युज्जयविधानम् । महा-
वद्रस्तवः । लाकिनीस्तोत्रम् । सप्तसर्गनिरूपणम् । तत्र तत्र पञ्चादिभावनिरूपणम् । मणिपूरानु-
क्रमः । मन्त्रार्थचैतन्यम् । पञ्चद्रव्यादिसाधनविधिः । निर्गुणोद्धारोपनविधिः । सिद्धाष्टकमात्रात्म्यम् ।
काकिनीसहस्रनामकथनम् । अथ भेदिनीस्तोत्रम् । भेदिनीस्तोत्रम् । कुण्डलिनीध्यानादिः ।
कुण्डलिनीस्तवः । कुण्डलिनीकवचम् । पञ्चासवपानविधिः । कुण्डलिन्या अष्टोत्तरसहस्रनाम-
कथनम् । अथ औलव्याराकिणीकथनम् । तत्र मन्त्रोद्धारोपनविधिः । ततो नरसिंहमन्त्रः ।
औलव्यमन्त्रः । औलव्यध्यानम् । तत्पूजाविधिः । औलव्यस्तवः । औलव्यकवचम् । षड्दल-
स्थितषड्वर्णस्तोत्रम् । राकिणीतर्पणादिविधिः । औलव्याराकिणीसहस्रनामकथनम् । मणिपूर-
भेदकथनम् । लाकिनीस्तोत्रम् । जादिफान्तवर्णध्यानादिः । महावद्रशक्तिस्तोत्रम् । व्यत्युज्जय-
मन्त्रोद्धारप्रकारश्च । अथ औलव्यमातृकान्यासादिः । पीठन्यासश्च । अथ वद्रपूजाविधानम् ।
वद्रशक्तिपूजाविधिः । वद्रस्तवः । व्यत्युज्जयपूजाविधिः । व्यत्युज्जयस्तोत्रम् । लाकिनीस्तोत्रम् ।
व्यत्युज्जयलाकिनीकथनम् । तस्या अष्टोत्तरशतनामकथनम् । तस्याः सहस्रनामकथनम् । मन्त्रार्थ-
चैतन्यविन्यासविधिः । काकिनीसिद्धिकथनम् । काकिनीस्तोत्रम् । अनाहतपद्मेस्वरस्तोत्रम् ।
ईश्वरस्तोत्रम् ।

No. 324. रूपप्रकाशः. By कुल्लुकभट्टः. Substance, country-made paper, 17×6 inches Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 333 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇu-pura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

नानागणानवगतव्यवहारयोग-

धातुवज्रानधिगमोत्तमःशमाय ।

रूपप्रकाशमकरोहि विशालवर्णी

धातुप्रदीपमनु कुल्लुकभट्टधीरः ॥

कल शब्दसंख्यानयोः । आत्मनेपदी भुवादौ कलते । कल गतौ संख्याने
धुरादावल्काः कलयति । इत्यादि ।

End. ऋ गतिप्रापयथोः भुवाद्दो ऋयति । ऋ ऋ गतो हयति । ऋ गतो ऋयति ।
 ऋयु दीप्तौ तमाद्दो ऋरितेत् ऋयति ऋयुवे ऋयति ऋयुवे इति । संज्ञा-
 पूर्वकत्वात् ऋय भुवाभावात् । ऋयु इदौ राप्नोति । ऋ । एव दीप्तौ ।
 भुवादावात्मनेपदौ एववे । एव कथ्यते भुवाद्दो एवति । पुराद्दो च
 एवयति ।

Colophon. इति श्रीकृष्णकभट्टकृतकृष्णकामः समान्नः ॥ * ॥ श्रीरामाय नमः ।

विषयः । धातुवर्णिकृष्णकृष्णेन धातुवर्णिकृष्णकृष्णम् ।

No. 325. कश्चितावली . By दिगम्बरभट्टः . Substance, country-made paper, $14\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 5. Lines, 6 on a page. Extent, 99 *çloka*s. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vaidyervāzār, grāma Sātbheyepādā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

नेदिन्यादीनि कोचादि समाहोक्त्य प्रयत्नतः ।
 श्रीदिगम्बरभट्टेन ज्ञियते कश्चितावली ॥
 इयं कृता प्रयत्नेन सतां काव्यविदां मुदे ।
 स्त्रीयनामानि शब्दानामेकनामयतामपि ॥
 भेदे मध्ये ऋतौ गच्छे नामे सिंहे कपासके ।
 चन्द्रे मधुकौस्तुभे चरितित्यभिधीयते ॥
 मेघे वले ... होःखे रीत्रे भट्टारभावे ।
 गुरुशालाग्रके चैव वातपा परिकीर्तितः ॥
 धौतः गुरुके च घोषे च प्रशास्ते ... ॥
 गगने दिग्भवे चैव कीर्त्तौ हस्त्यादिभाषणे ॥
 जास्रवणे द्विजे चर्षे प्राङ्नादिकपावने ।
 कुठारे ... वले च वाङ्मन्दः प्रकीर्तितः ॥ इत्यादि ।

End. धाम्ये लोकरवे चैव वातादिकदिपर्जनम् ।
 वस्तरे च पुरकारे सननं परिकीयते ॥

देवे च सुरभी चैव वारिकुम्भे धरे नखे ।
 मन्दारके च गगने नाकशब्दोऽभिधीयते ॥
 दिवसे पिङ्गलावासा ।
 पुञ्जे प्रचोषे च घ्राणे गौरवभाष्ये ।
 येनार्थे मधुरे चैव पुरः सर्वत्र कथ्यते ।
 पाकपात्रे च सप्तम्यां चैवदे द्रोढके पथि ॥
 पिप्पल्यां सुषले कण्ठे हयः सर्वत्र गीयते ।
 शकभैवजकाके च ग्रीष्मरे ।
 चाक्षर्ये घोरनादे च मुनिनाय्यां रिपुक्षये ॥
 कुङ्कुमे गजविहायां चाशब्दः परिकीर्तितः ॥

Colophon. (कण्ठितशेषलात् समाप्तिस्तुल्यकं वाक्यं नास्ति ॥)

विषयः । नानार्थ-स्युच्चं पर्यायबोधकमभिधानम् ।

No. 326. छाद्यवज्ज्ञानम्. Substance, country-made paper, $18\frac{1}{2} \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 4. Lines, 8 on a page. Extent, 236 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Pharidpur, Post Office Pālang, grāma Dhānukā, Paṇḍita Kālīcaṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ मज्जनसीयवज्ज्ञानादिना आपकताज्ञानं विनापि शुद्धवज्ज्ञानादिना आपकताज्ञानस्य मज्जनसीयवज्ज्ञो छाद्यवादिनि छाद्यवज्ज्ञानसङ्कारेण मज्जनसीयवज्ज्ञिभिरवज्ज्ञाभाववानितोत्तरवाचकसङ्कारेण मज्जनसीयवज्ज्ञिशिष्टवज्ज्ञानादिकपेण तादृशवज्ज्ञादिविधेयकानुमितिजनकत्वात् तादृशानुमितौ छाद्यवज्ज्ञानेतरवाचयोर्हेतुत्वं कल्पनीयं । अन्यथा तत्पून्यकालोऽपि तत्राविधानुमित्यापत्तेः । न चैवं छाद्यवज्ज्ञानस्यानुमितौ मज्जनसीयवज्ज्ञानादिवज्ज्ञानिकपित्तवाप्यावगाधिपरामर्शस्य अभिचारवेति वाच्यं अन्यच्छिष्टकानुमितौ अभिचारवारणाय परामर्शजन्यतावच्छेदककोटौ तद्विज्ञकपरामर्शाव्यवहितोत्तरत्वनिवेशेन अभिचाराभावात् । यत् तादृशपरामर्शजन्यानुमितौ छाद्यवज्ज्ञानादीनां अभिचारवारणाय छाद्यवज्ज्ञानजन्यतावच्छेदककोटादपि तदव्यवहितोत्तरत्वं निवेशनीयम् । यच्च तादृशछाद्यवज्ज्ञानस्य कार्यतावच्छेदकविशिष्टवैशिष्ट्याविषयत्वं परामर्शजन्यानुमितौ च विशेष्ये विशेष्यत्वमिति रीत्येव मज्जनसीयवज्ज्ञादिभानमिति न अभिचारः । इत्यादि ॥

End.

मन्मतेऽपि तादृशपरामर्शस्य सतन्त्रहेतुतायाः सावधानत्वम् । तथाहि तन्मते
 सनिष्ठायाः सावच्छिन्नप्रकारतानिरूपितप्रतियोगितानिष्ठसंसर्गविविधयता-
 वच्छिन्नाभावभावच्छिन्नविविधयतावच्छिन्नविशेष्यताकल-सम्बन्धावच्छिन्ना प्रति-
 योगितावच्छेदकता तन्निरूपकभेदवत्त्वान्निप्रकारतानिरूपितसावच्छिन्नप्रका-
 रतानिरूपितपर्यन्तत्वावच्छिन्नविशेष्यताकलोभयसम्बन्धेन किञ्चिदर्थविशिष्टम-
 नेव निश्चयत्वं निवेष्ट्या परमसम्बन्धवत्त्वसनिष्ठावच्छेदकता सन्निरूपकप्रका-
 रतानिरूपितसम्बन्धेन व्याप्यसनिष्ठावच्छेदकताभिन्नावच्छेदकता विशिष्टा-
 निवेष्ट्या
 हेतुत्वस्य तादृशनिश्चयविशिष्टतावच्छिन्नं प्रति कुतश्चात् तादृशकार्यतावच्छेद-
 कात्तात्मात्मादनुमितेरपि तत् एवोपपत्तेः । मन्मतेऽपि सतन्त्रहेतुताकल्पनापि
 नास्तीति मन्मानसोद्यत्तादिविषयत्वमनुमितौ निर्णुक्तिरनेनेति संशेपः ।

Colophon.

रति साधवज्ज्ञानस्य समाप्तः ।

विषयः । मुरकपुभेदेन वस्तूनां द्विविधज्ञानमस्येव । तत्रास्मिन् साधवज्ज्ञानस्यैव सम्यग्

विचारः ।

No. 327. वर्षजातिसङ्करमाणा (पराशरपद्धतौया). By भार्गवरामः .

Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 2. Lines, 8 on a
 page. Extent, 64 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of de-
 posit, Nalkōḍā vid Vagīrhāt, Paṇḍita Prasannacandra Bhaṭṭācāryya. Ap-
 pearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

ब्राह्मणाः क्षत्रिया वैश्याः शूद्रा वर्षासप्तर्षिणाः ।

वर्षाणां सङ्करोत्पत्तिं निशमय महाशय ।

आदौ विष्णोर्मुखज्जाता ब्राह्मणा वेदपारजाः ॥

वाङ्मोक्ष क्षत्रिया जाता उज्ज्वैर्वैश्या धनान्विताः ।

पद्मां शूद्राश्च सन्भूतास्त्रिवर्णस्य च सेवकाः ॥ इत्यादि ।

End.

तोदखीदाय च दातव्यं चाष्टाक्षाय ततः परम् ।

चक्षुपाय च काष्ठाय सूतपीय च खेच्छजानये ॥ (?)

इमां क्रियां भार्गवरामनीतां

योऽप्यन्यथा ब्रूहजनः करोति ।

तस्मीन्माहे चक्षु वक्ष्यामः

यस्यैव सदा इति श्रुतिः कृपारः । (?)

Colophon. इति पराशरपद्धती भार्गवराजसूतौ वर्णजानिचक्रमाहः समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । ब्राह्मणानुपनिषिद्धपद्धतेन चक्रजानिचक्रमाहः ।

No. 328. वर्णप्रकाशः . By कर्णपूरगोस्वामी . Substance, country-made paper, 17×3 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 225 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Sonārgūṛ, Purāpādā, Paṇḍita Kālikānta Ćiromaṇi. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो शशेशाय ।

कक्षुपमृहीनो रसः सुरार-

मन्ददक्षिणादक्षनादिकैतवेन ।

विनिश्चितमयमानयमपदं (?)

निश्चितनरं नरकेशरी पुनातु ।

साधारणसुभाभीनैर्विनिश्चितैर्विदुषाक्षयैः ।

पुरन्दरपुरीषाभ्यां धन्यासि चैपुरी पुरी ।

सोमसन्तानसन्तः पुत्रजत इवापरः ।

तस्यां समरमाधिस्यनामाभ्युपनायकः ।

कमलानन्दिनोऽनन्तकैरवज्ञमकारिणः ।

सर्वं यथाभवन् शूराः पौरा यस्य प्रभावतः ।

दिवे रतः समस्तानां भूतानां भूतिभूषितः ।

तस्य राजधरो नाम खलुः क्षात्रुरिवाकृतिः ।

शब्दशास्त्रातिशूरेण कर्णपूरेण स्मरिणा ।

अयं तस्यानुबन्धेन निबन्धः क्षिप्यते मया ॥

खानन्दनो ... यज्ञानां दानदायकः ।

कर्णपूरकविः कक्षी ... न रोषते ।

सन्देशध्यानसन्देशसन्देशे विज्ञानचक्षुषि ।

वर्णप्रकाशदीपेन लिपिकर्म प्रयुज्यताम् ॥

पुराचयमकस्त्रेवान् कीवानेकीमर्विश्रमिम् ।
 धातुदति समाहृत्यायमुच्यते ।
 जयजयकजीवनं जयनं जयः ।
 जिह्मजो जह्मनं जह्मा जनको जननं जनः । इत्यादि ।

End. दूर्ध्वे च मन्त्रा इत्ये गारीवरपमीरितम् ।
 व्याप्तिरौचयनं पचसकाया ।
 तथा त्रीदिवषष्टैव क्षीर प्रकोपयम् ।
 प्रविपक्षः प्रविंसकश्च काकिषी ॥
 भवेत् प्रविंसकश्चैव प्रविन्द्याश्च तथैव च ।
 वक्रपदी सुरापायं तथा वक्रानितम्बकः ।
 गिरिनद गिरिनदी तथा गिरिनितम्बकः ।
 वराहनीत्यादि पुनः प्रोक्तः श्रुतिप्रयोगतः ॥

Colophon. इति विपुरपुत्रज्ञानामरमाचिष्यमहामात्य चौकषेपूरकते वर्षप्रकाशे दूर्ध्व-
 चकारप्रकरणम् ॥

विषयः । यकारनकारवकारादिवर्णाणां वर्गीयानाः स्यताविचारः । अथ प्रथमं वर्गीयानाः स्य-
 ज(य) कारनिरूपणम् । तत्र वर्गीयजकारनिरूपणम् । एकद्वित्र्यचरान्मरवर्गीयजकारनिरूपणम् ।
 एकद्वित्र्यचरान्मरानाः स्ययकारप्रकरणम् । दूर्ध्वजकारप्रकरणम् । तत्र एकद्वित्र्यचरान्मरदूर्ध्वज-
 चकारनिरूपणम् । इत्यनकारप्रकरणम् । तत्र एकद्वित्र्यचरान्मरद्व्यनकारनिरूपणम् । इति ।

No. 329. वादमाला . By जयतीर्थः . Substance, country-made paper,
 12×6 inches. Folia, 25. Lines, 9 on a page. Extent, 727 ślokas. Char-
 acter, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Kācīdhāma, Khālisipurā,
 Paṇḍita Priyanātha Tattvaratna. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. श्रीवेदशास्त्राय नमः । शुभमस्तु ।

ममोऽग्रचित्तकक्ष्यायमुच्यते विष्णवे ।
 सत्याद्येपजगज्जन्मपूर्णं कर्षे सुरद्विषे ।
 ननु कथं सत्यं जगद्भौकाराधिकारिणो विमतं मिथ्यादृशत्वात् जडत्वात्
 परित्यज्यत्वात् शुक्तिरूप्यवत् इत्यनुमानविरोधात् नैवम् । इत्यादि ।

End. प्राक्तुत्वात् वाक्नुत्वात् भूत्वात् प्रीत्यै साधवमध्ययोः ।

Colophon. इति श्रीमहादमाद्या अद्यतीर्थमुनिविरचिता ।

विषयः । साध्वार्य्यमतादीनां विशदीकरणम् ।

No. 330. वादिभूषणम् . By पुत्रबोत्तमाचार्यः . Substance, country-made paper, 12 × 3 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent, 274 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, District Vāṅṇḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीगणेशाय नमः ।

पूर्वबोधस्तुल्यसुखदेहं पूर्वभक्तिहृदयानुजगेहम् ।
 तं जगज्जननसंस्तुतिर्हेतुं नोभ्यं यदुपनिं गतदोषम् ॥
 न्यक्त्य बन्धमिच्छात्वं रक्षिता वेदमानता ।
 कृपयाऽद्या कृता येन पूर्वबोधं जमानि तम् ।
 यद्वाची भवसन्नापकपाणीव सदा सताम् ।
 जला जगार्थं संबोधि विद्याधीशसुखान् गुरुन् ॥
 प्रथम्य पितरौ भक्त्या पित्र्यं तत्प्रपूजितम् ।
 करिष्ये बन्धमिच्छात्वं कुरुषं वादिभूषणम् ।
 जनु सर्वजमानामद्वितीयपरन्तान्श्यानुपपत्त्या बन्धमिच्छात्मवशमन्वेष्टयम् ।
 इत्यादि ।

End. तथा सति वैदिकबन्धेऽपि तद्भावेन मिच्छात्मानुपपत्तिः न सोभयोरवि-
 श्वकवेदवेद्यत्वेऽपि बन्धमिच्छाविश्वकत्वात् मिच्छात्वं न प्रक्षय इति वाच्यं
 वेदाप्रामाण्यानिस्कारात् । तस्मात् बन्धमिच्छात्वच्छब्दनं वेदप्रामाण्यानुकूल-
 मिति सिद्धम् ।

Colophon. इति श्रीपुत्रबोत्तमाचार्य्यविरचितं वादिभूषणं समाप्तम् । श्रीरामानुजाय नमः ।

दिश्यः । विचारस्तुल्येन बन्धमिच्छात्वच्छब्दनादिः ।

No. 331. वास्तवोविवेकः . By श्रृङ्गपाणिः . Substance, country-made paper, 18 × 3½ inches. Folia, 19. Lines, 6 on a page. Extent, 306 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayama-

śiṃha Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. अथ कामरूपीयनिबन्धोक्ता वासन्तीपूजाव्यवस्था । अथ विशेषानुक्तौ मरदुक्त-
प्रसादो वाङ्मयः । यथा भविष्ये ।
विशेषाजभिधानानु मरदुक्तप्रसन्नो ज्ञेयः ।
इह जीवनं विनैव पूजा कार्या । इत्यादि ।

End. अथामन्त्रवाचिनासौ पत्नीप्रवेशाव्यवहितपूर्वदिने षडौं विनापि सायं
काशीं दोहयावाच्यवहितपूर्वदिने चतुर्विंशौ विनापि वसुधैव कुटुम्बक इति
विल्लतम् । दोहयावाचिविवेकः ।

Colophon. इति शुद्धपाचिल्लतो वासन्तीविवेकः समाप्तः ।

विषयः । वासन्तीपूजाव्यवस्थानुष्ठेन तत्पूजाप्रकरवादिनिरूपणम् ।

No. 332. विधानमाला . Substance, country-made paper. Folia, 47. Lines, 8 on a page. Extent, 600 ślokas. Character, Nāgara. Place of deposit, Benares Govardhanasaraī, Paṇḍita Vindhyeçvariprasāda Dube. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning. जीवनवेशय नमः । अथ विधानमाख्यारम्भः ॥
प्रथम्य लम्बोदरमातरं तां समीपदां सर्वपुत्रावहृष्टाम् ।
अर्चार्थकामव्यवहारविद्वै करोमि शुद्धार्थविधानमालाम् ॥
तत्र आदौ पुण्यवतीविधानं लिख्यते । इत्यादि ।

End. अष्टितमनात् श्रेयो नास्ति ।

विषयः । गर्भिणीनां बालकानाञ्च भूतपदादिल्लतोपद्रवशान्तिः ।

No. 333. विभक्तितत्त्वम् . By रमाकान्तचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 18 x 1½ inches. Folia, 56. Lines, 4 on a page. Extent, 1,176 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vuidyervāzār, grāma Candrakīrti, Paṇḍita Rajanikānta Bhāṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो नवेन्नाथ ।

प्रथमं श्रीरोमसङ्गाद्यन्तरी

गुरुषु नीचस्य विद्वानमादौ ।

विभक्तिजन्माभिर्हि विविचं

ततोऽपि ज्ञेयोः कथया हि वातुः ।

इत्थं प्रथमं दृष्ट्वा नहि कुतश्च होषाय च मतिं

रमाकान्ते यस्यात् सुवचनसम्भवे कृतमिति ।

कदाचिदपिः स्थापयि च हि कुतश्च च दृष्ट्वा

भिरङ्गं साधूनां ननु चरचकुलेति दृष्टिना ॥ (?)

प्रथमः । आकरचं हि शक्तिपादकं । ततः दृष्ट्वा इत्यादिपदज्ञानजन्यपुंस्व-

साधनैकैकलसमानाधिकरचदृष्टमानादित्यो दृष्ट इति चोक्तुर्वैधे प्रकृतेः प्रत्ययस्य

वा कक्षिन् कथ्ये शक्तिरिति वाचं बोधयन्नाथ प्रथमेति । छिन्नं हि वस्तु-

विषयकज्ञानकारबोधुतवातुविभक्तिभिन्नमिदं शक्तिभत् । तस्यार्थे तस्यावज्ञान-

जन्यज्ञानविषयोभूते विशेष्यत्वेन प्रतीयमाने प्रथमा इत्यर्थे स्थापयिदृष्टव्यस्य

अर्थात्परिग्रहेण तत्प्रतिपादिका प्रथमेत्यावातम् । ननु अन्यार्थेपरिग्रह-

द्रव्याभिधेये यदि प्रथमा तदा “राजः पुत्रः” इत्यादौ राजन् शब्दान्

पुंस्वस्यार्थेपरिग्रहराजमिदं पितृसत्त्वमिति बोधेऽप्यर्थात्परपुंस्वस्यैविति दृष्टत्वेन

प्रतीयमानत्वात् कथं प्रथमा स्थाप्य, अन्यार्थेपरिग्रहार्थेन यदि शब्दान्तरार्थो

न परिग्रह्यते तदा प्रथमा इति वचनपदस्याद् वक्तव्यमिति । तथाचाह ।

“अर्थात्परिग्रहो छिन्नस्यार्थो कृतेद् यदि ।

प्रथमा स्थापयिदृष्टापि तावन्मात्रविषयया ॥” इति ।

अन्यथा छिन्नार्थे प्रथमा इति कते सिध्यति किं वचनपदत्वेन । इत्यादि ।

End.

“ततोऽपि सद्युक्तार्थं यत् पदं यदपेक्ष्यते ।” इति ।

“येकार्थे प्रथमार्थां इति युक्तार्थतां विदुः ।

पदानां प्रत्ययैर्भिन्नः भूमास्येति दृष्टव्यः ॥”

इत्येकशक्तिप्रतिपाद्यार्थां एकशक्तिप्रतीतिविशेषं यतां युक्तार्थतां इति

विदुर्वित्यर्थः । मद्यती पिबा मोक्षे इति वाक्ये मद्यमदादेवया एमास

इति । न च मद्यमदस्य समासात्परिग्रहविशेष्यपदात्त्वित्तममिति नाप्यम्

समासार्थापेक्षया मोक्षमार्थस्यापि विशेष्यत्वमात् । तथा चोक्तं ।

“प्रतियोगिपदादन्यत् यदन्यत् कारकादपि ।

इति शब्दैकदेशस्य सम्बन्धेन नेधते ॥”

‘‘मपलन्नादित्यर्थः । वाक्यप्रकृतिसमासपक्षे इतिरपि नेष्यत इत्याह ।

‘‘कःरजप्रतियोगिभ्यां यद्वयद्वयदपेक्ष्यते ।

अर्वाग्वङ्लकःदेव इतिस्तत्र तु नेष्यते ॥’’ इति ।

नित्यसमासपक्षे तु समस्यपदस्य विशेषणार्थेन सङ्गान्वय इति ।

... .. नौललाङ्घितपद्मौ इत्यादौ स्याद्यन्त-

समासे ‘‘क्षियामादौ’’ इति कृते नौललाङ्घिते इति प्रबोधः स्यात्, सत्यं

स्याद्यन्तस्यादिप्रकृत्यन्तरार्थोपस्थापकं नाम देनेति यत्र

निर्देशः तत्र पदेनेद समास इति ॥

Colophon इति श्रीरमाकाचचक्रवर्तिनिरचितं विभक्तितत्त्वं समाप्तम् ॥

विषयः । कान्तन्त्रय्याणि परिशिष्टकारिकाः शब्दशक्तिप्रकाशिकाकारिकाः कान्तन्त्र-
य्याख्यानपत्र्यसमुदांशविशेषांशोद्धृत्य बादार्थरीत्या प्रथमादिविभक्तौनामधेयं प्राञ्जलालोचनम् ।
संक्षेपतः समाससङ्गविभक्त्याद्यर्थालोचनम् ।

No. 334. विराटपर्वटीका (भावार्थप्रकाशिका). By रामकृष्णः. Sub-
stance, country-made paper, 12x3½ inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page.
Extent, 348 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit.
District Mayamanaśimha Vādari, Pandita Śivacandra Nyāyabhūṣaṇa,
Appearance, old. Prose. Incorrect.

Beginning ॐ नमः शिवाय ।

भगवन् नमस्कृत्य भक्त्या च कामदं हरिम् ।

विराटपर्वव्याख्यानं रामकृष्णेन तन्यते ॥

अथ धर्मादेव विपत्तिनकारं परमविपत्तावधि धर्मो न त्याज्य इति बोधयितुं
युधिष्ठिरं प्रति ज्ञापनरूपेणकार्यमसङ्ख्या भगवान् द्वैपायनकुलीयं पर्व-
नःरश्ने जनमेजय उवाचेति । इत्यादि ।

End. अभिषङ्गमादिति पाठे अभिषङ्गः पराभवः ।

यत् कृत्यं मत्तत्त्वं पर्याप्तम् । अनन्तरं शोभं गत्वा लील्य । परिवर्धं उपार्धप्रत्ययम् ।
मैरेयं मधुतोस्तिकाः पाणिस्तिकाः । सम्ये सलक्ष जीवितम् । कृते कारिते ॥
विराटपर्वव्याख्यानमुविवाहः । समाप्तश्चेदं विराटपर्वं अनन्तरमुद्योगपञ्चो
भविष्यति ।

Colophon. इति विरोधभङ्गिन्यां भावार्थप्रकाशिकायां विराट्पर्यव्याख्या समाप्तः ।

विषयः । महाभारतीयविराट्पर्वशास्त्रानम् ।

No. 335. विवादावनेतुः. Substance, country-made paper, 15 x inches. Folia, 149. Lines, 9 on a page. Extent, 5,783 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vākudā Vistāpura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh. Prosc. Generally correct.

Beginning. ॐ श्रीगणेशाय नमः ।

विशेषां शरत्वं नवानुदरविः सङ्कल्पयिनामधि-
र्यः प्रत्युत्तमोविनाशमिदिरः कीनाशभीनाशनः ।
संसारिकसत्त्वात्वं निपततां निखारवीजं नृषां
मोविन्दः ह्यपथा सुरासुरजैर्वन्द्यस्मिन् पातु वः ।
अखेश-विशेषर-विश्वरूपा भित्ताचराकार-हलायुधो च
वीर्यव्य-वाचस्पति-धर्मरत्नकृतकया वीकरग्रहपावो ।
मोविन्द-लक्ष्मीधर-तन्त्रकारा आचार्यचूडाभविना च भट्ट ।
वाक्यानि चैषां सुविद्वद्य कुशोऽग्र्यं विवादार्थवसेतुवन्म् ।
इह वाक्यानि वचादेः खडिगस्य च हतयः ।
राजप्रशंसा तन्त्रव मन्त्रि-दूतादिहस्तवम् ।
राजधर्मो ज्ञादानं दद्यादिविधिल्लकाः ।
ज्ञादानोद्गृह्यचयोर्विधिर्दायनिरूपयम् ।
ज्ञातादीनां तत्र पुंसांनधिकारिविदेचनम् ।
जीवनस्य निर्वयस्यधिकारिनिरूपयम् ।
भगवत्पदं दद्यान्नामविभाष्यविभाष्यता ।
पितृहस्तविभाजस्य भ्रातृभाजविधिसत्त्वा ।
संज्ञात्वा विभाजस्य विदेशानतवष्टयम् ।
निकुतस्य विभाजस्य भाजस्येहनिर्वयः ।
भुक्तिव्यवहारस्यसादि भाषापादकतःपरम् ।
उत्तरपादक्रियापादो ततो निर्वयपादकः ।
साध्यादिविनिर्वयस्य ततः क्रियावसावस्यम् ।
विशेषमिदिरसीनो विज्ञये च विधिसत्त्वा ।

विधिसूतस्य समूह्य समुत्तानेऽपि भण्यते ।
 कर्षकादेर्भागविधिसूतस्य दत्ताप्रदानिकम् ॥
 कषादेयदेयदत्तादत्तानां विधिवच्यते ।
 भूतकानां विधिसूतस्य द्वास्त्रसोपाधिकारिणौ ॥
 वेतनस्त्रानपाकर्ष्य स्त्रानिपालयिधिसूतस्य ।
 पञ्चसौविधिरवैव गृह्यादिभाटको विधिः ॥
 विज्ञिया सम्प्रदानस्य स्त्रीजानुश्रयनिर्णयः ।
 स्त्रीमाविवादे च विधिः कृदाकृष्टे विधिसूतस्य ॥
 शस्त्ररक्षाविधिसूतस्य शस्त्रवातादयस्तथा ।
 शस्त्रवातेऽप्यदृष्ट्याश्च वाक्पात्रये विधिसूतस्य ॥
 विधिसूतस्य दृष्टपात्रये तथा क्षेत्रनिरूपणम् ।
 प्रकाशतस्करदमोऽप्रकाशचौर्यदृष्टनम् ॥
 चौरान्धेवचचौरातिदेशापवादनिर्णयः ।
 साक्षये तु दृष्टभेदो घातकान्धेवस्य ततः ।
 स्त्रीसंप्रपञ्चतद्विषयो परदारगमे दमः ॥
 स्त्रीपुंसस्यनिर्णयस्य तथा द्यूतसमाह्वयः ।
 गृह्यादिषु विवादेषु प्रकीर्णकमतःपरम् ॥
 वृद्ध्या विषयस्तत्र विधिर्दृष्टाश्रितः पुनः ।
 अथ वर्षादिसृष्टिः । तत्र मन्त्राभारते शुचिष्ठिरं प्रति भीष्मवाक्यम् ।
 मन्त्राभूतानि भूतात्मा मन्त्रात्मा पुत्रपोतनमः ।
 वायुर्ज्योतिस्तथा आपः अक्ष गाह्यानुकल्पयन् ॥ इत्यादि ।

End.

अष्टापात्रमित्यस्याष्टभिरापयते गुण्यते इत्यष्टापात्रमष्टगुणम् । किस्त्रिवदृष्ट-
 वाधनम् । तद्दोषगुणयदिति सर्व्ववान्वितम् । तेन यत्र क्षेत्रदृष्ट उक्तः ।
 य क्षेत्रदोषगुणतः तस्य भूदृष्ट्याष्टगुणः । तादृशवैश्वस्य षोडशगुणः । तादृश-
 चतुरस्रस्य द्वाविंशतिगुणः । तादृशपञ्चस्रस्य अष्टविंशतिगुणः । ततोऽप्यधिक-
 तरगुणस्य त्रास्रस्रस्याष्टविंशत्यधिकशतगुण इत्यर्थं इति रत्नाकरादयः ।
 मनुः । क्षेत्राः क्षुरापा त्र्यश्वग्रा गुह्यदाराभिगमिनः ।
 न सन्ति यस्य राष्ट्रेषु स राजा शस्त्रलोकभाक् ॥
 मनुः । अनेन विधिना राजा मिथ्या विवदतां गृह्यम् ।
 साक्षिप्रत्ययसिद्धानि कार्य्याणि समतां नयेत् ॥

उदितो विहरेवायं मिथ्या विवद्वानयोः ।
 चडादशसु नामेषु व्यवहारविनिर्देशः ।
 एवं कार्याणि सर्वाणि सम्यक् ज्ञाना महीपतिः ।
 देशानुसृत्योक्तैस्तु कर्माणि परिपालयेत् ॥

Colophon.

इति विद्वद्भिरपि विवादार्यवहेतुके ।
 तरुणो निधिदृष्टासुरैकविंशोऽप कौर्मितः ॥
 बाघेश्वर-रूपाराम-राममोपास-रूपमजीवनाश्रयेः ।
 वीरेश्वर-रूपमचन्द्र-श्रीमौरीकान्ताभिधानैः ॥
 सङ्गिः काशीशङ्कर-श्यामसुन्दर-रूपमकिशोरसङ्गैः ।
 सीतारामसङ्गैश्च कृतो ग्रन्थः स्फुरतु सभायाम् ॥
 इत्यनेकविधवाचि विद्वद्भ्योपवर्णितः ।
 विवादार्यवहेलाश्रयो ग्रन्थः संपूर्णतां गतः ॥

विषयः । मन्वादिचिन्तिताभ्यः भिताचराकृत-धर्मरत्नकृत-श्रुतपाणि-वाचस्पतिप्रभृतिपूज्यजन
 निबन्धवाक्येभ्यश्च प्रमाणमुद्धृत्य नामाविषयवासिभिः विद्वद्भ्यः बाघेश्वर-रूपारामप्रभृतिभिः
 निबन्धोऽयं ग्रन्थः । अथ च श्रुतिशास्त्रगताः सर्वे एव विषयाः सम्यग्विवेच्यार्थपूर्णं निरर्था इति ।

No. 336. विषयतावादार्थः वा विषयताविचारः . Substance, country-made
 paper, 17×4 inches. Folia, 13. Lines, 9 on a page. Extent, 599 ślokas.
 Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhānukā vid Pālāṅg,
 District Faridpur, Paṇḍita Kālīkiṅkara Vidyābhūṣaṇa. Appearance, old.
 Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

बुद्धिर्नाम कश्चिदात्मविशेषगुणसङ्गद्यवस्थितघटमच्चं जानामीत्याकारका ...
 ... रसाधारणानुभवबलादेव सा च सविषयिका उक्तधर्मिण्याश्चकप्रतीत्य-
 घटादिविषयकलेनैव तद्व्यगच्छनात् । घटादिनिष्ठं तद्विषयलक्ष्यं तत्प्रति-
 योजिकसम्बन्धविशेषः । स च प्रतियोगित्ववत् स्वस्वपानतिरिक्तः क्लृप्तेन रूप्य-
 वैवोपपत्तौ अतिरिक्तकल्पनाया अनवकाशात् । इत्यादि ।

End.

तत एव तादृशज्ञानस्य तद्विषयकलोपपत्तेः प्रकारतादीनां तच्चानुपपत्ते तादृ-
 शानुमित्यादीनां बाधायप्रतिबन्धकत्वप्रसङ्गः । विरोधिज्ञानाप्रतिबन्धकत्वप्रसङ्गश्च ।
 प्रकारतादीनामेव तादृशप्रतिबन्धप्रतिबन्धकतावच्छेदकत्वादिति दिष्टं ॥

Colophon. इति विषयताविचारः ॥ श्रीहरिः शरणम् ॥ श्रीगुरवे नमः ॥

विषयः । अनुमानादिभिर्विषयज्ञानस्य विचारः । प्रसङ्गाद्याधाराभेयोद्देश्यविशेषणादीनां विचारः ॥

No. 337. विष्णुसहस्रनामविवरणम्. By विद्यारण्यतीर्थः. Substance, country-made paper, 12×8 inches. Folia, 58. Lines, 13 on a page. Extent, 754 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Kācidhāma, Khālispurā. Paṇḍita Priyanātha Tattvaratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गुरुभ्यः ।

धर्मगात्रेयसंवादे महायथ्यक्तवर्कषाम् ।

लब्धनामसहस्रस्य परिचर्या विरच्यते ॥ इत्यादि ।

End. तर्पयेन्मार्जयेच्चैव ब्राह्मणान् भोजयेत्ततः ।

सुवर्णं दक्षिणां दद्यात् वित्तशायं विवर्जयेत् ॥

एवमारुध्य लक्ष्मीं सततं खल्लिमान् भवेत् । इति ।

लब्धनाम्नां सहस्रस्य परिचर्या कृता शुभा ।

सहस्रशालिनः प्रीत्यै नीमतः काशीभूपतेः ।

शं नो वातः पवतां शं न सप्ततु सूर्यः ।

शं नः वः पर्जन्योऽभिवर्धेत् ॥

Colophon. इति श्रीविद्यारण्यतीर्थकृत सहस्रनामविवरणपरिशिष्टं समाप्तम् । शुभम् ।

विषयः । महाभारतान्तर्गतविष्णुसहस्रनामवाक्या ।

No. 338. विष्णुसिद्धान्तयथ्यः. Substance, country-made paper, 47×3 inches. Folia, 35. Lines, 6 on a page. Extent, 497 ślokas. Character, Bongali. Date, ? Place of deposit, Calcutta Ćyāmapukura Viçvakoṣa office, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ श्रीश्रीसूर्यादिभ्यो नमः ।

अथै वैकुण्ठसंज्ञानश्रीकृष्णाराधनं प्रभो ।

श्रीकृष्णोद्येत् प्रियावन्द्ये श्रीनिवां चरितं वद ।

ये श्रीसूर्यादयः खेटा ज्योतिषक्रान्तिवामिनः ।
 तेषां गुणानां गरिमा कः प्रवक्तुं समर्हति ॥
 तथापि तव प्रीत्याहं श्रीलनारायणः स्वयम् ।
 प्रवदेयं मनाक् गुह्यं सावधानावकर्णय ॥
 श्रीसूर्यः परमो ब्रह्मा श्रीसूर्यः परमः शिवः ।
 श्रीसूर्यः परमो विष्णुस्तस्मै श्रीब्रह्मणे नमः ॥
 खल्वभवेद्गुह्यसप्तचन्द्राभः भ्रामराक्षीपुश्रेषुचन्द्रैः (१५५५२०००१५०५५०००) ।
 सितेऽत्र वर्षे प्रगते विधातुः श्रीविष्णुनामावतरं ब्रुवेऽहम् ॥ इत्यादि ।

End.

ग्रहाणामर्थेने ज्योतिषे यज्ञे वीरधधारणे ।
 दाने जपे वा मन्त्रस्य शान्तये मन्त्रधारणे ॥
 धारणे कवचस्यैवं ग्रहविप्रार्जनं चरेत् ।
 धारणे ग्रहसुलस्य कवचस्यापि धारणे ॥
 ग्रहविप्रान्यविप्राणां न कुर्यान्मुखदर्शनम् ।
 अन्यथा विफलं तस्य बन्ध्यास्त्रीरमणं यथा ॥

Colophon.

इति श्रीलक्ष्मीनारायणसंवादे विष्णुसिदान्तप्रत्ये द्वेषनिन्द्यसून्यादिप्रतिक्रिया-
 दानाधिकारो द्वादशः ॥ अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । प्रथमाधिकारे,— ताराभ्रवादिनिरूपणम् । द्वितीयाधिकारे,— भौमादिपञ्चभ्रवादि-
 निरूपणम् । तृतीयाधिकारे,— नाक्षत्रिकरविराजकेतुनां स्फुटाधिकारादिः । चतुर्थाधिकारे,—
 भौमादिपञ्चस्फुटादिनिरूपणम् । ५म—६ षष्ठाधिकारयोः,— शक्रचपतेवत्पञ्चादिनिरूपणम् ।
 तदुपस्था,—

(नवागचन्द्राग्निगजाहवाणपञ्चाङ्गचन्द्रप्रमिते गतेऽब्दे ।

अर्चाशक्रादित्यष्टपौऽपि भावी तदव्युक्ते क्षितिदृष्टिवर्षम् ॥

एषः सप्तमपवृत्तः स्लोकः ।) ७ साधिकारे,— निप्रम्लादिनिरूपणम् । ८ साधिकारे,— चन्द्र-
 ग्रहादिनिरूपणम् । ९ साधिकारे,— रविसंस्तरणादिः । १०म—११ षष्ठाधिकारयोः,— दुष्टग्रहजन्य-
 दोषप्रतीकारकरणदानादिः । १२ साधिकारे,— द्वेषनिन्द्यसून्यादिप्रतिक्रियाः निरूपणम् ।

No. 339. वीरभद्रतन्त्रम्. Substance, country-made paper, 13×2 inches. Folia, 10. Lines, 6 on a page. Extent, 232 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpādā viś Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Incorrect.

Beginning.

चौमुखः ।

पार्श्वतुवाच ।

एतस्मात्तं जगत्सर्वं नानाविधिसमाकुलम् ।

उपायं ब्रूहि लोकानां साधकानां सुखावहम् ॥

दुर्लभानाह पापानां दुर्लभानां तथैव च ।

अग्रभात् ब्रूहि मे योगान् नानाधाधिकराम् प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ।

शृणु मे हि वरारोहे यत्सिद्धार्थं वाञ्छसि ।

तद्ब्रूहि मे ते देवि यत्सर्वं समुदाहृतम् ॥ इत्यादि ।

End.

ॐ श्रीं कालीः श्रीं नमः साकर्षणमन्त्रः । ॐ चण्डिकायै नमः । श्रीं श्रीं
श्रीं नमः । अस्य शतकपेन सर्वकामः सिद्धो भवति ! ॐ कामिनी साक्षा
चनेन हृतमासहोमादाक्सिद्धिर्भवति ॥ • ॥

Colophon.

इति वीरभद्रतन्त्रे चतुर्थः पटलः ॥ समाप्तोऽयं ग्रन्थः ।

विषयः । भूताकर्षणम् । मोक्षनादिः । विशेषणादिः । उवाचनादिः । सम्पन्नवशी-
करणादिष्वेति ।

No. 340. वृन्दावनकाव्यम्. By **मालाङ्कुराजः**. Substance, palm-leaf,
13 × 1½ inches. Folia, 10. Lines, 2 on a page. Extent, 58 ślokas.
Character, Bengali. Date, Sk. 1662. Place of deposit, District Vāṅkuḍā,
Viṣṇupura, Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old.
Verse. Correct.

Beginning.

जीवोद्धारये नमः ।

वरदाय नमो हरये

पतति जनोऽयं स्मरन्नपि न मोक्षरये ।

वज्रशस्त्रान्द वता

ममसि दितिर्येन दैत्यचक्रं दधता ॥

समिव भुजङ्गवि शेषं

शृणुष्वस्य स्तुतिं भुजङ्गविशेषम् ।

नवपद्मवसनकरया

त्रियोर्मिपङ्क्त्या च समकरया ॥ इत्यादि ।

End. इत्याह पीतवाससमायतनेषु
कंससुरात् पशुमतामायतनेषु ।
वसितानां विमलतया सह लीलाजानां
पार्था विकिरन्निव दशनैः सह लीलाजानाम् ॥ * ॥

Colophon. इति साक्षाद्देव विरचितं हन्दावनाख्यं काव्यं समाप्तम् ॥ • ॥
श्रीश्रीजाने दयाधाने चरणछतले तव ।
श्रीकाशीरामकृतिना लिपिरेषा समर्पिता ॥ • ॥ शकाब्दाः १६६१ ।

विषयः । हन्दावनाय विषयकं काव्यमिदम् । अथ च यमकादि नानाविधवाक्यभङ्गे
विन्यासाः ।

No. 341. हन्दावनाकाव्यटीका . Substance, palm-leaf, 14×2 inches.
Folia, 20. Lines, 5 on a page. Extent, 375 ślokaś. Character, Bengali.
Date, Sk. 1662. Place of deposit, District Vāṅṇā Viṣṇupura, Kādākuli,
Paṇḍita Candranārāyaṇa Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Gen-
erally correct.

Beginning. श्रीश्रीहरये नमः । साक्षाद्भाषिणो महीपालः सकलगुणतत्त्वज्ञो यमकिते-
नार्थावृत्तिनाम्ना जातिप्रभेदेन भगवतोर्गास्तुदेवयोः स्तुतिं कृतवान् । तच्च
विघ्नविनाशाय विष्णोरनुस्मरणमात्रं वरदायेत्यादि । अस्मार्थः । आकां पूजा-
नमस्कारादि यं हरिं स्मरन्नपि मनसि कुर्वाणोऽपि लोकः । सुखसुखिनिनि
मोक्षोऽविद्या अस्मि रये प्रवाहे न निमज्जतीत्यर्थः । येन हरिणा वास्तुदेवेन
देव्यक्रान्तं दहता भक्षसात् कुर्वता दितिदैत्यमाता मनसि हृदये वता
ताडिता सती बह्वशो विस्तरवाराम् चक्रन्द क्रन्दितवती । तथैव हरये नमः
इति सम्बन्धः ॥ इत्यादि ।

End. नं पीतवाससं विष्णुमित्याह । कीदृश आशतनेवः आशते दीर्घे रेवे यस्मि
सः । कीदृशं तं पशुमतां गोपानां आशतने गृहे कंससुरासखं । अथवा-
मिति वा । किं कुर्वन्निवाह । तवाह । दशनैर्दशनैः सह वसितानां । विमल-
दन्ता अपि विमला इति भावः । कीदृशानां राजानां लीलाजानां
लीलया जनितानां गोपस्त्रीभिर्लीलया दत्तानामिति यावत् ॥ * ॥

Colophon. इति राजाधिराजसाक्षाद्देविरचित-हन्दावनाख्यकाव्य-टीका समाप्ता ॥
श्रीश्रीजाने दयाधाने चरणछतले तव ।
श्रीकाशीरामकृतिना लिपिरेषा समर्पिता ॥ शकाब्दाः १६६१ ।

विषयः । मालाकराजविरचितस्य इन्द्रावनाक्षकाव्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 342. वैद्यवक्त्रमः. By श्रीकान्तदासः. Substance, country-made paper, $19\frac{1}{2} \times 4\frac{1}{2}$ inches. Folia, 30. Lines, 7 on a page. Extent, 604 çlokas, Character, Bengali. Date, P Place of deposit, District Dhākā. Sonārgā, Bābu Prabhātacandra Sena. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning. नमः कात्यायन्यै ।

..... नमस्तुभ्यायिकां मतायाः
सत्यायाः कामकटकचतानि पश्यन् ।
.....
... .. इदं यत्तु केशवः शिवं वः ॥
शुभ्रामर्षां विभुवनमुरोतीशमाच...
..... ।
भवाङ्गीतेः सपदि विकला वेपथुं संबन्धनी
रम्भं गर्भं न च बलवती पातु वः श्रीभवानी ॥
श्रीमत्श्रीकान्तदासेन राजवैद्येन धीमता ।
बालस्य सर्वतन्त्रेभ्यः श्रियते वैद्यवक्त्रमः ॥
ये बालभावाद्मघीततन्त्रा
दारिद्र्यदुःखानसदग्धयिताः ।
समन्यजीवाः प्रतिकर्तुमन्त्रा-
खेपां प्रबोधार्थमयं निबन्धः ॥
बन्धेषु शास्त्रेषु विवादमात्रं
न लभ्यते तत्र फलं समसम् ।
पदे पदे ज्योतिषि मन्त्रवादे
चिकित्सिते प्रत्ययमावहनि ॥
पूर्वं रूपमाह ।
आयुर्वेदानमं पूर्वमायुर्वेदं ततः परम् ।
साङ्गोपायं ततः शिष्यं मुखापि यकोदितम् ॥
... .. ।

आयुर्वेदागममाह ।

ब्रह्मणा च यथा प्रोक्तमायुर्वेदं प्रजापतिः ।

अपाह निखिलेनादावयिनौ च ततः परम् । इत्यादि ।

End.

अथ सूत्रलक्षणमाह ।

पाश्चात्ये रजनौयामे घटिकानां चतुष्टये ।

उत्थाय रोगिणं वैद्यो सूत्रोक्तमेष कारयेत् ।

आद्यन्धधारां सन्त्यज्य मध्यधारां समुद्धरेत् ।

शुभे कांक्षादिके पात्रे कृत्वा सूत्रं परीक्षयेत् ।

वातेषु पाण्डुरं सूत्रं मयेनं कफरोगिणाम् ।

रक्तवर्णं भवेत् पित्ते द्वन्द्वजे मिश्रितं भवेत् ।

... .. ।

पाण्डुरं शीतलं सूत्रं शूलि श्लेष्मज्वरे भवेत् ।

कृष्णं चातिलकं सूत्रं मन्निपातज्वरे भवेत् ।

यस्यैतुश्चक्रकाशं सूत्रं नेत्रे च पिञ्जरे ।

रसाधिक्यं विजानीयान्निर्दिशेत्तस्य लङ्घनम् ।

Colophon.

समाप्तं ।

विषयः । आयुर्वेदस्य लक्षणकथनसुक्तेनायुर्वेदागमस्याद्योत्पत्तिविवरणम् । वेदाङ्गलक्षणम् ।

शिल्पलक्षणम् । परिपक्वलक्षणम् । वैद्यलक्षणम् । चिकित्सालक्षणम् । असद्वैद्यलक्षणम् । सद्वैद्य-

प्रशंसा । द्रव्याणां गुणदोषनिरूपणम् । रोगिणां गुणदोषयोर्द्विविधचिकित्सा । आतुरलक्षणम् ।

त्रिविधौषधनिरूपणम् । सप्ताशय-सप्तधातु-सप्तोषधातु-सप्तत्वगादीनां परस्परलक्षणम् । शरीर-

दोषाणां लक्षणम् । तेषां स्थाननिरूपणम् । प्राकृतविहृतसंज्ञकानां दोषाणां कर्मनिरूपणम् ।

क्षुप्तभेदेन शरीरस्थरूपनिरूपणम् । धातूनां कर्मनिरूपणम् । धातूनां दृष्टिचयजनितरोग-

निरूपणम् । तेषां चिकित्सानिरूपणम् । पञ्चेन्द्रियनिरूपणम् । तेषां प्रत्येकस्य गुणनिरूपणम् ।

पुरुषलक्षणम् । शुक्रभेदेन स्त्रीपुंलिंगसंज्ञकजननिरूपणम् । तेषां सत्विकादिभेदेन गुणदोषाद-

कथनम् । वार्तापक्षादि सप्तधा प्रकृतिलक्षणम् । अतिह्रस्वादिनिन्दिताष्टपुरुषनिरूपणम् । अति-

ह्रस्वादिपुंलिंगतरीगविशेषनिरूपणम् । तत्तद्भेदप्रशसनोपायकथनम् । ऋतुभेदे वातादिदोषाणां

प्रकीर्णकथनम् । तेषां त्रैलोक्यम् । कुपितलिङ्गनिरूपणम् । तेषां कर्मनिरूपणम् । विगुण-

वातादिनिरूपणम् । प्रजापराधस्य लक्षणम् । तस्य व्याधिकारणत्वं तच्चिकित्सा च । वृद्धिधा-

हारनिरूपणम् । लघुगुणद्रव्याणां माननिरूपणम् । भुक्त्वाचारनिरूपणम् । ऋतुभेदे आहारोद्य-

व्यभेदनिरूपणम् । पशुभनिरूपणम् । आयुःपरीक्षणम् । शिरासकललक्षणम् । सूत्रलक्षणमिति ।

No. 343. वैष्णवगीता . Substance, country-made paper, 11 × 4½ inches. Folia, 8. Lines, 8 on a page. Extent, 128 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Tripurā Agartalā Vṛddhaṅgarn, Paṇḍita Mineçvara Sārbbabhauma. Appearance, new. Verso. Generally correct.

Beginning. श्रीराधाकृष्णार्था नमः ।

अथ वैष्णवगीता ।

श्रीकृत उवाच ।

एकदा नैमिषारण्ये केवलं पुरुषं शुभम् ।

प्रेममाहित्य संकृत्य पप्रच्छ पार्थसत्तमः ।

अर्जुन उवाच ।

वैष्णवानां गतिं कृष्य कथयस्व महाप्रभो । इत्यादि ।

End. विसृज्यं यः पदेन्नित्यं अदाभक्तिसमन्वितः ।

जीवमानः सुखं याति अन्ते मुक्तिपदं लभेत् ।

Colophon. इति श्रीकृष्णार्जुनसंवादे वैष्णवगीता सूतोपाख्यानं समाप्तम् ॥

विषयः । श्रीकृष्णार्जुनसंवादच्छलेन वैष्णवानामेव सर्वोपभलकथनम् ।

No. 344. वैष्णवरहस्यम् . Substance, country-made paper, 12 × 5 inches. Folia, 7. Lines, 9 on a page. Extent, 284 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kṣṭhālpaṇḍā vid Nailāṭi, Paṇḍita Rāmatāraṇa Thākura. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीराधाकृष्णौ जयतः ।

श्रीगोविन्दं व्रजानन्दसुन्दोदामन्दमन्दिरम् ।

बन्दे हृन्दावनानन्दं श्रीराधासङ्गनन्दितम् ।

श्रीराधाकृष्णौ जयतां

जयति विश्व ... भक्तहृन्दसच्चिदो निगूढवेशः ।

कीर्तनयशस्वितानायाम्नाःकृष्णो बह्मिर्गौरः ।

इह खलु सकललोकहितावतारो भगवान् श्रीमत्कीनन्दनः कलियुगे धरम-
धर्मप्रवर्तनाय ... वेद्येनावततार । इत्यादि ।

End. ततो महाप्रभुः स्वपार्थदेः सच्च भगवद्भजनमार्गं प्रवर्तयामास ... रामा-
न्मानां विषयवैलक्षण्यबोधानामकृत सञ्ज्ञासः सञ्ज्ञासाधनप्राप्तौ भक्तहृन्दसच्चिदो
मीक्षावलम्बनस्यार ।

प्रभुना कथितं यद्वयमस्य वैष्णवान्वये ।
 तदेव लिखितं किञ्चिन्न तु समतिवैभवात् ।
 भवभयमपहर्षं हृत्तयैतन्यनामा
 कथमपि हरिनाम पादयम्यहोयः ।
 अनुचरगणयुक्तो भक्तवेशावनारो
 तमचमस्त्रिलोकवाचतेतुं नमामि ॥ ० ॥

Colophon. इति वैष्णवरचस्ये साध्यासाधनो नाम चतुर्थः प्रकाशः ॥४॥ समाप्तश्चायं ग्रन्थः ॥
 विषयः । नामोपदेशनिरूपणम् । गुणपदानयनिरूपणम् । आराध्यनिर्णयः । साध्या-
 साधननिरूपणञ्चेति ।

No. 345. व्यवस्थासारसंग्रहः . By रामगोविन्दशर्मा . Substance, country-
 made paper, 14×2 inches. Folia, 89. Lines, 7 on a page. Extent, 2,422
 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā,
 Post Office Pilkhanā, Vāḍḍānagara, Paṇḍita Kailāśacandra Tarkaratna.
 Appearance, old. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

गुरोः पादयुगं नत्वा रामगोविन्दशर्मा ।
 क्रियते बालबोधाय व्यवस्थासारसङ्ग्रहः ॥
 तत्रादौ तिथिव्यवस्था निरूप्यते । तिथिस्तु द्वादशभिर्भागेष्वन्धक्रियोपलक्षितः
 कालविशेषः । तदेव चान्द्रमसं दिनम् । यथा,—
 अर्काद्विनिःसृतः प्राचीं दद्यात्पङ्कजः शशी ।
 भगिर्द्वादशभित्त् स्यात् तिथिश्चान्द्रमसं दिनम् ॥ इति सूर्यसिद्धान्तात् ।
 तत्त्रिंशता चान्द्रो मासः । स च द्विविधः मुख्यो गौणश्च । इत्यादि ।

End. दत्तकस्य स्वयंदत्तः हविमः हत एव च ।
 अपविदःश्च ये पुत्राः भरणीयाः सदैव ते ॥
 भिन्नगोत्राः पृथक्पिण्डाः पृथक् वंशकराश्च ये ।
 स्तनके स्तनके चैव अष्टाशौचस्य भागिनः ॥ इति ॥
 विषयं स्मृतिशास्त्रेषु यदुक्तं बुद्धिविधमात् ।
 तत्कृत्वा ह्यप्या शोधं स्मृतिशास्त्रविशारदैः ॥

Colophon. इति बालविद्यामण्डपानिर्वाणि चट्टवंशज-श्रीरामगोपालचक्रवर्त्यात्मज-श्रीराम-
 गोविन्दशर्माविरचिते व्यवस्थासारसंग्रहे अष्टौचव्यवस्था समाप्ता ।

विषयः । अनादौ तिथिसंख्यादिनिरूपणम् । तिथिद्वैधव्यवस्थादिः । जन्मतिथिनिरूपणम् । प्रतिपदादितिथिषु प्रत्येकं छत्यविशेषव्यवस्थादिः । संक्रान्तिनिरूपणादिकम् । अथ अद्भुत-निरूपणम् । तत्र तत्र व्यवस्थादिः । उद्वाहव्यवस्थादिः । और्द्धदेहिकव्यवस्थादिः । तत्र प्रेत-तर्पणादिविधानम् । अशौचान्निहीयदिनछत्यनिरूपणम् । आइविधिः । सर्पिणीकरणविधिः । दृषोक्तगादिविधिः । अथ आभ्युदयिकप्राङ्कालादिः । नवान्नविधिः । क्षताहविहितप्राङ्कालादिश्च । अथ प्रायश्चित्तव्यवस्थादिः । अशौचव्यवस्थादिश्चेति ।

No 346. व्युत्पत्तिविचारः . Substance, country-made paper, 20×5 inches. Folia. 47. Lines, 8 on a page. Extent, 1,692 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, District 24-Parganas, Pandita Candrakānta Vidyāratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. नमः शिवाय ॥ अनुमित्यर्थकधातुयोगे विशेषत्वं द्वितीयार्थः । तेन वज्रादि-पक्षकानुमितिपरस्य वज्रिमनुमिनोमोत्यादिवाक्यस्य न पामाणं । यदि च वज्रिमाध्यकपर्वतपक्षकानुमितिपरस्य वज्रिमत्त्वेन पर्वतमनुमिनोमोत्यादि-वाक्यस्यापि प्रमाण्यमनुमन्यते तदा तादृशधातुयोगे उद्देश्यत्वमपि द्वितीयार्थः । इत्यादि ।

End. इत्यहं कपोतभाववृत्तिपतत्त्वादिपर्याप्तावपि अनिरिक्तवृत्तिकपोतत्वावच्छिन्नव-निष्चीदन् कपोतशतादावपि कपोतादिव्यवहारोपपत्तिपर्याप्तमतिप्रसक्त-धर्मस्य तदनवच्छेदकत्वे गत्यन्तरं चित्तकीर्णम् ॥ * ॥

Colophon. इति व्युत्पत्तिविचारः ।

विषयः । कालभावादियोगजद्वितीयार्थानां । आन्येषामपि व्युत्पत्तिविचारभूमेन कर्त-करणादिव्युत्पत्तिविचारः ।

No. 347. व्रतकालविवेकः . By शूलपाणिमहामहोपाध्यायः . Substance, country-made paper. 19×5 inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 328 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1737. Place of deposit, Naihati, District 24-Parganas, Pandita Haraprasāda Cāstri. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो प्रणेशाय ।

मानामुनिमतद्वैधजातसंशयलक्षणम् ।

व्रतकालविवेकोऽयं क्रियते शूलपाणिना ॥

तत्र दीर्घकालानुपाख्यानोपगतमदितिकर्मव्यता। कक्षापसहितनियतसङ्कल्पविषयो
व्रतमिति व्रतसङ्कल्पश्च । इत्यादि ।

End. काकविशेषानियन्त्रितश्च न तस्य प्रतिष्ठापूर्वोत्पद्यमीर्षे कक्षार्थिभिरित्यनेन
काम्यस्यैव प्रतिष्ठाविधानात् । काकविशेषानियन्त्रिते तद्सम्भवाच्च । प्रतिष्ठा-
विधानञ्च प्रतिष्ठाविवेकेऽनुसन्धेयमिति ॥ ० ॥

Colophon. इति साङ्ख्ययान महात्मनोपाध्याय-चौश्रुतपाणिर्विरचितो व्रतकाक-
विवेकः समाप्तः ॥ ० ॥

सुनिरामसिन्धुचन्द्रे शशौ नभस्य चन्द्रदिने ।

आश्विनशुक्ल विवेकेद् (?) जयनारायणद्विजः ॥

विषयः । व्रतानुष्ठानम् । ऋतौतव्रताकरणे दीर्घमुक्तिः । व्रतभङ्गप्रायश्चित्तम् । व्रतानुष्ठाने
विहितकाकः । छलितासप्तजीवनादयः । कार्त्तिकेयव्रतविधिः । प्रतिष्ठाकालश्चेति ॥

No. 348. श्रुतितन्त्रम् । Substance, country-made paper, 14×4 inches.
Folia, 41. Lines, 8 on a page. Extent, 615 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā,
Paṇḍita, Devidāsa Cūḍāmaṇi. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. श्रीभगवत्सुवाच ।

शक्तेर्नामव्रतं ध्यातुं मन्त्राश्च विविधाः श्रुताः ।

इदानीं श्रोतुमिच्छामि साधनं श्रेष्ठसिद्धिदम् ॥

स्थानं कालं तथा साक्षां यच्चान्यच्छ्रुतिसम्भवम् ।

अल्पःसाधनेन सिध्यन्ति येन तत् कथ्यतां प्रभो ॥

ईश्वर उवाच ।

ऋणु देवि प्रवक्ष्यामि सावधानावधारय ।

गुप्ताद् गुप्ततरं देवि साधकानां सुखावहम् ॥

एकलिङ्गे श्मशाने वा शून्यागारे चतुष्पथे ।

श्वशोपरि मुखे वा जले वा कण्डपूरिते ॥

सङ्क्रामभूमौ योगौ वा खलो वा निर्जने वने ।

पञ्चक्रोशान्तरे यत्र न छिन्नाकारमीक्ष्यते ॥

तदेकलिङ्गमाध्यातुं तत्र सिद्धिरनुत्तमा ।

विष्णुसूत्रे नदीतीरे मुखायाश्च शिवास्तये ।
निम्बिद्रमच्छत्रे चैव कुर्मो धात्रीतले तथा । इत्यादि ।

End. भस्मगु चाभिषेकेषु शक्तिविष्णवेन ताडिताः ।
विद्याविद्या मन्त्रादीनां भवसाधना ॥
घोराभिचारः क्रूराश्च यथा रोगास्तथैव च ।
भस्मगु चाभिषेकेषु काळीवीजेन ताडिताः ॥
भस्मानि विपदं: सर्वाः सम्पदः सन्तुष्टिश्चिराः ।
अभिषेकेषु शक्तेन पूर्वाः सन्तु मनीरथाः ॥

Colophon. इति शक्तितन्त्रे शक्त्युपन्यासे चयोद्देशः पठ्यः ॥

विषयः । (प्रथमतः सप्तमं पठ्यं यावत् नोपलभ्यते ।) अष्टमे पठ्ये, सिद्धियोग-
निरूपणम् । आकर्षणकथनादिषु कर्मसु अष्टमेदकथनम् । तत्र दिङ्मियमादिकथनम् ।
भारवादी माहाविधानकथनपूर्वकं उपविधिः । आसनादिविधिश्च । नवमे पठ्ये, श्वसाधन-
विधिः । तत्र विश्वरादितिकर्तव्यताकथनम् । दशमे पठ्ये, कुलाचारविधिः । तत्र कुलमारी-
कथनादिकथनम् । तत्पूजादिविधिः । कुलपञ्चादिविधिश्च । एकादशे पठ्ये, दूतीयानविधिः ।
तत्र सम्निदासवयोर्विधिः । सम्निदादिशोधनविधिः । पञ्चमकारविधिः । शक्तिनिरूपणम् ।
द्वादशे पठ्ये, कुलीनानां पुरस्सरविधिः । कुमारीपूजनविधिः । पञ्चमकारेण अन्तर्यजन-
विधिश्च । चयोद्देशे पठ्ये, शक्ताभिषेकविधिः । ततो विशेषत इतिकर्तव्यताकथनम् ।
इति शब्दः ।

No. 349. शक्तिकौत्रम् (खण्डपुराणीयम्). Substance, country-made paper, 6x2½ inches. Folia, 9. Lines, 5 on a page. Extent, 79 ślokaś Char-
acter, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāthālpādā vid Naihāṭi,
Paṇḍita Govinda Candra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse.
Generally correct.

Beginning. ॐ नमः नीरामचन्द्राय । ॐ नमः श्वेतराय ।

प्रथम्य देवदेवेन सर्वप्रथमनिवारणम् ।

श्वेतराय शान्तर्यं चित्तयामास यव च ॥

कुशितिर उवाच ।

देवदेव जनज्ञाय पञ्चपौडार्पिनाश्रमम् ।

वीरे पौडार्पिनाश्राय उपायं वद मे प्रभो ॥ इत्यादि ।

End. य इदं प्रातस्तथाय शनिवारे पठेन्नरः ।
 पूजयित्वा शनिं वापि तस्य तुष्यति भास्करः ।
 सर्वाभीष्टप्रदो नित्यं भविष्यति न संशयः ।
 सर्वेषामेव सर्वाणां शनिपूजा विधीयते ।
 शुद्धेषापि विशेषेण कर्तव्यमिति चादरात् ।

Colophon. इति स्कन्दपुराणे रेवाखण्डे शनैश्चरखोचं समाप्तम् ।
 विषयः । नवग्रहान्तर्गतशनैश्चरग्रहस्य खोचम् ।

No. 350. शब्दघोषा . Substance, country-made paper, 18×2½ inches Folia, 41. Lines, 8 on a page. Extent, 1,230 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, District 24-Parganās, Paṇḍita, Hara-prasāda Cāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भवाक्यम् .) कौपुनपुंसकानि
 हि लिङ्गानि शब्दसंस्कारमात्रोपयोगीनि लोककृद्गानि धर्माकाराणीव भेदे-
 नोपादीयन्त इति शब्दसंस्कारमात्रोपयोगीनीत्यनेन लोकव्यवहारोपयोगीनि
 व्यवर्त्तन्ते । अस्य प्रथमतोऽकारान्तानि लिङ्गानि । इत्यादि ।

End. खण्डितत्वात् शेषो नास्ति ।

विषयः । अजन्तसंज्ञादिशब्दरूपनिरूपणम् ।

No. 351. शब्दरत्नम् . By रामशरणाः . Substance, country-made paper, 14×3 inches. Folia, 7. Lines, 8 on a page. Extent, 139 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Vaidyervāzār Sātbhēyepādā, Paṇḍita Nilakamala Smṛtibhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

शब्दत्रयमयी बला शब्दशक्तिं विलोकयन् ।

श्रीरामशरणो वन्ति शब्दरत्नं समासतः ।

तत्र प्रकृतिप्रत्ययाभ्यामर्थस्य वाचकः शब्दः । अथ गती वाङ्मलात् इः । तथा
 चामरे । शक्ते शब्दस्य वाचक इति । स च बोद्धा भवति ।

शक्तौ व्याख्यिको कृदो योगकृदश्च योगिकः ।

कृषित् योगिककृदश्च शब्दः बोद्धा निगद्यते । इति शब्दशक्तिप्रकाशिका ।

तत्र शब्दार्थप्रतिपादकः शब्दः ; शक्तिश्च शब्दानां सुस्वभावापारः । शब्दनिष्ठो
यो सुस्वभावापारो भवत्सङ्कोतोऽस्याशब्दादयमर्थो बोद्धव्य इति ईश्वरेश्वर-
रूपः सैव शक्तिरित्यर्थः । तद्विशिष्टस्यार्थः शब्दः तत्प्रतिपादकः शब्दो
वाचक इति यावत् । इत्यादि ।

End.

तथैव सर्वे युगपत्पदार्थाः परस्परैवान्वयिनो भवन्ति । परे तु
यद्युपदाहार्णितं योमं सन्निधामं प्रपद्यते ।

यैव तेनान्वितः स्वार्थः परैरेवावगम्यते ॥

तथाच लक्षणाकार्यबोधानन्तरं तथैव पदार्थस्मृत्या महावाक्यार्थबोध
इत्याहुः । तात्पर्यं वक्तुरिच्छा च यदि तात्पर्यं शब्दबोधकरणं न स्यात्
तदा धैमवसानाय इत्यादौ क्वचिदशस्य क्वचित् पूरणस्य बोधो न स्यात् ।
न च तात्पर्यपादकप्रकरणादीनामेव शब्दबोधे कारणत्वमस्तीति वाच्यम् ।
तेषामननुगमात् तात्पर्यज्ञानजनकत्वेन तेषामननुगमे तु तात्पर्यज्ञानमेव
साधवात् कारणमिति स्थितम् ॥

Colophon. इति शब्दरत्नं सम्पूर्णम् ॥

विषयः । अत्र प्रथमं शब्दलक्षणम् । ततो कट्टयौगिकादिभेदेन शब्दस्य पञ्चिधत्वकथनम् ।
वाक्याङ्गाद्योभ्यतासन्निभशब्दस्य लक्षणादिनार्थबोधभेदकथनम् । लक्षणाया जडत्वासाध्याजडत्-
त्वार्येति द्विविधभेदकथनम् । लिङ्गस्य शुद्धमिषसंकीर्णविष्टोपसंज्ञनायत्नेति बहुविधभेदकथनम् ।
शब्दानां शब्दबोधकथनञ्च ॥

No. 352. शब्दशक्तिप्रकाशिकाटिप्पणी. By छायाकान्तविद्यावागीशः. Sub-
stance, country-made paper, 22×4 inches. Folia, 150. Lines, 10 on a
page. Extent, 7,162 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of
deposit, District Dhākā, Vikramapura, Ichāpurā, Paṇḍita Vrajanātha
Vidyāratna. Appearance, new. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

योगेश क गतं चिरं क्षमिरेः शृङ्गे कुटीरे प्रिये
योगार्थं किमुताकि कैवल्यमपी तत्रेति सन्नामयम् ।
श्रुत्वा हाससम्भितं गिरिस्तुतामोरीशयोर्भनका
तत्रास्तीति वदन् सलज्जहृदयो मां पातु लम्बोदरः ॥
न्यायालङ्कारुक्तं निशुवनजनकपीपतौशेन जुष्टं
तुष्टं धीरेषु वृष्टं सततमविदुषां श्यामलां सामगीतम् ।

ज्ञानं तानं विनाशं सदसमसदं सादरां साधुचरं
 नैयुक्त्याप काशीचरचरचरं धन्यमादौ प्रथमम् ।
 प्रथमौल्लव्यकान् + + सुत + जनप्रोक्तसत् पादपद्मा
 सानन्दानन्दमन्दस्मितमिस्मितवचोभाषध्वजपापा ।
 किञ्चित्प्रोधात्मतापादमरिपुकस्मितानिष्ठचेष्टादिदोषा
 शिष्टाचर्या विशिष्टा प्रभवतु जननी तारिणी मे वसधरा ।
 न्यायार्थस्मितिस्मृतिस्मृतिविधेर्हेतुं सुलल्लव्य युतान्
 धीरानुचपदं वयनमयुतान् कुर्वन्निष्कान् वदताम् ।
 वेदाध्यायसमुद्यतास्मिन्धरादित्यं मन्त्रान् मुदा
 नैलनौजमदीशमन कमलाधीशं मनस्वाम्यहम् ।
 न्यायसंसारपाषोधिमग्नोपासकतारकम् ।
 रामनारायणं वन्दे तर्कपञ्चाननं गुह्यम् ।
 धीरनैल्लव्यकानेन विद्यावागीशसंनिना ।
 व्याख्यायते सतां तुष्टैः शब्दशक्तिप्रकाशिका ।
 प्रथम्य भूमौ विनयेन मान्याम्
 धीरां समस्तानिति वेदयामि ।
 अथेषमाख्यंमिदं विद्याय
 प्रदर्शनोद्यं सुविभाव्य कूथम् ॥
 मन्त्राक्षरपूर्य्यकनिजलतकारिकावलीं व्याख्यातुं प्रेषावत्प्रवृत्तये शिष्य-
 शिष्याये च प्रयोजनाभिधेयसम्बन्धप्रतिपादकं पद्यमादौ निबध्नाति तर्क-
 मित्यादि । तर्को वितर्कं व्यापभिरिति यावत् । तन्मं सिद्धान्तः । तथाच
 पूर्य्यपद्यं सिद्धान्तस्य जायता इत्यर्थः । इत्यादि ।
 अनादिरित्यस्य आदत्तिमात्र पुन + +तीत्यादि । उत्तमैत इत्यस्य आदत्ति-
 मात्र स्वरप्रवृत्तिभ्यवेति । युभि वचि इत्यादि । कुत इत्याकाङ्क्षायांमात्र
 पुनः पुनः शोभते इत्यादि ॥ इत्याख्यातद्विषयी समाप्ता । तद्वितस्य न्याय-
 समन्वितार्थकत्वेन विचारविधुरतयातिशुभमतया च द्विष्यनीकरणे मदीय-
 प्रवृत्तिर्नोत्पद्यते । समाप्तसाधयं धन्यः ॥
 इति नैल्लव्यकान्विद्यावागीशभट्टाचार्य्यविरचिता शब्दशक्तिप्रकाशिका-
 द्विष्यनी समाप्ता ॥

End.

Colophon.

विषयः । जगदीशतर्कसङ्ग्रह-शब्दशक्तिप्रकाशिका-प्रवृत्तिप्रत्ययार्थविचारालोकपद्यस्य

व्याख्यानम् ।

No. 353. शब्दशास्त्रविहतिः . By रघुनन्दनशिरोमणिः . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 85. Lines, 9 on a page. Extent, 3,394 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Paṇḍita Candrakānta Tarkālaykara. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

ब्रह्म परमं देवं ... चित्तनन्दनम् ।

करोमि शब्दशास्त्रस्य विहतिं प्रसूतां शुभाम् ॥

समर्थास्तत्सामाया स्तुतिरत्राय च हुतम् ।

कलापपूर्वतन्त्रस्य समुद्रः सेव्यतामयम् ॥

++++ समुत्पद्य दूरतः खलु सेव्यताम् ।

ग्रन्थोऽयं सज्जनः साधो मनोज्ञज्ञानहेतवे ॥

अथ छदन्ताः शब्दाः सर्ववर्णना कथं न व्युत्पादिताः वरवचिना वा कथं व्युत्पादिता इति शिष्यजिज्ञासायां प्रतिपादयन्नाह वृत्तादिवदित्यादि ॥

End.

ज्ञा प्रत्यये विमोचने विभाषा विमोचनादन्यत्र न स्यादेतदर्थमपि सूत्रं स्यादिति पुनरिह ग्रहणम् । नु भोः । यद्यपौत्यादि । एते ननु भो विमोचन इति तुदादौ पाठो नास्ति इति बोध्यम् ॥ * ॥

Colophon.

इति रघुनन्दनभट्टाचार्यशिरोमणिलेखना शब्दशास्त्रस्य-विहतिः समाप्ता ।

विषयः । कान्तन्याकरणस्य छदन्तांशस्य टीका ।

No. 354. शब्दसंग्रहमाला. By काशीश्वरः . Substance, country-made paper, 15×2½ inches. Folia, 56. Lines, 6 on a page. Extent, 2,344 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk, 1688. Place of deposit, Kṣhāl-pāḍā viś Naihāti, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

अपारसंसारपयोधिनावं

सरस्वती-कञ्जभवादिष्वेवम् ।

ब्रह्म पादाम्बुजमाह विष्णोः

काशीश्वरः शब्दनिकायमालाम् ॥

जाद्वलीति वनि वीडि वादाय वचनोपसृताः । (?)

अमरानुक्तविख्यात-शब्दसंग्रहमाहिका ॥
 चेतपत्रवरो ब्रह्मा हेमाद्रः कङ्कनिर्मरो । इत्यादि ।
 End. संक्षेपरन्ध्रयोः सन्धिः सारः शुद्धो धनेऽपि च ।
 श्रेष्ठे धाम्नि च पुंसि स्थात् अरः पर्वतदेवयोः ।
 चाग्रनिर्द्वयोर्वभुरे स्थात् तालव्यदन्तसादिवत् ॥ ० ॥
 इति सङ्कीर्णवर्गः ॥ ० ॥

Colophon. इति काशीचरित्तौ शब्दसंग्रहमाहिका समाप्ता ॥ शकाब्दाः १९८८ ।
 विषयः । नानार्थद्वयादिशब्दानां पर्यायवचनः ।

No. 355. शब्दसाध्यप्रबोधिनी . By रमानाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 37. Lines, 10 on a page. Extent, 1,434 ślokas. Character, Bengali. Date, Bangābda 1264. Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura Vajrayoginī, Paṇḍita Dvārakānātha Tarkabhūṣaṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवायै नमः ।
 श्रोतिं प्रथम्य देवस्य भक्त्यानुपपत्तकाम्यया ।
 क्रियते बालबोधाय शब्दसाध्यप्रबोधिनी ॥
 तत्र तावदकारान्ताः । दाशरथिवाचको रामशब्दः पुंलिङ्गः । रामः रामौ
 रामाः । रामं रामौ रामान् । रामेण रामाभ्यां रामैः । भिन्नविषयेऽपि
 निरवकाशतया ऐसा एत्वं बाध्यते । इत्यादि ॥

End. अथावर्णादेव इति टीकाकृतोक्तमप्यष्टस्रविषयकमिति बोध्यम् । मधु-
 लिङादीनां विरामे यञ्जनादौ च क्तं भवतीति ॥

Colophon. इति रमानाथचक्रवर्तिविरचिता शब्दसाध्यप्रबोधिनी समाप्ता ॥
 बङ्गाब्दाः १९९४ ॥

विषयः । कातन्त्रानुसारेण अकारान्तादिशब्दानां रूपकथनम् ।

No. 356. शब्दानित्यतारहस्यम् . By मधुरानाथतर्कवागीश . Substance, country-made paper, 20×4 inches. Folia, 24. Lines, 8 on a page. Extent, 1,128 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihati, District 24-Parganās, Paṇḍita Haraprasāda Cāstri. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. (अस्य प्रथमपत्रसमुच्चयं नास्ति तेन पञ्चमपत्रस्य प्रारम्भवाक्यं लिखितम् ।)
यदि च परमाद्युपरिमाणे द्वाणुकपरिमाणापेक्षयापि नोत्कर्षाऽस्ति किन्मप-
कर्ष एव तस्यान्यत्मापरकृत्वेन सुप्रसिद्धत्वात् अधिकदेश्यापकृत्वेनैव परि-
माणास्योक्तकृत्वमिति गुणकिरणावस्थामप्याचार्यैरभिहितत्वाच्च तदा तु सजा-
तीयेत्यनुपादाय तादृशोपाधिसङ्घट्टिप्रतियोगिकत्वेनऽपकर्ष एव विवक्षणीयः ॥
इत्यादि ।

End. यथाश्रुते अणुपरिमाणादेरपि आवर्तनादसङ्गतेः । पञ्चेतरत्वादिति पञ्चेतरत्व-
तुल्यत्वादित्यर्थः । ननु सन्तु वर्षा नित्यास्यथापि पदवाक्यवेदा नित्या एव
इत्यत आह यदा चेति । सत्कन्दोच्चरूपस्य पदसमूहरूपस्य ॥

Colophon. इति शब्दपरिच्छेदरचस्ये शब्दानित्यतारचस्यं सम्पूर्णम् ॥ * ॥

विषयः । तत्त्वचिन्तामण्यन्तगतस्य शब्दाद्यतुरीयखण्डस्य कश्चिदंशोऽयं । अथ च नाना-
विधन्याययुक्तिकोपन्यासमुखेन शब्दानित्यत्वं प्रदर्शितम् ॥

No. 357. शब्दाप्रामाण्यरचस्यम् . By मथुरानाथतर्कवागीशः . Substance,
country-made paper, 17 × 3½ inches. Folia, 63. Lines, 8 on a page.
Extent, 2,835 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Pharidpur, Post Office Pālang, grāma Dhānukā, Paṇḍita Rajani-
kānta Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।

न्यायान्मुधिलतसेतुं हेतुं श्रीराममन्त्रिकसम्पत्तेः ।

नातं निभुवनगीतं तर्कालङ्कारमादराग्नत्वा ॥

श्रीमता मथुरानाथतर्कवागीशधीमता ।

विशदीकृत्य दर्शने तुरीयमणिफक्त्रिकाः ॥

आन्विक्षिकीपण्डितमण्डलौघ

सत्ताण्डवैरध्ययनं विनापि ॥

मदुक्तमेतत् परिचिन्त्य धीरा

निःशङ्कमध्यापनमातनुध्वम् ॥

प्रत्यक्षादिप्रमाणावयं निरूपितम् । इदानीं चरनप्रमाणं शब्दो निरूपणीयोऽतः

शिष्यावधानाय प्रतिजानीते अथेत्यादिना । अथ उपमाननिरूपणानन्तरक्षण-

निष्ठः शब्दः शब्दप्रमाकारणम् । यथाश्रुतेऽपि प्रमाणाशब्दलक्षणकारणस्यार्था-

न्तरापत्तेः । निरूप्यत इति निरूपणं लक्षणलक्षणप्रमाणादिभिर्ज्ञापनम् ।

लक्ष्यस्वरूपप्राप्त्यादिप्रकारकज्ञानानुकूलो व्यापार इति यावत् । आख्यातस्य च विषयत्वमर्थः । तथाच उपमानविशेषकलक्ष्यस्वरूपप्राप्त्यादिप्रकारक-
ज्ञानानुकूलव्यापारानन्तरलक्षणनिष्ठाभिन्नो यो लक्ष्यस्वरूपप्राप्त्यादिप्रकारक-
ज्ञानानुकूलो व्यापारस्तद्विषयः प्रमाणं शब्द इत्यन्वयः । अथ पदस्य लुप्त-
द्वितीयविभक्तिकस्य निरूपणक्रियाविशेषतया लोकं पञ्चमीत्यादिवद्भेदस्य
संसर्गमर्थ्यादावल्लभ्यतात् । नाम्नः क्रियाविशेषवल्लखले अभेदान्वयबोधस्यैव
साक्षात्त्वतात् । व्यापारस्य शब्दप्रयोग एव तद्विषयता व्यापारानुबन्धिनी ।
तेन शब्दस्य निर्विषयकत्वेऽपि न क्षतिः । इत्यादि ।

End.

ननु न्युतपदेभ्य एव तात्पर्यग्रहात् पूर्वं कर्मत्वादौ घटादिमन्त्रानुभवः
स्यादित्यत आह । पदानीति सम्भूय तात्पर्यग्रहेण समं भिक्षित्वेव तथाचा-
न्योन्याग्रह इति भावः । इदमुपलक्षणम् । विशिष्य तत्परत्वग्रहस्य हेतुत्वे
शब्दमात्रस्यानुवादकतापत्तेरित्यपि बोध्यम् । अतएवेति एतादृशतात्पर्यग्रहस्य
शब्दधीहेतुत्वादेवेत्यर्थः । न तु प्रकरणादिज्ञानस्य हेतुत्वादिति । विनि-
गमनेति । शक्तिजन्योपस्थित्यादेरितरसकलकारणस्याविशिष्टत्वेऽपि कदाचि-
देकमर्थमादायैवान्वयबोध इत्यर्थः । तदनुपपत्तिरेवेति अतएवेत्यनुपपद्यते
एवकारोऽप्यर्थः । तात्पर्यानुपपत्तिरपीत्यर्थः लक्षणाबीजमिति छीः (?) प्रवेश्ये-
त्यादौ शक्त्या वाक्यार्थस्मरणस्य वाक्यार्थयोग्यतादिज्ञानस्य सत्त्वेऽपि लक्ष्यार्थ-
स्यैवान्वयबोध इत्यत्र नियामिका इत्यर्थः । तदानीं शक्त्याऽन्वयबोधाभावे
नियामिका इति तु फलितार्थः । तथाच न तादृशसिद्धान्तव्याघात इति
भावः । तदभावादिति अतएवानुपपद्यते पक्ष इति प्रयुक्त इति शेषः ।
स्मृतेति अन्योक्त स्मृतित्यर्थः शब्दस्य लोकवेदनाधारणशब्दस्य प्रमाणा-
न्तरत्वमित्यनुमानादिभिन्नत्वेन न गृहीतग्राहिस्त्वार्थानुभवजनकत्वमित्यर्थः ।

विषयः । प्रत्यक्षानुमानोपमानशब्दाः प्रमाणमित्यादिचतुर्विधप्रमाणं नैयायिकमन्मतम् ।
वैशेषिकनये प्रत्यक्षानुमानमेव प्रमाणं शब्दोपमानानामनुमानगतार्थत्वादिति मतं दूषयितुं शब्दस्य
अथक्प्रमाणत्वं व्यवस्थापयति शब्दाप्राप्ताद्यन्वयेनेति संक्षेपः ।

No. 358. शाक्तामोदः . By शङ्करद्विज्ञाचार्यः . Substance, country-
made paper, 19×5 inches. Folia, 13. Lines, 10 on a page. Extent,
471 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
Dhākā, Vikramapura Mājhapāḍa, Bābu Rasavihārī Rāya. Appearance,
new. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमो नवेनाय ।

कषत्कासीनासे करिकरभङ्गभङ्गनयने
 मरमाकाशनीहितनचनचानीं कारचरे ।
 प्रमीदांशनी दधति चहमपाशाङ्गुमधनुः
 परिशीला मध्ये वसतु मम चेतसाव पदे ॥
 योनिध्येयममोषपत्तरसिजद्वन्द्वं परामोददं
 कृताङ्गां दयया मुरोर्द्धदि सदा भानूपमं मोक्षदम् ।
 ममा शङ्करनामको त्रिविक्रमः शिखेः परैकायनः
 पुष्पीं सन्तनुते चरस्य वचनान्याहृत्य तन्मादिकम् ॥
 सनपानरते मच्छं यदुक्तं यच्चयामसे ।
 शिवोक्तञ्च तथा तन्मं यामसादौ विज्ञेयतः ।
 साधनं संप्रवक्ष्यामि सेतुबन्धे मञ्जोदधौ ।
 रघुवंशसमुद्भूत-भीरामचन्द्रसन्निधौ ।
 कथितं श्रवणैर्यद्वयदाशुसिद्धिप्रदायकम् ॥
 कामरूपे योनिपीठे शङ्करस्य पदद्वयम् ।
 क्षुद्रा कात्या मन्त्रादेवं यद्वयदुक्तमनुत्तमम् ॥
 यदुक्तं नामभङ्गेन तथा सारसमुच्चये ।
 ज्ञानान्ताराविष्टाये च तन्मन्त्रिनामसौ यथा ॥
 कल्पद्रुमे मन्त्रादेव्यो नीलतन्त्रे शिवेन यत् ।
 कश्चित्तानाशिनोयच्चवद्वयामलमवयम् ॥
 तथा चान्यानि तन्त्राणि समाह्वीय यथाविधि ।
 सारात्सारतरं वक्ष्ये कसौ सिद्धिप्रदायकम् ॥
 उक्ताये प्रथमे वक्ष्ये पूजापविधानकम् ।
 द्वितीये तु पुण्यार्थां यामिन्यां कूर्तिद्वर्जनम् ॥
 दिव्यानाञ्च पद्मनाञ्च भावभेदं तृतीयके ।
 चतुर्थे देशदीपादिप्रतिबन्धनिरोधकम् ॥
 कात्यानां कर्मणां सिद्धिकथैव शुभलक्षणम् ।
 नायिकासाधनत्वेन वक्ष्यामि पञ्चमे मतम् ॥

कुमार्ये ।

आत्म-ज्ञान-मनु-मन्त्र-देश-शुद्धि-पञ्चमी : इत्यादि ।

End.

অনু। মনস্ক প্রাচীর বাক্যভেদে সাধনম্ ।
 ক্রমাং দেবাঃ পদ্যকৌলং দৃষ্টবৈ শ্রিতবচনম্ ।
 বক্তব্যমস্মিন্‌যোগ্যম্ তথাপি মানবৈ কথিতম্ ।
 স্মৃতিদ্বয়ং পূৰ্ণমিচ্ছং জ্ঞাতবৈ মাং সংজ্ঞকঃ ।
 (অতঃপরং কথিতম্ ।)

বিশেষ্যঃ । স্মৃতিপূজাবিধিঃ । পঞ্চমুদিতকথনম্ । তথ বাক্যমুদিতপ্রকারঃ । জ্ঞানপ্রকারঃ ।
 মনস্কমুদিতপ্রকারঃ । ব্রহ্মমুদিতপ্রকারঃ । দেবমুদিতপ্রকারঃ । পূজাসম্বন্ধম্ । জপকথনম্ । অথ মনস্ক-
 কথনম্ । তথ পৌরমনস্ককথনম্ । দ্বীপমৌলিককথনম্ । মনস্কসিদ্ধিকথনম্ । পূজাপ্রবীণঃ ।
 জপাদিবিধয়ঃ । মনস্ক সাধকাকাঙ্ক্ষাঃ । প্রাক্ষণ্যাদিবর্ষভেদে যোগকথনম্ । মনস্কযোগকথনম্ ।
 কামকলাকথনম্ । মনস্কসঙ্কেতকথনম্ । মনস্কজ্ঞানকথনম্ । ভূতসিদ্ধিকথনম্ । পৌরমনস্কাদি
 জপজ্ঞানম্ । অথ মনস্কসাধকপৌরমনস্ককথনম্ । জীবনকথনম্ । মনস্কসিদ্ধিকথনম্ ।
 অথ পুরস্কারবিধিঃ । তথ জ্ঞানকথনম্ । মনস্কভাষ্যকথনম্ । পূৰ্ণাৰ্ণবকথনম্ । তত্‌প্রবীণ-
 কথনম্ । (অতঃকথিতম্ ।)

No. 359. শ্রাবরতনম্ . Substance, country-made paper, 10×4 inches, Folia, 50. Lines, 9 on a page. Extent, 984 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, at the Kālimatha at Ramnā. Appearance, old. Prose and verse. Incorrect.

Beginning.

মৌলিকেশব নমঃ ।

মৌলিকেশব নমঃ ।

স্বাদিনামো জ্ঞানাদিঃ কাঙ্ক্ষণমিত্যাদিঃ ।

করাণ্যো বিকরাণ্যম্ মনস্ককথনম্ ।

কাঙ্ক্ষণমিত্যাদিঃ বক্তব্যমস্মিন্‌যোগ্যম্ ।

ভূতবাক্যো পৌরবাক্যঃ মৌলিকো দ্বাদশো মনঃ ।

ইতি কাব্যভিলাষঃ শ্রীমতী মৌলিকেশবায় নমঃ । (2)

সিদ্ধিলাভাং স্মৃতিপূজাং তথা পৌরমনস্কং ।

মানস্কমৌলিকো জপমৌলিকো পৌরমনস্কমৌলিকঃ ।

জপমৌলিকো মৌলিকো পৌরমনস্কমৌলিকঃ ।

জপমৌলিকো মৌলিকো পৌরমনস্কমৌলিকঃ ।

জপমৌলিকো মৌলিকো পৌরমনস্কমৌলিকঃ ।

ইত্যনুষ্ঠানং শ্রাবরতনম্ মনস্ককথনম্ । ইত্যাদি ।

End. भैरव मेरा कुसमनकी, जाड़ी पाकी माया देरा मारव मारे तो मुव
मोरचयतीकी चाम । १।५ जय १०००० । चढोतर बाडती बकराका
करे काम दाचाम दिन ११ तव चहावे जव बकराकी कसेजी मरमन
पड़ी जाके धरो भारी सौर पावे जाय करे ॥

Colophon. इति श्रीशिवरतनं सन्पूर्वम् ।

विषयः । शिवरसविविधः । तत्र कश्चित् कश्चित् हिन्दीभाषया मन्त्रादिव । अथ सर्व-
विषयिचरसिद्धवलिमन्त्रादिः । योगिनीमन्त्रः । सेनपाक्षमन्त्रः । गणेशमन्त्रः । कालीमन्त्रः ।
वज्रमन्त्रः । भैरवीमन्त्रः । विपुलासुन्दरीमन्त्रः । देवकीमन्त्रः । मातङ्गीमन्त्रश्च । अथ डाकिनी-
शाकिनी-भूत-सर्पादिभयनाशनमन्त्रः । उवाचनवशीकरवज्रमन्त्रादिमन्त्रः प्रयोगविधिश्च ।

No. 360. शिवताण्डवटीका . Substance, country-made paper, Folia,
60. Lines, 9 on a page. Extent 1,100 slokas. Character, Nāgari.
Date, ? Place of deposit, Benares Govardhanasārāi, Paṇḍita Vin-
dhyeṣvariprasāda Dube. Appearance, old. Correct.

Beginning. ॐ गणेशाय नमः । नीदक्षिषाङ्गुर्गवे नमः ।

नीदक्षिषाङ्गुर्निगुवं प्रथम्य

मदीरित-श्रीशिवताण्डवाख्यम् ।

यन्त्रावलीमङ्गलमपि पुनरुक्तं

याकुक्षे सख्यनरञ्जनाय ॥

पूर्वं मया विहितोऽङ्कः यन्त्रयाख्या

कलैः सा विहितानिभोद्यात् ।

अतः पुनः श्रीमद्गुणभूष-

नियोजित कामपरां करोमि ॥

कः पुनरनूपभूष इत्याकाङ्क्षायां तद्वंशवलीमाह ।

येनार्थं प्राप्यमार्के (?) अस्ति मन्त्रो अङ्गलं जन्मजं

यः संसृजकभीषदमयत्यमभृत् यर्विका नैर माजी । (?)

इदरः श्रीमान् वदान्यः श्रमदमसहितो नीतिशिक्षागुणार्था

याव्यः सो यापिकीर्त्ता जगति विजयते रायकल्याणमङ्गलः ॥

समस्तानि विजयनजरे राजा श्रीरायचिन्तामः

यस्मिन्नदति मनीषान् यन्त्रजपतिभावं मतो विस्तीर्णोऽपि । इत्यादि ।

No. 361. शिवरहस्यखण्डः (खण्डपुराणीयः) (द्वितीयः) Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 60. Lines, 10 on a page. Extent, 1,950 ślokas. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Kucekol, Bābu Yogīndranātha Simha Deva. Appearance, tolerable. Verse. Incorrect.

Beginning. नीलचेनाय नमः । नीलदेविनामनिशिवाय नमः ।

नामनामनपाञ्चोक्तिकाचमदिवाकरम् ।

विद्वाद्भिक्कुलिमं नीलदेकदमं नमाम्यहम् ।

खण्डः सप्तमः ।

पुनः प्रथम्य मुनयो जैनीयस्यो मन्त्रासुनिः ।

स भक्त्या तारकारानि पुरातानि कथाः श्रुताः ॥

पप्रच्छ विनयोपेतसुखीकृतजनमनसः ।

कण्ठाक्षमानसोत्पुल्लप्रहृष्टवदन्मनुजः ॥

कृतविप्रस्रभृत्स्विव सवाङ्मथवक्ताकारः ।

वद्वाचामलकोटीरः शम्भवाग्रे रत्नसदा ॥

मन्त्रेषु देवसंघेषु मुनिव्रातेषु सङ्गताः ।

पञ्चाक्षरद्वयानन्दः पङ्कासं प्रेक्ष्य भक्तितः ॥

प्राञ्जल्यारविमात्रास्य ध्यानपूतहृदन्तरः । इत्यादि ।

End. देवैश्च वेदविधिना पुनरोत्तमेन

खण्डेन जीरीमवा येन च पूज्यमेवा ॥ ० ॥

अतःपरं कथितम् ।

विषयः । प्रथमाध्याये,—खण्डवाक्यम् । १ आध्याये,—देवीतपोवर्चनम् । २।४ आध्याययोः,—अन्तिकेश्वरपूजनानि । ५ आध्याये,—अन्तिकेश्वरप्रादुर्भावादिः । ६ आध्याये,—शिवजीरीसंवादादिः । ७।८ आध्याययोः,—देवसंघादिः । ९।१० आध्याययोः,—शिवानलनादिः । ११।१२ आध्याययोः,—रत्नदीपवर्चनानि । १३।१४ आध्याययोः,—नीलकण्ठोपवर्चनम् । १५ आध्याये,—विष्णुमण्डिनीवर्चनम् । १६।१७ आध्याययोः,—नीलकण्ठवर्चनानि । १८।१९ आध्याययोः,—विष्णुमण्डिनीवर्चनानि । २०।२१ आध्याययोः,—देवीविचारानि । २२।२३ आध्याययोः,—कैलासदर्शनानि । २४।२५ आध्याययोः,—शिवरहस्यवाक्यानि । २६।२७ आध्याययोः,—दुर्गासप्तपञ्चाङ्गादिश्च । अतःपरं कथितम् ।

No. 362. शिवार्चनमहारत्नम् . By गौड़शङ्कराचार्यः . Substance, country-made paper, 14 × 2½ inches. Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 63 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Serapura, Mādhavapura, Paṇḍita Gaṅgādharma Tarku-siddhānta. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय ।

संसारार्णवमग्नानां समुद्ररुहेतवे ।

शिवार्चनमहारत्नं शङ्करेण वितन्यते ॥

यापारान् सकलांस्तुक्ता पूजयध्वं सदाशिवम् ।

निकटा इव दृश्यन्ते × × × नगरद्रुमाः ॥ इत्यादि ।

End. भूतशुद्धिं लिपिन्यासं विना चेत् माधनश्चरेत् ।

विपरीतफलं दद्यादभक्त्या पूजनं यथा ॥

Colophon. इति गौड़भूमिनिवासि ओशङ्कराचार्यविरचिते शिवार्चनमहारत्ने प्रथमः प्रकाशः ॥ • ॥

विषयः । शिवपूजाकालाकालाधारन्यासादिनिरूपणमुखेन पूजाविधिः ।

No. 363. शिशुपालवधटीका (नवमसर्गस्य क्रियदंशपर्यन्ता) By वल्लभदेवः . Substance, country-made paper, 13 × 3 inches. Folia, 148. Lines, 7 on a page. Extent, 2,431 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Pargunā Sonārgā, Post Office Vakhyervazār, grāma Sātthheyepādā, Paṇḍita Tārākānta Vācaspatī. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो विनायकाय । श्रियः पतिरित्यादि । श्रियो लक्ष्म्याः पतिः स्वामी हरिर्नारायणः जगत्कामितुं आज्ञां कारयितुं वसुदेवमग्नानि वसुदेवमृष्टे वसन् हरिण्यगभीष्टभवं ब्रह्मपुत्रं मुनिं नारदाख्यं ददर्श दृष्टवान् । मुनिं कीदृशं अम्बरादाकाशदवतरन् अथः पतन्मम् । हरिः कीदृशः जगतां निवासो यत्र स जगन्निवासः । वसुदेवमग्नानि कीदृशे यौमति मल्लक्ष्मीके । श्रियः पतिरित्यन्यहरित्यवच्छेदार्थं कृतं मङ्गलाये वा । वसन् ददर्शति धातु-सम्बन्धे प्रत्यया इति साधु अम्बरादवतरन् अम्बरमाश्रित्याधः-पतन् स्तब्धोपे पश्यमी वक्तव्या । अन्यथा आकाशस्यावधित्वात् भुवमपाये-पादानमिति पश्यत्येव न स्यात् । अहभृशम्यस्याच रुचिवशात् मानसेऽपि पुत्रे

वर्तते । भुवः संज्ञान्तरयोरिति क्षिप् । केचिद्व ह्योके पञ्चान्तरमाहुः ।
 वसन्नि वरुणाक्षये समुद्रे । वसुदे धनदे । वसन् चरिर्भूमिं ददर्श चरिः
 कीदृशः श्रीमतिग्रासितुञ्जत् । श्रीश्च मतिश्च ताभ्यां ग्रासितुं शीलं येषां ते
 श्रीमतिग्रासिनः तान् तुञ्जन्ति हिंसन्ति ते श्रीमतिग्रासितुञ्जा दानवाः तान्
 गच्छन्ति श्रीमतिग्रासितुञ्जगत् क्षिपि रूपम् । अयन्ति तामिति श्रीः
 इत्यादिना क्षिपि दीर्घश्च पातोति पतिः त्यौषादिकः ॥ अतः सर्व-
 व्यापकत्वात् तथाचि तच्च नारदागमनेन कार्याचित्त-
 मन्त्रादिस्वरूपं वसुदेवसद्मनि वसन्नि युधिष्ठिर-
 प्रीतये जगामेति भाविकायार्थस्वरूपम् । त्रिषः पतिरिति
 एवञ्च ध्वननद्वारा चतुर्थसर्गमारभ्य दशमसर्गपर्यन्त-
 सुदीपन स्तम्भावारसजिवेश वसन्तादिवर्णन-वनविहार जलक्रीडा
 तप्तदशमे तप्तदुष्प्रकार-मधुपान-सुरतोत्कर्षः सूचितः । अतः सर्व-
 व्यापकत्वा वस्तुनिर्देशः ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ । सुतनोरभिसारिकायाः दधितोपगमे प्राणनाथभिसरणं सान्द्रतम-
 मतिनिविडं सन्तमसं गाढान्वकारः भयाय चासाय नाभवत् । तनौ शरीरे
 ... शुक्ला या रोमराजिस्तस्याः पथा वेपथवे कम्पाय नाभवत् । कथन्तर्हि
 नाभवदित्याह कार्यगुणतां प्रयोजनगौरवं प्रियोपकण्ठप्राप्तिलक्षणमवधार्य-
 निश्चित्य तेन कार्यगुणतामवधार्य-
 चक्षिताया इत्यध्याहार्यं तत् समानकर्तृकता भवतीति सन्तमसमिति अथ-
 समन्वेध्यस्तम इति तमसोऽवसमासान् ॥ स प्रवृत्तगणारासमूहः तमोभि-
 स्ततां व्याप्तां तमोः, रात्रिमधिगम्य प्राप्य युतिमपचौत् कान्तिमाददे । स क
 इत्याह । यः अत्रापि दिवसेऽपि आदित्यतेजसा जेतुना न दृश्ये न दृष्टः
 यो दिवसेऽपि न दृश्यते स कथं रात्रौ दृश्यत इत्याह । लघवः प्राज्ञताः
 मलिनान्नयतः कलुषाधारात् प्रकटीभवन्ति व्यक्ता जायन्ते । अल्पप्रमाणत्वात्
 लघुसंज्ञकः । तमःशून्यत्वात् रात्रिर्मलिना । रजनौ यामिनी तमोत्यमरः ।
 अन् । तेन समयेन प्रदीपाच्छेन अवस्था नार्थः ॥ (इतः परं अखितम्)

विषयः । नाचकविकृतस्य शिशुपालवधकाव्यस्य व्याख्यानम् । अखितत्वाद्वाच प्रत्ये
 पन्थस्य प्रत्यकर्तृणां नामनिर्देशोऽस्ति केवलं सर्गशेषेऽस्ति वक्रभसारटीकेति नाम ॥

No. 364. शिशुपालवधटीका (शिशुनोदिनी) By महेशशर्मा. Substance, country-made paper, 19×3 inches. Folia, 80. Lines, 8 on a page. Extent, 2,560 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍa Viṣṇupura, Kāśīka Candra Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. श्री नमः शिवाय ।

यत्पञ्चपातकृतः प्रथमं कङ्कोऽपि
वाचस्पतिं सपदि कृत्वापि तु समर्थः ।
तद्गौरवं चरयन्मन्त्रमादरेण
वाङ्मायमानसमर्थैः प्रथमानि भावैः ।
लक्षणाङ्गं प्रथमानि धारा द्विविधमन्त्रारमाङ्गा जल-
द्वाराष्टकमकरन्ददन्तशिरिकीपादपीठानाकम् ।
यत्पातन्त्या सुपातमेव जगतां खडिग्विनिष्ठापदः
कर्म ते तु सुरा विभूतिरतुला प्रख्याप्तुतन्त्रकाः ॥
यद्यपि बहवो ग्रन्थाः सन्ति मन्त्रानो निगूढभाषायाः ।
तदपि च शिष्यचित्तैषी कुरते टीकां सुगुहं विज्ञः कश्चित् ।
वस्तुनिर्देशप्रारम्भकं मन्त्रकाव्यलक्षणं सम्पादयन् प्रतिस्पर्शान्तांके चिह्नतया
बीजम् प्रयुज्जानः शिशुपालवधसंघट्टभगवच्छ्रीकृष्णोत्तमार्थं भगवत्पाक-
शासनप्रेरितस्य देवर्षेर्नारदस्य दर्शनं प्रथमतो ग्रन्थकृतं प्रक्रमते । त्रियः ।
इत्यादि ।

End. उपालम्भमाह । मनु चे बीजलक्षणं त्वं धरस्य पञ्चतस्य उद्धर्ता श्रीगोवर्धनो
भवता उद्धृत इति सर्वत्र जगति भुवने प्रतीतः ख्यातोऽपि तत्तदा क्षतिभरं
मां किं बधः प्रापयिषुः पातालं प्रापयितुमिच्छुः । किं प्रमे । यो धरस्योद्धर्ता
स कथं धरमधः प्रापयतीति प्रश्नार्थः । शिखरिणोद्धतम् ॥ ० ॥

Colophon. इति बीमहेशशर्मकृतायां शिशुनोदिन्यां मावडीकायां पञ्चमसर्गः ॥ * ॥
(अन्तःपरं खण्डितम् ।)

विषयः । माघकविकृतस्य शिशुपालवधकाव्यस्य व्याख्यानं पञ्चमसर्गपर्यन्तम् ।

No. 365. शिशुनोचनम्. By सुकुन्दरामदैवज्ञः. Substance, country-made paper, 16×3½ inches. Folia, 93. Lines, 5 on a page. Extent, 1,220 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk. 1792. Place of deposit, District Mayamanasimha, Āsujīyā, Ānandakiṣora Rāya. Appearance, fresh. Verso. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीसूर्याय ।

नना भक्तविशेषमिष्टफलदं कृष्णाक्षिपद्देवचं
 इन्द्राद्यामरवर्गयुष्टमनिशं निःशेषविघ्नापहम् ।
 स्पष्टार्थं शिशुलोचनं सुकमलं वारादिभिर्निर्णयं
 विद्यानन्दकुलोद्भवो वितनुते श्रीमन्मुकुन्दः स्वयम् ॥
 आदित्यश्चन्द्रमा भौमो बुधजीवसितार्कजाः ।
 एतेषां नामतो वाराः सप्तैते कथिताः ज्ञातात् ॥ इत्यादि ।

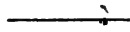
End.

चतुर्काले जपेत् कृष्णं रामं नारायणं हरिम् ।
 अभिषेकश्च जाह्नव्याक्षौवे कुर्यान्मनोरमम् ॥
 सान्तो घ्रीवायां वज्राक्षौ धार्यते तुलसीदलम् ।
 भवपाशविमुक्तस्तु याति विष्णोः परं पदम् ॥

Colophon.

इति श्रीसुकुन्दरामदेवज्ञविरचिते शिशुलोचनाख्ये भूलक्षणादिनिर्णयो नाम
 अष्टमोऽध्यायः ॥ शकाब्दाः १७८२ ।

विषयः । वारकथनम् । वारशुभाशुभकथनम् । वारगुणकथनम् । राशिरूपनिरूपणम् ।
 पृष्टोदयादिः । संक्रान्तिनिर्णयः । गुरुविषयादिनिर्णयः । ग्रहमण्डलनिरूपणम् । शुग्मादिविचारः
 सुहृत्कथनम् । सञ्जोपधि-महौषध्यादिः । वारवेला-कालवेलादिः । कालशुद्धिः । भूकम्प-
 दिग्दाहादिजन्याकालनिरूपणम् । कन्याकरादिलक्षणम् । मासनिर्णयः । सुतच्चिबुकगोधुलि-
 योगादिः । नववध्वागमनगर्भाधानादिसमयनिरूपणम् । सरोवरादिलक्षणम् । धान्यादिसूक्ष्म-
 ज्ञानम् । वास्तुभूम्यादिलक्षणम् । सुसुर्यकालौषधसेवनादिविषयः ।

No. 366. शुद्धिकारिकाली . By मोहनचन्द्रवन्द्योपाध्यायः . Substance,
 country-made paper, 14×3½ inches. Folia, 20. Lines, 5 on a page.
 Extent, 262 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sana 1277. Place of
 deposit, District Dhākā, Parganā Sonārgā, Post Office Vaidyerbāzā.
 grāma, Sātbheyepādā, Paṇḍita Nilakamala Śurṭibhūṣaṇa. Appearance,
 new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

नना गुरुं विबुधश्चन्द्रमन्तं विलोक्ष्य
 संक्षेपतो जयपुरस्त्रिनिरेष यत्नात् ।
 सश्रीसुबन्धुजनिमोहनदेवशर्मा
 श्रुत्वेक्ष्यतीति अनरञ्जनकारिकालीम् ॥

अथ सपिण्यादिनिर्णयः ।

क्षीपभाजस्तुर्थाद्याः पिपाद्याः पिष्टभाजिनः ।
पिष्टदः सप्तमक्षेपां सपिण्यं सान्नपौषवम् ।
दशमं पुष्यं यावत् साकुल्यन् प्रकीर्तयम् ।
चतुर्दशं भवेद् यावत् समानोदकमुच्यते ।

अदत्तकन्यायास्तु ॥

प्रपितामहपर्यन्तं सपिण्यन्तु विपौषवम् ।
तेषां सन्ततयो याद्या आद्यं त्यक्त्वा त्रयः किञ्च ॥
तथाच शुद्धिरत्नाकरे ॥

अप्रतानां तथा स्त्रीणां सपिण्यन्तु विपौषवम् ।
विद्याय जीविनं तातं शान्त्य पौत्रे प्रदर्शनात् ॥
अनिवदस्तुतायाः सपिण्यस्तेति शेषः । अन्यथा ।
अनिवदस्तुतायान्तु शान्त्य पौत्रात् विराजकम् ।
पौत्रादित्यस्य परमिति शेषः ॥
आत्मापेक्ष्य पञ्चमे च तद्दृष्टव्यप्रपितामहे ।
निवर्तेत च सपिण्यं कन्यायाः शास्त्रयुजितः ॥
पञ्चमादिभिर्पुष्यं यावत् साकुल्यमुच्यते ।
दशमं पुष्यं यावत् तावत् केषाञ्च सक्तम् ॥
दत्तकन्यायास्तु ।

दत्ता या कन्यका स्त्र्यान् भर्तृसपिण्यगोचभाक् ।
पितृसपिण्यगोचराच्च निवर्तेत च शास्त्रतः ॥
अथाशौचकालनिर्णयः ।

शुद्धोत् विप्रो दशाहेन द्वादशाहेन भूमिपः ।
वैश्यः पञ्चदशाहेन शूद्रो मासेन शुद्ध्यति ॥
साकुल्ये सर्वजातीनां अथाशौचं भवेद् भुवम् ।
स्यात् समानोदके तेषां पश्चिमी मुनिवाक्यतः ॥
नामगोचर्युतौ पश्चानेषां मुच्यते ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ स्त्रियाः आद्याधिकारे क्रमः ।
ज्येष्ठः पुत्रः कनिष्ठश्च पौत्रः प्रपौत्र एव च ॥
अदत्ता दत्ता दौहित्र एव च ।

पत्नी च पुत्रकश्चैव पतिः पुत्रवधूस्तथा ।
 देवदत्त तथा कामी भावपुत्रास्ततः परम् ।
 शत्रुरादिसपिण्याश्च समानोदकनोषणाः ।
 पिता कनिष्ठभ्राता च ज्येष्ठश्च सखीदरः ।
 भगिनौ पुत्रकश्चैव स्याद् भर्तुर्भगिनोद्युतः ।
 भावपुत्रश्च जामाता भर्तुर्मातुश्च यव च ।
 भर्तृश्रियाः पित्रवन्धा मातृवन्धास्तथैव च ।
 चासनादादिकं कुर्यात् निर्दिष्टाश्च क्रमादिने ।
 ज्येष्ठा सखीरा कन्या कनिष्ठा च सपुत्रिका ।
 तदा कनिष्ठया कार्य्या क्रिया प्रेतस्य सम्भेदा ।
 सखीरा चैव वन्ध्यापि चादाधिकारिणी भवेत् ।
 कनिष्ठा चेत् सपुत्रापि ज्येष्ठाखीरा चरेत् क्रियाम् ॥

अथानधिकारिणः ।

न स्यातां स्त्रीवपतिनौ जात्यन्ववधिरौ तथा ।
 उक्तमजसृङ्काश्च ये च केचिन्निरिन्द्रियाः ।
 सम्भ्या भानशून्या ये ते न क्षुरधिकारिणः ।
 एवं नामाविधाः सन्ति नास्ते चानधिकारिणः ॥

Colophon.

इति बन्धुघटीय-भोमोदकचन्द्रविद्यावाचस्पतिविरचिता श्रुतिकारिकास्तौ समाप्ता ॥

विषयः । सपिण्यादिनिर्धेयः । साकुल्यनिर्धेयः । ब्राह्मणादिवर्धभेदेनाशौचकालनिर्धेयः ।
 रजस्तृणाशौचनिर्धेयः । गर्भनाशाशौचनिर्धेयः । जाते बाह्यके ब्राह्मणादिवर्धभेदेन प्रकृतीना-
 मशौचकालनिर्धेयः । अवधिगतचूड़ोपनयने सते बाह्यके पित्रादीनामशौचकालनिर्धेयः । कृत-
 चूड़ोपनयनबाह्यकमरणे सपिण्डसकुल्यानामशौचकालनिर्धेयः । कन्यामरणे पित्रादीनां सद्यः
 शौचकथनम् । वाग्दत्तायाः कन्याया मरणे पित्रादीनामशौचकालनिर्धेयः । दत्ताया मरणे
 भर्तुस्तत्सपिण्यादीनामेवाशौचं न पित्रादीनामिति कथनम् । अष्टाशौचनिर्धेयः । शुद्धादि-
 निमित्तकेषु सतिविशेषेषु अशौचकालनिर्धेयः । असपिण्याशौचनिर्धेयः । पर्येनरदाद्याशौच-
 निर्धेयः । ब्राह्मणादिवर्धभेदेनाशुदीनामशौचकालनिर्धेयः । अक्षरलवणनिर्धेयः । अशौचस्य
 मृदलस्युलनिर्धेयः । अक्षरदिमदशौचनिर्धेयः । अशौचसङ्करनिरूपणम् । पतितादीनां मरण-
 कालने अशौचाभावननिर्धेयः । पातकनिर्धेयः । महापापिप्रायश्चित्तनिर्धेयः । अशौचमध्येषि
 जातकर्मादिकर्मैकरनिरूपणम् । पूरकपिण्डदानादिविधिः । प्रेतचादविशेषकथनम् । तर्पण-
 विधानम् । आसक्त्याधिकारिनिर्धेयः । आसक्त्यानधिकारिनिर्धेयश्च ॥

No. 367. शुद्धिकौमुदी. By गोविन्दानन्दकविकङ्कवाचार्यः. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 9. Lines, 8 on a page. Extent, 441 ślokaś. Character, Bengali. Date, Sk 1735. Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, fresh, Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

कीरामः शरत् ।

सामन्दं प्रवसन्नेन्द्रमुकुटप्रोतेन्द्रनीलामल-

शेषीलोकतचक्षुरीका वदयासङ्गसभावनम् ।

कप्रोक्तुतभवोत्तमाङ्ग इनीसभूतशङ्कावचं

नीमोविन्दपदान्मुक्तं नेतनुताक्षिं परामानरीम् ।

आलोआखिलसंप्रदानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यग्यथो विविच्य मुनिभिर्मन्त्रादिभिः संहिताः ।

नीमलातपदारविन्दविलसद्बुद्धीभवोद्देशतः

नीमोविन्दकविः करोति गद्यनां शृङ्गेरिनां कौमुदीम् ।

अथ शुद्धिरूपं निरूप्यते । तत्र वेदबोधितकर्णावृता श्रुतिः । अर्चता

तत्तद्विधिबोधितः यत्कर्णसम्पादनाय येषां पात्रकालादीनां यादृशं विधि-

बोधितत्वं तत्तत्र ये देवां सर्वे शुद्धिरित्यर्थः ॥ इत्यादि ।

End.

अथवा कां अभिचारिण्यो सर्वेवैव सकलमुनिभिः प्रायश्चित्तोपदेशान्

यथाविधिः । अस्तिताया अपि रजोयोगानन्तरमेव शुद्धिनियमविधायकं

रजसा ली । ओषुदेति मनुवचनम् । मनोदोषे तन्मात्रशुद्ध्यर्थमिति ध्येयम् ।

मनुः । अ । शुद्ध्यन्ति विद्वांसो दानेनाकार्यकारिणः ।

ः शुद्धपाया जयेन नदी वेगेन शुद्ध्यति ।

मनीषिः । मनु आनेषु यन्मोचं धर्माचारश्च यादृशः ।

तत्र तं नावमन्येत धर्मफलवैव तादृशः ॥ • ।

मक्षपतिभट्टतनुजी गोविन्दानन्दकविकङ्कवाः कीराम् ।

समस्तान् सन्तोषार्थं सुधिषां नीशुद्धिकौमुदीमेताम् ।

सर्वान्मन्यमानिने तस्मै गोविन्दाय नमो नमः ।

अथानुराजं घोषान्नि यत्कृपाभिर्विपश्चितः ॥ • ।

Colophon.

इति गोविन्दानन्दकविकङ्कवाचार्यकृता शुद्धिकौमुदी समाप्ता ॥ • ।

कीरामः शरत् । शकाब्दः १७९५ ।

विषयः । ग्रन्थिकरूपनिरूपणम् । अशौचकालादिनिरूपणम् । जननाशशौचनिरूपणम् । अशौचे एकोद्दिष्टविचारादिः । बालाशशौचनिरूपणम् । राजसूयाशौचनिरूपणम् । सपिण्डाश-
शौचनिरूपणमुक्तेन सपिण्डविचारादिः । अशौचिनामद्वयविचारादिः । दत्तुविशेषाशौच-
निरूपणम् । सवसरवागुसरवादिः । सुसुर्वर्कन्यादिः । वैतरणीधेनुदानविधिः । पर्येनर-
वादिविधिः । अश्विसहयनविधादिः । दशासक्त्यादिविधिः । एकोद्दिष्टविचारादिश्च ।

No. 368. मुद्रितत्वव्याख्या . By गुरुप्रसादन्यायभूषणः . Substance, coun-
try-made paper, 15×3 inches. Folia, 16. Lines, 8 on a page. Ex-
tent, 650 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance,
tolerable. Prose. Correct.

Beginning. श्रीरामः शरणम् ।

सञ्चानुगमनमिति सञ्चानुशब्दावयवमसौ सङ्गमनसनुगमनहेत्यर्थः । अनुशब्दः
पश्चादर्थः भर्त्सेति भर्तुरिति च पूरणीयम् । तेन भर्तृसङ्गमनं तदनुगमनञ्च
लभ्यते । गमनपदं परलोकगमनपरम् । तेन मरणमित्यर्थः । सङ्गशब्दार्थः
समभिव्याहृतगमनक्रियाकालः । इत्यादि ।

End. मरणं यदि तुल्यं स्यादिति तुल्यं अभिन्नदिनजाततया दशरात्रव्यापितया च
समानमिति वक्ष्यते । किन्तु महागुणनिपात इति इदमुपलक्ष्यं महागु-
णनिपाताशौचान्तिमदिने तुल्यसपिण्डमरणद्वये दिनद्वयद्विरिति मन्त्रमिति
गोखामी । अतएव मरणाशौचस्य दीर्घकालीनजननाशौचमपेक्ष्य गुणत्वा-
भावादेव । एतेन मरणाशौचस्य दीर्घकालीनजननाशौचापेक्षया म-
न्त्रभावेन ।

Colophon. इति महासहोपाध्यायगुरुप्रसादन्यायभूषणभट्टाचार्यविरचिता मुद्रितस्त्रीय-
कतिचिद्व्याख्या समाप्ता ॥ • • • ॐ रामः शरणम् ।

विषयः । रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतस्य मुद्रितव्याख्याकृतिशालीयपत्रस्य कठिनांशव्याख्यानम् ।

No. 369. मुद्रिदोषिकावृत्तिः . By मथुराणाथचक्रवर्ती . Substance, coun-
try-made paper, 18×5 inches. Folia, 86. Lines, 8 on a page. Extent,
3,053 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Usthi,
District Mayamanasimha, Paṇḍita Kālicandra Nyāyālaṅkāra. Appearance,
new. Prose. Correct.

Beginning.

ॐ नमो नरेशाय ।

प्रथम्य सम्यग्ज्ञानतमःसौमापहं नष्टः ।

क्रियते दीपिकाहतिर्नमुराणां यत्र संसा ॥

नवेह वक्ष्यमाणमे काकस्य शुद्धिः प्रतिपाद्या काकबाहोरागादिः स च
 कर्ण्याधीन एवेति ॥ इत्यादि ।

End.

अथ यदि सप्रत्यय प्रथमश्रेण्याये जस्य तदा षष्ठादन्तराद्योरपि प्रथमश्रेण्यायः द्वितीये द्वितीयः तृतीये तृतीयः श्रेण्यायो पाञ्च इति । अथ कृतप्रत्ययस्य प्रामाण्यप्रयोजनमभिधानपूर्वकं परीक्षारमाह सुविचार इति । समाहृतं न तु कथं कृतमित्यर्थः ।

मया सुनीनां वचनानि हृदा

निबन्धसिद्धान्तवधो विचार्यम् ।

निरस्य चान्यस्य विवरणादान

संक्षिप्य वृत्तिरिरोधे (?) सुबोधा ॥

Colophon.

इति मथुराभाष्यप्रवर्तिनस्त-द्वैपिकादभावहमाध्यायविवरणं समाप्तम् ॥१॥

विषयः । शुद्धिदीपिकास्य स्रुतिशास्त्रीयपन्थस्य व्याख्यानम् ।

No. 370. **মুদ্রিতার.** By **সীতকহর্যসো.** Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 21. Lines, 7 on a page. Extent, 750 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Sākoyāi grāma, Paṇḍita Vrajakānta Smṛtipāñcānana. Appearance, tolerable. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो नरेण्य ।

नत्वा मन्त्रपदद्वन्द्वं श्रीश्रीकण्ठेन मन्त्रेणा ।

मरुभाटजपाठार्थं सुदिसारः प्रतव्यते ।

अथ गर्भवाशाशेषम् । औदिककर्माणि औषामेव हनीयमासात् वक्ष्यास-
पर्यन्तं माससप्तम्युक्तदिनमशेषम् । इत्यादि ।

End.

ब्राह्मणो ज्ञानिया वैशा प्रकृता दमभिर्दिनैः ।

नमैः श्रद्धा तु संश्रद्धा तयोदयभिरिव च ॥

अथवा भावं दुष्टीभिरिति ।

Colophon. इति श्रद्धिचारः समाप्तः ।

विषयः । नर्मदावज्जलनरथाद्यश्रीचन्द्रपञ्चम् ।

No. 371. श्रद्धात्रिकाचारसारः . By यादवेन्द्रशर्मा . Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 67. Lines. 6 on a page. Extent, 750 ślokas. Character, Bengali. Place of deposit, District Dhākā, Post Office Sonārgā, Baidyerbāzār grāma, Paṇḍita Kālikumāra Bhattachāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ दुर्गायै नमः ।

चौदूषमन्त्रिपरिपन्निषत्ताचक्षुं यो
 निःशेषमपि विदग्धैरभिवन्द्यमानः ।
 वेनादिदत् पुरवक्षं सुवनं कवे च
 तं पार्श्वतोपरिदृष्टं प्रथमाभि शकुम्भम् ।
 आसीत् सर्वमुपाकरो मुनिनवाप्तोऽथोदये भास्वरौ
 विपक्षकैरवकुलं सप्तोदये दक्षकः ।
 कीर्त्युक्तासितभूमिपातितिलको दीनहिजाकाक्षिते
 चिन्तारत्नमयो नराधिपवरः चौदुषवाचेनरः ॥
 आतापीद् यक्ष राक्षः कलिकलुष
 जगत् इव सुखी शालेयभिन्नः ।
 भिक्षाप्राप्तो बहान्यः शिविरिव त्रिदुषामाचरो रामतुल्यः
 ... अन्नप्रतापो विजय इव वरः चौयुतो वासुदेवः ।
 अक्षरिण्यम् समुपैरिदं कुलं आतलकोर्निमज्जतः ।
 प्रतापतप्तारिण्यः ततोऽयमि नीरदुदेवभूपतिः ॥
 सोऽयं भूपाक्षचूडामणिनिकरकरासीङ्गपादारविन्दो
 महासङ्गमिपुष्पीकृतपुरवसतिर्गौराजाधिराजः ।
 उक्तीनावाङ्मिपाद्योदय यादवेन्द्रं
 विद्मोऽनुज्ञाय विद्वं विरचयति नवं आश्रिकाचारधारम् ।
 अथ न्यायतो वर्तमानानां नित्यनैमित्तिकानुष्ठानवती श्रद्धायां दिव्यकला-
 नुष्पणे । यद्यपि
 विज्ञानां वेदविदुषां धर्मज्ञाणां यशस्विनाम् ।

शुभूषेव हि शुभ्रस्य धर्मो निःशेषः परः ।
 विप्रसेवैव शुभ्रस्य विशिष्टं कर्म कौर्त्तवे ।
 यद्यतोऽप्यदि कुर्वते तद्भवत्यस्य निस्सङ्गमिति ।
 मनुवचनाभ्यां शुभ्राणां द्विजसेवानिरिक्तकर्माणि नाधिकारप्रसङ्गिरिति ।
 तथापि
 द्विजशुभ्रूषयैवैव पाकयज्ञाधिकारवान् ।
 विनेजयति वै लोकान् शुभ्रो धन्यतरस्ततः ॥
 वर्धनयस्य शुभ्रणां शुचिः शुभ्रः करोति यः ।
 स्रवर्णस्य इति ज्ञात्वा तस्य गृह्णाम्यहं वस्त्रम् ॥
 भार्यारतिः शुचिर्भृत्यभर्ता श्राद्धक्रियापरः ।
 ममस्कारेण मन्त्रेण पञ्चयज्ञान् न चावयेत् ॥ इत्यादि ॥

End.

अथ स्त्रीधर्मः । स्कन्दपुराणे । लोपासुक्रासुदिश्यागस्त्यवाक्यम् ।
 सेवते भर्तुर्वष्टिष्टं दृष्टमन्नफलमादिकम् ।
 मन्त्राप्रसाद इत्युक्ता प्रतिदत्तं प्रतीक्यति ॥
 अविभक्त्य न चास्त्रीयात् देवपितृतिथिष्वपि ।
 परिचारकवर्गेषु गोषु कुशेषु च ॥
 संयातापस्करा दद्याद् दद्याद् व्ययपराङ्मुखा ।
 कुर्यात् प्रियमसुज्जाता कोपवासप्रतादिकम् ।
 स्त्रीधर्मिणी विराचन्तु द्वैव दर्शयेत् ।
 स्रवार्कं आवयेद्वापि यावत् ज्ञात्वा न शुभ्रान्ति ॥
 सुखाता भर्तृवदनमोक्षतेऽप्यस्य न कश्चित् ।
 अथवा मनसि ध्यात्वा पतिं भार्गुं विस्रोतयेत् ॥
 सर्पिर्लवणैस्त्रिधादिष्वे चापि पतिव्रता ।
 पतिं नास्तीति न ब्रूयादायाच्यर्थेन योजयेत् ॥
 आयाच्यर्थेन घृतादिकं दत्तं ननु नास्तीति इत्यर्थः ॥
 तीर्थक्षानार्थिनी भारी पतिपादोदकं पिबेत् ।
 शङ्करादपि विष्णोर्वा पतिरेकोऽधिकः स्त्रियः ॥

 वन्या सा जननी लोके धन्योऽसौ जनकः पुनः ।
 वन्याः स च पतिः श्रीमान् यस्या नेचे पतिव्रता ॥

पितृवर्णा मातृवर्णाः पतिवर्णास्तथाः ... ।

पतिवर्णाया चर्म्मस्य स्मर्योच्छादिभागिनः ।

एवं भारतादावपि वङ्गतरं पतिवर्णासाक्षात् अङ्गमौयम् । नैव विद्यारभिया
नम् प्रदर्शितमस्माभिरिति ।

Colophon.

इति मौकुमदीमन्त्र-नौरुदेवभूषणिसमादिष्ट-नीयादेन्द्रवर्णविरचितः
शुद्धाक्रिकाचारसारः सम्पूर्णः ।

विषयः । शुद्धायां नित्यनैमित्तिकाद्यनुष्ठाननिरूपणम् । तत्र चर्म्मपदार्थनिर्ययः । चर्म्म-
शास्त्रनिर्ययः । अष्टादशपुराणनिर्ययः । चर्म्मशास्त्रप्रशंसा । शौचपदार्थनिर्ययः । द्वाविधचर्म्म-
प्रमाणम् । शुद्धायां प्रातःकृत्यादिनिर्ययः । जलशौचनिर्ययः । सूक्तोत्सर्गनिर्ययः । द्वादशधा
मलशुद्धिनिर्ययः । स्नानिकायां दुहादुहन्ननिरूपणम् । आचमननिरूपणम् । आचमनपाच-
निर्ययः । आचमने विशेषनिरूपणम् । शुष्कवासादिविशेषनिरूपणम् । हिराचमननिर्ययः ।
दन्ताधाननिर्ययः । तस्य विचिननिरूपणकालकथनम् । प्रातर्मध्याह्नकालनिर्ययः । वस्त्रनिष्पीडन-
पादप्रणालन-गृहप्रवेशादिनिर्ययः । शङ्खजलस्य गङ्गाजलतुल्यलक्षणम् । शुद्धस्य मन्त्रपाठा-
नधिकारिलक्षणम् । वायस्यादौ स्नानविधिः । तर्पणविधिः । भोज्यादितर्पणविधिः । तिथि-
विशेषे द्रव्यविशेषे च तर्पणविधिः । रोमजवलादिपरिधानविधिः । देवपूजायामाद्यन्ननिरूपणम् ।
भक्ष्याभक्ष्यविवेचनम् । स्नाननमस्कारप्रदक्षिणादेः फलविशेषकथनम् । निर्वाणधारणस्थान-
विधिः । मौकुमदीपचारपूजाया उपचारद्रव्यविशेषविधिः । पञ्चमयामार्चकृत्य-वैद्यदेववस्तिकर्म्म-
चोमन्यादिनिर्ययः । वस्त्रिदानप्रकारनिर्ययः । अतिथिपूजा-नित्यमाहनिर्ययः । अतिथिवैमुख्ये
दोषकथनम् । भिक्षादानफलम् । गृहस्वप्रशंसा । गोपासदानफलम् । दानरत्नपाते कर्म्म-
विशेषनिर्ययः । भोजनस्य लक्षणपरिसंख्यादिनिर्ययः । अग्निवेशनस्तुभोजननिर्ययः । देवता-
मुदिष्य निवेदने फलनिर्ययः । भोजने दिङ्मनियमः । वामपार्श्वे जलधारणे दोषकथनम् ।
अशुराग्नभोजने दोषकथनम् । मांसभक्षणे विधिनिर्ययः । मांसपरित्यागे फलकथनम् । निषिद्ध-
दुग्धनिर्ययः । भोजनपाचननिर्ययः । भोजनप्रकारनिर्ययः । भोजने पोषार्थनियमः । भोज-
नान्नरक्षार्थनिरूपणम् । तिथिवारविशेषे निषिद्धद्रव्यनिरूपणम् । ररिवारे निषिद्धकर्म्म-
निरूपणम् । समावास्यायां निषिद्धकर्म्मनिरूपणम् । पर्वणि निषिद्धकर्म्मनिरूपणम् । संक्रान्ति-
स्नाननिर्ययः । पञ्चवसाने द्रव्यनिर्ययः । रात्रिकृत्यनिर्ययः । शयनविधिः । दारोपनमन-
विधिः । जलनभिगमने दोषकथनम् । अनेकासां क्षीणाद्यनुपस्थिते शयनानिर्ययः । अग्नि-
नमनान्नरं शौचकथनम् । मैथुनादौ सूत्रोच्चारणे शुद्धिकथनम् । क्षीणां चर्म्मनिर्ययः । अथ
शुद्धाक्रिकाचारकथनमुत्तेन सर्ववर्णानामेवाक्रिकाचारनिरूपणमेति ।

No. 372. श्यामाकल्पलता . By रामचन्द्रकविचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 18×6 inches. Folia, 94. Lines, 11-13 on a page. Extent, 3,000 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Vikramapura Mājhapādā, Bābu Rāsavihārī Rāya. Appearance, tolerable. Prose and verso. Incorrect.

Beginning.

ॐ नमस्तस्मै ।

ज्ञानातीतापि संवित् सृजति जगदवत्यपि विश्वैकचेतु-

र्विद्यात्मा बुद्धिचेतःप्रकृतिमहदङ्कारमावासरूपा ।

वर्षाद्या वर्षषामा प्रकृतिरिति परा जीयते वेदविद्वि-

यां वा सैवास्तु तस्यै घनतिमिर × × सर्व्वसूर्यै नमोऽस्त ॥

अज्ञानध्वान्तचंसाय चित्कैरवकलाभते ।

दीनबाणक्षपाधान्ने श्रीहृण्णाय नमो नमः ॥

देवीं दुर्दरदैत्यदम्भदमनीं नला शिरःपङ्कजे

भूला श्रीगुरुपादपङ्कजरज्जो जाला च + + ।

तेषामाचरणस्य तन्त्रनिबद्धानालोक्य यत्नादिमां

श्यामाकल्पलतां सतां वितनुते मोहाय रामः दुधीः ॥

यद्यपि पूर्णानन्दैः सर्व्वरहस्यं स्मरन्ति तं व्यक्त्या ।

तच्च स्तान्त्रेण प्रायशः प्रमाणमभिगीतमाचारमार्गेण ॥

साधकसिद्धिफलैश्च कल्पलता तन्यतेऽस्याभिः ॥

स्तनन् वीरतन्त्रस्य फेत्कारौतन्त्रमेव च ।

कालिकाकुलसर्व्वस्यं कालीतन्त्रस्य यामलम् ॥

कुलार्चवं तथा कालीकल्पं भैरवतन्त्रकम् ॥

कालिकाकुलसद्भावं तथा चोत्तरतन्त्रकम् ।

वीक्ष्य तत्तत् प्रमाणेन वक्ष्ये मोक्षप्रदायिनीम् ॥

कलौ कल्पद्रुमप्रख्यां कालिकां भवभीतिहाय ।

तचादौ मन्त्रोद्धारं विदधोति । तदुक्तं स्तनन्त्रतन्त्रे,—

क्रोधोऽं विन्दुशृङ्गकान् विमूर्त्यग्निममन्वितम् ।

विल्लिखेत् परतो देवि ऋङ्कारद्वयमेव च ॥

मायादग्दं समालिख्य ऋषिः सम्पर्नस्त्वदहम् । इत्यादि ।

End.

मोहान्त्रम प्रहस्य मद्यतां सेवितैः पदैः ।

सन्तः प्रसन्नतः सन्तु न्यदादस्तावत्सन्तः ॥

सर्वतन्त्राणि कार्त्तानि केन ज्ञातानि कुत्र वा ।

यथाज्ञानं मया प्रोक्ता श्यामाकल्पलता ह्यसौ ।

नन्वा मौख्यवीनवीरद्विभाभायां नमस्कृत्यां

‘हन्ता वृद्धिं गुरोः पदालयुगलं तन्त्राणि संगृह्य च ।

+ + + × ×

+ + + + +

Colophon.

इति साधवकविकण्ठाभरणचक्रवर्त्तिसुत-श्रीरामचन्द्रचक्रवर्त्तिविरचिता
श्यामाकल्पलता परिपूर्णा ।

विषयः । अनादौ द्वाविंशत्यक्षरमन्त्रोद्धारः । अथ मन्त्रभेदः । तत्र मन्त्रभेदेन ध्यान-
भेदः । यन्त्रभेदः । शृंगानकालीमन्त्रश्च । अथ दीक्षाप्रशंसादिः । तत्र गुणश्रियादिलक्षणम् ।
दीक्षाप्रकारकथनम् । नवचक्रकथनम् । तत्र षड्दलचक्रम् । सिद्धादिचक्रम् । राशिचक्रम् ।
कुलाकुलचक्रम् । अकडमचक्रम् । कठवचक्रम् । गणचक्रश्च । अथ कालशुद्धिविवेचनम् । अथ
मण्डनादिकथनम् । अथ इच्छिषादेव्या नित्यार्चनविधिः । तत्र प्रातःकृत्याकरणदोषः । स्नान-
विधिः । सन्ध्यादिविधिः । तर्पणविधिः । कार्यविशेषे वस्त्रनियमः । पूजास्थाननिरूपणम् ।
वासनादिविधिः । तत्र वीरासनविधिः । विजयाशुद्धिः । विशेषतः प्राणायामविधिः । कुल-
पादादिनिरूपणम् । प्राणप्रतिष्ठाप्रयोगः । तत्र ऋष्यादिन्यासविधिः । षडङ्गवर्णन्यासादिः । पञ्च-
दशाक्षर-त्रैकण्डन्यासः । मातृका ऋष्यादिविधिः । षोडशान्यासः । तत्त्वान्यासः । बीजन्यासश्च ।
अथ अन्तर्यजनप्रकारः । तत्र मातृकान्यासः । षडङ्गन्यासः । विषमपुण्यकथनम् । मानसजप-
विधिः । श्रीमविधिश्च । अथ वक्षिर्द्यागविधिः । अथ क्रूर्मसुद्राप्रकारः । ध्यानकथनम् । यन्त्र-
कथनम् । अथ कलसस्थापनविधिः । कलसलक्षणम् । षट्कुकादिवलिविधिः । अष्टाङ्गार्थनिरू-
पणम् । अवगुह्यनसुद्रा । योनिमुद्रा । शङ्खमुद्रा । आवाहनान्द्रमुद्रा । खड्गादिमुद्रा । अष्टा-
दशोपचारः । षोडशोपचारः । उपचारक्रमः । पुण्यादिदाननियमः । नैवेद्यविधिः । नैवेद्य-
पादादिनिरूपणम् । युगभेदेन सुराभेदव्यवस्था । ब्राह्मणस्य मद्यपाननिषेधादिः । नक्तानुकल्प-
विधानम् । दशविधमद्यकथनम् । तत्र गौडीदाने सर्ववर्णानां दोषकथनम् । मद्यशोधनादि-
विधिः । तत्र मुद्राविधिः । मांसविधिः । मांसानुकल्पविधिः । मत्स्याविधिः । षडङ्गपूजन-
विधिः । गुह्यक्रमः । आवरणदेवतापूजाविधिः । जपविधिः । तत्र माहाविधिः । वासनाविधिः ।
वलिदानविधिः । प्रदक्षिणलक्षणादिः । अष्टाङ्गप्रणामविधिः । नैवेद्यदाननियमः । आत्मसमर्पण-
विधिः । तिलकविधिः । सचलनामलवादिः । कर्पूरादिलवः । स्वधराजस्तोत्रम् । ब्रह्मगाथा ।
आवपाठक्रमश्च । अथ देवीमाहात्म्यम् । अथ कवचकथनम् । तत्र विरूपाक्षोक्तकवचम् ।
अन्यविधकवचम् । अथ पुरश्चरणविधिः । वीरपुरश्चरणविधिः । भव सर्वभेदेन श्रीमाधु-

कल्पजपनियमः । मास्यभोजनस्यावश्यकत्वकथनम् । मन्त्रसिद्धितत्त्वकथनम् । सिद्धिस्नानम् ।
 अथ कूर्मचक्रम् । अथ भक्ष्याभक्ष्याविवेचनम् । अथ जपमाहात्म्यार्चयः । माहाप्रतिष्ठाप्रकरणम् ।
 पुरश्चरणे वर्जनीयनिरूपणम् । जपकाले निषिद्धकर्माकथनम् । शक्तिनियमः । कौस्तुभार्चन-
 फलकथनम् । अथ वीरकल्पः । तत्र शान्तिशोधम् । कुमारीपूजानियमः । अथ तर्पण-
 विधिः । अथ अन्यप्रकारेण पुरश्चरणविधिः । पञ्चमपुरश्चरणम् । नवरात्रिपुरश्चरणम् । पुर-
 श्चरणमन्त्रेणापि मन्त्रसिद्धिः । अथ काम्यप्रयोगः । स्नानासाधनप्रकारः । अथ मन्त्रमर्दिनी-
 मन्त्रादिः । अस्याः पूजनक्रमः । अस्याः पुरश्चरणजपादिः । तत्र शोमद्रव्यनियमः । मन्त्रि-
 मर्दिनीशोधम् । अस्याः कवचम् । अथ मौलिक्रमः । तत्र श्रवणक्रमः । स्नाननियमः । अथ
 जयदुर्गामन्त्रः । तत्र ग्मशाने विशेषकथनम् । अथ श्रवसाधनविधिः । अथ प्रकारान्तरेण
 वीरसाधनविधिः । अथ आकर्षणप्रयोगः । निषदाशुपायः । अथ उषादनविधिः । अथ
 बालसंस्कारविधिः । अथ शक्तिशुद्धिकथनम् । तत्र नवकन्याविधिः । स्वयम्भूकुसुमोत्पत्तिकथनम् ।
 अथ कुसुमोलविधिः । अथ दूतीयागविधिः । अथ सामान्यतः साधनविधिः । तत्र कुसुमारादि-
 नियमः । अथ शिवावलिविधिः । अथ समयाचारः । भावव्यविवेचनम् । कुसुमाचार-
 कथनम् । अथ कौलिकानां प्रायश्चित्तविधिः । अथ पद्मसंसर्गप्रायश्चित्तम् । मन्त्रमाहमन-
 प्रायश्चित्तम् । अग्निवेदितद्रव्यभोजनप्रायश्चित्तम् । प्रायश्चित्ताप्रायश्चित्तम् । कुसुमाचनविधिः ।
 शोमादिनियमश्च । इति ।

— — —

No. 373. आङ्गक्रियाकौमुदी . By गोविन्दकविकृष्णाचार्यः . Substance,
 country-made paper, 16×2½ inches. Folia, 62. Lines, 6 on a page. Ex-
 tent, 1,175 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
 Brāhmaṇamaṇḍali, riā Bārāsāt, Paṇḍita Rāmanārāyaṇa Bhaṭṭācāryya.
 Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

आलोच्यखिलसंपन्नानविकलं दृष्ट्वा पुराणान्यपि

प्रोक्ताः सम्यगतो विविच्य मुनिभिर्मन्वादिभिः संविताः ।

श्रीमन्नातपदारविन्दविलसद्भूषोभबोद्देहतः

श्रीगोविन्दकविः करोति गणनां आङ्गक्रियाकौमुदीम् ॥

अथ वाजसनेयिनां आङ्गक्रमसंक्षेपः ।

निमन्त्रणं स्नातनञ्च पादमर्णादिकं द्विजे ।

द्विजोपवेशनं दोषो विष्णोरर्वा हरिस्तुतिः ॥

तिलसर्वपविष्येयो ह्यारमभ्ये च सर्व्वतः ॥ इत्यादि ।

End.

ततो वैगुण्यसमाधानार्थं संकल्पपूर्वम् ॐ तद्विष्णोरित्यनेन त्रीविध्यः पुच्छरी-
काश्चः त्रीचरित्यनेन च विष्णुं स्मृत्वा पावसमर्पणं पिष्टार्पणञ्च कृत्वा
वामदेवार्थं चिः पठित्वा पिष्टानि गोऽजविभ्रेभ्यो दत्त्वा अग्नौ जले वा
क्षिप्त्वा ब्रह्माभ्यां रक्षार्थं दीपमावाह्य पाणिपादौ च प्रक्षाल्य स्वयं ब्राह्मणश्च
प्रणम्य प्रकृतं कर्म कृत्वा ब्राह्मणान् भोजयित्वा स्वयं भुञ्जीत । सति घोषे
आहवसमवस्थं भुञ्जीत । उपवासदिने जिघ्रेत् । गर्भाधानैतरकर्मण्याभ्युदयिक-
आहवासरे मैथुनं त्यजेत् । अथ यद्यर्थं दक्षिणार्धं कृतं देवात् तद्दिने यदि
तत् कर्म न स्यात् तदा पुनस्तत्कर्मकाले दक्षिणार्धं कर्तव्यम् । यदि संस्कार्यो-
धिकारी तदा संस्कार्यपिष्टभ्यो दद्यात् द्वितीयादिविवाहे वरः क्षपिष्टभ्यो
दद्यात् । अवीरायाः कन्याया विवाहे चार्धं नास्ति । इति दक्षिणार्धप्रयोगः ॥

Colophon.

इति श्रीगोविन्दकविकङ्कणचार्यविरचिता आह्निकप्रयोगकौमुदी
समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । क्षपिष्टीकरणआह्निकप्रयोगः । दृष्टोक्तमन्त्रव्याख्या । दृष्टोक्तमन्त्रानादिनिरूपणम् ।
प्रेतक्रियाक्रमः । पर्जन्यरक्षादिः । सङ्मरणप्रयोगादिः । गङ्गायामस्थिक्षेपप्रयोगादिः । पूरक-
पिष्टप्रयोगः । अशौचविशेषे पिष्टदानव्यवस्थादिः । प्रेतक्रियाधिकारिव्यवस्था । अशौचान्त-
द्वितीयदिनकृत्यम् । वैतरणीगोदाननिरूपणम् । चोदशदाननिरूपणम् । द्विजदम्पतीपूजन-
निरूपणम् । चोदशपिष्टदानादिप्रयोगः । आभ्युदयिकआह्निकप्रयोगश्चेति ॥

No. 374. आह्निकदीपिका. By झहामहोपाध्यायश्रीभोमः. Substance,
country-made paper, 14½ x 2 inches. Folia, 94. Lines, 5 on a page. Ex-
tent, 1,700 śloka. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
District Vākuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appear-
ance, very old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ गुरुनुपास्य मन्वादीन् धर्मशास्त्राण्यनेकशः ।

पुराणन्यायनीमांसाकामधेन्यादिसंपन्नान् ॥

समर्पित्य क्रमेणैषा रचिता सामवेदिनाम् ।

अन्याद् क्रियानुष्ठानपद्धतिः ॥

... .. नीतमत्सुरैः ।

सम्यक्प्रोक्तविधानार्थमन्यैव दिजातिभिः ॥

अथ कृत्स्नमश्विनी गोभिर्होक्तसन्ध्याहोनादिविवर्धिते । रात्रिष्वेव ...

End.

राविवासस्थज्ञा वासान्तर परिचाय द्विराचम्य ग्रीष्मार्धं जलं क्षमिकात्
 मृचीना क्षमिकाचरचेपमार्धं भूदेवं त्यक्त्वा दक्षिणपश्चिमकोचे गमेत् । इत्यादि ।
 अग्रेऽनन्तरतत्त्वं व्यापयेत् । ततः कुम्भिकां समाप्य सर्वं शीतकर्षं यथोक्त-
 प्रकारेण समापयेत् । तत उदीच-पामदेयमानां सर्वं कर्षं समाप्य उपवस-
 त्तौचामलङ्कारं वासवी माहाचार्याय दद्यात् । तच्चाचोक्तं उदाहरति
 यज्ञार्चमयज्ञविद्याः । क्षुतिरपि । क्षुतिक्षुतिसमापन्नं तमाचार्यं प्रपद्यते ।
 मां यथा दद्यात् तदुच्यते । आचार्यं दक्षिणामुखं गन्धमाख्यादिना पूजयित्वा
 घेनुवाकस्तुत्य पूजयित्वा प्रथम्य ज्ञताङ्गलिः पठेत् । ॐ वा लक्ष्मीः सर्व-
 भूतानामित्यादि । पुष्पप्रदेये स्त्रिणा वाक्यावलीं जप्त्वा उत्सृज्य दद्यात् ।
 अपरं ग्रन्थविस्तरभयेन दूरीकृतमिति ॥ ॥

Colophon.

इति महात्मनोपाध्याय-काष्ठिविज्ञीय-बीभीभीमविरचिता चाददीपिका
 समाप्ता ॥ ॥ श्रुये नमः ॥ समाप्तसायं ग्रन्थः ॥

विषयः । शीतसन्ध्यादिविधिः । स्नानविध्यादिः । नित्यवादादिः । प्रेतिकोदित्वादादिः ।
 भूमिशय्यादिदानविधिः । साम्प्रतिकत्रादादिः । दृष्टिनादादिः । अस्त्रिसङ्ग्रहनादादिः । द्वा-
 दशत्यनिरूपणम् । द्रव्योत्पत्तिविध्यादिश्च ।

No. 375. आद्वप्रदीपः . By प्रद्युम्नशर्मा . Substance, country-made
 paper, 14 x 2 inches. Folia, 65. Lines, 5 on a page, Extent, 1,100 ślokaś.
 Character, Bengali. Date, Sk. 1443. Place of deposit, District Vāṅkuḍā
 Viṣṇupura, Paṇḍita Rūpārāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, very old.
 Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

मन्वादिशालं वज्र वीक्ष्य यत्नतः

प्रथम्य गोपीजनवत्तमं पुरः ।

आद्वप्रदीपं प्रद्युम्नप्रवीधकं

प्रद्युम्नशर्मा विलनीति चाकुतम् ।

पुराणविधिविहितोऽस्ति

आद्वप्रकाशः प्रचुरः प्रयत्नतः ।

ग्रन्थः सतां बोधकरकाद्यापि क्षो-

ऽज्ञानां प्रबोधाय समायुक्तस्य ॥

अचानिरूपिते आद्वशब्दार्थे दाक्षानुष्ठानं निरूपयितुमशक्यत्वात् प्रथमतः

बाह्यम् एव निरूप्यते । अथच किमिदं भावं ज्ञेयमिति । अथ कश्चित्
जनपतिः पिङ्गुदिशं ब्रह्मत्यागो ब्राह्मणलोकारपथ्यः बाह्यमिति । तत्र देव-
बाहादौ तु बाह्यस्य बाह्यान्तेः । देवबाह्यमपि पिङ्गुबाह्यान्तेमिति चेन्न
देविषं दशमं क्षुतमिति विज्ञानिषवचनेन देवस्यापि उच्यते बाह्यात् ।
एत्यादि ।

End.

ॐ अथेत्यादि यथासम्भवदेवजोषभाषानाम् ब्राह्मणाय तुभ्यं अमुकजोषका
पितुरमुकदेवशर्कषः अमुकजोषका पितामहा अमुकदेवशर्कषः अमुक-
जोषका प्रपितामहा अमुकदेवशर्कषः क्षतेन तु नित्यबाहोबाह्यद्वयोत्सर्गप्रतिष्ठापै
यत्कृतं भूकृत्याहं ददामि एवं मातामहादीनां दक्षिणोत्सर्ग देवा । ॐ
अथेत्यादि यथासम्भवदेवजोषभाषानाम् ब्राह्मणाय तुभ्यं सकलसमन्त-समा-
न-कपिषुबाहविरौचनपक्ष्मिष्वानामतिथिमनुष्याणां क्षतेन नित्यबाहोबाह्य-
द्वयोत्सर्गप्रतिष्ठापै दक्षिणमेतत् काश्चमेतन्भूकृत्याहं ददामि । ततः ॐ
नित्यबाह्य अद्भ्योत्सर्गकर्मोद्भूतमस्मिन्नस्मिन्निति सम्भव भवेत् ततः विषादिभ्यो
जमः ॐ समकादिभ्यो जमः । चारीतः ॥

इमं बाह्यविधिं पुत्रं कृत्याहपि पठेत्तु यः ।

य सर्वकामसंयुक्तो ह्यस्ततस्तच्च विन्दति ॥

उच्यतेति । य एवं वेति मतिमान् तस्य बाह्यफलं भवेत् ।

उपदेष्टुमकारो लोके तुल्यफलो ज्ञातविति ॥

Colophon.

इति श्रीबृहदेगीय-बाकादिद्वी-भाषनस्य-सत्पथित-नीधरशर्कषनमय-नीमत्
प्रपुत्रशर्कषविरचितः बाह्यप्रदीपः समाप्तः ॥ * ॥ श्रीश्रीगुणभक्त्यु ।

शकाब्दाः १४४८ तारीख १९ वैशाखस्य । ० । श्री० ।

विषयः । बाह्यशर्कषनिरूपणम् । मातुरश्चमदानादिविधिः । बाह्यकरचक्रादिः ।
बाह्यभेदनिरूपणम् । बाह्यपादादिविवेचनम् । अनावस्थानाहकाह्यादिः । मवावयोद्गीशाह्यादिः ।
सपिण्डीकरादिविधिः । षोडशबाह्यस्य बाह्यादिः । अशौचपतितनाह्यादिः । उद्दिनाहमित्य-
नाह्यादिश्च ।

No. 376. बाह्यविवेचन्याख्या . By श्रीनारायणशर्मा . Substance, country-made
paper, 17×3 inches. Folia, 101. Lines, 5 on a page. Extent, 1,800 ślokaś
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa Tripurā .
Paṇḍita Śyāmacandra Vidyālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Generally
correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

अवस्थाद्वैधवन्ध्यामिसन्मानयेद्वेनये ।
 विदुषवेधिवन्ध्याय नमः शौभ्रुलपायवे ॥
 नीकराचार्य्यपुत्रेय नीमन्नीमाचमयंवा ।
 बाध्या नादिविकस्य जमकोत्ता निवधये ॥
 क प्रुलपायवेधनं दुरुषं कृषीर्नदीयायतमा नचादि ।
 प्रवीति तात्यर्थ्यलषं तदीयं यद्वच नमे सुधियः चमधाय ॥
 रच वलु लुचं दुःखाभावयेत्यादि ।

End.

इत्यनेन अवधारसमावेद्येऽपीति प्रतीतः ।

विषयः । प्रुलपायिनचामसोपाध्यायकृतस्य नादिविकस्यकुतिशास्त्रीयपत्रस्य बाध्या ।

No. 377. ओल्लव्यामृतम् . By रूपगोखामो . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 45. Lines, 8 on a page. Extent, 1,000 *çlokas*. Character, Bengali. Date, Sk. 1658 Mallābda 1024. Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Viṣṇupura, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः कव्यचैतन्याय ॥

नमस्तस्मै भगवते कव्यायाकुण्डलेधवे ।
 यो यने सर्वभूतानामभवाय श्रुतीः कलाः ॥
 कव्यवर्धं शिवा कव्यं साङ्गोपाङ्गालपार्पदम् ।
 यमैः संकीर्तनप्रार्थियंजने हि सुमेधसः ॥
 सुचारविन्दमिःकव्यमरन्दभरतुन्दिका ।
 ममानन्दं सुकुन्दस्य संदुर्भा वेषुकाकली ॥
 नीचैतन्यसुखोद्गीर्णां चरेकव्येति वर्यकाः ।
 मज्जयन्तो जगत् प्रेम्नि विजयन्तां नदाकवाः ॥
 नीमत्प्रभुपदाभोजिः नीमद्भागवताष्टतम् ।
 यद्यन्तानि तदेवेदं संशेषेन निषेधते ॥
 इदं नीकव्यतकृतसम्बन्धाद्व्यतादुषाः ।
 चादौ कव्याचर्म तत्र सुहृद्भिः परिविधये ॥
 निर्वैद्यं परिविधारे मयाप परिपुष्टमा ।
 प्रमानजात् प्रमावेपु मन्द एव प्रमाचते ॥

यतः श्राद्धोभिजादिति व्यायप्रदर्शवान् ।
 शब्दस्यैव प्रमाणात् शीघ्रतः परमर्षिभिः ।
 किञ्च तर्काप्रतिज्ञावादिनि व्यायविधानतः ।
 अनीभिरेव सुवर्तत तर्कस्यानादरः क्षतः ॥
 अथोपाधौ सुवर्तत तर्कस्यैव भूततः ।
 अथवा तत्संख्यायि निरूप्यते ज्ञानादि ॥
 तर्कं रूपसंख्यायि निरूप्यते ज्ञानादि ॥
 तर्कं रूपसंख्यायि निरूप्यते ज्ञानादि ॥
 तर्कं रूपसंख्यायि निरूप्यते ज्ञानादि ॥

End.

एकविंशे तथा पञ्चविंशे चाध्याय ईरिता ।
माधुरी व्रजदेवीभिर्बोदेका मञ्जुता ॥

नीविप्रदयः ।

असमानोर्ध्वमाधुर्यतरङ्गाब्जतवारिधिः ।
जङ्गमस्यावरोहसिरूपो गोपेन्द्रमन्दनः ॥

तथा तन्मे ।

कन्दर्पकोट्यर्जुनरूपशोभा-
जीराण्ययादाजनबाह्वल्य ।

कृष्णपदसुतरम्यकान्ते
 ध्यानं परं मन्दसुतस्य वक्ष्ये ॥

जीदगमे ।

का ख्यत ! ते कल्पदाधनवेपुजीन-
 सन्तोषितार्थचरितान्न चकोत् निखं क्वाय ।
 निखोक्वसोभनमिदं निरीक्ष्य कपं
 चक्षो दिक्कम्पयन्ताः पुष्कलाभ्यभिधन् ॥ • •

Colophon.

[illegible]

वन्दे स्वयमचिन्त्याकुतस्वरिभक्तिप्रकाशं शान्तम् ।

वन्दुस्वयमचिन्त्याकुतं विचं कल्याणं पियति ॥ ० ॥

श्रीश्रीराधाकृतः ।

विषयः । कल्याणरूपादिभिरुपबन्धु । भेदव्यादिभिरुपबन्धु । नामापुराणादिभिरुपबन्धु ।
चेन श्रीराधेतारादिभिरुपबन्धु । पुराणादिभिरुपबन्धुचेन युगावतारादिभिरुपबन्धु । कल्या-
णरूपादिभिरुपबन्धुचेति ।

No. 378. श्रीराधासुधानिधि . By हितहरिवंशगोस्वामी . Substance, country-made paper, 13 x 6 inches. Folia, 14. Lines, 11 on a page. Extent, 357 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1740. Place of deposit, District Vāṅkuḍā, Kucekol, Bābu Yogīndranātha Sīmha Deva. Appearance, fresh. Verse, Generally correct.

Beginning. श्री कृष्ण । श्रीमदेषाय नमः । श्रीराधावल्लभो जयति । स्वयं श्रीम-
द्राधासुधानिधिरुपबन्धुः । वसन्ततिष्ठकल्याणः ।

वयसाः कदापि वसनासुखलोकोत्प-

धन्यातिधन्यपवनेन कृतार्थमानी ।

योगी + दुर्गममतिर्भुङ्क्तेऽपि

नमो नमोस्तु हृषभानुभुवो दिव्येऽपि ।

ब्रह्मेन्दुरादिसुदुर्लभपदारविन्दं

श्रीमत्पराग-परमाकुतवैभवायाः ।

सर्वार्थसाररसवर्षिण्यार्यैर्दृष्टे-

कस्या नमोस्तु हृषभानुभुवो मध्विने ।

End.

श्रीराधे श्रुतिभिर्बुधैर्भगवताप्याम्य सदैभवे

कलौचं कल्याण + तव रसजा योग्योऽप्यङ्कारितः ।

पश्येनैव सदा पराभिनिमज्जं सर्वं विवक्ष्य प्राद-

काशे सेवजसाकुलाङ्घ्रि किमपि प्रीतिं प्रसादोक्तम् ॥ (?)

वन्दुतानन्दलोभय माया रससुधानिधिः ।

कवीऽयं कथं कलशैर्गङ्गीना योयतां नुधाः ॥

Colophon.

इति श्रीहन्दावनेश्वरीचरंभक्त्यामाचविष्णुभित-श्रीराधासुधानिधिः स्वयं
समाप्तः ॥ श्रीहितहरिवंशगोस्वामिना निरचितः ॥ शुभमस्तु शकाब्दाः १७४० ।

विषयः । श्रीराधादेव्याः कृतिः ।

No. 379. बटवर्मनसुखटीका . By श्रीराघवेन्द्रग्रन्थी . Substance, country-made paper, 18×4 inches. Folia, 8. Lines, 9 on a page. Extent, 250 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansimha Kaṭihāli, Paṇḍita Ānanda Kiçora Nyāyālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नरेशाय । यस्य सेतुकारिबीतन-वन्द्यकारादिविहित-पदकर्म-
सुखदानां श्रीदेवान्मयीग्रन्थे टीका श्रीराघवेन्द्रग्रन्थेया विरचये ।

कारकाचासनक उद्युम्बरीज संज्ञकः ।

चदिरकुडरं श्रीवियखो बाबरीदितो । (?) इत्यादि ।

End. उचिततमायु धेयो नाशि ।

विषयः । तान्त्रिकस्य पदकर्मसुखदाकापन्यस्य टीका ।

No. 380. बटकारकबोधः . Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 20. Lines, 5 on a page. Extent, 340 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1726. Place of deposit, Vidyākūṭa Tripurā, Paṇḍita Çarat Candra Vidyālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नरेशाय ।
भयं नारवक्षं येन निर्जितं भवपङ्कजम् ।
निर्वाणपद्माकङ्कं तं पुत्रं प्रवक्ष्याम्यहम् ।
पदकारकाणि सन्मन्त्र उक्तानुक्ततया द्विधा । इत्यादि ।

End. उक्तानुक्तं प्रतिपाद्यं विभक्तित्वं दर्शयित्वा निर्णयः ।

Colophon. इति पदकारकबोधः समाप्तः । शुभमस्य । शकाब्दाः १७९९ । सन् १९१४ ।
वीरसु मयि लेखके नित्यम् ।

विषयः । कान्तकीय पदप्रकारकारकविषयविवरणम् ।

No. 381. बटपञ्चमटीका . By मन्दरामतर्कवागीशः . Substance, country-made paper, 14½×3½ inches. Folia, 16. Lines, 6 on a page. Extent, 318 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha, District Tripurā, Paṇḍita Rājacandra Śārvvabharṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

- Beginning.** प्रत्युच्युचविधंविस्तुरदुनयमन्यस्यम् ।
 मनेन्द्रवदनं नीति शुभातापवपचितम् ।
 चरिर्विभयो यस्य रचयज्ञानचेतने ।
 नीमन्दरामः कुर्वते वदचक्रमदोपनीम् ॥
 यस्य मन्त्रार्थकः तन्मांगुसारेण परमानन्दनिर्वाहप्रथमाङ्कुरः । परमानन्द-
 पदेन प्रथमोपाय उच्यते । इत्यादि ।
- End.** यस्य योगिनचेतोऽवभ्रमभीष्टदेवतपदे इष्टदेवतापदे नरोच्यते पुनः पुन-
 र्च्यते ॥ ५६ ॥
- Colophon.** इति नीमन्दरामतर्कबागीशभट्टाचार्यविरचिता वदचक्रमदोपनीका सम्पूर्णा ।
- विषयः ।** वदचक्रमदोपनीका तान्त्रिकयोगशास्त्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 382. वदचक्रटीका. By शङ्करः. Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 15. Lines, 5 on a page. Extent, 225 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāti District 24-Par-ganās, Paṇḍita Haraprasāda Ćāstri. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

- Beginning.** प्रथम्य शैलाधिपकन्यकायाः
 यदात्मज्ञानसुविश्रुतस्यम् ।
 प्रतन्यते वीर्युतग्रहरेण
 वदचक्रटीकाया-रूपलिकेयम् ॥ इत्यादि ।
- End.** मन्त्रा विष्णुस्य वदच ईश्वरस्य सदाशिवः ।
 तत्पदे च शिवो देवः वद शिवाः परिकीर्तिताः ॥
 जलचक्रिक (?) मन्त्रदे शीघ्रमतिर्वाति क्रोधमर्त चक्रान् ॥
- Colophon.** इति वदचक्रटीका ।
- विषयः ।** तान्त्रिकस्य वदचक्रस्य व्याख्यानम् ।

No. 383. वदचक्रमदोपनीका. By रामभट्टसार्वभौमः. Substance, country-made paper, 14½×3½ inches. Folia, 18. Lines, 6 on a page. Extent, 300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kālikaccha District Tripurā, Paṇḍita Kājacandra Sārvabhaṇṇa. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नुरवे नमः ।

ॐ उपनीतं नुरं नमः ।

रामभद्रसार्धभोगः कुरवे चक्रदीपिकाय ।

यच्च पदचक्रविवरणम् । तच्च प्रथमं छटिप्रसन्नः । इत्यादि ।

End. तथापि पञ्चदशसमुद्रमन्त्रे विचारणं बाधो न भवति । इत्याद्यां विचारः ।

Colophon. इति रामभद्रसार्धभोगमहाचार्यविरचितायां पदचक्रप्रसन्नदीपिकायां पद-
चक्रप्रसन्नविवरणं समाप्तम् ।

विषयः । छटिप्रसन्नम् । पञ्चभूतनिरूपणम् । द्यौर्नियनिरूपणम् । द्यौर्नियननु-
निरूपणम् । सप्तपाताळस्थाननिरूपणम् । चक्रभेदनिरूपणमुच्यते ।

No. 384 षट्चक्रदीपिकाटीका . Substance, country-made paper, 16 x 3 inches. Folia, 18. Lines, 7 on a page. Extent, 400 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansimha Yaçodal, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो भवान्यै । अथेति अथमन्त्रो मङ्गलपूर्वकानन्तर्यामिणः । उल्लङ्घ ।

ॐ कारवाचमन्त्रश्च दारितो मङ्गलः पुरा ।

कथं भिक्षा विनिर्यातो देव बाह्यलिकापुत्रो । इत्यादि ।

End. न विद्यते मङ्गं पापं यस्मात् निर्योचं वा श्रीमद्गुरुपादपद्मयुगलमभिर्मु-
शीलमस्य यतं संयतमन्त्रमंगो यस्मात् इति ॥ • ।

Colophon. इति पूर्वामन्त्रदीपिकानिर्वाणमभिर्वाणमपदचक्रप्रसन्नदीपिकाटीका समाप्ता ॥ • ।

विषयः । पूर्वामन्त्रविरचितस्य श्रीमन्निर्वाणमभिर्वाणमपदचक्रप्रसन्नदीपिकाटीकाया
वाक्यान्वयः ।

No. 385. षट्चक्रनिरूपणटीका . By रामवल्गुमः . Substance, country-made paper, 18 x 4 inches. Folia, 20. Lines, 8 on a page. Extent, 300 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā Vikramapura, Ātpādā, Paṇḍita Prasannacandra Vidyāratna. Appearance, new. Prose. Generally correct.

Beginning. श्रीचान्दकारविधेयं भवभीतिभयापहम् ।

भवानीचरणद्वयं भक्त भाग्यवशात्कृतम् ।

पूर्वानन्दोद्दिमानन्दविरचाकुरकारिकाश् ।

विमर्दीकृतये तूर्ये द्विज-वीरामयज्ञः ॥

अथेत्यादि । अस्यार्थः । प्रत्यारम्भे विद्वन्निवाताय अथाचरन्त्यो मङ्गलार्थः ।

पदचक्राणि क्रमेणोद्गतः प्राज्ञः प्रकाशः । परमानन्दस्य मोक्षस्य मिश्रित-

सम्पादकः प्रथमाकुर उच्यते । पदचक्रनिरूपणं क्रियते इत्यर्थः । अथ भावः ।

परमानन्दसम्पादकसामर्थी तत्र प्रथमाकुरः प्रथमसामर्थीविशेषः । पदचक्रं

निरूप्यते । अर्थात् परमानन्देन प्रकाशयते इति यावत् ॥ इत्यादि ।

End.

कीदृशं मोक्षज्ञाननिदानं सुनिजजनकज्ञानस्यादिकारणं पुनः श्रुतं शास्त्रसम्मतं

पुनः श्रुतं शोभनप्रकारेण श्रुतं सर्ववादिस्मृतमित्यर्थः । योगी कीदृशः

यत्तान्तर्भेदाः संयत्तान्तर्भेदाः वशीकृतचित्त इत्यर्थः ।

Colophon.

इति चन्द्रदीपान्तर्गतवसन्तपुराख्यापामनिवासि-वीरामहर्षभस्करा कृता पद-
चक्रनिरूपणटीका समाप्ता ।

विषयः । पूर्वानन्दकृतस्य पदचक्रनिरूपणस्य व्याख्यानम् ॥

No. 386. षट्पदीमञ्जरी . By शङ्करानन्दतीर्थः . Substance, country-made paper, 17 × 3½ inches. Folia, 15. Lines, 9 on a page. Extent, 290 glokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1699. Place of deposit, District Vāṅṇā Viṣṇupurā, Paṇḍita Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Proso. Generally correct.

Beginning.

श्लोकः ।

मिनेष्टसम्पदानकल्पकल्पधूपहाकृतिम् ।

दुरन्तविघ्नवारिदप्रभञ्जनं निरञ्जनम् ॥

मदीयचित्तसारसप्रयोगभास्करं परम् ।

रसाक्षयकृत्वाचिर्न भजामि विद्वन्नायकम् ॥

जीमन्दनन्दनममन्दसुरेन्द्र-

सान्द्रानुरागपरिभाषितपादपद्मम् ।

वञ्जीरवासतविमोक्षितमोषमोषी-

सन्दोषमिन्दुसुखमप्युत्तमजतोऽस्मि ।

श्रीभाष्यकथरचसारसमादरेष

श्रीमोन्द्रन्दमधुपैरपनीयमानम् ।

सङ्काशयेयमविद्यार्थनिदानकृतं
 कैवल्यपुत्रससम्भृतमानतोऽस्मि ।
 वेदान्तार्थविचारजन्यविषयाविध्यकभेदात्तत्वं
 जानातन्तपदार्थसंशयघनध्यानाकर्मामन्दम् ।
 मानादेरदिगन्तसन्ततयत्रःप्राप्तावकारं मुचं
 जीवारायचतौर्धपादमनिर्भक्त्यन्तद्वृत्तिं भवे ॥
 मदीयपादजीवनं यथाभवं बुभोत्यस्तम् ।
 सुखाज्जावसन्ततं तनोति त्रं दनस्तत्तम् ।
 यदानमाज्जरत्ने विभाति भारती नदी ।
 नतः सद्यश्चा सदाश्रिवाद्यदेमिकान् मुक्त् ॥
 यच्च सविदानन्द्यात्मकमहितीयं त्रक्ष्यैव विमलसत्त्वप्रधानमायोपाधिकं सत्
 ईश्वरभावसुपज्जागम ॥ जीवेशावभासेन करोतीत्यादि बुधैः । स च भाषा-
 प्रतिविम्बित ईश्वरसंशेषस्तत् ॥ इत्यादि ।

End.

इदानीं भगवत्परब्रह्मानुसंधानं वदपदीपठनं प्रार्थयते इतीति । इति
 पूर्वोक्ताः पद्यानि ज्ञानोपाया इतीति । पदानि श्लोकाः यथा पदानां
 समाचारः वदपदी । यथा वदपदी भवतीत्यर्थे सरोजे निवसति तथेवं
 जीमन्तकृत्स्नवदमसरोजादिमित्रैतः वदपदी तत्कर्ममेव वदमसरोजे सदा
 वसतु । तदनेन भगवत्परब्रह्मानुसंधानपूर्वक-वदपदीश्लोकपठनस्य पुत्रपार्थवतुष्टय-
 चेतुर्धनं कथितं भवति । ननु नेयं वदपदी किन्तु सप्तपदी नारायणकचपा-
 मयेति श्लोककथनम् । सत्यं नारायणायैति श्लोकस्य यत्कृत्यतिपरमेन
 वचिर्भूतमादिति वदपदीमेव । + + + + + ननु इत्यत्रोक्तस्य
 पादवतुष्टयात्मकश्लोकपरतया व्याख्यातमेवाव्याप्यवदकस्य कथं वदपदीन-
 मिति चेन्नार्थोपाया अपि पादवतुष्टयात्मकमेवाव्याप्यवदकथोरभेदादव्याप्यवदकस्य
 तदुपपत्तेः । आख्यायकस्यश्रोतं वन्दोपन्यविद्धिः ।

श्रीभाष्यसङ्ग्रहसङ्कलनसंप्रसृतं

सङ्कलितोपसृतिदानवचोसरम्भम् ।

आकाशमाश्रितितरां मम मानसानि

निःसीमसान्निजिभूतपदं हि कथम् ॥

वदपदीनीकया सन्मानुदधार नतोऽस्यचम् ।

संचारसागरे मग्नान् यत्वं शङ्करदेमिकम् ॥

भगवद्भक्तिगन्धार्थैः कुसुमैर्वाङ्मयैः कृता ।

षट्पदीमञ्जरी सम्यक् योजिता छन्दोपादयोः ॥ ० ॥

Colophon.

इति श्रीमत्परमहंसपद्मिनाजकाचार्य-श्रीशिवनारायणानन्दतीर्थगुरुवर्य-
शेवक-श्रीशङ्करानन्दतीर्थविरचिता षट्पदीमञ्जरी सम्पूर्णा ॥ * ॥

शकाब्दः १९९९ ॥

विषयः । शङ्कराचार्यकृतस्य षट्पदीमञ्जरी व्याख्यानम् ।

No. 387. षट्पद्यमाला . By रामरामभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 17 × 4½ inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 200 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamansimha, Serapura, Paṇḍita Cardrakānta Tarkālaṅkāra. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमः परदेवतायै । (अस्य प्रथमपत्रं नास्ति तेन द्वितीयपत्रस्य प्रारम्भ-
वाक्यं लिखितम् ।)

परदाराभिशापे च बहवो यत्र वादिनः ।

शिरोहीनं भवेद्व्यमात्मनः शुद्धिकारणम् ॥ इत्यादि ।

End.

दुर्गे पद्ममहावने स्थितरे चंसाद्यपचायिते

तन्त्रज्ञानविबोधपुष्पलपिते शुक्लेऽपवर्गे फलेः ।

तन्त्रज्ञानमहात्मकारनिकरश्चामीकृतशौकरे

चक्षेत् कुक्षिचक्षितफेबशिष्टना शार्दूलविक्रीडितम् ॥

एतत्, पद्यशताष्टपुष्परचिता माला विचित्रा दलै-

र्नानावर्णमयैर्निकामरचिता श्रीरामरामद्विजैः ॥

श्रीमच्छ्रीगुरुपादपङ्कजसपर्यासमिधौ नित्यश-

क्तपादाब्जसुधाभिरञ्जितवपुर्भूयामितीडे वरम् ॥ १०८

Colophon.

इति श्रीरामरामभट्टाचार्यविरचिता षट्पद्यमाला समाप्ता ॥ ० ॥

विषयः । षट्पद्यमञ्जरीकेन नाङ्गीर्णा संज्ञास्थितिवर्षादिनिरूपणम् ।

No. 388. संवत्सरप्रदीपः . Substance, country-made paper, 13 × 4 inches. Folia, 96. Lines, 8 on a page. Extent, 2,300 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Bhāṭpādā 24-Pargannās, Paṇḍita Rāmcendra Nyāyavāgiṇa. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय ।
 जयति श्रीसरस्वतीस्वपाक्षोऽसुरदारणः ।
 धर्मार्यकाममोक्षार्थि-क्षत्त्रप्रत्युद्धारणः ॥
 अयने द्वे विषुवे द्वे चतस्रः षड्भूतयः ।
 चतस्रो विष्णुपदस्य संक्रान्त्यो द्वादश स्मृताः ॥
 अगकर्कटसंक्रान्ती द्वे तूदग्दक्षिणायने ।
 तुलामेवे विषुवती गोलमध्ये तथापराः ॥
 अगो मकरः । इत्यादि ।

End. अकालरसितं सन्ध्यागर्जः ।
 सन्ध्यागर्जे तथा प्रातर्दिवा नाध्यायनं चरेत् ।
 सायं गर्जे तथा रात्रौ नाधीयौत विचक्षणः ॥
 रविवारे च संक्रान्त्या षष्ठा च सप्तमीतिथौ ।
 आरोग्यकामस्तु नरो निम्नपत्रं न भक्षयेत् ॥
 अमावास्यां पौर्णमास्यां संक्रान्त्या षष्ठ्येऽहनि ।
 घनपुचकलनार्थी श्रीलापिडं परित्यजेत् ॥
 मन्दमङ्गलवह्नीषु द्वादश्यां आदवासरे ।
 वस्त्राणां चारसंयोगो दहत्यासप्तमं कुलम् ॥ इति प्रकीर्णकं समाप्तम् । .

Colophon. समाप्तसायं संवत्सरप्रदीपाक्षो पन्थः ॥ • ॥

विषयः । संक्रान्तिनिरूपणम् । वैशाख्येडादिकृत्यम् । अनन्तव्रतादिः । कुकुटीव्रतादिः ।
 अक्षोरादिः । जम्बाहत्यादिः । अक्षयादिनिरूपणम् । युगाद्यानिरूपणम् । दशहरादिनिरूपणम् ।
 सावित्रीव्रतादिः । चातुर्मास्यादिनिरूपणम् ।

No. 389. सङ्ख्यकल्पद्रुमः . By विश्वनाथचक्रवर्ती . Substance, country-made paper, 15 × 5½ inches. Folia, 14. Lines, 5 on a page. Extent, 250 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āṅgṛtalā Vṛddhanagara, Tripurā, Paṇḍita Mineçvara Sārvaabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. नमो हन्दावनेश्वर्य्ये ।
 हन्दावनेश्वरि वयोगुणरूपस्त्रीला-
 सीभाग्यकेलिकवचाजलधेऽवधेदि ।

दासीभवानि सुखयानि सदा सकाना
जामास्त्रिभिः परिहृतामिदमेव याचे ॥ इत्यादि ।

End. चिन्तान्याः किञ्च वासना भजत रे हृन्दावनं तं × ×
राधाकृष्णविलासवारिचिरसाक्षाद् न चेद्दिग्दृश्य ।
त्यक्तं शत्रुव न स्पृहामपि पुनस्तपैव हृद्दुष्टमथो
विश्रब्धाः शृङ्खलेममेव सततं संकल्पकल्पद्रुमम् ॥

Colophon. इति कीर्तिशालाचक्रवर्तिविरचितः सकल्पकल्पद्रुमः समाप्तः ॥

विषयः । राधाकृष्णयोर्कीर्तिशार्पणमुत्पन्नं राधाकृष्णं मानसार्पणादिविविधप्रकारभजन-
कथनम् ।

No. 390. संक्षिप्तसारकौमुदी . By अभिरामविद्यालङ्कारः . Substance, country-made paper, 14×2 inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent, 350 ślokas. Character, Bengali. Date, Sk. 1760. Place of deposit, Teliveni grāma vid Gaḍbetā, Paṇḍita Candranātha Cūḍāmaṇi. Appearance, fresh. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः शिवाय । कुक् । अथास्य सकलविषयव्यापकत्वात् घन्यादौ करणं
युक्तमिति चेन्न सतन्त्रेणोर्निश्चयमशक्यत्वाद् इति केचित् । वयम् कारक-
पादे कर्त्तादिसंज्ञाविधानपूर्वकं प्रथमादिविभक्तीनां प्रथमप्रत्ययादेशं विधान-
मुक्तम् । इत्यादि ।

End. न पक्ष इत्यादौ कथं नाम्नात्वाद् दीर्घं इत्यत आह अस्मि लुगिति । नित्यपञ्च-
वचनान्मात्वात् कतिशब्दस्य संख्याप्रश्ने संशय एव कर्त्तव्यविधानाच्च सिद्धो-
चोत्तरभावः इति बोध्यम् । अत्रासन्निक इत्यादि अत्रत्यस्य अत्रितस्य राज्ञः
आसन्नमहन्तीति तदर्थत्वादाविति ठिकम् ॥ * ॥

Colophon. इति बन्धुघटीयमयघटकुलोद्भव-श्रीलक्ष्मीयुताभिरामविद्यालङ्कारभट्टाचार्य-
विरचितायां संक्षिप्तसारकौमुदीयां षष्ठः सुवक्त्रपादः समाप्तः ॥ * ॥

शकाब्दाः १०६० ।

विषयः । संक्षिप्तसारव्याकरणस्य सुवक्त्रपादस्य व्याख्यानम् ।

No. 391. संक्षिप्तसारटीका (व्याकारदोषिकाख्या) By श्रीविद्याविदोदात्मज-
श्रीन्यायपञ्चाननः . Substance, country-made paper, 15×3½ inches. Folia,
244. Lines, 8-9 on a page. Extent, 10,980 ślokaś. Character, Bengali.
Date, Sk. 1634. Place of deposit, Kāṭhālapāḍā vid Naihāṭi, Paṇḍita
Harinātha Baṭṭācāryya, bought by the Government of India, Calcutta.
Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः शिवाय ।

नन्वा श्रीहरिचरणं कृत्वा शरणं पितुः पदस्य मतम् ।

विमलधियां चित्तजननी क्रियते व्याकारदोषिका यन्मातु ॥

कोऽपि न्यायपुराणकार्यानिचयास्तकारवैशेषिक-

व्याकारश्रुतिनाटकश्रुतिगुदर्विद्याविनोदः स्थितः ।

तत्पुत्रस्य विचारनिर्णयमतेः श्रीन्यायपञ्चानन-

स्योत्सुक्यं सुधियो विधाय विमलां प्रष्टुं वाचं चित्तम् ॥

सुगमं निगदेन गम्यते शिशुभिर्दुर्गममेव तत्ततः ।

निरवोचमतः प्रयत्नतः परिसंगृह्य च दृष्टिटीकयोः ॥

अनधीत्य शब्दशास्त्रं योन्यश्चास्त्रं समीचते ज्ञातुम् ।

... ..

शिवमित्यादि । सङ्गलस्य प्रारक्षितसमाप्तिं प्रति कारणता विप्रध्वंसलान्वि-
द्यतिरेकसमधिगम्येति नैयायिकाः । वयन्तु विप्रध्वंसं प्रति सङ्गलस्य कारणता
समाप्तिस्तु स्काराधादेवेति ब्रूमः ॥ तथाच गोयीचन्द्रः प्रत्युच्चसङ्गनिराकर-
कारणमिति ।

उच्यते । सनाजो विधौयते । नाम तु तिङन्तादिवत् सुप्रश्रुत्यं नामैव
यदा प्रणामस्य विशेष्यत्वविवक्षायाः सम्बुद्ध्युक्तात् तु औ जस् इति योग-
विभागात् ॥ इत्यादि ॥

End.

कति पुत्राः कति ज्ञियः कति अनानीत्युदाहरणचयोपादानं कति शब्दस्य
क्षिप्रविशेषकार्याभावस्त्वचनार्थम् । अतो कुक् कति पञ्चादिरिति कृतेऽपि
जस्जसोर्ध्वरे सिद्धे इत्यादि एकवचनद्विवचनान्तयोः संख्याया नियत-
त्वाच्च संख्याप्रसङ्गं कतिशब्दप्रयोग एव न सम्भवतीति तिङ्सिङ्गयो
रभाव इति भावः ।
यदा अच रेनेचो ... न क्रियते किन्तु जस्जसोर्कुक् च अन्तर्वर्तिनो-
ऽकारस्येव षोडशवति । स्वादो नन्वच विधानेन ... त्वेव क्रियतां तथा

सति स्वर्षदीर्घेष्टापतिरेव । प्रथमं सन्धिकाव्याभावात् अकारस्य न सन्धिः । अत्र भिष् के कसि कसाभित्यस्य प्रहतो पञ्चात् स्वर्षदीर्घः स्यात् यद्वा अकारपरमात्रलोपे अन्वर्तिनोऽतः स्थाने आदिधानाभावे अष्टाभिरिति साध्यस्य सिद्धिर्न स्यात् ।

Colophon.

इति श्रीकृष्णकलानिधिमहामहोपाध्याय श्रीविद्याविनोदात्मज-श्रीन्यायपञ्चाननकृतार्था संचिन्तसारटीकायां व्याकारदीपिकायां षष्ठः सुवक्त्रपादः समाप्तः ।

विषयः । संचिन्तसारव्याकरणस्य व्याख्यानम् ।

No. 392. सङ्क्षेपशङ्करजयः . By माधवाचार्यः . Substance, country-made paper, 17×4½ inches. Folia, 69. Lines, 10 on a page. Extent, 2,000 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Calcutta, Çyāmapukura, Bābu Nagendranātha Vasu. Appearance, fresh. Verse. Correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य परमात्मानं श्रीविद्यातीर्थैकपिषयम् ।

प्राचीनशङ्करजये दारः संयुज्यते स्फुटम् ॥

यद्बहुदानीं पटलो विशालो विलोक्यतेऽस्ये किञ्च दर्पयेऽपि ।

तद्वन्मदीये कृष्णसंज्ञेऽस्मिन्नुद्दीक्ष्यतां शङ्करवाक्यसारः । इत्यादि ।

End.

इन्द्रोपेन्द्रप्रधानेक्षिदशपरिहृदैः क्लृप्तमानः प्रकृतै-

र्द्विचैरिष्यर्थमानः सरसिष्वभवाद्भक्तसावकम्भः ।

आवहोवाचमग्नं प्रकटितसुजटाजुटतन्त्रावतंसः

शृण्वन्नालोक्यन्न्दं ससुदितव्यविभिर्धानं भैजं प्रतस्थे ॥ * ॥

Colophon.

इति श्रीमाधवीये तन्त्रारदापीठवाचनः ।

संक्षेपशङ्करजये सर्गः पूर्वोऽपि चोद्धतः ॥

समाप्तवार्थं ग्रन्थः ॥

विषयः । शङ्कराचार्यस्य जीवनवृत्तान्तः ।

No. 393. सङ्ख्याप्रकाशटीका . By काशीरामवाचस्पतिः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 28. Lines, 9 on a page. Extent, 650 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vākuḍā Viṣṇupura Kādākuli, Paṇḍita Raghurāma Tarkaratna. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ॥

रिरक्षिष्यो निजधर्मसेतुम्

द्युगे द्युगे सत्त्वमयानि धत्ते ।

वर्षूषि नामागुणकर्माभाञ्जि

भूयान् स देवो भवतां विभूत्यै ॥

भट्टाचार्यशिरोरत्नन्यायास्तङ्कारस्तुना ।

संख्याप्रकाशकस्याख्या काशीरामेण तन्यते ॥

अथ सकलशास्त्राभिज्ञः त्रीमान् मन्दरामतर्कवागीशभट्टाचार्यः इदानीन्तमान्
मन्दबुद्धीन् पूर्वपूर्वपण्डितकृतानामाविधतत्त्वग्रन्थाध्ययनासमर्थानवलोका
परमकाव्यिकतया अध्ययनभावनाभ्यां तत्त्वग्रन्थैः सारमात्रस्य संख्या-
कथननिषेधे संख्याप्रकाशकनामकग्रन्थं संक्षिप्तसारं तेषां हितार्थं रचितवान् ।
अथ एषोऽपि तेषां नातिदुर्गमो बभूव अतो यथामति तद्वाख्याने समोद्यमः ।
तत्र तावत् ग्रन्थकृत् ग्रन्थसमाप्तिप्रतिबन्धकीभूतविघ्नसम्भावनाया तद्वाशात्
कृतमीश्वरजमस्कारं शिष्यशिष्यार्थमादौ निबध्नन् सुचिरतरकासीनविबुध-
पदावस्थितिचेतवे यशसे खनामयोगिकग्रन्थनामद्वारा प्रष्टव्यमभिधेयवाच
देववानित्यादि । यः शुद्धसत्त्वस्वरूपया आत्ममायया देववानिव पाञ्च-
भौतिकदेशविशिष्ट इव भाति तथाहि ईश्वरस्य शुद्धसत्त्वात्मिका मायैव
देवः । इत्यादि ।

End.

अन्येति अन्यापि द्वाविंशददिकापि संख्या मनुक्तया परीपाट्या रीत्या
बोद्धव्या । ननु कथं अनुक्तज्ञानं भविष्यति तत्राह ईदृशेनेति हि यतः
धीराः पण्डिता ईदृशेनापि परच्छृत्स्मितं जानन्ति तथाच यदि धीरा
ईदृशेनापि परच्छृत्स्मितं जानन्ति तदा उक्तया परिपाट्या ते तत् ज्ञास्यन्ति
तत्र चिन्तमिति भावः । अथापि यत्किञ्चित् अन्यसंख्या प्रदर्शने यथा-
गीताध्यायपाठनान्या(?) अपराधा द्वाविंशत् यथा-

अद्वयवदनि यो मर्त्यो गीताध्यायम् संपठेत् ।

द्वाविंशदपराधाच्च अद्वयवदनि मुच्यते ॥ इति ।

ते च अपराधा वराहपुराणान्निष्कृत्य लिख्यन्ते । भगवद्भक्तानां अनियसिद्धाञ्च
भोजनम् ॥ १ ॥ अजीर्णं सति विष्णोरपसर्पणं । ११ ॥ अभिचारिभावास्तथ-
स्किंशत् तदुक्तं काव्यप्रकाशे ॥ १३ ॥

अथस्किंशदमौ भावाः समाख्याताः खनामत इति ।

इवमन्यापि संज्ञा बोधा प्रत्येकारभवाज्ञोक्ता

कलाकृतिद्वयपुटं मुद्रयत्तमात्रे

युक्तान् प्रथम्य कवयो विनिवेद्यानि ।

काकोयमधैरवितापि सद्रूपचापि

इत्या भवद्विरवचाय इयानिधेयैः ।

वीवीजाने इत्यावाने चरचाकतले तव ।

वीकाशीरामकृतिना कृतिरेवा समर्पिता ।

Colophon. इति संज्ञाप्रकाशस्याख्या समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । नन्दरामतर्कबानीमहाचार्य्येकतस्य संज्ञाप्रकाशनामकस्य नामाशासकसंस्कृत-
तत्त्वबोधात्मकपद्यस्य व्याख्यानम् ।

No. 894. संग्रहसारः . By रामदेवद्विजः . Substance, country-made paper, 18 x 4 inches. Folia, 63. Lines, 6 on a page. Extent, 1,250 *glokas*, Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā. Post Office Baidyerbāzār, Kṛṣṇapura, Paṇḍita Madanamohana Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. श्रीरामस्य पदारविन्दयुगलं नत्वाय बानीकरीं
हेरत्नं तपनादिकं प्रचतुर्दं चतुं यशोदास्तुतम् ।
नामाजातकतो विलोक्य सकलं गर्मादिविप्रोदितं
वक्ष्ये संग्रहसारमस्यसुगमं श्रीरामदेवो द्विजः ।
श्रेयोऽयं प्रथमं हि जगत्समयस्यायादियन्तैः स्फुटं
तत्तुक्तास्तुप्रभवा विलग्नसचिता काव्या नतश्च प्रचाः इत्यादि ॥

End. वेदोऽग्रे जलधिर्मेवाभिसंचितो मुन्यभिभिः पक्ष च
पक्षाभिरुतिभिः शरः क्षुतिगुणैर्वाबोऽक्षयुग्मैः सच ।
बाहः कालगुणैः शरोऽम्बरयुगैरक्षेपुभिर्मान्दवी
वेदी बाह्वुणैर्गुणैः क्षुतिगुणैश्चैरक्षयुभिः पावकः ॥

Colophon. (अन्वत् परिसमाप्तिरुक्तं वाक्यं नास्ति)

विषयः । पक्षधर्मेकतस्य । नवांशकतस्य । कदाधिपादिकतस्य । शरणादिभावपद्यतस्य ।
शरणादिदादशभावस्य पद्यतस्य । अक्षयुग्मादिकोटीकतस्य । तत्त्वादिभावनिकपद्यतस्य । शुभपद्य-

हृदयप्रानिकपत्रम् । विषयीयोनकपत्रम् । पञ्चसुनिकपत्रम् । सिंहासनादियोनकपत्रम् । नाक-
पत्रम् । गुहादिनिकपत्रम् । अटवर्गेनिकपत्रम् । मन्त्राटवर्गेनिकपत्रम् । वर्षेद्वयानिकपत्रम् ।
तस्यान्तर्द्वयानिकपत्रम् । कैतुपतामिकनिकपत्रम् । नाचपिकद्वयानिकपत्रम् । तस्यान्तर्द्वय-
निकपत्रम् । पञ्चसरानिकपत्रम् । पञ्चसरामते चायुर्गेचनम् । योमिनीद्वयानिकपत्रम् । तस्या
प्रत्यन्तरद्वयानिकपत्रम् । चायुर्द्वयानिकपत्रम् । तीर्थज्ञाननिकपत्रम् । गुरोरटवर्गेनते पुष्पादि-
नननिकपत्रम् । नटकोटीज्ञानम् । चतुर्द्वयकोटीनिकपत्रम् । अथमादिकप्रमाणनिकपत्रम् ।
आतचक्रनिकपत्रम् । आसपञ्चनिकपत्रम् ।

No. 395. सत्त्रिज्यासारदीपिका. Substance, country-made paper, 13 x 4 inches. Folia, 49. Lines, 7 on a page. Extent, 1,000 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vēṅkuḍā Kucekol, Bābu Yogindranātha Simha Deva. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning.

बीबीराधाकृतम् ।

प्रथमं सविद्वान्मन्त्रं जगतां वीर्यवीर्यम् ।

बीर्यव्यपारमानन्दमन्याभीष्टदायकम् ॥

यत्किं गृह्यद्विज्यादीनामन्यानां विधेयतः ।

सत्त्रिज्यासारदीपिकां तां विवाहःदिपयति ॥

बीर्यव्यपारमानन्दोऽयं साधुनामात्रया भवम् ।

भगवत्कर्णधार्यं भक्तानां वैदिकी तु वा ॥

कृता वायुनिरुद्धेन बीर्यभट्टेन वा कृता ।

बीर्यव्यपारमानन्देन कर्षिणां यवतिः कृता ॥

बीर्यव्यपारमानन्देन कर्षिणां यवतिः कृता ।

भट्टबीर्यभट्टेन कर्षिणां यवतिः कृता ॥

वर्षावसान्यजादीनां वैदिकीः पौराणिकादिभिः ।

मन्त्रादिनिरुद्धास्तौर्गवनेः सप्रभासकौ ॥

बीर्यव्यपारमानन्देन कर्षिणां यवतिः कृता ।

भवतः तथा कृता किन्तु पित्र्यदेवार्चनं विना ॥

मन्त्रपरमपञ्चकारवत् प्रत्यकर्तुमेवाकाङ्क्षितं जगतां दातुमनुचितम् । यथा,—

अथकारविशुद्धाया कर्तावमिति मन्यते ।

इति दोषमवधारयत् । तथापि क्षूण्यत्वात् साधूनामाश्रया क्षमा इष्यते ।
 श्रीमद्गोपाक्षभट्टनामायं कोऽपि जीवः श्रीमद्गोपाक्षभट्टनेति ज्ञापितम् ।
 श्रीकृष्णचैतन्यचरितारविन्दमकरन्दसततपायिलेन सदैव साधुनिर्देशवशवर्तीति
 भावः । एवं विशिष्टोऽयं श्रीकृष्णं प्रब्रूय श्रीकृष्णशब्दायः पुरैव व्याख्यातः ।
 किं विशिष्टं सविदामन्दं मुचातीतामिच्छन्नीयपरममनोहरछावच्छपनसुख-
 स्वरूपं अतएव जगतां श्रेयं । अथायं भावार्थः ॥ इत्यादि ।

End.

ततोऽपरे श्रीमन्नारायणस्य श्रीमत्स्थानादिविविधावतारोपासकाः । तत्तन्निज-
 निजसेवकपार्षदलेन तेषां तेषां तान् तान् पार्षदभक्तान् प्रपूजयेयुः । अयं
 भावार्थः ।

Colophon.

अतःपरं खण्डितम् ।

विषयः । वैष्णवानां अन्यकर्मात्यागविधिनिरूपकसुखेन व्याख्यासहित-वैष्णवकर्मादि-
 निरूपकम् ।

No. 396. सदाशिवसंहिता . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 12. Lines, 8 on a page. Extent, 250 ślokas. Character, Bengali. Date, P Place of deposit, District Vāṅṇā Viṣṇupura, Paṇḍita Rūparāma Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो राघवन्दाय ।

श्रीभुक्तय जगुः ।

भुक्तमस्माभिरीक्षान् रक्षस्य परमाद्भुतम् ।

इदं विच्यं कथं ज्ञातं श्रीमिषे वद तन्नतः ।

श्रीमिषिरवाच ।

शृणुध्वं भुक्तयः सर्वा रक्षस्यं हृदिसम्भवम् ।

यथादौ परिसम्भूतं यस्मिन्नेव प्रकीर्यते ।

हृदये परं ध्यात्वा संवादं समभूत् किञ्च । इत्यादि

End.

गोष्ठोक्ते नियतं वाचं सत्यं सत्यं वदाम्यहम् ।

देवैरपि दुराधर्माः क्रियद्भयमेषैरपि ।

असमेधसदृशापि बाणपियमतामि च ।

अटनं सर्वतोर्ध्वं प्रदानं सर्वसम्पदाम् ।

इति ध्यानयोगस्य कथां नार्हेति बोद्धव्यम् ।
 प्रकृत्यासक्त्यादि ज्ञानाज्ञानकृतानि च ।
 सर्वत्रैवसुखापानमुदतस्युतानि च ।
 कौटिल्योदिसक्त्यादि सुपपादानि यान्यपि ।
 सर्वान्यपि प्रवक्ष्यामि रामचानमिच्छोकनाम् ॥ ० ॥

Colophon.

इति सहाश्रितसंवितायां निरुक्तकथायां श्रीरामानुजमुनिपंथादेर्जीह्वीक-
 र्वर्चनं नाम द्वितीयोऽध्यायः ॥ ॐ नमस्तु ॥

विषयः । प्रथमाध्याये रामानुजमुनिपंथादेरु निरुक्तपर्यवर्तनादिः । द्वितीयाध्याये जीह्वीक-
 र्वर्चनादिच ॥

No. 397. सदैद्यमावावतिः. By जगन्नाथगुप्तकवीन्द्रः. Substance, coun-
 try-made paper, 12x4 inches. Folia, 4. Lines, 9 on a page. Extent,
 125 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District
 Dhākā, Vikramapura, Gāupādā grāma, Bābu Rājakumāra Dāsa. Ap-
 pearance, new. Verse. Generally correct.

Beginning.

जमो नरोत्तम ।

आचार्यादिगुहासीनां प्रतप्तकनकसुतिम् ।
 जनाति कुलदामायां सानन्दं कुलदेवताम् ।
 सदावर्गोद्भवा वैद्या येऽद्यापि च नरोत्तमाः ।
 ये च भावान्तरं प्राप्तास्तद्वन्द्वे समुपतः ॥
 जगत्प्रीतिं येनहाव्यान्तु मतिर्येषां न विद्यते ।
 देवां सदैवसङ्गावज्ञानाय कलु कथ्यते ।
 आदौ पूर्वजन्मेवैव दुष्टिर्वर्गो भिन्नस्यते ।
 नरविभुभाषयाश्च दुष्टिर्वर्गसमुद्भवाः ।
 नरवेनस्य तनयो जीवरो चरिवर्गकः ।
 जीवतिरनुपत्याज्यो जीवरेण सुमातुषो ॥ इत्यादि ।

End.

अनेन यो भिन्नवर्गः कुर्येद्यापि न वर्धितः ।
 स एव साधो विज्ञेयो भुवमन्मन्वर्धनम् ।
 भिन्नवर्गः काश्चनवर्गवन्-
 नविस्तकपोऽजनि कामुमुक्तः ।

तस्यात्मजोऽभूत्तन्माहिमुद्रः
 पुण्येण सती वनमाहिभक्तः ।
 ततोऽभवत् कार्येतिमानवेधः
 द्रुतः पवित्री मदनस्यतोऽभूत् ।
 द्रुतोऽभवत् तस्य द्रुतः प्रतिष्ठः
 पितो जगन्नाथ इति प्रदिष्टः ।
 दुधाकरस्य द्रुतः दुष्टतः
 दुधाकरसत्कुलकैरेणु ।
 पुण्योपतुतीकृतकायुवंशः
 चितिं ततोऽभूत् + + + रिवांशः ॥
 दुधाकरस्यापि द्रुतः दुशीको
 धनुष्ययः द्युवमतिर्वैभुव ।
 तस्यात्मजोऽभूत् कविराजसंज्ञी
 विद्वद्भरोऽभूदपि राघवाष्ट्रः ।
 द्रुतोऽभवत् तस्य च रामभद्रो
 विद्वद्भवेन्द्रः कविचन्द्रसंज्ञः ।
 उदारपुत्रि + + पुण्यकन्या
 तस्यात्मजोऽभूच्छिवनाथनामा ॥
 तस्यात्मजः सूर्यनवेः दुशीकः
 स्यातो जगन्नाथ इति चित्तो यः ।
 तेन प्रतेने भिषजां समासात्
 सदैवजानां सदसद्विचारः ॥

Colophon. इति श्रीजगन्नाथमुद्रकवीन्द्रकृतसदैवभावार्थः समाप्ता ॥

विषयः । अमृतकुलजातानां केषाञ्चित् सदैवजानां वंशावलि कथनम् । तत्र तेषां सद-
 सदावप्राप्तिकथनञ्च । अथ दुष्टिवंशकथनम् । दुष्टिवंशजातस्य मध्वेनतनयस्य वीधरवेनस्य
 वंशकथनम् । हिन्दुवेनवंशवर्धनम् । माधववेनवंशवर्धनम् । विनायकवेनवंशवर्धनम् । कमल-
 वेनवंशवर्धनम् । विकर्तनवेनवंशवर्धनम् । मल्लभद्रवेनवंशवर्धनञ्च । अथ द्वासवंशवर्धनम् । तत्र
 नारायणदास-निमदास-अरविन्ददास-जयदासानां वंशादिवर्धनञ्च । अथ विपुलमुद्रवंशादि-
 कथनम् । कायमुद्रवंशादिवर्धनञ्च ॥ इति ।

No. 398. सन्तानदादशीव्रतम् . Substance, palm-leaf, 13 × 1½ inches. Folia, 9. Lines, 2 on a page. Extent, 50 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Vidyākūṭa Tripurā, Bābu Kedāranātha Bhaṭṭācāryya. Appearance, new. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ सन्तानदादशीव्रतम् । तत्र प्रथमं सूक्तार्थं दत्ता
स्तुतिवाचनपूर्वकं संकल्पं कुर्यात् विष्णुरोमित्यादि ।

End. इदं सन्तापकं नाम याः करिष्यन्ति भक्षितः ।
अवैश्वानरो सोमायं हवन्ते सन्ततिं शुभाय ॥

Colophon. इति सन्तानदादशीव्रतकथा समाप्ता ।

विषयः । शुभसन्तापादिशाभकारकव्रतविधेयवाचनविषयादिकथनम् ।

No. 399. सन्मन्त्रविवेकः . By भवदेवभट्टः Substance, country-made paper, 14 × 3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 250 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamaṇasimha, Kātibāli, Paṇḍita Rājakraṇa Nyāyabhūṣaṇa. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणेशाय । अथ सन्मन्त्रं विवेचयिष्ये । तत्र मनुः ।
अथपिष्टा च या मातुरसमोषा च या पितुः ।
या प्रशस्ता द्विजातीनां दारकर्णोचि मैत्रुने ॥
या मातुः सपिष्टा न भवति सा दारकर्णोचि दारमसम्पादके कर्णोचि तथा
मैत्रुने मित्रनसाधेऽप्राधान्यादौ पुत्रोत्पत्तौ च प्रशस्येति सन्मन्त्रः । इत्यादि ।

End. सर्वेषु प्राङ्मुखो दाता प्रसीता च उदङ्मुखः ।
अथकूटविधिर्ज्ञाने विवाहे तु क्षतिक्रमः ।
क्षतिक्रम इति प्रत्यङ्मुखः सम्प्रदाता प्रसीता प्राङ्मुखः । उत्तरम्,—
प्राङ्मुखायामिरूपाय वराय शुचिसन्निधौ ।
प्रत्यङ्मुखस्तु दाता वै कन्यां दद्यात् कलङ्कतामिति ।

Colophon. इति भवदेवभट्टकृतः सन्मन्त्रविवेकः समाप्तः ॥ * ॥

विषयः । विवाहसन्मन्त्रविचारदिशुक्तेन सपिष्टादिभिरूपयम् । उदङ्मुखदिशिरूपयम् ।

No. 400. सम्मोहनतन्त्रम् . Substance, country-made paper, 10×8 inches. Folia, 44. Lines, 12 on a page. Extent, 1,800 ślokaś. Character, Nāgara. Date, ? Place of deposit, Govardhana Sarāi Benares, Paṇḍita Bindhyeṣvariprasāda Dube. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः नीलकण्ठकूर्तये ।

साकारं निराकारज्ञानसामरूपिणे ।

देवानां देवदेवाय तस्मै नमो नमः ॥

देवदेवाय ।

देवदेव महादेव सर्वसिद्धिप्रवर्धक ।

जगत् कृतं मया सर्वं रक्षस्वतिरक्षस्व कम् ।

इदानीं देवदेवेभ्य रक्षस्वमपरं विभी ।

शिव उवाच ।

रक्षस्वतिरक्षस्व कथं जयि शिवेश्वरताम् ।

तथापि तव सङ्कल्पा रक्षस्वमपि कथ्यते ।

काञ्ची तारा विजयमया कुम्भरी वनमया रत्ना ।

मानकी भुवना सिद्धविद्याय भैरवी तथा ।

भूमावती च दशमी महाविद्या दश कुताः ।

चण्डेश्वरी कपुष्पाया विपुलादिप्रयोजनः ।

चण्डेश्वरी महाविद्याः श्वश्रुक् चोद्वशी शिवे ।

दश पूर्वाक्ष संख्या मगदुर्गाश्च शक्तिनीम् ।

चण्डाकटा महाविद्याः पैञ्चोक्तविजयाभिधाः ।

वाराहीमङ्गपूर्वाश्च कलासंख्या प्रकीर्तिता ।

महाकाष्ठमते देवी एकपञ्चाशदीरिता ।

महाकाञ्चीं समारभ्य महाकाष्ठकलात्मकम् ।

विद्यासंख्या मया प्रोक्ता चित्तं पूर्णवत् भवेत् । इत्यादि ।

End.

चत्वारिंशत्प्रभेदेभ्यः तन्त्रराजसंज्ञातयः ।

पूर्वक्रमेण संवाच्यं दुर्गाशैलान् विनाशयेत् ।

जीवजीवं जीवजीवं जीवजीवं पुनः पुनः ।

रक्षस्वतिरक्षस्व रक्षस्वतिरक्षस्व कम् ।

इति संक्षेपतः प्रोक्तं चित्तम् चोद्वशीति ।

Colophon. इति नीलदक्षीणतारासम्भादे संनोचनतन्त्रे द्वितीयवच्छे प्राक्खानिचरं
इत्यमः पठ्यः ।

विषयः । नीलवाचीप्रभेदेन छिपिभावाप्रभेदेन च प्राक्खानां विंशतिभेदविद्याचीड-
निर्णयः । पुच्छनिर्णयः । गौडादिदेशभेदे तन्त्रादिभेदनिरूपणम् । इत्यमराविद्यानिरूपणम् ।
यन्त्रभेदादिनिर्णयश्च ॥

No. 401. सर्वतोभद्रचक्रटीका. By गौरीकान्तचक्रवर्ती. Substance,
country-made paper, 12 × 3½ inches. Folia, 5. Lines, 10 on a page. Ex-
tent, 175 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit,
Kēthālpādā vid Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance,
very old. Prose and verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नीलध्याय नमः ।

अद्यातः सम्प्रवक्ष्यामि चक्रं पैलोक्यदीपकम् ।

विज्ञातं सर्वतोभद्रं सद्यः प्रत्ययकारकम् ।

उद्गद्गदं विन्यस्य तीर्थेष्वेवाकथा इह ।

एकाग्रोत्तिपद् चक्रं जायते नात्र संशयः ॥

अकारादिकराः कोठे ईशादि विद्विजि क्रमात् ।

दक्षिणार्धेण दातव्याः चोक्तशैव चतुर्धनम् । इत्यादि ।

End. वर्तमानेति ब्रह्मादीनां वर्तमाने इत्येव शोधितपदचक्रान्तरेण विंशत्यंशकपदपद्या
तन्त्रागो श्रूयति कुपये तन्त्रागो वर्तते इत्यर्थः । देशध्वंसा इत्यादि सर्वं
सुखम् ।

Colophon. इति सर्वतोभद्रचक्रटीका गौरीकान्तचक्रवर्तिरचिता समाप्ता ॥ • ।

विषयः । तन्त्रोक्तस्य सर्वतोभद्रचक्रादेशांख्यानम् ।

No. 402. सापेक्षवादः. Substance, country-made paper, 11 × 2 inches.
Folia, 3. Lines, 7 on a page. Extent, 40 ślokas. Character, Bengali.
Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Post Office Pilkhānā.
Vāḍḍānagara, Paṇḍita Kailāśacandra Tarkaratna. Appearance, old.
Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै । समासचक्रपदोपख्यायेन समासाचक्रपदार्थक्यं नाम्नयः ।
आकाङ्क्षाविरहात् । अतएव अत्रत्य राजभानुजा इत्यादौ अत्रादि-
पदार्थक्यं राजादौ बोधतासमेति नाम्नयः । यद्यपि तन्मन्त्रमन्त्राहार-

रुपाकाङ्क्षा सम्भवति तथापि समभिषाचारमात्रं नाकाङ्क्षा । अपिसम्बन्ध-
बोधविशेषे पदविशेषयोः समभिषाचारः । इत्यादि ।

End.

ननु कथमिदमुक्तं यावता गर्भस्य कर्मसो धातुर्धेऽभिनिवेशात् धातो-
रकर्मता । यथा चक्षुं गृह्णाति । चक्षयति ।

Colophon.

सापेक्षवादः समाप्तः ।

विषयः । सापेक्षत्वेऽपि ममकत्वात् समास इति न्यायस्य लक्षणादिविवेचनम् ।

No. 403. सारनिर्णयः . By रमाकान्तचक्रवर्ती . Substance, palm-leaf,
17×1½ inches. Folia, 30. Lines, 3 on a page. Extent, 600 ślokas.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā,
Post Office Vaidyervāzār, grāma Candrakirtī, Paṇḍita Rajanikānta Bhaṭṭā-
cāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

काशीशचरणाशोभं चतुर्वर्गफलप्रदम् ।

मला वक्ष्यामि यत्नेन सूत बोधविनायकम् ।

अर्थवद्धातुरप्रत्ययः प्रातिपदिकम् । धातुभिन्नं प्रत्ययभिन्नं यदर्थवत् तत्
प्रातिपदिकसंज्ञं भवति अभिधेयनिष्ठप्रयोजनधर्मेण यद्यप्यर्थशब्दलघा-
प्यभिधेयवचनोऽर्थशब्दो गृह्यते । अधिधेये निष्ठत्वाद्गोचरान्तर्भावात् । यत्-
प्रयोगे यत् प्रतीयते स तस्यार्थः । तथाचोक्तम् ।

शब्देनोच्चार्यमाणेन यद्वस्तु प्रतिपद्यते ।

तस्य शब्दस्य तद्वस्तु ज्ञायतामर्थसंज्ञया ।

स चार्थचतुर्धा भिद्यते जातिप्रत्यगुपक्रियेति । तथाचाह ।

शब्देरेव प्रतीयन्ते जातिप्रत्यगुपक्रियाः ।

धातुर्विध्यादमीषान् शब्द उक्तस्तुर्विधः ॥

स्वाधी जातिप्रत्यगुपक्रियास्वरूपभेदात् पञ्चविधः स्वाधी विशेषणार्थानुसन्धाने
इह इत्यादि उदाहरणं विग्रहिद्यर्थबुद्धिं प्रति विशेषणार्थस्य कारकत्वात् ।
तथाच । नाग्यहीनविशेषणा बुद्धिर्विशेष्येषूपजायते । तथाच जातो इहः
जातिरत्र विशेषणं प्रति निमित्तभूतं इत्यमम् । नित्यमनेकवृत्तिरपि
सामान्यं जातिः । गुणः सृज्यो धर्मः यथा पटस्य गृह्यो गुणः । क्रिया
धामर्षः साध्यरूपा तथाच सिद्धं कारणं साध्या क्रिया यथा पतुः पाकः ।

इत्थं मुद्रात्रयः यथा इच्छिनी इच्छः । स्वरूपमजात्यात्मकमसाधारणस्वरूपं यथा
चित्तस्य चित्तमम् । अर्थवद्प्रत्ययधामिति सिद्धे यत् मन्त्रद्वयकरणं तत्
तत्पुरुषनिरासार्थम् । इत्यादि ।

End.

तस्मात्प्रत्ययं । तस्मैति षष्ठ्यात्मनोकीर्त्तये सुप्रपञ्चमौनिर्देशः । षष्ठ्यानादपत्येभि-
धेयेऽष्ट् भवति । न पतति बन्धो वेन जातेन तद्विज्ञापत्यं प्रकृत्यर्थो विशेषणं
प्रत्ययार्थो विशेषणः उपगौरपत्यं औपमवः । एको जोवे । जोवे बन्धेभिधेये
एक एव प्रत्ययो भवति न द्वितीय इत्यर्थः एतत् सूत्राभावः औपमवस्यापत्य
मित्यर्थे प्रत्ययः कथं न स्यात् । सत्यं एकेनापतनार्थस्य प्रतिपादितत्वात्
कथमपरः प्रत्ययः । कथं मार्गाद्यः एवं वात्स्यायन इति एकेनापतनार्थप्रति-
पादितत्वात् पुनः प्रत्ययविधानं प्रमंसार्यमापादयतीति । तेन युक्तं रामात् ।
रज्यत्वेनेति राजः राजवाचिनः शब्दात् तेन युक्तमित्यर्थेऽष्ट्प्रत्ययो भवति ।
कुसुमेन रत्नं कौसुमं वस्त्रम् ।
तस्य सङ्ख्ये । षष्ठ्यानात् सङ्ख्येऽष्ट्प्रत्ययो भवति । वायसानां सङ्ख्यो
वायसं काकमित्यादि ।

Colophon.

इति मधुसूदनतर्कवागीशात्मज श्रीरमाकान्तचक्रवर्त्तिविरचिते सारनिर्णये
तद्धितप्रकरणौपसृजनार्थविवेचनं समाप्तम् ॥

विषयः । कक्षाये नाम-कारक-समास-तद्धितप्रकरणानां न सन्नि सम्यक् परिस्फुटानि
सूत्राणीत्यनेनात्र सारनिर्णये पाणिन्यादिष्ठाकरणोक्तसूत्राणां विवेचनं कृतम् । तत्र प्रथमे नाम-
प्रकरणम् । द्वितीये विश्लेषेण कारकप्रकरणम् । तृतीये समासप्रकरणम् । चतुर्थे संक्षेपत-
द्धितप्रकरणम् ॥

No. 404. सारसूत्रप्रदीपः . By विद्याभूषणः . Substance; country-made
paper, 14 x 2½ inches. Folia, 47. Lines, 4 on a page, Extent, 500 ślokaś.
Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayama-
simha, Serapura, Paṇḍita Durgāsundara Kṛtiratna. Appearance, old.
Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमो गणेशाय ।

प्रथम्य देवदेवाय वाङ्मनां सुचक्षतेने ।

सारसूत्रप्रदीपोऽयं पद्यैः संरच्यते मया ॥

अकारादिअकारानाः सिद्धवर्णाः प्रकीर्त्तिताः ।

एतदुर्गादिसंज्ञाया विधानार्थमिदोदितम् ॥

आद्यन्ताभ्यामिने प्राच्या प्रत्याहारं जिहृषता ।

वक्ष्यमाणक्रमेणैव ते तथोक्ताः पुरातनैः । इत्यादि ।

End.

पुनर्वा-सुम्नाति-ह्रस्वतः ।

नरीश्वत्येन नर्षर्त्ति प्रख्यानं चन्द्रगोमिना ।

हरिनाथो विप्रयूना दोर्भागिनेय इत्यपि ।

आद्यूना स एव वाक्येनेत्याह्निगणः स्मृतः ।

Colophon.

इति त्रैविद्याभूषणविहृतौ सारस्वतप्रदीपे नामविहृतिर्द्वितीयः प्रकाशः ।

विषयः । सारस्वतयाकरणस्य टीका ।

No. 405. सिद्धान्तदीपः. Substance, country-made paper, 13 × 3 inches.

Folia, 28. Lines, 6 on a page. Extent, 700 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Nailāṭi, District 24-Parganās, Paṇḍita Candrakānta Vidyāratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः सरस्वत्ये ॥ अथ शब्दप्रमाणं निरूप्यते । तत्र भ्रमप्रमादविप्रलिङ्घा-
रहितेन पुरुषेण प्रयुक्तं वाक्यं प्रमाणम् । तत्र भ्रमोऽतत्त्वप्रकारकं ज्ञानम् ।
प्रमादो अनवधानता । विप्रलिङ्घा प्रतारणेष्वा एभिः प्रयुक्तं वाक्यन्तु न
प्रमाजनकं किन्त्वप्रमाजनकमेव ॥ इत्यादि ।

End.

किन्तु सर्व्वनाम्नो व्यावर्त्तकलाभावादारीपस्योक्तत्वेन साध्यवसानत्वं अथव-
सानमुक्तद्वयं अनयोर्लक्षणयोः सादृश्यसम्बन्धेत्तुकले गौणीलक्षणाहेतु-
कत्वं यथा गौर्व्वार्द्धिको गौरयमित्यत्र । सम्बन्धान्तरहेतुकत्वे तु शुद्धलक्षणत्वं
यथा आयुर्धृतमायुरिदमिदमिति ॥ * ॥

Colophon.

समाप्तोऽयं सिद्धान्तदीपः ॥ * ॥ श्रीदुर्गा शरणम् ।

विषयः । शब्दप्रमाणनिरूपणमुखेन शक्तिप्रज्ञादिनिरूपणम् । शब्दबोधविशेषविशेष-

भावकथनम् । नञ्चर्चविचारः । एवकारयुत्यन्तिविचारः । सति सप्रत्ययनिरूपणम् । क्ताप्रत्य-
यार्थविचारः । आख्यातवाच्यनिर्द्धारणवाक्ययुत्यन्तिलक्षणादीनां निरूपणम् ।

No. 406. सिद्धान्तशतम् . (सटीकम्) By बलदेवविद्याविभूषणः. Sub-

stance, country-made paper, 12 × 4 inches. Folia, 128. Lines, 12 on a page. Extent, 3,000 ślokas. Character, Nāgara. Date, Samvat 1947. Place of deposit, Hātua Mahārājā's Library. Appearance, fresh. Prose and verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः कृष्णाय ।

वेदस्तथा स्मृतिगिरो यमचिन्त्यशक्तिं

दृष्टिस्थितिप्रसूयकारणमामनन्ति ।

तं श्यामसुन्दरमविक्रियमात्मसूक्तिं

सर्व्वेश्वरं प्रणतिमाचवशं भजामः ॥ इत्यादि ।

टीकायाः ।

श्रीगणेशाय नमः । श्रीश्यामसुन्दरो जयति । ॐ नमः पूर्णप्रमितये गोवि-

न्दाय । यस्य श्रीनन्दासौख्यवर्षैरासीद्विशं भूततापं किलैतत् । इत्यादि ।

End.

श्यामन्दतीर्थभूतमभ्युतं मे

चैतन्यभासत्प्रभयातिफुल्लम् ।

चेतोऽरविन्दप्रियतामरन्दं

पिवत्यलिः सम्भवितत्त्ववादः ॥ १६ ॥

Colophon.

इति सिद्धान्तरत्नाख्ये भाष्यपीठके पुरुषार्थनिर्णयोऽष्टमः पादः ॥ ८ ॥

टीकायाः ।

इति श्रीगोविन्दभाष्यपीठकटिप्पण्यष्टमः पादो व्याख्यातः ॥ ८ ॥ सिद्ध्यते

राधाभीष्टनवजवासिना मया मिते फाल्गुणमासे मासीतमे शुक्लपक्षे सोम-
वारे सम्पूर्णम् । सम्बत् ॥ १८४७ ॥

विषयः । प्रथमपादे, सुखप्राप्तिदुःखपरिहारयोर्लोकप्रवृत्तिदर्शनात् केनोपायेन तौ निष्पद्येते
इत्यादि निरूपणप्रसङ्गेन, प्रकृतिपुरुषविवेकादेव निविषदुःखनिवृत्तिर्भवतीति श्रुति-स्मृति पातञ्जल-
गोतमादिमतैः निर्णयः । अपिच केन प्रकारेण प्रकृतिपुरुषविवेको जायत इत्यस्यापि नामा-
विषयविचारपूर्व्वकं स्थापनम् । अस्य च प्रथमपादस्य “परमपुरुषार्थोपायनिर्णय इति” नाम ॥
द्वितीयपादे च, भगवत्प्राप्तिविषये साक्षात् साधनौभूतयोर्ज्ञानभक्त्योरैश्वर्य्यमाधुर्य्यविषयत्वरूपेण
द्विविधनिर्वाचनम् । एवं के भक्त्या के चापि ज्ञानेन भगवन् प्राप्ता इत्यस्यापि विचारपूर्व्वकं
निर्वाचनम् । भगवत्सैश्वर्यादिनिरूपणस्य । अस्य च द्वितीयपादस्य भगवत्सैश्वर्यादिनिर्णय इति
नाम ॥ तृतीये च पादे, भगवान् सर्व्वेश्वरः कस्मादधिकारशून्य इत्यादीश्वरतत्त्वनिरूपणम् ।
तस्य च श्रुत्यादिप्रमाणप्रदर्शनपूर्व्वको विचारः । एवं नामाकृषमात्रित्य भगवान् लोकपालनाथ
पृथिवीमवतीर्थः सन् केन केन नाम्ना भक्तैराहृत इत्यस्यापि निर्वाचनम् । एवं “मेको च वै
नारायण आसीन्न ब्रह्मा न च शङ्कर” इत्यादिश्रुतिमात्रित्य विष्णुपरमलसिद्धिः । अस्य च तृतीय-
पादस्य विष्णुपरम्यनिर्णय इति नाम ॥ चतुर्थे च पादे, ब्राह्मणो हि भगवतो मुक्तं, बाहुस्य
अविद्यः, वैश्यो शूकः, पादद्वयाच्च शूद्राः समजायन्त इत्यादिकथनम् । स एव भगवान् विष्णुः
समस्तस्यास्य जगतः दृष्टिपात्रेण संचारश्च करोतीत्यादीनां श्रुत्यादिप्रमाणप्रदर्शनेन निरूपणम् ।
परब्रह्मणोऽपि समुत्पत्तिर्गुणलनिर्वाचनं कृत्वा वेदस्य नित्यत्वस्थापनस्य । अस्य च चतुर्थपादस्य

“विष्णोः सर्वदेवदेवत्वनिर्णय इति” नाम । पञ्चमपादे तु, जीवात्मनोऽज्ञानादेव प्रपञ्चस्य च प्रपञ्चस्य सदैतज्ज्ञाननिवर्तनीयत्वमित्यादीनां विचारः । एवं दैतमतस्य प्रतिषेधादिविचार-पूर्वकादैतज्ज्ञानोपायनिर्णयश्च । अस्य च पादस्य “केवलादैतनिरास” इति नाम । षष्ठपादे च, जीवात्मा हि समुच्चलदशायामेव समस्तानि कर्माण्युत्थानि भुङ्क्ते । मोक्षे तु जाते जीवात्मनि मुक्तसंसर्गाभावात् अवनानामन्दनरूपभावप्राप्तिर्भवति । इत्यादीनां विचारमुक्तेन वेदादिप्रमा-प्रदर्शनम् । एवं निराकारपक्षीयन्त्यादौ नामन्यविधस्याख्यया स्वपक्षोपयोगित्वस्वापनं प्रकारान्तरेण केवलादैतनिरूपणम् । अस्य च पादस्य विधान्तरेण केवलादैतनिरास इति नाम । सप्तमा-हमयोस्तु पादयोः, पुनश्चार्थनिर्णय एव विषयः ॥ षष्ठदेवविद्याविभूषणनामा कश्चिद्विषयिष्ठस्य-स्येषु गोविन्दभाष्याभिधानं विवरणं निष्ठायां षष्ठसविषयत्वात् तस्य दीर्घाकारत्वं विचिन्त्य तदुपवेशाय स्वर्णपीठं निष्ठातुमिच्छुः स एव सिद्धान्तरत्नाख्यं पीठकं निष्कमे इत्यस्य विशेष-विवरणमिति ।

No. 407. सिद्धान्तरत्नाख्यः. By शिवरामः. Substance, palm-leaf, 17x1 inches. Folia, 161. Lines, 3 on a page. Extent, 3,500 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Dhākā, Thānā Rāṇinagara, grāma Kuṇḍā, Paṇḍita Rāmacaraṇa Nyāyālaṅkāra. Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning.

ममो गुरवे ।

प्रथम्य सर्वज्ञपदारविन्दं

मुञ्च यत्नाश्विरामधीरः ।

कातन्त्रयेषांभ्यु सन्निगूढं

सिद्धान्तरत्नाङ्कुरमातनोति ॥

क ममापीयसी बुद्धिः त्रीपतेर्वचनं क वा ।

तथाप्यत्र प्रष्टव्यस्य कारणं शङ्करस्मृतिः ॥

गोपीनाद्यादिविदुषां निबन्धाः सन्ति यद्यपि ।

तथापि मन्दबुद्धीनां बोधनाय मनोऽसम् ।

अन्वारणे विज्ञविघाताय कृतं हरिमसत्कारं शिष्यशिष्याद्यमादौ निबध्नाति संसारेति । अस्वार्थः । हरिं जना कातन्त्रपरिशिष्टं भूम इत्यन्वयः ।

कातन्त्रशब्दः कौमार्याकरणे कृदः । परिशिष्यते यत् तन्परिशिष्टम् । उद्या-ममादिकार्यम् । कातन्त्रस्य परिशिष्टमिति अवयवावयवविशमन्त्रे षष्ठ्याः

समासः । कातन्त्रावयवभूतं परिशिष्टमित्यर्थः । यद्यपि तत्तत्प्रबोधेन दृष्ट्या-
गमादयः सिद्धा एव तथापि प्रकृतिप्रत्ययादिभिः प्रतिपदं नोक्तमिति
सूत्रादिना निरूप्यन्ते इति न दोषः । इत्यादि ।

End. अथ परे धनविहिते द्वितीयादयः ह्रदाख्यातसमासादिभिरविहिते प्रथमे-
त्युक्तम् । भवन्मते तदभावात् प्रथमा न प्राप्नोतीति परिशिष्यतामित्याह ।
नापीति । अक्षिपेयु व्युत्पत्तिशून्येषु साधनानि अपाया युज्यन्ते न कदाचि-
न्निष्पन्नेषु इति भावः ॥ यथा दृढं तथा लिखितमिति ।

Colophon. (आदर्शोक्तिन् परिमार्गप्रसूचकं वाक्यं नोपलभ्यते)

विषयः । औपनिषत्तन्त्रकातन्त्रपरिशिष्टस्य व्याख्यानम् ।

No. 408. सुपद्मकरन्दः . Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 23. Lines, 7 on a page. Extent, 600 ślokas, Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāṣṭhālpādā viś Naihāṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Thākura. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. अधातुविभक्त्यर्थवदित्यादि । शुवादयो धातवो विभक्तयः सुप्तिरुच ।
प्रथीयानान्तु सुपस्त्वितिदेशः सर्वनामकार्थं प्रत्येव । इह धातुस्य विभक्तिस्य
इति समाहारद्वन्द्वगर्भे नञ्त्तत्पुरुषो वक्तव्योऽपि न पुनर्धातोर्विभक्ति
रिति वक्ष्येत्तत्पुरुषः । इत्यादि ।

End. नञ्चाधिकरणे द्वितीयासप्तम्यौ भवतः । पुष्पेवेति । पुष्पेण युक्तः काष्ठः ।
युक्तः काष्ठो नञ्चादित्यप् । लुवविशेषे तस्यैवाचो लुप् । एवं मघासु जत-
निष्वापः पितृभ्यो ङां असर्ज्जयदिति भट्टिः लुविति किं मघासु पङ्कः ।
नञ्चेति किं पञ्चालेषु वसति ॥ * ।

Colophon. इति सुपद्मकरन्दे षडो विन्दुः ।

विषयः । सुपद्मकरन्दस्य विभक्तिप्रकरणस्य टीका ।

No. 409. सुवन्तदुर्घटः . Substance, country-made paper, 13×2½ inches. Folia, 17. Lines, 9 on a page. Extent, 450 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmavallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. बीरामः । सर्वविषयव्यापकत्वात् सन्निपादे तु आदिप्रकरणे चिह्नार्थस्येति
 सूत्रं विधीयताम् । अथ च लुक् सुपोऽव्ययादि क्रियतां तथा च करण-
 शब्दः स्यात् नामधातुत्वेन सुपोऽव्ययादिति चेन्न सन्निपादविहितस्यानित्य-
 त्वाच्च पूर्वार्थपर्यन्तमव्ययविहितत्वाच्च इति केचित् । तदसत् दृष्ट्यादेर्नित्य-
 दर्शनात् । इत्यादि ।

End. ननु औदित्यशला औदिति कथं न कृतं नकारस्य ओकारे ऐनेचोऽता
 इत्यनेनापि तत्सिद्धेः ॥ ७ । अम्शमोर्लुकि पदान्तमकारलुकि च अकारस्य
 औत्स्यादिति सन्देहः स्यात् । अम्शमोर्लुगित्यस्य पूर्वानुवादित्वात् दुरादौ
 लोपात् ॥

न षकां ङीक्यते श्रुतम्बूनं बालावम्यते ।

उदिते मन्मथौ भानौ द्योततेति परं + + ॥ ० ॥ (?)

Colophon. इति सुवन्तस्य दुर्घटः समाप्तः ॥ ॐ नमः शिवाय ॥

विषयः । सुवन्तपादस्य व्याख्यानम् ।

No. 410. सुरतदीपिका. Substance, country-made paper, 18×3 inches. Folia, 5. Lines, 9 on a page. Extent, 150 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha Yaḡodala, Paṇḍita Kālicandra Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो गणपतये । एतास्माभेव मधुना रतिरञ्जितानां वामानां चतस्रो
 वयोदश बोद्धव्याः उक्तञ्च रतिरहस्ये । इत्यादि ।

End. अभिहिं बन्धनोपायै र्भेः कामयति कामिनीम् ।
 तस्य तुष्टा भवेन्नारी स्वात्मानञ्च समर्पयेत् ॥

Colophon. इति सुरतदीपिकायां चतुर्थाध्यायः ॥ ० ॥

विषयः । नारीणां दशावस्थादिनिरूपणमुखेन तामां रमणोपायादिनिरूपणम् ।

No. 411. सूर्यशतकम्. By मयूरशर्मा. Substance, country-made paper, 13×3 inches. Folia, 12. Lines, 6 on a page. Extent, 200 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Kāñṭhālpādā riḍ Naihūṭi, Paṇḍita Rāmatārāṇa Ṭhākura. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नमः श्रीसूर्याय ।

जम्भारातीभकुम्भोद्भवमिव दधतः सान्द्रसिन्दूरैर्बुं
 वक्ताः सन्नैरिवोषेदयगिरितडीधातुधाराद्भवस्य ।
 आयान्त्या तुल्यकालं कमलवनवचे रावणा वो विभूत्यै
 भूयासुर्भासयन्तो सुवनमभिनवा भागवो भानवीयाः ॥ इत्यादि ।

End.

देवः किं वाञ्छवः स्यात् प्रियसुहृदयवाचार्य्य आशोक्षिदाय्यौ
 रक्षा रक्षुर्न दीपो गुणवत् जनको जीवितं बीजमोजः ।
 एवं निर्णीयते यः क इति च जगतां सर्वदा सर्वदासौ
 सर्वकारोपकारी दिशतु दशशताभीषुकेद्युन्नितम्बः ॥ (?)

Colophon.

इति श्रीमयूरदर्शकृतं सूर्यशतकं समाप्तम् ।

विषयः । श्रीसूर्यदेवस्य स्तवः ।

No. 412. सूर्यशतकस्तोत्रटीका . By जगन्नाथशर्माः . Substance, country-made paper, 12×1 inches. Folia, 28. Lines, 4 on a page. Extent, 600 çlokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Dhākā, Paṇḍita Candrakānta Nyāyālaṅkāra. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning.

ॐ गणेशाय नमः ।

यस्मिन्नस्मिन्निवे यतः सुवनुते(?)ऽप्युद्भूततीदं जग-
 क्कुटं बृहद्विशिष्टबृहज्जनताभिः सर्वदायं भवेत् ।
 राज्ञो राजिकरप्रभानिकरतोऽहःपद्मशोभाकरः
 पद्मिन्या विरचो प्रभाकरकरप्रोक्ताश्च + + + भजे ॥
 यं नत्वा लज्जरं वपुः सुरगणाः संप्रापुरेनःकुलै-
 र्मुक्ता मुक्तिविरोधिभिर्मुनिगणाः संस्तूय दिव्यैः स्तवैः ।
 तं नत्वा कविताप्रसूर्यशतकस्तोत्रस्य टीका जग-
 न्नाथेनैव सुतन्यते चित्तकरी चेलिञ्च विद्वत्प्रिया ॥
 पुरा किञ्च शरद्वन्द्वखण्डमण्डितकपालकपालितारकप्रज्ञानवारितशेषजीह-
 वलोचरो वाराचस्यामशेषशालविचारसङ्गमवेदवेदानादिविद्याविनयेतन-
 पचीकृतान्नेवासिभट्टजिताशेषप्रज्ञाखण्डभाष्योद्गर + + सुखमखण्डविद्व-
 मणवैरी रीतिव्याप्तितकवितात्याजितकविराजराजिकाद्यसुजानगर्भ स्तवः-
 खर्जीकृतशेषतपोधनो महात्महोपाध्यायः श्रीमन्मयूरभट्टः पूर्वजन्मदुरवृद्ध-

पेनुकमहितकुहमुहो न + + + चलो वात्ववस्त्वान्वस्त्वो भवत्सुख्ये-
 न्निरसहीर्षेहारावस्त्वान्नाशस्तकालदादुपविष्टः पूर्वजन्मदुरदृष्टदृष्टकुहरोना-
 वसोहनेनुवांन्वाशोर्वाहवानेन रक्षिराग्निरवमस्तस्य × × × सेव भव-
 यन्तं कीति जन्मारातोभेति । अस्मार्थः । भागवोयाः सुख्येसम्बन्धिनी
 भागवो रम्यः यो युष्माकं विभूत्यै विशेषसम्पत्तये भूयादुत्पत्त्यवयः । इत्यादि ।

End.

कौस्तुभपरिजातचन्द्राक्षतप्रभृतयो न वात्ववा भातरः पावो वसो पदं नव
 नरकरिपोर्विष्णोररःकसो वसःकसं वासवेय्य वसति + + + + +
 + वा वाहवाना वादयन्ती ॥ ४१ ॥

Colophon.

इति बीजमन्त्रावर्णविरचित-बीजस्यैवतकसोपजीकायां रक्षिवर्णनं समाप्तं ॥

विषयः । मयूरभक्षतस्यैवतकाभिधानकोषस्य रक्षिवर्णनं वाक्यान्वयः ।

No 413. कवमाळा. By रघुनाथगोखामी. Substance, country-made paper, 12×4 inches. Folia, 44. Lines, 10 on a page. Extent, 1,400 ślokaś. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuḍā Kucekol, Bābu Yogīndranātha Sīmha Deva. Appearance, old. Verse. Generally correct.

Beginning.

ॐ नोनौल्लस्यचैतन्यचन्द्रो जयति ।
 नतिं हृदा यस्य प्रमदमजवर्ण्यैःशिकजना
 मुकुटं बीजमोपरि' इति कुत्कारनिबद्धम् ।
 लकान्मया यः सर्वावलम्वरवेष्ठीषु च नव-
 खरहेगौराङ्गो हृदय उदयकां मदयति ।
 ललकृत्याग्नानं नवविधिरत्रैरिव वल-
 द्विर्वर्णललात्सुदवचनकन्यामुपलब्धैः ।
 वसन् लिसन् नृत्यमिति निरिपदेभिर्भैरवहृदा
 पुरः बीमौराङ्ग इति । इत्यादि ॥

End.

यत्पादान्मुजयुग्मनिष्पन्नरजःसेवाप्रभावाद्दं
 नात्मजालरसो निरौन्मनिकटे कटोऽपि नित्यं वसन् ।
 तन्प्रायो नवपाकितो जितसुधाराधामुकुन्दभिषाः
 उद्गायामि इषोमि मां पुनरसो बीमान् च रूपोऽननु ॥

Colophon.

इति बीजमन्त्रावर्णविरचिता कवमाळा समाप्ता ॥ • ॥

विषयः । गीराधरचरः । गोवर्धनचरः । ब्रजविद्याचरः । राधाचरः । नवाचरः ।
सुकुन्दाचरः । चेतनचन्द्राचरः ।

No. 414. 'सरस्वमङ्गलैकादशकम् . By रूपगोखामो . Substance, yellow paper, $13 \times 3\frac{1}{2}$ inches. Folia, 6. Lines, $2\frac{1}{2}$ on a page. Extent, 35 *çlokas*. Character, Bengali. Date, ? Place, of deposit, Āgaḍṭalā Vṛddha-nagara, Paṇḍita Mineçvara Sārvvabhauma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. गीराधाक्षण्याभ्यां नमः ।

गीराधाप्राचयन्मोहरचमल्लयोः केमसेवायमया
या साध्या प्रेमसेवा ब्रजचरितपरे माङ्गलोस्तेरुभ्या ।
सा खान् प्राप्ता मया तां प्रथयितुमधुनां मानसीमस्य सेनां
भास्वं रामाध्वपान्त्रजमनुचरितं नैतिकं तस्य गोमि ॥ इत्यादि ।

End. ताम्बूलैर्गन्धमास्यै रंजनचिमपयः-पादसम्पादनार्थैः
प्रेमसा संवेद्यमानौ प्रथयिष्यचरीसङ्घवेनाप्रशान्तौ । (?)
वाक्कायान्तेरिताभिर्निर्मितरतिरसैः कुञ्जसुप्तास्त्रिसङ्घे
राधाक्षण्यो निशयां सुकुसुमशयने प्राप्तनिद्रौ सरामि ॥

Colophon. इति श्रीमद्रूपगोखामिना विरचितं गीराधाक्षण्याचरकाविकसोकावलि-
सरस्वमङ्गलं समाप्तम् ।

विषयः । गीराधाक्षण्याभिर्मान्तासृष्टकाविकविहरचरूपमङ्गलसरस्वम् ।

No. 415. 'सुतितत्त्वविनिर्णयः . By रामभद्रः . Substance, country-made paper, $15\frac{1}{2} \times 3$ inches. Folia, 163. Lines, 7 on a page, Extent, 4,000 *çlokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamanasimha, Sākhuyāri Kulapura, Paṇḍita Vrajakānta Smṛtipaūcānana. Appearance, fresh. Prose and verse. Correct.

Beginning. ॐ नमो दुर्गायै ।

विष्णोर्व बलशालावि रामभद्रकृती कृतीः ।

विदधाति यथैकत्र सुतितत्त्वविनिर्णयम् ।

प्रायशः सङ्कल्पानामेव कर्षणामारम्भकमादादौ स एव निरूप्यते । इत्यादि ।

End. श्रुत्य साईपुराचमिति यदुक्तं तदापदिषयवशाद्भोजनविषयम् । आमात्र-
विषयं वेति श्रुत्यपाधिः ॥ ० ॥ श्रीः ॥
विषयः । नित्यनैमित्तिककर्मादीनां व्यवस्थादिः ।

No. 416. स्मृतिसंक्षेपः. By नरोत्तमः. Substance, country-made paper, 16×3 inches. Folia, 14. Lines, 6 on a page. Extent, 1,100 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Mayamana-simha, Nahātā, Paṇḍita Haracandra Vedāntavāgiṣa Appearance, tolerable. Prose. Correct.

Beginning. ॐ नमस्ताराये ।
अज्ञानतिमिरध्वंसि संसारार्णवतारकम् ।
सुक्तिप्रदं पदं यस्य नत्वा संगृह्यते मया ॥
चूर्णकेन सुबोधेन नरोत्तमद्विजेन वै ।
कथ्यते स्मृतिसंक्षेपं गृह्यन्तु द्विजसत्तमाः ॥
अथाशौचसंक्षेपः । इत्यादि ।

End. अथ षोडशदानम् ।
भूम्यासनं जलं वस्त्रं प्रदीपोऽन्नं ततः परम् ।
ताम्बूलं हवगन्धश्च साख्यं फलमननपरम् ।
शय्या च पादुका नावः काष्ठमनं रजतकषा ॥ * ॥

Colophon. श्रीकालीपदे नमः स्मृतिराज्ञाम् ॥ ० ॥

विषयः । अशौचादिनिरूपणमुखेन सप्तसरणव्यवस्थां सुसुषुक्त्यादिनिरूपणम् । तथा षोडशदानादिनिरूपणञ्च ।

No. 417. स्मृतिसर्वस्वम्. By नारायणः. Substance, country-made paper, 15×3 inches. Folia, 194. Lines, 7 on a page. Extent, 5,000 ślokas, Character, Bengali. Date, Sk. 1754. Place of deposit, District Vāṅkuḍā Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmānuja Bhaṭṭācāryya. Appearance, tolerable. Prose. Generally correct.

Beginning. श्री गणेशाय नमः ।
सर्वकर्मानिमित्तस्य मासस्यादौ निरूपणम् ।
चान्द्र-सौर-सावन-मासविकाशतुर्विधाः ॥

तत्र शुक्लप्रतिपदादिदर्शानो मुख्यचान्द्रः । कृष्णप्रतिपदादिपूर्णिमाको
मौषः । यन्तिथ्यादि तन्तिथ्यकोऽन्यथ । यथा कृष्णद्वितीयादिकृष्णद्विती-
यान्तः । किन्त्वत्र पूर्वतिथिं त्यक्त्वा गणना अतस्त्रिंशन्तिथ्यात्मकः स्यात् ।
तेन यदि शुक्ला पक्षमौ अतन्तिथिसदा तां त्यक्त्वा शुक्लपक्षौमादाय गणनया
परशुक्लपक्षमौपर्यन्तो मासस्तत्र प्रथममासिकः स्यादेवम् । इत्यादि ।

End.

दिवा सन्ध्यायाश्च नैव स्त्रीगमनम् । ततो मञ्जलाभ्यां शौचं शूचवत् कृत्वा
खायादद्यतो तु न स्नानम् । नार्घ्यास्तु न स्नानम् । भैशुनात् परं शौचात्
पूर्वं मलमुत्रोत्सर्गो न करणीयः । उपवासं कृत्वा पराहे पुण्यर्चे चेत-
पुण्यायाः कण्टकारिकाया मूलमुत्पाप्य ऋतुस्नातायाश्च चतुर्यैश्चनि प्राक्-
शिरः संविष्टाया दक्षिणासापुटे निशि उदकेन पिष्ट्वा दक्षिणाङ्गुष्ठाना-
मिकाभ्यां गृह्णीत्वा पतिः ।

ॐ औपधीस्त्रायमाणा सहमाना सरस्वती ।

अस्याहं वृक्षत्याः पुत्रः पितुरिव नाम जनयेत् ॥

इति मन्त्रं पठित्वा नखं दद्यादिति स सुपुत्रं जनयतीति । परञ्च पिप्पली-
मरोच्चारकनागकेशरचूर्णमाभ्यमिश्रितं चिरं मुञ्जीतेति ॥ रतिसम्बन्धिरात्रि-
वासः परिधाय वैधकर्म न करणीयमिति शिवम् ॥ * ॥

गुरुणां पादपद्मानां कृपया समुपार्जितम् ।

नारायणीयं सर्वस्वं पुत्रपौत्रेषु तिष्ठतु ॥

धीरा धीरवराः सुनिर्मलधियो वेदाविदाम्मानदाः (?)

काव्यव्याकरणाद्यशास्त्रनिपुणा विद्याकराः सत्तराः ।

पुत्रीयं सुकृता मया मितधियाद्यार्थं भ्रमाद्विद्यते-

स्यां दुष्टं परिचिन्त्य चेदिति वदेत्तदूपणीयं तदा ॥ * ॥

Colophon.

इति स्मृतिसर्वस्वं समाप्तम् ॥ * ॥ शकाब्दाः १७५४ ॥ ॐ रामः शरणम् ।

विषयः । मासादिनिरूपणम् । मलमासे कर्तव्याकर्तव्यादिनिरूपणम् । अङ्गुतादिनिरू-
पणम् । एकादशीद्वादश्यादितिथिकर्मयवस्थादिः । अष्टकामघात्रधोदश्यादिव्यवस्था । आसन्न-
स्त्युत्पत्त्यान्त्येष्टिक्रियादिनिरूपणम् । आहादिनिरूपणम् । अशौचादिव्यवस्था । त्रयशुद्धादि-
निरूपणम् । प्रायश्चित्तादिनिरूपणम् । विवाहादितिथिनक्षत्रादिनिरूपणम् । गण्ठादियोगनिरू-
पणम् । विवाहादिनिरूपणम् । दशफलादिनिरूपणम् । अरिप्रध्वंसादिथोगनिरूपणम् । दायभाग-
व्यवस्थादिः । आक्रिकादिनिरूपणम् । तर्पणादिनिरूपणम् । अन्त्यभिगमनादिनिरूपणश्चेति ।

No. 418. खप्रकाशरहस्यम् . Substance, country made paper, 17½ x 3 inches. Folia, 12. Lines, 7 on a page. Extent, 500 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Pharidpura, Parganā Idilpura, Post Office Pālanga grāma, Dhānukā, Paṇḍita Rajanikānta Tarkaratna. Appearance, old. Prose. Generally correct.

Beginning. ॐ नमः सरस्वत्यै । प्रभाकरस्त्वेवमाह । ज्ञानं नानुव्यवसायघातं परन्तु स्वयमेव स्वस्वयेयमात्मानं गृह्णाति एवञ्च घटजात्याद्याकारकव्यवसाय एव घटमहं जानामीत्याकारकः तस्य च मितिमात्रं प्रत्यक्षरूपता घटादिरूपमेयांशे च क्वचित् प्रत्यक्षरूपता क्वचिच्चानुमित्यादिरूपता । अथैव-मांशिकतया प्रत्यक्षत्वादीनां जातित्वानुपपत्तिरिति चेदिष्टमेवैतत् गुणगत-जातिमनोज्ञीकृत्यतामस्यार्कं । ननु तर्हि किमिदमंशे प्रत्यक्षत्वं न तावत् तद्दृष्टौन्द्रियसन्निकर्षजन्यत्वं तन्मते ज्ञाननिष्ठेन्द्रियसन्निकर्षस्य ज्ञानपञ्चाजनक-त्वान् ज्ञानांशे प्रत्यक्षत्वानुपपत्तेः नापि तद्विषयकज्ञानाजन्यत्वं ज्ञानानु-मित्यादीनां ज्ञानविषयकपरामर्शजन्यतया ज्ञानांशे प्रत्यक्षरूपतानुपपत्तेः । न चेष्टापत्तिः मितिमात्रप्रकाशे सर्वमेव प्रत्यक्षमित्यादिपन्थविरोधान् . यच्च तत्त्वानुमेयज्ञानांशे प्रत्यक्षात्मकत्वं नोपपद्यत एव परन्तु स्वात्मकज्ञानांश एव तच्च नानुपपद्यं स्वस्य स्वविषयकज्ञानाजन्यत्वान् न च यच्च स्वविषयकपरा-मर्शात् स्वविषयेयकानुमितिः तच्च का गतिरिति वाच्यं सामान्यलक्षणायाः प्रत्यासत्तित्वं मन्यमानानामस्यार्कं स्वपूर्वविषयकज्ञानस्यैवासम्भवात् ॥ इत्यादि ॥

End. अतो न्यायनये घटज्ञानवानहमित्यादिशब्दबोधे योग्यताज्ञानहेतुताकल्पना-धिक्यात् गौरवं अप्रकाशमते घटादिरूपपदार्थापस्थितिरेव योग्यताज्ञाना-त्मिका तथैवात्मादिरूपैकपदार्थतादृशज्ञानादिरूपापरपदार्थवत्त्वरूपयोग्यताया नियमतोऽवगाहनात् । अतः पदार्थापस्थितिहेतुतयै वा निर्व्याज्येण न तच्च योग्यताज्ञानस्य हेतुत्वान्तरकल्पनमित्येतदपि चेयमेव नैयायिकमते दर्शित-वज्जलाघवेन तादृशात्पगौरवस्याकिञ्चित्करत्वादिति ॥

Colophon. इति खप्रकाशरहस्यम् ॥

विषयः । प्रमात्रं स्वतो घातप्रति किञ्चिददन्ति गुरुणां मते ज्ञानस्य खप्रकाशकत्वान् तत् ज्ञानप्रासाध्यं तेनैव गृह्यते भट्टानां मते ज्ञानमतौन्द्रियं मुरारिमिश्राणां मते अनुव्यवसायेन ज्ञानस्य प्रासाध्यं गृह्यते इत्यादिविप्रतिपत्तिनिरासः ।

No. 419. खर्गसाधनम् . By रघुनन्दनभट्टाचार्यः . Substance, country-made paper, 18×5 inches. Folia, 48. Lines, 7 on a page. Extent, 1,200 *lokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Naihāṭi, District 24-Parganās, Mahāmahopādhyāyā Paṇḍita Haraprasāda Ṣāstri. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning. ॐ नमो नृपेशाय ।

क्रियाधिकारिणो वाचास्तथा चान्येष्टिपद्वतिः ।

अशौचनिर्बन्धोऽशौचद्वितीयाश्चक्रियापि च ।

दानक्रिया दृष्टोक्तं वाच्यवाचादि चोक्तम् ।

प्रतिसंवत्सरवारं तथा पार्ष्वपत्तीर्थकम् ।

विशेषोऽपरपक्षस्याप्यमावास्यां चतस्रश्च ।

उच्यते चात्र संक्षेपात् रघुनन्दनशर्मा । अथाधिकारिणः । इत्यादि ।

End. संक्रान्त्यां निमि सप्तम्यां रविशुक्लदिने तथा ।

आद्ये जन्मदिने चैव न कुर्व्यात् तिस्रतर्पणम् ।

प्रतिप्रसवमाह ।

अयने विधुवे चैव संक्रान्त्यां ग्रहणेषु च ।

उपाकर्णदृष्टोक्तं युगादौ चतुर्वासरे ॥

रविशुक्लदिने चैव न दुष्टेत् तिस्रतर्पणम् । तीर्थेऽपि न दोषः ।

तीर्थभावे तु कर्तव्यं तर्पणं सतिहोदकेः ।

अन्यथा कारयेत् यस्तु स विद्वान् क्षमिर्भवेत् ॥

आम्रश्च साम्पर्थ्येन अगत् दण्डमिति क्रमात् ।

अञ्जलिचितयं दद्यादिति संक्षेपतर्पणम् ।

Colophon. इति रघुनन्दनभट्टाचार्यकृतः खर्गसाधनाञ्जो ग्रन्थः सम्पूर्णः ॥०॥

विषयः । क्रियाधिकार्यन्त्येष्टिपद्वत्यादिक्रियानिश्चयानां संक्षेपेन निरूपणम् ।

No. 420. हंसदूतटीका . By मृसिंहः . Substance, country-made paper, 12×2½ inches. Folia, 17. Lines, 13 on a page. Extent, 650 *lokas*. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, District Vāṅkuṣā, Viṣṇupura, Paṇḍita Rāmapallabha Bhaṭṭācāryya. Appearance, old. Prose. Generally correct.

हरिकेशिमहं कथयामि गुरोस्वरसाम्पुजचुम्बिसर्गोमधुपः ॥

यच्च बाह्यजैतवजातमद्यादुरसैमिकभारविपक्षतरा ।
 धृतधेनुतनूरविन्दुधुनीज्जलदलिकमधुसुखी वक्षुषा ॥
 अविनश्य तदीरितमाधिकरं दुरसिद्धनिप्रकरेव युतः ।
 यच्च कुम्भपयोविधिनीरजतः प्रविपत्य निवेदिनवान् हरये ॥
 प्रवक्ष्यामि विधेरवनेष श्रुतः कुक्षताव यदोः परमः पुमान् ।
 सप्तसावतनार निवृत्तनीम् वक्षुदेवश्रुते सप्त छात्रक्षिणा ।
 भगवान् सङ्गपी ज्ञानवापिजने प्रतिपद्य स मन्त्रश्रुते चक्षिणा ।
 वक्षुदोदितमज्ञकक्षैश्चिदुक्षैरेव मोक्षकदेवमक्षकृतवान् ॥
 यवनं धितपुष्पितपक्षकं यमुवानडिनीपतये निक्षितम् ।
 तमवेक्ष्य ततो वक्षिरेति सखी चक्षितोक्ति... मयदत् ॥ इत्यादि ॥

End.

इति कंसवधं विविच्यत्य रघोश्चादृष्टादृष्टिधातितवन्मयम् ।
 पितरौ च यवन्द जनन्द यदूनच मन्त्रमुक्तान् विसर्जनं च सः ।
 यदुपपद्योत्तरसैन्यसौ क्षतवान् अयितारिपदे भगवान् ।
 विज्जहार च तच्च पुरे रमणीरमणीयमद्योत्तररत्नपरम् ॥
 इति ... वरवरेवनीयं पुरं जगदेकपुरम् एव वरिः ।
 ॥
 वरितश्च वरेरिमेव परं श्रुतदेवमुद्योदितमाधिकरम् ।
 अविनश्य मद्यादुनिभाजयताङ्गुषितं श्रुतुत प्रवृत्तेन मया ॥
 इति X कृतुविमानजातशतोत्तरविंशतिनोडकवन्मयम् ।
 अविनेश्रिष्टा वरिभक्तिमता वरिचैश्चिकक्षावतिका रचिता

Colophon. इति वरिचैश्चिकक्षावत्यां कंसवधो नाम पद्यम् अर्धः ॥

विषयः । अस्मिन् बाह्यजितमधुसौ पञ्चसर्गाङ्गके अष्टकाद्ये तत्रभवतो भगवतः जीवदे-
 वरितवर्धनम् । तत्र प्रथमसर्गे,— जीवदेवश्रुतं मोक्षं जतस्य भगवतो दर्शनं च वक्षिरामज्ञवती-
 प्रवृत्तीनां जीपरमणीनां संवादः । द्वितीयसर्गे,— मोक्षस्थितेन भगवता मोक्षिन्नेन सप्तं मोक्षीनां
 समाजमवर्धनम् । तृतीयसर्गे,— राक्षसिहारवर्धनम् । चतुर्थसर्गे,— भगवतः कंसपुरदर्शनम् ।
 पञ्चमसर्गे,— कंसवधश्चेति ।

No. 422. हरिनामार्थतत्त्वम् . By दासगोस्वामी . Substance, country-made paper, 12×5 inches. Folia, 4 Lines, 8 on a page. Extent, 65 ślokas. Character, Bengali. Date, ? Place of deposit, Āgartālā Vṛddhanagara, Tripurā, Paṇḍita Mineṣvara Sārevaḥma. Appearance, tolerable. Verse. Generally correct.

Beginning.

अथ महासन्तः ।

लोकानामुद्धरणार्थं हरिनाम प्रकाशयेत् ।

यस्माद्विमुच्यते लोकौ महापापं कलौ दुगे ॥

चरेत्तन्पदद्वन्द्वं इत्यादि ।

End.

चकारचामला ज्ञाता रे महाबाहुरेव च ।

चकारे महाला देवौ रेकारे च सुमेधसः ॥

... .. ।

हरिनामानुशेषिनां कुल्लकोट्यान्तु संस्थितिः ॥

Colophon.

इति श्रीदासगोस्वामिना विरचितं हरिनामार्थतत्त्वम् ॥

विषयः । “चरे चरे” इति नाम्नो नामाप्रकारेण व्याख्यानम् ।

Addenda to No. 360.

(शिवताण्डवटीकायाः) ।

अनु पुराणन्यायमीमांसाधर्मशास्त्रागमिश्रिताः ।

वेदाः ज्ञानानि विद्यानां धर्मस्य च चतुर्दशेति ॥

क्षुत्पुत्रचतुर्दशविद्याख्यामवर्धयित्वा तन्त्रमार्गस्य तद्वर्गगतशिवताण्डव-
प्रत्यस्यापि तथात्वान्नद्वन्द्वतान्यङ्गयन्त्वापि सकृद्गुह्यभावाद् व्याख्येयानि ।

अनु ज्योतिषिकानां यच्चबभिव कौलिकानामपि निपदानुपपादिकं प्रत्यक्षं
फलमसति श्रुतिश्रुतकलेऽनुपपन्नं सन् तत्तन्त्राख्यस्य श्रुतिश्रुतत्वं प्रवृत्तम् ।

तथा मन्त्रादिकृतीनामिव तन्त्राचामपि वेदश्रुतत्वं ज्ञत्वा युक्तं व्याख्येयमिति
चेन्न । भाषाभन्त्राचामपि प्रत्यक्षफलत्वेन श्रुतिश्रुतकलापतेः । न चेदपिनिः

भाषो गोचरीत्यादिभाषाशक्तिजापधर्मरूपत्वात् । अपभ्रंशरूपवर्गस्य
वेदशब्दस्य ।

मन्त्रो चीनः स्वरतो वर्णतो वा

मिथ्याप्रयुक्तो न तमर्थमाह ।

सर्वो वक्त्रो यजमानं चिनस्ति

यथेन्द्रशब्दः स्वरतोऽपराधादित्यमर्थहेतुत्वस्वरणः ॥

तथाच तेनिरौयास्त्वडाक्षमपुत्र इत्यनुवाके इन्द्रश्च शब्दं श्रातयितारं पुत्रमि-
च्छन् त्वडा स्त्राचेन्द्रशब्दवदस्तेति मन्त्रे इन्द्रशब्दपदमनोदाप्तं न प्रयुक्तवान् ।

किन्तु मौद्यादुदात्तमेव युक्तं तेनेन्द्र एव तत्पुत्रमाश्रयोभूत् इत्यामनन्ति ।

तस्माद्भाषामन्त्राणां शब्दादिसिद्धवचस्वादेव वीर्यवत्त्वम् । न वेदसूक्तकल-

सिद्धिः । तेष्वपाठात् । किञ्च युक्तवर्षास्तमत्सिद्धवचनात् भाषादिवीजभावेन

संज्ञता आवर्त्यमानाः सन्तस्तदीजार्थभूतां देवतामभिसुखीकुर्वन्तीति ।

अद्वास्तु संख्यामन्त्रवाचिना । न किञ्चित्त्वमभिसुखीकर्तुं शक्नुवन्ति । तेषां

तद्वचकत्वात् । तस्माद्वैदिकत्वादेवेदसूक्तत्वात् अनर्थकत्वाच्च न व्याख्येया-

न्यङ्गयन्त्रापीति प्राप्ते भ्रमः । न तावत्तन्त्राणां चतुर्दशविद्यास्थानयदिर्भूतत्व-

मसि पुराणपदेनैव भारतादीतिहासनामिव तेषामपि संप्रज्ञात् । तेन

तद्वदेवैषां नृतिमूलकत्वेन प्रामाण्यम् । सर्वेश्वरप्रणीतत्वेन भगवद्गीतादिव-

दभ्यर्चनत्वञ्च । नापि तदुगतानां मन्त्राणां पौराणमन्त्राणामिव वैदिकत्व-

मसि । सामराजादिविद्यानां प्रत्यक्षेण नृतिष्वेवोपलभ्यमानत्वात् । दर्शयन्ति ।

आगमविदः नृतिष्वेव मन्त्राणामुच्चारम् । श्रीमन्त्रभागवते यन्तरामायणे

आकाशभिरपि लण्णवकुक्षर-रामवकुक्षरस्थोदारी दर्शितौ दाशतवीष्टु ।

तस्मात्तन्त्राणां वेदसूक्तत्वं तन्त्रत्यमन्त्राणां वैदिकत्वञ्च सिद्धम् । एवं भाषा-

मन्त्राणां अचरानुपूर्व्या अवैदिकत्वेऽपि तदर्थानां वैदिकत्वादेव वीर्य-

वत्त्वम् । यथा आसादिप्रणीतानां विष्णुसहस्रनामस्तोत्रादीनाम् । अवै-

दिकस्य मन्त्रतन्त्रादेरदृष्टद्वारेण सर्वव्याप्यर्थसाधकत्वसम्भवात् । सम्भवति च

आसवरादीनां संस्कृतभाषया देशभाषया वा वेदार्थग्रन्थमसामर्थ्यम् ।

तपःप्रभावनिबन्धनञ्च तदुपधिताया वर्षानुपूर्व्या अवैदिकत्वेऽपि तदर्थानां

वैदिकत्वादेव वीर्यवत्त्वगमितकृतसमवार्थकारित्वम् । (?) तस्मात् सिद्धं

पौराणमन्त्राणां भाषामन्त्राणाञ्च वैदिकत्वम् । आनुपूर्वीभिर्द्वेष सर्वेषां

वर्षानामनुष्ठोमप्रतिष्ठोमजानाञ्च यथासम्भवमेवावुच्चारणोपधिकार इति ।

न किञ्चिदवश्यम् । यत्तु असत्त्ववाचिणो काम (?) किञ्चित्त्वत्त्वमभिधानुं

सन्निधापयितुं वा समर्था इत्यमर्थकानि तन्मयानि यन्त्राणि इत्युक्तम् ।

तथोच्यते । यथा भुवीजाकुरतद्रूपमग्न्यदशवचस्त्वविराट्संज्ञं (?) चतुर्दशं

प्रज्ञाक्रमेण परापरज्ञानो मध्यमा वैचरीतिभेदेन (?) चतुर्विधाया वाचा वाचम् । यथा च तरो जम्भशाखादिकं फलानि शलाढवस्यैव विरामि कृत्स्नं विग्रहादि जङ्गलं देवतावर्गो जीववर्गश्च । तथाकारो वै सर्वा वाक् सेवा सार्धोऽभिधेयमाना वक्त्री नामाकृपा भवतीति विराट्वाचिनोऽकारश्च कृत्स्नवाङ्मयत्वं युतमिति यावान् वाचो व्यूषणावान् वाचक-
व्यूहोऽपि वाग्भिभूतिरूपः । तथाच युतिः । यावद्ब्रह्मनिष्ठः तावतो वाग्भिनि । एवं सति संज्ञावाचिनोऽप्यङ्गाः संज्ञेयं देवतादिसङ्गं वा देवता-
वाचि यदवयवभूतवर्गसङ्गं वाभिदधति । दृष्टव्यैतल्लोकदेवयोग्यं सङ्गानां संज्ञावाचिनम् । तथाच भूमिर्यमावग्रयो वेदा अर्था रसाः ऋषयो मजा यथाः दिशो यत्राद्यादित्या विश्वे मन्वन्तिथयः कक्षा इति सङ्गाना-
मेकस्यादि(?) संज्ञावाचिनं ज्योतिषे चन्दोविचित्र्याश्च प्रसिद्धम् । तथा द्वितीय-
मपि त्रयोविधा द्वादशशतं दक्षिणा द्वातेन सप्तसदक्षिणेन यजेतेत्यादि संज्ञाया वेदमवादिक्रमेणाभिधीयते न लोकसुवर्णादि ।

एवमेकपादे विनिश्चित्य बीजतुर्भिर्वंशीकृतम् ।

पञ्च जिह्वा विदिह्वा षट् सप्त चिह्वा सुखी भव ।

एकाग्रयोगो द्विवक्त्रस्त्रिसूक्ष्मसूरसः पञ्चविधः षड्वाक्ता ।

सप्तत्वमहवियो नवाचो दशम्वदो द्विष्ट(?) गोष्ठादिष्टश्च इत्यादौ ।

एकादिशब्देर्बुद्धीशरादिसत्त्वाभिधानाश्च प्रसिद्धम् । न च संज्ञायाः संज्ञेय-
विशेषवाचिन्मेनेयमर्थलक्षणा दोषः । ईश्वरसंकेतप्रकृत्यर्थत्वान् । सङ्ग-
प्रकृत्यर्थं नेयार्थमिति भण्यत इत्याकरे आधुनिकसंकेतप्रकृत्यर्थस्यैव नेयार्थ-
त्वाभिधानात् । ईश्वरसङ्केतप्रकृत्यर्थत्वस्यैव एकस्यैवाद्या द्वाभ्यां साहेति
चतुर्थ्या संज्ञावाचिनां शब्दानां देवतावाचिन्वावगमादङ्गयन्मन्त्रप्रज्ञापकमन्त्र-
लिङ्गावावगम्यते । तथाचि श्रूयते ।

दातव्यं षड्विंशसंस्कारः कल्पयन्ते चन्दोऽपि च दधत आद्वादशम् ।

यथं विनाय कवयो मनीषा ऋक्सामाभ्यां रथं प्रवर्त्तयन्ति ॥

अथार्थः । कवयो यथं विना ऋक्सामाभ्यां रथं प्रवर्त्तयन्तीत्यन्वयः । कवय
चन्दोर्मन्त्राः । यथं य इति कादि नव डादि नव पादि पञ्च याचडा-
विंशत्यात्मप्रसिद्धरीत्या य, एक उच्यते । न इति अकारमकारयोगेने च
न युतत्वान् । श्रुत्यवाचो मुंकारोऽनर्थकः तेन न इत्यडावुचने । नामिमां
नवसंज्ञा विनापविधेन कपेच मौला एकोऽष्टौ सप्त-दि-वि-षट्-पञ्च-चत्वारि,
इत्येवं क्रमेण संश्लेष्य ऋक्सामाभ्यां । ऋक्सामश्च ऋक्सामश्चेति समाहार-

योदेकशेषः । तत्कोट्यात् तृतीयया पञ्चत्वा तृतीयेन च कोटेन सप्त रथं
 चतुश्चत्वारिंशं उपसनायनम् प्रवर्त्तयन्तीत्यर्थः । मनीषा मनीषया । चोदुष-
 कोटयन्ते यस्यैकाहो प्रथमद्वितीयकोटयोस्ते भवतस्तर्हि तृतीयपञ्चेष्टतृतीय-
 चतुर्थकोटयोर्विंशत्यार्यपूरयावद्धी लेश्यी ।

वाञ्छा तदर्थे स्फुरत्यति

... ..

... .. (पञ्चवयान्तरं)

... .. तदेवं वर्षपदादीनामिवाङ्गानामभिधायकत्वान् अमित्येतद्वच-
 मिदं सर्वमिति दर्शनेन वाच्यवाचकशब्दभेदाभिधानान् । उक्तरीत्या
 प्रत्यक्षं पुनिसूक्तकार्यकृत्यन्ताद्यापि स्वाभिधेय-देवतासङ्घिधायकत्वान् तान्यपि
 व्याख्येयानि । साधकैः सर्वसिद्धार्थमादरणीयानि चेति सिद्धमतो युक्तिवेषं
 प्रतिष्ठा यन्नावच्छेदमङ्गमर्थो व्याकुर्वन् इति । इत्यादि ।

INDEX OF AUTHORS.

नामानि ।	पृष्ठे ।
अच्युतचक्रवर्ती	१७३
अनन्तभट्टः (महामहोपाध्यायः)	१६५
अनन्तरामः	८१
अभिरामविद्यालङ्कारः	३८२
अर्जुनमिश्रः	२८८
आनन्दवनः (मुकुन्दवनशिष्यः)	३२३
आनन्दानन्दनाथः (सहजानन्दस्य पुत्रः)	१७७
आद्यादतर्कवागीशः	१३
कमलाकरभट्टः (रामहृष्याभट्टस्य पुत्रः, भट्टनारायणस्य पौत्रः)	२०७
कविकर्णपूरः	२८, ३३३
कविकेशरी	७१८
कवितार्किकः	८१
कार्तिकेयसिद्धान्तः	२८२
कालीशङ्करः	३७१
काशीनाथतर्कालङ्कारः	१५५, २३३, २३५
काशीरामवाचस्पतिः	२५, ३८७
काशीश्वरः	३५६
किशोरीमोहनगोस्वामी	८६
कुल्लूकभट्टः	३२८
कुवेरग्रन्थी	२६०
कृपारामः	३७९
कृष्णः	१३२
कृष्णकान्तविद्यावागीशः	३५७
कृष्णकिशोरः	३७९
कृष्णचन्द्रः	२२

नामानि ।	पृष्ठे ।
कृष्णजीवनः ...	३४१
कृष्णदासः ...	७१, २५३
कृष्णदासगोस्वामी ...	२०४
कृष्णदाससार्धभौमः ...	२२६
कृष्णदेवस्मार्तवागीशः ...	२३६
कृष्णमोहनः ...	३२१
कृष्णानन्दः ...	१८२
केशवभट्ट ...	१५१
गङ्गाहरिशर्मा ...	२८
गङ्गेशशर्मा ...	४४
गदसिंहः (शिवसिंहस्य पुत्रः) ...	२६०
गदाधरभट्टाचार्यः ...	२२५
गुहप्रसादन्धायभूषणः ...	३७१
गुहप्रसादशर्मा ...	२७६
गोपालः ...	१८३
गोपालचक्रवर्ती ...	२५७
गोपालन्धायपञ्चाननः ...	७८
गोपालपञ्चाननः (आगमवागीशभट्टाचार्यस्य पौत्रः, हरिनाथभट्टाचार्यस्य पुत्रः) ...	१४२
गोपालभट्टः ...	३६७
गोपालमिश्रः ...	१८३
गोपीकान्तः ...	३०६
गोपीनाथतर्काचार्यः ...	२२०
गोपीरमणतर्कपञ्चाननः ...	२६
गोरक्षनाथः ...	६३
गोविन्दरामसिद्धान्तवागीशः ...	१८४
गोविन्दाचार्यः ...	३१५
गोविन्दागन्धर्विकप्रभाचार्यः ...	१६६, २७४, ३७०, ३७८

नामानि ।	पाने ।
गोविन्दानन्दशर्मा	१२३
गोविन्दानन्दाचार्यः	२८४
गौरीकान्तः	३४१
गौरीकान्तचक्रवर्ती	४०३
गौरीकान्तभट्टाचार्यः	१४६
गौरीवरशर्मा	१८६
चतुर्भुजभट्टाचार्यः	१५, २५६
चन्द्रशेखरवाचस्पतिः	१६४
जगदीशतर्कालङ्कारः (महामहोपाध्यायः)	२११
जगदीशपद्माननः	२६, २५५, २८५
जगन्नाथगुप्तः (कवीन्द्रः)	३६६
जगन्नाथचक्रवर्ती	२७, १४६
जगन्नाथदत्तः	१०३
जगन्नाथशर्मा	२७७, ४११
जयतीर्थमुनिः	३३४
जीवगोखामी	३१
शुभरनन्दी	१६८
ज्ञानानन्दपरमहंसः	८१
ज्ञानानन्दब्रह्मचारी	१४०
त्रिलोचनदासः (माधवदासकवीन्द्रस्य पुत्रः)	४६
दनोकाचार्यः	२००
दासगोखामी	२६२, ४२०
दिगम्बरभट्टः	३३०
दुर्गासिंहः	३३, ५३, २१७
धन्वन्तरिकारः	३०
धोयीकविराजः	२२१
नन्दकिशोरशर्मा	२६३
नन्दकुमारगोखामी	११७

नामानि ।	पाने ।
नन्दपण्डितः	२२३
नन्दरामः	३५
नन्दरामतर्कवागीशः	३८५
नरसिंहचक्रवर्ती	१८६
नरहरिः	१७
नरहरिसरकारः	८६
नरोत्तमः	७१७
नागभट्टः	१६२
नारायणः	२५०, ७१७
नारायणतर्कचार्यः	१८१
नारायणभट्टः (रामेश्वरभट्टस्य पुत्रः)	१६०
नित्यनाथसिद्धः	३१७
नृसिंहः	७१७
नृसिंहकविराजः	२६५
न्यायपञ्चाननः (विद्याविनोदात्मनः)	३६३
पद्मनाभदत्तः	२२७
परमानन्दचक्रवर्ती	५६
पुरुषोत्तमदेवः	१३८
पुरुषोत्तमाचार्यः	३३५
पूर्यानन्दपरमहंसः	५७, १३६
प्रद्युम्नशर्मा	३८०
प्रेमेन्द्रन्यायरत्नः	२११
बलदेवविद्याभूषणः	७०६
बाणगोपालेन्दुः	२७३
ब्रह्मानन्दः (परमहंसपरिव्राजकावधूतः)	१५९
भवदेवभट्टः	२३७, ७०१
भार्गवरामः	३३२
भीमः (महामहोपाध्यायः)	३७६

नामानि ।	पृष्ठे ।
मधुरानाथचक्रवर्ती	३७१
मधुरानाथतर्कवागीशः	१६, १७, ३५७, ३५८
मधुसूदनः	३२६
मयूरशर्मा	४१०
महेशशर्मा	६८, १६६, ३६६
महेश्वरन्यायालङ्कारः	२२७
माधवशर्मा (बुधवाणकुलोद्भूतः, रघुनाथस्य पुत्रः, मतिनाथस्य कनिष्ठः, गोविन्दस्याग्रजश्च)	२
माधवाचार्यः	३६४
मालाङ्कः	३४४
मुकुन्दरामदैवज्ञः	३६६
मोहनचन्द्रदिद्यावाचस्पतिः	१७२, २३८, ३६७
यादवेन्द्रविद्याभूषणः	२४०
यादवेन्द्रशर्मा	३७३
रघुनन्दनन्यायप्रगल्भः	६
रघुनन्दनन्यायालङ्कारः	६२
रघुनन्दनभट्टाचार्यः	४१७
रघुनन्दनभट्टाचार्यः (हरिहरभट्टाचार्यस्य पुत्रः)	६६, १५६, १७८, १६१, २२३
रघुनन्दनवन्द्योपाध्यायः	२५१
रघुनन्दनवैद्यः	२५३
रघुनन्दनशिरोमणिः	३५६
रघुनाथगोखामी	४१२
रघुनाथचक्रवर्ती	६, १८८
रघुनाथतर्कवागीशः (नपाडोयः)	१८
रघुनाथदासः	६५
रघुनाथदासगोखामी	४१२
रघुनाथभट्टः	८४
रघुनाथभट्टगोखामी	६४

नामानि ।	पन्ने ।
रघुनाथेन्द्रप्रिययोगी	५६
रघुरामप्रियरोमणिः (रघुमणिविद्याभूषणस्य छात्रः)	१७४
रत्ननाथभट्टाचार्यः	१०१
रत्नेश्वरचक्रवर्ती	६
रत्नेश्वरन्यायालङ्कारः	३११
रमाकान्तः	८६
रमाकान्तचक्रवर्ती	३३६
रमाकान्तचक्रवर्ती (मधुसूदनतर्कावागीशस्य पुत्रः)	४०५
रमानाथचक्रवर्ती	३५७
रमानाथशर्मा (वेदगर्भतर्काचार्यस्य पुत्रः)	२७४
रमापतिसिद्धान्तः	१५६
रविचन्द्रः	११
राघवेन्द्रशर्मा	१३६, ३८५
राधाकृष्णशर्मा	१२०
राधामोहनगोस्वामी	२३६
रामकान्तः	१६७
रामकिशोरचक्रवर्ती	१५
रामकुमारन्यायभूषणः (रामगतिवाचस्पतिपुत्रः)	४१
रामकृष्णः	३३८
रामकृष्णभट्टः	३२५
रामकृष्णभट्टाचार्यः	१८०
रामगतिसेनः	३०४
रामगोपालः	३४१
रामगोपालकविः	६२
रामगोविन्दः	७६
रामगोविन्दशर्मा (रामगोपालचक्रवर्तिनः पुत्रः)	३४६
रामचन्द्रः	३१६
रामचन्द्रकविचक्रवर्ती (माधवकविकण्ठाभरणस्य पुत्रः)	३७६

नामानि ।	पृष्ठे ।
रामचन्द्रदिनः (?)	२५६
रामचन्द्रन्यायालङ्कारः	३१७
रामचन्द्रवाचस्पतिः	१६०
रामचन्द्रविद्याभूषणः	२१८
रामचन्द्रशर्मा (काञ्चीरकुलसमुद्भवहरिहरात्मजः) ...	३६, ४०, ४१
रामजयविघ्नः	१५४
रामदासचक्रवर्ती	४५
रामदुर्लभशर्मा (See Colophon of notice, no. 885.) ...	३८८
रामदेवदिनः	३६६
रामनाथसिद्धान्तः	२१६
रामभद्रः	४१३
रामभद्रसार्वभौमः	३८६
रामरत्नवन्द्योपाध्यायः	६१
रामरामभट्टाचार्यः	३६०
रामवल्लभः	३८७
रामशरणः	३५३
रामहरिदिनः	१४८
रूपगोखामो	३४, २६४, ३८२, ४१३
रूपरामन्यायपञ्चांगनः	५३
लोकनाथशर्मा	११
लौहित्यवरसेनः	१२१, २२६, २३१, २३२
वररत्निः	४७, १६३, २१४
वराहमिश्रः	२२६
वर्द्धमानोपाध्यायः	८८, १६६
वलिगारायणः	१७७
वल्लभः	३२
वल्लभदेवः	३६४
वल्लभासेनः	१६६

नामानि ।	पन्ने ।
वाचस्पतिमिश्रः	१००
वाखेस्वरः	३४१
विद्याचन्द्रात्मजः	१
विद्याधरशर्मा pupil of जगद्धत्तभट्टाचार्यः	२७५
विद्यानिधिः	१३४
विद्यानिवासः	१८४
विद्याभूषणः	४०५
विद्यारण्यतीर्थः	३४२
विद्यावागीशभट्टाचार्यः	८६
विद्याविनोदाचार्यः	१८७
विद्यासागरभट्टाचार्यः (श्रीकान्तपण्डितस्य पुत्रः)	४७
विराजगोस्वामी	६७
विश्वेश्वरतर्काचार्यः	२४३
विश्वनाथचक्रवर्ती	२७२, ३६१
वीरेस्वरः	३४१
वन्दावनदासः	३१३
शङ्करः	३८६
शङ्करः (त्रिविङ्गजः)	३५८
शङ्करशर्मा	४६
शङ्करानन्दतीर्थः	३८८
शङ्कराचार्यः (गौडः)	३६४
शिवदाससेनः (अग्रन्तसेनस्य पुत्रः)	१८२
शिवरामः	४०८
शिवरामतर्कपञ्चांगनः	३७
शिवाचार्यः	१८१
श्रूणपाणिः	३४, १५८, ३३५, ३५०
श्यामसुन्दरः	३४१
श्यामसुन्दरभट्टाचार्यः	१४

नामानि ।	पृष्ठे ।
श्रीकण्ठतीर्थः	२६०
श्रीकण्ठशर्मा	३७२
श्रीकान्तदासः	३८६
श्रीकृष्णदासगोखामी	२०८
श्रीकृष्णविद्यालङ्कारः	५३
श्रीनाथशर्मा	३८१
श्रीपतिचक्रवर्ती	७
श्रीहर्षकृतौ	२७०
महोदासविशारदः (जयकृष्णतर्कवागीशस्य पुत्रः)	१६६
समोदाचार्यः	६३
सर्वविद्यालङ्कारमट्टाचार्यः	५२
सार्वभौममट्टाचार्यः	६६
श्रीतारामः	३७१
हरगोविन्दः	१३२
हरानन्ददासकविचन्द्रः	१०७
हरिकृष्णधोरः	१७५
हरिचरणः (रसिकश्यामस्य शिष्यः)	६०
हरिनाथमिश्रः	१६८
हरिरामः	८६
हलायुधमहाकविः	१६
हितहरिवंशगोखामी	३८३
हृदयानन्दविद्यालङ्कारः	१३०
हेमकरः	२१३

•

.